

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.10 (October 2024)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีระพงษ์ สมเขাইใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 10 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาคณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการ เชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING DESIGN THINKING WITH GAMIFICATION TO PROMOTE PROBLEM SOLVING THINKING ABILITY FOR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS	
ปภัสนสร คงนิตย์, ทิพรรัตน์ ลิทธิวงศ์ และกิตติพงษ์ พุ่มพวง	
การบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตกรณีศึกษาชุมชน บ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม	15
COMMUNITY RISK MANAGEMENT AND SELF-MANAGEMENT IN CRISIS CASE STUDY BANN SALAWAN COMMUNITY NAKHON PATHOM PROVINCE	
เกริกฤทธิ์ ตั้งวงษ์อุทัย และโชคดี ศรีสมบัติ	
การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในประเทศไทย	26
DEVELOPMENT OF BUDDHIST SPIRITUAL LEADERSHIP INDICATORS OF BUDDHIST UNIVERSITY ADMINISTRATORS IN THAILAND	
ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง, จักรกฤษณ์ โปตาพล และพิมพ์อร สดเอี่ยม	
การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	39
USING ART TO CREATE BRANDS AND DESIGN CREATIVE PRODUCTS BASED ON LOCAL CULTURAL ECOLOGY: HERBAL PRODUCTS GROUP IN DON RUAK SUBDISTRICT, DON TUM DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE	
บวร เครือรัตน์ และปวีณา ชัยวนารมย์	
สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์ นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้	52
ENVIRONMENT, PROBLEMS AND COMPETENCY FACTORS RELATED TO THE INNOVATION COMPETENCY MODEL OF DANCE TEACHERS FOR LEARNING MANAGEMENT	
ฐรดา ประเสริฐ, สุริรัตน์ จินพงษ์ และกาญจนา ตระกูลวรกุล	
กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จังหวัดเชียงใหม่	64
STRATEGIES FOR PROMOTION OF SUSTAINABLE EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT IN PRIVATE NURSERY, CHIANG MAI PROVINCE	
สิริกานฐา ศิลปานุรักษ์, ภูเบศ พวงแก้ว, ชูชีพ พุทประเสริฐ และสายฝน แสนใจพรม	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL OCCUPATION GROUPS TO RAISE INCOME FOR THE LOCAL ECONOMY IN SONGKHLA PROVINCE พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต ลิทธิเมธี)	76
การพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ DEVELOPMENT OF AN ERGONOMICS SELF-CARE PROGRAM ABOUT MUSCULOSKELETAL IN FARMERS BY APPLIED ELASTIC BAND WITH STRETCHING สยาม ทองใบ, ธนสิริ โชคทวีพาณิชย์ และทินกร ชอัมพงษ์	87
ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา และสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ STAKEHOLDER'S NEEDS FOR DEVELOPMENT OF BACHELOR OF SCIENCE IN SPORTS AND EXERCISE SCIENCE, FACULTY OF SPORTS AND HEALTH SCIENCE, THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY พัชรี ทองคำพานิช, อรทัย แยมโอบัว, กฤตยา คุมมิตร, ปรัชญา ชมสะห้าย, วัชรพล บุญครอบ, ประเวศ เกษกัน, อรรวรรณ์ ทองดีเจริญ, คณิติน ม่วงชูอินทร์, กันตพิชญ์ ศักดิ์สวัสดิ์, สมศรี ปานพันธุ์โพธิ์ และคชา อุดมตะคุ	97
การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้สู่กระบวนการถ่ายทอดเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนของชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร CARPET PRODUCT DESIGN AND DEVELOPMENT FROM REMNANT FABRICS TOWARD TRAINING PROCESS FOR SUSTAINABLE CAREERING OF NATIONAL HOUSING AUTHORITY, NONG CHOK, BANGKOK รุจิราภา งามสระคู, โสธรรมา เครือเมฆ, อะเคื้อ กุลประสูติติก และกิริติช สายพัทลุง	112
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร PRESENTATION STRATEGIES FOR ECOLOGICAL CONSCIENCE IN CHILDREN'S LITERATURE: A CASE STUDY OF "MO YAI NOI" BY KITISAK SRIKAEWBOWORN วัลภา ชารเวท และมารศรี สอทิพย์	124
การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา: กลไกการสถาปนาแนวคิด "วิถีมงคล" เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา LEVERAGING CULTURAL CAPITAL AS A TOOL FOR SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF THE ESTABLISHMENT MECHANISM OF THE "AUSPICIOUS WAY OF LIFE" CONCEPT TO CREATE A NEW IDENTITY FOR HAT YAI CITY, SONGKHLA PROVINCE ดวงธิดา พัฒโน, สิริวิทย์ อัสโร, ญัฐกานต์ รัตนพันธุ์, จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ และธีรศักดิ์ จินดาบถ	137
แนวทางพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนันทนาการในระบบการศึกษาทางไกล DEVELOPMENT GUIDELINE FOR INTERNATIONAL AGRICULTURAL EXTENSION AND DEVELOPMENT PROGRAM THROUGH DISTANCE LEARNING เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, สีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม, พลสรายุ สราญรมย์, ณัฐ รัตนเจริญ และเพชร ทวีวงศ์	151

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการและความสามารถด้านความยั่งยืนสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ RISK MANAGEMENT, RESILIENCE CAPABILITIES, AND SUSTAINABLE CAPABILITIES TOWARDS THE BUSINESS CONTINUITY OF STATE ENTERPRISE AIRPORTS IN THAILAND จริญญาภรณ์ หวังศุภกิจโกศล, พัทธ์ศ ศรีวงค์ และพนัสกร สิมะขจรบุญ	162
การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ A DEVELOPMENT 21ST CENTURY LEADERSHIP OF COMMITTEE ASSOCIATION OF FUTURE THAI PROFESSIONALS SURIN TECHNICAL COLLEGE วิจิต ระดมบุญ, สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ และธวัชชัย ไพไธล	176
การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน DEVELOPMENT OF COMPETENCY INSTRUCTIONAL LEADERSHIP INDICATORS FOR SMALL-SIZED SCHOOLS ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION เกศสุดา มิตรภูษามารณ์	189
การพัฒนาแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 THE DEVELOPMENT MODEL OF DIGITAL LEADERSHIP FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE INSPECTION REGION NO.5 รุ่งทิพย์ คำแก้ว, สรัญญา แสงอัมพร และธีระพงษ์ สมเขานิธิ	204
การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา DEVELOPING OF MALAY WRITING SKILLS PACKAGE AND COOPERATIVE TEACHING TO ENHANCE MALAY WRITING ABILITY FOR YALA RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS พาริศา หะยีเต๊ะ และสุชัยลา บินสะมะแอ	217
การสื่อสาร และการรับรู้ในการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการัง: กรณีศึกษา เกาะสมุย ประเทศไทย COMMUNICATION AND PERCEPTION IN THE ENFORCEMENT OF THE BAN ON SUNSCREENS CONTAINING CORAL - HARMFUL CHEMICALS: A CASE STUDY OF KOH SAMUI, THAILAND นภรัตน์ ไวยเจริญ, ปัทมยา ศรีเทพ และจิระวัฒน์ ต้นสกุล	229
แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ DEVELOPMENT QUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT SYSTEM OF THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY ทฤษฎีรัตน์ จันทร์ทอง, นภัสวรรณ เจริญชัยภินันท์ และอนันต์ มลารัตน์	241
การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช A DEVELOPMENT OF HIGH-PERFORMANCE GOVERNMENT ORGANIZATIONS ACCORDING TO OKRs PRINCIPLES TO ENHANCE THE MANAGEMENT OF THUNGSONG PROVINCIAL POLICE STATION IN NAKHON SI THAMMARAT ธีระวุฒิ เทพเลื่อน, พระครูอรุณสุตาลังการ และไพรัตน์ นิมาหัด	253

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก	266
THE FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO USE PUBLIC TRANSPORTATION IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR	
สุภาณูภัทร วงศ์ภูดี และณฐา แควตนากรกุล	
การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร	275
THE DEVELOPING OF FACTORS AND STUDYING AN INNOVATIVE LEADERSHIP LEVEL WITH MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INNOVATION ECOSYSTEM OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION	
นันทนา ขวศิริกุลชล, ปัทมา รูปสุวรรณกุล, อัจศรา ประเสริฐสิน และฐิติรัตน์ รอดทอง	
การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	288
AN INTEGRATION OF THE KING'S SCIENCE TO DEVELOP PUBLIC WELFARE WORK OF SANGHA OF SURAT THANI PROVINCE	
พระปลัดไกรสร เกสโร (ปานดวง), ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว) และพระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงศ์)	
วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อของคนเลี้ยงวัวชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง	298
THE RITUAL AND BELIEF LIFESTYLE OF THE CATTLE HERDERS : A CASE STUDY OF BAN PHO SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, TRANG PROVINCE	
อ้อมใจ วงษ์มณฑา, อารีย์ ธรรมโครง และอัมพร ศิลปะเมธากุล	
สมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก	311
THAI HERBS ADVANCE TO THE WORLD STAGE	
พระปลัดชีพ รุกขิตมโม (แก้วนิล)	
การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	321
IMPLEMENTATION OF GOOD GOVERNANCE OF KRATHUM LOM MUNICIPAL PERSONNEL, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE	
อรปภัทร จันทรสชา และอาจยุท เนติธนากุล	
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย	333
INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL COMMUNICATION FOR LOEI PEOPLE	
อุเทน วัชรชีโนรส, อาทิตย์ แสงเนวก และสุขพัฒน์ อนนธ์จารย์	
การวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัว กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาในประเทศไทย	345
THE META-ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY MEMBERS' ALCOHOL USE AND INDIVIDUAL DRINKING BEHAVIOR: A CASE STUDY IN THAILAND	
อิสระ ทองสามลี และกันยปรีณ ทองสามลี	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ	359
DEVELOPMENT OF A HEALTHCARE MONITORING SYSTEM FOR THE ELDERLY USING SMART WRISTBANDS	
วาสนา สังข์พุ่ม	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	372

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ
ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING DESIGN THINKING
WITH GAMIFICATION TO PROMOTE PROBLEM SOLVING THINKING ABILITY
FOR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

ปภัสนร คงนัยส์*, ทิพรัตน์ ลิทธิวงศ์, กิตติพงษ์ พุ่มพวง
Papatsorn Kongnisai*, Thipparat Sittiwong, Kittipong Phumphuang
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย
Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
*Corresponding author E-mail: papatsornk65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ จำนวน 31 คน จากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 3) แบบประเมินผลงานของนักเรียน 4) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และ 5) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุดและมีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพเท่ากับ 85/85 ที่กำหนดไว้ และ 2) นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และ 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.54)

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, เกมมิฟิเคชัน, ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา, กิจกรรมการเรียนการสอน

Abstract

This research aimed to 1) Develop learning activities by using design thinking with gamification to promote Problem solving thinking ability among Vocational Certificate students,

2) Compare students' Problem solving Thinking Ability after studying according to the criteria of 70 percent, and 3) Study students' opinions on learning activities by using design thinking with gamification to promote Problem solving thinking ability among Vocational Certificate students. This research was a research and development. The sample group was 31 of vocational certificate students at Nakhon Sawan Vocational College, obtained from purposive sampling. The research instruments were: 1) Lesson Plan in Mathematics for Business and Service. 2) Problem solving Thinking Ability test. 3) Student works assessment form. 4) Problem solving Thinking Ability assessment form. and 5) Assessment of opinions on teaching and learning activities. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) Learning Activities; there was a focus on the Problem solving Thinking Ability from Design Thinking and Gamification. The results of the assessment of the appropriateness of Learning Activities by experts are at the highest level and the efficient was 89.76/87.06 according to the criteria of 85/85, 2) Students' Problem solving thinking ability after studying was 87.02 percent, which is higher than the 70 percent criteria set, and 3) The students' opinions on Learning Activities that were created by the researcher were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55, S.D = 0.54).

Keywords: Design Thinking, Gamification, Problem Solving Thinking Ability, Learning Activities

บทนำ

จากผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2552 - 2559 พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่มีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป หนึ่งในด้านที่ยังเป็นปัญหาคือ ด้านคุณภาพการศึกษา เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมากและต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษามีสัดส่วนน้อยกว่าประเภทสามัญศึกษา ทำให้มีการขาดแคลนแรงงานระดับกลาง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา โดยหนึ่งในคุณสมบัติทักษะที่สำคัญ คือ การมีทักษะในการคำนวณ สามารถตีความและเข้าใจความคิดต่าง ๆ ที่สื่อสารออกมาในรูปของคณิตศาสตร์ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560) และการศึกษาทางอาชีวศึกษา คือกระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในสายวิชาชีพที่จำเป็นต่อตลาดแรงงาน ผู้เรียนจะเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่มีฝีมือ มีคุณภาพตามมาตรฐานอาชีพหรือมาตรฐานสากล จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ตรงตามสาขาที่เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) ในทุกปีการศึกษานักเรียนที่เรียนจบสายวิชาชีพจะเข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test: V-NET) โดยในปีการศึกษา 2558 - 2562 ผลการทดสอบของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ทักษะภาษาและการสื่อสาร 2) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา 3) ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิตและ 4) ทักษะการจัดการงานอาชีพ พบว่าคะแนนสอบทักษะการคิดและการแก้ปัญหา มีคะแนนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มและมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าองค์ประกอบอื่นทุกปีการศึกษา

โดยการแก้ไขปัญหในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่มีคะแนนน้อยกว่าการแก้ไขปัญหในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงการเรียนของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ตามสมรรถนะแกนกลางด้านทักษะและความสามารถในการประยุกต์ใช้ คือทักษะการคิดและการแก้ปัญหาในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนสาขาวิชาการบัญชีเป็นสาขาวิชาที่ได้นำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในงานอาชีพมากที่สุด ซึ่งจากผลคะแนนสอบของสถานศึกษาที่ปรากฏ จึงควรเร่งพัฒนาในด้านคณิตศาสตร์ โดยประสบการณ์การสอนของผู้วิจัย สังเกตเห็นว่านักเรียนมีความถนัดทางด้านวิชาชีพ บางส่วนไม่ถนัดรายวิชาคณิตศาสตร์ ไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพของตนเองได้ ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดความสามารถในการแก้ปัญหาจากการเรียน เช่นเดียวกับ จิตินันท์ ใจยายอง กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถอ่านทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาได้ (จิตินันท์ ใจยายอง, 2561) และญาสุมิน สุวรรณไตรย์ กล่าวว่าปัญหาในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนส่วนมากไม่เข้าใจเนื้อหา วิเคราะห์ปัญหาโจทย์ไม่เป็น ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ กิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรมีส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียน (ญาสุมิน สุวรรณไตรย์, 2563)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เป็นการคิดที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหามุ่งมาสู่แนวทางแก้ไขปัญหาแบบใหม่ ไม่มีรูปแบบที่สมบูรณ์แบบ ไม่มีกระบวนการที่ตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง (Brown, T., 2009) กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ 3 ขั้น ไปจนถึง 7 ขั้น โดย The LAUNCH Cycle เป็นการพัฒนกระบวนการเรียนรู้เมื่อนำมาใช้ในบริบทการศึกษา นั่นก็คือกระบวนการคิดเชิงออกแบบการแก้ปัญหาก็ให้ความสำคัญโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการออกแบบเพื่อใช้ในการสอน (Spencer, J. & Juliani, A. J., 2016) สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย กล่าวว่า รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ มีการเชื่อมโยงปัญหา และสื่อสาร สื่อความหมายออกมาเป็นชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม (สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย, 2564) และเกมมิฟิเคชัน หมายถึง การนำแนวคิด รูปแบบ กลไก ของเกมมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการสร้างความสนใจ สนุกสนาน ส่งเสริมการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและทำให้เกิดความผูกพันกับการทำกิจกรรม (นครินทร์ สุกใส, 2561) นำหลักการพื้นฐานในการออกแบบเกม กลไกการเล่นเกม มาใช้ในบริบทที่ไม่ใช่การเล่น เกม โดยแนวคิดนี้เป็นวิธีที่ช่วยเพิ่มความผูกพันแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถสร้างแรงจูงใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (ชนันต์ พูนเดช และธนิดา เลิศพรกุลรัตน์, 2558) ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับปิยวรรณ กมลฉ่ำ ที่กล่าวว่า การนำเกมเข้ามาช่วยในการเรียน ทำให้นักเรียนผ่อนคลายและสนุกไปกับการตอบคำถาม การร่วมสนุกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อชิงรางวัล บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้มีความเป็นกันเองกล้าแสดงออกมากขึ้น นักเรียนสนใจเรียนและมีแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น (ปิยวรรณ กมลฉ่ำ, 2563)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชันจึงเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเหมาะสมกับผู้เรียน ดังที่ปฎิมา คำแก้ว ได้กล่าวว่า “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เนื่องจากผู้วิจัยมีการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน ใช้งานได้สะดวกชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (ปฎิมา คำแก้ว, 2564) ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีความหลากหลายทั้งความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ และตามแผนการเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วยรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ เมื่อพิจารณาสมรรถนะรายวิชา พบว่า เนื้อหาในรายวิชาที่ปรากฏในผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้ คือเรื่อง ร้อยละ ซึ่งนักเรียนมีผล

คะแนนต่ำ นอกจากนี้ร้อยละ ยังเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและพบบ่อยมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเพื่อที่จะได้รับแนวทางของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการเรื่อง ร้อยละ ที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนได้ กระตุ้นการคิดแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถคิดเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับบริบทจริงในสาขาอาชีพของตนเองได้ เป็นการเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 กลุ่ม 2 สาขาวิชาการบัญชี จำนวน 31 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (สุกัลยา พลเดช, 2562)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (แบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ)
3. แบบประเมินผลงานของนักเรียน
4. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียน)
5. แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการกำหนดกรอบคำถามให้ครอบคลุมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งคำถามออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเกมมิฟิเคชัน 5) ด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 6) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ 7) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ และ 8) ด้านการวัดและประเมินผล

การสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนของ ADDIE Model 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการวิเคราะห์และตั้งข้อสังเกตปัญหา (Analysis) ผู้วิจัยสังเกตและวิเคราะห์ปัญหา นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ และสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน การออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยศึกษา

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ “The LAUNCH Cycle” การใช้เกมมิฟิเคชัน กลไกของเกมในการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนและการวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นตอนการวิเคราะห์นี้ ส่งผลให้ผู้วิจัยรับทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เช่น ปัญหาการเรียน ผลคะแนนสอบ หลักสูตรการเรียน สภาพแวดล้อม และการใช้แนวคิดต่าง ๆ ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ วางแผน และออกแบบกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

2. ขั้นการออกแบบ (Design) ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบโดยวิเคราะห์และเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน “The LAUNCH Cycle” ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตระหนักถึงเป้าหมาย 2) การถามคำถามเกี่ยวกับปัญหา 3) การนำไปสู่ความเข้าใจกระบวนการและปัญหา 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ที่ได้รับมา 5) การสร้างแบบจำลอง 6) การวิเคราะห์แบบจำลอง และ 7) การทดลองใช้งาน (สตาร์ฟิชอะคาเดมี, 2565) และใช้เกมมิฟิเคชันสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันได้ดังนี้ 1) คะแนน 2) ระดับชั้น 3) กระดานจัดอันดับ 4) รางวัล 5) การแข่งขัน 6) เป้าหมาย 7) กฎ/กติกา และ 8) ผลป้อนกลับ จากการวิเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน 8 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

โดยความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยสังเคราะห์กระบวนการคิดแก้ปัญหา และเลือกความสามารถในการแก้ปัญหาของ Weir, J. J. (Weir, J. J., 1974) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การเสนอวิธีแก้ปัญหา และ 4) การตรวจสอบผลลัพธ์

3. ขั้นการพัฒนา (Development) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ดำเนินการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนและตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอน โดยร่างกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถ

ในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.48) โดยมีผลการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวม 4.97 ผลการประเมินเหมาะสมมากที่สุด 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 1.00 แสดงว่าแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) แบบประเมินผลงานของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 1.00 แสดงว่าแบบประเมินผลงานของนักเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหา 4) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 0.99 แสดงว่าแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 0.99 แสดงว่าแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถามและกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนดไว้

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation)

4.1 นำกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ปรากฏดังภาพที่ 2 ดังนี้

ตารางจัดอันดับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ (20000-1401) ชื่อหน่วยย่อย

ชื่อแผนสฤ	กิจกรรมที่							คะแนนรวมปัจจุบัน	การจัดอันดับ
	1	2	3	4	5	6	7		
นางสาวกรร	5	5	10	10	10	10	10	60	SILVER
นางสาวกณิ	5	5	10	5	6	10	10	51	SILVER
นางสาวกัญ	5	5	10	5	8	9	10	52	SILVER
นางสาวกัญ	5	5	10	5	7	8	10	50	SILVER
นางสาวกัญ	5	5	10	5	6	9	10	50	SILVER
นางสาวกัญ	5	5	10	5	9	8	10	52	SILVER

Q. อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด

ร้อยละ 25 ร้อยละ 24 ร้อยละ 20 ร้อยละ 30

ภาพที่ 2 ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.2 ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการประเมินพฤติกรรมในห้องเรียนและการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยการให้คะแนน (Scoring Rubrics) คะแนนเต็ม 12 คะแนน และมอบหมายให้นักเรียนออกแบบจำลองธุรกิจของตนเอง 1 ชิ้นงาน โดยครูใช้แบบประเมินผลงานของนักเรียน โดยการให้คะแนน (Scoring Rubrics) คะแนนเต็ม 15 คะแนน ตัวอย่างผลงานของนักเรียนปรากฏดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างผลงานของนักเรียน

4.3 ประเมินผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 60 คะแนน จากนั้นผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ในแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

5. ขั้นตอนการประเมิน (Evaluation) นำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง มาประเมิน ให้คะแนนและวิเคราะห์สรุปข้อมูล ดังนี้ 1) ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแบบทดสอบวัด ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 2) ประเมินคะแนนผลงานที่ได้จากการออกแบบจำลองธุรกิจของนักเรียน 3) ประเมินคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และ 4) วิเคราะห์ผล จากแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1) ปฐมนิเทศและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษา นครสวรรค์ จำนวน 12 ชั่วโมง 3) ผู้วิจัยจะสังเกตและบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลงในแบบประเมินความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหา 4) ผู้วิจัยให้คะแนนชิ้นงานลงในแบบประเมินผลงานของนักเรียน และ 5) นักเรียนทำ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ IOC (Item-Objective Congruence Index) และการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นกำหนดเกณฑ์การให้ค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้มากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้มาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็น ด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้น้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 6 สัปดาห์ รวมเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน แผนการจัดการการเรียนรู้ มีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญคือ เหมาะสมที่สุด และเมื่อนำดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกการสังเกต ร่วมเล่นเกมที่ครูกำหนดขึ้น การจำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ การตั้งคำถาม การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา ความมุ่งมั่นในการทำภารกิจในครั้งต่อไปเพื่อที่จะได้คะแนนเพิ่มขึ้น การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับให้เหมาะสมกับภาระงานของตนเอง และการเผยแพร่ผลงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้มีผลการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบประเมินผลงานของนักเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา วิเคราะห์แยกผลคะแนนแต่ละเครื่องมือดังนี้

1. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	31	12	10.77	1.02	89.78

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 10.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.78 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

2. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบประเมินผลงานของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบประเมินผลงานของนักเรียน	31	15	13.16	1.63	87.74

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบประเมินผลงานของนักเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 13.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.74 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	31	60	51.77	4.69	86.29

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 51.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.29 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

จากการวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนรู้ของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบประเมินผลงานของนักเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์รวมทั้ง 3 เครื่องมือ ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนรวมหลังเรียนของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
หลังเรียน	31	87	75.71	5.83	87.02

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 75.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลด้านการประเมินของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลจากความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ด้านการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ	4.69	0.49	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.50	0.61	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ	4.54	0.54	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเกมมิฟิเคชัน	4.52	0.55	มากที่สุด
5. ด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	4.60	0.49	มากที่สุด
6. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.51	0.54	มากที่สุด
7. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.48	0.56	มาก
8. ด้านการวัดและประเมินผล	4.56	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.55	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนแยกเป็นด้าน โดย 3 ลำดับแรก พบว่า ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.49) รองลงมาด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49) และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลมาพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน โดยใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 โดยผู้วิจัยได้ใช้ ADDIE Model สำหรับการออกแบบการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และเลือกกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้กับเด็กตามแนวคิดของ Spencer, J. & Juliani, A. J. มีชื่อว่า “The LAUNCH Cycle” ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถเกิดการเรียนรู้ได้จากการแสวงหาคำตอบของปัญหา และสามารถออกแบบผลงานของตนเองได้ (Spencer, J. & Juliani, A. J., 2016) สอดคล้องกับปวรศร ภูมิสูง ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสติเมศศึกษา พบว่านักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาการคิดเชิงออกแบบอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการแก้ปัญหา กระบวนการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหาจากแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อออกแบบและพัฒนาเป็นชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ (ปวรศร ภูมิสูง, 2564) รวมทั้งนักเรียนได้ตั้งคำถาม สังเกตและการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม สอดคล้องกับ พิษญา กล้าหาญ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 81.28/83.86 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจุดเด่นมีกรณีศึกษาของนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ซึ่งเป็นตัวอย่างจริงเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจวิถีคิดของผู้ใช้งาน (พิษญา กล้าหาญ, 2564) อีกทั้งผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนครินทร์ สุกใส ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า เกมมิฟิเคชันช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ กล่าวคือองค์ประกอบของเกม ได้แก่ คะแนน เหรียญตรา ระดับชั้น กระดานจัดอันดับ รางวัล กฎ/กติกา เวลา และ ผลป้อนกลับ ช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนตื่นตัวกับการเรียนรู้ โดยเฉพาะ คะแนน ระดับชั้น กระดานจัดอันดับ เป็นองค์ประกอบที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุด เพราะได้แข่งขันกันในห้องเรียน กระตุ้นการพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับระดับที่สูงขึ้น (นครินทร์ สุกใส, 2561)

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากการวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.78 2) แบบประเมินผลงานของนักเรียนจากการออกแบบจำลองธุรกิจ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 13.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.74 และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.29 พบว่าผลคะแนนทั้ง 3 เครื่องมือ

มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ และเมื่อนำผลคะแนนวิเคราะห์รวมทั้ง 3 เครื่องมือ คะแนนเต็ม 87 คะแนน พบว่านักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.02 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบส่งเสริมการมองฟัง เรียนรู้ การถามคำถาม การทำความเข้าใจกระบวนการและปัญหา การระดมความคิดและสร้างแนวทางในการแก้ปัญหา การสร้างแบบจำลอง การเน้นสิ่งที่ได้ผล และแก้ไขสิ่งที่ล้มเหลวและการเผยแพร่ผลงาน ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ พันธุ์ธธ น้อยพินิจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าเมื่อพิจารณาความสามารถรายด้านพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการค้นพบความจริง การค้นพบปัญหา และการค้นพบแนวคิดอยู่ในระดับมาก (พันธุ์ธธ น้อยพินิจ, 2560) เมื่อนำเกมมิฟิเคชัน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น จากการปฏิบัติกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกท้าทาย ต้องการแข่งขันและแก้ปัญหาในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี แตกต่างจากการนั่งเรียนบรรยายแบบปกติ นักเรียนมีความพยายามในการเรียนรู้เพื่อเป้าหมายของตนเอง แสดงวิธีคิดแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ รพีพรรณ ชูเมืองและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์เรื่องมิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม พบว่ากลไกของเกมที่มีความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในขณะทำโจทย์ตามด้านต่าง ๆ ของเกมทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมากกว่าการฟังบรรยายจากครูเพียงอย่างเดียว (รพีพรรณ ชูเมือง, 2564) และสอดคล้องกับ สติธยัภรณ์ โพธิ์ทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อมัลติมีเดียบนเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลงานการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และหลากหลาย สามารถหาแนวทางแก้ไขได้หลากหลาย และสร้างต้นแบบจากการระดมความคิดร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสามารถนำเสนอวิธีการแก้ไขผ่านการเล่าเรื่องได้อย่างชัดเจน (สติธยัภรณ์ โพธิ์ทอง, 2563) การนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการวิจัยคือการนำกระบวนการของการเล่นเกมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำเกมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน หากกิจกรรมใดไม่ได้เล่นเกม การเก็บคะแนน การแข่งขัน นับว่าเป็นกระบวนการของเกมมิฟิเคชันเช่นเดียวกัน ซึ่งการนำเกมเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เช่น การใช้เกมออนไลน์ กิจกรรมเล่นเกมในห้องเรียน ส่งผลต่ออารมณ์ ความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ทิพรัตน์ สิทธิวงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากในการสร้างบอร์ดเกมเป็นรูปแบบในเชิงบูรณาการซึ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนาน ผ่อนคลาย เปิดโอกาสในการรับรู้เนื้อหาที่เรียน พร้อมทั้งเกิดความตื่นตัวและท้าทายในการแข่งขันเรียนรู้เนื้อหาตามภารกิจที่สอดแทรกภายในบอร์ดเกม สอดคล้องกับพฤติกรรมของวัยรุ่นดังข้อค้นพบจากงานวิจัยที่พบว่าส่วนใหญ่เล่นเกมกระดานเพื่อความบันเทิงความสนุกสนานเพลิดเพลินและผ่อนคลายความตึงเครียด (ทิพรัตน์ สิทธิวงษ์, 2564)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบไปด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีขั้นตอนให้นักเรียน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับการนำเกมมิฟิเคชันเข้ามาช่วยในกิจกรรมการ

เรียนการสอน ทำให้มีความน่าสนใจ ตื่นเต้น สนุกสนาน นักเรียนได้ปฏิบัติงานด้วยตนเองและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหาและการออกแบบผลงานของตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ สอดคล้องกับ ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนาและคณะ ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องอัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชันพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้มีบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคี นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนคณิตศาสตร์ นักเรียนแสดงแนวทางการแก้ปัญหาได้ บรรยากาศการเรียนรู้น่าเรียนและน่าสนใจ (ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การมอง ฟัง และเรียนรู้ 2) การถามคำถาม 3) การทำความเข้าใจกระบวนการและปัญหา 4) การระดมความคิดและสร้างแนวทางแก้ปัญหา 5) การสร้างแบบจำลอง 6) การเน้นสิ่งที่ได้ผลและแก้ไขสิ่งที่ล้มเหลวและ 7) การเผยแพร่ผลงาน โดยขั้นตอนทั้งหมดอาจปรากฏใน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ หรืออาจปรากฏใน 1 รายวิชา ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการนำเกมมิฟิเคชัน 8 องค์ประกอบ คือ 1) คะแนน 2) ระดับชั้น 3) กระดานจัดอันดับ 4) รางวัล 5) การแข่งขัน 6) เป้าหมาย 7) กฎ/กติกาและ 8) ผลป้อนกลับ เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เกมมิฟิเคชันสามารถออกแบบได้อย่างหลากหลายควบคู่ไปกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคของเกมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การเสนอวิธีแก้ปัญหาและ 4) การตรวจสอบผลลัพธ์ ซึ่งการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ควรนำข้อมูลรอบด้านมาพิจารณา เช่น ผลการทดสอบ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบประเมินผลงาน เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเลือกเนื้อหาที่คำนึงถึงความรู้พื้นฐานและการนำไปใช้ประโยชน์ของนักเรียน 2) การวิจัยครั้งนี้มีผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ควรกำหนดสถานการณ์ที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน และข้อคำถามควรสนับสนุนการตอบของนักเรียน ตั้งข้อคำถามให้ชัดเจน เพื่อให้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตอบคำถามได้ตรงประเด็นกับเกณฑ์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่กำหนด และ 3) จากการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ได้คะแนนประเมินน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเพิ่มเนื้อหา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหลากหลายวิธีและนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในห้องเรียน นักเรียนได้ทราบแนว

คำตอบอื่น ๆ เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนา. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องอัตราส่วนสัดส่วน และร้อยละโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 36(1), 84-95.
- ชนันต์ พุนเดช และธนิศา เลิศพรกุลรัตน์. (2558). แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 331-339.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ญาสุมิน สุวรรณไตรย์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิธึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐิตินันท์ ใจยายอง. (2561). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู ดี แอล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านกองก่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2564). การศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(4), 187-200.
- นครินทร์ สุกใส. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐวิภา คำแก้ว. (2564). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีรศร ภูมิสูง. (2564). การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยวรรณ กมลฉ่ำ. (2563). การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเลขยกกำลัง ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชัน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พันธ์ยุทธ น้อยพินิจ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชญา กล้าหาญ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(2), 1-6.

- รพีพรรณ ชูเมือง. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์ เรื่องมิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(3), 93-103.
- สตาร์ฟิชอะคาเดมี. (2565). การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/863-การคิดเชิงออกแบบ-design-thinking-เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก>
- สถิตย์ภรณ์ โพธิ์ทอง. (2563). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อมัลติมีเดียบนเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลงานการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุกัลยา พลเดช. (2562). การสุ่มตัวอย่างสำหรับกิจกรรมทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ. วารสารสำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ, 6(15), 12-16.
- สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย. (2564). การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(2), 497-513.
- Brown, T. (2009). *Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation*. New York: Harper Business.
- Spencer, J. & Juliani, A. J. (2016). *Curious About Design Thinking? Here's a Framework You Can Use in Any Classroom with Any Age Group*. Retrieved July 10, 2023, from <https://spencerauthor.com/curious-about-design-thinking-heres/>
- Weir, J. J. (1974). Problem Solving is Every body's Problem. *The Science Teacher*, 4(April), 16-18

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ
ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING DESIGN THINKING
WITH GAMIFICATION TO PROMOTE PROBLEM SOLVING THINKING ABILITY
FOR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

ปภัสนร คงนัยส์*, ทิพรัตน์ ลิทธิวงศ์, กิตติพงษ์ พุ่มพวง
Papatsorn Kongnisai*, Thipparat Sittiwong, Kittipong Phumphueng
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย
Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
*Corresponding author E-mail: papatsornk65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ จำนวน 31 คน จากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 3) แบบประเมินผลงานของนักเรียน 4) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและ 5) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุดและมีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพเท่ากับ 85/85 ที่กำหนดไว้และ 2) นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และ 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.54)

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, เกมมิฟิเคชัน, ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา, กิจกรรมการเรียนการสอน

Abstract

This research aimed to 1) Develop learning activities by using design thinking with gamification to promote Problem solving thinking ability among Vocational Certificate students,

2) Compare students' Problem solving Thinking Ability after studying according to the criteria of 70 percent, and 3) Study students' opinions on learning activities by using design thinking with gamification to promote Problem solving thinking ability among Vocational Certificate students. This research was a research and development. The sample group was 31 of vocational certificate students at Nakhon Sawan Vocational College, obtained from purposive sampling. The research instruments were: 1) Lesson Plan in Mathematics for Business and Service. 2) Problem solving Thinking Ability test. 3) Student works assessment form. 4) Problem solving Thinking Ability assessment form. and 5) Assessment of opinions on teaching and learning activities. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) Learning Activities; there was a focus on the Problem solving Thinking Ability from Design Thinking and Gamification. The results of the assessment of the appropriateness of Learning Activities by experts are at the highest level and the efficient was 89.76/87.06 according to the criteria of 85/85, 2) Students' Problem solving thinking ability after studying was 87.02 percent, which is higher than the 70 percent criteria set, and 3) The students' opinions on Learning Activities that were created by the researcher were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55, S.D = 0.54).

Keywords: Design Thinking, Gamification, Problem Solving Thinking Ability, Learning Activities

บทนำ

จากผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2552 - 2559 พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่มีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป หนึ่งในด้านที่ยังเป็นปัญหา คือ ด้านคุณภาพการศึกษา เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมากและต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษามีสัดส่วนน้อยกว่าประเภทสามัญศึกษา ทำให้มีการขาดแคลนแรงงานระดับกลาง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา โดยหนึ่งในคุณสมบัติทักษะที่สำคัญ คือ การมีทักษะในการคำนวณ สามารถตีความและเข้าใจความคิดต่าง ๆ ที่สื่อสารออกมาในรูปของคณิตศาสตร์ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560) และการศึกษาทางอาชีวศึกษา คือกระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในสายวิชาชีพที่จำเป็นต่อตลาดแรงงาน ผู้เรียนจะเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่มีฝีมือ มีคุณภาพตามมาตรฐานอาชีพหรือมาตรฐานสากล จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ตรงตามสาขาที่เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) ในทุกปีการศึกษานักเรียนที่เรียนจบสายวิชาชีพจะเข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test: V-NET) โดยในปีการศึกษา 2558 - 2562 ผลการทดสอบของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ทักษะภาษาและการสื่อสาร 2) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา 3) ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิตและ 4) ทักษะการจัดการงานอาชีพ พบว่าคะแนนสอบทักษะการคิดและการแก้ปัญหา มีคะแนนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มและมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าองค์ประกอบอื่นทุกปีการศึกษา

โดยการแก้ไขปัญหในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่มีคะแนนน้อยกว่าการแก้ไขปัญหในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงการเรียนของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ตามสมรรถนะแกนกลางด้านทักษะและความสามารถในการประยุกต์ใช้ คือทักษะการคิดและการแก้ปัญหาในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนสาขาวิชาการบัญชีเป็นสาขาวิชาที่ได้นำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในงานอาชีพมากที่สุด ซึ่งจากผลคะแนนสอบของสถานศึกษาที่ปรากฏ จึงควรเร่งพัฒนาในด้านคณิตศาสตร์ โดยประสบการณ์การสอนของผู้วิจัย สังเกตเห็นว่านักเรียนมีความถนัดทางด้านวิชาชีพ บางส่วนไม่ถนัดรายวิชาคณิตศาสตร์ ไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพของตนเองได้ ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดความสามารถในการแก้ปัญหาจากการเรียน เช่นเดียวกับ จิตินันท์ ใจยายอง กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาอย่างไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถอ่านทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาได้ (จิตินันท์ ใจยายอง, 2561) และญาสุมิน สุวรรณไตรย์ กล่าวว่าปัญหาในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนส่วนมากไม่เข้าใจเนื้อหา วิเคราะห์ปัญหาโจทย์ไม่เป็น ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ กิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรมีส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียน (ญาสุมิน สุวรรณไตรย์, 2563)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เป็นการคิดที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหามุ่งมาสู่แนวทางแก้ไขปัญหาแบบใหม่ ไม่มีรูปแบบที่สมบูรณ์แบบ ไม่มีกระบวนการที่ตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง (Brown, T., 2009) กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ 3 ขั้น ไปจนถึง 7 ขั้น โดย The LAUNCH Cycle เป็นการพัฒนกระบวนการเรียนรู้เมื่อนำมาใช้ในบริบทการศึกษา นั่นก็คือกระบวนการคิดเชิงออกแบบการแก้ปัญหาก็ให้ความสำคัญโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการออกแบบเพื่อใช้ในการสอน (Spencer, J. & Juliani, A. J., 2016) สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย กล่าวว่า รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ มีการเชื่อมโยงปัญหา และสื่อสาร สื่อความหมายออกมาเป็นชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม (สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย, 2564) และเกมมิฟิเคชัน หมายถึง การนำแนวคิด รูปแบบ กลไก ของเกมมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการสร้างความสนใจ สนุกสนาน ส่งเสริมการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและทำให้เกิดความผูกพันกับการทำกิจกรรม (นครินทร์ สุกใส, 2561) นำหลักการพื้นฐานในการออกแบบเกม กลไกการเล่นเกม มาใช้ในบริบทที่ไม่ใช่การเล่น เกม โดยแนวคิดนี้เป็นวิธีที่ช่วยเพิ่มความผูกพันแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถสร้างแรงจูงใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (ชนันต์ พูนเดช และธนิดา เลิศพรกุลรัตน์, 2558) ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับปิยวรรณ กมลฉ่ำ ที่กล่าวว่า การนำเกมเข้ามาช่วยในการเรียน ทำให้นักเรียนผ่อนคลายและสนุกไปกับการตอบคำถาม การร่วมสนุกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อชิงรางวัล บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้มีความเป็นกันเองกล้าแสดงออกมากขึ้น นักเรียนสนใจเรียนและมีแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น (ปิยวรรณ กมลฉ่ำ, 2563)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชันจึงเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเหมาะสมกับผู้เรียน ดังที่ปฎิมา คำแก้ว ได้กล่าวว่า “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เนื่องจากผู้วิจัยมีการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน ใช้งานได้สะดวกชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (ปฎิมา คำแก้ว, 2564) ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีความหลากหลายทั้งความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ และตามแผนการเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วยรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ เมื่อพิจารณาสมรรถนะรายวิชา พบว่า เนื้อหาในรายวิชาที่ปรากฏในผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้ คือเรื่อง ร้อยละ ซึ่งนักเรียนมีผล

คะแนนต่ำ นอกจากนี้ร้อยละ ยังเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและพบบ่อยมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเพื่อที่จะได้รับแนวทางของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการเรื่อง ร้อยละ ที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนได้ กระตุ้นการคิดแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถคิดเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับบริบทจริงในสาขาอาชีพของตนเองได้ เป็นการเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 กลุ่ม 2 สาขาวิชาการบัญชี จำนวน 31 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (สุกัลยา พลเดช, 2562)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (แบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ)
3. แบบประเมินผลงานของนักเรียน
4. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียน)
5. แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการกำหนดกรอบคำถามให้ครอบคลุมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งคำถามออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเกมมิฟิเคชัน 5) ด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 6) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ 7) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ และ 8) ด้านการวัดและประเมินผล

การสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนของ ADDIE Model 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการวิเคราะห์และตั้งข้อสังเกตปัญหา (Analysis) ผู้วิจัยสังเกตและวิเคราะห์ปัญหา นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ และสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน การออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยศึกษา

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ “The LAUNCH Cycle” การใช้เกมมิฟิเคชัน กลไกของเกมในการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนและการวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นตอนการวิเคราะห์นี้ ส่งผลให้ผู้วิจัยรับทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เช่น ปัญหาการเรียน ผลคะแนนสอบ หลักสูตรการเรียน สภาพแวดล้อม และการใช้แนวคิดต่าง ๆ ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ วางแผน และออกแบบกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

2. ขั้นการออกแบบ (Design) ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบโดยวิเคราะห์และเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน “The LAUNCH Cycle” ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตระหนักถึงเป้าหมาย 2) การถามคำถามเกี่ยวกับปัญหา 3) การนำไปสู่ความเข้าใจกระบวนการและปัญหา 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ที่ได้รับมา 5) การสร้างแบบจำลอง 6) การวิเคราะห์แบบจำลอง และ 7) การทดลองใช้งาน (สตาร์ฟิชอะคาเดมี, 2565) และใช้เกมมิฟิเคชันสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันได้ดังนี้ 1) คะแนน 2) ระดับชั้น 3) กระดานจัดอันดับ 4) รางวัล 5) การแข่งขัน 6) เป้าหมาย 7) กฎ/กติกา และ 8) ผลป้อนกลับ จากการวิเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน 8 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

โดยความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยสังเคราะห์กระบวนการคิดแก้ปัญหา และเลือกความสามารถในการแก้ปัญหาของ Weir, J. J. (Weir, J. J., 1974) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การเสนอวิธีแก้ปัญหา และ 4) การตรวจสอบผลลัพธ์

3. ขั้นการพัฒนา (Development) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ดำเนินการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนและตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอน โดยร่างกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถ

ในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.48) โดยมีผลการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวม 4.97 ผลการประเมินเหมาะสมมากที่สุด 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 1.00 แสดงว่าแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) แบบประเมินผลงานของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 1.00 แสดงว่าแบบประเมินผลงานของนักเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหา 4) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 0.99 แสดงว่าแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องได้ค่า 0.99 แสดงว่าแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถามและกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนดไว้

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation)

4.1 นำกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ปรากฏดังภาพที่ 2 ดังนี้

ตารางจัดอันดับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ (20000-1401) ชื่อหน่วยย่อย

ชื่อแผนสัปดาห์	กิจกรรมที่							คะแนนรวมปัจจุบัน	การจัดอันดับ
	1	2	3	4	5	6	7		
นางสาวกรรณ	(5)	(5)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	60	SILVER
นางสาวกานต์	5	5	10	5	6	10	10	51	SILVER
นางสาวกัญญาพร	5	5	10	5	8	9	10	52	SILVER
นางสาวกัญญา	5	5	10	5	7	8	10	50	SILVER
นางสาวกานต์	5	5	10	5	6	9	10	50	SILVER
นางสาวกานต์	5	5	10	5	9	8	10	52	SILVER

Levels of Gamification

- Level 1 BRONZE ระดับคะแนน 1-10
- Level 2 SILVER ระดับคะแนน 11-20
- Level 3 GOLD ระดับคะแนน 21-30
- Level 4 PLATINUM ระดับคะแนน 31-40
- Level 5 DIAMOND ระดับคะแนน 41-50
- Level 6 CONQUEROR ระดับคะแนน 51-60

Q. อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด

ร้อยละ 25 ร้อยละ 24 ร้อยละ 20 ร้อยละ 30

25 %
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

0.25
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

0.19
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

25 / 100
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

19 %
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

19 / 100
อัตราส่วน 50/200 เป็นร้อยละเท่าใด ?

ภาพที่ 2 ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.2 ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการประเมินพฤติกรรมในห้องเรียนและการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยการให้คะแนน (Scoring Rubrics) คะแนนเต็ม 12 คะแนน และมอบหมายให้นักเรียนออกแบบจำลองธุรกิจของตนเอง 1 ชิ้นงาน โดยครูใช้แบบประเมินผลงานของนักเรียน โดยการให้คะแนน (Scoring Rubrics) คะแนนเต็ม 15 คะแนน ตัวอย่างผลงานของนักเรียนปรากฏดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างผลงานของนักเรียน

4.3 ประเมินผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 60 คะแนน จากนั้นผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ในแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

5. ขั้นตอนการประเมิน (Evaluation) นำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง มาประเมิน ให้คะแนนและวิเคราะห์สรุปข้อมูล ดังนี้ 1) ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแบบทดสอบวัด ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 2) ประเมินคะแนนผลงานที่ได้จากการออกแบบจำลองธุรกิจของนักเรียน 3) ประเมินคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และ 4) วิเคราะห์ผล จากแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1) ปฐมนิเทศและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษา นครสวรรค์ จำนวน 12 ชั่วโมง 3) ผู้วิจัยจะสังเกตและบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลงในแบบประเมินความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหา 4) ผู้วิจัยให้คะแนนชิ้นงานลงในแบบประเมินผลงานของนักเรียน และ 5) นักเรียนทำ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ IOC (Item-Objective Congruence Index) และการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นกำหนดเกณฑ์การให้ค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้มากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้มาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็น ด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้น้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 6 สัปดาห์ รวมเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รายวิชาคณิตศาสตร์ธุรกิจและบริการ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน แผนการจัดการการเรียนรู้ มีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญคือ เหมาะสมที่สุด และเมื่อนำดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกการสังเกต ร่วมเล่นเกมที่ครูกำหนดขึ้น การจำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ การตั้งคำถาม การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา ความมุ่งมั่นในการทำภารกิจในครั้งต่อไปเพื่อที่จะได้คะแนนเพิ่มขึ้น การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับให้เหมาะสมกับภาระงานของตนเอง และการเผยแพร่ผลงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้มีผลการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 89.76/87.06 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบประเมินผลงานของนักเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา วิเคราะห์แยกผลคะแนนแต่ละเครื่องมือดังนี้

1. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	31	12	10.77	1.02	89.78

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 10.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.78 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

2. แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบประเมินผลงานของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบประเมินผลงานของนักเรียน	31	15	13.16	1.63	87.74

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบประเมินผลงานของนักเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 13.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.74 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีผลการประเมินดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	31	60	51.77	4.69	86.29

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 51.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.29 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

จากการวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนรู้ของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบประเมินผลงานของนักเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์รวมทั้ง 3 เครื่องมือ ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนรวมหลังเรียนของนักเรียน

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean
หลังเรียน	31	87	75.71	5.83	87.02

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 75.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลด้านการประเมินของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลจากความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ด้านการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ	4.69	0.49	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.50	0.61	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ	4.54	0.54	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเกมมิฟิเคชัน	4.52	0.55	มากที่สุด
5. ด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	4.60	0.49	มากที่สุด
6. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.51	0.54	มากที่สุด
7. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.48	0.56	มาก
8. ด้านการวัดและประเมินผล	4.56	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.55	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนแยกเป็นด้าน โดย 3 ลำดับแรก พบว่า ด้านเนื้อหาเรื่องร้อยละ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.49) รองลงมาด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49) และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลมาพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบและเกมมิฟิเคชัน โดยใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 โดยผู้วิจัยได้ใช้ ADDIE Model สำหรับการออกแบบการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และเลือกกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้กับเด็กตามแนวคิดของ Spencer, J. & Juliani, A. J. มีชื่อว่า “The LAUNCH Cycle” ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถเกิดการเรียนรู้ได้จากการแสวงหาคำตอบของปัญหา และสามารถออกแบบผลงานของตนเองได้ (Spencer, J. & Juliani, A. J., 2016) สอดคล้องกับปวีตร ภูมิสูง ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสติศึกษา พบว่านักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาการคิดเชิงออกแบบอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการแก้ปัญหา กระบวนการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหาจากแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อออกแบบและพัฒนาเป็นชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ (ปวีตร ภูมิสูง, 2564) รวมทั้งนักเรียนได้ตั้งคำถาม สังเกตและการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม สอดคล้องกับ พิษญา กล้าหาญ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้อตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 81.28/83.86 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจุดเด่นมีกรณีศึกษาของนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ซึ่งเป็นตัวอย่างจริงเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจวิถีคิดของผู้ใช้งาน (พิษญา กล้าหาญ, 2564) อีกทั้งผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนครินทร์ สุกใส ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า เกมมิฟิเคชันช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ กล่าวคือองค์ประกอบของเกม ได้แก่ คะแนน เหรียญตรา ระดับชั้น กระดานจัดอันดับ รางวัล กฎ/กติกา เวลา และ ผลป้อนกลับ ช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนตื่นตัวกับการเรียนรู้ โดยเฉพาะ คะแนน ระดับชั้น กระดานจัดอันดับ เป็นองค์ประกอบที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุด เพราะได้แข่งขันกันในห้องเรียน กระตุ้นการพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับระดับที่สูงขึ้น (นครินทร์ สุกใส, 2561)

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากการวิเคราะห์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.78 2) แบบประเมินผลงานของนักเรียนจากการออกแบบจำลองธุรกิจ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 13.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.74 และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.29 พบว่าผลคะแนนทั้ง 3 เครื่องมือ

มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ และเมื่อนำผลคะแนนวิเคราะห์รวมทั้ง 3 เครื่องมือ คะแนนเต็ม 87 คะแนน พบว่านักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.02 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบส่งเสริมการมองฟัง เรียนรู้ การถามคำถาม การทำความเข้าใจกระบวนการและปัญหา การระดมความคิดและสร้างแนวทางในการแก้ปัญหา การสร้างแบบจำลอง การเน้นสิ่งที่ได้ผล และแก้ไขสิ่งที่ล้มเหลวและการเผยแพร่ผลงาน ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ พันธุ์ธธ น้อยพินิจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าเมื่อพิจารณาความสามารถรายด้านพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถด้านการค้นพบความจริง การค้นพบปัญหา และการค้นพบแนวคิดอยู่ในระดับมาก (พันธุ์ธธ น้อยพินิจ, 2560) เมื่อนำเกมมิฟิเคชัน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น จากการปฏิบัติกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกท้าทาย ต้องการแข่งขันและแก้ปัญหาในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี แตกต่างจากการนั่งเรียนบรรยายแบบปกติ นักเรียนมีความพยายามในการเรียนรู้เพื่อเป้าหมายของตนเอง แสดงวิธีคิดแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ รพีพรรณ ชูเมืองและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์เรื่องมิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม พบว่ากลไกของเกมที่มีความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในขณะทำโจทย์ตามด้านต่าง ๆ ของเกมทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมากกว่าการฟังบรรยายจากครูเพียงอย่างเดียว (รพีพรรณ ชูเมือง, 2564) และสอดคล้องกับ สติธยัภรณ์ โพธิ์ทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อมัลติมีเดียบนเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลงานการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และหลากหลาย สามารถหาแนวทางแก้ไขได้หลากหลาย และสร้างต้นแบบจากการระดมความคิดร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสามารถนำเสนอวิธีการแก้ไขผ่านการเล่าเรื่องได้อย่างชัดเจน (สติธยัภรณ์ โพธิ์ทอง, 2563) การนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการวิจัยคือการนำกระบวนการของการเล่นเกมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำเกมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน หากกิจกรรมใดไม่ได้เล่นเกม การเก็บคะแนน การแข่งขัน นับว่าเป็นกระบวนการของเกมมิฟิเคชันเช่นเดียวกัน ซึ่งการนำเกมเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เช่น การใช้เกมออนไลน์ กิจกรรมเล่นเกมในห้องเรียน ส่งผลต่ออารมณ์ ความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ทิพรัตน์ สิทธิวงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากในการสร้างบอร์ดเกมเป็นรูปแบบในเชิงบูรณาการซึ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนาน ผ่อนคลาย เปิดโอกาสในการรับรู้เนื้อหาที่เรียน พร้อมทั้งเกิดความตื่นตัวและท้าทายในการแข่งขันเรียนรู้เนื้อหาตามภารกิจที่สอดแทรกภายในบอร์ดเกม สอดคล้องกับพฤติกรรมของวัยรุ่นดังข้อค้นพบจากงานวิจัยที่พบว่าส่วนใหญ่เล่นเกมกระดานเพื่อความบันเทิงความสนุกสนานเพลิดเพลินและผ่อนคลายความตึงเครียด (ทิพรัตน์ สิทธิวงษ์, 2564)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบไปด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีขั้นตอนให้นักเรียน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับการนำเกมมิฟิเคชันเข้ามาช่วยในกิจกรรมการ

เรียนการสอน ทำให้มีความน่าสนใจ ตื่นเต้น สนุกสนาน นักเรียนได้ปฏิบัติงานด้วยตนเองและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหาและการออกแบบผลงานของตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ สอดคล้องกับ ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนาและคณะ ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องอัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชันพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้มีบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคี นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนคณิตศาสตร์ นักเรียนแสดงแนวทางการแก้ปัญหาได้ บรรยากาศการเรียนรู้น่าเรียนและน่าสนใจ (ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การมอง ฟัง และเรียนรู้ 2) การถามคำถาม 3) การทำความเข้าใจกระบวนการและปัญหา 4) การระดมความคิดและสร้างแนวทางแก้ปัญหา 5) การสร้างแบบจำลอง 6) การเน้นสิ่งที่ได้ผลและแก้ไขสิ่งที่ล้มเหลวและ 7) การเผยแพร่ผลงาน โดยขั้นตอนทั้งหมดอาจปรากฏใน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ หรืออาจปรากฏใน 1 รายวิชา ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการนำเกมมิฟิเคชัน 8 องค์ประกอบ คือ 1) คะแนน 2) ระดับชั้น 3) กระดานจัดอันดับ 4) รางวัล 5) การแข่งขัน 6) เป้าหมาย 7) กฎ/กติกาและ 8) ผลป้อนกลับ เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เกมมิฟิเคชันสามารถออกแบบได้อย่างหลากหลายควบคู่ไปกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคของเกมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การเสนอวิธีแก้ปัญหาและ 4) การตรวจสอบผลลัพธ์ ซึ่งการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ควรนำข้อมูลรอบด้านมาพิจารณา เช่น ผลการทดสอบ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบประเมินผลงาน เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเลือกเนื้อหาที่คำนึงถึงความรู้พื้นฐานและการนำไปใช้ประโยชน์ของนักเรียน 2) การวิจัยครั้งนี้มีผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ควรกำหนดสถานการณ์ที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน และข้อคำถามควรสนับสนุนการตอบของนักเรียน ตั้งข้อคำถามให้ชัดเจน เพื่อให้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตอบคำถามได้ตรงประเด็นกับเกณฑ์ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่กำหนด และ 3) จากการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ได้คะแนนประเมินน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเพิ่มเนื้อหา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหลากหลายวิธีและนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในห้องเรียน นักเรียนได้ทราบแนว

คำตอบอื่น ๆ เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิตรดา ชันทะวงศ์วัฒนา. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องอัตราส่วนสัดส่วน และร้อยละโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 36(1), 84-95.
- ชนันต์ พุนเดช และธนิศา เลิศพรกุลรัตน์. (2558). แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 331-339.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ญาสุมิน สุวรรณไตรย์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐิตินันท์ ใจยายอง. (2561). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู ดี แอล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านกองก่อ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2564). การศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(4), 187-200.
- นครินทร์ สุกใส. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐวิภา คำแก้ว. (2564). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีรศร ภูมิสูง. (2564). การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยวรรณ กมลฉ่ำ. (2563). การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเลขยกกำลัง ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชัน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พันธ์ยุทธ น้อยพินิจ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชญา กล้าหาญ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(2), 1-6.

- รพีพรรณ ชูเมือง. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์ เรื่องมิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(3), 93-103.
- สตาร์ฟิชอะคาเดมี. (2565). การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/863-การคิดเชิงออกแบบ-design-thinking-เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก>
- สถิตย์ภรณ์ โพธิ์ทอง. (2563). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อมัลติมีเดียบนเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและผลงานการผลิตสื่อการศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุกัลยา พลเดช. (2562). การสุ่มตัวอย่างสำหรับกิจกรรมทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ. วารสารสำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ, 6(15), 12-16.
- สุดารัตน์ คงวิเชียร และศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย. (2564). การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(2), 497-513.
- Brown, T. (2009). Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation. New York: Harper Business.
- Spencer, J. & Juliani, A. J. (2016). Curious About Design Thinking? Here's a Framework You Can Use in Any Classroom with Any Age Group. Retrieved July 10, 2023, from <https://spencerauthor.com/curious-about-design-thinking-heres/>
- Weir, J. J. (1974). Problem Solving is Every body's Problem. The Science Teacher, 4(April), 16-18

การบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต

กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม*

COMMUNITY RISK MANAGEMENT AND SELF-MANAGEMENT IN CRISIS

CASE STUDY BANN SALAWAN COMMUNITY NAKHON PATHOM PROVINCE

เกริกรัฐ ตั้งวงษ์อุทัย*, โชคดี ศรีสมบัติ

Kerkrat Tangvonguthai*, Chokdee Srisombat

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: kerkrat.tan@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านสาละวัน 2) นำความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเข้ากระบวนการจัดการความเสี่ยงในชุมชน และ 3) จัดทำแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยนำผลการศึกษาเชิงปริมาณ มาสนับสนุนผลการศึกษาเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลโดยการลงพื้นที่สำรวจอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จาก 13 ชุมชน ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนบ้านสาละวัน จำนวนประชากร 94 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบสุ่มแบบบังเอิญ ชุมชนละ 6 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 78 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกความคิดเห็น แบบฟอร์มตารางการบริหารความเสี่ยง และแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการศึกษามีดังนี้พบว่า 1) บริบทของชุมชนมีการขยายแหล่งที่อยู่อาศัย และเส้นทางการคมนาคมเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง 2) นำความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนมาแบ่งความเสี่ยงออกเป็น 2 ด้าน คือ ความเสี่ยงด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัย แล้วนำไปจัดเรียงความเสี่ยงที่มีระดับสูงที่สุดไปหาแนวทางแก้ไขจัดการความเสี่ยงของชุมชนได้ และ 3) รวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นคู่มือการบริหารความเสี่ยงชุมชน แสดงข้อมูลพื้นฐานในชุมชน กระบวนการบริหารความเสี่ยง และแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตเป็นแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในชุมชน มีความพึงพอใจการจัดกิจกรรมในชุมชนภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คิดเป็นร้อยละ 85.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, ความเสี่ยงในชุมชน, แนวทางการจัดการตนเอง, ภาวะวิกฤต

Abstract

The objectives of this research article are to 1) Describe the community context and risks in Bann Salawan, 2) Integrate these risks into a community risk management process, and 3) Develop self-management guidelines for crises within the community. A mixed-methods research approach was employed, combining quantitative data to support qualitative findings. Data collection involved field surveys of village health volunteers from 13 communities under the care of Bann Salawan

Community Health Promotion Hospital. The total population was 94, with a random accidental sampling method selecting 6 participants per community, yielding a sample size of 78. Research tools included opinion recording forms, risk management tables, and questionnaires. Data was analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean values. The findings revealed that 1) The community context is characterized by the expansion of residential areas and transportation routes to accommodate urban growth, 2) Risks within the community were categorized into two areas: health and safety, with the highest risk factors being addressed through community management strategies, and 3) Data was compiled into a community risk management manual, detailing basic community information, risk management processes, and self-management guidelines in crises, forming an emergency response plan. Overall satisfaction with community activities had an average score of 4.60, representing 85.29%, which is considered very high.

Keywords: Risk Management, Community Risk, Self-Management, Crisis

บทนำ

การบริหารความเสี่ยงในชุมชน เป็นการผสมผสานความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกับหลักการดำเนินชีวิตของครัวเรือนในชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีบริบทหรือมีความเสี่ยงที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป ชุมชนที่มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เป็นต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ คือ ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่ได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทดีเลิศ ในการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) ซึ่งมีการดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

การบริหารความเสี่ยงในชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการรับมือกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคที่ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ และเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ จะมีความสามารถในการฟื้นตัว และปรับตัวในระยะยาวได้ดีกว่าการบริหารความเสี่ยงให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างความพร้อมในทุกกระบวนในการรับมือกับสภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น (ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), 2565) เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจการบริหารจัดการความเสี่ยงในชุมชน จึงนำปัจจัยความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเข้ากระบวนการจัดการความเสี่ยง โดยคณะผู้วิจัยจึงได้ทำทฤษฎีของบริหารจัดการความเสี่ยงนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นหลายประการ อาทิ อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร และเป็นเมืองแห่งการศึกษา (มีสถาบันอุดมศึกษาถึง 8 แห่ง) เศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐมมีภาคอุตสาหกรรมเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน ประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เกิดจากการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ เป็นที่พักอาศัยบริเวณชานเมือง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์การใช้พื้นที่ (รัฐพล อันฉ่าง, 2558)

โดยการนำผลจากการบริหารจัดการความเสี่ยงในชุมชนที่สำคัญ มาเข้ากระบวนการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำเสนอถึงแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทั้งในกรณีเป็นปัจจัยทางบวกและปัจจัยทางลบ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในปัจจัยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และให้ชุมชนตระหนักถึงบทบาทของตนเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยง นอกจากนี้ ยังมุ่งหวัง

ที่จะพัฒนาศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเลือกวิธีการแก้ไข ปัญหาหรือแนวทางการจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านศาลาวัน
2. เพื่อนำความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเข้ากระบวนการจัดการความเสี่ยง
3. เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต กรณีศึกษา ชุมชนบ้านศาลาวัน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ที่มีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึก การทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม และการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ชุมชนบ้านศาลาวัน จำนวนทั้งหมด 94 คน หรือ ชุมชนบ้านศาลาวัน (ชุมชนหลัก)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตามการคำนวณสูตรของ Yamane, T. ที่ระดับช่วงความเชื่อมั่น 0.95 ที่ความคาดเคลื่อน 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 78 คน โดยคิด เป็นชุมชนละ 6 คน จากทั้งหมด 13 ชุมชนย่อย ได้แก่ 1) ชุมชนโพธิ์ทอง 2) ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ 3) ชุมชนตลาด เก้าศาลา 4) ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ 5) ชุมชนหน้าพุทธมณฑล 6) ชุมชนคุณหลวง 7) ชุมชนสหพร 8) ชุมชนมหา มงคล 9) ชุมชนซอย ส.พูนทรัพย์ 10) ชุมชนศาลายานิเวศน์ 11) ชุมชน อบต. 12) ชุมชนรวมใจริมทางรถไฟ และ 13) ชุมชนบ้านศาลาวัน (ชุมชนย่อย) (Yamane, T., 1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

1. แบบบันทึกบริบทชุมชนฯ เป็นแบบฟอร์มที่ประกอบไปด้วยหัวข้อและช่องว่างสำหรับกรอก ข้อมูล ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้แต่ละชุมชนได้เขียนบริบทต่าง ๆ ในชุมชน และดูความสอดคล้องของบริบทแต่ละชุมชน ในพื้นที่ตามขอบเขตการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพ และสภาพทางสังคม
2. แบบฟอร์มตารางการบริหารความเสี่ยง เป็นแบบฟอร์มที่จะให้แต่ละชุมชนได้ระบุปัจจัยเสี่ยง และวิเคราะห์ระดับของโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและผลกระทบเมื่อเกิดความเสี่ยงขึ้น โดยกำหนดขอบเขตออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ และความปลอดภัยในชุมชน
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการจัดกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้การจัดการความเสี่ยงในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของอาสาสมัครกลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ และชุมชนที่อยู่อาศัย ส่วนที่ 2 เป็นลักษณะของความพึงพอใจต่อการจัดโครงการวิจัย ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อรับข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำการประเมินตอบแบบสอบถามอย่างอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนบ้านศาลาวัน และอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) แบ่งออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นเริ่มต้นเพื่ออธิบายวิธีการศึกษาวิธีให้ชุมชนได้รับทราบถึงขั้นตอน การดำเนินงานเป็นการติดตามการดำเนินโครงการวิจัย และขั้นสรุปสำหรับการรวบรวมข้อมูลที่ได้ลงพื้นที่ศึกษา นำมาสรุปเป็นคู่มือการบริหารความเสี่ยงในชุมชนและถ่ายทอดกลับไปยังชุมชน

2. ลงพื้นที่ชุมชนย่อยที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบกำกับดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน บ้านศาลาวัน ทั้งสิ้น 13 ชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยเชิงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มารวมกันที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านศาลาวัน

3. สรุปข้อมูลการบริหารความเสี่ยงชุมชน และแนวทางในการจัดการตนเองของชุมชนในภาวะวิกฤต ที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการการบริหารความเสี่ยง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนถึงความเหมือนกันหรือแตกต่างกันของแต่ละชุมชนย่อยในขอบเขตพื้นที่วิจัย โดยการสรุปการสนทนากลุ่ม

2. วิเคราะห์การนำแนวคิด และทฤษฎีการจัดการความเสี่ยงนำไปใช้กับอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างในชุมชน โดยนำปัจจัยเสี่ยงในชุมชนไปใช้กับขั้นตอนการจัดการความเสี่ยง

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจ และระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารความเสี่ยงในชุมชน เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการจัดโครงการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

4. วิเคราะห์ถึงความสะดวกต่อการใช้งานคู่มือการบริหารความเสี่ยงในชุมชน

ผลการวิจัย

1. ผลวิจัยข้อมูลสารสนเทศบริบทของชุมชน

ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทรายเหมาะแก่การทำนา นาบัว ทำไร่ และปลูกพืชไร่ แต่มีพื้นที่สำหรับการทำการเกษตรกรรมบางส่วนเล็กน้อย ส่วนใหญ่พื้นที่เป็นชุมชนเมืองด้านการ จราจรหนาแน่น มีคลองขุดมหาสวัสดิ์ คลองนราภิรมย์ คลองทิวพัฒนา ไหลผ่านในเขตเทศบาลตำบลศาลาวัน เป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำ พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 5 เมตร มีอาณาเขตติดต่อทางทิศเหนือกับหมู่ที่ 3, 4 ตำบลศาลาวัน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ทิศใต้อาณาเขตติดต่ออำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทิศตะวันออก อาณาเขตติดต่ออำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทิวพัฒนา กรุงเทพมหานคร ทิศตะวันตก อาณาเขตติดต่ออำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และหมู่ที่ 1 ตำบลศาลาวัน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พื้นที่ของชุมชนมีแหล่งน้ำลำคลอง 3 สาย ไหลผ่าน คือ 1) คลองขุดมหาสวัสดิ์ ทิศตะวันตก มาจากแม่น้ำท่าจีนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) คลองนราภิรมย์ ทิศเหนือมาจากแม่น้ำท่าจีน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ 3) คลองทิวพัฒนา จากคลองขุดมหาสวัสดิ์และคลองนราภิรมย์ เข้าเขตกรุงเทพมหานคร

ลักษณะภูมิอากาศ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งมาจากประเทศจีน ปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไปกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะพัดพามวลอากาศร้อนขึ้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้พื้นที่ในเขตจังหวัดนครปฐมมีฝนตกทั่วไป มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีอยู่ระหว่าง 28 - 35 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อนอากาศอบอ้าว อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32 - 35 องศาเซลเซียส

2. ผลวิจัยกระบวนการจัดการความเสี่ยงในชุมชน

ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้ความรู้และปฏิบัติระดมความคิด โดยนำทฤษฎีการจัดการความเสี่ยงที่ใช้ในองค์กรนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการความเสี่ยง จากแบบฟอร์มตารางการบริหารความเสี่ยง โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระบุความเสี่ยง ได้มีการแบ่งกลุ่มตามชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ความเสี่ยงด้านสุขภาพและความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในชุมชน จากแบบฟอร์มตารางการบริหารความเสี่ยงเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น พบว่า ความเสี่ยงด้านสุขภาพที่แต่ละชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือ ปัญหาจากโรคไม่ติดต่อ

เรื่อง Non-Communicable Diseases: NCDs เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคไขมันในเลือดสูง โรคซึมเศร้า และมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น มลพิษจากขยะมูลฝอย มลพิษทางเสียง เป็นต้น และความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่แต่ละชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือ อุบัติเหตุทางถนน และสัตว์จรจัด

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยง เป็นขั้นตอนที่จะต้องอาศัยความเข้าใจหรือมีข้อมูลทางสถิติรองรับถึงจำนวนความถี่ของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแต่ในการวิจัยในครั้งนี้ทางชุมชนยังไม่ได้มีการจัดทำข้อมูลทางสถิติมาก่อนจึงต้องให้ตัวแทนชุมชนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมกันช่วยวิเคราะห์ จากปัจจัยสำคัญในการประเมินความเสี่ยง คือ โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและผลกระทบจาก ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ตามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 78 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 และเพศหญิง จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 84.62 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 ผลการประเมินจากระดับคะแนน 1 น้อยที่สุดไปจนถึงระดับคะแนน 5 มากที่สุด กำหนดความเสี่ยงด้านสุขภาพ Health Risk ตามปัจจัยเสี่ยง H1 - H8 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการประเมินความเสี่ยงในชุมชนด้านสุขภาพ

ความเสี่ยงด้านสุขภาพ (Health Risk)	โอกาสที่จะเกิดขึ้น (Likelihood)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (Impact)
H1 ขยะมูลฝอย	5	3
H2 ฝุ่นละออง	5	3
H3 โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง	5	4
H4 โรคไข้เลือดออก	4	4
H5 โรคพิษสุนัขบ้า	4	4
H6 น้ำเน่าเสีย	4	2
H7 มลพิษทางเสียง	3	2
H8 อาหารปนเปื้อนสารพิษ	2	2

จากตารางที่ 1 พบว่า แสดงการประเมินความเสี่ยงในชุมชนด้านสุขภาพ พบว่า ความเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในชุมชนด้านสุขภาพ คือ ขยะมูลฝอยในชุมชน ปัญหาฝุ่นละอองและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดน้อยที่สุด คือ อาหารปนเปื้อนสารพิษ ส่วนความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุดในด้านสุขภาพ คือ โรคไข้เลือดออก โรคพิษสุนัขบ้า โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง รองลงมา คือ ขยะมูลฝอยและฝุ่นละออง และความเสี่ยงที่มีผลกระทบน้อย คือ น้ำเน่าเสีย มลพิษทางเสียงและอาหารปนเปื้อนสารพิษ กำหนดความเสี่ยงด้านสุขภาพ (Safety Risk) ตามปัจจัยเสี่ยง S1 - S8 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินความเสี่ยงในชุมชนด้านความปลอดภัย

ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (Safety Risk)	โอกาสที่จะเกิดขึ้น (Likelihood)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (Impact)
S1 อุบัติเหตุบนท้องถนน	5	4
S2 ยาเสพติด	5	3
S3 สัตว์จรจัด	4	3
S4 ทะเลาะวิวาท	3	2
S5 ภัยทางธรรมชาติ	2	3
S6 สัตว์มีพิษ	2	3
S7 โจรขโมย	2	2
S8 บ้าน/อาคารชำรุด ถล่ม	1	3

จากตารางที่ 2 พบว่า แสดงการประเมินความเสี่ยงในชุมชนด้านความปลอดภัย พบว่า ความเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในชุมชนด้านความปลอดภัย คือ อุบัติเหตุทางถนน ปัญหายาเสพติด รองลงมา คือ สัตว์จรจัด และความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดน้อยที่สุด คือ บ้าน/อาคารชำรุด ถล่ม ส่วนความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุดในด้านความปลอดภัย คือ อุบัติเหตุทางถนน รองลงมา คือ ปัญหายาเสพติด สัตว์จรจัด สัตว์มีพิษ ภัยทางธรรมชาติ บ้าน/อาคารชำรุด ถล่ม และความเสี่ยงที่มีผลกระทบน้อย คือ ทะเลาะวิวาทและโจรขโมย

ขั้นตอนที่ 3 การจัดลำดับความเสี่ยง เป็นขั้นตอนที่จะนำเอาระดับของโอกาสและผลกระทบนำมาใส่ในตารางจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Matrix) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาลำดับถัดไป

ผลกระทบ (Impact)	5					
	4				H4, H5	H3, S1
	3	S8	S5, S6		S3	H1, H2 S2
	2		H8, S7	H7, S4	H6	
	1					
		1	2	3	4	5
โอกาส (Likelihood)						

ภาพที่ 1 ตารางจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Matrix)

ขั้นตอนที่ 4 แก้ไขความเสี่ยง คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างความเสี่ยงที่อยู่ในพื้นที่สีแดงที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการความเสี่ยงมากที่สุด คือ โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงและโรคไขมันในเลือดสูง โดยการการมอบข่าวสารพันธ์ กข 43 ที่ซึ่งเป็นข่าวที่มีดัชนีน้ำตาลต่ำให้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อช่วยลดและป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่อาจเกิดขึ้นกับการใช้ชีวิตประจำวันและแนะนำข้อมูลทางด้านสุขภาพเพื่อสร้างความตระหนักในการรักษาสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและจิตใจที่แจ่มใส จากตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนในชุมชนได้รับรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ติดตาม/ทบทวนความเสี่ยง ได้มีการจัดตั้งกลุ่มในโปรแกรมสำเร็จรูป (Line) เพื่อเป็นช่องทางสื่อสารให้คำแนะนำตลอดโครงการวิจัย โดยใช้ชื่อกลุ่มการบริหารความเสี่ยงในชุมชน สมาชิกในกลุ่มจะประกอบไปด้วยผู้นำแต่ละชุมชน เพื่อนำข้อมูลความเสี่ยงที่เกิดจากชุมชนได้นำมาปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงร่วมกัน และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการที่จะทำให้ตัวแทนชุมชน สมาชิกในชุมชนและคณะผู้วิจัยได้เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร สามารถส่งข้อมูลได้หลากหลายและยังได้มีการเปิดประชุมสนทนากลุ่มย่อยเพื่อหารือและแสดงความเข้าใจกับตัวแทนชุมชนและ จากแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัคร จำนวนทั้งสิ้น 78 คน มีความพึงพอใจโครงการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.60 คิดเป็นร้อยละ 85.29 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความรู้ ความเข้าใจ หลังการอบรมเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 0.80 คิดเป็นร้อยละ 16 และสรุปจากข้อเสนอแนะ พบว่า 1) เป็นโครงการวิจัยที่ดีที่นำชุมชน

เข้ามามีส่วนร่วม 2) ควรจัดโครงการวิจัยกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ 3) ได้รับความรู้ใหม่และจะนำกลับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาความเสี่ยงในครอบครัวและชุมชน

3. ผลวิจัยแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน

แนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต คือ ขั้นตอนการดำเนินการเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตเกิดขึ้นและพบเจอประสพเหตุได้บ่อยในชุมชน เช่น ไฟฟ้าดับ อัคคีภัย อุทกภัย เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปปรับใช้แก้ไขปัญหาเบื้องต้น ทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ จัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต

คู่มือที่มีเนื้อหาแบ่งเป็น ดังนี้ คือ 1) บทนำ อธิบายถึงหลักการและเหตุผล ความหมายและคำจำกัดความวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดทำคู่มือ 2) ข้อมูลพื้นฐานในชุมชน อธิบายถึงสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานทางด้านกายภาพและสภาพทางสังคมของชุมชน 3) กระบวนการบริหารความเสี่ยงในชุมชน อธิบายถึงคำนิยามขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงในชุมชนพร้อมตัวอย่างประกอบ และ 4) แนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต อธิบายถึงแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยออกแบบเป็นแผนผังรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในชุมชน

ภาพที่ 2 QR-Code คู่มือการบริหารความเสี่ยงชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การวิจัยบริบทของชุมชน บ้านสาวัน เทศบาลตำบลสาขลา อำเภอยะรัง จันทบุรี ที่ส่งผลการวิจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ใกล้เคียงกันในแต่ละชุมชนย่อย การรับรู้ถึงความเสี่ยงขึ้นอยู่กับความรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้ประสบการณ์ (นัฐศิพร แสงเย็น และศนิ ล้อมทองสกุล, 2564) ซึ่งแปรผันกับระดับความตระหนักรู้ความเสี่ยงของแต่ละครัวเรือนตามลักษณะเชิงภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ประสบการณ์ในการเผชิญเหตุการณ์และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เสี่ยงภัย ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของชุมชน ความต้องการของชุมชนที่แตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อม ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการป้องกันลดความเสี่ยงและบรรเทาผลกระทบตามขอบเขตความสามารถของชุมชน

2. การวิจัยกระบวนการบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต มีความพึงพอใจโครงการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.60 คิดเป็นร้อยละ 85.29 อยู่ในระดับมากที่สุด การประเมิน

ด้านประสิทธิภาพมาตรการชุมชนและความพึงพอใจของชุมชน รูปแบบมีความเหมาะสมด้านประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.79) อยู่ในระดับมากที่สุด ได้นำแนวคิดและทฤษฎีการจัดการความเสี่ยงมาใช้ในชุมชน จากบทสรุป การศึกษาการบริหารความเสี่ยงครัวเรือน (ธนิษฐ์ รัตนพงศ์ปัญญา, 2554) แสดงให้เห็นถึงนัยยะสำคัญเรียงตามลำดับ ได้แก่ การตระหนักรู้ถึงความสำคัญ การเตรียมพร้อมเพื่อรองรับเหตุการณ์ การจัดการด้วยวิธีการอย่างเหมาะสมและอย่างมีสติ ตลอดจนการสรุปบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ สัมผัสเป็นประสบการณ์ มิให้ความเสี่ยงทั้งหลาย ทั้งปวงที่เคยเกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อป้องกันความเสี่ยงรูปแบบใหม่ ๆ อันอาจมีโอกาสดังกล่าวได้ และจะมากกระทบวิถีชีวิต อันเป็นปกติวิสัยของครัวเรือนเหล่านี้เรียกว่า เป็นกระบวนการจัดการบริหารความเสี่ยงครัวเรือน ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่ไม่มีวันสิ้นสุดและหมุนเวียนเป็นวัฏจักรควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของสังคมในทุกยุคสมัย ความเสี่ยงด้านสุขภาพในชุมชนที่สำคัญเกิดจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังหรือเป็นโรคที่เกิดจากการปฏิบัติตนและจากสภาพแวดล้อม ในการดำเนินชีวิต ความเสี่ยงจากการตกค้างของสารเคมี (จินตนา อมรสงวนสิน, 2562) ซึ่งจะก่อให้เกิดการระคายเคืองทางผิวหนังมีระดับความเสี่ยงที่จะสัมผัสน้อย พบว่า ปัญหาทางด้านสุขภาพส่วนใหญ่ มาจากพฤติกรรมความเสี่ยงด้านสุขภาพตามหลัก 3อ.2ส. (รักษณา สิงห์เทพ และคณะ, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดื่มสุราและสูบบุหรี่ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ที่สำคัญในชุมชนเกิดจากอุบัติเหตุทางท้องถนน พบว่า ความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย (พิศุทธิ์ อังคะนาวัน, 2557) มีหลายประเภท โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุทางถนน

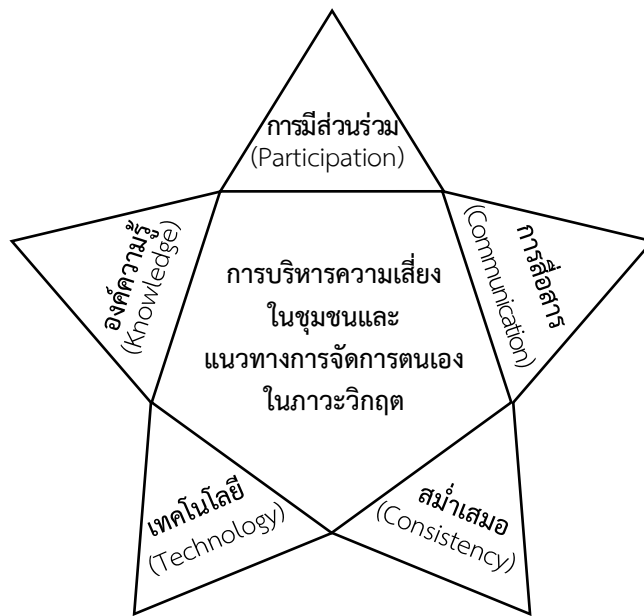
ในการบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต ของชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ระดับของโอกาสและผลกระทบจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เนื่องจากยังขาดการเก็บข้อมูลทางสถิติเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความเสี่ยงและหาแนวทางแก้ไขได้ตามลำดับความสำคัญ ได้นำกระบวนการและโครงสร้างภายในระบบฐานข้อมูลเพื่อการประเมินความเสี่ยงของวิสาหกิจชุมชน และในการจัดโครงการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการความเสี่ยงในชุมชน (แอนนา พายุพัด และคณะ, 2565) มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในวันจริงที่น้อยกว่าการตอบรับลงทะเบียนและโครงการบริการวิชาการแบบให้เปล่า มักประสบปัญหาจำนวนผู้เข้าร่วมอบรมในวันอบรมจริงมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนที่ลงทะเบียน (จิตติมา แสงโยธา, 2559) ส่งผลทำให้ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการไม่บรรลุตามแผน ตลอดจนสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดเตรียมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ให้เพียงพอกับจำนวนผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ และควรดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะในการจัดการสาธารณภัยให้กับผู้นำท้องที่ (ณภัทร จินเดหวา, 2562) เพื่อให้ทุกคน มีระดับความรู้และทักษะในการจัดการสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในขั้นตอนการดำเนินการติดตามและควบคุมความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนคณะผู้วิจัยได้มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (Line) เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารข้อมูล (สมศรี เสนาพันธุ์ และศิริเพ็ญ สิทธิบรรณ, 2561) ที่มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์กลุ่มเป็นประจำทุกวันและติดตามเยี่ยมบ้าน

3. คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการบริหารความเสี่ยงชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในการปฏิบัติตน เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน และติดต่อประสานงานตามแผนผังรองรับภาวะวิกฤต พร้อมจัดทำเป็นคู่มือ และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น (ชุตติกร ปรงเกียรติ และคณะ, 2558) นำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของวิสาหกิจชุมชนที่พัฒนาได้นำไปจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางให้กับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ และสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่สนใจได้ มีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงในชุมชน (ประสงค์ รัชมียองทอง และคณะ, 2566) การจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารความเสี่ยงสุขภาพของชุมชนโดยบูรณาการวัฒนธรรมการสื่อสารชุมชนกับเทคโนโลยีการสื่อสารวิธีใหม่

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบที่สำคัญในการวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ 1) การมีส่วนร่วม คือ การช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัจจัยเสี่ยงและระดับความเสี่ยง 2) องค์ความรู้ คือ การสร้างความรู้และเข้าใจใน ขั้นตอนการจัดการความเสี่ยง 3) การสื่อสาร คือ การใช้ช่องทางการสื่อสารและวิธีการถ่ายทอดความรู้ ให้เข้าใจได้ง่าย เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ 4) เทคโนโลยี คือ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการใช้งานคู่มือที่มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และ 5) สม่ำเสมอ คือ ความต่อเนื่องใน การลงพื้นที่ให้ชุมชนได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และสิ่งที่ชุมชนจะได้รับ

ภาพที่ 3 องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤต กรณีศึกษา ชุมชนบ้านสาวัน จังหวัดนครปฐม มีบริบทของชุมชน ประกอบไปด้วย ชุมชนย่อย 13 ชุมชน มีบริบทของชุมชนที่มีกายภาพลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะของดินและแหล่งน้ำและสภาพทางสังคม สถานศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก ประเพณีที่เหมือนกันเนื่องจากมีพื้นที่ติดกัน แต่มีการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัย หมู่บ้านจัดสรรและคอนโดที่เป็นชุมชนใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก สามารถนำหลักการและทฤษฎีการจัดการ ความเสี่ยง ที่แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดลำดับความเสี่ยง 4) แก้ไขความเสี่ยง และ 5) ติดตาม/ ทบทวนความเสี่ยง ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงของชุมชนได้ แต่ยังขาดการเก็บข้อมูลความเสี่ยง ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อจัดทำเป็นข้อมูลทางสถิติ เพื่อนำมาประเมินและหาแนวทางจัดการความเสี่ยง ใน ชุมชนที่ยั่งยืนในอนาคต ความเสี่ยงที่ได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ความเสี่ยงด้านสุขภาพและ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นความเสี่ยง ที่ใกล้ตัว พบได้บ่อยและเป็นปัญหาที่สำคัญส่งผลกระทบต่อตรง ในการดำรงชีวิต โดยความเสี่ยงด้านสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมากจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เกิดการวิถีการ ดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล และความเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตโดยการ จัดทำแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในชุมชน และจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงชุมชนและแนวทางการจัดการ

ตนเองในภาวะวิกฤต คณะผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลสรุปในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตม ความคิดเห็นในการจัดการความเสี่ยงชุมชนให้ออกมาเป็นคู่มือที่ได้ออกแบบจัดทำเป็น QR-Code สกรีนลงบนถุงผ้า ที่สามารถสแกนเพื่ออ่านข้อมูลได้และส่งต่อข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยใช้สีฟ้าที่บ่งบอกถึงการมีสุขภาพที่ดี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB6629/2566 โครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารความเสี่ยงในชุมชนและแนวทางการจัดการตนเองในภาวะวิกฤตกรณีศึกษา ชุมชนบ้านศาลวัน จังหวัดนครปฐม” ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา แพ่งโยธา. (2559). การจัดการความเสี่ยงกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน. PULINET Journal ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค, 3(2), 116-119.
- จินตนา อมรสงวนสิน. (2562). ความเสี่ยงด้านสุขภาพของชุมชนจากการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตรในนาข้าว จังหวัดชัยนาท. วารสารพัฒนาสังคม, 21(1), 115-128.
- ชุตติกร ประเกียรติ และคณะ. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
- ณภัทร จินเดหาว. (2562). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยสำหรับผู้นำท้องที่ อำเภอสบไถ้อย จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนันท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2554). การบริหารความเสี่ยงครัวเรือน. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 31(1), 15-23.
- นัฐศิพร แสงเยื่อน และศนิ ลิ้มทองสกุล. (2564). ความสามารถในการปรับตัวของชุมชนชนเมืองมหานครต่อความเสี่ยงของอุทกภัยในจังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม, 8(2), 75-98.
- ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 3 (24 ตุลาคม 2565).
- ประสงค์ รัตมีอุทอง และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารความเสี่ยงสุขภาพของชุมชนรอยต่อชายขอบจังหวัดสระบุรี. วารสารการแพทย์โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์, 38(1), 187-199.
- พิศุทธิ์ อังคะนาวัน. (2557). การประเมินความเสี่ยงด้านสาธารณภัย โดยชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8(16), 67-77.
- รักษณา สิงห์เทพ และคณะ. (2561). การจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพประชากรวัยทำงานด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 12(3), 129-141.
- รัฐพล อ้นแฉ่ง. (2558). ความเป็นเมืองของจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ใกล้เคียง. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-44422266/44422266>
- สมศรี เสนาพันธุ์ และศิริเพ็ญ สิทธิบรรณ. (2561). แนวทางการจัดการตนเองเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานของชุมชนบ้านปากทอน อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการแพทย์ เขต 11, 32(1), 805-812.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง ผลการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่

มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2566 จาก <https://drive.google.com/file/d/15LqOiZNf9LUEAtkLbbvJr1BwR-LkL43a/view>

แอนนา พายุพัด และคณะ. (2565). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการประเมินความเสี่ยงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 4(2), 47-66.

Yamane, T. (1967). Statistics: An Introductory Analysis (2nd ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF BUDDHIST SPIRITUAL LEADERSHIP INDICATORS OF BUDDHIST UNIVERSITY ADMINISTRATORS IN THAILAND

ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง*, จักรกฤษณ์ โปดapol, พิมพอร สดเอี่ยม

Pradit Srinonyang*, Chakkrit Podapol, Pim-on Sod-ium

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: winnernews@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ อาจารย์ และนักวิชาการ ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 550 คน ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยายและพรรณนาผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อย และ 86 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย Chi-Square = 80.31, P-value = 0.06968, df = 63, Relative Chi-Square = 1.274, Goodness-of-Fit Index = 0.984, Adjusted Goodness-of-Fit Index = 0.952, and Root Mean Square Error of Approximation = 0.023 และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์การและการบริหารจัดการ มีแผนงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็น พุดจริง ทำจริง ควบคุมอารมณ์ได้ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้, ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา, ผู้บริหาร, มหาวิทยาลัยสงฆ์

Abstract

This article aimed to study the components and indicators of spiritual leadership based on Buddhist principles, examine the consistency of the structural equation model of spiritual leadership indicators based on Buddhist principles of administrators of Buddhist universities in Thailand with empirical data, and explore the approaches for developing spiritual leadership

according to Buddhist principles. The research employed a mixed-method approach. The key informants included eight individuals comprising monks, professors, and academics holding academic positions. The sample group consisted of 550 professors and staff from Mahamakut Buddhist University and Mahachulalongkornrajavidyalaya University, selected through stratified random sampling. The research instruments included 1) Semi-structured interviews, 2) Questionnaires, and 3) In-depth interviews. Data were analyzed using a statistical software package, along with content analysis and descriptive analysis. The research findings revealed that the components and indicators of spiritual leadership based on Buddhist principles consisted of five main components, 19 sub-components, and 86 indicators. The results of the consistency test of the structural equation model of spiritual leadership indicators based on Buddhist principles of the administrators of Buddhist universities in Thailand aligned with the empirical data, with Chi-Square = 80.31, P-value = 0.06968, df = 63, Relative Chi-Square = 1.274, Goodness-of-Fit Index = 0.984, Adjusted Goodness-of-Fit Index = 0.952, and Root Mean Square Error of Approximation = 0.023. Regarding the development of spiritual leadership based on Buddhist principles, administrators should receive training on organizational goals and management, have clear plans and evaluation criteria, provide guidance and listen to feedback, be truthful in words and actions, manage emotions, and offer assistance when problems arise.

Keywords: Indicator Development, Buddhist Spiritual Leadership, Administrator, Buddhist University

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร ทุกองค์กรไม่ว่าจะอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ หรือภาคบริการล้วนมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลก สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาคุกคามที่ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักและหาวิธีการรับมือแต่เนิ่น ๆ โดยเฉพาะการรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด โดยการเชื่อมโยงให้บุคลากรเห็นเป้าหมายชีวิตส่วนตัวกับเป้าหมายขององค์กรว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (รุ่งนภา สารพิน, 2566) ผู้บริหารถือว่าเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดในการบริหาร มีบทบาทและหน้าที่สำคัญ เป็นตัวแทน เป็นศูนย์รวมพลังของบุคลากรในองค์กร (Highett, N. T., 1989) โดยผู้นำองค์กรในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยากจะคาดเดาได้นี้ จำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำพาองค์กรให้ผ่านพ้นวิกฤตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไปได้ เพราะเป็นผู้ที่สามารถใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, D. E., 1979) สามารถชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ (Huse, E. F., 1978) มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำตามที่ได้รับมอบหมาย (Yukl, G. A., 1989)

มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยมีอยู่ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540, 2540) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540, 2540) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้บริหาร เริ่มตั้งแต่ตำแหน่งอธิการบดี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุด รองลงมา คือ ตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี และผู้อำนวยการ ประเด็นที่ปัญหาจากการมีผู้บริหารเป็นพระสงฆ์ก็คือความไม่เชื่อมั่นในความสามารถในการบริหารงานและความสามารถในการนำพาองค์กรของผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่

ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสงสัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์มีภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป การบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร โดยไม่กระทบหรือขัดแย้งกับความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นชาวพุทธคาดหวังมากจากผู้บริหาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในผู้บริหารและความศรัทธาเลื่อมใสในพระสงฆ์ หากการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและในฐานะผู้บริหารไม่สมดุลกัน สาเหตุสำคัญของปัญหาก็คือการครองตนตามกรอบสมณเพศของผู้บริหารผู้บริหาร เนื่องจากพระสงฆ์ถือศีล 227 ข้อ มีข้อห้ามและข้ออนุญาตเป็นจำนวนมาก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2518) การครองตนในฐานะผู้บริหารหรือการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ต้องวางตัวและรักษาระยะห่างจากคนทั่วไป โดยเฉพาะผู้หญิงไม่ควรคลุกคลีใกล้ชิดกันมากเกินไป ส่วนการครองงานหรือการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นงานของสถาบันการศึกษาหรืองานของกิจการคณะสงฆ์ ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ควรแบ่งงานออกจากกันให้ชัดเจน เพราะขณะที่ปฏิบัติงานมหาวิทยาลัย งานของคณะสงฆ์จะถูกคนอื่นมองว่าเป็นงานส่วนตัว เมื่อปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ งานของมหาวิทยาลัยก็就会被คนอื่นมองว่าเป็นงานส่วนตัว ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์จึงมีปัญหายุ่งยากในการปฏิบัติงานทั้งสองไม่ให้เกิดความขัดแย้งกัน

จากความสงสัยเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานและการนำองค์กร ผู้บริหารจึงต้องมีความเป็นผู้นำหรือคุณสมบัติของผู้นำ ที่เรียกว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ (Sergiovanni, T. J., 2004) วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีอยู่หลากหลายแบบ (Style) เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ภาวะผู้สร้างสรรค์ (Creative leadership) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำด้านความคิด (Thought leadership) ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (Spiritual leadership) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) และภาวะผู้นำแบบพหุพลัง (Synergistic leadership) เป็นต้น (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) และเนื่องจากผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำเชิงจิตวิญญาณอยู่แล้ว ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) จึงเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิต เป้าหมายการทำงาน และสำนึกร่วมกันในการเป็นชุมชนในองค์กร ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบย่อย ๆ ในองค์กร เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน ให้คนมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ที่จะรวมกันเป็นชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าและการแสวงหาความหมายร่วมกัน จนเกิดมิติของจิตวิญญาณในการทำงานขึ้น (Ashmos, D. P. & Duchon, D., 2000) การทำงานเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงศักยภาพและผลสำเร็จจากการทำงานของตนเอง ทำให้งานกลายเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต การทำงานจึงสามารถที่จะยกระดับจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้นและทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงคุณค่าและศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ, 2550) ดังนั้นมิติทางจิตวิญญาณในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและสัมผัสได้จริง อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ (Twigg, N. W. & Parayitam, S., 2006) ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) เริ่มเป็นที่ต้องการขององค์กรต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 (Klenke, K., 2003) สามารถนำมาใช้เพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร (Aydin, B. & Ceylan, A., 2009) นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณยังส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (Milliman, J. & Ferguson, J., 2008) ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงช่วยเสริมสร้างให้ผู้คนได้เพิ่มความหมายของการเป็นอยู่และทัศนคติที่ดีในการทำงาน (Fry, L. W., 2003) ในแวดวงการศึกษา การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเพราะการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และเป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา (Smith, B. S., 2007)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติเป็นเอกลักษณ์ของพระสงฆ์ภิกษุในพระศาสนาในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาที่อยู่ในซีกโลกตะวันออกกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณแบบตะวันตก ซึ่งอาจจะนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำอีกรูปแบบหนึ่งในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research: MMR) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาเขตและวิทยาลัย

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

ขั้นตอนการวิจัยในระยะแรกนี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ เริ่มต้นโดยการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจาก 14 แหล่งข้อมูล กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และกำหนดตัวบ่งชี้ ทำการศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ และบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาความสอดคล้องในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีเกณฑ์คัดเลือกคือ พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีตำแหน่งทางการปกครอง และอาจารย์หรือนักวิชาการทางพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Descriptive Explanation)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีความรู้ทางพุทธศาสนา และมีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ

วิจัยเป็นแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 พัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพระพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย สุ่มเลือกโดยใช้นาฬิกาตัวอย่าง 500 ราย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่จะให้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ถือว่าดีมาก (Very good) (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) และมีการสำรวจจำนวนตัวอย่างเพื่อความผิดพลาดไว้ 10% รวมมีขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 550 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's rating scale questionnaire) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach, L. J., 1984) เท่ากับ .957 วิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL 8.80 โดยใช้ค่า Chi-Square (χ^2) มีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติมากกว่า 0.05 (P-value > 0.05), Relative Chi-Square (χ^2/df) น้อยกว่า 2, Goodness-of-Fit Index (GFI) มากกว่า 0.09, Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) มากกว่า 0.09, และ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) น้อยกว่า 0.08

ระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

การวิจัยในระยะนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครอง และอาจารย์หรือนักวิชาการทางพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและอธิบายโดยพรรณนาวิธี (Content analysis and descriptive explanation)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีความรู้ทางพุทธศาสนา และมีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2566-มกราคม 2567 ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และร่างแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นำคำตอบที่ได้และทำการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 2 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างข้อคำถามตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดส่งไปยังมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาเขตและวิทยาลัย นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในโปรแกรมเพื่อทำการวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 3 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และร่างแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นำคำตอบที่ได้และทำการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาวิธี และวิเคราะห์ผลการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

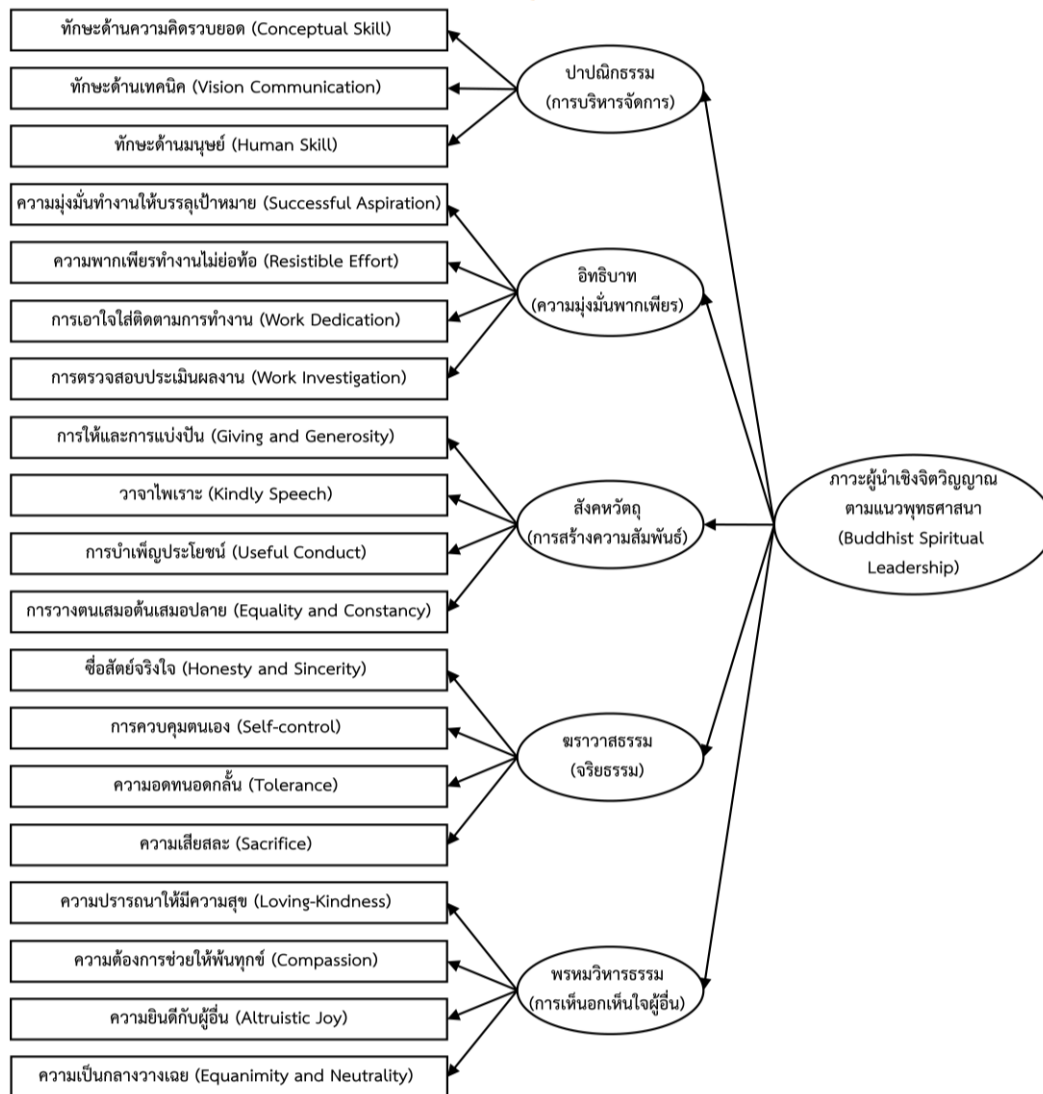
ระยะที่ 2 วิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้เกณฑ์ คือ ค่า Chi-Square (χ^2) มีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติมากกว่า 0.05 ($P\text{-value} > 0.05$), Relative Chi-Square (χ^2/df) น้อยกว่า 2, Goodness-of-Fit Index (GFI) มากกว่า 0.09, Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) มากกว่า 0.09, และ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) น้อยกว่า 0.08

ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาวิธี และวิเคราะห์ผลการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

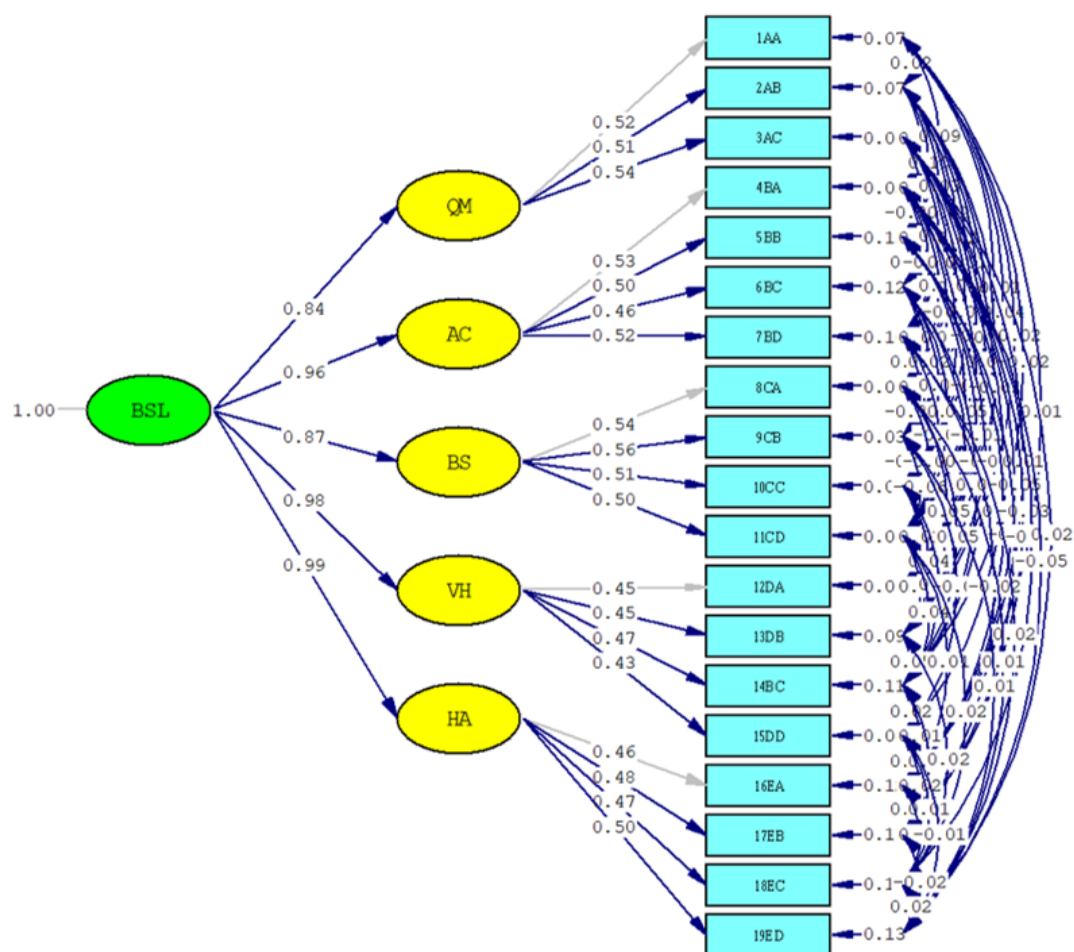
ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยและทัศนะของนักวิชาการและหน่วยงานบูรณาการกับหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกันและตรวจสอบยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ ปาปนิยกรรม หรือ การบริหารจัดการ อิทธิบาท หรือ ความมุ่งมั่นพากเพียร สังคหัตถ์ หรือ การสร้างความสัมพันธ์ ฆราวาสธรรม หรือ จริยธรรม และพรหมวิหารธรรม หรือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมี 19 องค์ประกอบย่อย และ 86 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ตามที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา
ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square: χ^2) มีค่าเท่ากับ 80.31 ที่ความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.06968 ที่ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 63 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Relative Chi-Square: χ^2/df) เท่ากับ 1.274 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-Fit Index: GFI) เท่ากับ 0.984 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index: AGFI) เท่ากับ 0.952 และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ .023 ตามที่แสดงในภาพที่ 2

Chi-Square (χ^2) = 80.31, df = 63, P-value = 0.06968, χ^2/df = 1.274,

GFI = 0.984, AGFI = 0.952, RMSEA = 0.023,

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัย และการบริหารจัดการ ความมีแผน ปฏิบัติงานและเกณฑ์ประเมินผลงานที่ชัดเจน ควรให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องาน และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ควรพูดจริง ทำจริง รักษาคำพูด และควบคุมอารมณ์ และควรให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค และเป็นกลางไม่ลำเอียงเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลจากการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ว่า

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ ปาปนิกรธรรม คือ การบริหารจัดการ อิทธิบาท คือ ความมุ่งมั่นพากเพียร สังคหวัตถุ คือ การสร้างความสัมพันธ์ ขรवासธรรม คือ จริยธรรม และพรหมวิหารธรรม คือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเป็นผลมาจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะ

ผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่สังเคราะห์ขึ้น พร้อมยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ อาจารย์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการด้านพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งถือว่ามีความแตกต่างจากภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่นักวิชาการอื่น ๆ ได้ทำการศึกษาไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนามีองค์ประกอบหลักเป็นหลักพุทธธรรม นำเอาองค์ธรรมของแต่ละหลักธรรมมาเป็นองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงการกระทำหรือประพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความหมายขององค์ธรรมนั้น ๆ ดังเช่นที่ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิบายว่า จักขุมามีทักษะทางด้านความคิด หมายถึง รู้จักมองการณ์ไกล ชำนาญในการใช้ความคิด วิรุโธ มีทักษะด้านการบริหาร การปฏิบัติงาน การวางแผน กระบวนการกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร การสื่อความหมาย เป็นต้น และนิสสัยสัมปັນโนมีทักษะมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี 3 ทักษะ ของ แคทซ์ (Katz's Three Skills Theory) (Katz, R. L., 1974) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เรียกอิทธิบาทว่าเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงสังคหัตถ์ว่า "...ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เป็นผู้สังเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหัตถ์ 4 คือ การให้ การกล่าวคำเป็นที่รัก การประพฤติกให้เป็นประโยชน์ และความเป็นผู้มีตนเสมอ..." (ที.ปา. 11/140/167) (กรมการศาสนา, 2525) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่าหมายถึงธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักการสงเคราะห์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) พระพุทธเจ้าทรงตรัสยกย่องฆราวาสธรรมว่า "ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าสังฆะ ทัมะ จาคะ และขันติ" (ส.ส. 15/845/316) (กรมการศาสนา, 2525) หมายถึง ไม่มีอะไรที่สร้างเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และการเคารพจากผู้อื่นให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีสังฆะ ไม่มีอะไรที่สร้างปัญญาให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีทัมะ ไม่มีอะไรที่สร้างทรัพย์สมบัติให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีขันติ และไม่มีอะไรที่สร้างหมู่มิตรให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีจาคะ และในโถกสูตร พรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) หมายถึงธรรมที่ไว้กำกับความประพฤติสำหรับผู้ใหญ่ (อง.ปณจก 22/192/252) (กรมการศาสนา, 2525) ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุวิชาธรรมนาถ ที่กล่าวว่า การยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้บริหารถือว่าเป็นความสำเร็จของการเป็นผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (พระครูสุวิชาธรรมนาถ, 2561)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากการวิจัยนี้ได้มีการศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยจากหลากหลายแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีการตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ ที่เสนอไว้ว่า การศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้จะต้องคำนึงถึงความตรง (Validity) ของเนื้อหาเป็นสำคัญ การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะหากพัฒนาตัวบ่งชี้จากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ขาดคุณภาพแล้ว ผลที่ได้จากการพัฒนาก็ย่อด้วยคุณภาพไปด้วย (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2561)

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยโดยใช้หลักปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ แคทซ์ (Katz, R. L.) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรรู้จักภาพรวมและองค์ประกอบย่อย ๆ ภายในองค์กร เข้าใจความซับซ้อน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความเสี่ยงขององค์กร และเข้าใจความสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์กร และควรมีความรู้ด้านการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักอิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) ผู้บริหารควรมีแผนปฏิบัติงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและสามารถตรวจสอบได้ (Katz, R. L., 1974) สอดคล้องกับที่ สมเด็จพระพุทธโฆษา

จารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้ยกย่องหลักอิทธิบาทว่าเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2561) แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ผู้บริหารควรให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานและรับฟังความคิดเห็น แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักขรवासธรรม (จริยธรรม) ผู้บริหารควรพูดจริง ทำจริง และควบคุมอารมณ์ สอดคล้องกับ พสุ เดชะรินทร์ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรสามารถรับมือหรือมีความยืดหยุ่นในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง” และแนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) ผู้บริหารควรช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค และเป็นกลางไม่ลำเอียงเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น (พสุ เดชะรินทร์, 2566) และสอดคล้องกับ เจมส์ สปีลเลน (James, S.) ที่กล่าวว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ผู้บริหารควรรับหาทางแก้ไขอย่างใจเย็นและเป็นมืออาชีพ และเมื่อเกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังอย่างใจเย็น หาทางแก้ปัญหาร่วมกัน เลือกริธีแก้ปัญหาที่จะส่งผลดีที่สุดต่อบริษัท (James, S., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) อิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) สังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ขรवासธรรม (จริยธรรม) และพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) โดยมีแนวทางในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 แนวทาง ดังนี้

1. องค์ประกอบปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ: Administration) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เก่งในการบริหารจัดการ และมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นมาได้ด้วยการรู้จักองค์กรของตนอย่างลึกซึ้งและฝึกอบรมด้านการบริหารและการจัดการ
2. องค์ประกอบอิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร: Effort and Dedication) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีความขยัน เอาใจใส่และทุ่มเทปฏิบัติงานตามแผนงานและเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นมาโดยการจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นระบบ
3. องค์ประกอบสังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์: Relations) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ตามที่ปฏิบัติงานใกล้ชิด ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานและการรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน
4. องค์ประกอบขรवासธรรม (จริยธรรม: Ethics) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความอดทนอดกลั้น และรู้จักเสียสละแบ่งปัน ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นมาได้โดยการเป็นคนพูดจริง ทำจริง และรู้จักควบคุมอารมณ์และความโกรธ
5. องค์ประกอบพรหมวิหาร (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น: Compassion) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถแสดงมาให้เห็นได้โดยการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เมื่อเกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเป็นปัญหาเกี่ยวกับงาน และต้องมีความเป็นกลางในการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งสามารถแสดงองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา เป็นภาพโมเดลดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพโมเดลองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) อิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) สังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ขรวาสธรรม (จริยธรรม) และพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและนำมาบูรณาการเชิงพุทธกับหลักพุทธธรรม ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย โดยใช้หลักปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการ มีแผนปฏิบัติงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน รับฟังความคิดเห็นและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน พุดจริง ทำจริง และควบคุมอารมณ์ และให้ความช่วยเหลือเมื่องานมีปัญหาและมีความเป็นกลางในการแก้ไขความขัดแย้งหรือข้อพิพาท จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาหลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบหลักในการวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นแนวทางหรือหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา นำเอาโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา มีความตรงเชิงโครงสร้างไปใช้เป็นกรอบติดตามภารกิจ (Monitoring) ติดตามผล (Follow up) และประเมินผล

(Evaluation) เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการบูรณาการหลักธรรมกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณอื่น ๆ เนื่องจากองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่นำมาใช้เป็นตัวแปรเริ่มต้นในงานวิจัยนี้เป็นผลจากการศึกษาจาก 14 แหล่งอ้างอิง มีองค์ประกอบตามทฤษฎีทั้งหมด 36 องค์ประกอบ แต่ได้รับการคัดสรรเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้เพียง 5 องค์ประกอบ เพราะใช้เกณฑ์องค์ประกอบที่มีค่าความถี่สูง จึงทำให้องค์ประกอบอีก 31 องค์ประกอบ ไม่ได้มีการนำมาใช้ในการวิจัยนี้ด้วย ซึ่งบางองค์ประกอบอาจนำไปสู่การค้นพบใหม่ที่มีความสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ. (2550). ศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข: บทบาทและบริบทที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 1(3-4), 268-279.
- พระครูสุวิชาธรรมนาถ. (2561). การพัฒนาพระสงฆ์ผู้นำแห่งจิตวิญญาณ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศรีสะเกษ, 12(1), 1-11.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก หน้า 24 (1 ตุลาคม 2540).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก หน้า 4 (1 ตุลาคม 2540).
- พสุ เดชะรินทร์. (2566). หนักร้อน ความโกรธ ผู้นำ. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/102411>.
- รุ่งนภา สารพิน. (2566). องค์กรต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.thaipost.net/columnist-people/411755/>.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.
- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 261-271.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2518). นวโกวาท หลักสูตรนิกธรรมชั้นตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 68). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Ashmos, D. P. & Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. Journal of Management Inquiry, 9(2), 134-145.
- Aydin, B. & Ceylan, A. (2009). The effect of spiritual leadership on organizational learning capacity. African Journal of Business Management, 3(5), 184-190.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). A First Course in Factor Analysis. (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology Testing*. (4th ed.). New York: Hamper and Row.
- Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 693-727.
- Hightt, N. T. (1989). *School Effectiveness and Ineffective Parent's Principal' and Superintendents' Perspectives*. In Unpublished doctoral dissertation. University of Alberta.
- Huse, E. F. (1978). *The Modern Manager*. Saint Paul, Minnesota: West Publishing.
- James, S. (2015). *Employers: How To Deal With Conflict In The Place*. Retrieved July 20, 2022, from <https://www.business2community.com/human-resources/employers-deal-conflict-workplace-01200803>.
- Katz, R. L. (1974). *Skills of an Effective Administrator*. Boston: Harvard Business Review.
- Klenke, K. (2003). Gender influences in decision-making processes in top management teams. *Management Decision*, 41(10), 1024-1034.
- McFarland, D. E. (1979). *Management Foundations and Practices*. (5th ed.). New York: Macmillan.
- Milliman, J. & Ferguson, J. (2008). Creating Effective Core Organizational Values: A Spiritual Leadership Approach. *International Journal of Public Administration*, 31(4), 439-459.
- Sergiovanni, T. J. (2004). Collaborative Cultures and Communities of Practice. *Principal Leadership*, 5(1), 48-52.
- Smith, B. S. (2007). The Role of Leadership Style in Creating a Great School. *SELU Research Review Journal*, 1(1), 65-78.
- Twigg, N. W. & Parayitam, S. (2006). Spirit at work: spiritual typologies as theory builders. *Journal of Organization Culture, Communication and Conflict*, 10(2), 117-133.
- Yukl, G. A. (1989). *Leadership in Organization*. (2nd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF BUDDHIST SPIRITUAL LEADERSHIP INDICATORS OF BUDDHIST UNIVERSITY ADMINISTRATORS IN THAILAND

ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง*, จักรกฤษณ์ โปดapol, พิมพอร์ สดเอี่ยม

Pradit Srinonyang*, Chakkrit Podapol, Pim-on Sod-ium

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: winnernews@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ อาจารย์ และนักวิชาการ ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 550 คน ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยายและพรรณนาผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อย และ 86 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย Chi-Square = 80.31, P-value = 0.06968, df = 63, Relative Chi-Square = 1.274, Goodness-of-Fit Index = 0.984, Adjusted Goodness-of-Fit Index = 0.952, and Root Mean Square Error of Approximation = 0.023 และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์การและการบริหารจัดการ มีแผนงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็น พุดจริง ทำจริง ควบคุมอารมณ์ได้ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้, ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา, ผู้บริหาร, มหาวิทยาลัยสงฆ์

Abstract

This article aimed to study the components and indicators of spiritual leadership based on Buddhist principles, examine the consistency of the structural equation model of spiritual leadership indicators based on Buddhist principles of administrators of Buddhist universities in Thailand with empirical data, and explore the approaches for developing spiritual leadership

according to Buddhist principles. The research employed a mixed-method approach. The key informants included eight individuals comprising monks, professors, and academics holding academic positions. The sample group consisted of 550 professors and staff from Mahamakut Buddhist University and Mahachulalongkornrajavidyalaya University, selected through stratified random sampling. The research instruments included 1) Semi-structured interviews, 2) Questionnaires, and 3) In-depth interviews. Data were analyzed using a statistical software package, along with content analysis and descriptive analysis. The research findings revealed that the components and indicators of spiritual leadership based on Buddhist principles consisted of five main components, 19 sub-components, and 86 indicators. The results of the consistency test of the structural equation model of spiritual leadership indicators based on Buddhist principles of the administrators of Buddhist universities in Thailand aligned with the empirical data, with Chi-Square = 80.31, P-value = 0.06968, df = 63, Relative Chi-Square = 1.274, Goodness-of-Fit Index = 0.984, Adjusted Goodness-of-Fit Index = 0.952, and Root Mean Square Error of Approximation = 0.023. Regarding the development of spiritual leadership based on Buddhist principles, administrators should receive training on organizational goals and management, have clear plans and evaluation criteria, provide guidance and listen to feedback, be truthful in words and actions, manage emotions, and offer assistance when problems arise.

Keywords: Indicator Development, Buddhist Spiritual Leadership, Administrator, Buddhist University

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร ทุกองค์กรไม่ว่าจะอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ หรือภาคบริการล้วนมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลก สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาคุกคามที่ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักและหาวิธีการรับมือแต่เนิ่น ๆ โดยเฉพาะการรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด โดยการเชื่อมโยงให้บุคลากรเห็นเป้าหมายชีวิตส่วนตัวกับเป้าหมายขององค์กรว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (รุ่งนภา สารพิน, 2566) ผู้บริหารถือว่าเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดในการบริหาร มีบทบาทและหน้าที่สำคัญ เป็นตัวแทน เป็นศูนย์รวมพลังของบุคลากรในองค์กร (Highett, N. T., 1989) โดยผู้นำองค์กรในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยากจะคาดเดาได้นี้ จำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำพาองค์กรให้ผ่านพ้นวิกฤตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไปได้ เพราะเป็นผู้ที่สามารถใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, D. E., 1979) สามารถชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ (Huse, E. F., 1978) มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำตามที่ได้รับมอบหมาย (Yukl, G. A., 1989)

มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยมีอยู่ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540, 2540) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540, 2540) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้บริหาร เริ่มตั้งแต่ตำแหน่งอธิการบดี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุด รองลงมา คือ ตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี และผู้อำนวยการ ประเด็นที่ปัญหาจากการมีผู้บริหารเป็นพระสงฆ์ก็คือความไม่เชื่อมั่นในความสามารถในการบริหารงานและความสามารถในการนำพาองค์กรของผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่

ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสงสัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์มีภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป การบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร โดยไม่กระทบหรือขัดแย้งกับความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นชาวพุทธคาดหวังมาจากผู้บริหาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในผู้บริหารและความศรัทธาเลื่อมใสในพระสงฆ์ หากการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและในฐานะผู้บริหารไม่สมดุลกัน สาเหตุสำคัญของปัญหาก็คือการครองตนตามกรอบสมณเพศของผู้บริหารผู้บริหาร เนื่องจากพระสงฆ์ถือศีล 227 ข้อ มีข้อห้ามและข้ออนุญาตเป็นจำนวนมาก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2518) การครองตนในฐานะผู้บริหารหรือการปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้อื่น ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ต้องวางตัวและรักษาระยะห่างจากคนทั่วไป โดยเฉพาะผู้หญิงไม่ควรคลุกคลีใกล้ชิดกันมากเกินไป ส่วนการครองงานหรือการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นงานของสถาบันการศึกษาหรืองานของกิจการคณะสงฆ์ ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ควรแบ่งงานออกจากกันให้ชัดเจน เพราะขณะที่ปฏิบัติงานมหาวิทยาลัย งานของคณะสงฆ์จะถูกคนอื่นมองว่าเป็นงานส่วนตัว เมื่อปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ งานของมหาวิทยาลัยก็就会被คนอื่นมองว่าเป็นงานส่วนตัว ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์จึงมีปัญหายุ่งยากในการปฏิบัติงานทั้งสองไม่ให้เกิดความขัดแย้งกัน

จากความสงสัยเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารงานและการนำองค์กร ผู้บริหารจึงต้องมีความเป็นผู้นำหรือคุณสมบัติของผู้นำ ที่เรียกว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ (Sergiovanni, T. J., 2004) วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีอยู่หลากหลายแบบ (Style) เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ภาวะผู้สร้างสรรค์ (Creative leadership) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำด้านความคิด (Thought leadership) ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (Spiritual leadership) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) และภาวะผู้นำแบบพหุพลัง (Synergistic leadership) เป็นต้น (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) และเนื่องจากผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำเชิงจิตวิญญาณอยู่แล้ว ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) จึงเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิต เป้าหมายการทำงาน และสำนึกร่วมกันในการเป็นชุมชนในองค์กร ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบย่อย ๆ ในองค์กร เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน ให้คนมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ที่จะรวมกันเป็นชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าและการแสวงหาความหมายร่วมกัน จนเกิดมิติของจิตวิญญาณในการทำงานขึ้น (Ashmos, D. P. & Duchon, D., 2000) การทำงานเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงศักยภาพและผลสำเร็จจากการทำงานของตนเอง ทำให้งานกลายเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต การทำงานจึงสามารถที่จะยกระดับจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้นและทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงคุณค่าและศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ, 2550) ดังนั้นมิติทางจิตวิญญาณในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและสัมผัสได้จริง อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ (Twigg, N. W. & Parayitam, S., 2006) ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) เริ่มเป็นที่ต้องการขององค์กรต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 (Klenke, K., 2003) สามารถนำมาใช้เพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร (Aydin, B. & Ceylan, A., 2009) นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณยังส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (Milliman, J. & Ferguson, J., 2008) ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงช่วยเสริมสร้างให้ผู้คนได้เพิ่มความหมายของการเป็นอยู่และทัศนคติที่ดีในการทำงาน (Fry, L. W., 2003) ในแวดวงการศึกษา การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเพราะการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และเป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา (Smith, B. S., 2007)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติเป็นเอกลักษณ์ของพระสงฆ์ภิกษุในพระภิกษุในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาที่อยู่ในซีกโลกตะวันออกกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณแบบตะวันตก ซึ่งอาจจะนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำอีกรูปแบบหนึ่งในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research: MMR) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาเขตและวิทยาลัย

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

ขั้นตอนการวิจัยในระยะแรกนี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ เริ่มต้นโดยการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจาก 14 แหล่งข้อมูล กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ สังเคราะห์องค์ประกอบย่อย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และกำหนดตัวบ่งชี้ ทำการศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ และบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาความสอดคล้องในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีเกณฑ์คัดเลือก คือ พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีตำแหน่งทางการปกครอง และอาจารย์หรือนักวิชาการทางพุทธศาสนา ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Descriptive Explanation)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีความรู้ทางพุทธศาสนา และมีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ

วิจัยเป็นแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 พัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพระพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย สุ่มเลือกโดยใช้นิยามตัวอย่าง 500 ราย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่จะให้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ถือว่าดีมาก (Very good) (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) และมีการสำรวจจำนวนตัวอย่างเพื่อความผิดพลาดไว้ 10% รวมมีขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 550 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's rating scale questionnaire) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach, L. J., 1984) เท่ากับ .957 วิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL 8.80 โดยใช้ค่า Chi-Square (χ^2) มีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติมากกว่า 0.05 (P-value > 0.05), Relative Chi-Square (χ^2/df) น้อยกว่า 2, Goodness-of-Fit Index (GFI) มากกว่า 0.09, Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) มากกว่า 0.09, และ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) น้อยกว่า 0.08

ระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

การวิจัยในระยะนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครอง และอาจารย์หรือนักวิชาการทางพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและอธิบายโดยพรรณนาวิธี (Content analysis and descriptive explanation)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีความรู้ทางพุทธศาสนา และมีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2566-มกราคม 2567 ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และร่างแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นำคำตอบที่ได้และทำการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 2 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างข้อคำถามตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดส่งไปยังมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาเขตและวิทยาลัย นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในโปรแกรมเพื่อทำการวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 3 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการร่างข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และร่างแบบประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นำคำตอบที่ได้และทำการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวม และเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาวิธี และวิเคราะห์ผลการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

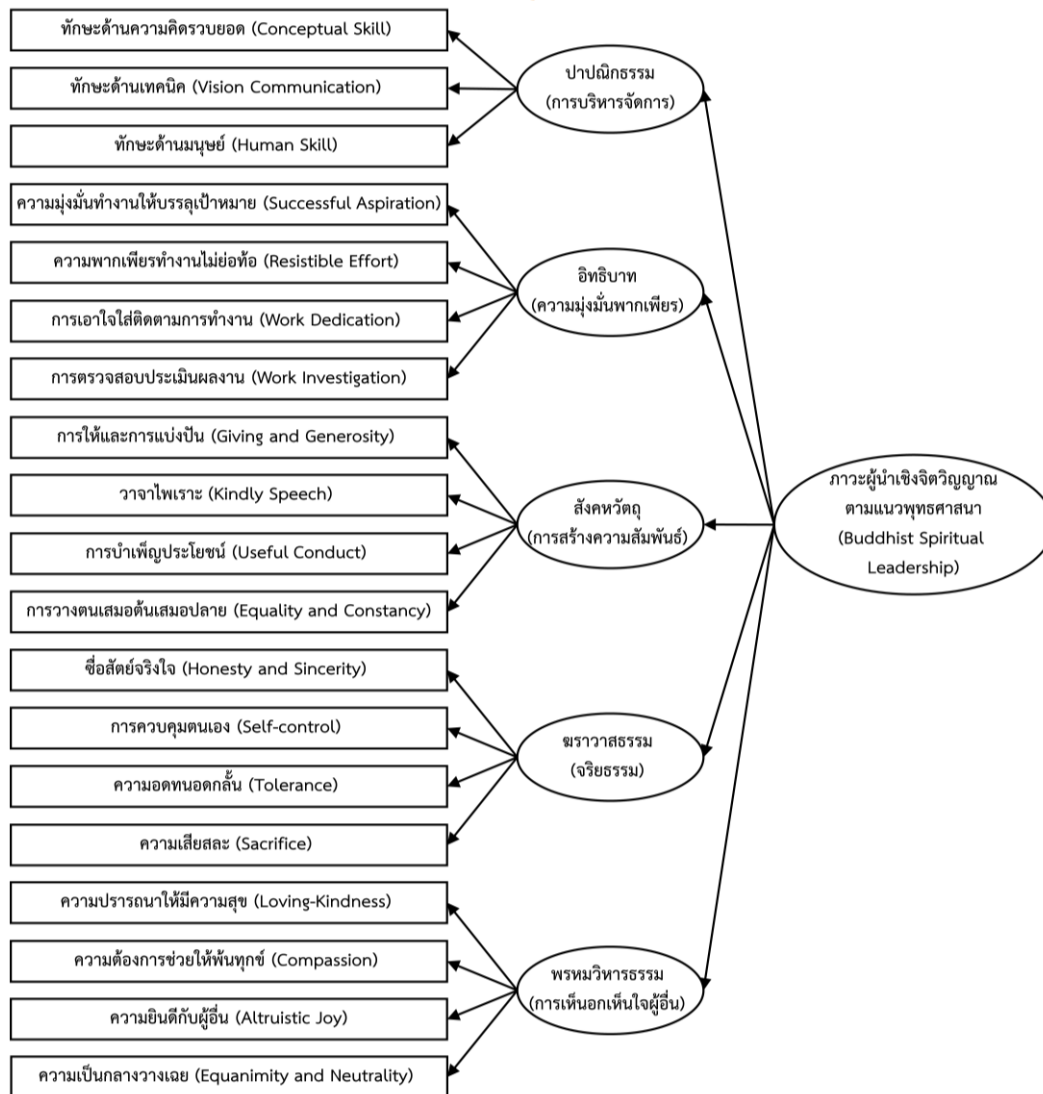
ระยะที่ 2 วิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้เกณฑ์ คือ ค่า Chi-Square (χ^2) มีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติมากกว่า 0.05 ($P\text{-value} > 0.05$), Relative Chi-Square (χ^2/df) น้อยกว่า 2, Goodness-of-Fit Index (GFI) มากกว่า 0.09, Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) มากกว่า 0.09, และ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) น้อยกว่า 0.08

ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาวิธี และวิเคราะห์ผลการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

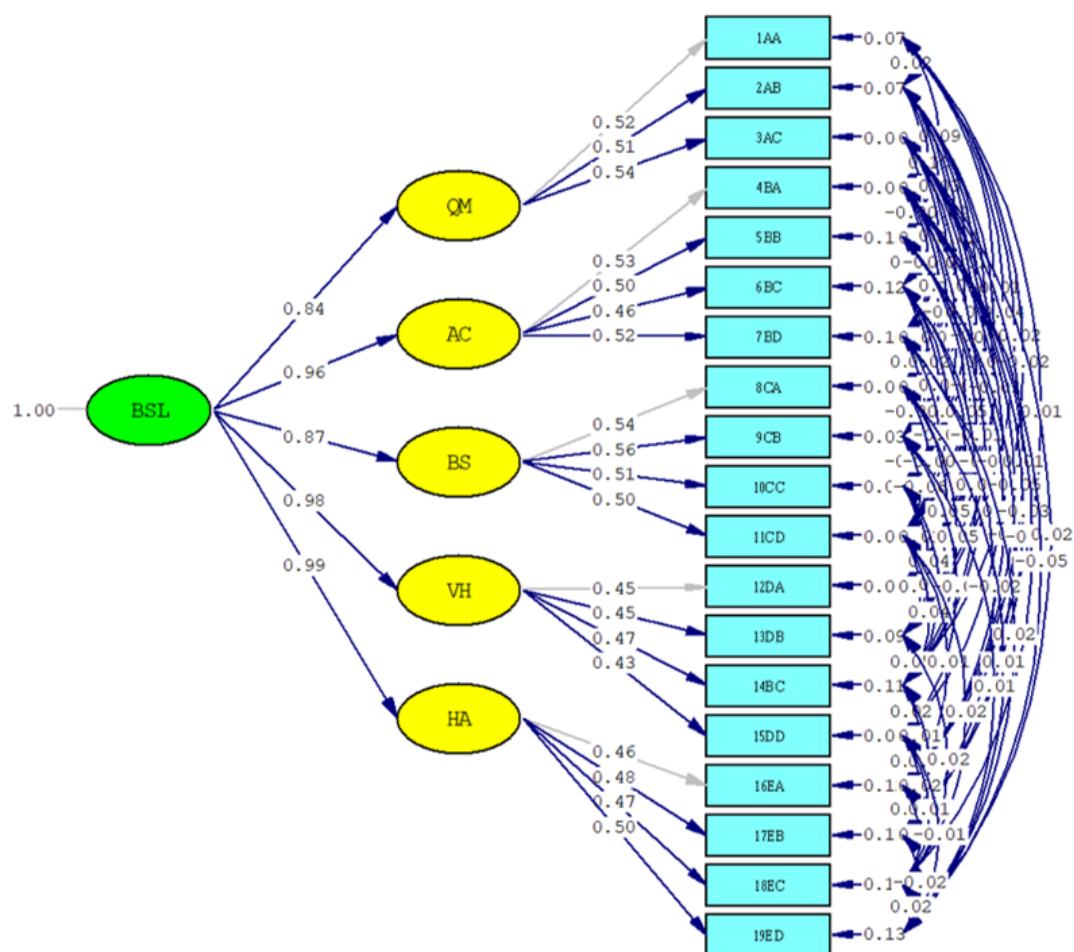
ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยและทัศนะของนักวิชาการและหน่วยงานบูรณาการกับหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกันและตรวจสอบยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ ปาปนิยกรรม หรือ การบริหารจัดการ อิทธิบาท หรือ ความมุ่งมั่นพากเพียร สังคหัตถ์ หรือ การสร้างความสัมพันธ์ ฆราวาสธรรม หรือ จริยธรรม และพรหมวิหารธรรม หรือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมี 19 องค์ประกอบย่อย และ 86 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ตามที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา
ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square: χ^2) มีค่าเท่ากับ 80.31 ที่ความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.06968 ที่ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 63 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square: χ^2/df) เท่ากับ 1.274 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-Fit Index: GFI) เท่ากับ 0.984 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index: AGFI) เท่ากับ 0.952 และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ .023 ตามที่แสดงในภาพที่ 2

Chi-Square (χ^2) = 80.31, df = 63, P-value = 0.06968, χ^2/df = 1.274,

GFI = 0.984, AGFI = 0.952, RMSEA = 0.023,

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัย และการบริหารจัดการ ความมีแผน ปฏิบัติงานและเกณฑ์ประเมินผลงานที่ชัดเจน ควรให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องาน และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ควรพูดจริง ทำจริง รักษาคำพูด และควบคุมอารมณ์ และควรให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค และเป็นกลางไม่ลำเอียงเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลจากการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ว่า

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ ปาปนิยกรรม คือ การบริหารจัดการ อิทธิบาท คือ ความมุ่งมั่นพากเพียร สังคหวัตถุ คือ การสร้างความสัมพันธ์ ขรवासธรรม คือ จริยธรรม และพรหมวิหารธรรม คือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเป็นผลมาจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะ

ผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่สังเคราะห์ขึ้น พร้อมยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ อาจารย์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการด้านพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งถือว่ามีความแตกต่างจากภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่นักวิชาการอื่น ๆ ได้ทำการศึกษาไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนามีองค์ประกอบหลักเป็นหลักพุทธธรรม นำเอาองค์ธรรมของแต่ละหลักธรรมมาเป็นองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงการกระทำหรือประพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความหมายขององค์ธรรมนั้น ๆ ดังเช่นที่ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิบายว่า จักขุมา มีทักษะทางด้านความคิด หมายถึง รู้จักมองการณ์ไกล ชำนาญในการใช้ความคิด วิรูโร มีทักษะด้านการบริหาร การปฏิบัติงาน การวางแผน กระบวนการกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร การสื่อความหมาย เป็นต้น และนิสสยสัมปັນโน มีทักษะมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี 3 ทักษะ ของ แคทซ์ (Katz's Three Skills Theory) (Katz, R. L., 1974) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เรียกอิทธิบาทว่าเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงสังคหัตถ์ว่า "...ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เป็นผู้สังเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหัตถ์ 4 คือ การให้ การกล่าวคำเป็นที่รัก การประพฤติกให้เป็นประโยชน์ และความเป็นผู้มีตนเสมอ..." (ที.ปา. 11/140/167) (กรมการศาสนา, 2525) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่าหมายถึงธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักการสงเคราะห์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) พระพุทธเจ้าทรงตรัสยกย่องฆราวาสธรรมว่า "ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่าสังฆะ ทัมมะ จาคะ และขันติ" (ส.ส. 15/845/316) (กรมการศาสนา, 2525) หมายถึง ไม่มีอะไรที่สร้างเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และการเคารพจากผู้อื่นให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีสังฆะ ไม่มีอะไรที่สร้างปัญญาให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีทัมมะ ไม่มีอะไรที่สร้างทรัพย์สมบัติให้แก่คนเราได้เท่ากับการมีจาคะ และในโทณสูตร พรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) หมายถึงธรรมที่ไว้กำกับความประพฤติดีสำหรับผู้อื่น (อง.ปณจก 22/192/252) (กรมการศาสนา, 2525) ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุวิชาธรรมนาถ ที่กล่าวว่า การยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้บริหารถือว่าเป็นความสำเร็จของการเป็นผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (พระครูสุวิชาธรรมนาถ, 2561)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากการวิจัยนี้ได้มีการศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยจากหลากหลายแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีการตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ ที่เสนอไว้ว่า การศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้จะต้องคำนึงถึงความตรง (Validity) ของเนื้อหาเป็นสำคัญ การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะหากพัฒนาตัวบ่งชี้จากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ขาดคุณภาพแล้ว ผลที่ได้จากการพัฒนาก็ย่อด้วยคุณภาพไปด้วย (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2561)

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยโดยใช้หลักปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ แคทซ์ (Katz, R. L.) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรรู้จักภาพรวมและองค์ประกอบย่อย ๆ ภายในองค์กร เข้าใจความซับซ้อน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความเสี่ยงขององค์กร และเข้าใจความสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์กร และควรมีความรู้ด้านการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักอิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) ผู้บริหารควรมีแผนปฏิบัติงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและสามารถตรวจสอบได้ (Katz, R. L., 1974) สอดคล้องกับที่ สมเด็จพระพุทธโฆษา

จารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้ยกย่องหลักอิทธิบาทว่าเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2561) แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ผู้บริหารควรให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานและรับฟังความคิดเห็น แนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักขรवासธรรม (จริยธรรม) ผู้บริหารควรพูดจริง ทำจริง และควบคุมอารมณ์ สอดคล้องกับ พสุ เดชะรินทร์ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรสามารถรับมือหรือมีความยืดหยุ่นในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง” และแนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) ผู้บริหารควรช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค และเป็นกลางไม่ลำเอียงเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น (พสุ เดชะรินทร์, 2566) และสอดคล้องกับ เจมส์ สปีลเลน (James, S.) ที่กล่าวว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ผู้บริหารควรรับหาทางแก้ไขอย่างใจเย็นและเป็นมืออาชีพ และเมื่อเกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังอย่างใจเย็น หาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน เลือกริธีแก้ปัญหาที่จะส่งผลดีที่สุดต่อบริษัท (James, S., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) อิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) สังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ขรवासธรรม (จริยธรรม) และพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) โดยมีแนวทางในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 แนวทาง ดังนี้

1. องค์ประกอบปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ: Administration) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เก่งในการบริหารจัดการ และมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นมาได้ด้วยการรู้จักองค์กรของตนอย่างลึกซึ้งและฝึกอบรมด้านการบริหารและการจัดการ
2. องค์ประกอบอิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร: Effort and Dedication) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีความขยัน เอาใจใส่และทุ่มเทปฏิบัติงานตามแผนงานและเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นมาโดยการจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นระบบ
3. องค์ประกอบสังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์: Relations) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ตามที่ปฏิบัติงานใกล้ชิด ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานและการรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน
4. องค์ประกอบขรवासธรรม (จริยธรรม: Ethics) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความอดทนอดกลั้น และรู้จักเสียสละแบ่งปัน ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นมาได้โดยการเป็นคนพูดจริง ทำจริง และรู้จักควบคุมอารมณ์และความโกรธ
5. องค์ประกอบพรหมวิหาร (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น: Compassion) ผู้นำทางจิตวิญญาณควรแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถแสดงมาให้เห็นได้โดยการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เมื่อเกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเป็นปัญหาเกี่ยวกับงาน และต้องมีความเป็นกลางในการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งสามารถแสดงองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา เป็นภาพโมเดลดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพโมเดลองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) อิทธิบาท (ความมุ่งมั่นพากเพียร) สังคหวัตถุ (การสร้างความสัมพันธ์) ขรवासธรรม (จริยธรรม) และพรหมวิหารธรรม (การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและนำมาบูรณาการเชิงพุทธกับหลักพุทธธรรม ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย โดยใช้หลักปาปนิกรรม (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยและการบริหารจัดการ มีแผนปฏิบัติงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน รับฟังความคิดเห็นและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน พุดจริง ทำจริง และควบคุมอารมณ์ และให้ความช่วยเหลือเมื่องานมีปัญหาและมีความเป็นกลางในการแก้ไขความขัดแย้งหรือข้อพิพาท จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาหลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบหลักในการวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นแนวทางหรือหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา นำเอาโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนา มีความตรงเชิงโครงสร้างไปใช้เป็นกรอบติดตามภารกิจ (Monitoring) ติดตามผล (Follow up) และประเมินผล

(Evaluation) เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการบูรณาการหลักธรรมกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณอื่น ๆ เนื่องจากองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่นำมาใช้เป็นตัวแปรเริ่มต้นในงานวิจัยนี้เป็นผลจากการศึกษาจาก 14 แหล่งอ้างอิง มีองค์ประกอบตามทฤษฎีทั้งหมด 36 องค์ประกอบ แต่ได้รับการคัดสรรเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้เพียง 5 องค์ประกอบ เพราะใช้เกณฑ์องค์ประกอบที่มีค่าความถี่สูง จึงทำให้องค์ประกอบอีก 31 องค์ประกอบ ไม่ได้มีการนำมาใช้ในการวิจัยนี้ด้วย ซึ่งบางองค์ประกอบอาจนำไปสู่การค้นพบใหม่ที่มีความสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ. (2550). ศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข: บทบาทและบริบทที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 1(3-4), 268-279.
- พระครูสุวิชาธรรมนาถ. (2561). การพัฒนาพระสงฆ์ผู้นำแห่งจิตวิญญาณ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศรีสะเกษ, 12(1), 1-11.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก หน้า 24 (1 ตุลาคม 2540).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก หน้า 4 (1 ตุลาคม 2540).
- พสุ เดชะรินทร์. (2566). นวัตกรรม ความโกรธ ผู้นำ. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/102411>.
- รุ่งนภา สารพิน. (2566). องค์การต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.thaipost.net/columnist-people/411755/>.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.
- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 261-271.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติธรรม.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2518). นวโกวาท หลักสูตรนิกธรรมชั้นตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 68). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Ashmos, D. P. & Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. Journal of Management Inquiry, 9(2), 134-145.
- Aydin, B. & Ceylan, A. (2009). The effect of spiritual leadership on organizational learning capacity. African Journal of Business Management, 3(5), 184-190.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). A First Course in Factor Analysis. (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology Testing*. (4th ed.). New York: Hamper and Row.
- Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 693-727.
- Hightt, N. T. (1989). *School Effectiveness and Ineffective Parent's Principal' and Superintendents' Perspectives*. In Unpublished doctoral dissertation. University of Alberta.
- Huse, E. F. (1978). *The Modern Manager*. Saint Paul, Minnesota: West Publishing.
- James, S. (2015). *Employers: How To Deal With Conflict In The Place*. Retrieved July 20, 2022, from <https://www.business2community.com/human-resources/employers-deal-conflict-workplace-01200803>.
- Katz, R. L. (1974). *Skills of an Effective Administrator*. Boston: Harvard Business Review.
- Klenke, K. (2003). Gender influences in decision-making processes in top management teams. *Management Decision*, 41(10), 1024-1034.
- McFarland, D. E. (1979). *Management Foundations and Practices*. (5th ed). New York: Macmillan.
- Milliman, J. & Ferguson, J. (2008). Creating Effective Core Organizational Values: A Spiritual Leadership Approach. *International Journal of Public Administration*, 31(4), 439-459.
- Sergiovanni, T. J. (2004). Collaborative Cultures and Communities of Practice. *Principal Leadership*, 5(1), 48-52.
- Smith, B. S. (2007). The Role of Leadership Style in Creating a Great School. *SELU Research Review Journal*, 1(1), 65-78.
- Twigg, N. W. & Parayitam, S. (2006). Spirit at work: spiritual typologies as theory builders. *Journal of Organization Culture, Communication and Conflict*, 10(2), 117-133.
- Yukl, G. A. (1989). *Leadership in Organization*. (2nd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์
บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม*

USING ART TO CREATE BRANDS AND DESIGN CREATIVE PRODUCTS BASED
ON LOCAL CULTURAL ECOLOGY: HERBAL PRODUCTS GROUP IN DON
RUAK SUBDISTRICT, DON TUM DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

บวร เครือรัตน์^{1*}, ปวีณา ชัยวนารมย์²

Bovan Krouat^{1*}, Paweena Chaiwanarom²

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

¹Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: bovon.kro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ 2) การใช้ศิลปะออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) ออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 4) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 5 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและกราฟิก และผู้สนใจที่มีต่อแบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ออกแบบขึ้นใหม่ จำนวน 60 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบรนด์ต้นแบบ 1 แบรนด์ พร้อมคู่มือการใช้งาน ผลิตภัณฑ์ 4 ต้นแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ยังขาดอัตลักษณ์ของแบรนด์ที่สะท้อนถึงตัวตน ของชุมชน และขาดความหลากหลาย อาจส่งผลต่อการลอกเลียนแบบ 2) การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking 3) การออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผลิตภัณฑ์ 4 ประเภท ได้แก่ Body scrub 350g, Cajeput Essential Oil 8g, Herb Balm 15g และ Soap 80g และ 4) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความพึงพอใจรวมในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57

คำสำคัญ: แบรนด์, การออกแบบผลิตภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, นิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น, กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก จังหวัดนครปฐม

Abstract

The objective of this research article is to: 1) Study the problems and obstacles in business operations; 2) Explore the use of art in designing brand identity and creative products based on the local cultural ecosystem; 3) Design creative herbal products based on the local cultural ecosystem; and 4) Evaluate the satisfaction with the brand identity guide and creative herbal products based on the local cultural ecosystem. The research focuses on the herbal product group from Don Rauk Subdistrict, Nakhon Pathom Province. This is a mixed-methods research study. Key informants include five members of the herbal product group. The sample consists of 60 participants, including members of the herbal product group, experts in design and graphics, and individuals interested in the newly designed creative products based on the local cultural ecosystem, selected through purposive sampling. The research tools include one prototype brand with a usage manual, four prototype products, and a satisfaction questionnaire. The statistical methods used for data analysis include mean and standard deviation. The research findings are as follows: 1) The problems and obstacles in business operations include a lack of brand identity that reflects the community's character and a lack of product diversity, which could lead to imitation; 2) The use of art to create brand identity and design creative products based on the local cultural ecosystem applied the Design Thinking approach; 3) The design of creative herbal products based on the local cultural ecosystem resulted in four types of products: body scrub (350 g), cajeput essential oil (8 g), herbal balm (15 g), and soap (80 g); 4) The evaluation of satisfaction with the brand identity guide and creative herbal products based on the local cultural ecosystem showed an overall satisfaction level of "good," with a mean score of 4.08 and a standard deviation of 0.57.

Keywords: Brand, Product Design, Creative Products, Local Ecocultural, Herbal Product Group of Don Ruak Subdistrict Nakhon Pathom Province

บทนำ

จากการประเมินภาพรวมของบริบทและสถานะของทุนทางสังคมของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้ทุกคนในสังคมสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการลดความเหลื่อมล้ำของศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเติบโตอย่างยั่งยืน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม เช่น การสนับสนุนทางเทคโนโลยีและกลไกทางการเงินที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง การยกระดับมาตรฐานและการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการ การเพิ่มการเข้าถึงบริการและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมถึงการสนับสนุนให้ SMEs ของไทยสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายห่วงโซ่อุปทานระดับโลกได้โดยง่าย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13), 2565) แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่ผู้ประกอบการระดับชุมชนในประเทศไทยยังคงเผชิญ คือ การขาดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของแบรนด์ที่สะท้อนถึงตัวผลิตภัณฑ์หรือชุมชน รวมถึงการขาดความรู้และความเข้าใจด้านการตลาด ทำให้ยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่สูงเท่าที่ควร

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสนทนากับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรในตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ครอบคลุม 5 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1 - 5) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ โดยพบว่า ปัญหาสำคัญ คือ การขาดอัตลักษณ์ของแบรนด์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ทำให้ผู้สนใจไม่สามารถจดจำอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน และขาดความมั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีจำหน่ายอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดความคล้ายคลึงกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ เช่น ในตลาดถ่านอัดแท่งที่มีการแข่งขันสูงและสินค้าจากหลายยี่ห้อที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลให้ขาดความแตกต่างและการจดจำ (น้ำฝน ใจดี และคณะ, 2566)

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาและร่วมกำหนดทิศทางในการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ให้มีความหมายสื่อถึงอัตลักษณ์ ความเป็นมา และความเชื่อ ตามข้อมูลของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยอ้างอิงแนวคิดหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ (วิชรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548) กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนสามารถนำอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างการจดจำแก่ผู้บริโภค โดยมีเป้าหมายในการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่สมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนตูม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เมื่อวิสาหกิจชุมชนสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้นภายใต้อัตลักษณ์แบรนด์ที่ได้รับการออกแบบใหม่ จะส่งผลให้เศรษฐกิจระดับฐานรากมีการขยายตัว สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และป้องกันการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน นอกจากนี้ การพัฒนาแบรนด์ผลิตภัณฑ์ยังช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถขยายโอกาสทางสังคมได้มากขึ้น เช่น โอกาสในการศึกษาของลูกหลานที่สูงขึ้น และการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่ดีขึ้น ทั้งยังส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อการใช้ศิลปะออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
4. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ ในช่วงต้นของงานเป็นการสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ ในช่วงท้ายของงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ออกแบบขึ้นใหม่ พร้อมคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและกราฟิก และผู้สนใจที่มีต่อแบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ออกแบบขึ้นใหม่ จำนวน 60 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลงานวิจัยจากอินเทอร์เน็ต ก่อนจะแยกแยะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญที่พัวพันในแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องในร่างแบบสัมภาษณ์อีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง 2) แนวทางการสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยข้อมูลที่สรุปจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์แบรนด์ใหม่ ซึ่งกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-centered Design) 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) เมื่อครบถ้วนทั้ง 5 ขั้นตอนแล้ว อัตลักษณ์แบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ออกแบบขึ้นจะถูกนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน ก่อนจะนำข้อเสนอแนะกลับมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำอัตลักษณ์แบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งจนสมบูรณ์ และ 3) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาจากคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ออกแบบขึ้น มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ จากนั้น ได้นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งดัชนีนี้ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรปรับปรุง (นิรัช สุดสังข์, 2559) จึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมทั้งนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จนดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61 - 1.00 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) พิจารณาความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบก่อนนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) ซึ่งเมื่อนำขั้นตอนดังกล่าวมาจัดกลุ่มใหม่ตามการเก็บรวบรวม

ข้อมูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ อยู่ในขั้นตอนวิเคราะห์ (Analysis Phase) ที่ต้องศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เริ่มต้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ ผ่านแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงกลับมาถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปร่วมกับข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในขั้นตอนแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking ต่อไป 2) การออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking คือ ขั้นตอนวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) และขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) ในขั้นตอนการวิเคราะห์จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน คือ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สำหรับขั้นตอนการออกแบบ ใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ มากำหนดข้อมูลของอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราสัญลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร และแบบร่างผลิตภัณฑ์ ในขั้นตอนการพัฒนา (Development Phase) เป็นการพัฒนามาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์ องค์กร ลวดลายอัตลักษณ์องค์กร และแบบร่างผลิตภัณฑ์ โดยสอบถามความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบและกราฟิก จำนวน 3 คน สุดท้ายขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) เป็นการจัดทำคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ จำนวน 10 หน้า และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 4 ประเภท สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ใช้ประกอบการดำเนินการต่อไปในอนาคตโดยที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างชัดเจน เป็นการสร้างการจดจำให้กับผู้สนใจ และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ข้อมูลคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมาย ที่มา และความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร ลวดลายอัตลักษณ์องค์กร และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 4 ประเภท และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ อยู่ในขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation Phase) ตามแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking เริ่มจากผู้วิจัย ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนลงพื้นที่เพื่อนำต้นแบบอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ที่ออกแบบเสร็จแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ได้สังเกต พร้อมนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน โดยผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และใช้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบประเมิน ขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลดิบที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นตามเหตุผล

เชิงตรรกะ จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา ซึ่งผลลัพธ์นี้เป็นข้อมูลคุณภาพที่สะท้อนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์แล้วคัดเลือกความต้องการที่ตรงกับวัตถุประสงค์จริง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมินอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะบันทึกและประมวลผลข้อมูลเหล่านั้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรน้อยประเภท ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้พืชสมุนไพรในพื้นที่ในการผลิต และเพื่อดำเนินการจัดตั้งกลุ่มส่งผลให้ยังขาดประเภทของผลิตภัณฑ์ให้ผู้ซื้อได้เลือก ทั้งนี้กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม่มีอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ที่สนใจขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ง่าย

2. การใช้ศิลปะออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อยู่ในรูปแบบคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย

2.1 ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ส่วนนำเสนอข้อมูลที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ที่ผ่านการออกแบบโดยสื่อความหมาย โดยแรงบันดาลใจมาจาก “ใบไม้สี่เหลี่ยม” ใบไม้สี่เหลี่ยม สื่อถึงธรรมชาติ อีกทั้ง ตำบลดอนรวก มีความอุดมสมบูรณ์ พร้อมด้วยทรัพยากรสิ่งแวดล้อม บุคลากร ที่พร้อมพัฒนาองค์กรต่อไปอย่างยั่งยืน เนื่องจากทางชุมชนได้ทำผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบที่ได้มาจากธรรมชาติ ไม่มีสารที่เป็นอันตรายต่อร่างกายและสิ่งแวดล้อม จึงได้นำใบไม้สี่เหลี่ยมมาเป็นสัญลักษณ์ในการทำโลโก้ของแบรนด์ชุมชนดอนรวก ตัดทอนรูปร่าง รูปทรง ให้ดูมินิมอลมากขึ้น อีกทั้งลายใบไม้ทั้ง 4 แฉก เปรียบเสมือนความสมบูรณ์หลักทั้ง 4 อย่างที่ชุมชนดอนรวกมี คือ ทรัพยากรอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรม

วงกลม = ความสมบูรณ์พร้อม (ชุมชนดอนรวกอุดมสมบูรณ์ มีวัตถุบิทางธรรมชาติที่หลากหลาย) หมายถึง ความต่อเนื่อง ความสมบูรณ์แบบแต่แรกเริ่ม ความกลมเป็นลิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นธรรมชาติมากที่สุด วงกลม ประกอบขึ้นด้วยความเป็นนิรันดร์ คือ เวลาและพื้นที่ แสดงดังภาพที่ 1

ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์
ORIGIN AND MEANING OF BRAND

แรงบันดาลใจจาก "ใบไม้สีเขียว"
ใบไม้สีเขียว สันนิษฐานว่า วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือการส่งเสริมให้คนไทยหันมาใส่ใจและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทางโครงการจะนำเอาใบไม้สีเขียวไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ใช้เป็นวัสดุในการสร้างบ้านเรือน หรือใช้เป็นวัสดุในการสร้างเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

Corporate Identity Guide nro | 5

ภาพที่ 1 แสดงที่มาของตราสัญลักษณ์

2.2 ระบบสีของตราอัตลักษณ์ เป็นส่วนกำหนดสำคัญของสีในตราอัตลักษณ์เพื่อใช้ในการผลิตส่งผลให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดในการพิมพ์สีในตราอัตลักษณ์ โดยกำหนดให้ใช้โทนสี ThaiTone ใช้จำนวน 3 สี ได้แก่ สีธงทอง #e8bb1f สีเขียวไพร #687840 และสีขาวผ่อง #f1ede2 แสดงดังภาพที่ 2

ระบบสีของตราอัตลักษณ์ BRAND COLORS SCHEME

Corporate Identity Guidelines | 4

ภาพที่ 2 แสดงระบบสีของตราสัญลักษณ์ DONRUAK

2.3 รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ เป็นการกำหนดการใช้งานตราอัตลักษณ์โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถนำไปใช้บนผลิตภัณฑ์สมุนไพร บรรจุภัณฑ์ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโฆษณา ในรูปแบบของตราสัญลักษณ์-มาตรฐาน และการใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์ แสดงดังภาพที่ 3

การใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์ BRAND WITH IDENTITY COLOR

Corporate Identity Guidelines | 5

รูปวงตราสัญลักษณ์ - มาตรฐาน BRAND STANDARD FORMAT

Corporate Identity Guidelines | 6

ภาพที่ 3 รูปแบบของตราสัญลักษณ์ - มาตรฐาน และการใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์

2.4 การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ เพื่อกำหนดขนาดที่ถูกต้องในการออกแบบตราสัญลักษณ์อ้างอิงโดยตารางหรือกริด (Grid) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์งานออกแบบ กล่าวคือ ตารางเป็นโครงสร้างในการกำหนดตำแหน่ง ขอบเขตบริเวณสำหรับบรรจุตราอัตลักษณ์ แสดงดังภาพที่ 4

การเว้นระยะของตราสัญลักษณ์
EXCLUSION ZONE

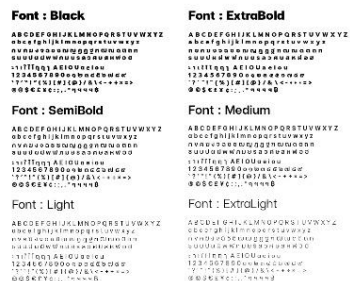

ภาพที่ 4 แสดงการเว้นระยะของตราสัญลักษณ์

2.5 ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร ตัวอักษรมีความสำคัญต่องานออกแบบอัตลักษณ์ เนื่องจากทำหน้าที่หลักในการสื่อสารข้อมูล สื่อความหมายในรูปของคำด้วยตัวอักษร เสริมอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่า ภาพลักษณ์ มีบทบาทอย่างมากในการสื่อสารบุคลิกภาพ ลีลา อารมณ์อันก่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่ดี โดยชุดตัวอักษรอัตลักษณ์ที่ใช้สำหรับอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้แก่ FC Minimal แสดงดังภาพที่ 5

ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร
THE CORPORATE TEXT

Font : FC Minimal (ไอซ์ มินิมอล)

Corporate Identity Guidelines
Donruak Natural Way of Life | 9

ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร
THE CORPORATE TEXT

Font : Prompt (พร้อม)

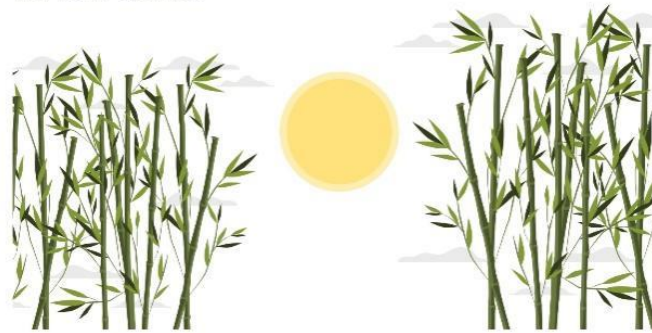
Corporate Identity Guidelines
Donruak Natural Way of Life | 10

ภาพที่ 5 แสดงชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร

2.6 ลวดลายอัตลักษณ์องค์กร เป็นการนำบางส่วนของตราสัญลักษณ์มาประยุกต์กับการใช้ สามารถใช้ลายอัตลักษณ์องค์กรได้หลากหลายรูปแบบตามความต้องการ โดยมีแนวทางในการใช้งานลวดลายต่าง ๆ นำไปใช้กับการออกแบบของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งลวดลายอัตลักษณ์องค์กรดังกล่าว เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากอัตลักษณ์ของพื้นที่ ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แสดงดังภาพที่ 6

ลวดลายอัตลักษณ์องค์กร

PATTERN GRAPHIC

แรงบันดาลใจมาจากชื่อของชุมชน "ดอนรวก"
 ชุมชนดอนรวก ก็ได้อะมาเป็นชื่อว่า "ดอนรวก" เป็น สันติภาพให้ใจของชุมชนในบริเวณนี้จำนวนมาก
 คนในชุมชนจึงนำชื่อมาใช้เป็นชื่อสินค้า ในโครงการ และใช้ชื่อร้านว่าดอนรวกไม่จาง

Corporate Identity Guidelines | 10

ภาพที่ 6 แสดงลวดลายอัตลักษณ์องค์กร

3. ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ Body scrub 350g, Cajeput Essential Oil 8g, Herb Balm 15g และ Soap 80g แสดงดังภาพที่ 7

บรรจุภัณฑ์ขององค์กร

PACKAGING DESIGN OF BRAND

ภาพที่ 7 แสดงผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก
 อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

4. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพร

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการประเมิน
1. คุณค่าของธรรมชาติหรืองานหัตถกรรม	3.62	0.63	ดี
2. มีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	4.40	0.50	ดี
3. วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น	3.65	0.68	ดี
4. ผลิตได้จริง ใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น	4.00	0.66	ดี
5. ความสวยงามและความน่าสนใจ	4.55	0.48	ดีมาก
6. รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา	4.65	0.50	ดีมาก
7. สะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง	4.55	0.70	ดีมาก
8. ขนาดพอเหมาะ บรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย	4.10	0.56	ดี
9. ราคาซื้อได้ โดยอาศัยการตัดสินใจน้อย	3.63	0.55	ดี
10. ราคาไม่แพง มีหลายราคาให้เลือก	3.62	0.49	ดี
ภาพรวมทั้งหมด	4.08	0.57	ดี

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า การประเมินระดับความพึงพอใจต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 10 ข้อคำถาม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจสูงสุดในส่วนของด้านความสวยงามและความน่าสนใจ รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา และสะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ส่วนประเด็นด้านมีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น คุณค่าของธรรมชาติหรืองานหัตถกรรม วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น ผลิตได้จริง ใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น ขนาดพอเหมาะ บรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย ราคาซื้อได้ โดยอาศัยการตัดสินใจน้อย และราคาไม่แพง มีหลายราคาให้เลือก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี โดยสรุปแล้ว ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.08 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 ซึ่งถือเป็นความพึงพอใจในระดับดี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรน้อยประเภท ยังขาดประเภทของผลิตภัณฑ์ให้ผู้ซื้อได้เลือก ปัจจุบันกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีการดำเนินธุรกิจที่ยังไม่ชัดเจน ขาดอัตลักษณ์แบรนด์ที่สะท้อนถึงตัวตนกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ส่งผลให้ผู้สนใจขาดการจดจำในอัตลักษณ์ แบรนด์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ง่าย จากสภาพปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้ำฝน ใจดี และคณะ พบว่า มีสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ เช่น ตลาดถ่านอัดแท่งมีความอึดตัวสูง มีหลายยี่ห้อที่นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน ทำให้ขาดความแตกต่าง ขาดการจดจำ (น้ำฝน ใจดี และคณะ, 2566) จึงควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์แบรนด์ให้ชัดเจนเพื่อสร้างการจดจำให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพร สอดคล้องกับแนวคิดของ Keller, K. L. ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้และจดจำคุณสมบัติและความแตกต่างของแบรนด์จะส่งผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อ (Keller, K. L., 2008) อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรน้อยประเภทส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แต่มีจุดเด่นที่ผลิตภัณฑ์สมุนไพรใช้พืชสมุนไพรที่พบได้ในพื้นที่ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ที่ดี ควรมีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีคุณค่าของธรรมชาติ ใช้วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548)

2. การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในงานวิจัยนี้ ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking ของ ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-centered Design) เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวช่วยปรับปรุงมูลค่าของนวัตกรรม ให้สอดคล้องกับปัญหา (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะยूरีย พิทยเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย เรื่อง การคิดเชิงออกแบบ จนได้กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมเป็นแนวทางปฏิบัติในการสร้างนวัตกรรมที่มีความท้าทาย (มะยूरีย พิทยเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย, 2564)

3. ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ Body scrub 350g, Cajeput Essential Oil 8g, Herb Balm 15g และ Soap 80g สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยศไกร ไทรทอง และคณะ เกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบตราสัญลักษณ์ในบริบทวัฒนธรรมไทย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวอักษรภาษาไทย ตัวอักษรภาษาอังกฤษ เทคนิคการสร้างภาพประกอบ ชุดสีแบบไทยโทน และสไตล์ความเป็นไทยซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบแบรนด์ในบริบทวัฒนธรรมไทย (ยศไกร ไทรทอง และคณะ, 2564)

4. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จากผลการประเมินความพึงพอใจทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุด ของอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกพงษ์ ตรีตรง ที่ตั้งข้อสังเกตว่าคุณสมบัติที่ดีของอัตลักษณ์แบรนด์ควรเป็นเอกภาพซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการผสมผสานอย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ (เอกพงษ์ ตรีตรง, 2561) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแบรนด์มีความเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยรัตน์ อัสวาทูร ที่ตั้งข้อสังเกตว่าคุณสมบัติที่ดีของอัตลักษณ์แบรนด์ควรเป็นเอกภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการผสมผสานอย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ หากมองในภาพรวมของผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแบรนด์และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นควรมีเอกลักษณ์ชัดเจน เป็นเอกภาพเชื่อมโยงกัน มีความเรียบง่าย ความหมายดี ใช้งานได้หลากหลาย (ชัยรัตน์ อัสวาทูร, 2548) และสอดคล้องกับแนวคิดของของ Duncan, T. R. เกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการสร้างแบรนด์หรือตราสินค้า ได้แก่ 1) เลือกชื่อและสัญลักษณ์เพื่อที่จะเป็นตัวแทนองค์กรหรือสินค้า 2) การสร้างความตระหนักรู้ว่าการสร้างอัตลักษณ์ของชื่อและสัญลักษณ์ตราสินค้าว่ามีสินค้าประเภทใด 3) การกำหนดตำแหน่งตราสินค้าให้แตกต่างจากตราสินค้าคู่แข่ง 4) การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าเพื่อที่จะทำให้ตราสินค้ามีความแตกต่างระลึกถึงตราสินค้าได้ง่าย และ 5) สร้างความน่าเชื่อถือในตราสินค้าอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใช้ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่สามารถนำไปใช้เพื่อการออกแบบสร้างสรรค์เรขศิลป์ (Duncan, T. R., 2002) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยศไกร ไทรทอง และคณะ เกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบตราสัญลักษณ์ในบริบทวัฒนธรรมไทย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวอักษรภาษาไทย ตัวอักษรภาษาอังกฤษ เทคนิคการสร้างภาพประกอบ ชุดสีแบบไทยโทน และสไตล์ความเป็นไทยซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบแบรนด์ในบริบทวัฒนธรรมไทย (ยศไกร ไทรทอง และคณะ, 2564) ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, P. ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนนิยมสร้างแบรนด์ท้องถิ่น (Cultural Branding) เน้นสร้าง

ประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้ใช้กับผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้คุณค่าทางจิตใจของผู้ซื้อต่อผลิตภัณฑ์สูงขึ้น (Kotler, P., 2003) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ขาดอัตลักษณ์แบรนด์ที่สะท้อนถึงตัวตน และรูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรก็ยังขาดความหลากหลาย ทั้งนี้แบรนด์และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ออกแบบขึ้นในงานวิจัยนี้ มีข้อมูลอย่างครบถ้วน สะท้อนตัวตนของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับการใช้งานที่หลากหลาย สามารถนำไปเป็นต้นแบบแก่กลุ่มผลิตภัณฑ์สำหรับชุมชนอื่นที่ยังขาดอัตลักษณ์แบรนด์ ผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร สร้างการจดจำ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์คือ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรอบให้ดีขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบในการวางนโยบายในการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชนอื่นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์ เฝซิชูกับจุดอ่อนเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1.1) ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่จำกัดมีจำนวนและประเภทของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่จำหน่ายน้อย ส่งผลต่อตัวเลือกของผู้บริโภคที่จำกัด 1.2) การขาดอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจนไม่มีภาพลักษณ์แบรนด์ที่โดดเด่นและน่าจดจำ ซึ่งอาจสร้างความสับสนและความไม่มั่นใจให้กับผู้บริโภคก่อนตัดสินใจซื้อ และ 1.3) ความเสี่ยงต่อการถูกเลียนแบบด้วยความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่จำกัด และการขาดอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของกลุ่มผลิตภัณฑ์ 2) การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-centered Design) เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ 3) การออกแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ Body scrub 350g, Cajeput Essential Oil 8g, Herb Balm 15g และ Soap 80g และ 4) ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแบรนด์มีความเป็นเอกภาพ และยังมี ความพึงพอใจในส่วนทางด้านความสวยงามและความน่าสนใจ รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา และสะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรได้รับการพัฒนาต่อยอดจากจุดแข็งของอัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นไปที่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ นำส่วนผสมสมุนไพรหลากหลายชนิดในพื้นที่ชุมชนมาพัฒนาเป็นสูตรใหม่ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ 2) การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ ออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ สื่อสารอัตลักษณ์แบรนด์ คุณค่า และความพิเศษของผลิตภัณฑ์ ภาษาเข้าใจง่าย ดึงดูดใจลูกค้า และ 3) การขยายช่องทางการตลาด ขยายช่องทางการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เข้าร่วมงานแสดงสินค้า จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB6739/2567 รหัสโครงการ 192965 โครงการวิจัยเรื่อง การใช้ศิลปะเพื่อสร้างแบรนด์และออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- ชัยรัตน์ อัครวาท. (2548). ออกแบบให้โดนใจ: คู่มือการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ประกอบการและนักออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- น้ำฝน ใจดี และคณะ. (2566). การออกแบบและพัฒนาแบรนด์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าผ่านชีวโมเลกุลแห่งของวิสาหกิจชุมชนหนองเลงพัฒนา จังหวัดชลบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(10), 350-363.
- นิรัช สุดสังข์. (2559). ระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษที่ 258 ง หน้า 12 (1 พฤศจิกายน 2565).
- มะยุรีย์ พิทยเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย. (2564). การคิดเชิงออกแบบ: ครุ่นวัดกรวิธีใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 10(2), 190-199.
- ยศไกร ไททอง และคณะ. (2564). การศึกษาการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สินค้าที่ระลึกสไตล์ไทยโดยใช้แนวคิดต้นแบบตราสินค้าในบริบทวัฒนธรรมไทย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 9(1), 12-26.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แอ๊ปเปิ้ล พรินติ้ง กรุ๊ป.
- ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ. (2565). แผนที่ศิลปะโคราช. วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 35(2), 82-96.
- เอกพงษ์ ตรีตรง. (2561). โครงการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เอส โอ ฟลู พรินติ้ง เซอร์วิส.
- Duncan, T. R. (2002). IMC: Using advertising and promotion to build brands. New York: McGraw hill.
- Keller, K. L. (2008). Strategic brand management, Eaglewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (2003). Marketing management: Analysis planning, implementation, and control. New Jersey: Prentice Hall.

สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะ
การสร้างสรรคนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้*
ENVIRONMENT, PROBLEMS AND COMPETENCY FACTORS RELATED TO
THE INNOVATION COMPETENCY MODEL OF DANCE TEACHERS
FOR LEARNING MANAGEMENT

ฐรดา ประเสริฐ^{1*}, สุรีรัตน์ จินพงษ์¹, กาญจนา ตระกูลวรกุล²

Tarada Prasert^{1*}, Sureerat Chinpong¹, Kanjana Trakoonvorakun²

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

²สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Educational and Psychological Test Bureau, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tarada.p789@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรคนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสถาบันและวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขา นาฏศิลป์ศึกษา และศิลปบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย โดยการจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมี ลักษณะเฉพาะ และมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ยังขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความ จำเป็นที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการ เรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการ จัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา 2) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อพัฒนา สมรรถนะบุคลากรด้านภาษาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และ 3) สถาบันบัณฑิตพัฒน ศิลป์ควรจัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยงในการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างครูที่จบการศึกษาใหม่และครูที่มีประสบการณ์ สอนมานานในด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ศาสตร์

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, ปัจจัยสมรรถนะ, สร้างสรรคนวัตกรรม, อาจารย์นาฏศิลป์

Abstract

This research aims to study the environment, problems, and competency factors related to the innovation competency model of dance teachers for learning management by using qualitative research. The sample group was purposively selected, consisting of 20 executives at the institute and the College of Dramatic Arts. In-depth interviews were used as the research tool. Content data were analyzed. The research results found that the Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture, is an institution specialized in arts and culture. It offers a Bachelor of Education in Performing Arts Education and a Bachelor of Arts in Thai Dance. The teaching and learning of dance has specific characteristics and affects the concept of the characteristics of individuals who will enter the Bunditpatanasilpa Institute and the College of Dramatic Arts. Dance teachers still lack technological and language skills. However, due to the nature of the profession, it is necessary to have competency in various areas, including personal competency, learning management competency, learning and innovation competency, knowledge and self-development competency, and competency that needs to be increased, including innovation and creativity competency, measurement and evaluation of efficiency in creating innovation in learning management. and competence in information, media and technology. The research has the following recommendations: 1) Silpa Institute should create a project to develop human resources in technology and support the use of technology in teaching for teachers and students. 2) Silpa Institute should create a project to develop human resources competence in language in teaching for teachers and students. 3) Silpa Institute should set up a mentor teacher system to share knowledge between newly graduated teachers and teachers with long experience in technology and various knowledge related to teaching performing arts.

Keywords: Environment, Competence Factors, Innovation, Dance Teacher

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในโลกแห่งยุคดิจิทัลและนวัตกรรม อาจารย์หรือครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้มีความสำคัญหลายประการด้วยกัน คือ 1) ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ 2) ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ 3) ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาหรือบทเรียนได้เป็นอย่างดีและเรียนรู้ได้เร็วขึ้น 4) ทำให้การจัดการเรียนรู้สนุกและไม่เกิดความเบื่อหน่าย 5) ทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 6) ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน และ 7) ทำให้เกิดการพัฒนาในด้านการศึกษา (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2563) ดังนั้น นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะนำมาส่งเสริมสนับสนุนและใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดีจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักสูตร โดยการใช้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ 2) เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ เป็นแนวคิดเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ในการทดลองใช้และการพิสูจน์ที่น่าเชื่อถือ 3) สื่อการเรียนรู้ คือ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเร็วยิ่งขึ้น 4) สื่อเทคโนโลยี คือ สื่อที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีจัดทำขึ้นมาใหม่

การวิเคราะห์แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565 - 2569 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567) พบว่า สถาบันให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาบุคลากร โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 เพื่อยกระดับศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะทางวิชาชีพและทักษะชีวิต โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทของ “ครู” สู่การเป็นครูยุคใหม่ทำได้โดยเปลี่ยนจาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจชี้แนะวิธีการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ตลอดจนออกแบบกิจกรรมและนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน อีกทั้งครูยังมีบทบาทเป็นนักวิจัยที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน ส่วนการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครูเริ่มตั้งแต่การดึงดูดและคัดเลือกผู้มีศักยภาพสูงเข้าสู่วิชาชีพครู มีระบบพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งด้านค่าตอบแทน เส้นทางอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครู รวมถึงการพัฒนาครูผู้เชี่ยวชาญให้เป็นผู้สร้างครูรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ โดยวัดผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในระดับและทุกประเภท โดยมุ่งเน้นการปฏิรูประบบการประเมินผลเพื่อวัดทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่าการวัดระดับความรู้แต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะ ทักษะ และความสามารถของอาจารย์/ครูผู้สอนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรระดับประเทศสู่แนวทางการปฏิบัติระดับองค์กร การศึกษาในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าสถาบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้อาจารย์หรือครูผู้สอนมีคุณสมบัติและสมรรถนะที่เหมาะสม รวมถึงทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเข้าถึงทักษะทางวิชาชีพ และนำไปสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพอาจารย์/ครูผู้สอนได้อย่างต่อเนื่องและมีวิจรรณญาณ นอกจากนี้ แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565 - 2569 (ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567) ยังระบุถึงจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ อาจารย์หรือครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและการสื่อสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษ รวมถึงการขาดความชัดเจนในแผนพัฒนาบุคลากรในสายอาจารย์ ผู้สอนและสายสนับสนุน สิ่งสำคัญของแผนพัฒนาการพัฒนาบุคลากรระดับสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ระบุเพียงภาพรวมของการพัฒนาบุคลากรตามวิชาชีพครูเท่านั้น และยังไม่ได้ระบุถึงสมรรถนะเฉพาะทางของอาจารย์ผู้สอนโดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ อันเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความงดงามทางศิลปะจากการสร้างสรรค์การแสดง ร่วมกับการใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาค้นคว้าถึงสมรรถนะต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นสำหรับอาจารย์หรือครูผู้สอนนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยเชิงสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในแก้ไขสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยเชิงสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ให้เป็นสถาบันต้นแบบด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์ และทัศนศิลป์ ที่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ

วิชาชีพ ในระดับชาติ และนานาชาติ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนนักศึกษาในศาสตร์รายวิชานาฏศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การทบทวนงานวิจัย บทความรายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ ระดับ ผู้บริหารจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ระดับอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าภาค และมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นสรุปผลข้อมูลโดยมีแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการตีความและอภิปรายผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 คน คือ 1) ผู้บริหารระดับสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คือ อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 1 คน และรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 9 คน 3) คณบดีคณะศิลปศึกษา จำนวน 1 คน และ 4) หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ จำนวน 8 คน

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู คู่มือวัดผลประเมินผลการศึกษา วิธีการสร้างและข้อสอบจากเอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการตรวจสอบในการหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อตอบคำถามตามความมุ่งหมาย โดยวิธีการตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล เวลา สถานที่ และบุคคลให้ครบทั้ง 3 ด้าน (สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเตรียมบทสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางไว้ล่วงหน้า และเพิ่มเติมขณะสัมภาษณ์แล้วแต่ความเหมาะสม การเก็บข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยชี้แจงรายละเอียดข้อมูลสำหรับหัวข้อในการ

สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ สำหรับการจัดการข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียงข้อมูลเพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่มีความยืดหยุ่นสูง (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) ด้วยการบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารการบรรยายนี้จะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏ โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ มีผลการวิจัย ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน ประเด็นสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง ซึ่งมีวิทยาลัยนาฏศิลป์จำนวนทั้งหมด 12 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดีหล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงามรูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยมีสมาธิระมัดระวังอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษากล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ได้กล่าวว่า “ปัญหาของสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์นาฏศิลป์รุ่นเก่าจะขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา ทำให้เป็นอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ แต่สำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นใหม่จะมีทักษะ

ทางเทคโนโลยีที่ดี แต่ยังขาดประสบการณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งทางสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์อย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566) ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวว่า “อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2566) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวว่า “อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา สำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโสก็มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านประสบการณ์และความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2566)

3. ปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ

3.1 สมรรถนะส่วนบุคคลของอาจารย์นาฏศิลป์ อันได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคลด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สมรรถนะด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ สมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ และสมรรถนะทักษะที่ต้องการในตลาดแรงงานของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า สมรรถนะของอาจารย์นาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีมีความเป็นครูผู้สอนที่เหมาะสมและมีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก รวมถึงการสร้างสรรค่นวัตกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีทักษะในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3.2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ อันได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มโซนและละคร ซึ่งมีสมรรถนะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการระหว่างความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสมรรถนะทางวิชาการสามารถ สืบสานอนุรักษ์งานศิลป์กับผลงานสร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์

3.3 สมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรับรู้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อมีทักษะการวิเคราะห์สื่อให้เท่าทันวัตถุประสงค์ของสื่อของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการรู้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสนเทศ ใช้สื่อสารเชื่อมโยงเครือข่าย และ Social Network ได้อย่างเหมาะสมของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า กลุ่มครูสอนนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้สอนที่เป็นรุ่นอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และกลุ่มผู้มีอายุตั้งแต่ 25 ปีถึง 50 ปี ความมีสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ กลุ่มผู้น้อยกว่าส่วนใหญ่

ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวกรวดเร็วและง่ายกว่า แต่ครูผู้สอน 2 กลุ่มสามารถที่จะร่วมกันในการบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีได้ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3.4 สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สมรรถนะการสื่อสาร โดยต้องเป็นทักษะการสื่อสารอย่างชัดเจน และสมรรถนะการให้และการยอมรับความร่วมมือระหว่างทีมงานและผู้เรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์แบ่งเป็นครู 2 รุ่น ครูผู้สอนรุ่นเดิมมีองค์ความรู้และสามารถจัดการเรียนรู้และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทำให้มีโอกาสปรับตัวใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นเพื่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีแต่ยังสอนแบบเดิมเป็นส่วนมาก คือ การสอนแบบปฏิบัติที่สอนในห้องเรียนโดยอาจารย์เป็นตัวอย่างให้นักศึกษาปฏิบัติตามแบบอย่าง แต่เมื่อมีสถานการณ์วิกฤตดังเช่น การเกิดโรคระบาด Covid 19 ทำให้เกิดการปรับตัวการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง และเมื่อพิจารณากลุ่มครูผู้สอนรุ่นใหม่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบันดังนั้นการใช้นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ยากกับการใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาโดยทำเป็นกิจกรรมเกมส์ การบันทึกสื่อและนักศึกษาสามารถเลียนแบบหรือทดสอบหรือการตอบคำถามในระบบเทคโนโลยีได้ดี เป็นต้น

3.5 สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเองของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการค้นคว้าและค้นหาคำถามความรู้ใหม่ การสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนระดับปริญญาตรีมีองค์ความรู้แบบดั้งเดิมโดยถอดบทเรียนจากแม่ครูดั้งเดิมซึ่งองค์ความรู้ยังคงอนุรักษ์ไว้และประกอบกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มครูผู้สอนระหว่าง 2 รุ่น ทำให้เกิดการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ ครูผู้สอนรุ่นใหม่มีความสามารถค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ดีและครูผู้สอนทั้ง 2 รุ่น พร้อมที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม

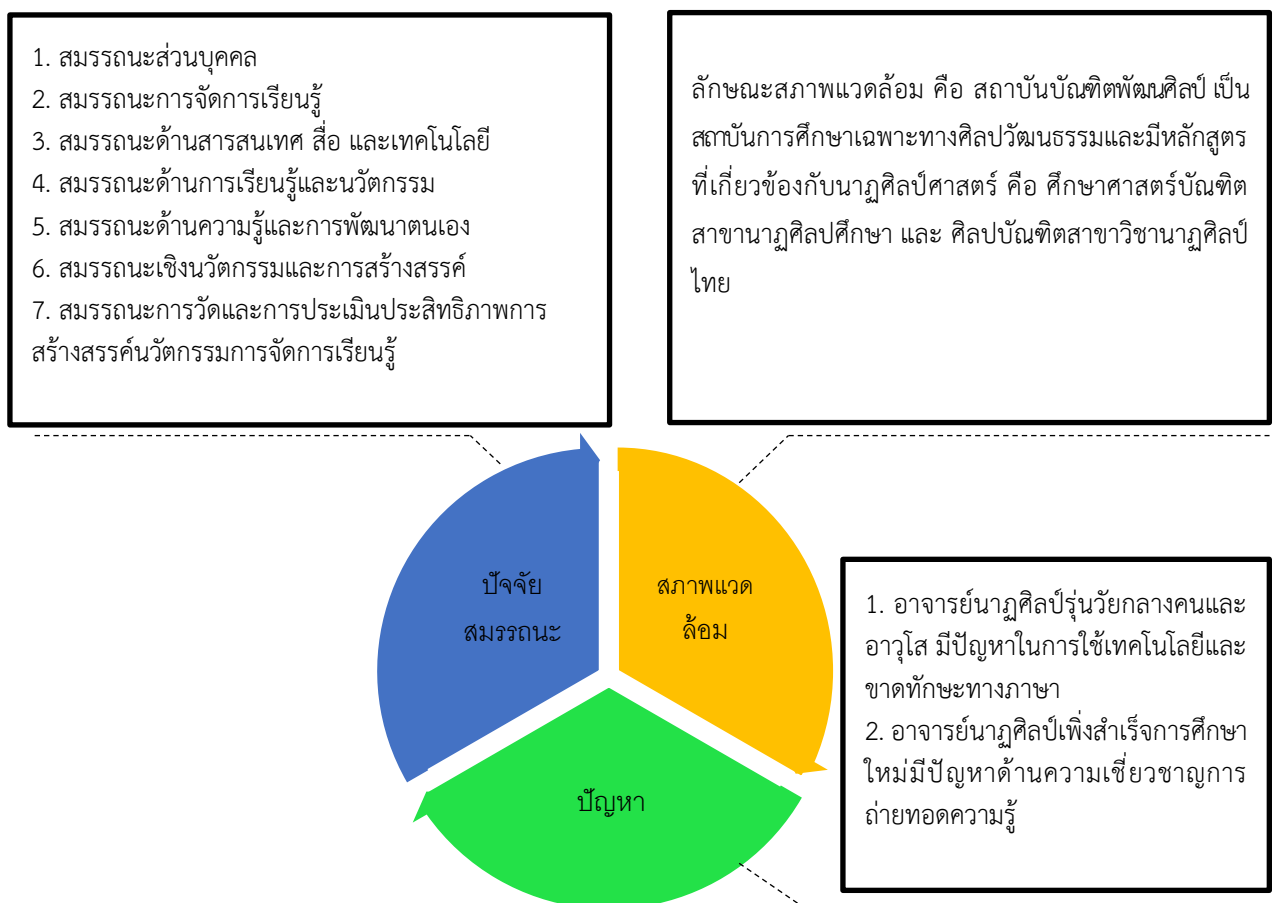
3.6 สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะด้านยุทธศาสตร์การกำหนดการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณค่า (Value Creation) และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน องค์การการศึกษา และสังคมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคสมัยของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะด้านการจัดการนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนตามกระบวนการและการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย สมรรถนะการประยุกต์นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการใช้สื่อวัตกรรมการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อวัตกรรมการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3.7 สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพก่อนและหลังของผลสัมฤทธิ์และการตอบสนองของผู้เรียนในการใช้สื่อการสร้างสรรค่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการทำการกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการมีส่วนร่วมใน

ความรับผิดชอบกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสมรรถนะการวัดและการประเมินการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันในกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ซึ่งผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีสมรรถนะการวัดการประเมินการจัดการเรียนการสอนของตัวเองตามทักษะคติของตนเอง เกณฑ์หรือเครื่องมือที่ใช้วัดเป็นไปตามมาตรฐานส่วนบุคคลในการจัดการเรียนรู้

และพบว่า สมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์ คือ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้และสมรรถนะด้านสารสนเทศสื่อ และเทคโนโลยีของอาจารย์นาฏศิลป์ ส่วนสมรรถนะด้านอื่นที่เหลือเป็นสมรรถนะที่จำเป็นต้องมีในความเป็นอาจารย์นาฏศิลป์เป็นพื้นฐานสำคัญ อันได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคลของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์ และสมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเองของอาจารย์นาฏศิลป์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปเป็นรูปภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า 1) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะ ที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดีหล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงาม รูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยสัมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด และ 3) ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อ การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะ ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมิน ประสิทธิภาพการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

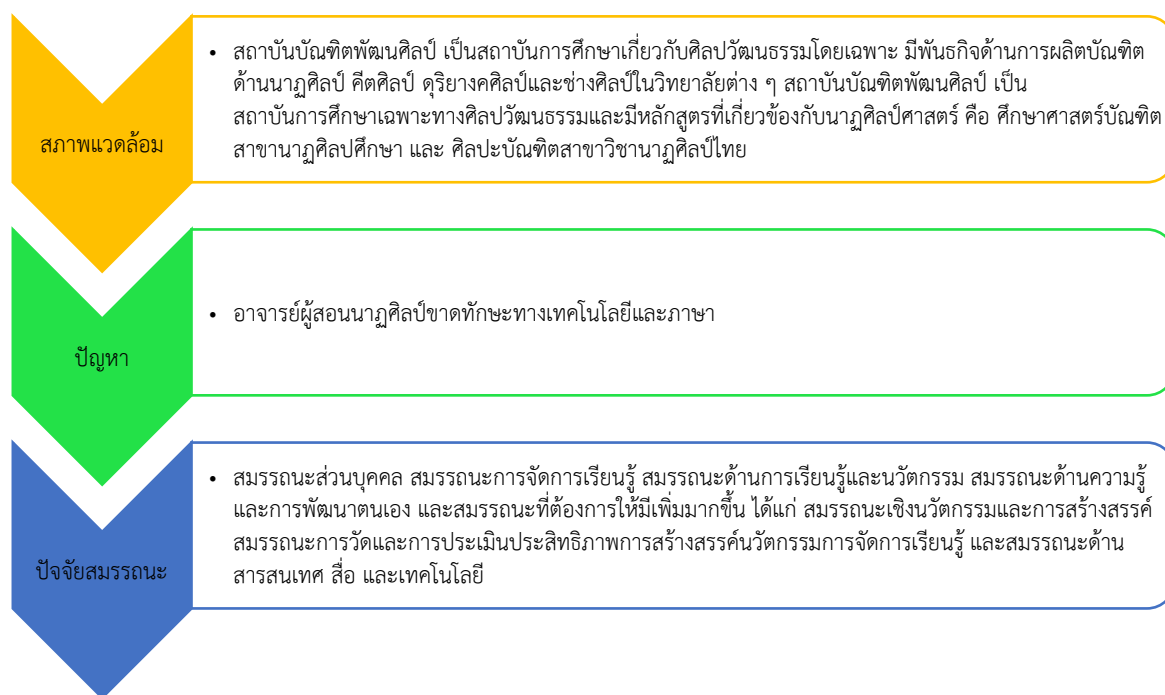
ผลจากการวิจัย พบว่า 1) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง ซึ่งมีวิทยาลัยนาฏศิลป์จำนวนทั้งหมด 12 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะ ที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดีหล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงาม รูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยสัมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cirila, P. ที่สรุปว่า การวิเคราะห์การวิจัยเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษาเพื่อเลือกสมรรถนะของครูที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของนักเรียน รูปแบบของสมรรถนะของครูด้านการส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางอารมณ์และกระบวนการทางสังคมถูกพัฒนาเป็นกรอบความเข้าใจถึง

ผลสัมฤทธิ์รวมของสมรรถนะครูที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา อารมณ์และสังคมของนักเรียน สมรรถนะของครูส่งผลกระทบต่อแต่ละกระบวนการและแต่ละกระบวนการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนักเรียน (Cirila, P., 2015) 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nikola, S. ที่สรุปว่า ปัญหาหลักของสมรรถนะครูคือ ความจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์กระบวนการสอน ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่เป็นที่มาของการสอนที่ดีและมีคุณภาพ เพราะนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงระบบการสอน การปรับปรุงกระบวนการสอนและผลลัพธ์ (Nikola, S., 2021) และ 3) ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมและมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศึกษาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มีแผนงานที่ระบุจุดอ่อนที่สำคัญ คือ อาจารย์ผู้สอนขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะสมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธุ์ ที่สรุปว่า ผลการสังเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ หลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี การประเมินและประเมินผล การจัดการห้องเรียน การวิจัย และลักษณะของครู (ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธุ์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนิ่งเฉลิม ที่สรุปว่า องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์บริบท ความสามารถในการสร้างแนวคิด ความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถในการสะท้อน ความสามารถในการนำเสนอ และความสามารถในการประเมิน (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนิ่งเฉลิม, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรม

และมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศิขาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปะบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ซึ่งประสบปัญหาในเรื่องของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จึงควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมและมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศิขาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปะบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ซึ่งประสบปัญหาในเรื่องของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้ 1) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน

สำหรับอาจารย์และนักศึกษา 2) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านภาษาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และ 3) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยงในการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างครูที่จบการศึกษาใหม่และครูที่มีประสบการณ์สอนมานานในด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2563). การจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 18(4), 129-141.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธุ์. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. Veridian E-Journal, 9(4), 11-27.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- รัตน์ บัณฑิต. (2558). วิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2565). แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565 - 2569. กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผนสำนักอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cirila, P. (2015). Teacher Competencies through the Prism of Educational Research. c.e.p.s Journal, 5(3), 183-204.
- Nikola, S. (2021). Teachers' key Competencies for Innovative Teaching. International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education, 9(3), 331-345.

สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะ
การสร้างสรรคนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้*
ENVIRONMENT, PROBLEMS AND COMPETENCY FACTORS RELATED TO
THE INNOVATION COMPETENCY MODEL OF DANCE TEACHERS
FOR LEARNING MANAGEMENT

ฐรดา ประเสริฐ^{1*}, สุรรัตน์ จันทพงษ์¹, กาญจนา ตระกูลวรกุล²

Tarada Prasert^{1*}, Sureerat Chinpong¹, Kanjana Trakoonvorakun²

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

²สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Educational and Psychological Test Bureau, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tarada.p789@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรคนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสถาบันและวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขา นาฏศิลป์ศึกษา และศิลปบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย โดยการจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมี ลักษณะเฉพาะ และมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ยังขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความ จำเป็นที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการ เรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการ จัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา 2) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อพัฒนา สมรรถนะบุคลากรด้านภาษาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และ 3) สถาบันบัณฑิตพัฒน ศิลป์ควรจัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยงในการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างครูที่จบการศึกษาใหม่และครูที่มีประสบการณ์ สอนมานานในด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ศาสตร์

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, ปัจจัยสมรรถนะ, สร้างสรรคนวัตกรรม, อาจารย์นาฏศิลป์

Abstract

This research aims to study the environment, problems, and competency factors related to the innovation competency model of dance teachers for learning management by using qualitative research. The sample group was purposively selected, consisting of 20 executives at the institute and the College of Dramatic Arts. In-depth interviews were used as the research tool. Content data were analyzed. The research results found that the Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture, is an institution specialized in arts and culture. It offers a Bachelor of Education in Performing Arts Education and a Bachelor of Arts in Thai Dance. The teaching and learning of dance has specific characteristics and affects the concept of the characteristics of individuals who will enter the Bunditpatanasilpa Institute and the College of Dramatic Arts. Dance teachers still lack technological and language skills. However, due to the nature of the profession, it is necessary to have competency in various areas, including personal competency, learning management competency, learning and innovation competency, knowledge and self-development competency, and competency that needs to be increased, including innovation and creativity competency, measurement and evaluation of efficiency in creating innovation in learning management. and competence in information, media and technology. The research has the following recommendations: 1) Silpa Institute should create a project to develop human resources in technology and support the use of technology in teaching for teachers and students. 2) Silpa Institute should create a project to develop human resources competence in language in teaching for teachers and students. 3) Silpa Institute should set up a mentor teacher system to share knowledge between newly graduated teachers and teachers with long experience in technology and various knowledge related to teaching performing arts.

Keywords: Environment, Competence Factors, Innovation, Dance Teacher

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในโลกแห่งยุคดิจิทัลและนวัตกรรม อาจารย์หรือครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้มีความสำคัญหลายประการด้วยกัน คือ 1) ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ 2) ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ 3) ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาหรือบทเรียนได้เป็นอย่างดีและเรียนรู้ได้เร็วขึ้น 4) ทำให้การจัดการเรียนรู้สนุกและไม่เกิดความเบื่อหน่าย 5) ทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 6) ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน และ 7) ทำให้เกิดการพัฒนาในด้านการศึกษา (กุลิสรา จิตรชญาณิช, 2563) ดังนั้น นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะนำมาส่งเสริมสนับสนุนและใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดีจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักสูตร โดยการใช้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ 2) เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ เป็นแนวคิดเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ในการทดลองใช้และการพิสูจน์ที่น่าเชื่อถือ 3) สื่อการเรียนรู้ คือ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเร็วยิ่งขึ้น 4) สื่อเทคโนโลยี คือ สื่อที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีจัดทำขึ้นมาใหม่

การวิเคราะห์แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565 - 2569 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567) พบว่า สถาบันให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาบุคลากร โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 เพื่อยกระดับศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะทางวิชาชีพและทักษะชีวิต โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทของ “ครู” สู่การเป็นครูยุคใหม่ทำได้โดยเปลี่ยนจาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจชี้แนะวิธีการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ตลอดจนออกแบบกิจกรรมและนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน อีกทั้งครูยังมีบทบาทเป็นนักวิจัยที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน ส่วนการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครูเริ่มตั้งแต่การดึงดูดและคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถสูงเข้าสู่วิชาชีพครู มีระบบพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งด้านค่าตอบแทน เส้นทางอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครู รวมถึงการพัฒนาครูผู้เชี่ยวชาญให้เป็นผู้สร้างครูรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ โดยวัดผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในระดับและทุกประเภท โดยมุ่งเน้นการปฏิรูประบบการประเมินผลเพื่อวัดทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่าการวัดระดับความรู้แต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะ ทักษะ และความสามารถของอาจารย์/ครูผู้สอนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรระดับประเทศสู่แนวทางการปฏิบัติระดับองค์กร การศึกษาในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าสถาบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้อาจารย์หรือครูผู้สอนมีคุณสมบัติและสมรรถนะที่เหมาะสม รวมถึงทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเข้าถึงทักษะทางวิชาชีพ และนำไปสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพอาจารย์/ครูผู้สอนได้อย่างต่อเนื่องและมีวิจรรณญาณ นอกจากนี้ แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565 - 2569 (ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567) ยังระบุถึงจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ อาจารย์หรือครูผู้สอนขาดทักษะในการสอนและการสื่อสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษ รวมถึงการขาดความชัดเจนในแผนพัฒนาบุคลากรในสายอาจารย์ ผู้สอนและสายสนับสนุน สิ่งสำคัญของแผนพัฒนาการพัฒนาบุคลากรระดับสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ระบุเพียงภาพรวมของการพัฒนาบุคลากรตามวิชาชีพครูเท่านั้น และยังไม่ได้ระบุถึงสมรรถนะเฉพาะทางของอาจารย์ผู้สอนโดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ อันเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความงดงามทางศิลปะจากการสร้างสรรค์การแสดง ร่วมกับการใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาค้นคว้าถึงสมรรถนะต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นสำหรับอาจารย์หรือครูผู้สอนนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยเชิงสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในแก้ไขสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยเชิงสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ให้เป็นสถาบันต้นแบบด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์ และทัศนศิลป์ ที่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ

วิชาชีพ ในระดับชาติ และนานาชาติ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนนักศึกษาในศาสตร์รายวิชานาฏศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การทบทวนงานวิจัย บทความรายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ ระดับ ผู้บริหารจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ระดับอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าภาค และมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นสรุปผลข้อมูลโดยมีแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการตีความและอภิปรายผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 คน คือ 1) ผู้บริหารระดับสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คือ อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 1 คน และรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 9 คน 3) คณบดีคณะศิลปศึกษา จำนวน 1 คน และ 4) หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ จำนวน 8 คน

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู คู่มือวัดผลประเมินผลการศึกษา วิธีการสร้างและข้อสอบจากเอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการตรวจสอบในการหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อตอบคำถามตามความมุ่งหมาย โดยวิธีการตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล เวลา สถานที่ และบุคคลให้ครบทั้ง 3 ด้าน (สุรางค์ จันทวานิช, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเตรียมบทสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางไว้ล่วงหน้า และเพิ่มเติมขณะสัมภาษณ์แล้วแต่ความเหมาะสม การเก็บข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยชี้แจงรายละเอียดข้อมูลสำหรับหัวข้อในการ

สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ สำหรับการจัดการข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียงข้อมูลเพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่มีความยืดหยุ่นสูง (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) ด้วยการบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารการบรรยายนี้จะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏ โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ มีผลการวิจัย ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน ประเด็นสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง ซึ่งมีวิทยาลัยนาฏศิลป์จำนวนทั้งหมด 12 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดี หล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงาม รูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยมีสมาธิระมัดระวังอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ได้กล่าวว่า “ปัญหาของสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์นาฏศิลป์รุ่นเก่าจะขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา ทำให้เป็นอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ แต่สำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นใหม่จะมีทักษะ

ทางเทคโนโลยีที่ดี แต่ยังขาดประสบการณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งทางสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์อย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566) ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวว่า “อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2566) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวว่า “อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา สำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโสก็มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านประสบการณ์และความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2566)

3. ปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ

3.1 สมรรถนะส่วนบุคคลของอาจารย์นาฏศิลป์ อันได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคลด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สมรรถนะด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ สมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ และสมรรถนะทักษะที่ต้องการในตลาดแรงงานของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า สมรรถนะของอาจารย์นาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีมีความเป็นครูผู้สอนที่เหมาะสมและมีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก รวมถึงการสร้างสรรค่นวัตกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีทักษะในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3.2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ อันได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มโซนและละคร ซึ่งมีสมรรถนะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการระหว่างความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสมรรถนะทางวิชาการสามารถ สืบสานอนุรักษ์งานศิลป์กับผลงานสร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์

3.3 สมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรับรู้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อมีทักษะการวิเคราะห์สื่อให้เท่าทันวัตถุประสงค์ของสื่อของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการรู้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสนเทศ ใช้สื่อสารเชื่อมโยงเครือข่าย และ Social Network ได้อย่างเหมาะสมของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า กลุ่มครูสอนนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้สอนที่เป็นรุ่นอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และกลุ่มผู้มีอายุตั้งแต่ 25 ปีถึง 50 ปี ความมีสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ กลุ่มผู้น้อยกว่าส่วนใหญ่

ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวกรวดเร็วและง่ายกว่า แต่ครูผู้สอน 2 กลุ่มสามารถที่จะร่วมกันในการบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีได้ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3.4 สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สมรรถนะการสื่อสาร โดยต้องเป็นทักษะการสื่อสารอย่างชัดเจน และสมรรถนะการให้และการยอมรับความร่วมมือระหว่างทีมงานและผู้เรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์แบ่งเป็นครู 2 รุ่น ครูผู้สอนรุ่นเดิมมีองค์ความรู้และสามารถจัดการเรียนรู้และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทำให้มีโอกาสปรับตัวใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นเพื่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีแต่ยังสอนแบบเดิมเป็นส่วนมาก คือ การสอนแบบปฏิบัติที่สอนในห้องเรียนโดยอาจารย์เป็นตัวอย่างให้นักศึกษาปฏิบัติตามแบบอย่าง แต่เมื่อมีสถานการณ์วิกฤตดังเช่น การเกิดโรคระบาด Covid 19 ทำให้เกิดการปรับตัวการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง และเมื่อพิจารณากลุ่มครูผู้สอนรุ่นใหม่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบันดังนั้นการใช้นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ยากกับการใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาโดยทำเป็นกิจกรรมเกมส์ การบันทึกสื่อและนักศึกษาสามารถเลียนแบบหรือทดสอบหรือการตอบคำถามในระบบเทคโนโลยีได้ดี เป็นต้น

3.5 สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเองของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการค้นคว้าและค้นหาคำถามความรู้ใหม่ การสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายของอาจารย์นาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนระดับปริญญาตรีมีองค์ความรู้แบบดั้งเดิมโดยถอดบทเรียนจากแม่ครูดั้งเดิมซึ่งองค์ความรู้ยังคงอนุรักษ์ไว้และประกอบกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มครูผู้สอนระหว่าง 2 รุ่น ทำให้เกิดการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ ครูผู้สอนรุ่นใหม่มีความสามารถค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ดีและครูผู้สอนทั้ง 2 รุ่น พร้อมที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม

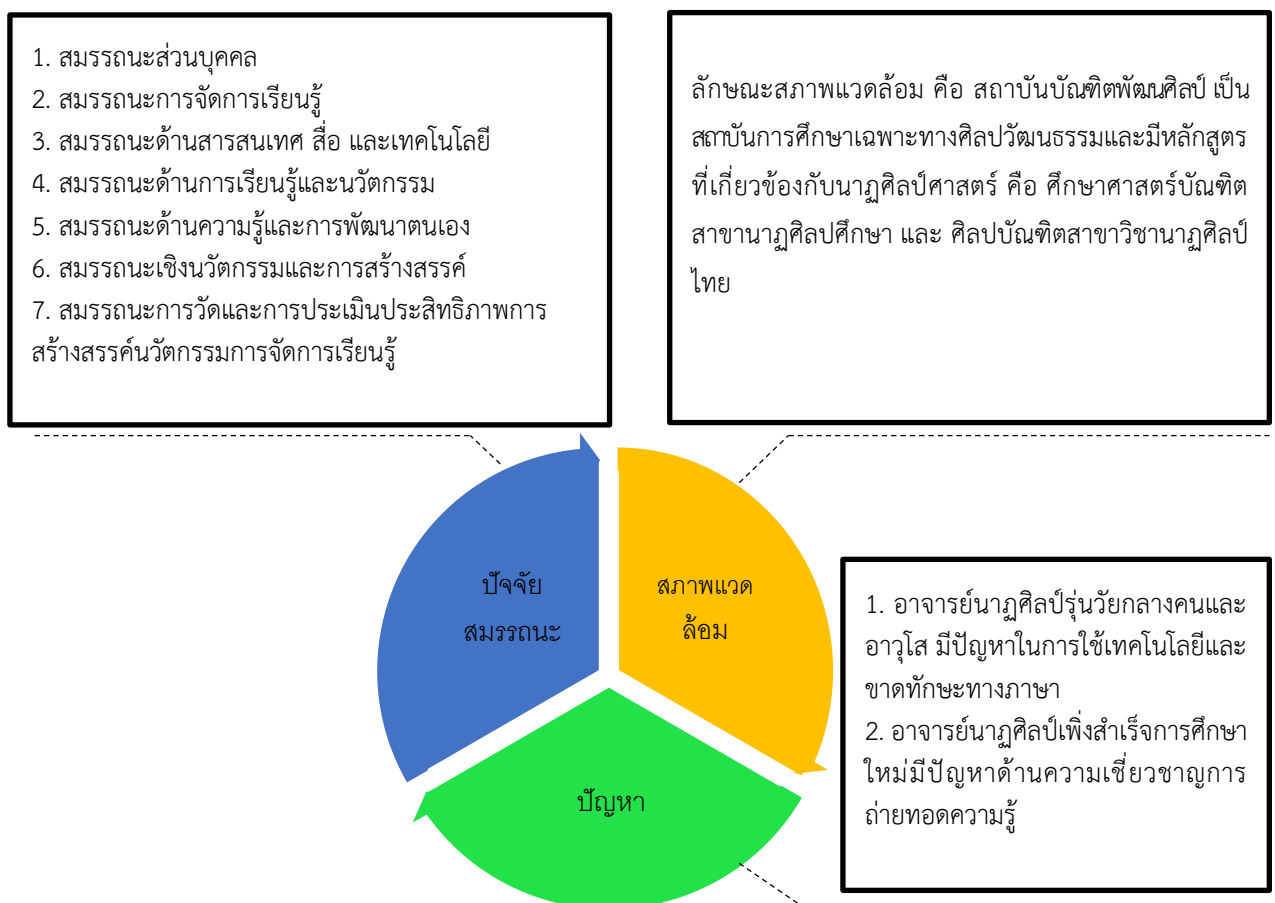
3.6 สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะด้านยุทธศาสตร์การกำหนดการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณค่า (Value Creation) และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน องค์การการศึกษา และสังคมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคสมัยของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะด้านการจัดการนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนตามกระบวนการและการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย สมรรถนะการประยุกต์นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการใช้สื่อนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3.7 สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ ได้แก่ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพก่อนและหลังของผลสัมฤทธิ์และการตอบสนองของผู้เรียนในการใช้สื่อการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการทำการกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการวัดและการประเมินการมีส่วนร่วมใน

ความรับผิดชอบกิจกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสมรรถนะการวัดและการประเมินการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันในกิจกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สอนระดับปริญญาตรี ซึ่งผู้บริหารส่วนมากให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีสมรรถนะการวัดการประเมินการจัดการเรียนการสอนของตัวเองตามทักษะคติของตนเอง เกณฑ์หรือเครื่องมือที่ใช้วัดเป็นไปตามมาตรฐานส่วนบุคคลในการจัดการเรียนรู้

และพบว่า สมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์ คือ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ การวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะด้านสารสนเทศสื่อ และเทคโนโลยีของอาจารย์นาฏศิลป์ ส่วนสมรรถนะด้านอื่นที่เหลือเป็นสมรรถนะที่จำเป็นต้องมีในความเป็นอาจารย์นาฏศิลป์เป็นพื้นฐานสำคัญ อันได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคลของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์นาฏศิลป์ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์ และสมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเองของอาจารย์นาฏศิลป์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 20 คน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปเป็นรูปภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า 1) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะ ที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดีหล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงาม รูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยสัมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด และ 3) ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อ การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะ ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมิน ประสิทธิภาพการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

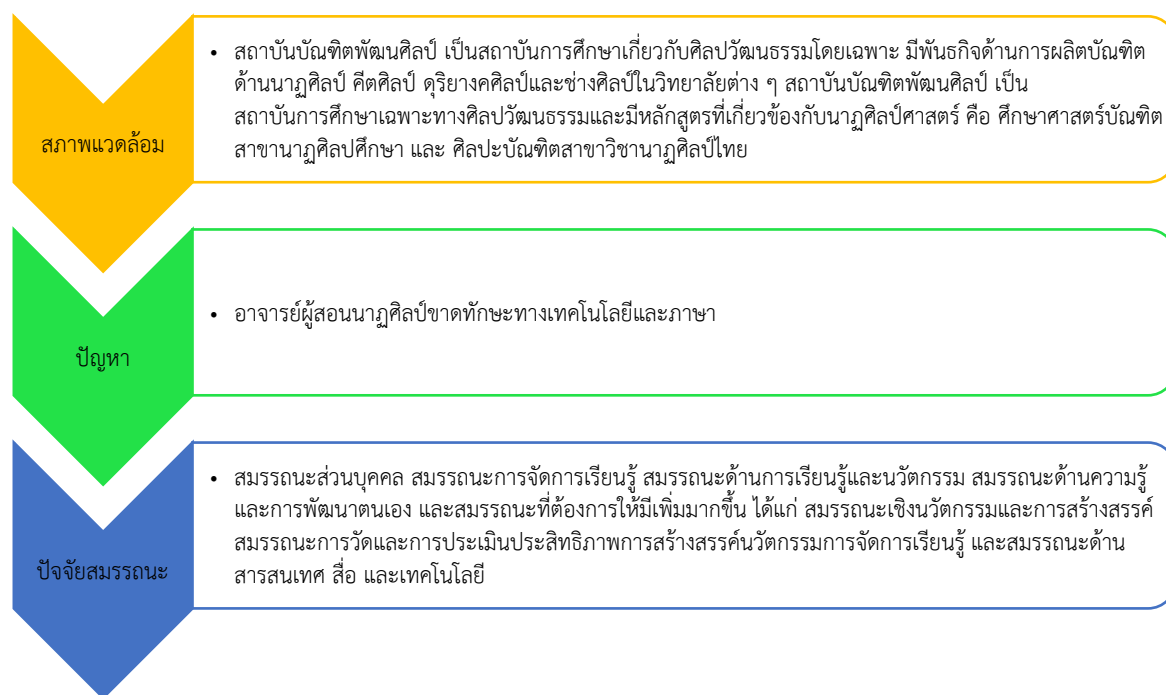
ผลจากการวิจัย พบว่า 1) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่กระจายตามภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง ซึ่งมีวิทยาลัยนาฏศิลป์จำนวนทั้งหมด 12 แห่ง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนาฏศิลป์จะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีผลต่อแนวคิดด้านคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาสู่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการกำหนดแนวทางจะเริ่มจากการคัดเลือกผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะ ที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงตามลักษณะของตัวละครทางนาฏศิลป์ทั้งบุคลิกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ได้แก่ ตัวแสดงพระจะมีลักษณะหน้าตาดีหล่อสวยหวาน และรูปร่างสูง ตัวแสดงนางมีลักษณะใบหน้าเรียวงาม รูปร่างสมส่วน ตัวแสดงยักษ์มีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่เป็นหลัก ยักษ์และลิงไม่ต้องหล่อเป็นต้น ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ทุกคนจึงมักเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาโดยเฉพาะทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีผลต่อความเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยสัมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสมรรถนะความเป็นครูที่เหมาะสมกับความเป็นครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cirila, P. ที่สรุปว่า การวิเคราะห์การวิจัยเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษาเพื่อเลือกสมรรถนะของครูที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของนักเรียน รูปแบบของสมรรถนะของครูด้านการส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางอารมณ์และกระบวนการทางสังคมถูกพัฒนาเป็นกรอบความเข้าใจถึง

ผลสัมฤทธิ์รวมของสมรรถนะครูที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา อารมณ์และสังคมของนักเรียน สมรรถนะของครูส่งผลกระทบต่อแต่ละกระบวนการและแต่ละกระบวนการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนักเรียน (Cirila, P., 2015) 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์มีหลากหลายรุ่น ตั้งแต่อายุเพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอาวุโสหลังเกษียณ ทำให้เป็นปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสำหรับอาจารย์นาฏศิลป์รุ่นวัยกลางคนและอาวุโส ส่วนรุ่นใหม่จะไม่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยี แต่มีปัญหาด้านความเชี่ยวชาญการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nikola, S. ที่สรุปว่า ปัญหาหลักของสมรรถนะครูคือ ความจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์กระบวนการสอน ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่เป็นที่มาของการสอนที่ดีและมีคุณภาพ เพราะนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงระบบการสอน การปรับปรุงกระบวนการสอนและผลลัพธ์ (Nikola, S., 2021) และ 3) ปัจจัยสมรรถนะเกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมและมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศึกษาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มีแผนงานที่ระบุจุดอ่อนที่สำคัญ คือ อาจารย์ผู้สอนขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะสมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธ์ ที่สรุปว่า ผลการสังเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ หลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี การประเมินและประเมินผล การจัดการห้องเรียน การวิจัย และลักษณะของครู (ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธ์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนิ่งเฉลิม ที่สรุปว่า องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์บริบท ความสามารถในการสร้างแนวคิด ความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถในการสะท้อน ความสามารถในการนำเสนอ และความสามารถในการประเมิน (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนิ่งเฉลิม, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรม

และมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศิขาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปะบัณฑิตสาขานาฏศิลป์ไทย ซึ่งประสบปัญหาในเรื่องของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้นสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จึงควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สภาพแวดล้อม ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค่นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์และช่างศิลป์ในวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมและมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศาสตร์ คือ ศิขาศาสตร์บัณฑิตสาขานาฏศิลป์ศึกษา และศิลปะบัณฑิตสาขานาฏศิลป์ไทย ซึ่งประสบปัญหาในเรื่องของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ขาดทักษะทางเทคโนโลยีและภาษา แต่ด้วยลักษณะวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะด้านความรู้และการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ต้องการให้มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สมรรถนะเชิงนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ สมรรถนะการวัดและการประเมินประสิทธิภาพการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้ 1) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน

สำหรับอาจารย์และนักศึกษา 2) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านภาษาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และ 3) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ควรจัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยงในการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างครูที่จบการศึกษาใหม่และครูที่มีประสบการณ์สอนมานานในด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2563). การจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 18(4), 129-141.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวารี พลพันธุ์. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. Veridian E-Journal, 9(4), 11-27.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (14 พ.ย. 2566). สภาพลวัฒน์ ปัญหาและปัจจัยสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของอาจารย์นาฏศิลป์เพื่อการจัดการเรียนรู้. (ฐรดา ประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- รัตน์ บัณฑิต. (2558). วิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2565). แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565-2569. กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผนสำนักอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cirila, P. (2015). Teacher Competencies through the Prism of Educational Research. c.e.p.s Journal, 5(3), 183-204.
- Nikola, S. (2021). Teachers' key Competencies for Innovative Teaching. International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education, 9(3), 331-345.

กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน
ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่*

STRATEGIES FOR PROMOTION OF SUSTAINABLE EDUCATION QUALITY
DEVELOPMENT IN PRIVATE NURSERY, CHIANG MAI PROVINCE

สิริกานดา ศิลพานุรักษ์, ภูเบศ พวงแก้ว*, ชูชีพ พุทประเสริฐ, สายฝน แสนใจพรหม

Sirikanda Silapanura, Phubet Pongkaew*, Choocheep Puthapraser, Saiphon Sanjaiprom

สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Educational Administration field, Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: phubet-pou@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัย สร้างกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อน และตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง จำนวน 291 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 120 คน สันทนากลุ่มจำนวน 7 คน ประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 11 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน 5 ระดับ แบบบันทึกการสนทนาและแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาด้วยตาราง SWOT Matrix, TOWs Matrix แบบตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและปัจจัยในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนผู้ปกครองมีสภาพปัญหาที่เป็นจริง โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง 2) กลยุทธ์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ มาตรการ แผนงาน และโครงการ และ 3) ตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมความถูกต้องและความเหมาะสมร้อยละ 98.96, และความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของครูปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา, สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน

Abstract

This research aims to study the problems and factors, create strategies and manuals for driving, and examine and evaluate the strategies and manuals for driving the promotion of sustainable quality education development in private childcare centers in Chiang Mai province. It is a Mixed-Method Research. The samples were administrators, teachers, caregivers, and parents,

totaling 291 people. The key informants were stakeholders in private childcare centers in Chiang Mai province, totaling 120 people, 7 focus group discussions, 11 workshops, 7 verifications of accuracy and appropriateness, and specific selection assessments of feasibility and usefulness. The research instruments were a 5-level questionnaire, conversation records, and workshop records. The statistics used in the research and data analysis were mean, standard deviation, content analysis using SWOT Matrix, TOWs Matrix, verification of accuracy and appropriateness, and assessment of feasibility and usefulness. The research results found that 1) The problems and factors in promoting sustainable quality education development in private childcare centers, administrators, teachers, and caregivers were at a moderate level, while parents had real problems at a moderate level. 2) The strategies consisted of vision, mission, objectives, strategic issues, measures, plans, and projects. 3) Examination and evaluation of strategies and manuals for driving the promotion of sustainable quality education development in private childcare centers in Chiang Mai province Overall, the accuracy and appropriateness were 98.96%, and the feasibility and usefulness for administrators were at a high level. The usefulness was at the highest level. The feasibility and usefulness for preschool teachers were at the highest level.

Keywords: Strategy, Educational Quality Development, Private Daycare Center

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แต่ละประเทศจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของประชากรไม่เพียงแต่เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่บุคคล ในการเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันในเวทีโลกอีกด้วย (อุทุมพร สมศรี, 2560)

การบริหารสถานศึกษาโดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายการศึกษา รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจมีความสำคัญต่อความสำเร็จและคุณภาพของสถานศึกษาท่ามกลางการแข่งขันสูงในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องใช้ชั้นเชิงการบริหารที่เหนือกว่า และปรับตัวอย่างรวดเร็ว การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยกำหนดทิศทาง วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และควบคุมผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (ยุภาพร ยุภาศ, 2562) การกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานเป็นการเลือกวิธีการดำเนินงานที่รอบคอบ และมีความยืดหยุ่น เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน โดยต้องคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาขององค์กร องค์ประกอบหลักของกลยุทธ์ในการบริหารงานประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ มาตรการ แผนงาน และโครงการ ในขณะที่องค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา/กลยุทธ์สรุป เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก ทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาเด็กปฐมวัย สถานรับเลี้ยงเด็กเหล่านี้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและดูแลเด็กในช่วงปฐมวัยเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและ พัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา พรหมเรื่องฤทธิ์ ได้ทำการศึกษา การดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก: บทบาทของผู้ดูแลเด็ก พบว่า การอบรมและเลี้ยงดูแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วง โอกาสของการเรียนรู้จากการเลียนแบบบุคคลรอบข้าง ดังนั้น การส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการ และ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงมีความจำเป็นเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นคนดี เติบโตฉลาด และมีความสุข ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์เด็กเล็กมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก ตามกรอบมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก คุณภาพ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปากและการจัดอาหาร 3) ด้านพัฒนาการ และการเรียนรู้ตามช่วงวัย 4) ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 5) ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กาญจนา พรหมเรื่องฤทธิ์, 2562) อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2565 พบว่า สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ยังคงเผชิญกับปัญหาในหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ การพัฒนาบุคลากรที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงการขาดแคลนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และ ความปลอดภัยของเด็ก (นภัสวรรณ ตันสุวรรณ, 2565) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญที่สุดในการวางรากฐานชีวิตที่แข็งแรงและมีคุณภาพ รัฐบาล ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยและได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน โดยมีเป้าหมายให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนา ที่เหมาะสม รวมทั้งมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 - 2567 ที่มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการดูแลพัฒนาและเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ตามศักยภาพและวัยของแต่ละบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยการส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง ยั่งยืน ตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถาน รับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานรับเลี้ยงเด็กจังหวัดเอกชนเชียงใหม่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็ก เอกชนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็ก เอกชนจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อการตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของ สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Methods) ซึ่งมีรายละเอียดแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง จำนวน 1,147 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ค่าความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% จะได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งหมด 291 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกับในการวิจัย มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการสำรวจรายการ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยเพิ่มเติม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากที่ได้จากการตอบแบบสอบถามสภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1997) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำข้อมูลไปยกร่างกลยุทธ์และการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอน 1.2 ศึกษาปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการวิเคราะห์บริบท SWOT/TOWS Matrix ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยนำปัจจัยภายในใช้หลัก 2S 4M ส่วนปัจจัยภายนอกใช้หลัก C-PEST ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ปกครอง นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ จำนวนทั้งหมด 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หมายเลขรับรอง IRBCMRU 2024/138.21.03 ใช้วิธีการวิเคราะห์บริบท SWOT/TOWS Matrix เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ แบบการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Internal Environment) ใช้หลัก 2S 4M และแบบการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก แบบ C-PEST การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเด็นปัจจัย การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์บริบท SWOT/TOWS Matrix ปัจจัยภายใน 2S 4M ปัจจัยภายนอก C-PEST ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 สร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2.1 ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 สรุปเป็นแนวทางการสร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2.2 เพื่อสร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยนำประเด็นมายกร่างเป็นกลยุทธ์โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาให้ข้อมูลในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์พิจารณาคัดเลือก ดังนี้ ข้าราชการหน่วยงานสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ต้นสังกัดในการกำกับดูแล ประเมิน ติดตาม สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการสมาคมผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงได้รับการประเมิน SAR ในระดับดีมาก ครูปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน คณะกรรมการสมาคมสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จำนวน 4 คน ผู้รับใบอนุญาตสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 คน ครูปฐมวัย จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) ประเด็นร่างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ที่ผู้วิจัยได้ยกร่างไว้นำมาจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสร้างกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ตาม องค์ประกอบที่กำหนด 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ประเด็นกลยุทธ์ 5) มาตรการ 6) แผนงาน และ 7) โครงการ คู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตามองค์ประกอบที่กำหนด ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) ส่วนเนื้อหา 3) สรุป 4) เอกสารอ้างอิง และ 5) ภาคผนวก และ 2) แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเชิงพรรณนา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 3.1 การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อน การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบตรวจสอบกลยุทธ์และคู่มือ ด้วยค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) การวิเคราะห์ค่าร้อยละ (%) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 3.2 การตอบแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ประชากร ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ดังนี้ ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงได้รับการประเมิน SAR ในระดับดีมาก จำนวน 60 คน ครูปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ตอน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบการประเมินกลยุทธ์และคู่มือ ด้วยค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาและปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลสภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตามตัวบ่งชี้หลักจากผู้รับใบอนุญาต ผู้บริหาร ครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็ก ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตัวบ่งชี้หลักจากผู้รับใบอนุญาต ผู้บริหาร ครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็ก (n = 210) คน

การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.1 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	3.22	1.21	ปานกลาง	3
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.2 การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด	3.24	1.29	ปานกลาง	1
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย	3.17	1.38	ปานกลาง	4
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.4 การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้	3.16	1.38	ปานกลาง	4
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน	3.24	1.28	ปานกลาง	2
โดยรวม	3.20	1.32	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้หลัก พบว่า ตัวบ่งชี้หลัก 1.2 มีการบริหารจัดการ บุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด มีค่าสูงสุด ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.29) รองลงมาตัวบ่งชี้หลักที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.28) ตามลำดับ

1.2 สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตามตัวบ่งชี้หลักจากผู้ปกครอง ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ตัวบ่งชี้หลักจากผู้ปกครอง (n = 71) คน

การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ตัวบ่งชี้หลัก 1.1 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	3.78	1.17	มาก	5
ตัวบ่งชี้หลัก 1.2 การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด	3.90	1.23	มาก	1
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย	3.86	1.21	มาก	4
ตัวบ่งชี้หลัก 1.4 การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้	3.86	1.29	มาก	3
ตัวบ่งชี้หลักที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน	3.88	1.26	มาก	2
โดยรวม	3.85	1.23	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตัวบ่งชี้หลัก ปานกลาง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 1.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้หลัก 1.2 การบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 1.23) รองลงมาตัวบ่งชี้หลักที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 1.26) ตามลำดับ

1.3 ผลการศึกษาปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการวิเคราะห์บริบทองค์การ SWOT/TOWS Matrix ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussio) โดยนำปัจจัยภายในใช้หลัก 2S 4M ส่วนปัจจัยภายนอกใช้หลัก C-PEST ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โดยนำปัจจัยภายในใช้หลัก 2S 4M (Internal Environment)

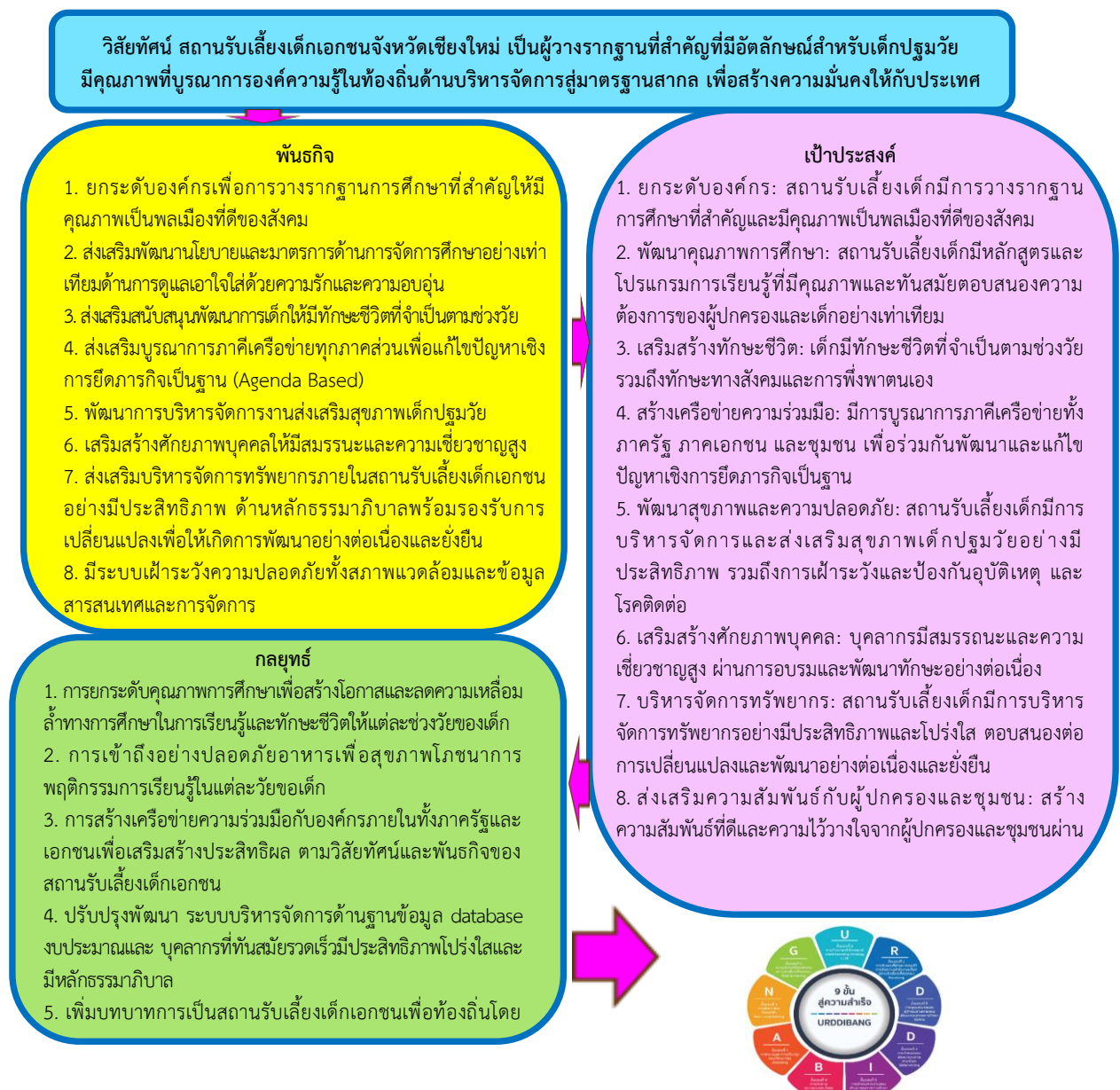
ประเด็น	ปัจจัยภายใน (Internal Environment)	
	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
โครงสร้างและนโยบาย Structure: S1	มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีการสื่อสารที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง	สถานรับเลี้ยงเด็กขนาดเล็กขาดบุคลากรด้านเอกสารธุรการ ทำให้ครูมีภาระงานมากขึ้น
บริการและผลผลิต Service and Products: S2	หลักสูตรเน้นการพัฒนาเด็ก โภชนาการ และมาตรการความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด	งบประมาณสูงในการพัฒนาสูง และความคาดหวังของผู้ปกครองบางส่วนไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย
บุคลากร Man: M1	ครู และผู้ดูแลเด็กมีประสบการณ์ และมีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการส่งเสริมสวัสดิการครู	ครูในสถานรับเลี้ยงเด็กขนาดเล็กมีจำนวนไม่เพียงพอ และมีอัตราการย้ายงานบ่อย
ประสิทธิภาพทางการเงิน Money: M2	มีความยืดหยุ่นในการบริหารงบประมาณ และการสนับสนุนจากผู้ปกครองอย่างเหมาะสม	ขาดงบประมาณเพียงพอในการจ้างครูที่มีการศึกษาในระดับสูง
วัสดุทรัพยากร Material: M3	มีการบริหารจัดการวัสดุและทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้	ราคาสื่อการสอนและของเล่นเสริมพัฒนาการสูง และเทคโนโลยีที่ใช้ไม่ทันสมัย
การบริหารจัดการ Management: M4	การจัดการบริหารอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	สถานรับเลี้ยงเด็กขนาดเล็กบุคลากรทำงานหลายหน้าที่นอกเหนือจากการดูแลเด็กไม่มีการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน

1.4 การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบ C-PEST ประกอบด้วยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบ C-PEST ประกอบด้วยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ดังนี้

ประเด็น	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis)	
	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ด้านพฤติกรรมของลูกค้า Customer Behaviors	สถานรับเลี้ยงเด็กที่มีสภาพแวดล้อมดีและมีมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวด ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง	ผู้ปกครองบางส่วนต้องการให้สถานรับเลี้ยงเด็กเสริมด้านวิชาการและภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น
ด้านการเมืองและกฎหมาย Political and legal	มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามากำกับดูแลและสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น กองทุนคุ้มครองเด็ก	กฎระเบียบไม่ทันสมัย และการสนับสนุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ
ด้านเศรษฐกิจ Economic	มีงบประมาณสนับสนุนและมีมาตรการทางเลือกในการแบ่งจ่ายค่าเล่าเรียนที่ดีกว่าของรัฐ	การแข่งขันสูงจากสถานรับเลี้ยงเด็กขนาดใหญ่ และอัตราการเกิดของเด็กที่ลดลง
ด้านสังคมและวัฒนธรรม Social-cultural	มีการสนับสนุนจากชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์	สภาพสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทำให้สถานรับเลี้ยงเด็กต้องปรับตัว
ด้านเทคโนโลยี Technology	มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการสื่อสารและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการรักษาความปลอดภัย	ขาดบุคลากรที่ดูแลด้านสื่อเทคโนโลยีโดยตรง และมีปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยี

2. ผลการสร้างกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาสรุปประเด็นปัญหาที่มีค่ามากที่สุด และระยะที่ 2 สภาพแวดล้อมภายนอก วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก ด้านปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยตาราง TOWS Matrix การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก ด้านปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยตาราง TOWS Matrix แสดงให้เห็นถึงการจับคู่ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จัดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก (SO) จุดแข็งกับภาวะคุกคาม จัดเป็นกลยุทธ์เชิงรับ (ST) จุดอ่อนกับโอกาส จัดเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) และจุดอ่อนกับ อุปสรรค จัดเป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT) ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางร่างกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อน และ 2) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ยกร่างกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกลยุทธ์และคู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ สามารถแสดงเป็นภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 3 คู่มือการขับเคลื่อนการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

3. การตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้ 1) ผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน โดยรวมมีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 98.96 และมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 98.96 2) ผลความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ผู้บริหาร โดยรวมความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.63) ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.51) ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ครูปฐมนวัย โดยรวม มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50) ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.48)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ว่า

1. สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนตามตัวบ่งชี้ ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ปกครองมีสภาพปัญหาที่เป็นจริง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ การประเมินสภาพปัญหาที่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกิน 1 สะท้อนถึงบริบทโครงการสร้างการบริหารจัดการที่แตกต่างกันตลอดจนการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละสถานรับเลี้ยงเด็กซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวอย่างเช่นสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีทรัพยากรจำกัดอาจพบปัญหาที่ทำหยาบมากกว่าในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เมื่อเทียบกับสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอ เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ พรพิมล พิสุทธิพันธ์พงศ์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสริมภาวะผู้นำในตนเองของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการ ปัจจัยนำเข้า ข้อมูลย้อนกลับ และผลผลิต สำหรับปัญหาการบริหารจัดการฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านข้อมูลย้อนกลับ ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และกระบวนการ (พรพิมล พิสุทธิพันธ์พงศ์, 2565) ส่วนการวิเคราะห์บริบทองค์กรโดยใช้ SWOT/TOWS Matrix และหลัก 2S 4M ช่วยให้เห็นภาพรวมของปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ การใช้จุดแข็งเพื่อเสริมสร้างโอกาส และการปรับปรุงจุดอ่อนเพื่อลดอุปสรรคจะช่วยให้สถานรับเลี้ยงเด็กสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ในระยะยาว นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ผลการวิจัยของ อุษามา แสงเสริม และคณะ ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า (SWOT Analysis) ซึ่งจัดเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อหลักสูตร คณะและมหาวิทยาลัยในการนำข้อค้นพบไปปรับปรุงพัฒนากระบวนการและกำหนดทิศทางต่าง ๆ ในการดำเนินงานของหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ (อุษามา แสงเสริม และคณะ, 2563)

2. การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สร้างหลักประกันว่า ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับ ด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็ก บุคลากร জনบรรลุดตามเป้าหมาย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรการ แผนงาน โครงการ ที่ได้กำหนดไว้ เน้นขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา การศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามผลการวิจัยของ พันธนิภา เมฆสินธุ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัด (พันธนิภา เมฆสินธุ์ และคณะ, 2558) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลธิดา ภูซัง ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สามารถพัฒนากลยุทธ์การจัดการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย 11 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะครู 3) กลยุทธ์สร้างวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) กลยุทธ์พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 5) กลยุทธ์เสริมสร้างและพัฒนากิจการต่าง 6) กลยุทธ์ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และสร้างความไว้วางใจสู่สังคม 7) กลยุทธ์

พัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ 8) กลยุทธ์ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน 9) กลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย 10) กลยุทธ์การระดมทุนและทรัพยากร และ 11) กลยุทธ์ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา และการนำเสนอกลยุทธ์การจัดการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า กลยุทธ์ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ (กุลธิดา ภูษัง, 2558)

3. ผลการตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการตรวจสอบถูกต้องความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยรวมมีความถูกต้องร้อยละ 98.96, ความเหมาะสม ร้อยละ 98.96 และคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน โดยรวมมีความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 100 และมีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของผู้บริหาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนของครูปฐมวัย ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ซึ่งเห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับและมีศักยภาพในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในบริบทที่หลากหลายของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน แม้ว่าผู้บริหารแต่ละคนจะมาจากสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีขนาดและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน สะท้อนถึงการออกแบบกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้จริงในบริบทที่หลากหลาย ทั้งในแง่ของขนาดของสถานรับเลี้ยงเด็ก และความต้องการของกลุ่มผู้ปกครองที่แตกต่างกัน การยืดหยุ่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กลยุทธ์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กขนาดเล็กหรือใหญ่ หรือในชุมชนที่มีลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ สุจิรา พุทธิวีรรณ ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (สุจิรา พุทธิวีรรณ, 2566) ผลการวิจัยของ สมเกียรติ อินทสิงห์ ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์มีความถูกต้องและเหมาะสมเป็นไปได้และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ตามตัวบ่งชี้ ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ปกครองมีสภาพปัญหาที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงบริบทโครงการสร้างการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ตลอดจนการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละสถานรับเลี้ยงเด็ก 2) กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนควรประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ มาตรการ แผนงาน และโครงการ และ 3) ผลการตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์และคู่มือการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการตรวจสอบถูกต้องความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยรวม มีความถูกต้องร้อยละ 98.96, ความเหมาะสม ร้อยละ 98.96 และคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนของครูปฐมวัย ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ซึ่งเห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับและมีศักยภาพในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในบริบทที่หลากหลาย แม้ว่าผู้บริหารแต่ละคนจะมาจากสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีขนาดและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยไป

ปรับใช้ให้เหมาะสมกับองค์กร โดยเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่มีความยั่งยืน ซึ่งสามารถส่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กปฐมวัยในระยะยาว ให้ผู้ปกครองและชุมชนการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งสามารถสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนควรมีการอบรมและพัฒนาทักษะของครูและผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พรหมเรืองฤทธิ์. (2562). การดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก: บทบาทของผู้ดูแลเด็ก. วารสารมหาวิทยาลัยศรีสคัย, 25(2), 109-118.
- กุลธิดา ภูมิ่ง. (2558). กลยุทธ์การจัดการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภัสวรรณ ต้นสุวรรณ. (2565). รายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2565. เชียงใหม่: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่.
- พรพิมล พิสุทธิพันธ์พงศ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสริมภาวะผู้นำในตนเองของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พันธินภา เมฆสินธุ์ และคณะ. (2558). การพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 79-90.
- ยุภาพร ยุภาศ. (2562). กลยุทธ์กับการบริหารงาน. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(1), 353-362.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2566). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 - 2570. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุจิรา พุทธิวรรณ. (2566). กลยุทธ์การบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อุทุมพร สมศรี. (2560). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อุษามา แสงเสริม และคณะ. (2563). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสาร The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education, 3(2), 45-57.
- Best, J. W. (1997). Research in Education. (3rd ed.) New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL OCCUPATION GROUPS TO RAISE INCOME FOR THE LOCAL ECONOMY IN SONGKHLA PROVINCE

พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี)

Phrakru Sittisutakorn (Sumet Siddhimethi)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: 6403104011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก 2) พัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 ราย และสนทนากลุ่ม จำนวน 8 ราย โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอาชีพการเกษตรจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด 2) กลุ่มจักสานปอแก้ว 3) กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด 4) กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และ 5) กลุ่มจักสานตะกร้า และเชิงปฏิบัติการประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ใช้แบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทาง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยนำเสนอแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M ขับเคลื่อนการพัฒนา การพัฒนาคน (Man) มีทักษะ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้ผู้ประกอบการ การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนารอบความคิด (Mindset) 2) การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ความรู้ ทักษะและการผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการใช้เทคโนโลยี และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา, กลุ่มอาชีพ, เกษตรกรรม, ยกระดับรายได้, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This research article aims to 1) Analyze the knowledge of developing agricultural occupational groups to raise the income of the grassroots economy. 2) Continue to develop agricultural occupational groups to raise the level of income of the grassroots economy in

Songkhla Province. and 3) Create a network of agricultural occupational groups. To raise the income of the grassroots economy in Songkhla Province This is a qualitative research using in-depth interviews with 25 people and group discussions with 8 people, selected purposively. Key informants included 5 agricultural occupation groups: 1) Ban Nod curry paste group, 2) Kenaf weaving group, 3) Ban Nod's Khai Khem group, 4) Large plot beekeeping group, and 5) Basket weaving group and conducted a workshop on the target population of 30 people using informal observation. Data analysis techniques were used by means of inductive analysis and descriptive presentation. The results of the research found that 1) Knowledge on the development of agricultural career groups to raise the level of income of the grassroots economy found that management uses the 8M principles to drive development, developing people (Man), skilled, capital (Money), ready, Manage raw materials (Material) with quality Using modern technology (Machine), production processes (Method) that the market needs, marketing (Market), learning about consumers. Organization management (Managemen) at and developing a framework for thinking (Mindset) 2) Developing agricultural career groups to raise the income level of the grassroots economy in Songkhla Province, including experiences, knowledge, skills, and production. Exchange of knowledge, training, study tours and use of technology and 3) Create three networks of agricultural professional groups to raise income levels for the grassroots economy in Songkhla Province: the government sector will plan operations and transfer knowledge; The private sector will promote sales and develop technology. and the public sector will join the group and develop learning in every aspect.

Keywords: Development, Occupational Groups, Agriculture, Income Enhancement, Grassroots Economy

บทนำ

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทยกับความเหลื่อมล้ำมีมานานแล้ว คราวเรือนส่วนใหญ่ในชนบทมีรายได้ต่อคนในครัวเรือนน้อย มีรายจ่ายมากเกิดหนี้ครัวเรือนสูงขึ้น ขณะที่รายได้ของกลุ่มคนจำนวนน้อยกลับมีมากติดอันดับโลก ทำให้มีสัดส่วนแตกต่างกันมาก นำมาซึ่งปัญหาด้านต่าง ๆ เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ รัฐบาลจึงนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ่ายทอดมาเป็นแผนแม่บทที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน และหมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลงและมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศ ให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะ

ช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564)

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนของไทยจะต้องมีการนำระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาร่วมพัฒนา เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในประเทศได้ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้คำนิยาม Creative Economy หรือ ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไว้ว่า “เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ” เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ทั้งในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรม ที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความสร้างสรรค์ได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) ดังนั้น ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าและการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทยในระยะ 20 ปี ที่มุ่งยกระดับประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว จึงทำให้ภาคการเกษตรมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยอาศัยจุดเด่นทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าเกษตร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และภูมิปัญญาในการพัฒนาและสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการระบบนิเวศตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค รวมถึงด้านโลจิสติกส์และการเชื่อมโยงไปยังภาคการผลิตอื่น เช่น การท่องเที่ยวและบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายรายได้ให้กับภาคเกษตรของไทย (อนาคตไทยอนาคตเรา, 2563)

การเกษตรสร้างมูลค่าเป็นอีกหนึ่งประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ ต่อยอดอดีต ปรับปัจจุบันและสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตโดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย 1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น 2) เกษตรปลอดภัย 3) เกษตรชีวภาพ 4) เกษตรแปรรูป และ 5) เกษตรอัจฉริยะ ซึ่งเกษตรอัจฉริยะหรือเกษตรสมัยใหม่ เป็นหนึ่งในประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยเพื่อให้การขับเคลื่อนเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เพื่อลดผลกระทบจากสภาวะขาดแคลนแรงงาน ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทเกษตรอัจฉริยะ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ยกระดับมาตรฐานการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของประเทศไทยในตลาดโลก ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้แรงงาน สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ, 2563)

ปัจจุบันจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนเป็นอย่างมาก ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาพรวมติดลบ ประชาชนมีกำลังซื้อลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 83,380 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2566) โดยมีแนวโน้มที่กลุ่มผู้ประกอบการจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2564 และ 2565 มีการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในจำนวนนี้

พบว่า เป็นกิจการที่มีความเข้มแข็งหรือมีผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จำนวน 28,966 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.74 ระดับปานกลาง จำนวน 41,213 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.43 และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 10,453 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.53 จากข้อมูลเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 อยู่ในระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป ทั้งนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) และร้อยละ 45 เมื่อสิ้นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในปี 2580 จังหวัดสงขลา มีเป้าหมายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 210 ราย และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 เครือข่าย สถานที่ดำเนินการในพื้นที่ 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา วิธีการดำเนินงาน 1) ส่งเสริมและพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการประกอบกิจการของส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดี พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิสาหกิจชุมชน 3) สนับสนุนกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ใช้กลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด และคณะอนุกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ในการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน จึงจำเป็นต้องจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด คณะอนุกรรมการ คณะกรรมการอื่นและคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของนายทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และ 5) ติดตามผลการดำเนินงานโครงการในพื้นที่ (เกษตรสงขลา, 2567)

การพัฒนาจังหวัดสงขลายังมีประเด็นการพัฒนาที่มีความจำเป็นต้องผลักดัน ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค การเพิ่มพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การยกระดับผู้ประกอบการ สร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตและการเพิ่มโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้าการเกษตร การส่งเสริมและสนับสนุน การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ตลอดจนการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่ต่อเนื่องให้เป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำเชิงศิลปวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น (จังหวัดสงขลา, 2566) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และนำข้อมูลที่ได้ ขอสรุปล้นมาเป็นข้อเสนอแนะการพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชนฐานรากในจังหวัด สงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
2. เพื่อพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการกำหนดแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 ราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้า

บ้านช่างแก้ว เหตุผลที่เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่มนี้ เพราะผู้วิจัยเป็นคนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา แต่มาเป็นเจ้าคณะอำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา จึงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มและวัตถุดิบไข่เค็มมาจากอำเภอระโนด ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเข้าอบรม ระหว่างการอบรมและหลังการอบรม กับกลุ่มเครื่องแกงตายาย บ้านทุ่งโชน จำนวน 6 ราย กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านโคกสัก จำนวน 6 ราย กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งนนท์ จำนวน 6 ราย กลุ่มเครื่องแกงบ้านท่าหรั่ง จำนวน 6 ราย และกลุ่มหอมเจียวบ้านโคกม่วง จำนวน 6 ราย รวมจำนวน 30 ราย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว ได้ผ่านการตรวจประเมินหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ ด้านเนื้อหาทฤษฎีการวิจัยและด้านระเบียบวิธีการวิจัย

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองและจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนาม การวิจัย ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 20 นาที จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ และ 3) การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา จำนวน 8 ราย จำนวน 2 ครั้ง 2 กลุ่ม รวมถึงเพื่อยืนยันข้อมูลการตกผลึกองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมที่ได้สรสร้างการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้ง และนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล รวมถึงการตีความจากการสังเกตการณ์เข้าอบรม โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาคน (Man) ให้มีทักษะและประสบการณ์ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้พฤติกรรมผู้บริโภค การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนาก่อความคิด (Mindset) ซึ่ง จันทนา ชังคะโร กล่าวได้ว่า ได้ศึกษาดูงานจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสต่าง ๆ ได้มากขึ้น (จันทนา ชังคะโร, 2566) จุฑารัตน์ ลิเบ็น กล่าวได้ว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้และทักษะในการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น พึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ (จุฑารัตน์ ลิเบ็น, 2566) และยังสอดคล้องกับ สมจิตร ยูหนู กล่าวได้ว่า ได้ไปดูงานในฟาร์มที่ประสบความสำเร็จหรือศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้ได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง และสามารถนำมาปรับใช้กับตนเองได้ (สมจิตร ยูหนุ, 2566) ส่วน อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า แนวคิด 8 M เป็นทักษะที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งธุรกิจส่วนตัวหรืองานกลุ่ม เป็นหลักพื้นฐานที่ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้และนำมาปรับใช้กับกลุ่มทุกกลุ่มที่เข้าไปพัฒนา (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม เป็นการฝึกทักษะเรียนรู้และได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (พัฒนาชุมชน) เพิ่มประสบการณ์และมีการสร้างเครือข่าย สุทธิศา ผ่องสุวรรณ กล่าวว่า ได้ไปศึกษาดูงานจากกลุ่มที่มีความเข้มแข็งนำมาปรับใช้กับงานของตนเอง เช่น วัสดุที่นำมาจากสถานที่ที่อยู่ในชุมชนเป็นการใช้ต้นทุนที่มีอยู่มาบริหารจัดการ เข้าใจการวางแผนงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต (สุทธิศา ผ่องสุวรรณ, 2566) 2) ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การบริหารจัดการโดยใช้แนวคิด 8 M คือ คน (Man) เงินทุน (Money) วัตถุดิบ (Material) เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ตลาด (Market) การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนากรอบความคิด (Mindset) วิมลทิพย์ อนุชาญ กล่าวว่า ได้ร่วมฝึกอบรมการเลี้ยงผึ้งชันโรงเพิ่มเติม ได้ทั้งทักษะความรู้และเรื่องการตลาด ผู้บริโภคเป็นใครกลุ่มไหน การใช้โซเชียลในการขายสินค้าและมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น (วิมลทิพย์ อนุชาญ, 2566) 3) ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลักสัมมาอาชีวะ คือ มีความสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สัตว์และสิ่งแวดล้อม อธิติบาท 4 คือ ฉันทะมีความสุขและความภูมิใจในการทำเกษตรกรรม วิริยะไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคและความยากลำบาก จิตตะใส่ใจในการเรียนรู้และพัฒนา วิมังสาวางแผนวิเคราะห์การทำงานอย่างรอบคอบ ขรवासธรรม 4 และพรหมวิหาร 4 ยวง แก้วจุลพันธ์ กล่าวว่า จะผลิตเครื่องแกงที่ใช้วัตถุดิบที่สะอาดปลอดภัยเอาใจใส่ในการผลิต แม้ว่าในช่วงวัตถุดิบจะมีราคาสูง เช่น กระเทียมกลีบดำ 120 - 140 บาท (ยวง แก้วจุลพันธ์, 2566) และ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การเพิ่มอำนาจต่อรอง การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า เครือข่ายส่วนหนึ่งภาครัฐจะเชื่อมโยงให้โดยการจัดอบรมด้านอาชีพให้กับกลุ่มที่หลากหลาย กลุ่มต่อกกลุ่มจะแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และประสบการณ์อีกทอดหนึ่ง อีกทั้งตลาดออนไลน์และแลกเปลี่ยนความคิดในการขายสินค้า เป็นต้น (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา พบว่า ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน สมใจ เรืองกุล กล่าวว่า พัฒนาการอำเภอจัดอบรมให้ความรู้ สนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น หม้อ เต้าแก๊ส กระทะ (สมใจ เรืองกุล, 2566) ผืน ชิวห้วน กล่าวว่า มีกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มทำขนมประเพณีเดือนสิบ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนหรือกลุ่มสานกระเป๋าสานพลาสติก (ผืน ชิวห้วน, 2566) เกริ่น เชื้อห้วน กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ส่งเสริมการตลาดหรือประสานจัดหาวัตถุดิบ รวมทั้งได้เข้าร่วมศึกษาดูงานการผลิตเครื่องแกงจากกลุ่มในพื้นที่ต่างจังหวัด (เกริ่น เชื้อห้วน, 2566) การสร้างภาคีเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันทรัพยากร การเพิ่มอำนาจต่อรองและการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพและเศรษฐกิจฐานราก

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมหากจะสร้างความเข้มแข็งชุมชนจะต้องสร้างการมีส่วนร่วม เพราะการรวมกลุ่ม จะสร้างพลังในการต่อรองนำมาซึ่งรายได้และการพึ่งตนเอง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพรณ บัวแก้ว ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพการ ดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการรวมทั้งมีกฎระเบียบสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) ปริมาณการผลิต 4) คุณภาพผลผลิต 5) การวางแผนการผลิต 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 9) ระบบมาตรฐาน รับรองการผลิต 10) การจัดองค์กร 11) การบริหารจัดการ และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (นภาพรณ บัวแก้ว, 2560) การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เมื่อนำหลักการบริหาร 8M คือ เงินทุน มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย กระบวนการผลิต การตลาด การบริหารจัดการองค์กร และการพัฒนากรอบความคิดเข้ามาเสริมกลุ่มจะเข้มแข็ง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ญาณสมบัติ ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้านนมหาราช อำเภอนนทบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน จะต้องผ่านกลไกการขับเคลื่อนจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมค้นหาปัญหาศักยภาพและต้นทุนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อได้ ปัญหาและศักยภาพชุมชนแล้วจะผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา โดยจากการศึกษา พบว่า จะต้องมีการ ส่งเสริม 5 ด้าน คือ สร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการ รวมกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางนำมาปฏิบัติผ่านกิจกรรม สร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้การรวมกลุ่มสร้างการมีส่วนร่วมของ สมาชิก เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโดยการให้ความรู้ทางด้านบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุนอาชีพ สร้างรายได้ผ่านการส่งเสริม อาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน ลดรายจ่ายโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว (นฤมล ญาณสมบัติ, 2564)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา การพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเพื่อพัฒนาคุณภาพคนและเพิ่ม ขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมาย คือ เศรษฐกิจชุมชนประชาชนมีความสุขและมีรายได้เพิ่ม ภายใต้ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเข็มทิศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนให้มีการ พัฒนาไปทั้งระบบ มีความต่อเนื่องและมีความสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้าง รายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและการ ส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564) เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการจะทำให้เข้าใจงานของกลุ่ม มีแนวคิดแนวปฏิบัติแก้ไขกับปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสับแหลมเปลือกมังคุด มี 3 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 1.2) ขั้นตอนการปฏิบัติ หลังจากที่ได้พูดคุยกันก็เริ่มมีความคิดในการ รวมกลุ่มกันภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย และ 1.3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สับแหลม เปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม 2.1) ปัญหา การผลิตสับแหลมเปลือกมังคุด 2.2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์สับแหลมเปลือกมังคุด 2.3) ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่ม บ้านสมุนไพรบ้าน คีรีวง และ 2.4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง และ 3) การบริหาร

จัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 3.1) ความพอประมาณ 3.2) ความมีเหตุผล 3.3) การมีภูมิคุ้มกัน 3.4) การมีความรู้ และ 3.5) การมีคุณธรรม (จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ, 2567)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีการทำงานเป็นเครือข่าย การบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนจะเพิ่มความเข้มแข็งและบรรลุเป้าหมาย จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสาทิณี วัฒนกิจ และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังพบว่า ปริมาณวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นการสร้างขีดความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม (สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ, 2567) เครือข่ายทุกเครือข่ายจะมีความสำคัญในการทำงานกลุ่ม ทั้งภาครัฐภาคเอกชนภาคประชาสังคมรวมถึงการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่อกัน จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตกา งามเจริญ ได้วิจัยเรื่อง ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ของทูทางสังคมที่แน่นหนาจากการศึกษา พบว่า สมาชิกในเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ มักจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการแจ้งข่าวสารก่อนผู้อื่น เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความส่วนตัว นอกจากนี้การมีความสนิทสนมกับผู้อื่นในเครือข่ายมักจะถูกเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกที่มีความห่างเหินกับกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลซึ่งมีเครือข่ายการติดต่อที่ดีกว่าย่อมได้รับประโยชน์และผลตอบแทนที่มากกว่า ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากมีการวางแผนประเมินสถานการณ์การเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ในการวางแผนการยกระดับการเป็นเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะมีเกษตรกรอำเภอ เกษตรจังหวัด คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่เข้าไปส่งเสริม จัดอบรม การเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของเกษตรกรรวมถึงผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรที่เหมาะสม ด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาเครื่องจักรกล ระบบประมวลผล วิเคราะห์ และจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบที่ทันสมัยและการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของเกษตรกรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการเกษตรถือเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตในยุคการเปลี่ยนผ่านของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (ปณิตกา งามเจริญ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

การพัฒนาผู้ประกอบการสู่ความยั่งยืน: กลุ่มมีการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบ มีการศึกษาดูงานนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสินค้าได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค วัดได้จากยอดขายการสั่งซื้อและสินค้ากระจายไปสู่ต่างจังหวัดมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ข้าวเหนียวกวน นำไปใช้ในงานเลี้ยงวันแต่งงานในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ: กลุ่มได้รับการพัฒนาสินค้าจนได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เช่น ไข่เค็ม เครื่องแกง นำไปขายในตลาดนัดเกษตรและในศูนย์การค้า ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาจับจ่ายใช้สอย โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมจากประเทศมาเลเซียให้การยอมรับ

การบูรณาการหลักธรรม: กลุ่มมีชีวิตวิถีพุทธอยู่ดั้งเดิม ดังนั้น การผลิตสินค้าจึงใช้ความซื่อสัตย์เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สินค้าจึงมีคุณภาพยอดเยี่ยมจึงเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องแกงหากใช้วัตถุดิบที่คัดสรรมีความสะอาดเอาใจใส่ในการผลิต เครื่องแกงจะมีกลิ่นหอมของเครื่องเทศที่ผู้บริโภคสัมผัสได้

ความสำคัญของภาคีเครือข่าย: การรวมกลุ่มและมีเครือข่ายเป็นหัวใจหลักที่จะสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรอง สินค้าได้รับการพัฒนาและกระจายออกสู่กว้าง การมีเครือข่ายทำให้กลุ่มเกษตรกรได้มีองค์ความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” พบว่า พื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งจังหวัดสงขลา คนในชุมชนมีอาชีพทำสวนยางเป็นหลัก มีการทำนาเป็นอาชีพรองและการรวมกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพเสริม แต่ปัจจุบันเกษตรกรในชุมชนเมื่อถึงหน้าแล้งไม่มีงานกรีดยางและการทำนา กลุ่มเครื่องแกงบ้านโนนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโนนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และกลุ่มจักสานตะกร้า สร้างรายได้ให้กลุ่มจนเป็นรายได้หลัก ซึ่งจากเดิมสินค้าขายได้ในกลุ่มเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคที่กว้างขึ้น เช่น เครื่องแกงนำไปขายในกรุงเทพมหานคร ขนมข้าวเหนียวกวนใช้เลี้ยงแขกในงาน

แต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ไข่เค็มนำไปเป็นของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของคนคลองหอยโข่ง งานจักสานซื้อเป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่ นับว่าเป็นการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด เช่น การจัดหาช่องทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การสร้างแบรนด์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 2) ภาครัฐควรจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเกษตรกร เช่น ทักษะด้านการผลิต การตลาด การเงินและการบริหารจัดการ และ 3) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) นำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และ 3) นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะและความรู้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำการศึกษาวิจัยการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาไปศึกษาวิจัยในหน่วยงานอื่น 2) ควรนำการศึกษาวิจัยไปต่อยอดการวิจัยโดยใช้ปัจจัยด้านอื่นเป็นรูปแบบ เพื่อนำมาเปรียบเทียบผล และ 3) ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมมีความสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว และคณะ. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <http://kpi.ac.th/knowledge/research/data/1191>
- เกริ่น เชี่ยวหวาน. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- เกษตรสงขลา. (2567). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://songkhla.doae.go.th/province/wp-content/uploads/2024/03/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-2567.pdf>
- จังหวัดสงขลา. (2566). เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสงขลา 20 ปี (พ.ศ. 2566 - 2585). เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-06_8e5a039fe5ac788.pdf
- จันทนา ฆังคะโร. (12 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- จุฑาธิป นิสฐาน และคณะ. (2567). การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน, 3(2), 16-31.
- จุฑารัตน์ ลิเบ็น. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- นภาพรณ บัวแก้ว. (2560). รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน คุชฌีนิพนธ์ปรัชญาคุชฌีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นฤมล ญาณสมบัติ. (2564). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้าน
มหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 171-184.
- ปณณิกา งามเจริญ. (2567). ทูตทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(2), 473-484.
- ฝัน ชิวห้วน. (15 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัด
สงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- ยวง แก้วจุลพันธ์. (11 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- วิมลทิพย์ อนุชาญ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมจิตร ยูหนู. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมใจ เรืองกุล. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ. (2567). การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่า
ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา. วารสาร
ปาริชาติ, 37(3), 621-635.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). BCG Economy
Model สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่
สากล. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9440/>
- สุติศา ผ่องสุวรรณ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- อนาคตไทยอนาคตเรา. (2563). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561 - 2580).
เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก <http://nsdc.nesdc.go.th/master-plans/>
- อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ. (2563). แผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ ปี พ.ศ. 2565 - 2566.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อาภรณ์ อินสมภักขร. (1 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
ในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL OCCUPATION GROUPS TO RAISE INCOME FOR THE LOCAL ECONOMY IN SONGKHLA PROVINCE

พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี)

Phrakru Sittisutakorn (Sumet Siddhimethi)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: 6403104011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก 2) พัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 ราย และสนทนากลุ่ม จำนวน 8 ราย โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอาชีพการเกษตรจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด 2) กลุ่มจักสานปอแก้ว 3) กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด 4) กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และ 5) กลุ่มจักสานตะกร้า และเชิงปฏิบัติการประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ใช้แบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทาง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยนำเสนอแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M ขับเคลื่อนการพัฒนา การพัฒนาคน (Man) มีทักษะ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้ผู้ประกอบการ (Management) และการพัฒนารอบความคิด (Mindset) 2) การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ความรู้ ทักษะและการผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการใช้เทคโนโลยี และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา, กลุ่มอาชีพ, เกษตรกรรม, ยกระดับรายได้, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This research article aims to 1) Analyze the knowledge of developing agricultural occupational groups to raise the income of the grassroots economy. 2) Continue to develop agricultural occupational groups to raise the level of income of the grassroots economy in

Songkhla Province. and 3) Create a network of agricultural occupational groups. To raise the income of the grassroots economy in Songkhla Province This is a qualitative research using in-depth interviews with 25 people and group discussions with 8 people, selected purposively. Key informants included 5 agricultural occupation groups: 1) Ban Nod curry paste group, 2) Kenaf weaving group, 3) Ban Nod's Khai Khem group, 4) Large plot beekeeping group, and and 5) Basket weaving group and conducted a workshop on the target population of 30 people using informal observation. Data analysis techniques were used by means of inductive analysis and descriptive presentation. The results of the research found that 1) Knowledge on the development of agricultural career groups to raise the level of income of the grassroots economy found that management uses the 8M principles to drive development, developing people (Man), skilled, capital (Money), ready, Manage raw materials (Material) with quality Using modern technology (Machine), production processes (Method) that the market needs, marketing (Market), learning about consumers. Organization management (Managemen) at and developing a framework for thinking (Mindset) 2) Developing agricultural career groups to raise the income level of the grassroots economy in Songkhla Province, including experiences, knowledge, skills, and production. Exchange of knowledge, training, study tours and use of technology and 3) Create three networks of agricultural professional groups to raise income levels for the grassroots economy in Songkhla Province: the government sector will plan operations and transfer knowledge; The private sector will promote sales and develop technology. and the public sector will join the group and develop learning in every aspect.

Keywords: Development, Occupational Groups, Agriculture, Income Enhancement, Grassroots Economy

บทนำ

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทยกับความเหลื่อมล้ำมีมานานแล้ว คราวเรือนส่วนใหญ่ในชนบทมีรายได้ต่อคนในครัวเรือนน้อย มีรายจ่ายมากเกิดหนี้ครัวเรือนสูงขึ้น ขณะที่รายได้ของกลุ่มคนจำนวนน้อยกลับมีมากติดอันดับโลก ทำให้มีสัดส่วนแตกต่างกันมาก นำมาซึ่งปัญหาด้านต่าง ๆ เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ รัฐบาลจึงนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ่ายทอดมาเป็นแผนแม่บทที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน และหมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลงและมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศ ให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะ

ช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564)

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนของไทยจะต้องมีการนำระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาร่วมพัฒนา เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในประเทศได้ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้คำนิยาม Creative Economy หรือ ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไว้ว่า “เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ” เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ทั้งในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรม ที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความสร้างสรรค์ได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) ดังนั้น ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าและการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทยในระยะ 20 ปี ที่มุ่งยกระดับประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว จึงทำให้ภาคการเกษตรมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยอาศัยจุดเด่นทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าเกษตร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และภูมิปัญญาในการพัฒนาและสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการระบบนิเวศตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค รวมถึงด้านโลจิสติกส์และการเชื่อมโยงไปยังภาคการผลิตอื่น เช่น การท่องเที่ยวและบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายรายได้ให้กับภาคเกษตรของไทย (อนาคตไทยอนาคตเรา, 2563)

การเกษตรสร้างมูลค่าเป็นอีกหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ ต่อยอดอดีต ปรับปัจจุบันและสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตโดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย 1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น 2) เกษตรปลอดภัย 3) เกษตรชีวภาพ 4) เกษตรแปรรูป และ 5) เกษตรอัจฉริยะ ซึ่งเกษตรอัจฉริยะหรือเกษตรสมัยใหม่ เป็นหนึ่งในประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยเพื่อให้การขับเคลื่อนเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เพื่อลดผลกระทบจากสภาวะขาดแคลนแรงงาน ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทเกษตรอัจฉริยะ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ยกระดับมาตรฐานการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของประเทศไทยในตลาดโลก ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้แรงงาน สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ, 2563)

ปัจจุบันจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนเป็นอย่างมาก ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาพรวมติดลบ ประชาชนมีกำลังซื้อลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 83,380 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2566) โดยมีแนวโน้มที่กลุ่มผู้ประกอบการจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2564 และ 2565 มีการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในจำนวนนี้

พบว่า เป็นกิจการที่มีความเข้มแข็งหรือมีผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จำนวน 28,966 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.74 ระดับปานกลาง จำนวน 41,213 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.43 และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 10,453 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.53 จากข้อมูลเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 อยู่ในระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป ทั้งนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) และร้อยละ 45 เมื่อสิ้นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในปี 2580 จังหวัดสงขลา มีเป้าหมายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 210 ราย และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 เครือข่าย สถานที่ดำเนินการในพื้นที่ 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา วิธีการดำเนินงาน 1) ส่งเสริมและพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการประกอบกิจการของส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดีพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิสาหกิจชุมชน 3) สนับสนุนกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ใช้กลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด และคณะอนุกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ในการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน จึงจำเป็นต้องจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด คณะอนุกรรมการ คณะกรรมการอื่นและคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของนายทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และ 5) ติดตามผลการดำเนินงานโครงการในพื้นที่ (เกษตรสงขลา, 2567)

การพัฒนาจังหวัดสงขลายังมีประเด็นการพัฒนาที่มีความจำเป็นต้องผลักดัน ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค การเพิ่มพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การยกระดับผู้ประกอบการ สร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตและการเพิ่มโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้าการเกษตร การส่งเสริมและสนับสนุน การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ตลอดจนการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่ต่อเนื่องให้เป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำเชิงศิลปวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น (จังหวัดสงขลา, 2566) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และนำข้อมูลที่ได้ข้อสรุปนั้นมาเป็นข้อเสนอแนะการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชนฐานรากในจังหวัดสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
2. เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการกำหนดแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 ราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้า

บ้านช่างแก้ว เหตุผลที่เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่มนี้ เพราะผู้วิจัยเป็นคนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา แต่มาเป็นเจ้าคณะอำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา จึงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มและวัตถุดิบไข่เค็มมาจากอำเภอระโนด ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเข้าอบรม ระหว่างการอบรมและหลังการอบรม กับกลุ่มเครื่องแกงตายาย บ้านทุ่งโชน จำนวน 6 ราย กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านโคกสัก จำนวน 6 ราย กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งนนท์ จำนวน 6 ราย กลุ่มเครื่องแกงบ้านท่าหรั่ง จำนวน 6 ราย และกลุ่มหอมเจียวบ้านโคกม่วง จำนวน 6 ราย รวมจำนวน 30 ราย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว ได้ผ่านการตรวจประเมินหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ ด้านเนื้อหาทฤษฎีการวิจัยและด้านระเบียบวิธีการวิจัย

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองและจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามการวิจัย ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 20 นาที จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ และ 3) การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา จำนวน 8 ราย จำนวน 2 ครั้ง 2 กลุ่ม รวมถึงเพื่อยืนยันข้อมูลการตกผลึกองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมที่ได้สรสร้างการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้งและนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล รวมถึงการตีความจากการสังเกตการณ์เข้าอบรม โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้นและผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน (Man) ให้มีทักษะและประสบการณ์ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้พฤติกรรมผู้บริโภค การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนาก่อความคิด (Mindset) ซึ่ง จันทนา ชังคะโร กล่าวได้ว่า ได้ศึกษาดูงานจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสต่าง ๆ ได้มากขึ้น (จันทนา ชังคะโร, 2566) จุฑารัตน์ ลิเบ็น กล่าวได้ว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้และทักษะในการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น พึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ (จุฑารัตน์ ลิเบ็น, 2566) และยังสอดคล้องกับ สมจิตร ยูหนู กล่าวได้ว่า ได้ไปดูงานในฟาร์มที่ประสบความสำเร็จหรือศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้ได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง และสามารถนำมาปรับใช้กับตนเองได้ (สมจิตร ยูหนุ, 2566) ส่วน อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า แนวคิด 8 M เป็นทักษะที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งธุรกิจส่วนตัวหรืองานกลุ่ม เป็นหลักพื้นฐานที่ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้และนำมาปรับใช้กับกลุ่มทุกกลุ่มที่เข้าไปพัฒนา (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม เป็นการฝึกทักษะเรียนรู้และได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (พัฒนาชุมชน) เพิ่มประสบการณ์และมีการสร้างเครือข่าย สุทิศา ผ่องสุวรรณ กล่าวว่า ได้ไปศึกษาดูงานจากกลุ่มที่มีความเข้มแข็งนำมาปรับใช้กับงานของตนเอง เช่น วัสดุที่นำมาจากสถานที่ที่อยู่ในชุมชนเป็นการใช้ต้นทุนที่มีอยู่มาบริหารจัดการ เข้าใจการวางแผนงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต (สุทิศา ผ่องสุวรรณ, 2566) 2) ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การบริหารจัดการโดยใช้แนวคิด 8 M คือ คน (Man) เงินทุน (Money) วัตถุดิบ (Material) เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ตลาด (Market) การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนากรอบความคิด (Mindset) วิมลทิพย์ อนุชาญ กล่าวว่า ได้ร่วมฝึกอบรมการเลี้ยงผึ้งชันโรงเพิ่มเติม ได้ทั้งทักษะความรู้และเรื่องการตลาด ผู้บริโภคเป็นใครกลุ่มไหน การใช้โซเชียลในการขายสินค้าและมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น (วิมลทิพย์ อนุชาญ, 2566) 3) ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลักสัมมาอาชีวะ คือ มีความสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สัตว์และสิ่งแวดล้อม อธิติบาท 4 คือ ฉันทะมีความสุขและความภูมิใจในการทำเกษตรกรรม วิริยะไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคและความยากลำบาก จิตตะใส่ใจในการเรียนรู้และพัฒนา วิมังสาวางแผนวิเคราะห์การทำงานอย่างรอบคอบ ขรवासธรรม 4 และพรหมวิหาร 4 ยวง แก้วจุลพันธ์ กล่าวว่า จะผลิตเครื่องแกงที่ใช้วัตถุดิบที่สะอาดปลอดภัยเอาใจใส่ในการผลิต แม้ว่าในช่วงวัตถุดิบจะมีราคาสูง เช่น กระเทียมกลีบดำ 120 - 140 บาท (ยวง แก้วจุลพันธ์, 2566) และ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การเพิ่มอำนาจต่อรอง การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า เครือข่ายส่วนหนึ่งภาครัฐจะเชื่อมโยงให้โดยการจัดอบรมด้านอาชีพให้กับกลุ่มที่หลากหลาย กลุ่มต่อกกลุ่มจะแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และประสบการณ์อีกทอดหนึ่ง อีกทั้งตลาดออนไลน์และแลกเปลี่ยนความคิดในการขายสินค้า เป็นต้น (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา พบว่า ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน สมใจ เรืองกุล กล่าวว่า พัฒนาการอำเภอจัดอบรมให้ความรู้ สนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น หม้อ เตาแก๊ส กระทะ (สมใจ เรืองกุล, 2566) ผืน ชิวหวน กล่าวว่า มีกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มทำขนมประเพณีเดือนสิบ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนหรือกลุ่มสานกระเป๋าสานพลาสติก (ผืน ชิวหวน, 2566) เกริ่น เชื้อหวน กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ส่งเสริมการตลาดหรือประสานจัดหาวัตถุดิบ รวมทั้งได้เข้าร่วมศึกษาดูงานการผลิตเครื่องแกงจากกลุ่มในพื้นที่ต่างจังหวัด (เกริ่น เชื้อหวน, 2566) การสร้างภาคีเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันทรัพยากร การเพิ่มอำนาจต่อรองและการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพและเศรษฐกิจฐานราก

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมหากจะสร้างความเข้มแข็งชุมชนจะต้องสร้างการมีส่วนร่วม เพราะการรวมกลุ่ม จะสร้างพลังในการต่อรองนำมาซึ่งรายได้และการพึ่งตนเอง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพรณ บัวแก้ว ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพการ ดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการรวมทั้งมีกฎระเบียบสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) ปริมาณการผลิต 4) คุณภาพผลผลิต 5) การวางแผนการผลิต 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 9) ระบบมาตรฐาน รับรองการผลิต 10) การจัดองค์กร 11) การบริหารจัดการ และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (นภาพรณ บัวแก้ว, 2560) การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เมื่อนำหลักการบริหาร 8M คือ เงินทุน มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย กระบวนการผลิต การตลาด การบริหารจัดการองค์กร และการพัฒนากรอบความคิดเข้ามาเสริมกลุ่มจะเข้มแข็ง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ญาณสมบัติ ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้านนมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน จะต้องผ่านกลไกการขับเคลื่อนจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมค้นหาปัญหาศักยภาพและต้นทุนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อได้ ปัญหาและศักยภาพชุมชนแล้วจะผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา โดยจากการศึกษา พบว่า จะต้องมีการ ส่งเสริม 5 ด้าน คือ สร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการ รวมกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางนำมาปฏิบัติผ่านกิจกรรม สร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้การรวมกลุ่มสร้างการมีส่วนร่วมของ สมาชิก เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโดยการให้ความรู้ทางด้านบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุนอาชีพ สร้างรายได้ผ่านการส่งเสริม อาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน ลดรายจ่ายโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว (นฤมล ญาณสมบัติ, 2564)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา การพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเพื่อพัฒนาคุณภาพคนและเพิ่ม ขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมาย คือ เศรษฐกิจชุมชนประชาชนมีความสุขและมีรายได้เพิ่ม ภายใต้ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเข็มทิศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนให้มีการ พัฒนาไปทั้งระบบ มีความต่อเนื่องและมีความสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้าง รายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและการ ส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564) เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการจะทำให้เข้าใจงานของกลุ่ม มีแนวคิดแนวปฏิบัติแก้ไขกับปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสับเลวเปลือกมังคุด มี 3 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 1.2) ขั้นตอนการปฏิบัติ หลังจากที่ได้พูดคุยกันก็เริ่มมีความคิดในการ รวมกลุ่มกันภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย และ 1.3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สับเลว เปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม 2.1) ปัญหา การผลิตสับเลวเปลือกมังคุด 2.2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์สับเลวเปลือกมังคุด 2.3) ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่ม บ้านสมุนไพรบ้าน คีรีวง และ 2.4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง และ 3) การบริหาร

จัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 3.1) ความพอประมาณ 3.2) ความมีเหตุผล 3.3) การมีภูมิคุ้มกัน 3.4) การมีความรู้ และ 3.5) การมีคุณธรรม (จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ, 2567)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีการทำงานเป็นเครือข่าย การบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนจะเพิ่มความเข้มแข็งและบรรลุเป้าหมาย จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสาทิณี วัฒนกิจ และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังพบว่า ปริมาณวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นการสร้างขีดความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม (สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ, 2567) เครือข่ายทุกเครือข่ายจะมีความสำคัญในการทำงานกลุ่ม ทั้งภาครัฐภาคเอกชนภาคประชาสังคมรวมถึงการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่อกัน จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตกา งามเจริญ ได้วิจัยเรื่อง ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ของทูทางสังคมที่แน่นหนาจากการศึกษา พบว่า สมาชิกในเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ มักจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการแจ้งข่าวสารก่อนผู้อื่น เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความส่วนตัว นอกจากนี้การมีความสนิทสนมกับผู้อื่นในเครือข่ายมักจะถูกเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกที่มีความห่างเหินกับกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลซึ่งมีเครือข่ายการติดต่อที่ดีกว่าย่อมได้รับประโยชน์และผลตอบแทนที่มากกว่า ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากมีการวางแผนประเมินสถานการณ์การเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ในการวางแผนการยกระดับการเป็นเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะมีเกษตรกรอำเภอ เกษตรจังหวัด คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่เข้าไปส่งเสริม จัดอบรม การเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของเกษตรกรรวมถึงผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรที่เหมาะสม ด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาเครื่องจักรกล ระบบประมวลผล วิเคราะห์ และจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบที่ทันสมัยและการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของเกษตรกรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการเกษตรถือเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตในยุคการเปลี่ยนผ่านของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (ปณิตกา งามเจริญ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

การพัฒนาผู้ประกอบการสู่ความยั่งยืน: กลุ่มมีการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบ มีการศึกษาดูงานนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสินค้าได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค วัดได้จากยอดขายการสั่งซื้อและสินค้ากระจายไปสู่ต่างจังหวัดมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ข้าวเหนียวกวน นำไปใช้ในงานเลี้ยงวันแต่งงานในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ: กลุ่มได้รับการพัฒนาสินค้าจนได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เช่น ไข่เค็ม เครื่องแกง นำไปขายในตลาดนัดเกษตรและในศูนย์การค้า ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาจับจ่ายใช้สอย โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมจากประเทศมาเลเซียให้การยอมรับ

การบูรณาการหลักธรรม: กลุ่มมีชีวิตวิถีพุทธอยู่ดั้งเดิม ดังนั้น การผลิตสินค้าจึงใช้ความซื่อสัตย์เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สินค้าจึงมีคุณภาพยอดเยี่ยมยิ่งเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องแกงหากใช้วัตถุดิบที่คัดสรรมีความสะอาดเอาใจใส่ในการผลิต เครื่องแกงจะมีกลิ่นหอมของเครื่องเทศที่ผู้บริโภคสัมผัสได้

ความสำคัญของภาคีเครือข่าย: การรวมกลุ่มและมีเครือข่ายเป็นหัวใจหลักที่จะสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรอง สินค้าได้รับการพัฒนาและกระจายออกสู่กว้าง การมีเครือข่ายทำให้กลุ่มเกษตรกรได้มีองค์ความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” พบว่า พื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งจังหวัดสงขลา คนในชุมชนมีอาชีพทำสวนยางเป็นหลัก มีการทำนาเป็นอาชีพรองและการรวมกลุ่มอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพเสริม แต่ปัจจุบันเกษตรกรในชุมชนเมื่อถึงหน้าแล้งไม่มีงานกรีดยางและการทำนา กลุ่มเครื่องแกงบ้านโนนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโนนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และกลุ่มจักสานตะกร้า สร้างรายได้ให้กลุ่มจนเป็นรายได้หลัก ซึ่งจากเดิมสินค้าขายได้ในกลุ่มเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคที่กว้างขึ้น เช่น เครื่องแกงนำไปขายในกรุงเทพมหานคร ขนมข้าวเหนียวกวนใช้เลี้ยงแขกในงาน

แต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ไข่เค็มนำไปเป็นของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของคนคลองหอยโข่ง งานจักสานซื้อเป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่ นับว่าเป็นการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด เช่น การจัดหาช่องทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การสร้างแบรนด์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 2) ภาครัฐควรจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเกษตรกร เช่น ทักษะด้านการผลิต การตลาด การเงินและการบริหารจัดการ และ 3) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) นำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และ 3) นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะและความรู้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำการศึกษาวิจัยการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาไปศึกษาวิจัยในหน่วยงานอื่น 2) ควรนำการศึกษาวิจัยไปต่อยอดการวิจัยโดยใช้ปัจจัยด้านอื่นเป็นรูปแบบ เพื่อนำมาเปรียบเทียบผล และ 3) ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมมีความสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว และคณะ. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <http://kpi.ac.th/knowledge/research/data/1191>
- เกริ่น เชี่ยวหวาน. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- เกษตรสงขลา. (2567). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://songkhla.doae.go.th/province/wp-content/uploads/2024/03/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-2567.pdf>
- จังหวัดสงขลา. (2566). เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสงขลา 20 ปี (พ.ศ. 2566 - 2585). เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-06_8e5a039fe5ac788.pdf
- จันทนา ฆังคะโร. (12 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- จุฑาธิป นิสฐาน และคณะ. (2567). การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน, 3(2), 16-31.
- จุฑารัตน์ ลิเบ็น. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- นภาพรณ บัวแก้ว. (2560). รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน คุชฌีนิพนธ์ปรัชญาคุชฌีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นฤมล ญาณสมบัติ. (2564). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้าน
มหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 171-184.
- ปณณิกา งามเจริญ. (2567). ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(2), 473-484.
- ฝัน ชิวห้วน. (15 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัด
สงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- ยวง แก้วจุลพันธ์. (11 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- วิมลทิพย์ อนุชาญ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมจิตร ยูหนู. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมใจ เรืองกุล. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ. (2567). การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่า
ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา. วารสาร
ปาริชาติ, 37(3), 621-635.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). BCG Economy
Model สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่
สากล. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9440/>
- สุติศา ผ่องสุวรรณ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- อนาคตไทยอนาคตเรา. (2563). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561 - 2580).
เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก <http://nsc.nesdc.go.th/master-plans/>
- อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ. (2563). แผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ ปี พ.ศ. 2565 - 2566.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อาภรณ์ อินสมภักขร. (1 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
ในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูก โครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืด ร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ*

DEVELOPMENT OF AN ERGONOMICS SELF-CARE PROGRAM ABOUT MUSCULOSKELETAL IN FARMERS BY APPLIED ELASTIC BAND WITH STRETCHING

สยาม ทองใบ*, ธนสิริ โชคทวีพาณิชย์, ทินกร ชำมพงษ์

Siam Thongbai*, Thanasiri Chokthaweeapanich, Thinnakorn Cha-umpong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: Saim.t@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรชาวนา ตำบลทำนบน้ำ้อย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 195 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยสัดส่วนจากตารางของเครจซ์และมอร์แกน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวด้วยวิธี REBA เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ และประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง กับแนวความคิดการดูแลตนเองของโอเร็มและแนวความคิดการออกกำลังกายยืดและการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องพัฒนาโปรแกรมฯ ตรวจสอบคุณภาพและประเมินประสิทธิภาพ นำไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ใช้สถิติพื้นฐานและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกร โดยประยุกต์ใช้อย่างยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ มีความเสี่ยงด้านการยศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก (8.55 ± 2.72) ส่งผลต่อระดับความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในระดับสูง (3.31 ± 1.17) การพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกร โดยประยุกต์ใช้อย่างยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ใช้ในการแก้ปัญหา และนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.95 ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ในภาพรวม 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม, มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์, มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)

คำสำคัญ: โปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์, กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง, เกษตรกรชาวนา, ยางยืด, การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ

Abstract

This article research aimed to understand problems and develop an ergonomics self-care program about musculoskeletal in farmers by applied elastic band with stretching. It was a

Developmental Research. Sample were 195 farmers who lived in Thanamaoy sub-district, Mueang District in Nakhon Sawan Province. The sample size was calculated using Krejcie and Morgan's formula. Data collection by the rapid entire body assessment (REBA) assessment was used to assess ergonomics risk and interviewed about their body discomfort related to musculoskeletal disorders. Then, the obtained data were combined with Orem's self-care concept, along with the concept of exercise with elastic bands and stretching, and the integration of knowledge from the synthesis to develop an ergonomics self-care program about musculoskeletal in farmers by applied elastic band with stretching. After that, check the quality and evaluate the effectiveness of the program. This program was then tested with 20 farmers for evaluate the effectiveness of program. Analyzed by basic statistics and qualitative analysis. Results: problems and developing of an ergonomics self-care program about musculoskeletal in farmers by applied elastic band with stretching. The total ergonomic risk was high risk (8.55 ± 2.72) affected to the body discomfort (musculoskeletal) had almost hard (3.31 ± 1.17). Development of an ergonomics self-care program about musculoskeletal in farmers by applied elastic band with stretching to solve musculoskeletal problems examined the content validity of the program has 0.95. This program had been to try out and evaluate the effectiveness was found that the overall performance in all 4 dimensions; the standard of appropriateness, the standard of usefulness, the standard of feasibility, and the standard of correctness, were at the highest level ($\bar{X} = 4.52$).

Keywords: Ergonomics Self-Care Program, Musculoskeletal, Farmers, Elastic Band, Stretching

บทนำ

เกษตรกรชาวนา ถือเป็นกระดูกสันหลังของชาติและประเทศไทยถือเป็นแหล่งผลิตข้าวส่งออกรายใหญ่ของโลก ซึ่งปัญหาใหญ่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรชาวนานั้น คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าปัญหาที่ใหญ่ที่สุด คือ ปัญหาทางด้านสารเคมี แต่อย่างไรจากการรายงานโรคที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรชาวนาของสำนักงานโรคจากการประกอบอาชีพ และสิ่งแวดล้อมกรมควบคุมโรคในปี พ.ศ. 2558 พบกลุ่มโรคกระดูกและกล้ามเนื้อมากที่สุดถึงร้อยละ 45.0 ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับกระดูกและกล้ามเนื้อของชาวนานั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักการยศาสตร์ในทุกขั้นตอนของการทำงาน ปัญหาทางการยศาสตร์ของเกษตรกรชาวนาที่พบมากที่สุด คือ ในช่วงของการเก็บเกี่ยวข้าว ได้แก่ ปวดหลัง ปวดไหล่ ปวดขา และปวดคอ นอกจากนี้ ในขั้นตอนการดูแลรักษาต้นข้าว พบว่า ปวดหลังเนื่องจากการแบกเครื่องพ่นยา แบกปุ๋ย ปวดขา เพราะการเดินใส่ปุ๋ย การเดินฉีดพ่นยาและส่วนขั้นตอนการเพาะปลูก คือ ปวดหลัง ปวดไหล่ ปวดคอ และปวดขา (วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ, 2560) ความผิดปกติของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในชาวนาตำบลศิลา อำเภอมืองขอนแก่น เนื่องจากการทำนาค้า ชาวนาจำเป็นต้องทำงานในลักษณะก้ม ๆ เงย ๆ ในท่าที่ไม่ถูกต้อง ยืนหรือเดินไปมาเป็นส่วนใหญ่ จึงส่งผลทำให้เกิดแรงกดตรงกล้ามเนื้อสันหลังส่วนล่างซึ่งจะมีอาการเกร็งตัว ทำให้เกิดอาการปวดตรงกลางหลังส่วนล่าง (รุ่งทิพย์ พันธุมธากุล และคณะ, 2555)

จากข้อมูลปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวนา พบปัจจัยด้านการยศาสตร์มากที่สุด ปัญหาด้านการยศาสตร์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชาวนา ตำบลศรีวิชัย อำเภอนวนนิवास จังหวัดสกลนคร พบชาวนามีอาการเจ็บปวดร่างกายจากการทำนา ร้อยละ 99.73 มีอาการเจ็บปวดทุกวันร้อยละ 93.94 ซึ่งจะเป็นได้ว่าในแต่ละขั้นตอนในการทำนานั้นมีปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพหลากหลายด้านที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยก่อให้เกิดอาการเจ็บปวดร่างกาย และปัญหาทางการยศาสตร์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้จะเห็นได้ว่า เกิดขึ้นที่บริเวณกล้ามเนื้อและ

กระดูกโครงร่างของร่างกายที่มาจากสาเหตุของการทำงานที่ผิดปกติ โดยมีได้รับการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาทางด้านการยศาสตร์ของชาวนาเหล่านี้จะลดลงได้อาศัยการจัดการปรับปรุงลักษณะการทำงานอย่างมีระบบ ต้องอาศัยหน่วยงานและบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้ให้คำ แนะนำ และจัดกิจกรรมส่งเสริม เช่น การออกกำลังกายยืดกล้ามเนื้อ เพื่อป้องกันและลดปัญหาทางด้านการยศาสตร์ที่เกิดขึ้น เพราะการบำบัดฟื้นฟู ให้สามารถกลับมาทำงานได้ปกติจะช่วยทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของเกษตรกรชาวนาไม่ลดลง ไม่สูญเสีย รายได้ไปโดยเปล่าประโยชน์ (สุวิสา เพ็งสีแสง, 2552) การดูแลตนเองเพื่อจัดการกับปัญหาทางกายศาสตร์ของ เกษตรกรชาวนาจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการดูแลด้านการยศาสตร์ในการใช้ท่าทางการทำงานที่ เหมาะสม และการออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ รวมถึงเมื่อเกิดการบาดเจ็บเกษตรกรชาวนา ควรที่จะมีความรู้เพื่อป้องกันการบาดเจ็บด้วยตนเอง หรือให้คนในครอบครัวช่วยดูแลการบาดเจ็บได้ โดยรูปแบบ ของโปรแกรมที่เหมาะสมในการนำไปใช้ เพื่อเพิ่มสมรรถภาพทางกาย ควรเป็นการให้ความรู้และการสนับสนุน การจัดการตนเองร่วมกับการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการจัดการตนเอง ด้วยเหตุนี้การพัฒนาโปรแกรม การดูแลตนเองด้านการยศาสตร์โดยบูรณาการกิจกรรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์ที่ใช้ทั้งการปรับเปลี่ยน ท่าทาง ร่วมกับการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ซึ่งกิจกรรมเป็นแนวคิดที่สร้างขึ้นโดยมี จุดเน้นเรื่องการดูแลตนเองเหล่านี้ถือเป็นความต้องการการดูแลตนเองที่จำเป็นตามแนวคิดในทฤษฎีการดูแลตนเอง ของโอเร็มร่วมกับรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง ที่ประกอบด้วย การเสริมสร้าง ความตระหนัก ในความสามารถเพื่อการดูแลตนเอง การสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติ และการสนับสนุนความสามารถ ในการนำความรู้ และความเข้าใจที่ได้ไปใช้ปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อการดูแลตนเอง ดังที่โอเร็ม ได้อธิบายในทศวรรษของการดูแลไว้ว่า “การดูแลตนเองเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลริเริ่มและกระทำเพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ตนเองในการดำรงไว้ซึ่งชีวิตมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี” (Orem, D. E., 2001)

การประยุกต์ใช้หลักวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬาเข้ามาพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเอง น่าจะมีส่วนช่วยลดปัญหาทางด้านการยศาสตร์ของเกษตรกรชาวนาได้ โดยมุ่งเน้นที่การเพิ่มความอ่อนตัวของ กล้ามเนื้อ และการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อควบคู่กัน เพื่อป้องกันการบาดเจ็บกล้ามเนื้อและกระดูก โครงสร้างของเกษตรกรชาวนา การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ (Stretching) เป็นหนึ่งในวิธีการฝึกที่ช่วยพัฒนาความอ่อนตัว เพราะช่วยเพิ่มความสามารถของข้อต่อ เอ็น และกล้ามเนื้อทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ตลอดมุม การเคลื่อนไหว ช่วยลดการบาดเจ็บ และป้องกันการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับกล้ามเนื้อและโครงร่างได้ เพราะถ้าไม่มี ความอ่อนตัว อาจทำให้กล้ามเนื้อต้องยืดตัวอย่างกะทันหัน หรือยืดเกินความสามารถ ส่งผลให้กล้ามเนื้อฉีกขาด เกิดการบาดเจ็บนั่นเอง ในส่วนของการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อนั้น “ยางยืด” ถือเป็นอุปกรณ์หนึ่ง ที่ถูกพูดถึงมากในยุคปัจจุบัน และได้ถูกนำประยุกต์ดัดแปลงใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับการฝึก และออกกำลังกาย โดยเฉพาะการฝึกแบบยืดเหยียดที่ใช้แรงต้านจากยาง โดยมีข้อดี คือ มีราคาถูก และสามารถพกพาได้สะดวก อีกทั้ง ยังมีจุดเด่นสำคัญ คือ ยางยืดจะมีปฏิกิริยาสะท้อนกลับซึ่งส่งผลต่อการช่วยกระตุ้นระบบประสาท ส่วนที่รับรู้ความ รู้ตึงของกล้ามเนื้อและข้อต่อ (Proprioception) (เจริญ กระบวนรัตน์, 2550)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการดูแล ตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืด ร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ด้วยการนำหลักทางวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬาโดยการใช้อย่างยืด ร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ มีส่วนที่สามารถช่วยป้องกัน รักษา และฟื้นฟู ร่างกายของชาวนาที่เกิดปัญหา ทางกายศาสตร์ได้ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาทางด้านการยศาสตร์ของเกษตรกรชาวนานี้ ยังคงต้องมีการศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบของปัญหาต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ลักษณะกระบวนการทำงานของชาวนาแต่ละพื้นที่ ว่าจะมีปัจจัยใดส่งผลกระทบบ้าง ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและพยายามที่จะหาแนวทางการแก้ไข

โดยการสร้างโปรแกรมการดูแลตนเองให้กับเกษตรกรชาวนา โดยเฉพาะเกษตรกรชาวนาในตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรชาวนาเป็นอาชีพหลัก เพื่อใช้เป็นแนวทางให้เกษตรกรได้ตระหนักและทราบถึงสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และสามารถนำโปรแกรมดูแลตนเองมาป้องกัน รักษา และฟื้นฟู ปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างโดยประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนา ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพชาวนา โดยประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ เกษตรกรชาวนาในเขต ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำนวน 386 คน ได้ทำการประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน การสุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์จากการประเมินปัญหาด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และมีความสนใจในการเข้าร่วม แต่หากจำนวนเกิน 195 คน ให้ทำการจับสลาก

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวทั่วทั้งร่างกาย โดยวิธีการประเมินทั่วทั้งร่างกาย (Rapid Entire Body Assessment หรือ REBA) เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการเกษตรของเกษตรกรชาวนา โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างและประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้ 1.1) ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินความเสี่ยงด้านการเกษตร เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวทั่วทั้งร่างกาย โดยวิธี REBA และ 1.2) นำแบบประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวทั่วทั้งร่างกาย โดยวิธี REBA เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการเกษตรของเกษตรกรชาวนา ไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงด้านการเกษตร จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ได้ค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.00 2) แบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประยุกต์ใช้ แบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างของคอร์เนล (The Cornell Musculoskeletal Discomfort Questionnaire) โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างและประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้ 2.1) ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการประยุกต์ใช้แบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง 2.2) ทำการออกแบบแบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และ 2.3) นำแบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่พัฒนาขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ได้ค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.00 และ 3) โปรแกรมดูแลตนเองด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างและประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้ 3.1) ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมดูแลตนเองด้านการเกษตรปัญหาด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนา และหลักการใช้อย่างมีส่วนร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในการแก้ปัญหาด้านการเกษตรเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่ม

อาชีพเกษตรกรชาวนา เอกสาร หนังสือบทความและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ปรัชญาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบโปรแกรมดูแลตนเองฯ 3.2) พัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยบูรณาการ แนวคิดการดูแลตนเองของ โอเริ่ม และแนวคิดการออกกำลังกายด้วยยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องพัฒนาโปรแกรมฯ โดยใช้วิธีการประชุม แบบ AIC กับกลุ่มเกษตรกรชาวนา 3.3) ตรวจสอบพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน ได้ค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.95 3.4) ทดลองใช้โปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และ 3.5) ประเมินประสิทธิภาพ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาของกลุ่มตัวอย่าง 3) วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 4) พัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 5) ตรวจสอบพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 6) ทดลองใช้โปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และ 7) การประเมินประสิทธิภาพ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนการประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ และความเมื่อยล้าเกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างของกลุ่มตัวอย่าง 2) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และ 3) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

เอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการตามหลักการที่กำหนดโดย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครสวรรค์ หมายเลขการวิจัย NSWPHO-028/65

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนา ตำบลท่า

น้ำอ้อย อำเภอพุนหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ได้นำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ สามารถแสดงผลการวิจัย ตามตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 แสดงความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ในเกษตรกรชาวนาโดยการใช้แบบประเมินของ REBA

ความเสี่ยงด้านการยศาสตร์	Mean	Std. Deviation
ท่าทางการไถ และเตรียมแปลงนา	8.33	2.75
ท่าทางในการหว่านข้าว และปุ๋ย	8.42	2.78
ท่าทางในการเก็บเกี่ยว	8.91	2.93
ความเสี่ยงการยศาสตร์โดยรวม	8.55	2.72

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ในการทำงานของเกษตรกรชาวนาในตำบลทำนน้ำอ้อย โดยการใช้แบบประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวทั่วทั้งร่างกาย โดยวิธี REBA เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ ในการประเมินท่าทางการทำงานของชาวนา พบว่า ความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ของเกษตรกร ทั้ง 3 ช่วง มีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก (8.55 ± 2.72)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียด

มาตรฐานการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. มาตรฐานด้านความเหมาะสม	4.50	.56	มาก
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์	4.51	.54	มากที่สุด
3. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้	4.52	.53	มากที่สุด
4. มาตรฐานด้านความถูกต้อง	4.54	.52	มากที่สุด
ภาพรวม	4.52	.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ในขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประเมินที่มีคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐาน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม, มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์, มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความถูกต้อง ซึ่งได้ผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนา ตำบลทำนน้ำอ้อย อำเภอพุนหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ได้นำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ มีความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ของเกษตรกรชาวนา ทั้ง 3 ช่วง มีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก (8.55 ± 2.72) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิสา เพ็งสีแสง ได้อธิบายถึงการไถว่าเป็นการออกแรงในขั้นตอนการไถแปรและการไถคราด ชาวนาไถด้วยตนเองคนเดียว โดยการใช้รถแทรกเตอร์ ลักษณะงานที่ทำส่วนใหญ่จึงเป็นการเดิน

ไปเดินมา และมีการออกแรงผลักและแรงดึงอย่างหนัก จึงต้องใช้แรงในการบังคับแทรกเตอร์มากพอสมควร ที่สำคัญ คือ การรับสัมผัสแรงสั่นสะเทือนจากเครื่องยนต์แทรกเตอร์อีกด้วย การทำงานในลักษณะนี้มีความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ และส่งผลต่อกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (สุวิสา เพ็งสีแสง, 2552) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ พบว่า ขั้นตอนการเพาะปลูก พบปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวนา ด้านการยศาสตร์และจิตสังคมมากที่สุด คือ ปวดหลัง ปวดไหล่ ปวดคอ และปวดขาจากการเพาะปลูกข้าว และในช่วงของการเก็บเกี่ยว (วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิสา เพ็งสีแสง พบว่า การเก็บเกี่ยวโดยการใช้เคียวเกี่ยวข้าวเองด้วยแรงงานคน ซึ่งการเก็บเกี่ยวจะทำให้ตลอดทั้งวันขึ้นอยู่กับพื้นที่เพาะปลูก มีท่าทางการทำงานที่ต้องก้มตลอดระยะเวลาการเก็บเกี่ยว โดยจะมีการออกแรงของแขนและไหล่ร่วมด้วยในการเกี่ยวข้าวด้วยเคียว ซึ่งกระบวนการทั้งหมดจะมีท่าทางการทำงานโดยการยืนตลอดระยะเวลาการทำงานเช่นเดียวกับการไถนา หลังการเก็บเกี่ยวจะต้องมีการมัดต้นข้าว ซึ่งมัดต้นข้าวเมื่อเกี่ยวเสร็จที่ยกย้ายส่วนใหญ่มีน้ำหนัก 6 กิโลกรัม และเมื่อนำไปนวดข้าวแล้วจะมีการขนย้ายกระสอบข้าวเปลือกด้วยตนเอง ซึ่งกระสอบข้าวที่ยกขนย้ายเพื่อรอการขาย และเพื่อเก็บเข้ายุ้งฉางส่วนใหญ่มีน้ำหนัก 24 กิโลกรัมต่อกระสอบ (สุวิสา เพ็งสีแสง, 2552)

การประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในการทำงานของเกษตรกรชาวนาในตำบลท่าน้ำอ้อย มีความเมื่อยล้าอยู่ในระดับสูง (3.31 ± 1.17) โดยมีความเมื่อยล้ามากที่สุดบริเวณหลังด้านล่าง ($4.83 \pm .78$) ต้นขาด้านบน ($4.78 \pm .92$) และคอ ($4.41 \pm .92$) ตามลำดับ สอดคล้องกับ วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ ได้พบปัญหาสุขภาพด้านการยศาสตร์ในทุกขั้นตอนของการทำนา ดังนี้ ขั้นตอนการดูแลรักษาต้นข้าว คือ ปวดหลังจากการดูแลรักษาต้นข้าว เช่น การแบกเครื่องพ่นยา แบกปุ๋ย ปวดไหล่จากการดูแลรักษาต้นข้าว เช่น การแบกเครื่องพ่นยา แบกปุ๋ย ปวดขาจากการดูแลรักษาต้นข้าว เช่น การเดินใส่ปุ๋ย การเดินฉีดพ่นยาและปวดคอจากการดูแลรักษาต้นข้าว เช่น การใส่ปุ๋ย ขั้นตอนการเพาะปลูก คือ ปวดหลังจากการเพาะปลูกข้าว ปวดไหล่จากการเพาะปลูกข้าว ปวดคอจากการเพาะปลูกข้าว และปวดขาจากการเพาะปลูกข้าว (วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ, 2560) นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ สุวิสา เพ็งสีแสง พบว่า ชาวนามีอาการเจ็บปวดร่างกายจากการทำนา ร้อยละ 99.73 มีอาการเจ็บปวดทุกวันร้อยละ 93.94 ซึ่งความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในการทำงานของเกษตรกรชาวนานี้เกิดจากพฤติกรรมการทำงานที่มีความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ต่อกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (สุวิสา เพ็งสีแสง, 2552) ดังที่ ดาริวรรณ เศรษฐีธรรม และคณะ ได้พบว่า ปัญหาการปวดกล้ามเนื้อและการบาดเจ็บในกลุ่มคนทำนา มีสาเหตุจากพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัย เพราะลักษณะการทำงานของชาวนาที่จำเป็นต้องใช้กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างทำงานทั้งการยก เอื้อม ดึง ลาก ก้ม และยืน ซึ่งท่าทางการทำงานเหล่านี้ไม่ค่อยเหมาะสมต่อการทำงาน และต้องทำเป็นระยะเวลานานอีกด้วย ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ (ดาริวรรณ เศรษฐีธรรม และคณะ, 2556) ซึ่งผลการวิจัยของ Akuthota, V. & Nadler, S. F. C. พบว่า สัญญาณเตือนแรกทีพบมากที่สุดจากการทำงานของเกษตรกรชาวนา คือ ความเจ็บปวดที่ส่วนหลังล่าง (Akuthota, V. & Nadler, S. F. C., 2004) สอดคล้องกับ Khayal, O. M. E. S. ที่พบว่า ความเมื่อยล้าที่หลังส่วนล่างมากถึงมากที่สุด ($4.83 \pm .78$) เพราะกล้ามเนื้อแกนกลางของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มกล้ามเนื้อหลังส่วนล่างจะต้องทำงานเพื่อควบคุมกล้ามเนื้อต่าง ๆ เพื่อรักษาสสมดุลของร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อบริเวณ Lumbar คือ กล้ามเนื้อสำคัญในการรักษาสมดุลของร่างกายเพื่อให้ร่างกายมีประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหว (Khayal, O. M. E. S., 2019) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิสา เพ็งสีแสง พบว่า หากกล้ามเนื้อแกนกลางของร่างกายมีความสมดุล จะส่งผลให้เกิดการสิ้นเปลืองของร่างกายมีลำดับการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อที่ถูกต้อง และสามารถถ่ายโอนแรงของกล้ามเนื้อได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนปลาย ทั้งแขนและขาให้ออกแรงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (สุวิสา เพ็งสีแสง, 2552) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยของ Kibler, W. B. et al.

พบว่า ถ้ากล้ามเนื้อส่วนปลายเกิดความเมื่อยล้า หรือไม่แข็งแรงเพียงพอที่จะสู้กับแรงต้านทานนั้น ๆ ได้ ก็จะส่งผลย้อนกลับไปยังกล้ามเนื้อแกนกลางของร่างกายให้ต้องหดตัว หรือทำงานหนักขึ้นเพื่อรักษาความสมดุลของร่างกายในการเคลื่อนไหวนั่นเอง (Kibler, W. B. et al., 2006) นอกจากนี้ การวิจัยของ IEA ได้พบว่า การเคลื่อนไหวที่มีลักษณะต่อเนื่อง และพื้นที่เกษตรกรชาวนาต้องยืนนั้นเป็นดินโคลนที่มีลักษณะไม่มั่นคงส่งผลต่อความเมื่อยล้าของร่างกายบริเวณต้นขาในระดับมากถึงมากที่สุด ($4.78 \pm .92$) ซึ่งการทำนาเกษตรกรชาวนาต้องเดินในดินโคลนจึงเป็นสาเหตุให้กล้ามเนื้อต้องพยายามรักษาสมดุลของร่างกายซึ่งจำเป็นต้องใช้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้ามเนื้อขาที่ต้องใช้ในการเดิน และหากเป็นการเดินในดินโคลนการก้าวเท้าจึงจำเป็นต้องต้องตั้งเท้าให้พื้นพื้นเพื่อก้าวในแต่ละก้าว การทำงานในลักษณะนี้จะส่งผลต่อการส่งพลังงานไปยังกล้ามเนื้อที่ต้องการใช้ได้ไม่เพียงพอ และหากต้องเดินต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน หรือทำซ้ำ ๆ จนกระทั่งเกิดความเมื่อยล้าขึ้นที่กล้ามเนื้อก็จะเป็นสาเหตุของการที่กล้ามเนื้อบาดเจ็บได้ (IEA, 2000)

ผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกรยึดเหยียด พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม, มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์, มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมฯ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการของโปรแกรมฯ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในการออกแบบชุดกิจกรรม การดูแลตนเองร่วมประเมินและระบุปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนการประเมินความสามารถในการดูแลตนเองร่วมกับการเสนอแนวทางการดูแลตนเอง เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวนาได้ตรวจสอบความสามารถและความต้องการในการดูแลตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลตนเองที่แท้จริง เกิดความรับผิดชอบ และมีความกระตือรือร้นในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อการดูแลตนเอง และก่อให้เกิดความพึงพอใจจากการได้มีโอกาส เลือกรูปวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทการทำงานของตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นรินทร์รัตน์ เพชรรัตน์ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา พบว่า รูปแบบของโปรแกรมมีการให้ความรู้ที่จำเป็นแก่กลุ่มเป้าหมาย และการฝึกทักษะการจัดการตนเอง ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดูแลตนเอง และสนับสนุนการปรับเปลี่ยน กิจกรรมการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับตนเองมีผลต่อการเพิ่มความสามารถในการจัดการตนเองและง่าย ต่อการนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง (นรินทร์รัตน์ เพชรรัตน์ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพโมเดล ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในเกษตรกรชาวนา

การประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในการทำงานของเกษตรกรชาวนาในตำบลท่าน้ำอ้อย โดยการใช้แบบประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง พบว่า ความเมื่อยล้าอยู่ในระดับสูง (3.31 ± 1.17) โดยมีความเมื่อยล้ามากที่สุดบริเวณหลังด้านล่าง ($4.83 \pm .78$) ต้นขาด้านบน ($4.78 \pm .92$) และคอ ($4.41 \pm .92$) ตามลำดับ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัญหาและพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนา ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ของเกษตรกรชาวนา ทั้ง 3 ช่วง มีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก การประเมินความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในการทำงานของเกษตรกรชาวนาอยู่ในระดับสูง โดยมีความเมื่อยล้ามากที่สุดบริเวณหลังด้านล่าง ต้นขาด้านบน และคอ ตามลำดับ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อของโปรแกรมฯ เท่ากับ 0.95 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมฯ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย การแก้ปัญหากล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างจากการทำงาน of เกษตรกรชาวนา โดยเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์ให้แก่เกษตรกรชาวนา ผ่านการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโปรแกรมฯ โดยเริ่มต้นจากการประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ สนับสนุนให้เกษตรกรชาวนาแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันตั้งเป้าหมายในการดูแลตนเอง การฝึกปฏิบัติร่วมกัน และสนับสนุนให้แต่ละคนตัดสินใจเลือกทำทางการฝึก ความหนัก ระยะเวลาหรือจำนวนครั้งต่อชุด จำนวนชุด และจำนวนวันในการปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกษตรกรชาวนาารู้และเข้าใจสาเหตุของความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และวิธีการดูแลตนเองที่เหมาะสมก่อนที่จะนำไปปฏิบัติเองที่บ้าน ผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมการดูแลตนเองด้านการยศาสตร์เกี่ยวกับกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกรชาวนาโดยประยุกต์ใช้ยางยืดร่วมกับการยืดเหยียด ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม, มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์, มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมฯ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรชาวนาได้ตรวจสอบความสามารถและความต้องการในการดูแลตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญในการดูแลตนเองที่แท้จริง เกิดความรับผิดชอบ และมีความกระตือรือร้นในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อการดูแลตนเอง และก่อให้เกิดความพึงพอใจจากการได้มีโอกาส เลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทการทำงานของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ กระบวนรัตน์. (2550). ยางยืดชีวิตพิชิตโรค. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แกรนด์สปอร์ต กรุ๊ป จำกัด.
- ดาร์วรรณ เศรษฐธรรม และคณะ. (2556). พฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาวะสุขภาพของเกษตรกรทำนา. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์, 6(2), 4-12.

- นรินทร์รัตน์ เพชรรัตน์ และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2557). ผลของโปรแกรมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเสื่อม. วารสารสภาการพยาบาล, 29(2), 127-140.
- รุ่งทิพย์ พันธเมธากุล และคณะ. (2555). ความชุกของภาวะความผิดปกติของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในชาวนา: กรณีศึกษาตำบลศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด, 23(3), 297-330.
- วารุณี พันธวงศ์ และกาญจนา ปินตาคำ. (2560). ปัจจัยคุกคามต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนา ตำบลบ้านดู่ อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(พิเศษ), 125-133.
- สุวิธสา เฟ่งสีแสง. (2552). ปัญหาด้านการยศาสตร์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชาวนา ตำบลศรีวิชัย อำเภอมืองจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธาณสุข. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Akuthota, V. & Nadler, S. F. C. (2004). Strengthening. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 85(3 Suppl 1), 86-92.
- IEA. (2000). International Ergonomics Association: Triennial Report. Santa Monica, CA: IEA Press.
- Khayal, O. M. E. S. (2019). Human factors and ergonomics. Atbara, Sudan: Nile Valley University.
- Kibler, W. B. et al. (2006). The role of core stability in athletic function. Sport Medicine, 36(3), 189-98.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Orem, D. E. (2001). Nursing: Concepts of practice. (6th ed.). St. Louis, Missouri: Mosby Year book.

**ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
และสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ***
**STAKEHOLDER'S NEEDS FOR DEVELOPMENT OF BACHELOR OF SCIENCE IN SPORTS
AND EXERCISE SCIENCE, FACULTY OF SPORTS AND HEALTH SCIENCE,
THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY**

พัชรี ทองคำพานิช*, อรทัย แยมโอษฐ์, กฤตยา ศุภมิตร, ปรัชญา ชมสะอาด, วัชรพล บุญครอบ, ประเวศ เกษกัน,
อรรพรรณ ทองดีเจริญ, คณิติน ม่วงชูอินทร์, กันตพิชญ์ ศักดิ์สวัสดิ์, สมศรี ปานพันธุ์โพธิ์, คชา อุดมตะคุ
Patcharee Tongkampanit*, Oratai Yamaod, Krittaya Supmit, Prachaya Chmosahai, Watcharapon Boonkrob, Pravet Ketkan,
Orawan Tongdechaoen, Khanitin Muangchoo-in, Kuntapitch Saksawat, Somsri Panphunpho, Kacha Udomtaku
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ชลบุรี ประเทศไทย
Faculty of Sport and Health Science, Thailand National Sports University, Chonburi, Thailand
*Corresponding author E-mail: p.tongkampanit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ จำนวน 1,570 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งทุกด้านมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านลักษณะบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ต่อมาเป็นด้านจริยธรรม ด้านความรู้ และด้านทักษะ และ 2) ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ มี 5 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติในสาขาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด 2) ด้านทักษะ ซึ่งเป็นทักษะ Soft Skills และทักษะ Hard Skills ที่เกี่ยวกับสาขา 3) ด้านจริยธรรม การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมถึงการแสดงออกถึงการมีความประพฤติอันดีงามทางสังคม 4) ด้านลักษณะบุคคล ต้องมีบุคลิกภาพ รูปร่างที่ดี และสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะผู้นำ ตลอดจนกล้าแสดงออก และ 5) ด้านการบริหาร จัดการหลักสูตร ต้องมีการปรับปรุง และการบริหารจัดการของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และก้าวทันการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

Abstract

The purpose of this research was to investigate the stakeholder's needs for development of Bachelor of Science in Sports and Exercise Science, Faculty of Sports and Health Science, Thailand National Sports University. This research was designed in a mixed method. A questionnaire and a semi-structured interview were used as the tools of this research. The 1570 subjects were used for this research by purposive selection. The data were analyzed by percentage, mean and standard deviation. The content analysis was conducted in a descriptive method. The findings revealed as follows. 1) The stakeholder's needs for development of Bachelor of Science were found at a high level as a whole and in every aspect. 2) The stakeholder's needs for development of Bachelor of Science comprised five significant aspects 1) Knowledge in both theoretical and practical learning in field of study according to the curriculum requirements given; 2) Skills containing soft skills and hard skills in relation to field of study 3) Ethics containing moral and ethics, honesty, good attitude towards profession, and good social behavior 4) Character containing good personality, good shape and health, self-confidence, leadership, and expressiveness 5) Curriculum Management containing improvement and management of the curriculum in accordance with the current situations and keeping up with advancement in sports and exercise science.

Keywords: Needs, Stakeholder, Development of Bachelor of Science, Faculty of Sports and Health Science, Thailand National Sports University

บทนำ

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นสถาบันอุดมศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงด้านการกีฬา สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพ ทำการสอน วิจัยและพัฒนา บริการทางวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้านการกีฬา การพลศึกษา การสร้างเสริมสุขภาพ วิทยาศาสตร์การกีฬา การบริหารจัดการกีฬา การประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมกีฬา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นแหล่งสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาของประเทศ ปัจจุบันได้แบ่งการบริหารราชการออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ (พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562, 2562) ปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ จำนวน 17 วิทยาเขต โดยการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา ในขณะที่แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย คือ “การจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education: OBE) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่บัณฑิตพึงมีหลังสำเร็จการศึกษา โดยผลลัพธ์การเรียนรู้เหล่านี้ จะเป็นตัวกำหนดกรอบและทิศทางของการจัดการเรียนการสอนทั้งหมดในหลักสูตร (Katawazai, R., 2021) ขณะที่แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของ (OBE) ในสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่บัณฑิตพึงมีหลังสำเร็จการศึกษาโดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า “Backward Design” ซึ่งเริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการก่อน จากนั้นจึงกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (กฤษพร ว่องไว, 2564) ขณะที่ผลการศึกษาของ นรินทรา จันทศร และคณะ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬาในทีมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรมีรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานหลักสูตรวิทยาศาสตร์การกีฬาของแต่ละสถาบันโดยไม่ขึ้นกับ มคอ. 1 เนื่องจากยังไม่มีมาตรฐานคุณวุฒิ

วิชาชีพแกนกลาง ทำให้รายวิชาแต่ละหลักสูตรมีความหลากหลาย ไม่เฉพาะเจาะจง ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย จึงนำความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เช่น การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร รายวิชาผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา และรายชั้นปี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน และสถานการณ์ทางวิชาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (นรินทร์รา จันทพร และคณะ, 2565) ซึ่งหลักสูตรที่ดีควรมีการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้มีส่วนได้เสีย และความต้องการของสังคมได้มากที่สุด (มารุต พัฒนาผล, 2562)

จากความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับปัจจุบันหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้ดำเนินการเปิดสอนมาเป็นระยะ 4 ปี จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามรอบระยะเวลาตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตร เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด สอดคล้องกับมาตรฐานและข้อกำหนดต่าง ๆ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568 ให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพ ทันสมัย ตลอดจนตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้มีส่วนได้เสีย และตลาดแรงงาน อีกทั้งยังสามารถสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนและบัณฑิตจะมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด และมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ จำนวน 1,570 คน จากการสุ่มด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ประกอบด้วย 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 850 คน วิทยาเขตละ 50 คน (17 วิทยาเขต) โดยพิจารณาจากการเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนตามวิทยาเขต ในปีการศึกษา 2566 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 2) ผู้ปกครองของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 340 คน วิทยาเขตละ 20 คน (17 วิทยาเขต) โดยพิจารณาจากการเป็นผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 ที่ลงทะเบียนเรียนตามวิทยาเขต ในปีการศึกษา 2566 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย 3) บัณฑิตที่เป็นศิษย์เก่า จำนวน 340 คน วิทยาเขตละ 20 คน (17 วิทยาเขต) โดยพิจารณาจากการเป็นบัณฑิตที่เป็นศิษย์เก่าตามวิทยาเขต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย 4) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 8 คน ภาคละ 2 คน (4 ภาค) โดยพิจารณาจากการเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีบทบาทหน้าที่และมีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตรในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ไม่น้อยกว่า 3 ปี 5) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน ภาคละ 2 คน (4 ภาค) โดยพิจารณาจากการเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร มีบทบาทหน้าที่ มีประสบการณ์ในการสอน คั่นคว้าและวิจัยในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ไม่น้อยกว่า 3 ปี 6) อาจารย์ผู้สอน จำนวน 8 คน ภาคละ 2 คน (4 ภาค) โดยพิจารณา

จากการมีบทบาทหน้าที่ และมีประสบการณ์ การสอนรายวิชาในหลักสูตร สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬา แห่งชาติ ไม่น้อยกว่า 5 ปี 7) ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 8 คน ภาคละ 2 คน (4 ภาค) โดยพิจารณาจากการดำรง ตำแหน่งระดับผู้บริหารหรือผู้จัดการในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย และ 8) ผู้ใช้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 8 คน ภาคละ 2 คน (4 ภาค) โดยพิจารณาจากการดำรงตำแหน่ง ระดับผู้บริหารหรือผู้จัดการในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดูแล และควบคุมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำรายละเอียด ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skills) 3) ด้านจริยธรรม (Ethics) และ 4) ด้านลักษณะบุคคล (Character) มาเป็น กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ (ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) และดำเนินการให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย และด้าน หลักสูตรและการสอน ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ .87 และแบบสัมภาษณ์ มีค่าเท่ากับ 1 (พิศิษฐ์ ตันตวนิช และพนา จินดาศรี, 2561) และนำแบบสอบถามไป ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาร์ช ซึ่งแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ .97 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูล แตกต่าง แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล ใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยกับผลการวิจัยจากแหล่ง อื่น ๆ ว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ รวมทั้งมีการสอบถามในประเด็นเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยัน คำตอบ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูล พบว่า ได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้องและวิธีการ ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ กันในการรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยจากข้อมูลที่ต้องสมบูรณ์และ เชื่อถือได้มากที่สุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) การสำรวจเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ที่เป็นหลักฐานในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นโยบาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์/สังเคราะห์ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลดิบที่ผู้อื่นรวบรวมไว้ หรือข้อมูลที่ผ่านกรรมวิธี ทางข้อมูลหรือการวิเคราะห์มาแล้ว 2) การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 1,530 คน ประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 850 คน ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 340 คน และ บัณฑิตที่เป็นศิษย์เก่า จำนวน 340 คน และ 3) การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 40 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 8 คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 8 คน ผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 8 คน และผู้ใช้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 8 คน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้แนวความคิดของเบสท์ และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยสรุปประเด็นต่าง ๆ จากเอกสาร คำสนทนา และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) การถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด จากนั้นจัดเตรียม ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยในการวิเคราะห์ 2) การให้รหัส เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยดัชนีข้อมูลนี้อาจเป็นคำ เป็นประโยค เป็นแนวคิด 3) การตัดทอนข้อมูล โดยการเขียน ข้อสรุปแต่ละเรื่องเป็นการลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไปได้ 4) การเสนอข้อมูล โดยการ วิเคราะห์ และการนำเสนอเป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ มาเชื่อมโยงกัน 5) การประมวลและสรุปข้อเท็จจริง โดยการ

ค้นหาแบบแผน การจัดกลุ่ม การวิเคราะห์ปัจจัย การระบุความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎี กับสิ่งที่ค้นพบ 6) การพิสูจน์บทสรุป โดยการเชื่อมโยงข้อสรุปเชิงนามธรรมกลับไปสู่รูปธรรมในเหตุการณ์ใหม่อีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าบทสรุปที่ทำได้มีความน่าเชื่อถือ และมีความเหมาะสม และ 7) การสังเคราะห์ ข้อมูลตามประเด็น ต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล ตีความ และการสรุปประเด็นบนพื้นฐานเชิงแนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Best, J. W., 1981); (ศากุล ช่างไม้, 2546)

ผลการวิจัย

ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ สามารถสรุป ผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ จากการตอบ แบบสอบถาม พบว่า

ตารางที่ 1 แสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ

ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	Mean	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ (Knowledge)	4.19	.85	มาก
1. มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ประกอบไปด้วย ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี	4.02	.89	มาก
2. มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย เช่น หลักการ ดูแลสุขภาพ หลักการฝึกสมรรถภาพทางกาย จิตวิทยาการกีฬา หลักการ ปฐมพยาบาลและการฟื้นฟูร่างกาย เป็นต้น	4.12	.80	มาก
3. มีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์และการใช้อุปกรณ์ในสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา และการออกกำลังกายที่ทันสมัย เช่น เครื่องออกกำลังกาย เครื่องทดสอบ สมรรถภาพทางกาย เป็นต้น	4.58	.73	มากที่สุด
4. มีความรู้ภาษาต่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย เช่น คำศัพท์พื้นฐานทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา คำศัพท์พื้นฐาน เกี่ยวกับท่าทางการเคลื่อนไหว/ท่าทางการออกกำลังกาย	4.23	.91	มาก
5. มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางกายและกีฬา เช่น ความสำคัญของกิจกรรม ทางกาย ชนิดกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงอายุ โทษจากการ ขาดกิจกรรมทางกาย และการรักษาดูแลสุขภาพเบื้องต้น	4.10	.80	มาก
6. มีความรู้เกี่ยวกับหลักการเป็นผู้นำด้านการกีฬาและการออกกำลังกาย เช่น การเป็นผู้นำในการเดินแอโรบิก การเป็นผู้ฝึกสอนการออกกำลังกายและ กีฬา เป็นต้น	4.07	.86	มาก
ด้านทักษะ (Skills)	4.12	.85	มาก
7. มีทักษะการคิด วิเคราะห์ปัญหาและเลือกวิธีการแก้ปัญหาในการทำงานด้าน วิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย	4.10	.79	มาก
8. มีทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การรับส่งจดหมายทาง อิเล็กทรอนิกส์ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสารและสร้างสรรค์งาน	4.01	.80	มาก
9. มีทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลสมรรถภาพทาง กาย เช่น ทักษะการใช้เครื่องมือการทดสอบ/ฝึกสมรรถภาพ การประเมินผล จากสมรรถภาพทางกาย เป็นต้น	4.07	.85	มาก

ตารางที่ 1 แสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	Mean	S.D.	แปลผล
ด้านทักษะ (Skills)	4.12	.85	มาก
10. มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศด้านวิชาชีพวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การฟัง/พูด/อ่าน/เขียน ภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	4.01	.83	มาก
11. มีทักษะการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของตนเองและผู้อื่น	4.13	.83	มาก
12. มีทักษะการใช้อุปกรณ์การออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของตนเองและผู้อื่น	4.05	.94	มาก
13. มีทักษะการเป็นผู้นำด้านการออกกำลังกายและกีฬา	4.10	.86	มาก
14. มีทักษะการทำงานเป็นทีมด้านการออกกำลังกายและกีฬา	4.51	.76	มากที่สุด
ด้านจริยธรรม (Ethics)	4.38	.73	มาก
15. มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต	4.55	.68	มากที่สุด
16. มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบตนเองและสังคม	4.35	.74	มาก
17. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารีต่อตนเองและสังคม	4.40	.72	มาก
18. สำนึกในความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการรักษาสีงแวดล้อม	4.33	.74	มาก
19. มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพสิทธิ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสียสละ เพื่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมทางการกีฬา	4.39	.71	มาก
20. แสดงออกถึงความกล้าหาญทางจรรยาบรรณทางวิชาการและการวิจัย	4.28	.76	มาก
21. สามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ และสามารถปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคม	4.37	.72	มาก
ด้านลักษณะบุคคล (Character)	4.40	.74	มาก
22. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.73	.55	มากที่สุด
23. มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ช่างสังเกต และคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.33	.72	มาก
24. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพเรียบร้อย	4.58	.63	มากที่สุด
25. สามารถประสานงานกับบุคคลในระดับต่าง ๆ และสามารถทำงานเป็นทีม	4.27	.74	มาก
26. มีบุคลิกภาพที่ดี และมีรูปร่างสมส่วน	4.24	.81	มาก
27. มีลักษณะของความเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย เช่น มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก สนใจและเอาใจใส่ต่อสุขภาพ เป็นต้น	4.25	.81	มาก
28. สามารถเล่นกีฬาเป็น รักการออกกำลังกาย มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	4.40	.75	มาก
รวม	4.27	.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .80) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านลักษณะบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .74) ซึ่งพบว่า การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = .55) รองลงมาเป็นการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพเรียบร้อย มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = .63) และสามารถเล่นกีฬาเป็น รักการออกกำลังกาย มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความต้องการจำเป็นระดับมาก

($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .80) รองลงมาเป็นด้านจริยธรรม มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .73) ซึ่งพบว่า การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = .68) รองลงมาเป็นการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารีต่อตนเองและสังคม มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .72) และการมีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพสิทธิ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสียสละเพื่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมทางการกีฬาที่มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = .71)

ต่อมาเป็นด้านความรู้ มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = .85) ซึ่งพบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์และการใช้อุปกรณ์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายที่ทันสมัย เช่น เครื่องออกกำลังกาย เครื่องทดสอบสมรรถภาพทางกาย เป็นต้น มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = .73) รองลงมาเป็นการมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย เช่น คำศัพท์พื้นฐานทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา คำศัพท์พื้นฐานเกี่ยวกับท่าทางการเคลื่อนไหว/ท่าทางการออกกำลังกาย มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = .91) และการมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา และการออกกำลังกาย เช่น หลักการดูแลสุขภาพ หลักการฝึกสมรรถภาพทางกาย จิตวิทยาการกีฬา หลักการปฐมพยาบาลและการฟื้นฟูร่างกาย เป็นต้น มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .80) และด้านทักษะมีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .85) ซึ่งพบว่า การมีทักษะการทำงานเป็นทีมด้านการออกกำลังกายและกีฬา มีความต้องการจำเป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .76) รองลงมาเป็นการมีทักษะการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของตนเองและผู้อื่น มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .83) และการมีทักษะการเป็นผู้นำด้านการออกกำลังกายและกีฬา มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = .86) การมีทักษะการคิด วิเคราะห์ปัญหาและเลือกวิธีการแก้ปัญหาในการทำงานด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มีความต้องการจำเป็นระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = .79)

2. ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ จากการตอบแบบสัมภาษณ์ฯ พบว่า

2.1 ด้านความรู้ พบว่า นักศึกษาควรมีความรู้ในด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่ ความรู้ด้านการเป็นผู้นำการออกกำลังกาย การฝึกกีฬา การจัดโปรแกรมการออกกำลังกาย สรีรวิทยาการกีฬา ชีวกลศาสตร์การกีฬา โภชนาการทางการกีฬา เทคโนโลยีทางการกีฬา จิตวิทยาการกีฬา เวชศาสตร์การกีฬา การทดสอบสมรรถภาพ การฝึกสมรรถภาพ เป็นต้น

“ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ก็จะเป็นพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา พื้นฐานการออกกำลังกาย กลุ่มคะแนนวิชาหลักสรีรวิทยาการออกกำลังกายและกีฬา จิตวิทยาการกีฬา โภชนาการการกีฬา เวชศาสตร์การกีฬา ชีวกลศาสตร์ทางการกีฬา และกลุ่มวิชาที่เป็นลักษณะของการฝึกหรือการเป็นผู้นำการออกกำลังกาย การทดสอบสมรรถภาพ การฝึกสมรรถภาพ ซึ่งทุกอย่างจะต้องมีความสัมพันธ์กับกีฬา” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 1, 2566)

“บัณฑิตควรมีความรู้ ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายครบทุกด้าน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 2, 2566)

โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลว่าความต้องการจำเป็นด้านความรู้ของนักศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายว่า ควรมีความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุม มีเข้าใจพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์การกีฬาอย่างแท้จริง โดยสามารถประยุกต์องค์ความรู้ต่อยอดไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น

สามารถนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬา การป้องกันการบาดเจ็บจากการเล่นกีฬาได้ ซึ่งความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมเหล่านี้จะช่วยให้ นักศึกษามีพื้นฐาน ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายที่มีที่ส่งต่อการพัฒนาทางวิชาการและวิชาชีพต่อไปในอนาคต

2.2 ด้านทักษะ พบว่า นักศึกษาควรมีทักษะ Soft Skills ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ด้านทักษะการสื่อสาร ทักษะการสอน ทักษะในสังคมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทักษะทางอารมณ์ ที่มั่นคง ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการแก้ไขปัญหา และทักษะ Hard Skills ซึ่งเป็นความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง กับการทำงานโดยตรงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ทักษะการเป็นผู้นำออกกำลังกาย ทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการกีฬา การออกโปรแกรมการออกกำลังกายเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายแก่นักกีฬาได้อย่างเหมาะสม การให้คำปรึกษา การดูแลการบาดเจ็บเบื้องต้นแก่นักกีฬา การทดสอบและประเมินสมรรถภาพนักกีฬาได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น โดย นักศึกษาควรมีความรู้สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มาประยุกต์ใช้ และปฏิบัติได้อย่างเป็น รูปธรรม

“นักศึกษาควรมี Soft Skills และ Hard Skills ที่ดี Soft Skills คือ ทักษะทางอารมณ์ นักศึกษาควรมี บุคลิกภาพที่ดี มีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี ส่วน Hard Skills คือ ทักษะด้านองค์ความรู้ความถนัด ทางวิชาชีพเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การกีฬาและองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 3, 2566)

อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ควรมีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสารที่ดี การทำงานเป็นทีม อีกทั้งควรมีทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง รู้เท่าทันสื่อและรอบรู้ ตลอดจนควรมีทักษะชีวิตและอาชีพ มีความ เป็นผู้นำรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พัฒนานตนเองอยู่เสมอ สามารถนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง และทักษะการวิเคราะห์ แยกแยะ การปฏิบัติที่ถูกต้องและ ไม่ถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“มุมมองของนักวิทยาศาสตร์ จะต้องวิเคราะห์เป็น ต้องเล่นเป็น วิเคราะห์ได้แล้วก็เอาไปปรับปรุงพัฒนา ในสิ่งที่เราไปพัฒนา เช่น ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้น มองว่าไม่ถูกต้องก็อาจจะต้องมีการปรับท่าทางการ เคลื่อนไหวเหมือนว่าเราสามารถเอาความรู้ไปปรับปรุงไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่มันเกิดขึ้นกับสถานการณ์จริงในภายหน้า สามารถออกแบบโปรแกรมการออกกำลังกายได้อย่างถูกต้อง และถูกวิธี มีความเหมาะสม และมีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้เนื้อหาการออกกำลังกายไปใช้ได้อย่างถูกต้อง สามารถนำทักษะไปใช้ในการปฏิบัติงานในวิชาชีพได้อย่าง ถูกต้อง และบูรณาการทักษะในวิชาชีพกับการทำงานด้านอื่น ๆ ได้” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 4, 2566)

2.3 ด้านจริยธรรม พบว่า นักศึกษาควรมีความยึดมั่นในความถูกต้องและจรรยาบรรณการ ประกอบอาชีพ มีวินัย เสียสละ ซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ตรงต่อเวลา การรักษาสปอร์ตและผลประโยชน์และความลับของผู้รับบริการ การให้ข้อมูลที่เป็นจริง และสำหรับความต้องการ จำเป็นด้านจริยธรรมนั้น การกระทำหรือพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ที่เป็นสิ่ง สำคัญสำหรับวิชาชีพวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย นั่นคือ สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวไว้ใน คุณภาพบัณฑิตแล้ว ไม่ว่าจะเป็น ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบ เสียสละ

“ควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม รวมไปถึงจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานในวิชาชีพของตน สามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพด้วยคุณธรรม จริยธรรม และอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณในวิชาชีพ” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 5, 2566)

“นักศึกษาควรมีวินัย ตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ควรมีจิตสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมทางการกีฬา” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 6, 2566)

2.4 ด้านลักษณะบุคคล พบว่า นักศึกษาควรมีบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะผู้นำ กล้าแสดงออก มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน น่าเชื่อถือ มีความรู้ในการศึกษาหาข้อมูลใหม่ ๆ ทางวิชาชีพ โดยคุณลักษณะภายนอก คือ การมีรูปร่างที่ดี หุ่นดี สุขภาพแข็งแรง เหมาะสมกับวิชาชีพ จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องดูแลตัวเองให้มีรูปร่างเหมาะสม สมวัย อยู่ตลอดเวลา

“มีบุคลิกภาพที่ดี รูปร่างดี แต่งกายสะอาดสะอ้าน ดูเป็นมิตร มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออกและมีความมั่นใจในตัวเอง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีอัธยาศัยดีสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความขยันและอดทน” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 7, 2566)

2.5 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น ควรให้นักศึกษาได้เรียนในชั้นเรียนก่อนออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยระยะเวลาการฝึกควรฝึกตลอดทั้งเทอม และให้มีจำนวนครั้งในการฝึกเพิ่มมากขึ้นมากกว่า 1 ครั้ง โดยกำหนดเป้าหมายการฝึกในแต่ละชั้นปีให้ชัดเจน เช่น ชั้นปีที่ 2 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มุ่งเน้นสังเกตการณ์ ชั้นปีที่ 3 มุ่งเน้นการทดลองฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และชั้นปีที่ 4 ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง เป็นต้น นอกจากนี้สำหรับการจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

“เรียนด้านวิชาการควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติ หรือน่าจะมีการเรียนก่อนและไปฝึกงาน แต่การฝึกงานควรจะมีระยะของการฝึก เช่น ชั้นปีที่ 2 สังเกตการณ์ ชั้นปีที่ 3 ทดลองฝึก ชั้นปีที่ 4 ออกฝึกงานจริง” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 8, 2566)

อย่างไรก็ตาม พบว่า ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทันสมัย และก้าวทันการพัฒนาและความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา และควรเพิ่มเติมทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เช่น ทักษะในวิชาชีพ ทักษะการแก้ไขปัญหา การมีจิตอาสา เป็นต้น เน้นในภาคปฏิบัติให้มากกว่าภาควิชาการ และควรมีการบูรณาการร่วมกับสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ เพื่อให้สามารถมีใบประกอบวิชาชีพครูได้

“หลักสูตรสมัยใหม่ ควรมีความทันสมัย ก้าวทันการพัฒนาและความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ทันสมัย และยืดหยุ่นมากขึ้น” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 9, 2566)

โดยหลักสูตรใหม่ควรเพิ่มวิชาเลือกในศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์กีฬาน้อย 1 ด้านที่ตรงกับ ความถนัด ความชำนาญของนักศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาต่อยอด ออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ตรงกับ ความต้องการของตนเองและสถานประกอบการมากที่สุด

“ควรมีการปรับหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าในปัจจุบัน รวมทั้งตรงกับความต้องการ ของนักศึกษาและวัยรุ่นยุคใหม่ และควรเสริมความรู้ด้านวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ และอาชีพในอนาคตของบัณฑิต” (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 10, 2566)

สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ มี 5 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติในสาขาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด 2) ด้านทักษะ ซึ่งเป็น ทักษะ Soft Skills และทักษะ Hard Skills ที่เกี่ยวกับสาขา 3) ด้านจริยธรรม การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความ ซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมถึงการแสดงออกถึงการมีความประพฤติอันดีงามทางสังคม 4) ด้านลักษณะ บุคคล มีบุคลิกภาพ รูปร่างที่ดี และสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะผู้นำ ตลอดจนกล้าแสดงออก และ 5) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ต้องมีการปรับปรุง และการบริหารจัดการของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ในปัจจุบัน และก้าวทันการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

อภิปรายผล

การศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตฯ มี 5 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม ด้านลักษณะบุคคล และด้านการบริหารจัดการหลักสูตร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า

ด้านความรู้ นับเป็นองค์ประกอบแรกที่นักศึกษาทุกคนควรมีความรู้ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติใน สาขาวิชาวิทยาศาสตรการกีฬาและการออกกำลังกายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ขณะเดียวกันนักศึกษาจำเป็นต้อง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนก้าวทันองค์ความรู้ที่มีการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจษฎาภรณ์ วิริยะสกุลธรณ์ พบว่า แนวโน้มอนาคตภาพ สมรรถนะพื้นฐานของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไทย ในด้านความรู้ นักศึกษาต้องมีการศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาตัวเองตลอดเวลาตลอดชีวิต ต้องติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของศาสตร์ที่ตนเองศึกษา สามารถ คิดนอกกรอบได้อย่างมีเหตุผลสามารถเข้าใจองค์ความรู้อย่างลึกซึ้ง ต้องมีความรู้ที่เท่าทันและพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในศาสตร์ของตนเอง และสามารถแสวงหาองค์ ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงได้ ด้วยตนเอง (เจษฎาภรณ์ วิริยะสกุลธรณ์, 2563) และสอดคล้องกับ การศึกษาสมรรถนะ ด้านการเป็นผู้นำการออกกำลังกายในนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตรการกีฬาของ ธนวรรณพร ศรีเมือง และคณะ พบว่า นักศึกษาควรมีสมรรถนะด้านความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะทางวิทยาศาสตรการกีฬา โดยผ่านกระบวนการ เรียนรู้ที่ถูกต้องตามหลักสูตรเนื้อหาเชิงวิชาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ด้วยการนำความรู้มา ประยุกต์ใช้กับบทบาทของนักวิทยาศาสตรการกีฬาอย่างเต็มศักยภาพ (ธนวรรณพร ศรีเมือง และคณะ, 2564)

ความต้องการจำเป็นในด้านทักษะ ไม่ว่าจะเป็นทักษะ Soft Skills ด้านการสื่อสาร การสอน การมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี ความฉลาดทางอารมณ์ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะ Hard Skills ที่เกี่ยวกับสาขาวิชา โดย นักศึกษาสามารถที่จะประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตรการกีฬาและการออกกำลังกายสู่การปฏิบัติได้อย่าง เป็นรูปธรรม ซึ่งสำหรับทักษะ Hard Skills เป็นปัจจัยพื้นฐานแห่งความสำเร็จในการทำงาน และสำหรับทักษะ Soft Skills นับเป็นสิ่งที่นักศึกษายุคใหม่ควรมีติดตัวเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทักษะที่สำคัญเหล่านี้จะช่วยให้การ ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปได้อย่างราบรื่น และเป็นทักษะที่ต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21 ด้วย

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21 พบว่า อันดับสูงสุด ได้แก่ คุณลักษณะด้านการสื่อสาร รองลงมา คือ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งคุณลักษณะของบัณฑิตเหล่านี้เป็นบทบาทหน้าที่และความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาในการวางแผนทางการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิตพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าวิชาชีพด้านสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ทำให้สถานประกอบการหลายแห่ง อยากริให้นักศึกษามีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์ ทักษะสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะการวิเคราะห์ แยกแยะ ซึ่งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบเมื่อนักศึกษาต้องออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือปฏิบัติงานจริง (จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล, 2563) ขณะที่ เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ ได้ศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา พบว่า สิ่งที่สำคัญสำหรับนักศึกษาในยุคนี้ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และเสริมสร้างคุณค่าทางความคิดและสติปัญญา มีความละเอียดรอบคอบต่อการคิดวิเคราะห์และประเมินแนวความคิดเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนางานในเชิงสร้างสรรค์ 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศที่มีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและการสร้างเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งเป็นความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และเกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน สามารถสร้างความสมดุลในการทำงานและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในตนเอง เป็นผู้นำในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ, 2559)

ด้านจริยธรรม เป็นประเด็นสำคัญสำหรับวิชาชีพวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ซึ่งคุณภาพบัณฑิตในด้านจริยธรรมนั้น ควรมีกรอบความประพฤติอันดีงามทางสังคมเป็นหลักยึด ไม่ว่าจะเป็น ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ เสียสละ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จิตใจดี เป็นต้น เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงมีและปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ ปะวันนา ที่ได้ศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา พบว่า นักศึกษาสถาบันการพลศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเสียสละตามลำดับ (ประดิษฐ์ ปะวันนา, 2563) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อัจฉราลักษณ์ วิเศษ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมของครูพลศึกษาประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ที่ควรยึดถือปฏิบัติ และแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของวิชาชีพพลศึกษาที่โดดเด่น ได้แก่ ความมีน้ำใจนักกีฬา การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตาปรานี ความยุติธรรม ความเสียสละ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ความกตัญญูต่อเวที และความมีระเบียบวินัย (อัจฉราลักษณ์ วิเศษ, 2556)

ในด้านลักษณะบุคลิกนั้น เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้จากการแสดงพฤติกรรม โดยบัณฑิตที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะผู้นำ กล้าแสดงออก มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นสมรรถนะสำคัญที่ควรมี ตลอดจนรูปร่างภาพลักษณ์ภายนอก ที่มีรูปร่างดี หุ่นดี สุขภาพแข็งแรง เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ สว่างไพร และคณะ พบว่า นิสิตทางด้านการจัดการและการสอนกีฬาที่สถานประกอบการต้องการควรมีทักษะด้านบุคลิกภาพที่สำคัญ คือ 1) มีจริยธรรม และมีความซื่อสัตย์และมีระเบียบวินัยในการทำงาน 2) กล้าแสดงความคิดเห็น 3) รับฟังความคิดเห็นและให้ความร่วมมือ 4) มีความ

กระตือรือร้นในการทำงาน 5) มีบุคลิกภาพที่ดี 6) มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ 7) มีการปรับตัวและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี 8) มีสุขภาพที่แข็งแรง 9) มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร 10) ความเป็นผู้นำเชื่อมั่นในตนเอง และ 11) มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน (ไพโรจน์ สว่างไพร และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยกำหนดลักษณะบุคคลของนิสิตระดับปริญญาตรี ต้องแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำ กล้าตัดสินใจ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และตระหนักถึงทางสังคมและวัฒนธรรม (ฝ่ายมาตรฐานการศึกษา สำนักบริหารการศึกษา, 2565)

สำหรับด้านการบริหารจัดการหลักสูตร จะเห็นได้ว่า ในประเด็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น ควรให้นักศึกษาได้เรียนในชั้นเรียนก่อนออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยการจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทันสมัย ก้าวทันการพัฒนาและความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยการปลูกฝัง และพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และผลการศึกษาของ บัณฑิตา อินสมบัติ และปราณี เนรมิต ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศสู่ Thailand 4.0 พบว่า หลักสูตรควรเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกับเรียน เพื่อให้ นักศึกษามีประสบการณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในการเรียนรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวกับการสร้างอาชีพ และให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานประกอบการได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน (บัณฑิตา อินสมบัติ และปราณี เนรมิต, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งทุกด้านมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านลักษณะบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ต่อมาเป็นด้านจริยธรรม ด้านความรู้ และด้านทักษะ และ 2) ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ มี 5 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติในสาขาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด และจำเป็นต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนก้าวทันองค์ความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายอยู่เสมอ 2) ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะ Soft Skills ที่เน้นการสื่อสาร การสอน การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ความฉลาดทางอารมณ์ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะ Hard Skills ที่เกี่ยวกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย 3) ด้านจริยธรรม คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา เสียสละ รวมถึงการแสดงออกถึงการมีความประพฤติอันดีงามทางสังคม 4) ด้านลักษณะบุคคล จำเป็นต้องมีบุคลิกภาพ รูปร่างที่ดี และสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะผู้นำ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ตลอดจนกล้าแสดงออก และ 5) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยหลักสูตรต้องมีการปรับปรุง และการบริหารจัดการของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และก้าวทันการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย จึงมีข้อเสนอแนะว่า คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตฯ พ.ศ. 2568 เพื่อให้หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตได้เป็นไปตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ตลาดแรงงาน และเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 อย่างมีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎพร ว่องไว. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการติดตามแนวทาง Outcome Based Education (OBE) ในสหรัฐอเมริกา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 21(1), 161-178.
- จิตติยาภรณ์ เขาวรากุล. (2563). คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21. HUSO Journal of Humanities and Social Sciences, 4(2), 100-111.
- เจษฎาภรณ์ วิริยะสกุลธนะ. (2563). อนาคตภาพสมรรถนะพื้นฐานของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาไทย. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 81-91.
- ธนวรรณพร ศรีเมือง และคณะ. (2564). สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการออกกำลังกายสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(1), 37-46.
- นรินทร์รา จันทพร และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬาในทีมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(3), 78-93.
- บัณฑิตา อินสมบัติ และปราณี เนรมิตร. (2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศสู่ Thailand 4.0: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(2), 159-170.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- เบญจวรรณ ถนอมชัยวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 208-222.
- ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง หน้า 35 - 36 (20 กรกฎาคม 2565).
- ประดิษฐ์ ปะวันนา. (2563). การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 9(1), 149-162.
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 1. (6 ส.ค. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (ปรัชญา ขมสะห้าย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 10. (16 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (วัชรพล บุญครอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 2. (12 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (คชา อุดมตะคุ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 3. (31 ส.ค. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (ปรัชญา ขมสะห้าย, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 4. (30 ส.ค. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร
วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(กันตพิชญ์ ศักดิ์สวัสดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 5. (21 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร
วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(สมศรี ปานพันธุ์โพธิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 6. (2 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรวิทยา
ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(วัชรพล บุญครอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 7. (13 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร
วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(ประเวท เกษกัน, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 8. (18 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร
วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(อรรพรรณ ทองดีเจริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่ 9. (27 ก.ย. 2566). ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร
วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
(คณิติน ม่วงชูอินทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ฝ่ายมาตรฐานการศึกษา สำนักบริหารการศึกษ. (2565). แนวทางการจัดทำหลักสูตรใหม่/หลักสูตรปรับปรุงของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565) ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา
พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2567 จาก https://registrar.ku.ac.th/wp-content/uploads/2022/10/แนวทางการเขียนหลักสูตร-65_1.pdf
- พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก
หน้า 128 - 130 (22 พฤษภาคม 2562).
- พิศิษฐ ตันทวนิช และพนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของค่า IOC. วารสารการวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 3-12.
- ไพโรจน์ สว่างไพร และคณะ. (2566). การพัฒนาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการและการสอนกีฬาให้สอดคล้องความ
ต้องการในการเข้าฝึกประสบการณ์ตามแนวสหกิจศึกษา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 3(1), 95-105.
- มารุต พัฒนาผล. (2562). ความท้าทายและกลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาตามแนวทาง Outcome
Based Education (OBE): กรณีศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษประยุกต์
ศึกษา คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลาครินทร์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 37(1),
127-144.
- ศากุล ช่างไม้. (2546). การเก็บข้อมูล การจัดการกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสาร
มหาวิทยาลัยคริสเตียน, 9(3), 164-173.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561
- 2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อัจฉราลักษณ์ วิเศษ. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมของครูพลศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best, J. W. (1981). *Research in Education*. (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Katawazai, R. (2021). Implementing outcome-based education and student-centered learning in Afghan public universities: the current practices and challenges. *Heliyon journal*, 7(5), 1-16.

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้
สู่กระบวนการถ่ายทอดเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนของชุมชนการเคหะแห่งชาติ
เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร^{*}
CARPET PRODUCT DESIGN AND DEVELOPMENT FROM REMNANT FABRICS
TOWARD TRAINING PROCESS FOR SUSTAINABLE CAREERING OF NATIONAL
HOUSING AUTHORITY, NONG CHOK, BANGKOK

รุจิราภา งามสระคู¹, โสรณา เครือเมฆ^{2*}, อะเคื้อ กุลประสูติติก², กิรดิช สายพัทลุง¹
Rujirapha Ngamsakoo¹, Soracha Kruamek^{2*}, Akua Kulprasutidilok², Keeradit Saipattalung¹

¹คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Industrial Technology, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

^{*}Corresponding author E-mail: Soracha1723@gmail.com

บทคัดย่อ

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้เป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และเพื่อถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ ใช้รูปแบบงานวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้บริโภค จำนวน 413 คน กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ จำนวน 14 คน โดยความสมัครใจ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้ผลิตภัณฑ์พรมและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากเศษผ้าเหลือใช้ จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ โดยผู้บริโภคมีความคิดเห็นในแต่ละผลิตภัณฑ์ ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์บ้านแมว อาสนะ พรม หมอนอิง และเบาะรองนั่ง (คะแนนเฉลี่ย 4.17, 4.11, 4.07, 4.03, 4.02 ตามลำดับ) และพบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับมากทุกผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย และ 2) การถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ให้แก่ ทีมผู้ช่วยวิทยากร จำนวน 5 คน และกลุ่มประชาชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 14 คน พบว่า มีความพึงพอใจต่อกระบวนการถ่ายทอด ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 4.63 และ 4.67 ตามลำดับ)

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์, การพัฒนาผลิตภัณฑ์, เศษผ้าเหลือใช้, การถ่ายทอด

Abstract

The design and development of carpet products from remnant fabric is an upgrade of community products by adding value to the products. This research aimed to design and

develop carpet products made from remnant fabric and to transfer the production process of these carpet made from remnant fabric. The research utilized a mixed-methods approach. The sample groups included: 5 Key Informants selected through purposive sampling. 413 Consumers selected through convenience sampling. 5 Assistant trainers selected through purposive sampling. 14 Participants in the Production Process Transfer who volunteered. Data were collected through focus group discussions and workshops. The tools used for data collection were observation forms and questionnaires. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) carpets and other products From 5 remnant fabric products, consumers had opinions on each of the 5 products at positive level, namely cat house, seat (Asana), carpet, backrest pillow and seat cushion (average score 4.17, 4.11, 4.07, 4.03, 4.02 respectively). It was found that consumers highly agreed with all products in terms of design, price and utility. 2) Transferring the production process of products from remnant fabric to the team of 5 assistant trainers and 14 participants from the National Housing Authority, Nong Chok District, Bangkok, found that they were most satisfied with the transfer process in overall (average score 4.63 and 4.67 respectively) .

Keyword: Product Design, Product Development, Remnant Fabrics, Process Transfer

บทนำ

ประเทศไทยโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ ‘โมเดลเศรษฐกิจ BCG’ หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy Model) ไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (Singlor, T., 2565) Circular Economy เป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิด โดยมีแนวคิดในการจัดการทรัพยากรให้เกิดการหมุนเวียนในระบบ นำเอาของที่ใช้แล้วเวียนกลับมาเป็นวัตถุดิบ (Re-material) ทำผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ (Make Use Return) เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่กำลังหมดไป และไม่ต้องกำจัดขยะที่กำลังเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าไลฟ์สไตล์ กระทรวงพาณิชย์, 2563) การออกแบบสร้างสรรค์เศษผ้าเหลือใช้ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หลากหลายขึ้น เช่น พรมและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จึงเป็นการลดขยะและการเพิ่มมูลค่าให้เศษผ้าที่เกือบจะเป็นขยะได้ปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่ามากขึ้น

อุตสาหกรรมแฟชั่น (สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม) มีส่วนทำให้เกิดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ในสัดส่วนที่สูงซึ่งมากกว่าหลาย ๆ อุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการบินระหว่างประเทศและการขนส่งทางเรือ อาจเรียกได้ว่าอุตสาหกรรมนี้เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีส่วนร่วมในการทำลายสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการใช้พลังงาน น้ำ และสารเคมีอย่างมาก รวมถึงมีการสร้างขยะ และการปนเปื้อนของเส้นใยไมโครไฟเบอร์เข้าสู่สิ่งแวดล้อมระหว่างการซักล้าง (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2567) นับเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาโลกร้อน เพราะในขั้นตอนการผลิตแต่ละขั้นตอนนี้ เป็นต้นเหตุของการสร้างก๊าซเรือนกระจกเข้าสู่ชั้นบรรยากาศเริ่มตั้งแต่ขั้นตอน การทอ การฟอกสี จนถึงขั้นตอนการตัดเย็บจนเป็นเสื้อ ดังนั้น การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดก๊าซเรือนกระจกที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและลดภาวะขยะล้นโลก

ชุมชนเคหะคลองกรุงโชน 6 เป็นหนึ่งในโซนของโครงการการเคหะแห่งชาติ (กคช.) ตั้งอยู่ที่ แขวงลำผักชี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีจำนวนครัวเรือน 327 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,300 คน (การเคหะแห่งชาติ, 2566) ชาวชุมชนเคหะคลองกรุงโชน 6 ส่วนใหญ่มีถิ่นฐานเดิมเป็นชุมชนแออัด เขตเมือง จากการจัดระเบียบพื้นที่ของภาครัฐทำให้ต้องถูกโยกย้ายที่อยู่อาศัยมาอยู่ที่ใหม่บริเวณชานเมืองรอบนอกของกรุงเทพมหานคร หลายคนต้องออกจากงานเดิม ประกอบกับกลุ่มประชากรในชุมชนจำนวนหนึ่งมีอายุมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการว่างงาน รายได้ของครอบครัวลดลง จากปัญหาดังกล่าวทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านชุมชนเคหะคลองกรุงโชน 6 เพื่อรวมกลุ่มหารายได้เสริมให้กับสมาชิก โดยทางกลุ่มได้นำวัสดุเหลือใช้ ได้แก่ เศษผ้าจากโรงงาน เป็นวัสดุหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น พรมเช็ดเท้า แผ่นรองภาชนะ ผ้าถุงพื้น ฯลฯ ใช้กรรมวิธีการถัก ทอ ด้วยมือ เพื่อขายเป็นสินค้าของชุมชน จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยเพื่อบริการวิชาการภายใต้โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น และได้พูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านพบว่า ผลิตภัณฑ์พรมของชุมชนขาดจุดเด่นและเอกลักษณ์ รูปแบบซ้ำซ้อนกับสินค้าที่วางจำหน่าย จึงได้ทำการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์พรมของชุมชนให้มีความสวยงามมากขึ้น ซึ่งต่อมากลุ่มแม่บ้านและคณะผู้วิจัยได้มีความเห็นร่วมกันว่าเศษผ้าเหลือใช้สามารถนำมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ใช้งานได้หลากหลาย จะได้เป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค และในส่วนของกระบวนการผลิต ยังมีขั้นตอนการผลิตที่ใช้เวลานาน การผลิตงานแต่ละชิ้นเป็นไปล่าช้า ดังนั้นจึงต้องปรับปรุงการผลิตสินค้าของชุมชนทั้งในเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต

จากปัญหาดังกล่าว กลุ่มแม่บ้านชุมชนเคหะคลองกรุงโชน 6 และคณะผู้วิจัย จึงเห็นว่าควรยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบของการใช้งานที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และมีความสวยงามทันสมัย โดยออกแบบผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้เพิ่มขึ้นมา ได้แก่ เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว ในส่วนของกระบวนการผลิตได้จัดให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ในส่วนของวัสดุที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คณะผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านได้ใช้เศษผ้าจากโรงงานเป็นวัสดุหลักเช่นเดิม เพื่อยืดอายุของเศษผ้าเหลือใช้ไม่ให้เกิดเป็นขยะ ผ่านกระบวนการในการแปลงสภาพของวัสดุ (Upcycling) โดยทำให้เป็นสินค้าที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพัฒนาเป็นสินค้าชุมชน ส่งผลให้มีการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และเพื่อถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้
2. เพื่อถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงพัฒนา (Research & Development) ที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ระยะที่ 1 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

กลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มแม่บ้านเคหะคลองกรุงโซน 6 มีอาชีพทำพรมเช็ดเท้าจากเศษผ้าเหลือใช้ มีความรู้และทักษะในการผลิตพรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านการพัฒนาอาชีพ จำนวน 5 ราย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มผู้บริโภคที่สนใจในผลิตภัณฑ์ จำนวน 413 คน จากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Selection) และเนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran (Cochran, W. G., 1953) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549) สูตรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1 - P) Z^2}{d^2}$$

แทนค่าได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 413 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เช่น แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค วิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ง่ายต่อการผลิตและลดเวลาในการผลิต และเครื่องบันทึกเสียงและภาพถ่าย และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว (ต้นแบบ) โดยสอบถามความคิดเห็นใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ทั้งนี้ในการให้ความเห็นของแต่ละผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มเติมข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open End) นำข้อคำถามไปดำเนินการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity Content) โดยใช้เทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมิน กำหนดค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในเกณฑ์ที่ใช้ได้ คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556) พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Cronbach, L. J., 1970) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับ เท่ากับ .978

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล การเปรียบเทียบ การอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์สำหรับการแปลความหมายของระดับค่าคะแนนเฉลี่ยโดยพิจารณาจาก Mid Point (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2546) ดังนี้

ระดับ 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับผลิตภัณฑ์มากที่สุด

ระดับ 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยกับผลิตภัณฑ์มาก

ระดับ 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยกับผลิตภัณฑ์ปานกลาง

ระดับ 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยกับผลิตภัณฑ์น้อย

ระดับ 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยกับผลิตภัณฑ์น้อยที่สุด

การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่ม และ 3) การประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมในการเข้าร่วมการวิจัย โดยคณะวิจัยประชุมชี้แจงโครงการร่วมกับชุมชน และกลุ่มขับเคลื่อนองค์ความรู้ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตหนองจอก

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 คณะผู้วิจัยและตัวแทนกลุ่มที่มีความชำนาญในการผลิตพรมจากเศษผ้าเหลือใช้ ร่วมกันออกแบบสร้างแม่แบบ (Pattern) โดยกำหนดรูปแบบ รูปร่าง และลวดลายของผลิตภัณฑ์ 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แม่แบบ (Pattern) พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว

2.2 กำหนดชุดสี สำหรับเป็นแนวทางในการสร้างชิ้นงานเพื่อแก้ปัญหาเรื่องสีที่หลากหลายของเศษผ้าที่ได้มาแต่ละครั้ง เพราะไม่สามารถกำหนดสีเองได้ เมื่อได้เศษผ้ามาทางชุมชนทำการคัดแยกเศษผ้า และมาจัดวางคู่สีให้ใกล้เคียงกับชุดสีต้นแบบ

2.3 นำแบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์พรมและผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่มจากเศษผ้าเหลือใช้ ขอรับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลการประเมินในภาพรวม มีความพึงพอใจกับแบบร่างทั้ง 5 แบบ โดยมีความเห็นว่า สามารถนำมาผลิตชิ้นงานต้นแบบได้ นอกจากนี้ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงผลงานต้นแบบให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 การพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมและผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่มจากเศษผ้าเหลือใช้ นำแบบร่างที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมาผลิตเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับตัวแทนกลุ่มโดยสร้างแม่แบบ (Pattern) เท่าขนาดชิ้นงานจริง ดำเนินการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยขั้นตอนการถักเปียจากเศษผ้า ที่มีขนาด และความยาว ตามแม่แบบกำหนด การเตรียมอะไหล่รูปทรงต่าง ๆ ขั้นตอนและการประกอบรูปร่างตามแม่แบบ

2.5 นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 แบบ ขอรับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และด้านสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินในภาพรวม มีความพึงพอใจกับต้นแบบทั้ง 5 แบบ และให้การแนะนำเพิ่มเติมให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว (ต้นแบบ) โดยสอบถามความคิดเห็นใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทาง Online

ระยะที่ 2 การถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ช่วยวิทยากร (แม่ไก่) มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มแม่บ้านเคหะคลองกรุงโซน 6 มีความรู้และทักษะในการผลิตพรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านการพัฒนาอาชีพ จำนวน 5 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และ 2) กลุ่มประชาชนการเคหะแห่งชาติ เป็นผู้ที่สนใจเข้ารับการถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ จำนวน 14 คน ได้มาด้วยความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เครื่องบันทึกเสียงและภาพถ่าย และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยสอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ด้านวิทยากร และด้านกระบวนการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) นำข้อคำถามไปดำเนินการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity Content) โดยใช้เทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมิน กำหนดค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในเกณฑ์ที่ใช้ได้ คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556) พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Cronbach, L. J., 1970) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับ เท่ากับ .968

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ข้อมูลจากการอบรม และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์สำหรับการแปลความหมายของระดับค่าคะแนนเฉลี่ยโดยพิจารณาจาก Mid Point (ชูศรี วงศ์รัตน, 2546) ดังนี้

ระดับ 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจกับการอบรมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด

ระดับ 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจกับการอบรมเชิงปฏิบัติการมาก

ระดับ 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจกับการอบรมเชิงปฏิบัติการปานกลาง

ระดับ 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจกับการอบรมเชิงปฏิบัติการน้อย

ระดับ 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจกับการอบรมเชิงปฏิบัติการน้อยที่สุด

การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีรายละเอียด ดังนี้

1. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ แก่กลุ่มผู้ช่วยวิทยากร (แม่ไก่) มีผู้เข้าร่วมอบรม 5 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม 2 วัน และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ แก่กลุ่มประชาชน การเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นการอบรมให้กับผู้ที่สนใจที่จะเรียนรู้และนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม หรือรายได้หลักของตนเอง โดยมีผู้เข้าร่วมอบรม 14 คน ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ถ่ายทอดกระบวนการผลิต คือ เบาะรองนั่ง ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม 2 วัน และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. การคืนข้อมูลสู่ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการแสดงเชิงนิทรรศการเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน เกี่ยวกับต้นแบบผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานและผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

ผลการวิจัย

1. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้

1.1 ต้นแบบผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเพิ่ม ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ มีแนวทางการออกแบบและพัฒนาหลัก คือ การนำเศษผ้าที่เหลือใช้จากการตัดเย็บมาผลิตและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการจับชุดของสีผ้า การกำหนดรูปร่าง และลวดลาย ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ชุมชนการเคหะแห่งชาติ ทั้งสิ้น จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว ดังแสดงในภาพที่ 2, 3, 4, 5, 6

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์พรม

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์เบาะรองนั่ง

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์หมอนอิง

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์อาสนะ

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์บ้านแมว

1.2 ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ (n = 413)

ประเภทผลิตภัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความคิดเห็น
พรม	4.07	0.78	เห็นด้วยมาก
เบาะรองนั่ง	4.02	0.82	เห็นด้วยมาก
หมอนอิง	4.03	0.83	เห็นด้วยมาก
อาสนะ	4.11	0.85	เห็นด้วยมาก
บ้านแมว	4.17	0.83	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์บ้านแมว อาสนะ พรม หมอนอิง และเบาะรองนั่ง (คะแนนเฉลี่ย 4.17, 4.11, 4.07, 4.03, 4.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83, 0.85, 0.78, 0.83 และ 0.82 ตามลำดับ)

ทั้งนี้เมื่อนำผลคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ แยกตามรายด้านและแยกตามผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ แยกตามรายด้าน และผลิตภัณฑ์ (n = 413)

ด้าน	รายการวิเคราะห์	ผลิตภัณฑ์				
		พรม	เบาะรองนั่ง	หมอนอิง	อาสนะ	บ้านแมว
ออกแบบ	$\bar{X}$	4.24	4.20	4.17	4.23	4.26
	S.D.	0.72	0.75	0.78	0.79	0.79
	แปลผลระดับความคิดเห็น	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
ราคา	$\bar{X}$	3.76	3.72	3.82	3.89	4.02
	S.D.	0.87	0.92	0.91	0.94	0.90
	แปลผลระดับความคิดเห็น	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
ประโยชน์ใช้สอย	$\bar{X}$	4.16	4.09	4.05	4.17	4.18
	S.D.	0.67	0.70	0.79	0.79	0.80
	แปลผลระดับความคิดเห็น	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านการออกแบบ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ในระดับเห็นด้วยมาก โดยผลิตภัณฑ์บ้านแมวมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D = 0.79) ด้านราคา ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย

กับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ในระดับเห็นด้วยมาก โดยผลิตภัณฑ์บ้านแมมมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.02$, S.D = 0.90) ด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ในระดับเห็นด้วยมาก โดยผลิตภัณฑ์บ้านแมมมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D = 0.80)

2. การถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ ผลการดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ทำการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ กลุ่มผู้ช่วยวิทยากร (แม่ไก่) และ 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ กลุ่มประชาชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ กลุ่มผู้ช่วยวิทยากร (แม่ไก่) มีผู้เข้าร่วมอบรม 5 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม 2 วัน ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรม โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ด้านวิทยากร และด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D = 0.45) เมื่อพิจารณาแต่ละรายด้าน พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.90$, S.D = 0.32) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.70$, S.D = 0.47) ซึ่งมีคะแนนเท่ากับด้านวิทยากร

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ กลุ่มประชาชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมอบรม 14 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม 2 วัน ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรม โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ด้านวิทยากร และด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67 \pm 0.47$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายด้าน พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.70$, S.D = 0.47) ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.70$, S.D = 0.48) ซึ่งมีคะแนนเท่ากัน และด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.63$, S.D = 0.49)

อภิปรายผล

1. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พรมจากเศษผ้าเหลือใช้ ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ จำนวน 5 แบบ ได้แก่ พรม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการแปลงสภาพวัสดุเหลือใช้ เพื่อกลับสู่วงจรการใช้อีกครั้ง ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม (Upcycling หรือ Upcycled) โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบจึงแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันในท้องตลาด การออกแบบให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางสีสันทันและลวดลาย เป็นงานหัตถศิลป์ทำด้วยมือ ถักทอด้วยใจ รูปแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้จากงานวิจัยนี้จะแตกต่างจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ของงานวิจัยอื่นที่มีการศึกษามาก่อนแล้ว ดังเช่น การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ (พิณท์ ไกรแก้ว, 2564) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตกแต่งที่พักอาศัยโดยการนำเศษผ้าเย็บมกรรมของชุมชนเข้ามาเป็นวัสดุหลัก (ศศิกาญจน์ นารถโคษา, 2565) การพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นแฟชั่นเป็นเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรี (วรฐ ทรัพย์ศรีสัตยชัย และวิรุฬห์ วุฒิฤทธากุล, 2565) การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าปักของชนเผ่า (พรชัย เตชะธนเศรษฐ์ และคณะ, 2562) การพัฒนาพวงกุญแจและกระเป๋า (เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์, 2561) เป็นต้น เนื่องจาก 1) มีกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างโดยนำเศษผ้าเหลือใช้มาถักเป็นเปีย นำเส้นเปียมาทอต่อกัน แล้วนำมาประกอบรูปร่างตามแม่แบบ 2) มีรูปแบบการใช้งานที่แตกต่างมีความหลากหลาย เช่น เครื่องใช้ในทางพระพุทธศาสนา อุปกรณ์เครื่องใช้เฉพาะสำหรับสัตว์เลี้ยง และ 3) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เข้ากับกระแสคนไทยยุคใหม่ในการเลี้ยงสัตว์แบบ Pet Parent โดยเฉพาะกลุ่มทาสแมว ส่วนการศึกษา

ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก จังหวัด กรุงเทพมหานคร ได้ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้าน ประโยชน์ใช้สอย ซึ่งพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการออกแบบให้คุณค่า กับอัตลักษณ์ทางสีสันทนทาน เป็นการเพิ่มมูลค่าของเศษผ้าเหลือใช้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ในระดับ เห็นด้วยมาก เนื่องจากการออกแบบที่ให้คุณค่ากับอัตลักษณ์ทางสีสันทนทานที่หลากหลาย สวยงาม การออกแบบ ที่โดดเด่น ทันสมัย และเลือกใช้วัสดุได้เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ พิราอร อำนวยพรสกล ศึกษาการ ใช้ประโยชน์จากเศษผ้าเย็บเหลือทิ้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อสร้างแนวทางการออกแบบใหม่สู่ผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับดี ด้านราคา ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ในระดับเห็นด้วยมาก เนื่องจากราคาที่เหมาะสมกับกระบวนการผลิต (งานทำมือ) ราคาผลิตภัณฑ์ ใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันในท้องตลาดทั่วไป ราคาเหมาะสมกับวัสดุที่ใช้ในการผลิตและคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ (พิราอร อำนวยพรสกล, 2557) สอดคล้องกับการศึกษาของวรสุตา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ ที่ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือทิ้งสู่ผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งและแฟชั่น: ชุมชนต้นแบบเทศบาล เมืองเขารูปช้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจในด้านราคามากที่สุด ร้อยละ 71.10 และด้าน ประโยชน์ใช้สอย ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ในระดับเห็นด้วยมากเช่นกัน (วรสุตา ขวัญ สุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ, 2563) เนื่องจากการออกแบบที่ให้ประโยชน์ใช้สอยหลากหลายในหลายด้าน เช่น การตกแต่งที่พักอาศัย เครื่องใช้ในทางพระพุทธศาสนา และอุปกรณ์เครื่องใช้เฉพาะสำหรับสัตว์เลี้ยง รูปแบบ เหมาะสมกับการใช้งาน ขนาดของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับการใช้งาน ผลิตภัณฑ์มีความคงทนแข็งแรง ต่อการใช้งาน ทั้งนี้ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็น พบว่า ผลิตภัณฑ์บ้านแมว มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดในทุกด้าน อาจเนื่องจากพฤติกรรมการเล่นแมวเปลี่ยนไป การเล่นแมวในประเทศไทยได้รับความนิยมมากขึ้นเป็นอย่าง มาก แมวพันธุ์ไทย และแมวพันธุ์ต่างประเทศได้รับความนิยมเป็นสัตว์เลี้ยงในบ้าน กลายเป็นเพื่อนคู่ชีวิตสำหรับ คนไทย เปรียบเสมือนสมาชิกคนหนึ่งที่บ้าน (รสมา ภูสุนทรธรรม, 2558) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภาวีร์ มงคลชาติ และวิลาสินี ยนต์วิทย์ เหตุผลหลักที่เลี้ยงแมว คือ เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ ความสำคัญในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาจากคุณภาพของสินค้า (ศุภาวีร์ มงคลชาติ และวิลาสินี ยนต์ วิทย์, 2560)

2. การถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ให้กับทีมผู้ช่วยวิทยากร เพื่อให้เป็น ต้นแบบนำไปถ่ายทอดยังกลุ่มอื่น ๆ และการถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มประชาชนการเคหะ แห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของครอบครัว ทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจ ต่อกระบวนการถ่ายทอดในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากรมีความสอดคล้องกับความต้องการ พัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าของชุมชนทั้งในเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และการเพิ่มรายได้ ให้กับครอบครัว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้สู่กระบวนการถ่ายทอดเพื่อสร้างอาชีพอย่าง ยั่งยืนของชุมชนการเคหะแห่งชาติ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 แบบ คือ พรหม เบาะรองนั่ง หมอนอิง อาสนะ และบ้านแมว ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานส่งเสริมการค้า กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หน่วยงานทางด้านการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนสถาบันการศึกษา เป็นต้น ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ขนาด ลวดลาย ความเหมาะสมในการใช้งานจริง การเลือกใช้วัสดุ การพัฒนาวิธีการผลิต เพื่อให้มีความคงทน และดูแลรักษาได้ รวมถึงการพัฒนาด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับฐานะ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย ทั้งแบบออนไลน์ และออฟไลน์ และ 2) ด้านการถ่ายทอดกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าเหลือใช้ ควรมีการพัฒนาเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพด้วยการอบรมให้ความรู้ และฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขต สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น และเพื่อเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดยังกลุ่มอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมอาชีพและการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว) ปีงบประมาณ 2566 งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เลขที่โครงการวิจัย 02.004/66 ให้ไว้ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การเคหะแห่งชาติ. (2566). ข้อมูลทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.nha.co.th/Information/nha-information/>
- เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์. (2561). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทเศษผ้ากลุ่มสตรีแม่บ้านต้นโจ๊ก (คำขาว) ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เทพนิมิตการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรชัย เตชะธนเศรษฐ์ และคณะ. (2562). การพัฒนา ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าจากเศษผ้า หมุดต้นยาง ตำบลจันทน์ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 4(1), 1-13.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2556). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: บริษัท แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด.
- พินท์ ไกรแก้ว. (2564). รายงานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์เฟอร์นิเจอร์ด้วยเศษผ้าจากโรงงานอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://elibrary.bpi.ac.th/book-detail/42133>
- พิราอร อำนวยพรสกล. (2557). ศึกษาการใช้ประโยชน์จากเศษผ้ายืดเหลือทิ้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อสร้างแนวทางการออกแบบใหม่สู่ผู้บริโภค. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รสมา ภูสุนทรธรรม. (2558). 80 ปี สัตว์แพทย์ศาสตร์ จุฬาฯ 80 ปี สร้างความสุขไม่สิ้นสุด. กรุงเทพมหานคร: ตีรณสาร.

- วรฐ ทรัพย์ศรีสัญชัย และวิรุฬห์ วุฒิฤทธากุล. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นอับไซเคิล กรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 23(2), 107-119.
- วรสุตา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ. (2563). รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือทิ้งสู่ผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่ง และแฟชั่น: ชุมชนต้นแบบเทศบาลเมืองเขารูปช้าง. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://riss.rmutsv.ac.th/upload/doc/202103/OWT6kHgCfHIAxOgAL5Vk/OWT6kHgCfHIAxOgAL5Vk.pdf>
- ศศิกาญจน์ นารถโคษา. (2565). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตกแต่งที่พักอาศัย จากเศษผ้าที่ย้อมครามที่สะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดสกลนคร. วารสารสถาปัตยกรรมการออกแบบและการก่อสร้าง, 4(1), 41-57.
- ศุภาวีร์ มงคลชาติ และวิลาสินี ยนต์วิทย์. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สัตว์เลี้ยงสำหรับแมวของผู้บริโภคที่เลี้ยงแมวในประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(3), 67-73.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2567). Fast Fashion ปลดปล่อยคาร์บอนเยอะยิ่งกว่าอุตสาหกรรมการบินและการขนส่งทางเรือรวมกัน. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th>
- สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าไลฟ์สไตล์ กระทรวงพาณิชย์. (2563). โครงการพัฒนาสินค้าผ้าไทยสู่ตลาดโลกด้วยแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy). เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.thaitextile.org/th/service/detail.2149.1.0.html>
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Singlor T. (2565). SDG Updates เมื่อโลกต้องการโมเดลเศรษฐกิจใหม่ ไทยจึงมี 'BCG' (Bio-Circular-Green Economy) เป็นวาระแห่งชาติปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2023 จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/04/14/bcg-economy-model-trend-th-national-agenda-2021>

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร*

PRESENTATION STRATEGIES FOR ECOLOGICAL CONSCIENCE IN CHILDREN'S LITERATURE: A CASE STUDY OF "MO YAI NOI"

BY KITISAK SRIKAEWBOWORN

วัลภา ธารเวท*, มารศรี สอทิพย์

Wanlapa Tarawet*, Marasri Sorthip

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanlapa.ta@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการนำเสนอและแนวคิด การวิจารณ์เชิงนิเวศ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึก มี 5 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการ นำเสนอผ่านโครงเรื่อง ผู้เขียนสร้างโครงเรื่องให้ตัวละครมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง 2) กลวิธีการนำเสนอผ่านตัวละคร มีการตั้งชื่อตัวละครหลักเพื่อสื่อถึงนิเวศ และการสร้างตัวละครที่เป็นมิตร กับธรรมชาติหรือมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ 3) กลวิธีการนำเสนอผ่านบทสนทนา มีการใช้บทสนทนานำเสนอบุคลิก ลักษณะนิสัย และทัศนคติของตัวละครที่มีต่อธรรมชาติที่แฝงไปด้วยแนวคิดนิเวศสำนึก 4) กลวิธีการนำเสนอผ่าน ฉากพบทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ ฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม และ 5) กลวิธีการนำเสนอ ผ่านน้ำเสียงของผู้แต่ง ได้แก่ น้ำเสียงชื่นชมเชิดชูธรรมชาติ น้ำเสียงโน้มน้าวให้อนุรักษ์ธรรมชาติ น้ำเสียงจริงจัง สื่อความให้คิด และน้ำเสียงโศกเศร้า ซึ่งวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย เป็นวรรณกรรมสีเขียวที่มีลักษณะเด่น ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการสอดแทรกคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพร หลากหลายชนิดที่สามารถนำมารักษาโรคต่าง ๆ ได้ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง วรรณกรรมเรื่องนี้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้อ่าน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: กลวิธีการนำเสนอ, แนวคิดนิเวศสำนึก, วรรณกรรมเยาวชน, หมอยาน้อย

Abstract

This research aims to analyze the presentation strategies for ecological conscience in the children's literature: "Mo Yai Noi" by Kitissak Srikaewboworn. This is a qualitative research study employing the conceptual frameworks of presentation strategies and ecocriticism. The research findings reveal five strategies for presenting ecological awareness concepts: 1) Presentation through

plot structure - the author crafts the plot so that the characters are connected to nature from beginning to end. 2) Presentation through characters - the main characters are named to convey ecological implications, and creates characters that are either nature-friendly or embody ecological awareness. 3) Dialogue: Through dialogue, the characters' personalities, habits, and views towards nature are expressed, embedding ecological ideas within their interactions. 4) Setting: Five types of settings are identified, including natural environments, man-made environments, temporal settings or periods, the living conditions of the characters, and abstract environmental settings. 5) Tone: The author's tone varies from one of admiration for nature, to persuasive in advocating for its conservation, serious in provoking thought, and melancholic. The children's literature "Mo Yai Noi" is a prominent example of green literature, distinguished by its focus on nature and the environment. Particularly notable is the inclusion of the benefits of various medicinal plants that can treat a range of ailments through traditional herbal medicine. This aspect underscores the profound connection between humans and nature. The literature plays a significant role in instilling a sense of environmental conservation in its readers, especially among children and young people.

Keywords: Presentation Strategies, Ecological Conscience, Children's Literature, Mo Yai Noi

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ได้รับการนำเสนอในผลงาน ด้านศิลปวรรณกรรมมาโดยตลอด เนื่องจากมนุษย์มักจะใช้เป็นสื่อในการทำความเข้าใจ ประนีประนอม และแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อโลกธรรมชาติ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556) วรรณกรรมจึงเปรียบเสมือนโลกอีกใบที่สะท้อนภาพสังคมผ่านภาษาให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งในปัจจุบันมีการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสำนึกสีเขียวหรือสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้อ่านเพิ่มมากขึ้น โดยวรรณกรรมได้นำเสนอบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติหลากหลายแง่มุม อันแสดงให้เห็นถึงแนวคิดนิเวศสำนึกที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดนิเวศสำนึก (Ecological Conscience) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ ซึ่งกระบวนการที่ตนดังกล่าวจะส่งผลต่อการปฏิบัติตนของมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องน้อย บุญเนตร ได้อธิบายว่า แนวคิดนิเวศสำนึกเป็นมโนทัศน์ในการมองโลกธรรมชาติแบบองค์รวม ซึ่งจุดศูนย์กลางของคุณค่าอยู่ที่ความสมดุลของโลกชีวมิติใอยู่มที่มนุษย์ มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติ (เนื่องน้อย บุญเนตร, 2537) นอกจากนี้ ตรีศิลป์ บุญขจร ได้กล่าวถึงท่าทีของมนุษย์ที่มองธรรมชาติเป็นเพียง "สิ่งแวดล้อม" ของมนุษย์ มนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งและจักรวาลทำให้เกิดทัศนคติที่ว่าธรรมชาติ คือ "ทรัพยากร" ที่มนุษย์มุ่งใช้ประโยชน์ มนุษย์จึงเป็นตัวการสำคัญในการทำลายธรรมชาติและก่อให้เกิดวิกฤตสิ่งแวดล้อม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2566)

"หมอยาน้อย" เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวประเภทงานเขียนในปี 2566 ซึ่งวรรณกรรมเรื่อง หมอยาน้อย แฝงไปด้วยแนวคิดนิเวศสำนึก โดยกิตติศักดิ์ ได้ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทแถบชนเมืองพัทลุงที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น ตัวละคร ฉาก บทสนทนา นำเสนอคุณประโยชน์ของธรรมชาติ รวมถึงพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนวิถีในการนำพืชสมุนไพรมารักษาโรคตามภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการเรียนรู้ของตัวละครหลัก คือ "ปริมินทร์" แสดงให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่มี

ความจำเป็นต่อชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังนำเสนอความสำคัญของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากพื้นที่ธรรมชาติ และการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการศึกษาวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนได้สอดแทรกแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมอันแสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างน่าสนใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษากลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร เพื่อเข้าใจกลวิธีการนำเสนอที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึก โดยวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูล ได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรม และการวิจารณ์เชิงนิเวศ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล อ่านทำความเข้าใจและตีความตัวบท จากนั้นเก็บรวบรวมตัวบทที่แสดงแนวคิดนิเวศสำนึกมาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบของวรรณกรรมตามแนวทาง การวิจารณ์เชิงนิเวศ และได้นำกรอบแนวคิดการแบ่งประเภทของฉากในวรรณกรรมของ ธัญญา สังขพันธานนท์ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วย ซึ่งองค์ประกอบของวรรณกรรมเป็นส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันแสดงให้เห็นถึงแนวคิดนิเวศสำนึกที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539); (กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร, 2561)

3. การนำเสนอผลการศึกษา นำผลการศึกษามาสรุปและอภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร โดยวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอจากองค์ประกอบของวรรณกรรมตามแนวทาง การวิจารณ์เชิงนิเวศพบว่า ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรมที่สำคัญ คือ กลวิธีการนำเสนอผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และน้ำเสียงของผู้แต่ง ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่อง คือ การผูกเรื่องหรือการสร้างเรื่องราวต่าง ๆ ในการดำเนินเรื่องเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ผู้เขียนสร้างโครงเรื่องให้ตัวละครมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังนี้

ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการนำเสนอภาพความสำเร็จของปริมินท์ที่กำลังขึ้นรับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และได้นำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านภาพความทรงจำของปริมินท์ เล่าย้อนไปเมื่อปริมินท์ยังเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในชนบทแถบชนเมืองพัทลุง ชีวิตในวัยเด็กของปริมินท์เต็มไปด้วยการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากธรรมชาติในท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่เขาชื่นชอบ ต่อมาผู้เขียนได้ผูกปมปัญหาให้ตัวละครมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการย้ายโรงเรียน การปรับตัวเข้ากับเพื่อนใหม่ และปมปัญหาที่สำคัญในเรื่อง คือ การเสียชีวิตของพ่อ

ที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งปอด ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ตัวละครมีความมุ่งมั่น ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องพิษสมุนไพร เพื่อค้นหาที่สามารถนำมารักษาโรคมะเร็งปอด ในที่สุดปรมินทร์ได้เป็นเภสัชกร และเป็นอาจารย์ที่มีผลงานการวิจัยทางด้านสมุนไพรเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ความว่า

“ขณะเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาเขามีผลงานวิจัยทางด้านสมุนไพรเป็นที่ยอมรับมากมาย สามารถค้นพบสารสำคัญใหม่ ๆ ที่อยู่ในสมุนไพรไทยหลายชนิด รวมทั้งมีบทความและงานวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ”

ผู้เขียนปิดเรื่องด้วยการคลี่คลายปมปัญหา ปรมินทร์สามารถค้นพบตัวยาคัญสำคัญในการยับยั้งเซลล์มะเร็งปอดจากใบทุเรียนเทศได้สำเร็จ โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านจากลุงเยี่ยมควบคู่กับความรู้สมัยใหม่ เรื่องจบลงด้วยภาพที่ปรมินทร์กำลังขึ้นรับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขาวิทยาศาสตร์เคมีและเภสัช ความว่า

“ภาพอดีตพลันปิดฉากลงเพียงแค่นั้น เมื่อพิธีกรในห้องประชุมเดินออกมาด้านหน้า ประกาศให้ทุกคนเตรียมยืนขึ้นเพื่อให้เกียรติแก่นายกรัฐมนตรี”

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนวางโครงเรื่องให้ธรรมชาติมีความเชื่อมโยงกับตัวละครหลัก คือ ปรมินทร์ ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง โดยผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครหลักเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากธรรมชาติ และสอดแทรกภูมิปัญญาการแพทย์ผ่านการเรียนรู้ของปรมินทร์ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้ปรมินทร์มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ รู้จักปรับตัวและดำรงชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งและไม่อาจแยกขาดจากกันได้

2. ตัวละคร (Characters) ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทในเรื่อง หรือบุคคลที่ผู้แต่งสมมติขึ้นมาเพื่อให้กระทำพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในท้องเรื่อง หรือเป็นผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่อง ตัวละครอาจจะเป็นคน สัตว์ หรือ สิ่งอื่น ๆ ก็ได้ ในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านตัวละคร ได้แก่ การตั้งชื่อ ตัวละครหลักเพื่อสื่อเน้นเชิงนิเวศ และการสร้างตัวละครที่เป็นมิตรกับธรรมชาติหรือมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ดังนี้

2.1 การตั้งชื่อตัวละครหลักเพื่อสื่อเน้นเชิงนิเวศ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านตัวละครหลัก โดยผู้เขียนตั้งชื่อตัวละครหลักว่า ปรมินทร์ แสงพฤกษ์ คำว่า “แสงพฤกษ์” เป็นชื่อที่สื่อความหมายเชิงนิเวศได้อย่างชัดเจน คำว่า “แสง” หมายถึง ค้นหา เสาะหา ส่วนคำว่า “พฤกษ์” หมายถึง ต้นไม้ ดังนั้น “แสงพฤกษ์” จึงหมายถึง การค้นคว้าหาความรู้ จากพืชพรรณธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนตั้งชื่อให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละครที่รักธรรมชาติ มีความสนใจและชื่นชอบพืชสมุนไพรเป็นพิเศษ ตลอดจนมีความเพียรพยายามมุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าคุณสมบัติของ พืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคจากภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน แสดงให้เห็นว่า ตัวละครมองเห็นคุณค่า และความสำคัญของธรรมชาติ ซึ่งให้เห็นว่าผู้เขียนได้ตั้งชื่อตัวละครหลักเพื่อสื่อเน้นเชิงนิเวศ คือ ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ซึ่งการตั้งชื่อตัวละครหลักในวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงแนวคิดนิเวศสำนึกที่ถูกนำเสนอผ่านตัวละคร แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติอีกด้วย

2.2 การสร้างตัวละครที่เป็นมิตรกับธรรมชาติหรือมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกโดยการสร้างตัวละครที่เป็นมิตรกับธรรมชาติหรือมีจิตสำนึก เชิงนิเวศ โดยสร้าง “ปรมินทร์” เป็นตัวละครหลักของเรื่อง ในวัยเด็กปรมินทร์อาศัยและเติบโตในชนบทแถบชานเมืองพัทลุงอันเต็มไปด้วยธรรมชาติที่อุดม

สมบูรณ์ ซึ่งประมินทร์เป็นเด็กที่รักธรรมชาติและให้ความสนใจเกี่ยวกับพืชสมุนไพรมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากได้รับการปลูกฝังมาจากคนในครอบครัว ความว่า

“ประมินทร์ชอบสีเขียวของต้นไม้มองที่ไรก็สดชื่นสบายตาสบายใจ เขาสนใจพืชพรรณต่าง ๆ รายรอบตัวมาตั้งแต่เด็ก ด้วยพ่อและลุงได้รับการปลูกฝังให้อยู่กับต้นไม้ใบหญ้ามาจากปู่ ยืนรักต้นไม้จึงถ่ายทอดมาอยู่ในสายเลือดเขาอย่างไม่รู้ตัว”

นอกจากความรักที่มีต่อธรรมชาติแล้ว ประมินทร์ยังเป็นเด็กที่มีความเมตตา มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของชีวิตอื่น มองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ที่ต้องพึ่งพาเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความว่า

“ประมินทร์ไม่รอช้ารีบถอดเสื้อยืดตัวเก่งเหลือเพียงกางเกงขาสั้นออก เดินลุยน้ำที่ลึกราวหน้าอกไปปลดเบ็ดออกจากปากของนกตัวนั้นด้วยความสงสาร ก่อนจะปล่อยมันให้เป็นอิสระคืนสู่ธรรมชาติดั้งเดิม บ่ายนี้ประมินทร์รู้สึกปีติเมื่อได้ช่วยชีวิตนกตัวนั้น แม่สอนเขาอยู่เสมอว่าอย่าไปรังแกหรือฆ่าสัตว์ ไม่ว่าจะตัวเล็กหรือ ตัวใหญ่ทุกชีวิตล้วนมีจิตใจ ต่างคนต่างอยู่ไม่ควรเบียดเบียน เว้นแต่จะนำมาเป็นอาหารเพื่อประทังชีวิต”

ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า ประมินทร์เป็นเด็กที่ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ตอนที่ลุงคนขับเรือได้เล่าถึงปัญหาการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วของนกหลายชนิด อันมีสาเหตุจากการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ ความว่า

“ประมินทร์ได้รับรู้สิ่งที่ลุงคนขับเรือบอกแล้วรู้สึกใจหาย ธรรมชาติกำลังถูกทำลายลงด้วยน้ำมือมนุษย์เขาคิดในใจว่า หากต้องการให้ธรรมชาติยังคงอยู่ทุกคนต้องรักเพื่อนร่วมโลกให้เหมือนกับรักชีวิตของตัวเอง”

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติผ่านตัวละคร “ประมินทร์” โดยผู้เขียนพยายามโน้มน้าวให้ผู้อ่านปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติ ให้หันกลับมาตระหนักถึงวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น การรักธรรมชาติก็เปรียบเสมือนการรักตัวเอง เพราะถ้าไม่มีธรรมชาติเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ นอกจากนี้ประมินทร์ยังได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศจากครูที่โรงเรียนสะท้อนให้เห็นว่าครูมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน ความว่า

“ท้ายชั่วโมงนั้น ครูอดิสรสรุปปิดท้ายว่า ชากติกดำบรรพ์ที่พบในชั้นหินยังสามารถใช้เป็นดัชนีบอกอายุของชั้นหินได้อย่างแม่นยำอีกด้วย การสร้างสรรค์นั้นใช้เวลานับล้าน ๆ ปี แต่การทำลายเพียงแค่วินาทีเดียวก็สามารถทำได้แล้ว ขอให้พวกเราช่วยกันดูแลรักษาซากดึกดำบรรพ์ให้คงอยู่ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลังต่อไป”

จากตัวอย่างที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า “ประมินทร์” เป็นตัวละครที่มีจิตสำนึกเชิงนิเวศหรือมีความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติอย่างเด่นชัด ประมินทร์ถูกปลูกฝังให้รักและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลจากคนในครอบครัวและครูที่โรงเรียน ซึ่งให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้เขียนสร้างตัวละครหลักและตัวละครรองให้มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ โดยประมินทร์เป็นตัวละครหลักที่เป็นตัวแทนของเยาวชน ผู้มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ส่วนแม่ของประมินทร์ ลุงเอี่ยม ครูอดิสร และลุงคนขับเรือ เป็นตัวละครรองที่เป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการสร้างตัวละครตามอุดมคติ (Idealist) เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้อ่านโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

ให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติและตระหนักถึงวิกฤตสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคาดหวังในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติให้มากขึ้น

3. บทสนทนา (Dialogue) บทสนทนา คือ ถ้อยคำของตัวละคร การสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละคร ซึ่งบทสนทนาเป็นส่วนที่ทำให้เรื่องสมจริงและน่าสนใจ ในวรรณกรรมผู้เขียนใช้บทสนทนานำเสนอบุคลิกลักษณะนิสัยและพรสวรรค์ของตัวละครที่มีต่อธรรมชาติอันแฝงไปด้วยแนวคิดนิเวศสำนึก เช่น การสนทนาระหว่าง “ปรมินทร์” กับ “กล้าผจญ” ซึ่งปรมินทร์เป็นตัวแทนของเยาวชนผู้มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นผู้เห็นคุณค่าและความสำคัญของชีวิตอื่น ๆ ในธรรมชาติ ความว่า

“ไปหาอะไรเล่นสนุกกันดีกว่ากล้า” ปรมินทร์ส่งเสียงชักชวนเมื่อเห็นกล้าผจญกำลังก้าวลงบันไดบ้านมา
“ไปยั้งนกกัน!” กล้าผจญตะโกนชวนเสียงดัง ทั้งที่ยังลงบันไดมาไม่ถึงขั้นสุดท้าย
“อย่าทำบาปเลยเพื่อน” ปรมินทร์รีบปราม ก่อนเสนอทางเลือกอื่น “ไปหาลูกไม้กินกันดีกว่า”
“ดี ๆ กำลังเปรี้ยวปากได้ปีนต้นไม้เล่นด้วย” พี่ระวิทย์ร้องรับ

ปรมินทร์เลือกที่จะไม่ทำร้ายสัตว์ แสดงถึงความเข้าใจในความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติเป็นการมองโลกแบบองค์รวมที่มองเห็นคุณค่าของทุกชีวิต และเคารพต่อธรรมชาติในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่ดำรงอยู่ในระบบนิเวศ นอกจากนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกที่ว่า ธรรมชาติ คือ พื้นที่แห่งการเรียนรู้ให้ภูมิปัญญาแก่มนุษย์ โดยนำเสนอคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรที่สามารถใช้รักษาโรคได้ แต่หากใช้ไม่ถูกวิธีก็อาจเป็นอันตราย ดังนั้น การเรียนรู้จากธรรมชาติต้องอาศัยความอดทน ความใส่ใจ และการสังสมประสบการณ์จนเกิดความเชี่ยวชาญดังบทสนทนาระหว่าง “ลุงเอี่ยม” กับ “ปรมินทร์”

“ก็ค่อยจดค่อยจำ ค่อยเรียนรู้ไป หลานรู้ไหมกว่าที่ลุงจะรู้จักสมุนไพรทั้งหมดที่ปลูกนี้ก็ต้องใช้เวลานานนับสิบปีเชียวนะ” ลุงเอี่ยมเข้ามาลูบศีรษะ

“ฮ้า! จริงหรือครับลุง” หลานชายค่อยใจขึ้น

“เอาอย่างนี้ ปิดเทอมนี้ลองเลือกศึกษาต้นที่หลานสนใจเป็นพิเศษสิ องค์กรความรู้มันต้องค่อย ๆ สะสมไปใจร้อนไม่ได้เป็นอันตราย ที่สำคัญข้อมูลต้องแม่นยำ หากผิดพลาดจะเกิดอันตราย ถ้าหลานสนใจสมุนไพรใหม่ ๆ ก็ถามพี่ๆที่เขาได้นะ”

4. ฉาก (Setting) ฉาก หมายถึง เวลา สถานที่ ยุคสมัย และบรรยากาศในเรื่อง รวมถึงสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ฉากมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและแสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ในเรื่อง และช่วยสื่อความคิดของผู้เขียน ซึ่งในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยานน้อยผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านฉาก 5 ประเภท ได้แก่ ฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรมดังผลการศึกษา

4.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ คือ สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่น ทะเล ภูเขา ฯลฯ รวมไปถึงการพรรณนา การตกแต่งภายในบ้านหรืออาคารต่าง ๆ ในวรรณกรรมผู้เขียนได้นำเสนอฉากที่เป็นธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ ฉากธรรมชาติที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ และฉากธรรมชาติที่น่ากลัว

4.1.1 ฉากธรรมชาติที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ ผู้เขียนได้นำเสนอฉากธรรมชาติที่มีความงดงามและมีความอุดมสมบูรณ์ อันแสดงให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของธรรมชาติ เพื่อเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกว่า

ธรรมชาติในฐานะพื้นที่แห่งการเยียวยาและสร้างความสุขให้กับมนุษย์ โดยผู้เขียนได้นำเสนอฉากท้องทุ่งนาที่เต็มไปด้วยต้นข้าวสีเขียวขจีและต้นไม้นานาชนิด แสดงถึงความงดงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แม้แดดจะร้อน แต่ทัศนียภาพอันงดงามและบรรยากาศที่ร่มรื่นทำให้ตัวละครรู้สึกสดชื่นและมีความสุข แสดงให้เห็นถึงพลังของธรรมชาติที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ ความว่า

“ลมทุ่งพัดเอื่อยอ่อนแต่ทว่าแดดร้อนเหลือใจ ยังกดีที่มีหมวกปีกช่วยบังไว้ได้บ้าง สองข้างทางธรรมชาติสวยงาม มองเห็นทุ่งนาเขียวขจี มีไม้ยืนต้นไม้พุ่มน้อยใหญ่ทำให้พวกเรารู้สึกสดชื่นขึ้นมาบ้าง”

นอกจากนี้ผู้เขียนยังนำเสนอให้เห็นว่าธรรมชาติสามารถช่วยรักษาและเยียวยาจิตใจของมนุษย์ได้ ความว่า

“ข้ากลับเด็กชายเห็นแสงหิ้งห้อยวิบวับ บินว่อนวูบวาบ บ้างอยู่เหนือผิวน้ำบ้างอยู่ตรงพุ่มไม้ริมน้ำ ทำให้ในใจของเขารู้สึกดีขึ้นมาบ้างหลังจากต้องเจอเรื่องแย่ ๆ มาเมื่อตอนกลางวัน”

การชมทิวทัศน์ธรรมชาติช่วยทำให้มนุษย์ผ่อนคลายและเพิ่มความรู้สึกรื่นรมย์ให้กับมนุษย์แล้ว ธรรมชาติยังช่วยเยียวยาและรักษาจิตใจของมนุษย์ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นได้อีกด้วย สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์และธรรมชาติมีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน และความสุขที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสธรรมชาติมีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1.2 ฉากธรรมชาติที่น่ากลัว ในวรรณกรรมเรื่อง หมอยาน้อย ผู้เขียนได้นำเสนอฉากธรรมชาติที่น่ากลัว เพื่อเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกว่า ธรรมชาติ คือ ความลึกกลับ อันตราย และน่ากลัว เช่น ฉากบ้านของกล้าผจญที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนระหว่างทางแวดล้อมไปด้วยต้นจากที่หนาทึบ โดยภาพธรรมชาติที่ตัวละครมองเห็นอยู่นั้นคล้ายกับสภาพแวดล้อมในภาพยนตร์ผีเรื่อง แม่นาคพระโขนง ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวทำให้ตัวละครเกิดความกลัว ความว่า

“ประมึนทร์กับพี่ระวิทย์ช่วยกันแจวเรือมาราวครึ่งชั่วโมงก็ถึงบ้านของกล้าผจญ ซึ่งซ่อนตัวอยู่ใน ดงจากที่ทึบ บ้านไม้เก่าๆก่ได้สูงหลังนั้นทำเอาสองสหายอกสั่นขวัญผวาอีกครั้ง แม้จะเคยมานานแล้วจะว่าไปก็คล้ายบ้านของทิดมากเรื่องแม่นาคพระโขนงในหนังกลางแปลงอยู่ไม่น้อย แต่นับว่ายังเป็นโชคดีที่ตอนนี้เป็นเวลากลางวัน”

4.2 ฉากที่เป็นสิ่งประหลาด ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัตถุข้าวของเครื่องใช้ที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาและแวดล้อมตัวละครในเรื่อง ผู้เขียนได้นำเสนอฉากที่เป็นสิ่งประหลาดที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกว่า ธรรมชาติในฐานะพื้นที่แห่งการเรียนรู้ โดยการบรรยายถึงห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งมีการจำลองธรรมชาติและความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า ความว่า

“ภายในห้องจัดแสดงความรู้ ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างครบครัน มีทั้งความรู้ทางธรณีวิทยา ตัวอย่างดิน หิน แร่ แบบจำลองระบบสุริยะ แบบจำลองโครงกระดูก และส่วนประกอบของ ร่างกายมนุษย์ อาณาจักรพืช อาณาจักรสัตว์ ความก้าวหน้าด้านดาราศาสตร์ และอื่น ๆ แต่ละจุดมีคำอธิบายประกอบอยู่ใกล้ ๆ ทั้งยังมีภาพถ่ายหาชมยาก และตำราความรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ มากมาย อย่างชัยพลกษ วิทยาศาสตร์น่าตื่นตาตื่นใจ”

4.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย หมายถึง ช่วงเวลาหรือยุคสมัยของการเกิดเหตุการณ์ในเรื่องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องสั้นและนวนิยาย เพราะช่วงเวลาจะช่วยให้การดำเนินเรื่อง ตลอดจนพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ ในวรรณกรรมผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกว่า ธรรมชาติสามารถช่วยรักษาโรคและบรรเทาความเจ็บปวด ผ่านฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย โดยบรรยายช่วงเวลาการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงความคิดของตัวละคร จากความเข้าใจในวัยเด็กของปรีมินทร์ที่เกี่ยวกับประโยชน์ของต้นไม้ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด แต่เมื่อปรีมินทร์โตขึ้นเขาได้รู้ว่าพืชหลายชนิดสามารถนำมาเป็นยารักษาโรคได้ แสดงให้เห็นว่า เวลาและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงความคิด เมื่อได้รับประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จะทำให้มีมุมมองที่กว้างและลึกซึ้งขึ้น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้นในห้องเรียนแต่เกิดขึ้นตลอดชีวิต และการเรียนรู้จะทำให้เรามีความเข้าใจมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ความว่า

“แต่ก่อนเขาคิดแค่ว่าต้นไม้มีประโยชน์เพียงใช้เป็นอาหาร ทำเครื่องใช้ไม้สอย สร้างบ้านเรือน และผลิตอากาศบริสุทธิ์แก่นุชยให้หายใจเท่านั้น แต่พอเริ่มโตขึ้นเขากลับรู้สึกทิ้งไปกว่านั้นเมื่อเริ่มเรียนรู้ว่า พืชหลายชนิดสามารถใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ สำหรับคนและสัตว์ได้”

4.4 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรในการดำเนินชีวิตของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ในวรรณกรรมผู้เขียนนำเสนอฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละครที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ เพื่อสื่อแนวคิดนิเวศสำนึกที่ว่า ธรรมชาติ คือ ที่พึ่งพิงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งปรีมินทร์ได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนั่งเล่นใต้ต้นไม้ การอ่านหนังสือ การฟังวิทยุ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติ ด้วยการสร้างความสุขจากสิ่งเล็ก ๆ รอบตัว ความว่า

“ยามบ่ายเสร็จจากช่วยแม่ เด็กชายออกมารับลมเล่นแถวรั้วไม้ริมคลอง แถบนั่นมีไม้ผลต้นใหญ่ให้ร่มเงาอยู่หลายชนิด พลังหนีบเลื้อยกระจุยมาบูได้ต้นทุเรียนน้ำซึ่งนานปีจึงจะออกผลสักครั้ง แต่ครั้งที่ออกก็เพียง ลูกสองลูก ปกติหากเป็นวันหยุดเขามักจะนอนอ่านหนังสือ หรือนั่งทำการบ้านใต้ต้นทุเรียนน้ำนี้ หรือไม่ก็ตั้งหน้าตั้งตารับฟังเพลงจากรายการวิทยุที่บางครั้งปรีมินทร์ก็สนุกส่งไปรษณียบัตรไปขอเพลงโปรด จากนั้นก็จัดรายการแถมยังบันทึกเพลงโปรดนั้นลงเทปคาสเซ็ทไว้เปิดฟังในภายหลังอีกด้วย”

4.5 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น ศาสนา จารีตประเพณี ค่านิยม ศีลธรรม รวมไปถึงสภาพอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง ในวรรณกรรมผู้เขียนได้นำเสนอฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เช่น ตอนที่ปรีมินทร์นั่งเรือเที่ยวชมทะเลน้อยแล้วพบดอกบัวหลวง จึงเชื่อมโยงกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งดอกบัวสี่เหล่าเป็นการเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ที่มีความหมายลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับระดับของการตื่นรู้และการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ แสดงให้เห็นว่าตัวละครใช้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ คือ “ดอกบัว” เพื่อสื่อถึงการพัฒนาทางจิตใจของมนุษย์ในเชิงนามธรรม สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครพยายามนำคำสอนของพระพุทธเจ้า เข้ามาใช้ในการพิจารณาและประเมินตัวเองและผู้อื่น ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ความว่า

“ปรมณียังนึกไปถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับดอกบัวสี่เหล่าแวบเข้ามาขณะนั่งเรือช่วงหนึ่ง....
“ดอกบัวสี่เหล่าเปรียบเหมือนคนสี่จำพวก ได้แก่ บัวพื้นน้ำ บัวปร่มน้ำ บัวใต้น้ำ และบัวในตม” เด็กชายเข้าใจ
ความหมายในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงยกตัวอย่างเพื่อสั่งสอนชาวพุทธ”

5. น้ำเสียงของผู้แต่ง (Tone) น้ำเสียง (Tone) หมายถึง การแสดงทัศนคติของผู้เขียน ซึ่งทัศนคติดังกล่าวมีความสำคัญกับความหมายในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้กับผู้อ่าน ในวรรณกรรมผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านน้ำเสียงอันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำเสียงชื่นชมเชิดชูธรรมชาติ น้ำเสียงโน้มน้าวให้อนุรักษ์ธรรมชาติ น้ำเสียงจริงจังสื่อความให้คิด และน้ำเสียงโศกเศร้า ดังนี้

5.1 น้ำเสียงชื่นชมเชิดชูธรรมชาติ ผู้เขียนได้ใช้ภาษาที่มีน้ำเสียงชื่นชมเชิดชูธรรมชาติ เพื่อนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกและภาพของธรรมชาติ เช่น การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความประทับใจ บรรยายถึงความงดงามของบึงน้ำที่มีบัวสายบานสะพรั่ง แสดงให้เห็นถึงความชื่นชมในความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ตลอดจนกล่าวถึงแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่ได้รับการยกย่องเป็น “พื้นที่ชุ่มน้ำโลกแห่งแรกของประเทศไทย” แสดงถึงการเชิดชูและภูมิใจในธรรมชาติของประเทศไทย เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำที่คอยหล่อเลี้ยงหลายสรรพชีวิตให้เจริญเติบโต ความว่า

พื้นที่ยามสายแสงแดดเริ่มจัดจ้า ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อยละลานตาไปด้วยสีบานเย็นของเหล่าบัวสาย
นับล้าน บานสะพรั่งกระจายตัวกันอยู่ทั่วบริเวณในบึงน้ำอันเลื่องชื่อของจังหวัดพัทลุงแหล่งน้ำขนาดใหญ่
ซึ่งได้ชื่อว่า “พื้นที่ชุ่มน้ำโลกแห่งแรกของประเทศไทย”

นอกจากนี้ผู้เขียนยังถ่ายทอดน้ำเสียงที่ชื่นชมในความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยการบรรยายถึงคลองน้ำข้างบ้านของปรมณียที่ชุกชุมไปด้วยฝูงปลาน้ำจืดนานาชนิด แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติอันเป็นแหล่งอาหารที่คอยหล่อเลี้ยงคนในชุมชนมาหลายชั่วอายุคน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่พึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนาน ความว่า

“ช่วงมีนาคมหน้าร้อน น้ำในคลองข้างบ้านปรมณียลดระดับลง เหลือเพียงแค่สะพานของผู้ใหญ่
ลำคลองสายเล็กซึ่งมีความกว้างไม่มากนัก แต่ชุกชุมไปด้วยฝูงปลาน้ำจืดนานาชนิด เป็นแหล่งโปรตีนชั้นดีให้กับคน
ในชุมชนมาหลายชั่วอายุคน”

5.2 น้ำเสียงโน้มน้าวให้อนุรักษ์ธรรมชาติ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกด้วยการใช้น้ำเสียงโน้มน้าวให้ผู้อ่านอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยใช้ภาษาแสดงเหตุและผล เพื่อให้เกิดความเชื่อถือและคล้อยตาม เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้อ่าน ความว่า

“ลุงคนขับเรือพาตระเวนไปอีกด้านของทะเลสาบเพื่อดูแหล่งวางไข่ของนกน้ำหลายชนิดอยู่ห่าง ๆ
โดยเฉพาะบริเวณป่าที่ต้นไม้ขึ้นหนาแน่นและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ป่าราโพ พร้อมกับ ผาเด็ก ๆ ให้
ช่วยอนุรักษ์แหล่งวางไข่ของนก อย่าตัดไม้ทำลายป่าที่อยู่ที่วางไข่ของมัน เพราะจำนนชนิดต่าง ๆ ในแถบนี้เริ่ม
น้อยลงไปทุกปีปรมณียได้รับรู้สิ่งที่ลุงคนขับเรือบอกแล้วรู้สึกใจหาย ธรรมชาติกำลังถูกทำลายลงด้วยน้ำมือมนุษย์
เขาคิดในใจว่าหากต้องการให้ธรรมชาติยังคงอยู่ ทุกคนต้องรักเพื่อนร่วมโลกให้เหมือนกับรักชีวิตของตัวเอง”

จากตัวบทผู้เขียนได้นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ รวมถึงเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการดัดไม้ทำลายป่าอันเป็นที่อยู่ของสัตว์นานาชนิด แสดงให้เห็นว่าทุกสรรพชีวิตที่อยู่ในธรรมชาติต่างมีความเชื่อมโยงกัน ความว่า “ทุกคนต้องรักเพื่อนร่วมโลกให้เหมือนกับรักชีวิตของตัวเอง” เป็นการเรียกร้องให้ช่วยกันปกป้องดูแลธรรมชาติ ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาของผู้เขียนเป็นการโน้มน้าวให้อ่านปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5.3 น้ำเสียงจริงจังสื่อความให้เกิด ผู้เขียนใช้น้ำเสียงที่จริงจังสื่อความให้อ่านคิด เช่น ผู้เขียนใช้น้ำเสียงจริงจังแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น แน่วแน่ ของปรมินทร์ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน เพื่อคิดค้นยารักษาโรคมะเร็งปอดที่พรากรชีวิตของพ่อไปจากเขา อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของปรมินทร์ ซึ่งน้ำเสียงที่จริงจังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ และคุณค่าของภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติกล่าวคือ ธรรมชาติเป็นพื้นที่ในการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์แล้วธรรมชาติยังช่วยรักษาโรคของมนุษย์ได้อีกด้วย ความว่า

“ความใฝ่รู้เป็นแก้วที่ยังมีที่ว่างให้เติมน้ำอยู่เสมอ ทำให้ปรมินทร์ไม่หยุดขวนขวาย ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ที่ทันสมัยสม่ำเสมอ และไม่ลืมศึกษาจากภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านของไทยควบคู่ไปด้วย พยายามแสวงหาตัวยาคใหม่ ๆ จากพืชพรรณธรรมชาติอย่างไม่ลดละจุดหมายสูงสุดของเขา คือ วันหนึ่งจะต้องค้นหาตัวยารักษาโรคมะเร็งปอดที่คร่าชีวิตพ่อเขาไปจากสมุนไพรมหาโจงได้”

5.4 น้ำเสียงโศกเศร้า ผู้เขียนได้ใช้ภาษาที่มีน้ำเสียงโศกเศร้าแสดงถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร เช่น ตอนที่ปรมินทร์ต้องย้ายโรงเรียน เนื่องจากการลดลงของจำนวนนักเรียนทำให้โรงเรียนถูกยุบลงวันสุดท้ายของการเรียนจึงเต็มไปด้วยความเศร้า ซึ่งผู้เขียนได้ถ่ายทอดความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติผ่านมุมมองของปรมินทร์ที่เปรียบการร่วงหล่นของใบหูกวางเหมือนน้ำตา แสดงถึงความอาลัยของปรมินทร์ที่ต้องจากลาโรงเรียนและธรรมชาติที่เต็มไปด้วยความทรงจำในวัยเด็ก ความว่า

“ขณะปั่นจักรยานปรมินทร์เหลียวกลับไปเก็บภาพของโรงเรียนเอาไว้ในความทรงจำครั้งสุดท้ายเห็นต้นหูกวางใกล้ประตูรั้วกำลังสลัดใบสีน้ำตาลแดงกันกรูกรียวราวหยดน้ำตาใครบางคนกำลังร้องริน”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ การวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร ได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่าน โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และน้ำเสียงของผู้แต่ง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเผยให้เห็นถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนที่สำคัญ คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนวรรธ ขายกุล ที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอสำนึกเชิงนิเวศในวรรณกรรมของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยกนกพงศ์ใช้กลวิธีการนำเสนอสำนึกเชิงนิเวศผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรมที่มีลักษณะเด่น ได้แก่ ฉาก ตัวละคร บทสนทนา น้ำเสียง และท่าทีของผู้แต่ง ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติของกนกพงศ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสำนึกเชิงนิเวศ รวมถึงชักจูงให้อ่านตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ (ธนวรรธ ขายกุล, 2564)

ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านตัวละครที่โดดเด่น คือ การสร้างตัวละครหลักให้เป็นเด็กที่มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ มีกระบวนการทัศน์ในการมองโลกแบบองค์รวม โดยมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มิ่งมนัสชน จังหาร และปรัชญ์ วิสเพ็ญ ที่ศึกษานิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ลูกยางกลางห้วยของ คามิน คมนีย์ ในประเด็นที่ว่า คามินได้นำเสนอนิเวศสำนึกที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านตัวละครที่มองเห็นตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ (มิ่งมนัสชน จังหาร และปรัชญ์ วิสเพ็ญ, 2564) นอกจากนี้ผู้เขียนได้สร้างตัวละครรองซึ่งเป็นคนในครอบครัว ญาติมิตร และครู เป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกเชิงนิเวศมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่อง การอนุรักษ์ธรรมชาติแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการสร้างตัวละครตามอุดมคติ (Idealist) อันแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของผู้เขียนที่สร้างตัวละครเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้อ่าน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับ วิภา กงกะนันทน์ ที่อธิบายว่า นักอ่านวัยเด็กมักจะลอกเลียนแบบความคิด และการกระทำของคนที่นับถือ การสร้างตัวละครแบบอุดมคติจึงเป็นการให้บทเรียนจริยธรรมให้แก่ผู้อ่านทางอ้อม (วิภา กงกะนันทน์, 2533) เช่นเดียวกับ ทวีศักดิ์ ญาณประทีป ที่กล่าวถึงอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อเด็กว่า เด็กจะประเมินค่าตัวละครในเรื่อง เมื่อตัวละครแสดงพฤติกรรม ที่ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจเด็กย่อมอยากลอกเลียนแบบพฤติกรรมและความคิดนั้น ตรงกันข้ามถ้าตัวละครแสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลเสียเด็กจะพยายามหลีกเลี่ยงพฤติกรรมนั้น ๆ ดังนั้น การใช้ตัวละครเป็นตัวแทนจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะกล่อมเกลานิยายของเด็ก ๆ (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2545)

นอกจากนี้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านฉากก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่โดดเด่นในวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งการสร้างฉากของผู้เขียน ไม่ใช่เป็นเพียงฉากที่ประกอบในเรื่องเพื่อให้เห็นถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ของตัวละคร แต่ฉากที่นำเสนอในวรรณกรรมเป็นฉากทางธรรมชาติที่แฝงไปด้วยแนวคิดนิเวศสำนึกที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ ผ่านการนำเสนอฉากธรรมชาติที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งฉากดังกล่าวทำให้มนุษย์รู้สึกสดชื่น ผ่อนคลาย และมีความสุข ในขณะที่ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านฉากที่เป็นป่าดงดิบ ซึ่งฉากดังกล่าวได้ทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึกกลัวกับภาพธรรมชาติที่ได้พบเห็น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มองธรรมชาติเป็นอื่น สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ จื่อหลาน สวี และพัชรินทร์ บุรณะกร ที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอภาพแทนธรรมชาติใน นวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ของมาลา คำจันทร์ ที่อธิบายว่า ฉากทำให้เห็นภาพธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพธรรมชาติด้านดีทำให้เห็นถึงความงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติภาพแทนธรรมชาติด้านร้ายทำให้เห็นความโหดร้าย ความอันตราย ภาพที่น่ากลัวของธรรมชาติ (จื่อหลาน สวี และพัชรินทร์ บุรณะกร, 2566)

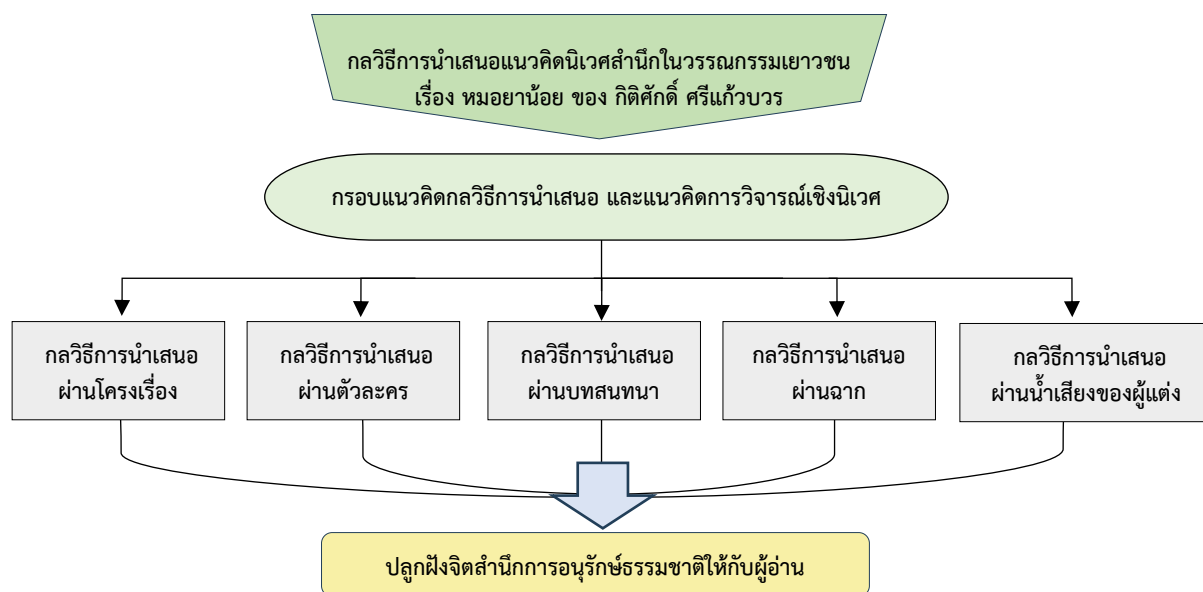
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญ ในการนำเสนอเรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อสื่อแนวคิดนิเวศสำนึกไปยังผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เนื้อหาในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ยังนำเสนออุดมการณ์เด็กดีอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความคิดและพฤติกรรมผ่านตัวละครหลัก และผู้เขียนยังได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมผ่านหลักคำสอนทางศาสนา ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดนิเวศสำนึกอันแสดงให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อธรรมชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติอย่างสันติและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษากลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หมอยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบรรพ พบกลวิธีการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึก 5 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และน้ำเสียงของผู้แต่ง ซึ่งแนวคิดนิเวศสำนึกที่ถูกนำเสนอผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ให้กับผู้อ่าน อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืน สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิจัยการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หอมยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การวิจัยการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง หอมยาน้อย ของ กิตติศักดิ์ ศรีแก้วบวร พบการวิจัยการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การวิจัยการนำเสนอผ่านโครงเรื่อง ที่ผู้เขียนสร้างโครงเรื่องให้ตัวละครมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน 2) การวิจัยการนำเสนอผ่าน ตัวละคร ที่ผู้เขียนได้ตั้งชื่อตัวละครหลักเพื่อสื่อถึงนิเวศ และการสร้างตัวละครที่เป็นมิตรกับธรรมชาติหรือมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ 3) การวิจัยการนำเสนอผ่านบทสนทนา ที่ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาเล่าถึงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร และใช้บทสนทาระหว่างตัวละครนำเสนอให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ เช่น พืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรค 4) การวิจัยการนำเสนอผ่านฉาก ที่ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านฉาก 5 ประเภท ได้แก่ ฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม และ 5) การวิจัยการนำเสนอผ่านน้ำเสียงของผู้แต่ง ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านการถ่ายทอดน้ำเสียงชื่นชมเชิดชูธรรมชาติ น้ำเสียงโน้มน้าวให้นุรักษ์ธรรมชาติ น้ำเสียงจริงจังสื่อความให้คิด และน้ำเสียงโศกเศร้า จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สอดแทรกแนวคิดนิเวศสำนึกผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรม อันแสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของธรรมชาติรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้อ่าน ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศให้กับเยาวชน และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาการวิจัยการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกในวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น นวนิยายจินตนิมิต เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึกที่มีลักษณะที่แตกต่างกันของวรรณกรรมแต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ศรีแก้ววร. (2561). หมอยาน้อย. กรุงเทพมหานคร: ออฟเซต เฟลส.
- จื่อหลาน สวี และพัชรินทร์ บุระณกร. (2566). กลวิธีการนำเสนอภาพแทนธรรมชาติในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ของมาลา คำจันทร์. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2566). เอกสารประกอบการอบรม “เขียนโลกด้วยมือเรา แนวทางสร้างสรรค์เรื่องสั้นนิเวศสำนึก”. กรุงเทพมหานคร: สถาบันลูกโลกสีเขียว.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2545). การเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนวรรธ ชายกุล. (2564). สำนึกเชิงนิเวศในวรรณกรรมของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.
- _____. (2556). วรรณคดีสีเขียว: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นาคร.
- เนื่องน้อย บุญเนตร. (2537). จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิ่งมนัสชน จังหาร และปรัชญ์ วิสเพ็ญ. (2564). นิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องลูกยางกลางห้วย ของคามิน คมนีย์. วิจิตรวรรณสาร, 5(3), 153-170.
- วิภา กงกะนันท์. (2533). วรรณคดีศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:

กรณีศึกษา: กลไกการสถาปนาแนวคิด “วิถีมงคล”

เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

LEVERAGING CULTURAL CAPITAL AS A TOOL FOR SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF THE ESTABLISHMENT MECHANISM OF THE “AUSPICIOUS WAY OF LIFE” CONCEPT TO CREATE A NEW IDENTITY FOR HAT YAI CITY, SONGKHLA PROVINCE

ดวงธิดา พัฒโน^{1*}, สิริวิธ อัสโร¹, ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์¹, จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ², ธีรศักดิ์ จินดาบถ¹

Duangthida Pattano^{1*}, Siriwit Issaro¹, Nattakan Rattanapan¹, Jumphon Chuenjitsiri², Teerasak Jindabot¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

²คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Law, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: ajduangtida@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยว การรับรู้และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเมืองหาดใหญ่ผ่านมุมมองทุนทางวัฒนธรรม 2) สำรวจทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ และ 3) เสนอกลไกการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่จะต่อยอดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 400 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ 28 คน ใช้การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) อาหารเป็นทุนวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุด 2) นักท่องเที่ยวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนสูงกว่าชาวไทย 2.4 เท่า (10,209.49 บาท เทียบกับ 4,237.72 บาท) และ 3) การพัฒนาแนวคิด “วิถีมงคล” นำไปสู่การระบุจุดสำคัญทางวัฒนธรรม 51 จุดที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยได้มีกลไกการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนทำให้ได้ “โมเดลวิถีมงคล” ของเมืองหาดใหญ่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) อาหารมงคล 2) มงคลแห่งศรัทธา 3) เทศกาลมงคล และ 4) วิถีชีวิตมงคล ซึ่งนำไปสู่กลยุทธการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนสำหรับเมืองหาดใหญ่ โดยข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำ “โมเดลวิถีมงคล” ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารและความเชื่อ และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขยายแนวคิด “วิถีมงคล” ให้ครอบคลุมมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, เครื่องมือการพัฒนา, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, กลไกการสถาปนา, วิถีมงคล

Abstract

This research aims to: 1) Explore tourist behaviors, perceptions, and opinions of tourists and stakeholders towards Hat Yai city through the lens of cultural capital; 2) Investigate both tangible and intangible cultural capital in the Hat Yai urban area; and 3) Propose mechanisms for creating a new identity for Hat Yai city through cultural capital that will lead to sustainable tourism development. The study employed a mixed-methods research design, collecting quantitative data from 400 Thai and foreign tourists using questionnaires, analyzed through descriptive statistics. Qualitative data was gathered through participatory action research with 28 local network partners, utilizing focus group discussions and in-depth interviews, analyzed through content analysis. The findings reveal that: 1) Food is the most prominent cultural capital; 2) Foreign tourists' average expenditure per person is 2.4 times higher than that of Thai tourists (10,209.49 THB compared to 4,237.72 THB); and 3) The development of the “Auspicious Way” concept led to the identification of 51 cultural points of interest, representing both tangible and intangible cultural capital. A mechanism for creating a new identity for Hat Yai city comprises five key steps, resulting in the “Auspicious Way Model” for Hat Yai with four components: 1) Auspicious Food, 2) Auspicious Faith, 3) Auspicious Festivals, and 4) Auspicious Lifestyle. This model serves as a strategy for sustainable cultural tourism development in Hat Yai. The research recommends that relevant agencies should apply the “Auspicious Way Model” in tourism development, emphasizing the promotion of cultural capital in food and beliefs. Further studies should explore expanding the “Auspicious Way” concept to encompass greater cultural diversity dimensions.

Keywords: Cultural Capital, Development Tool, Sustainable Tourism, Establishment Mechanism, Auspicious Way of Life

บทนำ

“วัฒนธรรม” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเมือง โดยองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และธนาคารโลก (World Bank) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมมีฐานจากทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ สถานที่แกนกลางของเมืองที่มีประวัติศาสตร์ รากเหง้าของผู้คน และสถาบันทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา เช่น พิพิธภัณฑ์ หอสมุด ห้องแสดงคอนเสิร์ต โรงละครโอเปร่า ฯลฯ คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้เมืองมีเอกลักษณ์และดึงดูดใจทั้งผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยว จนอาจกล่าวได้ว่า หากปราศจากวัฒนธรรมแล้ว เมืองในฐานะพื้นที่แห่งชีวิตอันขับเคลื่อนด้วยพลวัตย่อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ (UNESCO and The World Bank, 2021) ทั้งนี้ Throsby, D. ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิด “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ฝังตัว สะสม และให้คุณค่า ทั้งในรูปแบบที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ (Throsby, D., 2001) โดยในสถานการณ์ปัจจุบัน Han, H. & Li, B. ชี้ให้เห็นว่ามีความพยายามผสมผสานการดำรงอยู่ของทุนทางวัฒนธรรมให้เข้ากับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่จะก่อให้เกิดการยกระดับคุณค่าสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยเชื่อว่าสังคมที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือจะทำให้ผู้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ๆ มีชีวิตที่มีคุณภาพสูง โดยเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความหมาย มีเกียรติ และมีรสนิยม (Han, H. & Li, B., 2023) ซึ่งหากพิจารณาความเชื่อมโยงในมิติด้านการท่องเที่ยว Smitha, S. รวมถึง Anton, Y. et al. เน้นย้ำว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว และช่วยสร้าง

ประสบการณ์อันลึกซึ้งผ่านการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น (Smitha, S., 2022); (Anton, Y. et al., 2023)

สำหรับประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ และความผสมผสานของผู้คนหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งรกราก ทำให้ไทยสามารถนำเสนอคุณค่าของทุนทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างมีเอกลักษณ์ การศึกษาของ สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แป้งเกสร ชี้ให้เห็นว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมของไทยสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้ อันเป็นกุญแจสำคัญสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างภาพลักษณ์อันโดดเด่นให้แก่แหล่งท่องเที่ยว (สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แป้งเกสร, 2566) หากพิจารณาเฉพาะพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การศึกษาของ ชนิษฐา ชุสุข และคณะ ได้ชี้ให้เห็นว่า เมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยมีจุดเปลี่ยนสำคัญเมื่อมีการสร้างทางรถไฟสายใต้ในปี พ.ศ. 2452 ส่งผลให้หาดใหญ่กลายเป็นชุมทางการค้าขายแดนที่สำคัญ เชื่อมโยงกับสิงคโปร์และปีนัง (ชนิษฐา ชุสุข และคณะ, 2557) นอกจากนี้ ทิพวัลย์ ขำเล็ก กล่าวถึงปัจจัยสนับสนุนการเติบโตของเมืองหาดใหญ่ ประกอบด้วย การเป็นศูนย์กลางคมนาคม การศึกษา และความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนต่างศาสนา ทั้งไทย พุทธ มุสลิม และจีน ในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เป็นแหล่งรวมสินค้าราคาประหยัดและศูนย์รวมความบันเทิง มีย่านการค้าสำคัญใจกลางเมือง และสินค้าที่จำหน่ายมีความหลากหลายทั้งสินค้าท้องถิ่นและนำเข้าจากต่างประเทศ (ทิพวัลย์ ขำเล็ก, 2559) ด้วยลักษณะทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่หลากหลายนี้ หาดใหญ่จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งอาจเป็นต้นแบบสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สื่อต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ทั้งสื่อหลักและสื่อท้องถิ่น อาทิ ประชาชาติ วอยซ์ทีวี กิมหยงดอทคอม สนธิทอล์ค ฯลฯ นำเสนอให้เห็นว่าเมืองหาดใหญ่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติด้านเศรษฐกิจอย่างหนักหลายปีต่อเนื่อง สาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ ประกอบกับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจทั่วโลก นักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักของหาดใหญ่กำลังประสบปัญหาค่าเงินอ่อนค่า ทำให้แนวโน้มนักท่องเที่ยวลดลง นอกจากนี้ สภาพพื้นที่ในภาคใต้กำลังเผชิญกับราคาพืชผลทางการเกษตรที่ตกต่ำ ส่งผลต่อรายได้และการจับจ่ายใช้สอยของประชาชน ผนวกกับการขยายตัวของโมเดิร์นเทรดขนาดใหญ่ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่นิยมสั่งสินค้าออนไลน์ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่เศรษฐกิจของมหานครหาดใหญ่ซบเซาอย่างหนัก จนเมื่อเศรษฐกิจประสบเคราะห์ซ้ำซ้ำจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้แผงร้านค้าต่าง ๆ ในหาดใหญ่ไม่สามารถหล่อเลี้ยงธุรกิจอยู่รอด เกิดปรากฏการณ์การปิดป้ายปิดกิจการเป็นจำนวนมาก จนเกิดวาทกรรม “หาดใหญ่กำลังจะตาย” แพร่หลายในสื่อสังคมออนไลน์ไปอย่างแพร่หลาย (ไฮไลต์ประชาชาติ, 2561); (วอยซ์ทีวี, 2565); (สนธิทอล์ค, 2565) สิ่งเหล่านี้ ทำให้ผู้คนวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของเมืองหาดใหญ่ และยิ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของเมือง

ทว่าท่ามกลางความยากลำบากนี้ ด้วยทุนทางสังคมเดิมของเมืองหาดใหญ่ที่เข้มแข็ง ทำให้หาดใหญ่ยังมีโอกาสในการฟื้นฟูเมืองผ่านการใช้ประโยชน์จาก “ทุนทางวัฒนธรรม” อยู่บ้าง เนื่องจากหาดใหญ่มีความได้เปรียบในด้านห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยว อีกทั้งยังอุดมไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการตั้งรกรากของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ดังนั้น จึงเป็นโอกาสใหม่ให้แก่เมืองที่จะใช้ประโยชน์จาก “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีอยู่ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ และเมื่อเชื่อมโยงจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาหลายชิ้น ยังพบข้อจำกัดบางประการที่ควรขยายผลเติมเต็มมิติในการศึกษา เช่น 1) ยังมีการศึกษาเชิงลึกในบริบทของเมืองที่กำลังเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจอยู่น้อยที่จะมีกลยุทธ์เฉพาะในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ

2) ยังไม่มีการบูรณาการมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนในการกำหนดกรอบทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 3) การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์เมืองผ่านทุนทางวัฒนธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของเมืองที่ต้องการปรับภาพลักษณ์ใหม่ งานวิจัยนี้จึงมุ่งตอบคำถามที่สำคัญได้แก่ 1) ทุนทางวัฒนธรรมใดบ้างที่โดดเด่นและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองหาดใหญ่ได้ โดยใช้มุมมองจากนักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และ 2) กลไกการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่จากเมืองพาณิชย์สู่เมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยบูรณาการมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ควรดำเนินการอย่างไร และหาดใหญ่ควรมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกื้อหนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างไร ทั้งนี้ การศึกษานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของเมืองหาดใหญ่ที่กำลังเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังให้ความสำคัญกับการบูรณาการมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมและนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษาในลักษณะนี้ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของเมืองที่กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมืองในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การรับรู้ และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเมืองหาดใหญ่ผ่านมุมมองทุนทางวัฒนธรรม
2. เพื่อสำรวจทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อเสนอกลไกการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ที่จะต่อยอดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Approach) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณมุ่งศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การรับรู้และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อภาพลักษณ์ของเมืองหาดใหญ่ผ่านมุมมองทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละกลุ่ม เครื่องมือวิจัยได้รับการพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พร้อมทั้งทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.87 ซึ่งอยู่ในช่วงที่เป็นไปตามหลักการที่ Hair, J. F. et al. เสนอว่า ถือว่าอยู่ในระดับยอมรับได้ (Hair, J. F. et al., 2010) เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในโรงแรมและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในเมืองหาดใหญ่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ในการสำรวจทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมถึงพัฒนารอบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จาก 5 ภาคส่วน รวม 28 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยว การรับรู้และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อภาพลักษณ์ของเมืองหาดใหญ่ผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และพบผลการศึกษาในเชิงปริมาณ ดังนี้

1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ	นักท่องเที่ยวชาวไทย (n = 200)	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (n=200)
เพศหญิง	72%	56%
อายุ	31 - 40 ปี (37.50%)	21 - 30 ปี (32.50%)
ศาสนา	พุทธ (58%)	อิสลาม (72%)
สัญชาติ	ไทย (100%)	มาเลเซีย (88.50%)
วัตถุประสงค์หลัก	ประชุม/สัมมนา (60%)	ทัวร์อาหาร (41.19%)
ลักษณะการเดินทาง	มากับครอบครัว (27.50%)	มากับบริษัททัวร์ (43%)
ความถี่ในการมาเยือน	3 - 4 ครั้ง/ปี (21.50%)	มากกว่า 2 ครั้ง (42%)

จากตารางที่ 1 พบว่า ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (72%) อายุ 31 - 40 ปี (37.50%) นับถือศาสนาพุทธ (58%) มาเพื่อประชุม/สัมมนา (60%) และเดินทางมากับครอบครัว (27.50%) โดยมักมาเยือนหาดใหญ่ 3 - 4 ครั้งต่อปี (21.50%) ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย (88.50%) อายุ 21 - 30 ปี (32.50%) นับถือศาสนาอิสลาม (72%) มาเพื่อทัวร์อาหาร (41.19%) และเดินทางมากับบริษัททัวร์ (43%) โดยส่วนใหญ่เคยมาหาดใหญ่มากกว่า 2 ครั้ง (42%) ความแตกต่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

1.2 การใช้จ่ายและระยะเวลาพำนักร

เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบการใช้จ่ายและระยะเวลาพำนักรของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในเชิงเปรียบเทียบ พบผลดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การใช้จ่ายและระยะเวลาพำนักรของนักท่องเที่ยว

รายการ	นักท่องเที่ยวชาวไทย (n = 200)	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (n = 200)
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน	4,237.72 บาท	10,209.49 บาท
ระยะเวลาพำนักรเฉลี่ย	2 คืน	2 คืน

จากตารางที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนสูงกว่าชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญ (10,209.49 บาท เทียบกับ 4,237.72 บาท) แม้ว่าจะระยะเวลาพำนักรเฉลี่ยจะเท่ากันที่ 2 คืน ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูงขึ้น

1.3 มุมมองการรับรู้ต่อทุนทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ต่อทุนทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่ม ปรากฏผลดัง

ตาราง

ตารางที่ 3 การรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของเมืองหาดใหญ่ จำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ

ทุนทางวัฒนธรรม	นักท่องเที่ยวชาวไทย (n = 200)			นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (n = 200)			ภาพรวม (n = 400)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การ รับรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การ รับรู้	ค่าเฉลี่ย	ระดับ การ รับรู้
อาหาร	4.01	0.72	มากที่สุด	4.32	0.71	มากที่สุด	4.17	มากที่สุด
สถาปัตยกรรม เช่น วัด อาคาร โบราณ	3.65	0.83	มาก	3.88	0.76	มาก	3.76	มาก
วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เช่น การ เดินตลาดเช้า การเป็นเมือง	3.89	0.81	มาก	3.89	0.68	มาก	3.89	มาก
การค้า								
ประเพณีและเทศกาลที่จัดเป็น ครั้งคราว เช่น กินเจ ตรุษจีน	3.87	0.89	มาก	3.89	0.69	มาก	3.88	มาก
ไหว้พระจันทร์								
ความเชื่อและความศรัทธา เช่น การไหว้พระ ไหว้เจ้า	3.74	1	มาก	3.84	0.73	มาก	3.79	มาก
การแต่งกาย เช่น ผ้าปาเต๊ะ ชุด พื้นเมืองของมุสลิม	3.54	0.97	มาก	3.90	0.72	มาก	3.72	มาก
ความโดดเด่นของพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ไทย จีน มุสลิม	3.77	0.82	มาก	3.96	0.72	มาก	3.86	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า มุมมองของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แสดงให้เห็นถึงความประทับใจในระดับสูงต่อหลากหลายมิติทางวัฒนธรรมของเมือง โดยอาหารได้รับการประเมินสูงสุดด้วยค่าเฉลี่ย 4.17 ซึ่งอยู่ในระดับ “รับรู้มากที่สุด” ตามด้วยวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ (3.89) ประเพณีและเทศกาล (3.88) และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (3.86) ที่ได้รับการประเมินการรับรู้ในระดับ “มาก” ทั้งสิ้น น่าสนใจว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มให้คะแนนการรับรู้สูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแต่งกายพื้นเมืองที่มีความแตกต่างชัดเจน (3.90 vs 3.54) แม้ว่าจะได้รับคะแนนการรับรู้ต่ำสุดในภาพรวม แต่ก็ยังอยู่ในระดับ “มาก” ผลการประเมินนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเมืองหาดใหญ่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอาหาร วิถีชีวิต และประเพณีท้องถิ่น ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสูงจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่า มีความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างการรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมกับรูปแบบการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะทุนทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.17) มีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวมากขึ้น (เฉลี่ย 2.5 วัน) และมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า (เฉลี่ย 5,500 บาทต่อทริป) เมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวมลายูเซีย มีความสนใจในทุนทางวัฒนธรรมด้านความ

เชื้อและศรัทธา (ค่าเฉลี่ย 3.84) มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย (ค่าเฉลี่ย 3.74) ซึ่งส่งผลให้มีการเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น

2. ผลการสำรวจ รวบรวมทุนทางวัฒนธรรม และปึกหมุดแผนที่วัฒนธรรม

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสำรวจทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลานั้น จากการเดินสำรวจพื้นที่และรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของเมืองหาดใหญ่ในขอบเขตพื้นที่ 4 ชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย พบว่า มีความหลากหลายอันเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันของชาวไทยเชื้อสายจีน พุทธ และมุสลิม โดยสามารถจำแนกทุนทางวัฒนธรรมของหาดใหญ่ออกได้เป็น 2 กลุ่ม 6 ประเภท ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Capital) ประกอบด้วย 1) อาคาร/สถาปัตยกรรม เช่น ตึก Chino-European Architecture บริเวณถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 วัดฉือฉาง วัดถาวราราม และ 2) เครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าปาเต๊ะ ชุดมุสลิม และชุดตามเทศกาลเฉพาะ

กลุ่มที่ 2 ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Capital) ประกอบด้วย 1) อาหาร ทั้งสูตรอาหารจีน อาหารไทย และอาหารฮาลาล 2) ประเพณี เช่น ฟเทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลกินเจ 3) ความเชื่อ ความศรัทธา เช่น การไหว้เจ้าตามศาลเจ้าต่าง ๆ และวัด ซึ่งกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ และ 4) วิถีชีวิตอื่น ๆ เช่น ตลาดเช้า การเขียนพู่กันจีน และการเล่นดนตรีจีน

ความหลากหลายนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมของหาดใหญ่ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจน คณะผู้วิจัยได้มีการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรวบรวมและปึกหมุดแผนที่วัฒนธรรม โดยมีตัวแทนจาก 5 ภาคส่วนสำคัญประกอบด้วย 1) กลุ่มภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ 2) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ 4) ชุมชนและภาคประชาสังคม และ 5) สถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสิ้น 28 คน โดยผลการปึกหมุดแผนที่ได้ระบุจุดสำคัญทางวัฒนธรรม จำนวน 51 จุด ครอบคลุมทั้งร้านอาหารเก่าแก่ ศาลเจ้า สถาปัตยกรรม และประเพณีในชุมชน

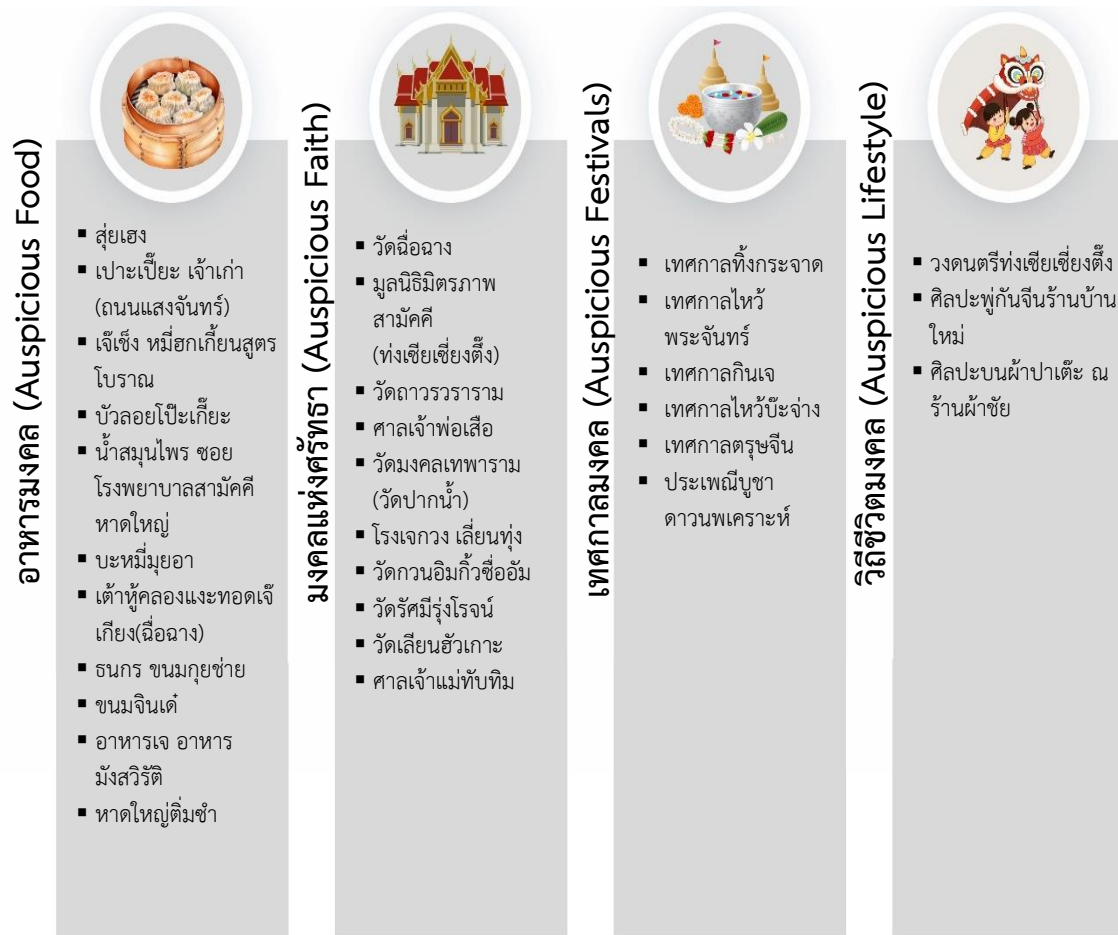
ภาพที่ 1 กิจกรรมปึกหมุดทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในพื้นที่นครหาดใหญ่

3. การสถาปนาวาทกรรม “วิถีมิงคล” เป็นกลยุทธ์พลิกเมือง โดยใช้เป็นจุดหมายปลายทางใหม่ของการท่องเที่ยวเมืองหาดใหญ่ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

จากการประมวลผลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และการปึกหมุดทุนทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัย พร้อมด้วยภาคีเครือข่ายจึงได้พิจารณาผลการศึกษาร่วมกันภายใต้การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และเห็นได้ชัดว่า เมื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ของหาดใหญ่ที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ พบว่า สามารถสังเคราะห์จุดร่วมที่เป็นความเห็นพ้อง

ของผู้คน โดยเห็นว่าหาดใหญ่จำเป็นต้องเชิดชูเมืองภายใต้ภาพลักษณ์ใหม่ จากเดิมที่เป็นเมืองสีเทา หรือเมืองที่เต็มไปด้วยร้านค้าหนีภาษี สถานบันเทิงเรียมย์ยามค่ำคิน โดยต้องยึดโยงภาพลักษณ์ใหม่ ใช้ “วิถีมงคล” (Auspicious Way of Life) เป็นจุดขาย และพลิกวิกฤตของเมือง โดยข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ และการสนทนากลุ่มย่อย สามารถแบ่งมิติความมงคลที่สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมืองหาดใหญ่ได้ 4 กลุ่ม ดังแสดงในภาพที่ 2 ได้แก่

ภาพที่ 2 ทุนทางวัฒนธรรม “วิถีมงคล” (Auspicious Way of Life) ของเมืองหาดใหญ่ภายในขอบเขต

4 ชุมชนพื้นที่ที่ศึกษาจากการสังเคราะห์ร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

1. อาหารมงคล (Auspicious Food) หมายถึง อาหารคาวหวานที่มีการจำหน่ายในขอบเขตพื้นที่ 4 ชุมชน โดยผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม และใช้ส่วนประกอบของอาหารที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่เป็นมงคลในวัฒนธรรมชาวจีน ประกอบด้วย 12 แหล่ง

2. มงคลแห่งศรัทธา (Auspicious Faith) หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งในที่นี้เชื่อมโยงกับสถานที่ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพสักการะของคนทั่วไป และคนในชุมชน ได้แก่ ศาลเจ้า และวัดที่อยู่ในพื้นที่ ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ทางด้านความเชื่อและความศรัทธา ประกอบด้วย 10 แหล่ง

3. เทศกาลมงคล (Auspicious Festivals) หมายถึง คือ เหตุการณ์ ซึ่งจัดตั้งหรือสืบทอดภายในชุมชนท้องถิ่นทั้ง 4 ชุมชนในนครหาดใหญ่ โดยมุ่งความสนใจและเฉลิมฉลองเอกลักษณ์บางอย่างของชุมชน และ

เทศกาลนั้น มักเกี่ยวข้องกับประเพณี ความเชื่อ หรือศาสนาของชุมชน ตรุษจีน กินเจ ไหว้พระจันทร์ เป็นต้น และมักจัดขึ้นปีละครั้ง ประกอบด้วย 6 แห่ง

4. วิถีชีวิตมงคล (Auspicious Lifestyle) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันที่เชื่อมโยงกับความเป็นมงคล และสิ่งเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต เช่น การใช้ภาษามงคล ดนตรี ฟ้าและการแต่งกาย เป็นต้น ประกอบด้วย 3 แห่ง

ทั้งนี้ ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอกลไกการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเมืองหาดใหญ่ที่จะต่อยอดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอธิบายกระบวนการหรือขั้นตอนในการศึกษาที่นำมาสู่แนวคิด “วิถีมงคล” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลักสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 กลไกการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการสถาปนาแนวคิด “วิถีมงคล” ในเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จากภาพที่ 3 กลไกการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการสถาปนาแนวคิด “วิถีมงคล” ในเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นั้น สามารถอธิบายได้เป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่

1. การศึกษาข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในพื้นที่ โดยการสำรวจทุนทางวัฒนธรรมใน 4 ชุมชนเป้าหมาย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. การสำรวจข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ นักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน
3. การปักหมุดทุนทางวัฒนธรรม เป็นการระบุพื้นที่ที่มีข้อมูลสำคัญทางวัฒนธรรมลงบนแผนที่วัฒนธรรม (Cultural Map)
4. การจัดเวทีระดมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
5. การสร้างเส้นทางวิถีมงคล เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้การสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์เนื้อหา

โดยสรุปกระบวนการพัฒนาแนวคิด “วิถีมงคล” เกิดจากการบูรณาการข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อระบุทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
2. การสำรวจและปักหมุดทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ 4 ชุมชนหลักของเมืองหาดใหญ่
3. การจัดเวทีสนทนากลุ่มกับภาคีเครือข่ายเพื่อระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์ศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรม
4. การสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อกำหนดแนวคิดหลัก “วิถีมงคล” และองค์ประกอบ 4 ด้าน
5. การพัฒนา “โมเดลวิถีมงคล” โดยการออกแบบกลไกการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ

แนวคิด “วิถีมงคล” นี้ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของเมืองหาดใหญ่และมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหาร นอกจากนี้ ความแตกต่างในพฤติกรรมและการใช้จ่ายระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดและการบริการที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ได้เผยให้เห็นถึงศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองหาดใหญ่ โดยมีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. อาหารในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น

ผลการวิจัยพบว่า “อาหาร” เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดของหาดใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 4.17 จาก 5) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Richards, G. ที่ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังมุ่งเน้นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยเฉพาะด้านอาหาร (Richards, G., 2022) นอกจากนี้ Smith, M. K. et al. ยังพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสนใจกับประสบการณ์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (Smith, M. K. et al., 2023) สะท้อนถึงโอกาสในการพัฒนาหาดใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Culinary Tourism) ซึ่งกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก

2. การสร้างอัตลักษณ์เมืองผ่านทุนทางวัฒนธรรม: กรณี “วิถีมงคล” ของหาดใหญ่

Bourdieu, P. และ Throsby, D. ได้เสนอทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม โดยเน้นย้ำความสำคัญของทุนที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต (Bourdieu, P., 1986); (Throsby, D., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่นำเสนอแนวคิด “วิถีมงคล” ในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับเมืองหาดใหญ่ Richards,

G. ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังมุ่งเน้นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น (Richards, G., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในบริบทของการท่องเที่ยว

ในส่วนของ Kavaratzis, M. & Ashworth, G. J. นำเสนอแนวคิดการสร้างแบรนด์เมือง (City Branding) ที่เน้นการใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการสร้างภาพลักษณ์เมือง (Kavaratzis, M. & Ashworth, G. J., 2005) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการพัฒนา “โมเดลวิถีมงคล” ในงานวิจัยนี้ Smith, M. K. et al. ยังสนับสนุนว่านักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสนใจกับประสบการณ์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (Smith, M. K. et al., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า อาหารและความเชื่อเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของหาดใหญ่

นอกจากนี้ Okazaki, E. เสนอทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Okazaki, E., 2008) ซึ่งสอดคล้องกับการบูรณาการมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแนวคิด “วิถีมงคล” ในงานวิจัยนี้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก ชี้ให้เห็นข้อควรระวังว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดนี้จะต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย (UNWTO, 2020)

3. ความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

ทฤษฎีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของ Dann, G. ซึ่งเป็นทฤษฎีคลาสสิกด้านการท่องเที่ยวที่กล่าวถึงปัจจัยผลักดันในการท่องเที่ยว สามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้ (Dann, G., 1981) โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยอาจถูกผลักดันด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอาจถูกดึงดูดด้วยปัจจัยด้านวัฒนธรรมอาหาร ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดและการบริการที่เฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละกลุ่ม

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิด “วิถีมงคล” สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะในมิติของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น (UNWTO, 2020) Bhandari, B. P. และ Jianhua, G. เสนอว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงวัฒนธรรมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกุญแจสำคัญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Bhandari, B. P. & Jianhua, G., 2019) สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ Okazaki, E. ที่เน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน (Okazaki, E., 2008)

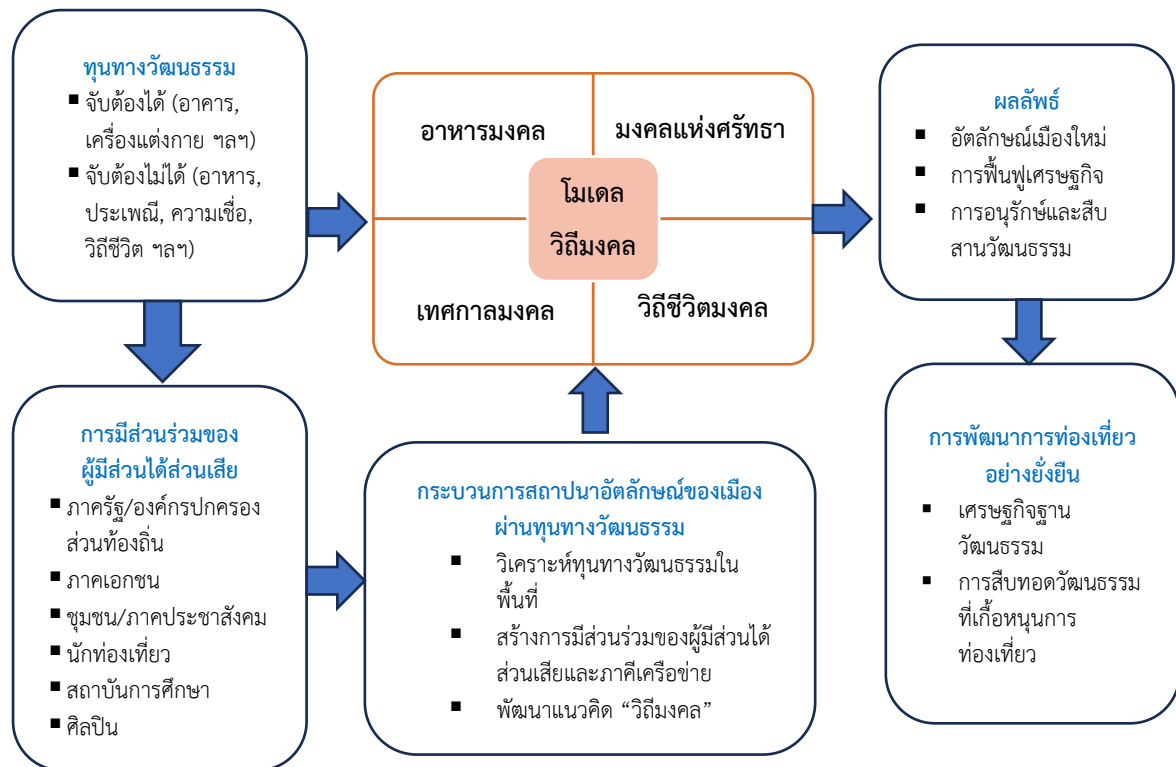
อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้มีข้อจำกัดบางประการ เช่น การศึกษาเฉพาะในพื้นที่ 4 ชุมชนของหาดใหญ่ และการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาสั้น ซึ่งอาจไม่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล การวิจัยในอนาคตควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น และพิจารณาการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามผลการนำ “โมเดลวิถีมงคล” ไปใช้ การนำไปปฏิบัติจริงยังมีความท้าทายที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างประโยชน์ให้กับทุกภาคส่วน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ “โมเดลวิถีมงคล” ซึ่งเป็นกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนสำหรับเมืองหาดใหญ่ โมเดลนี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (เช่น อาคาร เครื่องแต่งกาย ฯลฯ) และจับต้องไม่ได้ (เช่น อาหาร ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต ฯลฯ) กับแนวคิด “วิถีมงคล” ที่สถาปนาขึ้นใหม่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) อาหารมงคล 2) มงคลแห่งศรัทธา 3) เทศกาลมงคล และ 4) วิถีชีวิตมงคล การพัฒนาตามโมเดลนี้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

ผ่านกระบวนการสถาปนาอัตลักษณ์ของเมือง ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรม การสร้างการมีส่วนร่วม และการพัฒนาแนวคิด "วิถีมงคล" ทั้งนี้ ในส่วนของผลลัพธ์ที่ได้คือการสร้างอัตลักษณ์เมืองใหม่ การฟื้นฟูเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรม โมเดลนี้มีความยืดหยุ่นสูงในการปรับใช้กับเมืองอื่นๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ทำให้เป็นทั้งแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์เมืองและฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โมเดลวิถีมงคล: กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนสำหรับเมืองขนาดใหญ่

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ศึกษาการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองขนาดใหญ่ผ่านแนวคิด "วิถีมงคล" ผลการศึกษาพบว่า อาหารเป็นทุนวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุด และ "วิถีมงคล" ที่เชื่อมโยงอาหาร ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบรรจุ "โมเดลวิถีมงคล" เข้าในแผนพัฒนาเมืองระยะยาวของเทศบาลนครหาดใหญ่ การพัฒนาแคมเปญการตลาดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่เน้นอัตลักษณ์ "วิถีมงคล" และการสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยกระทรวงวัฒนธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ควรจัดตั้งคณะทำงานจากหลายภาคส่วน พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงจุดสนใจทางวัฒนธรรม และจัดฝึกอบรมผู้ประกอบการท้องถิ่น สำหรับการนำ "โมเดลวิถีมงคล" ไปประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะภาคเอกชนและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรพิจารณาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่สอดคล้องกับแนวคิด "วิถีมงคล" เช่น การนำเสนอเมนูอาหารมงคล การจัดทัวร์ท่องเที่ยวเชิงศรัทธา หรือการพัฒนาของที่ระลึกที่สื่อถึงความเป็นมงคล นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของเมืองหาดใหญ่ เพื่อสามารถให้ข้อมูลและสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้

อาจใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอนของโมเดลในการวิเคราะห์และพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเมือง จะช่วยให้เมืองต่าง ๆ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่อื่น ๆ ของเมืองหาดใหญ่ นอกเหนือจาก 4 ชุมชนหลัก เพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะชาวมาเลเซีย ควรทำการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามผลการนำโมเดล “วิถีมงคล” ไปใช้ และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขยายการตีความ “วิถีมงคล” ให้ครอบคลุมมิติความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมมากขึ้น โดยรวมถึงวิถีมงคลของชาวพุทธและมุสลิมในพื้นที่ เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของเมืองหาดใหญ่ได้อย่างครบถ้วนและนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยเรื่อง “นครหาดใหญ่บนฐานทุนวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของชุมชน” ภายใต้กรอบวิจัย “มหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2564” โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ชูสุข และคณะ. (2557). ความเป็นเมืองของหาดใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.tei.or.th/thaicityclimate/public/work-17.pdf>
- ทิพวัลย์ ขำเล็ก. (2559). การบริหารจัดการธุรกิจซื้อขายสินค้าในตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วอยซ์ทีวี. (2565). หาดใหญ่ A DYING CITY. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2566 จาก <https://www.facebook.com/watch/?v=1136047450531835>
- สนธิทอล์ค. (2565). หาดใหญ่ตายแล้ว: Sondhitalk (ผู้เล่าเรื่อง) EP.137. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2566 จาก <https://youtu.be/fm3sT3TyTDw?si=s1v6j7LcqltZLYQ>
- สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แผงเกสร. (2566). สร้างสรรค์ สุข: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในความปกติใหม่ จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 43(2), 1-13.
- ไฮไลต์ประชาชาติ. (2561). ย่านเศรษฐกิจหาดใหญ่ซบสนธิ แท้แข็งแฟงคำ “กิมหยง - สันติสุข”. ไฮไลต์ประชาชาติ. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.prachachat.net/hilight-prachachat/news-179605>
- Anton, Y. et al. (2023). Cultural tourism and its role in the modern economy. *Ekonomika i upravljenje: problemi, rešenja*, 1/1(133), 12-19.
- Bhandari, B. P. & Jianhua, G. (2019). A conceptual framework for sustainable cultural heritage tourism development through value creation and collaboration. *Journal of Tourism & Hospitality*, 8(3), 1-7.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.

- Dann, G. (1981). Tourist motivation- an appraisal. *Annals of Tourism Research*, 8(2), 187-219.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Han, H. & Li, B. (2023). The Regeneration and Value Realization of Urban Cultural Resources in the Capital of Culture in East Asian Cities: The Examples from China. *Journal of Resources and Ecology*, 14(2), 357-363.
- Kavaratzis, M. & Ashworth, G. J. (2005). City branding: An effective assertion of identity or a transitory marketing trick? *Journal of Economic and Human Geography*, 96(5), 506-514.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 511-529.
- Richards, G. (2022). Urban tourism as a special type of cultural tourism. In J. van der Borg (Ed.), *Research Agenda for Urban Tourism* (pp. 31-50). Cheltenham: Edward Elgar.
- Smith, M. K. et al. (2023). "The relative importance of culture in urban tourism: implications for segmentation". *Consumer Behavior in Tourism and Hospitality*, 18(2), 157-173.
- Smitha, S. (2022). Cultural Tourism. In *Encyclopedia of Tourism Management and Marketing* (pp. 716-719). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Throsby, D. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
- UNESCO and The World Bank. (2021). *Cities Culture Creativity: Leveraging culture and creativity for sustainable urban development and inclusive growth*. Retrieved February 10 , 2023, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377427>
- UNWTO. (2020). *UNWTO recommendations on tourism and rural development-A guide to making tourism an effective tool for rural development*. Madrid: UNWTO.

แนวทางพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติ ในระบบการศึกษาทางไกล*

DEVELOPMENT GUIDELINE FOR INTERNATIONAL AGRICULTURAL EXTENSION AND DEVELOPMENT PROGRAM THROUGH DISTANCE LEARNING

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ*, ลินินุช ครุฑเมือง แสนเสริม, พลสรารุญ สารญรมย์, ณัฐ รัตนเจริญ, เพชร ทวีวงศ์

Chalermsak Toomhirun*, Sineenuch Khrutmuang Sanserm, Ponsaran Saranrom, Narat Rattanacharoen, Pech Taveevong

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: artoom@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ 2) วิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกล และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีตัวอย่าง ได้แก่ 1) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จำนวน 5 หลักสูตร 2) คณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 5 ราย 3) นักศึกษาและบัณฑิต จำนวน 141 ราย และ 4) ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 18 ราย ใช้แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และประเด็นการสนทนากลุ่มในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ทั้งหมดเป็นของรัฐ จัดการศึกษาทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบมีชั้นเรียนสอนใน 8 กลุ่มวิชา การจัดการเรียนควรเป็นแบบออนไลน์มีความยืดหยุ่น และมีการเข้ามาปฏิสัมพันธ์ที่มหาวิทยาลัยด้วย การบริหารการศึกษาขึ้นกับบริบทของแต่ละประเทศ การคัดกรองผู้เรียน การจัดบริการช่วยเหลือนักศึกษาที่เหมาะสม และความเสถียรของอินเทอร์เน็ต ให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกลในระดับมากถึงมากที่สุด 2) เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์ปัจจัยได้เป็นองค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบ 3) แนวทางพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาเป็น 8 ทีมงานหลักตามองค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) ทีมรับนักศึกษา 3.2) ทีมสื่อสารและสื่อ 3.3) ทีมวิชาการ 3.4) ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรม 3.5) ทีมบริการนักศึกษา 3.6) ทีมประเมินผล 3.7) ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ และ 3.8) ทีมประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร, หลักสูตรนานาชาติ, ระบบการศึกษาทางไกล

Abstract

The objectives of research were to study: 1) study learning management of agricultural extension and development and related topics at the university broad; 2) the analysis of distance

learning technology and innovation; and 3) the analysis of development guidelines for international program through distance learning. Mixed methods were used for this research. The sample were: 1) 5 programs in foreign universities; 2) 5 lecturers and scholars from both Thai and foreign universities; 3) 141 students and graduates; and 4) 18 experts participated in a focus group. Data were collected by using log form, in-dept interview form, questionnaires, and the topic of focus group. Data were then analyzed by using descriptive statistics, correlation analysis, factor analysis, and content analysis. The results of the study found that 1) learning management of agricultural extension and development at the university broad; all universities were public university and organized the education in 3 levels. Most of them were the in-classroom setting in 8 subject groups. The learning management should be flexible online classes and interaction at the university. The educational administration depended on context of each country, student recruitment, appropriate assistance services, and the stable internet. All of the respondents emphasized communication and media used in distance learning at the high to highest level. 2) Technology and innovation of learning classified according to factor analysis were 11 main components. 3) Guidelines for program development should encourage teamwork among all staff and 8 main component groups such as 3.1) student admission team; 3.2) communication and media team; 3.3) academic team; 3.4) academic and innovative management team; 3.5) student service team; 3.6) evaluation team; 3.7) coordination and international relations team, and 3.8) public relations team.

Keywords: Program Development Guideline, Agricultural Extension and Development, International Program, Distance Learning System

บทนำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่สถาปนา เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2521 เป็นมหาวิทยาลัยเปิด ที่มีการรับนักศึกษาแบบไม่จำกัดจำนวนและไม่มีการคัดเลือกนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่ให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชาชนในทุกพื้นที่และทุกคนสามารถเรียนได้ โดย มสธ. ใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลที่ไม่มีชั้นเรียนโดยปกติ แต่ใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางหลากหลายที่มีการพัฒนาต่อเนื่อง แม้ว่า มสธ. จะไม่มีชั้นเรียนโดยปกติ แต่มีระบบบริการนักศึกษาที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางไกล ทั้งในที่ตั้งของ มสธ. และศูนย์บริการการศึกษา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2565)

การส่งเสริมการเกษตร (agricultural extension) เป็นศาสตร์หนึ่งของการศึกษาทางด้านเกษตรศาสตร์ที่แพร่หลายทั่วโลก ที่ได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ 250 ปี (สิน พันธุ์พินิจ, 2544) เป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรและครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดความรู้ วิทยาการที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติทางการเกษตร การใช้ชีวิต การพึ่งพาตนเอง ที่ทำให้มีความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดี มั่นคง และเกิดความผาสุกในชุมชน มสธ. ได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรีทางการส่งเสริมการเกษตรมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 สำหรับระดับบัณฑิตศึกษามีการเปิดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทด้านการส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 ส่วนระดับปริญญาเอกได้เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 โดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งสุมาลี สังข์ศรี ได้จัดกลุ่มการจัดการศึกษาทางไกล ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ การจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดถือผู้เรียน การจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดระบบการถ่ายทอด และการจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดโครงสร้าง

สื่อการศึกษา การดำเนินการหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทั้ง 3 ระดับได้สร้างบัณฑิตสู่การพัฒนาประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง (สุมาลี สังข์ศรี, 2549) และจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เกิดขึ้นทำให้ มสธ. ได้ปรับเปลี่ยนและพัฒนาบทบาททางด้านการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าครบวงจรของการที่จะให้บริการด้านการศึกษาทางไกลอย่างสมบูรณ์แบบตั้งแต่การรับสมัครจนถึงการสำเร็จการศึกษา (สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, 2565)

จากความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร ที่เป็นศาสตร์ที่มีการให้บริการและการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วโลก และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วยิ่งขึ้น การบูรณาการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การส่งเสริมและศึกษาทางการเกษตรในระดับประเทศจึงไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ ดังนั้น การศึกษาและการบูรณาการความรู้ทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับนานาชาติ การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการศึกษาทางการส่งเสริมการเกษตรจึงมีความสำคัญ เพื่อรองรับการจัดการศึกษาทางไกลแบบไร้พรมแดน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันจากนักศึกษาในหลายประเทศ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรที่เป็นสากล ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนี้เป็นกระบวนการในการสร้างแนวทางการเรียนรู้ โดย Rogers, A. & Taylor, P. กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าสามารถเกิดขึ้นได้ในกลุ่มหรือกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสามารถทำได้ทั้งในและนอกห้องเรียน (Rogers, A. & Taylor, P., 1998) อีกทั้งเป้าหมายหลักของหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือการขับเคลื่อนผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตนอย่างต่อเนื่อง (Tomlinson, C., 2005) นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรตามแนวคิดของ Tyler, R. W. ที่เรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์ (Tyler’s rationale) ได้แก่ 1) มีวัตถุประสงค์อะไรที่สถาบันการศึกษาต้องการบรรลุ 2) มีวิธีการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และ 4) ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554; Tyler, R. W., 1949) และสรุปเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร เชื่อมโยงจากหลักการเป็น 1) การกำหนดจุดประสงค์ 2) การเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ จากแนวคิดดังกล่าว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ได้พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงมีความพร้อม ประสบการณ์ และกลไกความสำเร็จ ทั้งในด้านหลักสูตรคณาจารย์ผู้สอน บุคลากรสายสนับสนุน และระบบการศึกษาทางไกลที่สามารถขยายเป้าหมายสู่นานาชาติได้ โดยการพัฒนาศูนย์กลางที่เป็นที่ที่จะต้องตอบโจทย์ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและหรือที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ของนานาชาติ การบริหารจัดการหลักสูตรของนานาชาติที่สามารถเชื่อมโยงสู่ความร่วมมือ รวมทั้งนวัตกรรมการศึกษาทางไกลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนนานาชาติควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เพื่อศึกษา การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และระบบบริหารและการบริการการศึกษาทางไกลนานาชาติที่เหมาะสม ประชากรเป็น เป็นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จำนวน 5 หลักสูตร และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตร จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบบันทึกข้อมูลและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ค้นหา รวบรวมเอกสารจากแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ห้องสมุด เว็บไซต์ ทำการบันทึกข้อมูล การลงรหัส และการเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ทำการนัดหมายและสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเครื่องมือการวิจัยที่ลงรหัสแล้วมาวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นจากการศึกษาเข้าสู่ตัวแปรตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตร และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาและบัณฑิตหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม จำนวน 141 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบออนไลน์ มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ และการบันทึกเชิงเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และความสำคัญของหลักสูตรนานาชาติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานเจ้าหน้าที่ขอความอนุเคราะห์ที่อยู่และช่องทางการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาและบัณฑิต จากนั้นส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแล้วส่งกลับคืนสู่ผู้วิจัย ทำการบันทึกข้อมูล การลงรหัส ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้ พัฒนาเป็นต้นแบบแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการเรียนสอนนานาชาติระบบทางไกลในขั้นต้น มาทำการสนทนากลุ่ม (focus group) ประชากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องจำนวน 18 คน เครื่องมือเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Team วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปเป็นแนวทางพัฒนาความร่วมมือในการจัดการเรียนสอนนานาชาติระบบทางไกล และพัฒนาเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าแนวพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล มี 3 ตอน ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะทั่วไป 2) หลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านกิจกรรม 3) รูปแบบการเรียนการสอน และ 4) รายวิชาที่สอนทางการเกษตร จากเอกสารหลักสูตร จำนวน 5 หลักสูตร โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับจัดการเรียนการสอนของ มสธ. โดยมีผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ประเด็น ศึกษา	University of The Philippines (ฟิลิปปินส์)	Tokyo University of Agriculture (ญี่ปุ่น)	Mississippi State University (สหรัฐอเมริกา)	Oklahoma State University (สหรัฐอเมริกา)	University of Florida (สหรัฐอเมริกา)	มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช (ไทย)
1. ลักษณะ ทั่วไป	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1908 วัตถุประสงค์เพื่อ จัดการเรียนการ สอนชั้นสูงทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา มี 15 วิทยาเขตทั่ว ประเทศ	เป็นมหาวิทยาลัยของ รัฐ ตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1891 เปิดการสอน ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา แบ่งเป็นปริญญาตรี 8 สาขา และ บัณฑิตศึกษา 6 คณะ	เป็น มหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี 1878 มี 2 วิทยา เขต สอนทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา แบ่งเป็น 8 คณะ	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี 1890 มี 4 วิทยา เขต แบ่งเป็น 10 วิทยาลัย เปิดสอน ทั้งปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1853 เปิด สอนทั้งปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 16 คณะ	เป็นมหาวิทยาลัยของ รัฐ ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2521 เปิดสอนทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 12 สาขาวิชา
2. หลักสูตร บัณฑิตศึกษา ด้าน การเกษตร	มุ่งความเป็นเลิศ ทางด้าน การเกษตร โดยมี บัณฑิตวิทยาลัยที่ แยกกันดูแล หลักสูตรในสาขา ต่างๆ	เปิดสอนระดับ บัณฑิตศึกษาในคณะ เกษตร สอนเป็น ภาษาอังกฤษ ควบคู่ ไปกับภาษาญี่ปุ่น	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน วิชาเอก การศึกษากเกษตร และการส่งเสริม การเกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน การสื่อสารเกษตร การศึกษากเกษตร และภาวะผู้นำ และผู้นำทางการ เกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน หลักสูตร การศึกษากและการ สื่อสารการเกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน หลักสูตรการ ส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร
3. รูปแบบ การเรียนการ สอน	การสอนแบบ เผชิญหน้า (face to face) เป็นหลัก แต่ใช้ระบบการ สอนแบบ Remote Learning ในช่วง สถานการณ์โควิด 19	การสอนแบบ เผชิญหน้า โดยให้ นักศึกษานำเสนอ งานวิจัยหรือประเด็น ที่เกี่ยวข้องของตนเอง ในทุกสัปดาห์ ใช้ ระบบออนไลน์ใน สถานการณ์ โควิด 19	การเรียนการ สอนแบบ เผชิญหน้าและ ทำการทดสอบ ในชั้นเรียน ใช้ ระบบหน่วยกิต ทำวิทยานิพนธ์	การเรียนการสอน แบบเผชิญหน้า ใช้ ระบบหน่วยกิต โดยเลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ	การเรียนการสอน แบบเผชิญหน้า หรือในรูปแบบ ออนไลน์ ใช้ระบบ หน่วยกิต โดย เลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ	การเรียนระบบ ทางไกล ใช้ระบบ ออนไลน์ และสื่อ ทางไกล ใช้ระบบ หน่วยกิต โดย เลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ
4. รายวิชาที่ สอนทางการ เกษตร	การจัดการธุรกิจ การเกษตรและ การเป็น ผู้ประกอบการ เศรษฐศาสตร์ การเกษตร การ ส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาชุมชน และการสหกรณ์ เป็นต้น	การพัฒนาการเกษตร นานาชาติ วิทยาศาสตร์การผลิต ทางการเกษตร การ ป้องกันพืชในเขตร้อน การพัฒนาชนบท และการพัฒนาด้าน ภาษาและ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น	การศึกษากชุมชน และการส่งเสริม ประสบการณ์การ เรียนรู้ การ พัฒนาเยาวชน การสื่อสาร การ วิจัยประยุกต์ สถิติการวิจัย การเปลี่ยนแปลง จิตวิทยา การ ประเมิน เป็นต้น	การวิจัย การสอน การประเมิน ผู้นำ การสื่อสาร สถิติ ปรัชญา การ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี และ การศึกษากในพื้นที่ พิเศษ เป็นต้น	การศึกษากประเด็น การพัฒนาผู้นำ การสื่อสาร การ ออกแบบ โปรแกรม การ เขียน สื่อ การสอน ปรัชญา การคิด การสร้างสรรค์ การวางแผน การ ส่งเสริม เป็นต้น	การส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร การสื่อสาร การ บริหาร การวิจัย สถิติ ประเด็นทาง การเกษตร การ ส่งเสริมนานาชาติ ทรัพยากรทาง การเกษตร เป็น ต้น

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติ

ผู้วิจัยทำการศึกษากจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาและบัณฑิตหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จำนวน 141 ราย ได้ผลการศึกษาก ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไป พบว่า เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.1) อายุเฉลี่ย 36.60 ปี ศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 62.4) ให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกล ในระดับมากที่สุด จำแนกได้เป็น 1) ระบบอินเทอร์เน็ต 2) อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์อัจฉริยะ และ 3) แอปพลิเคชัน ได้แก่ Line Microsoft Team Google Zoom และ YouTube

2.2 ความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม สรุปลำดับตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

ปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม	ความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.87	0.850	มาก
2. ด้านการบริหารและบริการของหลักสูตร	4.59	0.591	มากที่สุด
3. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน	4.68	0.579	มากที่สุด
4. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.26	0.798	มากที่สุด
5. ความเป็นประโยชน์	4.51	0.703	มากที่สุด
6. ความต้องการเข้าร่วมในหลักสูตร	4.02	0.914	มาก

จากตารางที่ 2 ความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม พบว่าผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 4.68) ด้านการบริหารและบริการของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย = 4.59) ด้านความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 4.51) ตามลำดับ และความสำคัญระดับมาก ในความต้องการการเข้าร่วมในหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย = 4.02) และด้านการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.87)

3. แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล การวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อลดตัวแปรในแต่ละกลุ่มและจัดเป็นองค์ประกอบตามความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมหลักสูตรนานาชาติ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) สรุปลงเป็นองค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล จำนวน 5 ด้าน จำนวน 11 องค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม หลักสูตรนานาชาติ ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล (n=141)

องค์ประกอบใหม่	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
ด้านการติดต่อสื่อสารและสื่อ			
อุปกรณ์การเรียนหลัก (X _{1.3})	3.76	0.703	มาก
อุปกรณ์การเรียนเสริม (X _{1.1})	4.33	0.571	มากที่สุด
สื่อบริการการเรียน (X _{1.2})	4.46	0.831	มากที่สุด
สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (X _{1.4})	4.66	0.350	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล			
การเรียนรู้ด้วยตนเองแบบอิสระ (X _{2.1})	3.57	0.766	มาก
การเรียนรู้แบบเครือข่าย (X _{2.2})	3.96	0.647	มาก
การเรียนรู้แบบผสม (X _{2.3})	4.16	0.617	มาก
ด้านการบริหารและการบริการของหลักสูตร			
การบริหารและการบริการ (X ₃)	4.59	0.464	มากที่สุด

ตารางที่ 3 องค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตร หลักสูตรนานาชาติ ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล (n=141) (ต่อ)

องค์ประกอบใหม่	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน			
เทคโนโลยีและนวัตกรรม (X ₄)	4.68	0.487	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน			
เรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (X _{5.1})	4.39	0.577	มากที่สุด
เรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ (X _{5.2})	4.03	0.798	มาก

การแปลผล: 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

3.1 ด้านการติดต่อสื่อสารและสื่อ มี 4 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย = 4.66, SD. = 0.350) สื่อบริการการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD. = 0.831) อุปกรณ์การเรียนเสริม (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.571) และ อุปกรณ์การเรียนหลัก (ค่าเฉลี่ย = 3.76, SD. = 0.703) ตามลำดับ

3.2 ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล มี 3 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ การเรียนแบบผสม (ค่าเฉลี่ย = 4.16, SD. = 0.617) การเรียนแบบเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 3.96, SD. = 0.647) และการเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ (ค่าเฉลี่ย = 3.57, SD. = 0.766) ตามลำดับ

3.3 ด้านการบริหารและการบริการของหลักสูตร มี 1 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารและการบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.59, SD. = 0.464)

3.4 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน มี 1 ปัจจัย ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.68, SD. = 0.487)

3.5 ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน มี 2 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ เรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.577) และเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.03, SD. = 0.798) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตรนานาชาติ สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตรและความร่วมมือในการเรียนการสอนนานาชาติระบบทางไกล ได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ทีมรับนักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาตกลงเงื่อนไขของการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตลอดหลักสูตรรวมถึง การบริการ การให้ประสบการณ์แก่นักศึกษา โดยคำนึงถึงลักษณะของนักศึกษา รวมถึงคุณสมบัติเฉพาะใน การศึกษาของหลักสูตร ศึกษาความต้องการของผู้เรียน/นักศึกษา การศึกษาสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ที่เป็นทั้ง นักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างชาติ
2. ทีมสื่อสารและสื่อ มีหน้าที่ในการสร้างสื่อและเตรียมอุปกรณ์การสื่อสารในการเรียนของนักศึกษาตลอด การศึกษา ทั้งที่เป็นอุปกรณ์การเรียนหลัก อุปกรณ์การเรียนเสริม ทั้งคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สื่อบริการการ เรียนและสื่อสื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ โดยทีมนี้จะเป็นทีมที่เชื่อมระหว่างมหาวิทยาลัยกับนักศึกษา
3. ทีมวิชาการ มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ คณาจารย์ผู้สอนทั้งในและต่างประเทศ นักวิชาการศึกษา นักเทคโนโลยีการศึกษา จัดความรู้และบทเรียนที่มีคุณค่าให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ โดย วิชาในการเรียนการสอน มี 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาเกษตรศาสตร์และสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิชาส่งเสริมการเกษตร กลุ่ม วิชาศึกษาศาสตร์ กลุ่มวิชาศึกษาและพัฒนาชุมชนเกษตร กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์เกษตร กลุ่มวิชาวิจัย และสถิติ กลุ่มวิชาสารสนเทศและสื่อสารทางการเกษตร และกลุ่มวิชาปฏิสัมพันธ์และฝึกปฏิบัติ
4. ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรมการมีหน้าที่ในการบริหารหลักสูตร การคิดค้นสร้างสรรค์ จัดหาทุนนวัตกรรม ทางการศึกษาที่เหมาะสมกับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานานาชาติ ใน 5 แบบ ได้แก่ 1) การเรียนแบบอิสระ 2) การเรียนแบบเครือข่าย 3) การเรียนแบบผสม 4) การเรียนวิธีออนไลน์และมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และ 5) การเรียน จากสื่อสิ่งพิมพ์
5. ทีมบริการนักศึกษา มีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือแนะนำแนะแนวแก่นักศึกษาในหลักสูตรนานาชาติให้ ประสบความสำเร็จ การติดต่อดูแลเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสนับสนุนและจัดหาทุนการศึกษา การจัดการระบบการจัดการผู้เรียน (Learner Management System)

6. ทีมประเมินผล มีหน้าที่นี้เทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหลักสูตร เป็นผู้เชี่ยวชาญการประกันคุณภาพการศึกษา การพิจารณากำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับหลักสูตร ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

7. ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ มีหน้าที่ประสานสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย การสร้างเครือข่ายในระดับอาเซียน และระดับนานาชาติตามภูมิภาคต่าง ๆ การผู้คั่นหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจที่คล้ายคลึงกันและมีจุดให้บริการการศึกษาาร่วมกัน รวมถึงการหางานให้บัณฑิตทำ งานศิษย์เก่า และความร่วมมืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อหลักสูตร

8. ทีมประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่โฆษณา ประชาสัมพันธ์ สร้างสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นนักศึกษาเป้าหมาย นายจ้าง ผู้ใช้บัณฑิต การส่งตรงข้อความประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบ

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในต่างประเทศ พบว่า มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรศึกษาเกษตร และส่งเสริมการเกษตรมากกว่า 30 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ มสธ. ที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรมาตั้งแต่ปี 2525 (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, 2533) แต่แตกต่างกันที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นระบบปิด มีชั้นเรียนปกติ คัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษา ในขณะที่ มสธ. เป็นมหาวิทยาลัยเปิด รับนักศึกษาโดยไม่มีการสอบคัดเลือก ใช้ระบบการศึกษาทางไกล ใช้สื่อผสมเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี ที่อธิบายถึงการจัดการศึกษาทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ มหาวิทยาลัยในต่างประเทศจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกซึ่งเหมือนกับ มสธ. ที่เปิดการเรียนการสอนทั้ง 3 ระดับ เช่นกัน ซึ่งเป็นผลดีในการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่มีความต่อเนื่องสอดคล้องกัน รวมถึงการสร้างบัณฑิต และผู้เรียนที่ต่อเนื่องในระดับปริญญาที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามมีบางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เช่น การส่งนักศึกษาไปเรียนบางวิชาในภาคฤดูร้อนที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศ เป็นต้น (สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี, 2534)

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกลในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นเพราะ มสธ. ใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลมีการสนทนาผ่านระบบออนไลน์เป็นหลัก ส่งผลให้อุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารกับ อาจารย์ผู้สอน การเข้าถึงสื่อออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่สะดวกในการสร้างปฏิสัมพันธ์ สื่อสารกันภายในกลุ่มการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อนักศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ จำเป็นต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมกับนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และจากผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19 มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรของตนมากขึ้น สำหรับหลักสูตรของ มสธ. ได้ใช้สื่อออนไลน์แบบผสมในการสนทนาในชุดวิชาการระดับปริญญาเอกกับนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างประเทศด้วย

3. การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ การเรียนแบบเครือข่าย และการเรียนแบบผสม เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบเรียนออนไลน์และมีปฏิสัมพันธ์ และการเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี ที่ได้อธิบายถึงการจัด

การศึกษาทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ และผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและความร่วมมือในการเรียนการสอนนานาชาติระบบทางไกล ได้องค์ประกอบเป็น 8 ทีม ได้แก่ 1) ทีมรับนักศึกษา 2) ทีมสื่อสารและสื่อ 3) ทีมวิชาการ 4) ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรม 5) ทีมบริการนักศึกษา 6) ทีมประเมินผล 7) ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ และ 8) ทีมประชาสัมพันธ์ (สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุขดี, 2534) ซึ่งใกล้เคียงกับชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา; สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุขดี ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดของอุดมศึกษาไทย ที่เสนอว่ารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดของต่างประเทศมี 7 องค์ประกอบหลัก คือ การบริหารจัดการด้านระบบและการให้บริการ การสอน การวางแผนและการออกแบบ การนำไปใช้งาน การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินหลักสูตร และการบริหารจัดการ (ชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา, 2563; สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุขดี, 2534) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากการพัฒนาทีมพัฒนาหลักสูตร ใน 8 พันธกิจสำหรับการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาก্ষตรนานาชาติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาก্ষตรในต่างประเทศ เห็นได้ว่าหลักสูตรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จัดการเรียนการสอนเป็นแบบเผชิญหน้าและมีชั้นเรียนตามปกติ แต่เมื่อมีสถานการณ์จำเป็นมหาวิทยาลัยสามารถปรับมาเป็นรูปแบบออนไลน์ได้ ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยบัณฑิตวิทยาลัยในสาขาวิชานั้น ๆ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนทางไกล จึงสามารถจัดแบบผสมผสานได้ทั้ง 1) การเผชิญหน้าในรูปแบบการสัมมนา 2) การเรียนระบบออนไลน์ และ 3) การเรียนจากสื่อทางไกล

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม พบว่าในการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล สถาบันการศึกษาต้องให้ความสนใจและเตรียมความพร้อมในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การบริการของหลักสูตร การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน และการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ตรงตามคุณลักษณะของผู้เรียน

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม สรุปเป็น 5 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การติดต่อสื่อสารและสื่อ ได้แก่ สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ สื่อบริการการเรียน อุปกรณ์การเรียนเสริมและอุปกรณ์การเรียนหลัก 2) รูปแบบการศึกษาทางไกล ได้แก่ การเรียนแบบผสม การเรียนแบบเครือข่าย และการเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ 3) การบริหารและการบริการหลักสูตร ได้แก่ การบริหารและการบริการ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ได้แก่ การเรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นของรัฐ จัดการศึกษาใน 3 ระดับ แบบมีชั้นเรียน เปิดสอนใน 8 กลุ่มวิชา ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าการจัดการเรียนควรเป็นแบบออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่น และมีปฏิสัมพันธ์ที่มหาวิทยาลัยการบริหารการศึกษาขึ้นกับธรรมชาติและสภาพการณ์ของแต่ละประเทศ การคัดกรองผู้เรียน การจัดบริการที่เหมาะสม และความเสถียรของอินเทอร์เน็ต การพัฒนาหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ รูปแบบของการจัดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน จำแนกตามการวิเคราะห์องค์ประกอบ 11 องค์ประกอบ โดยแนวทางการพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาที่งานหลัก จำนวน 8 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ โดยทำความร่วมมือการสอนที่เป็นระบบออนไลน์ หรือการให้นักศึกษาเรียนในชั้นเรียนต่างประเทศในระยะสั้น ๆ การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสถาบันการศึกษาโดยมี มสธ.

เป็นแม่ข่าย และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ควรเตรียมพร้อมในอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ด้านการสื่อสาร การสร้างสื่อ ความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนในระบบทางไกล และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาสภาพทั่วไปและความต้องการการศึกษาของนักศึกษานานาชาติในการเรียนระดับบัณฑิตศึกษาทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม การศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเพื่อค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายการศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในระบบการเรียนการสอนทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรนานาชาติแบบเครือข่าย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้สนับสนุนงบประมาณการวิจัย และขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาที่ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดของอุดมศึกษาไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุชาติ. (2534). เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาทางไกล. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2565). ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.stou.ac.th/main/aboutstou.html>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ แอนด์ พรินท์ จำกัด.
- สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. (2565). หลักสูตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มสธ.
- สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. (2533). หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ปีการศึกษา 2553 - 2554. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มสธ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2544). การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รวมสาส์น จำกัด.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2549). การศึกษาทางไกล. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Rogers, A. & Taylor, P. (1998). Participatory Curriculum Development in Agricultural Education: A Training Guide. Rome: FAO.
- Tomlinson, C. (2005). Grading and Differentiation: Paradox or Good Practice. Theory into Practice, 44(3), 262-269.
- Tyler, R. W. (1949). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: The university of Chicago press.

การจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ
และความสามารถด้านความยั่งยืนสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยาน
ในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ*

RISK MANAGEMENT, RESILIENCE CAPABILITIES, AND SUSTAINABLE CAPABILITIES
TOWARDS THE BUSINESS CONTINUITY OF STATE ENTERPRISE
AIRPORTS IN THAILAND

จริยากรณ์ หวังศุภกิจโกศล*, พัทธ์ศ ศรีวงศ์, พันธ์กร สิมะขจรบุญ

Jareeyakorn Hwangsuphakitkoson*, Pitak Siriwong, Panuschagone Simakhajornboon

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: hwani.w@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการและความสามารถด้านความยั่งยืนสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งมีหลักการเพื่อบ่งเน้นการเข้าใจประสบการณ์ส่วนบุคคลจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายพัฒนาแผนและกลยุทธ์ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ 7 แห่ง ได้แก่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานหาดใหญ่ และ สำนักงานใหญ่ จำนวน 10 คน จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว เป็นระดับผู้บริหารระดับสูง จำนวน 3 คน ระดับผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 3 คน และระดับปฏิบัติการ จำนวน 4 คน เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิเคราะห์พบว่า 1) การจัดการความเสี่ยง ประกอบด้วย การกำกับดูแลและวัฒนธรรม กลยุทธ์และการกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการความเสี่ยง การทบทวนและการแก้ไขปรับปรุง และการสื่อสารความเสี่ยง 2) ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ ประกอบด้วย ความทนทานต่อเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ความพร้อม ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การฟื้นฟูหลังวิกฤต และความสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤต และ 3) ความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ ประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาล สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ ให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดชะงัก

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ, ความสามารถด้านความยั่งยืน, การจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจ, ท่าอากาศยาน

Abstract

This research aims to study risk management, resilience, and sustainability capabilities that contribute to the business continuity of state enterprise airports in Thailand. A qualitative research methodology was employed using the phenomenological approach, which focuses on understanding personal experiences from the perspective of key informants. A purposive sampling method was used targeting key informants involved in the Planning and Strategic Development Department of state enterprise airports in Thailand across seven major areas: Suvarnabhumi Airport, Don Mueang Airport, Chiang Mai Airport, Mae Fah Luang Chiang Rai Airport, Phuket Airport, Hat Yai Airport, and the headquarters. The key informants comprised 10 participants, including 3 senior executives, 3 mid-level managers, and 4 operational staff, with data collection continuing until theoretical saturation was reached. Data were gathered through in-depth interviews combined with non-participant observation by semi-structured interview guidelines. Thematic analysis was employed to analyze the data. The findings revealed that: 1) Risk management encompasses compliance and culture, strategy and objective setting, risk management processes, risk review and adjustment, and risk communication; 2) Resilience capabilities include of robustness to unpredictable events, readiness, adaptability to change, efficient resource utilization, crisis recovery, and crisis response capabilities; and 3) Sustainability capabilities cover of governance, social, environmental, and economic aspects. Together, these factors enable state enterprise airports to ensure business continuity and maintain ongoing operations without disruption.

Keywords: Risk Management, Resilience Capabilities, Sustainable Capabilities, Business Continuity Management, Airport

บทนำ

การคมนาคมและขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมการบิน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลก (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2561) สมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (International Aviation Transport Association; IATA) คาดการณ์ว่าความต้องการการเดินทางทางอากาศทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นถึงสองเท่าภายในปีพ.ศ. 2583 ทั้งนี้ยังได้มีการคาดการณ์ว่า ศูนย์กลางของอุตสาหกรรมการบินจะเปลี่ยนมาอยู่ในภูมิภาคเอเชีย เนื่องจากเป็นกลุ่มตลาดเกิดใหม่ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในอนาคต (International Aviation Transport Association, 2023) ซึ่งจากข้อมูลในข้างต้น เห็นได้ว่าแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมการบินจะกลับมาขยายเป็นเท่าตัว อย่างไรก็ตามองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization; ICAO) ได้คาดการณ์การเติบโตของอุตสาหกรรมไว้ในทำนองเดียวกัน (International Civil Aviation Organization, 2023) นอกจากนี้รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมการบิน เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมาในสมัยนายกรัฐมนตรี เศรษฐา ทวีสิน ได้แถลงแผนพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub) ตั้งเป้าประเทศไทย ในการยกระดับศักยภาพด้านการบินเพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค เชื่อมโยงการขนส่งและการท่องเที่ยวสำคัญ (กรมประชาสัมพันธ์, 2567) ทว่าการดำเนินธุรกิจการบินมีหลายปัจจัยที่ต้องตระหนัก โดยเฉพาะความอ่อนไหวต่อเหตุการณ์ทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัย

ธรรมชาติ (ทักษิณา แสนเย็น และคณะ, 2563) เหตุการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาที่ผ่านมาส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจการบินได้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางขององค์กรด้านการบินในการหยุดชะงัก และเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการวางแผนที่ครอบคลุมมากกว่าเพียงการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน โดยมุ่งเน้นการสร้างความยืดหยุ่นและความต่อเนื่องในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน แนวคิดการจัดการความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยงในบริบทของอุตสาหกรรมการบินมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงที่หลากหลาย ทั้งปัจจัยภายนอก เช่น เหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และภัยธรรมชาติ รวมไปถึงปัจจัยภายใน เช่น การปฏิบัติงานที่ซับซ้อนของระบบด้านการบิน กระบวนการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ช่วยให้องค์กรสามารถป้องกันและรับมือกับความท้าทายได้ โดยการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง จากนั้นกำหนดกลยุทธ์ในการตอบสนอง และติดตามความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Abdeen, F. N. et al., 2021) แนวคิดการพลิกฟื้นกิจการ มุ่งเน้นความสามารถในการรับมือต่อความไม่ต่อเนื่องของระบบ และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่มีความเสี่ยงเมื่อองค์กรที่มีความยืดหยุ่นมากพอ สามารถปรับกลยุทธ์ การดำเนินงาน ระบบการจัดการ โครงสร้าง การกำกับดูแล และความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องได้ ตลอดจนทนทานต่อสิ่งที่เข้ามากระทบกับองค์กร และสร้างข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งได้ (Burbidge, R., 2018) และแนวคิดการจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจที่เป็นสถานะธุรกิจที่ต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก จุดเน้นอยู่ที่ความยืดหยุ่นของคน สินทรัพย์ กระบวนการ และคุณค่า ตลอดจนความพร้อมและความสมบูรณ์ของข้อมูล หรือ ความสามารถเชิงกลยุทธ์ขององค์กรในการวางแผนตอบสนองต่อเหตุการณ์และการหยุดชะงักของธุรกิจ เพื่อให้ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในระดับที่กำหนดไว้ หรือยอมรับได้ (Ameri, M. A. S. S. & Musa, H., 2021) ซึ่งล้วนนำเสนอแนวทางการจัดการสำหรับองค์กรในการเตรียมพร้อม และตอบสนองเชิงรุก ตลอดจนการรับมือกับความท้าทายจากการหยุดชะงักต่าง ๆ (Galaitis, S. E. et al., 2023)

ในฐานะท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจเป็นผู้นำในการประกอบธุรกิจท่าอากาศยานของประเทศไทย จำเป็นที่จะต้องดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและการกำกับดูแลที่เข้มงวดด้านการบินหรือการเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของชาติ ในการรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการบินจะนำมาซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดอัตราการจ้างงาน รายได้แก่อุตสาหกรรมโดยตรงและเกี่ยวเนื่อง ในมุมกลับกันเมื่ออุตสาหกรรมการบินมีขยายตัว ความต้องการในการเดินทางที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การปล่อยมลภาวะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่สามารถละเลยได้ ตามแนวคิดการบริหารธุรกิจอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาในระยะยาวให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของสหประชาชาติ (United Nations; UN) ในปี พ.ศ. 2593 (United Nations, 2023) อย่างไรก็ตามบริษัทดังกล่าวยังคงความเข้มแข็งทางธุรกิจและเป็นองค์กรที่จดทะเบียนจำกัด (มหาชน) ในตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับการคัดเลือกกว่ามีงานดำเนินงานด้านความยั่งยืนโดดเด่นในกลุ่ม Down Jones Sustainability Indices (DJSI) พร้อมความสามารถในการทำกำไรแก่นักลงทุนได้อีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยมีความมุ่งหมายให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการและความยั่งยืนทางธุรกิจ สู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อองค์กรอื่น ๆ ในการจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ ตลอดจนความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ เป็นความสำเร็จสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการและความสามารถด้านความยั่งยืนสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ซึ่งมีหลักการเพื่อบ่งเน้นการเข้าใจประสบการณ์ส่วนบุคคลจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูล เชื่อมโยงความหมายที่ผู้คนสร้างขึ้นและตีความประสบการณ์โดยไม่มีอคติ การวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นการระบุแก่นสาระและความหมายที่สำคัญ เพื่อสะท้อนถึงประสบการณ์จริงของบุคคลในบริบทที่ศึกษา (Giorgi, A, 2009) รายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและพนักงานผู้เกี่ยวข้องกับฝ่ายพัฒนาแผนและกลยุทธ์ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ 1) ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 2 คน 2) ท่าอากาศยานดอนเมือง จำนวน 1 คน 3) ท่าอากาศยานเชียงใหม่ จำนวน 1 คน 4) ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย จำนวน 1 คน 5) ท่าอากาศยานภูเก็ต จำนวน 1 คน 6) ท่าอากาศยานหาดใหญ่ จำนวน 3 คน และ 7) สำนักงานใหญ่ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน เป็นระดับผู้บริหารระดับสูง จำนวน 3 คน ระดับผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 3 คน และระดับปฏิบัติการ จำนวน 4 คนที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายพัฒนาแผนและกลยุทธ์คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแผนการจัดการความเสี่ยงและกลยุทธ์ที่สำคัญของท่าอากาศยาน ทำให้ได้รับข้อมูลที่มีความสำคัญตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากเป็นผู้เก็บข้อมูล สังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ดังนั้นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการตีความหมายข้อมูลที่ซับซ้อนและบริบทของการวิจัย (Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S., 2011) แนวคำถามที่สร้างขึ้น เป็นแนวคำถามปลายเปิดที่ไม่ชี้แนะ และเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) โดยมีข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมและเรียงลำดับก่อนหลังตามลักษณะของข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาแล้วมีจำนวน 12 ข้อคำถาม ประกอบไปด้วย 4 หัวข้อ 1) การจัดการความเสี่ยง 2) ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ (Resilience capabilities) 3) ความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ และ 4) ความต่อเนื่องทางธุรกิจ มีรายละเอียดข้อย่อยในแต่ละหัวข้อ ถัดถึงนิยามความหมายในบริบทของท่าอากาศยาน และวิธีบริหารจัดการ เพื่อให้ได้สภาพการณ์แต่ละหัวข้อในบริบทของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียงและภาพในระหว่างสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้องของข้อมูลด้วย

การพิทักษ์สิทธิ์

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองโครงการเลขที่ REC 67.0314-045-1755 หมายเลขใบรับรอง COE 67.0402-025 วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2567 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ ผู้วิจัยส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมแบบแนวคำถามที่จะสัมภาษณ์ไปยังผู้บริหารระดับสูงสุดในแต่ละท่าอากาศยาน หรือสำนักงานใหญ่ ขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พิจารณาข้อคำถามและมีเวลาเตรียมตัวในการให้ข้อมูล โดยชี้แจงกระบวนการพิทักษ์ ขอคำยินยอมด้วยวาจา จากนั้นชี้แจงการเก็บรักษาข้อมูลและการรายงานผลการวิจัย ไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้ข้อมูล และเมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จึงขออนุญาตการจดบันทึก และบันทึกภาพและเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ด้วยตนเอง ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2567 โดยใช้แนวคำถาม กึ่งโครงสร้าง ขอเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ ณ สำนักงานของท่าอากาศยาน จำนวน 2 คน และผ่านระบบ Video Conference จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ทั้งผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับปฏิบัติการว่ามีมุมมองที่ต่างกันหรือไม่ในเรื่องเดียวกัน เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล จนกระทั่งข้อมูลที่ได้รวบรวมจาก 7 แหล่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Theoretical saturation) ซึ่งใช้เวลาโดยประมาณ 40 ถึง 60 นาทีต่อคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ ซึ่งมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล 2) สร้างรหัส 3) ค้นหาสาระหรือแก่นหลัก 4) ตรวจสอบสาระหรือแก่นหลัก 5) การให้คำจำกัดความและตั้งชื่อ และ 6) เขียนรายงาน (Braun, V. & Clarke, V., 2006) การสรุปผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยสรุปผลและนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี เพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ ผ่านการนำเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎีในรูปแบบของข้อความที่มีการให้ความหมายและแนวทาง

ผลการวิจัย

ท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 แห่ง ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล ISO 22301:2019 ครบทุกท่าอากาศยาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม รองรับเหตุการณ์ไม่ปกติ ไม่คาดคิด ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจหยุดชะงัก ซึ่งต้องอาศัยการวางแผน การนำไปปฏิบัติ การฝึกซ้อม การติดตามทบทวนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

สภาพการณ์การจัดการความเสี่ยงสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานฯ พบว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นกระบวนการวิเคราะห์ ประเมิน และจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในองค์กรหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ทำให้องค์กรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ทั้งในแง่ของการบริหารองค์กร และการปฏิบัติการ ประกอบด้วย

1. การกำกับดูแลและวัฒนธรรม การดำเนินงานตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและความปลอดภัย ทำให้สามารถติดตามรายงานผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและมั่นใจได้ว่าความเสี่ยงนั้นถูกจัดการครอบคลุมในทุกมิติ มีการจัดโครงสร้างองค์กรและปลูกฝังวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นและเอื้อต่อการจัดการความเสี่ยง

แนวทางการกำกับดูแลและวัฒนธรรม ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะ เพื่อกลั่นกรองและพิจารณาความเสี่ยงจากระดับปฏิบัติสู่ระดับองค์กร โดยใช้แนวปฏิบัติจากการจัดการความเสี่ยงของคณะกรรมการองค์กรผู้ให้การสนับสนุนหรือโคโซ (Committee of sponsoring organizations; COSO) กรอบการประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจตามระบบประเมินผลรัฐวิสาหกิจ ระบบประเมินคุณภาพรัฐวิสาหกิจ มาตรฐานการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ รวมถึงแนวปฏิบัติที่ดีของท่าอากาศยาน ตลอดจนแนวปฏิบัติตามข้อกำหนดขององค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรมในการจัดการความเสี่ยง และโน้มน้าวให้พนักงานทุกคนได้รับการปลูกฝัง ตระหนัก และปฏิบัติถึงเรื่องการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในหน่วยงานของตน ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...กรรมการความเสี่ยงที่เขาดูเรื่องนี้อยู่ท่าอากาศยานเนี่ย ตั้งกรรมการหลายชุดมากเลย ชุดหนึ่งคือ บอร์ดบริหารเลย คนที่เป็นประธานชุดนี้ก็เป็นบอร์ดบริหาร ทำหน้าที่เป็นประธาน

กรรมการความเสี่ยง จะดูประเด็นความเสี่ยงของตัวเอง แล้วจะมีการรายงานติดตามผล ปัจจุบันนี้เน้นคือรายงานทุกเดือน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2567) “...ท่าอากาศยาน เป็นหน่วยธุรกิจหนึ่งของบริษัท ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการและจัดการท่าอากาศยาน ดังนั้นจึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากหลากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงคมนาคม กระทรวงการคลัง (ผู้ถือหุ้นรายใหญ่) สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีการกำหนดขอบเขตของการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ที่แตกต่างกัน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2567)

2. กลยุทธ์และการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้วยการคาดการณ์และวางแผนการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั้งภายในและภายนอก เชื่อมโยงบูรณาการจัดการความเสี่ยงและกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน

แนวทางการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ด้านการจัดการความเสี่ยงตามเป้าหมายทั้ง 3 ด้านหลัก ในบริบทของท่าอากาศยาน สังกัดรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ มาตรฐาน (Standard) บริการ (Service) และการเงิน (Financial) ซึ่งความเสี่ยงที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นนั้น ในแต่ละด้านจะถูกระบุและจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์กรยังคงบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดำเนินการจัดทำแผนความเสี่ยงควบคู่ไปกับการจัดทำแผนวิสาหกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กรตามระยะของแผน ตามลักษณะของแต่ละหน่วยงานต่อไป ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ความเสี่ยงที่เป็นไปได้ทั้งหมด (Risk Universe) จะมีเยอะแยะไปหมด หัวใจสำคัญอย่าลืมว่าเป้าหมายขององค์กรคืออะไร เราจะมุ่งแค่ 3 ด้าน การเงิน (Financial) มาตรฐาน (Standard) และบริการ (Service) ถ้าไม่เกี่ยวข้องกับ 3 ด้านนี้เราก็ไม่เอา...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567)

3. กระบวนการจัดการความเสี่ยง การระบุความเสี่ยงภายใน และภายนอก ด้วยการวิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดและผลกระทบ โดยการใช้เครื่องมือตามแนวคิดการจัดการความเสี่ยง จากนั้นเมื่อความเสี่ยงที่ถูกระบุไว้ได้รับการประเมินเรียบร้อยแล้ว จะมีวิธีการติดตาม ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขด้วย

แนวทางกระบวนการจัดการความเสี่ยง ระบุความเสี่ยงภายใน เช่น ด้านกายภาพของท่าอากาศยาน ข้อจำกัดของทางวิ่ง หรือท่าอากาศยานเอง หรือสถานที่ตั้งที่เป็นพื้นที่ควบคุมพิเศษ และความเสี่ยงภายนอก เช่น การได้รับมอบนโยบายจากรัฐบาลเพื่อการขยายศักยภาพการรองรับปริมาณเที่ยวบิน ผลกระทบของรถไฟความเร็วสูง จากนั้นนำไปสู่การประเมินความเสี่ยง ด้วยการใช้เครื่องมืออย่างตารางประเมินความเสี่ยง (Risk Matrix) 5 ระดับ และติดตามความเสี่ยงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในแต่ละเดือน หรือไตรมาส หากผลการประเมินนั้นยังไม่ลดลง ต้องมีมาตรการรับมือต่อไป ตลอดจนการระดมสมองในการวางแผนจัดการความเสี่ยงชุดนั้น พร้อมเตรียมทรัพยากรสำคัญ งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ เพื่อรองรับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นไว้ล่วงหน้า ด้วยแผนลดความเสี่ยง (Mitigation Plan) ตามแนวทางการลดความเสี่ยง การโอนความเสี่ยง การรับความเสี่ยง และการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ซึ่งบางกรณีอาจต้องมีแผนสำรองไว้มากกว่าหนึ่งแผน ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “..วิธีการดูว่าความเสี่ยงตรงไหนที่มันไม่เป็นไปตามเป้า เราจะดูจากโอกาสที่จะเกิด และผลกระทบ ที่มีการรายงาน เวลามันติดเป็นตัวเลข เราใช้ 5x5 มันก็จะกำหนด เป็นไปตามเป้าหมาย ตามเกณฑ์ ถ้าไตรมาสที่ 1 5x5 ไตรมาสที่ 2 ยังจะ 5x5 อีก แสดงว่าการจัดการบริหารความเสี่ยงไม่ดีแล้ว มันต้องลดลงๆ ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2567)

4. การทบทวนและการแก้ไขปรับปรุง มีการทบทวนและปรับปรุงกรอบการบริหารความเสี่ยงในองค์กรเป็นประจำ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลง พร้อมจัดทำแผนความเสี่ยงควบคู่ไปกับการจัดทำแผนวิสาหกิจ เพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรสามารถรับมือกับความเสี่ยงได้

แนวทางการทบทวนและการแก้ไขปรับปรุง ดำเนินการเป็นประจำในทุกปี พิจารณาร่วมกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เช่น การทำกำไร จำนวนผู้โดยสาร ควบคู่กับการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้ง มี

การพิจารณาสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ตามกรอบระยะเวลา ตามระดับแผนการดำเนินธุรกิจที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นระดับปฏิบัติการ ระดับหน่วยธุรกิจ และระดับองค์กร (ระยะเวลาแผน 1 ปี 5 ปี จนถึง 20 ปี) โดยมีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของแต่ละท่าอากาศยาน ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ปกติแผนจัดทำเป็นระยะทุก 5 ปีแต่เราจะมีการทบทวนทุกปีตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป พอจะเริ่มปีงบประมาณใหม่ซัก 2 เดือน เราก็จะมาประเมินสภาพแวดล้อมแล้ว ผลการดำเนินงานปีนี้ ถ้าเราจะเป็นอย่างไร ผู้โดยสารเป็นอย่างไร การทำแผนความเสี่ยงจะทำความคุ้นเคยกับแผนวิสาหกิจ ทุกต้นปีจะมีชุดวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมของความเสี่ยงตามระยะเวลาของแผนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว เราจะมีทั้ง 5 ปี และ 20 ปีว่าความเสี่ยงอะไรภายในระยะเวลานั้นบ้าง ในภาพใหญ่เราก็จะมีการติดตามความเสี่ยงนั้นๆ ทุกไตรมาสหรือทุก 6 เดือน เพื่อที่จะดูว่าเหตุการณ์ที่เราคาดว่าจะเกิดหรือไม่เกิด...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567)

5. การสื่อสารความเสี่ยง ในลักษณะการสื่อสารความเสี่ยงระหว่างผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่ทันต่อเหตุการณ์ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และก่อให้เกิดการตระหนัก

แนวทางการสื่อสารความเสี่ยงผู้ปฏิบัติงาน รายงานความเสี่ยงไปยังผู้บังคับบัญชาในลำดับที่สูงขึ้นให้ทราบถึงความเสี่ยงในการดำเนินงาน และผู้บริหารสามารถตัดสินใจแก้ไข หรือจัดการความเสี่ยง และมอบนโยบาย แนวทางแก้ไขสู่การปฏิบัติงานตามลำดับสายงาน ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ความเสี่ยงบางตัวก็จะมีรับรู้แค่ในระดับผู้ปฏิบัติ ซึ่งพอได้มีการสื่อสารออกมา หรือมีการประเมินออกมา ทำให้ผู้บริหารเล็งเห็นได้ว่า เรามีการป้องกันความเสี่ยงได้ ซึ่งงบประมาณและต้นทุนในการบริหารจัดการความเสี่ยงนั้นมันน้อยกว่า การแก้ไขปัญหาในภายหลังค่อนข้างมาก ดังนั้นเมื่อเรามีการบริหารจัดการความเสี่ยงเลยช่วยให้ภารกิจหรือว่าเป้าหมายของเราดำเนินการได้ง่ายขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567)

สภาพการณ์ความสามารถการพลิกฟื้นกิจการสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานฯ พบว่าความสามารถการพลิกฟื้นกิจการเป็นความสามารถขององค์กรในการดำรงอยู่ ปรับตัว และฟื้นฟูต่อสิ่งที่ไม่คาดคิดหรือไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะต้องพร้อมรับมือในทันที อาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ ด้วยบุคลากร ภาวะผู้นำ การวางแผนจากข้อจำกัดในการดำเนินงาน และความสามารถฟื้นฟูการดำเนินงานหลังจากเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้องค์กรยังคงบรรลุเป้าหมายได้ต่อไป ประกอบด้วย

1. ความทนทานต่อเหตุการณ์ไม่คาดคิด เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจในการดำเนินธุรกิจต่อไปได้ตามปกติ แม้มีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเข้ามากระทบ

แนวทางของความทนทานต่อเหตุการณ์ไม่คาดคิด ท่าอากาศยานสามารถฟื้นตัวเอง ฟื้นคืนสภาพกิจกรรมให้กลับมาดำเนินงานได้ตามปกติ หรือล้มแล้วลุกเร็ว ด้วยความสามารถ ทักษะที่หลากหลาย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าท่าอากาศยานยังคงอยู่ ยังดำเนินธุรกิจต่อไปได้ภายใต้เหตุการณ์ไม่คาดคิด ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...เกิดอะไรขึ้นคือเราคาดไม่ได้จริงๆ มันมีหลายอย่างที่เราเกินที่เราคาดไว้ สิ่งต่างๆ เข้ามากระทบแล้วคงอยู่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2567)

2. ความพร้อม เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจที่เข้าใจกระบวนการดำเนินงานและทราบถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ภายใต้การดำเนินงานและได้เตรียมแนวทางแก้ไขล่วงหน้าไว้แล้ว

แนวทางของความพร้อม ท่าอากาศยานทราบถึงบริบทในการดำเนินงานภายใต้หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และข้อจำกัดด้านกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับด้านการบินที่เข้มงวด และศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินภายใต้ระเบียบขององค์กรเอง ซึ่งทำให้มีความพร้อม ยืดหยุ่นและคล่องตัว ตอบสนองเหตุได้ทันที ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ท่าอากาศยานต้องดำเนินธุรกิจตามรูปแบบที่ได้วางไว้ตามกฎหมาย ระเบียบกฎหมาย เป็นผลมาจากการเป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะมีบางส่วนที่ทำได้สามารถดำเนินงานภายใต้ระเบียบของตนเอง ซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่า เช่น เราพบว่าปัญหาบางอย่างมันจะเกิดขึ้น แล้วเราได้มีการหาวิธีแก้ไขภายใต้กฎระเบียบที่ถูกกำหนดไว้ สามารถรับมือกับเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยงเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น วิธีการการแก้ไขมีข้อจำกัดบางประการทางกฎหมายอยู่ การใช้

งบประมาณ หน่วยอื่นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ บางอย่างตอบสนองไม่ได้ในทันที กฎระเบียบบางอย่างไม่เอื้ออำนวย ดังนั้นเมื่อเรารู้ความเสี่ยง และได้หารือแนวทางปฏิบัติล่วงหน้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อกรณีเกิดเหตุการณ์พวกนี้เราจะขอใช้แนวปฏิบัติแบบนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567)

3. ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจที่มีความยืดหยุ่นในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการดำเนินงาน เพื่อรับมือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ท่าอากาศยานสามารถแปลงสภาพหน่วยธุรกิจ เพื่อดำเนินการทดแทนในส่วนที่เกิดปัญหาจากภายนอกได้ เช่น หน่วยงานภาครัฐ แจกผู้ประกอบการคลังสินค้าหยุดดำเนินการให้บริการ ท่าอากาศยานสามารถแปลงสภาพมาให้บริการทดแทนในส่วนนั้นได้ และลดผลกระทบที่เกิดแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ในปี 2566 หน่วยงานรัฐได้ขอให้บริษัทผู้ประกอบการคลังสินค้าหยุดดำเนินการ จึงเปลี่ยนรูปแบบการจัดการคลังสินค้า โดยดำเนินการเป็น Cargo Security Screening เอง ทำให้สามารถให้บริการขนส่งสินค้าและไปรษณีย์ภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถลดผลกระทบในการขนส่งสินค้าทางอากาศที่จะเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้เสีย...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2567)

4. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น บุคลากรที่มีทักษะหลากหลาย เทคโนโลยี ข้อมูล และสินทรัพย์ที่สำคัญในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการใช้ทรัพยากรของท่าอากาศยาน มีการเตรียมจุดที่ให้บริการอย่างเพียงพอ เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้น สามารถดำเนินกิจกรรมหลักในจุดอื่นทดแทนได้ เช่น จุดตรวจค้น ทางวิ่ง และคลังสินค้า ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ในฐานะสนามบินที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เรามีการเตรียมการอยู่แล้วรองรับกรณีที่มีมันเกิดเหตุต่างๆ เป็นสนามบินที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหมด ตั้งแต่รองรับเที่ยวบิน ผู้โดยสาร สินค้าด้วย แล้วเราก็มีการให้บริการที่ไม่เหมือนสนามบินอื่นในประเทศไทย จะเห็นว่าทรัพยากรสำคัญที่สุด คือ ทางวิ่ง เราสามารถให้บริการแบบคู่ขนานกันได้เลย (Independent) อีกฝั่งการโดยสารระบบต่างๆ ที่เราวางไว้จะมีจุดของการใช้งานหลายจุด อย่างเช่น การตรวจค้นมีถึง 4 โซน หากโซนใดโซนหนึ่งมีปัญหาจะมีโซนอื่นรองรับอยู่ หรือฝั่งให้บริการคลังสินค้า เราไม่ได้มีคลังเดียว ผู้ให้บริการคลังสินค้าก็เช่นกัน หากส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหายังมีอีกส่วน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2567)

5. การฟื้นฟูหลังวิกฤต บริหารจัดการและฟื้นฟูกิจกรรมการดำเนินงาน หลังจากเกิดวิกฤตหรือเหตุการณ์ไม่คาดคิด โดยตรวจสอบพื้นที่บริเวณนั้น ว่าสามารถกลับมาให้บริการได้อย่างปลอดภัย อาศัยแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจและแผนฟื้นฟู ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

แนวทางการฟื้นฟูหลังวิกฤต ท่าอากาศยานดำเนินการตามแผนฟื้นฟูหรือความต่อเนื่องทางธุรกิจ และมีการประเมินความรุนแรงสถานการณ์ ความเสียหายเชิงพื้นที่ จากหน่วยงานภายในหรือภายนอกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงฟื้นฟูเชิงกระบวนการ หรือกิจกรรมให้กลับมาใกล้เคียงสถานะปกติโดยเร็ว ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ความสามารถในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วอาศัยแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจและแผนฟื้นฟูของท่าอากาศยาน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2567) “...ความสามารถของท่าอากาศยานในการรับมือ ปรับตัว และฟื้นตัวจากสถานการณ์วิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง โดยยังคงรักษาการดำเนินงานและบรรลุเป้าหมายหลักได้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2567)

6. ความสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤต เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีวิธีการแก้ไขและความคล่องตัวในการจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรเทาผลกระทบและฟื้นคืนสภาพการดำเนินงานได้

แนวทางตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤต เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดในท่าอากาศยานเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจกระบวนการดำเนินงานแก้ไขตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง เช่น สายการบินแห่งหนึ่งเกิดการลื่น

ไถลบนทางวิ่ง มีไฟไหม้และผู้เสียชีวิต อากาศยานค้างอยู่บนทางวิ่ง ดำเนินการตามแผนฉุกเฉิน ดับไฟที่เกิดเหตุ นำส่งผู้เสียชีวิตที่โรงพยาบาล แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการสอบสวน พิทักษ์หลักฐานตามกระบวนการที่ต้อง ตลอดจนบริการเคลื่อนย้ายผู้โดยสารที่ได้รับภัย ไปยังจุดหมายปลายทางเดิมให้เร็วที่สุด ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...การจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากภัยที่รับได้อย่างไรบ้าง เช่น สายการบินหนึ่งลั่นไถลที่ทำ อากาศยานเชียงราย รอแผนฉุกเฉินไปจัดการ ระยะเวลาในการจัดการแค่ 1 - 2 ชั่วโมงเท่านั้น มีไฟไหม้ก็ดับไฟ มีผู้โดยสารเสียชีวิตก็ส่งโรงพยาบาล และสุดท้ายอากาศยานมันค้างอยู่บนทางวิ่งเกือบสัปดาห์เลย เราจะฟื้นคืนเอา ผู้โดยสารไปขึ้นเครื่องบินไหน เอามาลงที่ทำอากาศยานเชียงใหม่ใหม่...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2567)

สภาพการณ์ความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานฯ พบว่า ท่าอากาศยานดำเนินธุรกิจภายใต้หลักการสากล ให้ความสำคัญในการกำกับดูแลกิจการที่ดี การพัฒนาทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายให้องค์กรนั้นเป็นองค์กรยั่งยืนและคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย

1. หลักธรรมาภิบาล เจตนารมณ์ขององค์กรในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจรรยาบรรณ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

แนวทางการบริหารหน่วยงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ท่าอากาศยานมีนโยบายต่อต้านการทุจริต ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนที่สมเหตุสมผล การแต่งตั้งหรือการเลื่อนตำแหน่งบุคคลอย่างโปร่งใส ตลอดจนกระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่องค์กร ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ก็มีนโยบายเรามีหลักในการกำกับดูแลกิจกรรมต่างๆ พวกนี้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านจริยธรรม การต่อต้านการคอร์รัปชัน มันมีนโยบายเรื่องความยั่งยืนอยู่ที่เรามุ่งหวัง...” (ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2567)

2. สังคม เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญมีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถตอบสนองความคาดหวังและความต้องการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งมอบความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีสู่พนักงานและผู้รับบริการ รวมถึง การสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับสังคม

แนวทางการบริหารหน่วยงานเชิงสังคม ท่าอากาศยานรับฟังปัญหา ความต้องการและหาแนวทางการตอบสนองสู่แก้ไขแบบร่วมด้วยช่วยกันต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด มีการสร้างความปลอดภัยในการใช้ ชีวิตแก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายค่าชดเชย หรือปรับปรุงบ้านของผู้อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะทาง เสียง มีการจัดทำโครงการทางานให้ รวมไปถึงการส่งมอบประสบการณ์ที่ดีให้ทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้ให้บริการด้วย นวัตกรรมแอปพลิเคชันอีกด้วย ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ตัว CSR ด้วยความที่มันเกิดใหม่บนพื้นที่ ที่มีคนอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเวลาเครื่องบินขึ้นลง มันก็จะมีในเรื่องของผลกระทบด้านเสียง เราก็เข้าไปดูแลไม่ว่าจะเป็น การจ่าย ชดเชย การซ่อมปรับปรุงบ้านของผู้อยู่อาศัยโดยรอบ ที่เรากำลังอยู่เป็นแบบเชิงรุก ก็คือเข้าไปคลุกคลีอยู่กับชุมชน เลย...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2567)

3. สิ่งแวดล้อม เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ลดมลพิษ ปรับปรุง ระบบจัดการของเสีย และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

แนวทางการบริหารหน่วยงานเชิงสิ่งแวดล้อม ท่าอากาศยานมีนโยบายมุ่งหวังการลดมลภาวะที่เป็นพิษ (Net Zero emission และ CORSIA) สู่การเป็นท่าอากาศยานสีเขียว (Green Airport) หารือกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในใช้พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ (Solar rooftop) รถไฟฟ้า และนำไปสู่การติดตั้งแท่น ชาร์จไฟฟ้าในทุกท่าอากาศยาน ปรับปรุงระบบการจัดการของเสีย ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...เราบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ Net Zero โดยนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำเนินงาน การจัดการของเสียและมลพิษ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการ เปลี่ยนรถยนต์ให้เป็นรถ EV...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2567)

4. เศรษฐกิจ เป็นองค์กรเน้นการพัฒนาและขยายขีดความสามารถของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม จนนำไปสู่รายได้และความมั่งคั่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประเทศชาติ

แนวทางการบริหารหน่วยงานเชิงเศรษฐกิจ ทำอากาศยานได้น้อมรับนโยบายจากภาครัฐ ในการรองรับผู้โดยสารที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยมีการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความไหล (flow) ของผู้โดยสารอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการควบคุมความเสี่ยงที่ดีตามแนวทางของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ เมื่อราคาดัชนีหุ้นขึ้น ส่งผลต่อผู้ถือหุ้นใหญ่ คือ กระทรวงการคลัง ซึ่งแปลได้ว่าประเทศมีความมั่งคั่งมากขึ้นเช่นกัน ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ “...ประชาชนไทยต้องมีความยั่งยืนในธุรกิจทำอากาศยาน เราก็ได้เข้าไปอยู่ใน DJSI แล้ว กลุ่มหุ้นดาวโจนส์ เกณฑ์ก็จะสูงขึ้นไปอีก เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศ สังเกตว่าเมื่อต่างชาติมาลงทุนเยอะขึ้น ราคาหุ้นก็ขึ้น ส่งผลต่อผู้ถือหุ้นใหญ่ (70%) ก็แปลได้ว่าประเทศมีความมั่งคั่งมากขึ้น ทั้งสิ้นมาจากการจัดการความเสี่ยงที่ดีเชื่อมโยงระดับประเทศเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2567)

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาสภาพการณ์การจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการและความสามารถด้านความยั่งยืนสู่ความต่อเนื่องทางธุรกิจของทำอากาศยานในประเทศไทย จากผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ทำอากาศยานนั้นสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดชะงัก ด้วยการจัดการความเสี่ยงเป็นเชิงระบบ บูรณาการวางแผนและวิธีการจัดการความเสี่ยงจากหลากหลายแนวคิดและแนวปฏิบัติ นำไปสู่การจัดการในภาวะฉุกเฉินได้โดยอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ทำให้ทำอากาศยานสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินและดำเนินการฟื้นฟูก่อนอย่างรวดเร็ว ในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ Torabi, S. A. และคณะ ที่ได้ศึกษากรอบการประเมินความเสี่ยงที่ได้รับการปรับปรุงสำหรับระบบการจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจ และ Romig, T. ที่ได้ศึกษาแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อความต่อเนื่องทางธุรกิจ และการพลิกฟื้นกิจการขององค์กร เมื่อต้องรับมือกับวิกฤตครั้งใหญ่ ซึ่งการยกระดับความต่อเนื่องทางธุรกิจนั้น เกิดจากระบบการจัดการความเสี่ยงภายในและภายนอกองค์กร ทั้ง 4 ขั้นตอนตามที่เป็นแนวปฏิบัติที่ทุกองค์กรคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ได้แก่ การระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และตอบสนองต่อความเสี่ยงนั้น ทั้งนี้เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย (Torabi, S. A. et al., 2016); (Romig, T., 2021)

เมื่อเกิดการหยุดชะงักนั้น ต้องอาศัยความสามารถการพลิกฟื้นกิจการขององค์กร เพื่อให้ทำอากาศยานยังคงดำรงอยู่ได้ เกิดการปรับตัว ตอบสนองเหตุการณ์ และฟื้นฟูหลังวิกฤต เมื่อเกิดสิ่งที่ไม่คาดคิดหรือไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะต้องพร้อมรับมือในทันที ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีทักษะหลากหลาย เทคโนโลยี ข้อมูล ภาวะผู้นำ การวางแผนจากข้อจำกัดในการดำเนินงาน เป็นการเสริมความพร้อมรับมือให้แก่องค์กร ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด สามารถฟื้นฟูการดำเนินงานหลังจากนั้นได้อย่างรวดเร็ว และในท้ายที่สุดทำอากาศยานยังคงบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ต่อไปโดยไม่มีการหยุดชะงัก สอดคล้องกับการศึกษาของ Ali, Q. S. A. และคณะ ซึ่งได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวทางการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจด้วยการบูรณาการการพลิกฟื้นกิจการและผลการดำเนินงานขององค์กร พบว่า ผลการศึกษาเป็นไปในลักษณะเดียวกัน เมื่อองค์กรมีความยืดหยุ่น มีการวางแผนปรับตัวและฟื้นตัวได้ดี ได้ก่อให้เกิดการรับมือกับวิกฤตและความไม่แน่นอนในอนาคตได้ นำไปสู่การจัดการความต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ซึ่งลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจ (Ali, Q. S. A. et al., 2023)

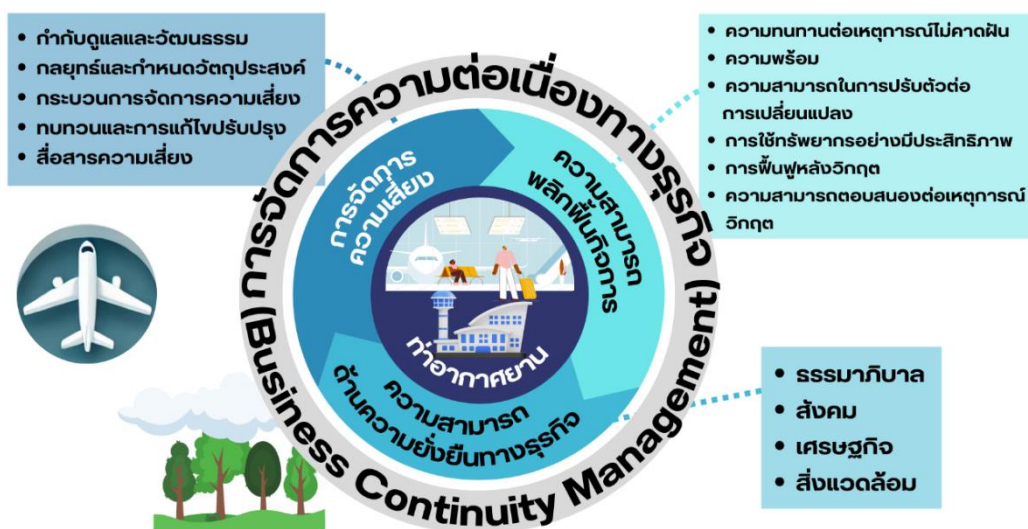
ในประเด็นความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีระบบและกลไกในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมของทำอากาศยาน เพื่อให้การขับเคลื่อนธุรกิจมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เริ่มต้นจากภายในองค์กร ตามมุมมองของ Crask, J. ที่ได้เสนอการจัดการความ

ต่อเนื่องด้านธรรมาภิบาลไว้ว่า หลักการทำงานมิใช่เพียงแค่ทำหน้านั้นให้สำเร็จ แต่ต้องมั่นใจได้ว่า ความสำเร็จนั้น ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานของความถูกต้องอีกด้วย (Crask, J., 2024) ประเด็นสำคัญถัดมาในมุมมอง การดำเนินงานของท่าอากาศยานนั้น มีมุมมองดำเนินงานภายใต้แนวคิด การเป็นสนามบินที่เป็นพลเมืองที่ดีของ สังคมและเป็นเพื่อนบ้านที่ดีของชุมชน เติบโตอย่างยั่งยืน สร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสมดุล ทั้ง 3 ประการ ก่อให้ท่าอากาศยานดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ทาง ธุรกิจของท่าอากาศยาน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐาน บริการ และการเงินของท่าอากาศยาน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาและขยายขีดความสามารถของท่าอากาศยานในการรองรับผู้โดยสาร จะนำมาซึ่งความมั่นคงแก่นักลงทุน และประเทศชาติ บรรลุเป้าหมายด้านการเงินของท่าอากาศยาน 2) ด้านสังคม ตอบสนองความคาดหวังและความต้องการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งมอบความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีสู่พนักงานและผู้รับบริการ บรรลุเป้าหมายด้านบริการของท่าอากาศยาน และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากร ทางธรรมชาติ ลดมลพิษ ปรับปรุงระบบจัดการของเสีย และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก บรรลุเป้าหมาย ด้านมาตรฐานของท่าอากาศยาน ความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ ช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสนับสนุนความสามารถขององค์กรเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ ขับเคลื่อนตลาดเพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Corrales-Estrada, A. M. et al., 2021)

องค์ความรู้ใหม่

ความต่อเนื่องทางธุรกิจ มีจุดมุ่งหมายในการบริหารจัดการท่าอากาศยานให้ดำเนินต่อไปได้เมื่อเผชิญ เหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยเสี่ยงจากภายในหรือภายนอก มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดการความเสี่ยงอย่าง เป็นระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยมุมมองเชิงกลยุทธ์และความเสี่ยงอย่างถี่ถ้วน อาศัย วัฒนธรรมความเสี่ยง เพื่อให้ท่าอากาศยานมั่นใจได้ว่า การดำเนินงานในทุกกิจกรรมนั้น จะสามารถบรรลุเป้าหมาย ในภาพรวมขององค์กรได้ทั้ง 3 ประการ ด้านมาตรฐาน บริการ และการเงิน ภายใต้การกำกับดูแลจาก คณะกรรมการ 2) ความสามารถการพลิกฟื้นกิจการได้ ในกรณีที่เกิดเหตุไม่คาดคิดอยู่นอกเหนือจากแผนที่วางไว้ ท่าอากาศยานมีความทนทาน และความพร้อมในการตอบสนองเหตุการณ์เหล่านั้น หรือปรับตัวได้เมื่อมีการ เปลี่ยนแปลงจากเหตุภายนอก พังพาทรัพยากรที่มีอยู่ และฟื้นฟูกิจกรรมได้โดยเร็ว และ 3) ความสามารถด้าน ความยั่งยืนทางธุรกิจที่คำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

ภาพที่ 1 ความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลายองค์กรกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายมิติ ประกอบกับโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัต พลิกผันอย่างรวดเร็ว ภายใต้สถานการณ์โลกที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอน ความสลับซับซ้อน และความคลุมเครือ จากการศึกษาสภาพการณ์การจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจ และทำให้องค์กรยังคงดำรงอยู่ในภาคธุรกิจได้ จากการศึกษาท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ ทั้ง 6 แห่ง และสำนักงานใหญ่ พบประเด็นที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องทางธุรกิจ ได้แก่ ประเด็นที่ 1) การจัดการความเสี่ยง ประกอบด้วย 1.1) การกำกับดูแลและวัฒนธรรม 1.2) กลยุทธ์และการกำหนดวัตถุประสงค์ 1.3) กระบวนการจัดการความเสี่ยง 1.4) การทบทวนและการแก้ไขปรับปรุง และ 1.5) การสื่อสารความเสี่ยง ประเด็นที่ 2) ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ ประกอบด้วย 2.1) ความทนทานต่อเหตุการณ์ไม่คาดฝัน 2.2) ความพร้อม 2.3) ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 2.4) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 2.5) การฟื้นฟูหลังวิกฤต และ 2.6) ความสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤต และประเด็นที่ 3) ความสามารถด้านความยั่งยืนทางธุรกิจ ประกอบด้วย 3.1) หลักธรรมาภิบาล 3.2) สังคม 3.3) สิ่งแวดล้อม และ 3.4) เศรษฐกิจ ซึ่งสามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการจัดทำแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจที่มีการบูรณาการระหว่างท่าอากาศยานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ดังนั้นความต่อเนื่องทางธุรกิจจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากไม่ได้รับความร่วมมือและจัดทำแผนดังกล่าวที่มีความสอดคล้องกันในทุกเหตุการณ์ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ การส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานนั้นมีความเข้าใจกระบวนการทั้งหมดด้วยการอบรม และลงมือปฏิบัติตามกระบวนการของแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนด้วยการซักซ้อมด้วยสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย เมื่อเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดหรือวิกฤตที่มีความรุนแรงสามารถดำเนินการตอบสนองและฟื้นฟูกิจกรรมการดำเนินงานหลังเกิดวิกฤตได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาความสามารถการพลิกฟื้นกิจการ (Resilience) ยังเป็นประเด็นใหม่สำหรับการประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ ควรมีการขยายผลการศึกษาประเด็นนี้เพิ่มเติม ซึ่งความสามารถการพลิกฟื้นกิจการอาจแตกต่างกันไป ตามลักษณะของภาคอุตสาหกรรมหรือธุรกิจ ขนาดองค์กร โครงสร้างการบริหาร นักวิชาการหรือนักวิจัย อาจศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ค้นพบในแต่ละประเด็นของความต่อเนื่องทางธุรกิจที่ค้นพบในครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มเติมทางทฤษฎีต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ ด้วยแนวคิดการจัดการความเสี่ยง ความสามารถในการพลิกฟื้นกิจการ และความยั่งยืนทางธุรกิจ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). นายกฯ แลงแผนพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub) 1 มีนาคม 67. เรียกใช้เมื่อ 6 กันยายน 2567 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/265125>
- ทักษิณา แสนเย็น และคณะ. (2563). บทวิเคราะห์การรับมือโรคโควิด-19: ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการบิน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2), 209-220.

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (29 พ.ค. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (31 พ.ค. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (14 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (15 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (25 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (27 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (27 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (27 มิ.ย. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (18 ก.ค. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (18 ก.ค. 2567). แนวทางการจัดการกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงและการพลิกฟื้นกิจการ
สู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนทางธุรกิจ ของท่าอากาศยานในประเทศไทย สังกัดรัฐวิสาหกิจ. (จรรยากรณ์
หวังศุภกิจโกศล, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2561). รายงานแผนพัฒนาการขนส่งทางอากาศของประเทศไทย
ไทย ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2562-2576). กระทรวงคมนาคม. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2567 จาก
https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PolicyPlan/1-PolicyPlan/25640722-PlanAir15y.pdf
- Abdeen, F. N. et al. (2021). Challenges in multi-agency collaboration in disaster management:
A Sri Lankan perspective. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 62(2021), 1-12.
- Ali, Q. S. A. et al. (2023). Systematic literature review of Business Continuity Management (BCM)
practices: Integrating organisational resilience and performance in Small and medium
enterprises (SMEs) BCM framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*,
99(2023), 1-18.

- Ameri, M. A. S. S. & Musa, H. (2021). The impact of business continuity management on the performance of public organizations in UAE. Pt. Journal of Legal, Ethical & Regulatory Issues, 24(6S), 1-13.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77-101.
- Burbidge, R. (2018). Adapting aviation to a changing climate: Key priorities for action. Journal of Air Transport Management, 71(2018), 167-174.
- Corrales-Estrada, A. M. et al. (2021). Sustainability and Resilience Organizational Capabilities to Enhance Business Continuity Management: A Literature Review. Sustainability, 13(15), 1-25.
- Crask, J. (2024). Business Continuity Management: A Practical Guide to Organization Resilience and ISO 22301. London: Kogan Page Publishers.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). The Sage handbook of qualitative research. London: SAGE Publications Ltd.
- Galaitsi, S. E. et al. (2023). Business continuity management, operational resilience, and organizational resilience: Commonalities, distinctions, and synthesis. International Journal of Disaster Risk Science, 14(5), 713-721.
- Giorgi, A. (2009). The descriptive phenomenological method in psychology: A modified Husserlian approach. Pittsburgh: Duquesne university press.
- International Aviation Transport Association. (2023). The Importance of Air Transport to Thailand (IATA Economics). Retrieved September 7, 2024, from <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/thailand--value-of-aviation/>
- International Civil Aviation Organization. (2023). Environmental Trends in Aviation to 2050. Retrieved September 1, 2024, from https://www.icao.int/environmental-protection/Documents/EnvironmentalReports/2022/ENVReport2022_Art7.pdf
- Romig, T. (2021). A collaborative approach to business continuity and organisational resilience when dealing with a major crisis, such as COVID-19. Journal of Airport Management, 15(3), 226-234.
- Torabi, S. A. et al. (2016). An enhanced risk assessment framework for business continuity management systems. Safety science, 89(2016), 201-218.
- United Nations. (2023). The Sustainable Development Goals Report Special edition. Retrieved August 25, 2024, from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2023.pdf>

การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงาน
องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์*
A DEVELOPMENT 21ST CENTURY LEADERSHIP OF COMMITTEE ASSOCIATION OF
FUTURE THAI PROFESSIONALSURIN TECHNICAL COLLEGE

วิชิต ระดมบุญ*, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, ธวัชชัย ไพไธล

Wichit Radombun*, Sawat Pothivat, Tawatchai Pailai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: chitdodo1975@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำ 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย 3) ผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 4) ตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัย 3) กลุ่มเป้าหมาย และ 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) 4 ขั้นตอน 2 วงรอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และ มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) = 0.47 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) 3) ผลลัพธ์การพัฒนาตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือได้มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 77.17 และ 2) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) เมื่อการทดสอบค่าทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, องค์การนักวิชาชีพ, วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

Abstract

This research aimed to 1) Study the level of leadership in the 21st century and the need for development, 2) Study the level of knowledge, skills, and attitudes regarding the operation of the Association of Future Thai Professionals, 3) Study the outcomes of 21st century leadership development using the Participatory Action Research Cycle, and 4) to examine the effectiveness of the 21st century leadership development program of the Executive Committee of the

Association of Future Thai Professional, Surin Technical College. Four stakeholder groups were selected through specific selection methods: 1) Researchers, 2) Co-researchers, 3) People from target groups, and 4) Key informants. The research used a Participatory Action Research (PAR) model with 4 steps and 2 cycles. The research results found that 1) The overall level of leadership in the 21st century was at a moderate level ($\bar{X} = 3.07$), with a value of necessary needs (PNI modified) = 0.47. 2) The overall level of knowledge, skills, and attitudes before development was at a low level ($\bar{X} = 2.36$). 3) The results of development according to the participatory action research cycle from the implementation of the 21st Century Leadership Development Project passed the standard criteria for all activities, which is consistent with the consistency index or reliability value of 0.96 and 4) The effectiveness of leadership development in the 21st century includes: 1) The overall progress after development is at a high level ($\bar{X} = 4.40$) at 77.17 percent. and 2) The overall satisfaction is at the highest level ($\bar{X} = 4.77$) when the statistical test is compared with the specified criteria at a significant level of .01.

Keywords: Leadership in the 21st Century, The Professional Organization, Surin Technical College

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมของมนุษย์ทุกประเทศ ทั้งนี้ Trilling, B. & Fadel, C ได้กล่าวว่า การดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านการปรับตัว ทักษะทางสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม ทักษะด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ และประการสำคัญทักษะความเป็นตัวแบบและเป็นผู้นำคนอื่น (Guide and Lead Others) โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาระหว่าง บุคคล เป็นตัวกลาง ประสานงานที่มีประสิทธิภาพสามารถขึ้นนำองค์กรให้ก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมถึงการยอมรับความสามารถของคณะทำงานที่มีความแตกต่าง และเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้อื่น ซึ่งทักษะดังกล่าวเรียกว่า ภาวะผู้นำ (Trilling, B. & Fadel, C., 2009)

ในประเทศไทยทักษะภาวะผู้นำถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย ซึ่งกำหนดหมุดหมายการพัฒนาเป้าหมาย คือ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ คือ การพัฒนาให้คนไทยมีทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ต้องเป็นคนที่มีความสมรรถนะสูง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) โดยที่ จีระ หงส์ลดารมภ์ ได้กล่าวว่าสถานศึกษาจึงควรที่จะมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำให้แก่นักเรียน นักศึกษา เพราะภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานของทุกคนมีความสำคัญ (จีระ หงส์ลดารมภ์, 2558) ทั้งนี้ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, วิจารณ์ พานิช, Canton, J. ได้กล่าวว่า คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำต้องมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างมาก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์และเครือข่าย (Globalization and Network) การเลือกเครือข่ายวิธีการสื่อสารต้องมีความถูกต้อง รวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่ ผลสืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมีการทำงานระหว่างสังคมข้ามวัฒนธรรม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2557); (วิจารณ์ พานิช, 2555); (Canton, J., 2006) สอดคล้อง Crain-Gully Sr, D. I., Lautzenheiser, T. กล่าวว่าผู้นำควรต้องมีความทันสมัย

รู้เท่าทันถึงเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ฉบับใดในการสื่อสาร และมีทักษะขั้นสูงในการเชื่อมสัมพันธ์คนที่มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเกิดการลื่นไถลระหว่างประชากรของแต่ละประเภท ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นจุดสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติมจาก คุณลักษณะภาวะผู้นำโดยทั่วไป เช่น คุณธรรมและจริยธรรม ทำงานบรรลุเป้าหมาย การสร้างแรงจูงใจ และทักษะการทำงาน เป็นต้น (Crain-Gully Sr, D. I., 2003); (Lautzenheiser, T., 2009) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้นำนักเรียน นักศึกษานั้นมีความสำคัญมาก

วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีการจัดตั้งองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา มีประสบการณ์ทั้งในด้านสาขาวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะ ความรู้ในด้านการเป็นผู้นำ และมีความเป็นประชาธิปไตย โดยให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่มีเจตนารมณ์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เช่นเดียวกัน และจากการสัมภาษณ์ ประเสริฐ สิงหลสาย; สุวิทย์ ประดุจขันธ์; อังคาบ ฤกษ์ดี; ศิริรักษ์ เปลี่ยนสันเทียะ. (10 พ.ค. 2566) ภาวะผู้นำคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ (วิจิต ระดมบุญ สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นผู้บริหาร หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา และครูที่ปรึกษาองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าสภาพปัจจุบัน นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาช่วยงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาถือว่าเป็นผู้มีความตั้งใจที่จะช่วยงานกิจกรรมของสถานศึกษา มีความเสียสละแล้วในเบื้องต้น แต่ก็ยังมีภาวะผู้นำไม่เพียงพอบางครั้งแสดงออกในทางไม่เหมาะสมอันเป็นเหตุให้เพื่อนนักศึกษาขาดความศรัทธาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การได้รับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาน้อยลง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้มีทักษะภาวะผู้นำในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
4. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของ James, E. A. al et. คือ การวินิจฉัย (Diagnose) การดำเนินการ (Act) การวัดผล (Measure) และการสะท้อนผล (Reflect) (James, E. A. al et., 2008) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนการวิจัยและการเตรียมบุคลากร เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และเพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการวิจัยประกอบไปด้วย 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 พร้อมกับกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ 2) การเตรียมการในสถานศึกษา ดำเนินการโดยบันทึกข้อความขออนุญาตดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ 3) การเตรียมเครื่องมือวิจัย และ 4) การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความสอดคล้ององค์ประกอบภาวะผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาวะผู้นำและความต้องการจำเป็น และศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมบุคลากรประกอบไปด้วย 1) การประชุมชี้แจง กลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ณ ประชุมตึกอำนวยการ วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ใช้ระยะเวลา 2 ชั่วโมง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการวิจัย พร้อมกับขอความร่วมมือในการทำวิจัย 2) การศึกษาดูงาน กับสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลองค์การมาตรฐานดีเด่นระดับชาติ จำนวน 2 แห่ง คือ 2.1) วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม และ 2.2) วิทยาลัยอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด ระยะเวลา 1 วัน โดยมีผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เข้าศึกษาดูงาน และ 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำ และการดำเนินงานของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย” ณ ห้องประชุม วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ใช้ระยะ 3 วัน โดยมีผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เข้าอบรม

ระยะที่ 2 การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตามวงจรที่ 1 ประกอบไปด้วย 1) ขั้นที่ 1 การวินิจฉัย (Diagnose) โดยการวิเคราะห์องค์การโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูล ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ 4 วิธี ดังนี้ 1.1) การศึกษาด้วยตนเอง 1.2) การศึกษาดูงาน 1.3) การฝึกปฏิบัติจริง และ 1.4) การประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1.4.1) กิจกรรมเตรียมสภาพทั่วไปขององค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ 1.4.2) กิจกรรมการปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ 1.4.3) กิจกรรมจัดประชุมวิชาการระดับสถานศึกษา และ 1.4.4) กิจกรรมพัฒนา “คนดี คนเก่ง มีความสุข” (การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยและความเป็นผู้นำ กิจกรรมหน้าเสาธง 2) ขั้นที่ 2 การดำเนินการ (Act) เป็นการจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำตามการวินิจฉัย (Diagnose) โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ดำเนินงานจัดโครงการ 3) ขั้นที่ 3 ขั้นการวัดผล (Measure) เป็นการดำเนินการนิเทศกำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันวัดผล ได้แก่ 3.1) การสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 3.2) การประเมินความสำเร็จการดำเนินงานว่าบรรลุตามตามดัชนีชี้วัดที่ โดยการตรวจสอบร่องรอยเอกสารที่ปรากฏ และ 3.3) การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ในกรณี ที่ต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง ที่ไม่อาจเข้าใจได้ด้วยวิธีการสังเกตและ 4) ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflect) โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาตามวงจรที่ 2 จะเป็นการปรับปรุงจากผลการพัฒนาในวงจรที่ 1 ประกอบไปด้วย 1) ขั้นทบทวนการวินิจฉัย (Re-Diagnose) เป็นขั้นการปรับปรุงผลการศึกษาในวงจรที่ 1 โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันดำเนินการโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Meeting) และร่วมกัน

กำหนดกิจกรรมที่ต้องปรับปรุงพัฒนาอีกครั้ง 2) ขั้นตอนทวนการดำเนินการ (Re-Act) เป็นการกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำตามขั้นตอนการวินิจฉัย (Re-Diagnose) โดยกลุ่มเป้าหมาย 3) ขั้นตอนทวนการวัดผล (Re-Measure) โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการกำกับ ติดตามผลและการประเมินผลงานที่เกิดขึ้น และ 4) ขั้นตอนทวนการสะท้อนผล (Re-Reflect) โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาในประเด็นการบรรลุผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของกิจกรรม

ระยะที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ประกอบไปด้วย 1) ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติเป็นการเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนการพัฒนา กับภายหลังการพัฒนา และ 2) ด้านความพึงพอใจ เป็นการวัดระดับความพึงพอใจ ของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่มีต่อภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ภายหลังจากการพัฒนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยในครั้งนี้มีผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 12 คน ได้แก่ หน่วยงานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 คน ครูที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน และครูที่ปรึกษาคณะกรรมการชมรมวิชาชีพ จำนวน 10 คน 3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพ ในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 25 คน และ 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 72 คน ได้แก่ 4.1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน 4.2) หัวหน้าแผนกวิชา จำนวน 10 คน และ 4.3) ตัวแทนนักเรียน นักศึกษา จำนวน 58 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากตัวแทนนักเรียน นักศึกษา ที่สามารถสะท้อนภาวะผู้นำได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 7 ฉบับ ได้แก่ 1) ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการประชุม และรายงานการประชุม เพื่อเก็บข้อมูลในการประชุมตลอดการดำเนินการจัดทำวิจัย 2) ฉบับที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 49 ข้อ และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 3) ฉบับที่ 3 แบบประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติ เกี่ยวกับการเป็นคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินประสิทธิผลด้านความรู้ จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 3 แบบประเมินประสิทธิผลด้านทักษะ จำนวน 49 ข้อ ตอนที่ 4 แบบประเมินประสิทธิผลด้านทัศนคติ จำนวน 9 ข้อ และ ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 4) ฉบับที่ 4 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกทางบวกของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ที่มีต่อภาวะผู้นำของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ภายหลังจากการพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 56 ข้อ และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 5) ฉบับที่ 5 แบบสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการกิจกรรมตามโครงการการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สังเกต ตอนที่ 2 สถานการณ์สังเกตเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 49 ข้อ และ ตอนที่ 3 สิ่งที่ได้จากการสังเกต 6) ฉบับที่ 6 แบบสอบถามยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย และ 7) ฉบับที่ 7 ตารางวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาโดยแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มระดับบุคคล 2) กลุ่มระดับชมรมวิชาชีพ และ 3) กลุ่มระดับสถานศึกษา

โดยมีการหาตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบประเมินและแบบสอบถามโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการประเมิน (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยการนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์การยืนยันองค์ประกอบด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ Rovienli และ Hambleton (สมนึก ภัททิยธนี, 2551)

2. การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ Rovienli และ Hambleton (สมนึก ภัททิยธนี, 2551)

3. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's-Correlation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4. การวิเคราะห์ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลผลตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น น้อยที่สุด

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น น้อย

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น ปานกลาง

3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น มาก

4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น มากที่สุด

5. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ในการคำนวณ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) เพื่อจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น

6. การวิเคราะห์การสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ระหว่างการดำเนินงานโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวิธีการของ วิลเลียม เอ สกอตต์ (William a Scott) (นุชวนา เหลืองอังกุล, ม.ป.ป.)

7. การวิเคราะห์ประสิทธิผลด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังจากการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ใช้การหาค่าร้อยละความก้าวหน้า (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549) โดยค่าร้อยละความก้าวหน้า ต้องมีค่าตั้งแต่ 50.00 ขึ้นไป

8. การวิเคราะห์ประสิทธิผลความพึงพอใจใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) และค่าสถิติ t-test for One Sample (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2546)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ระดับสภาพที่เป็นจริง(D)			ระดับสภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
การมีวิสัยทัศน์	3.17	0.31	ปานกลาง	4.69	0.22	มากที่สุด	0.48	2
การมีทักษะในการสื่อสาร	3.12	0.46	ปานกลาง	4.58	0.34	มากที่สุด	0.47	3
การสร้างแรงจูงใจ	3.20	0.41	ปานกลาง	4.40	0.30	มาก	0.38	5
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	2.46	0.12	น้อย	4.76	0.15	มากที่สุด	0.94	1
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	3.18	0.37	ปานกลาง	4.55	0.21	มากที่สุด	0.43	4
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	3.17	0.51	ปานกลาง	4.20	0.11	มาก	0.33	6
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	3.21	0.37	ปานกลาง	4.19	0.14	มาก	0.31	7
เฉลี่ยรวม	3.07	0.36	ปานกลาง	4.48	0.21	มาก	0.46	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพที่เป็นจริงภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.21$) รองลงมา คือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.20$) การมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.18$) การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.17$) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 3.17$) การมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.12$) และการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 2.46$) ตามลำดับ ในส่วนของระดับสภาพที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา คือ การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.69$) การมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.58$) การมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.55$) การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.40$) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 4.20$) และการมีคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.19$) ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นพัฒนาทั้ง 7 องค์ประกอบ (PNI_{modified} = 0.46) โดยเรียงอันดับความสำคัญ คือ 1) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย (PNI_{modified} = 0.94) 2) การมีวิสัยทัศน์ (PNI_{modified} = 0.48) 3) การมีทักษะในการสื่อสาร (PNI_{modified} = 0.47) 4) การมีความกล้าในการตัดสินใจ (PNI_{modified} = 0.43) 5) การสร้างแรงจูงใจ (PNI_{modified} = 0.38) 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม (PNI_{modified} = 0.33) และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม (PNI_{modified} = 0.30) ตามลำดับ

2. การศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ก่อนการพัฒนา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ก่อนการพัฒนา ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้	2.33	0.25	น้อย
ด้านทักษะ	2.37	0.17	น้อย
ด้านทัศนคติ	2.37	0.33	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.36	0.25	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$) ด้านทักษะอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$) ด้านทัศนคติอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$)

3. ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

3.1 ผลการประเมินกิจกรรมของโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 กิจกรรม พบว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 4 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 2 วงรอบ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ผู้สังเกตคนที่ 1		ผู้สังเกตคนที่ 2		ผู้สังเกตคนที่ 3		ความแตกต่างระหว่างสัดส่วน
	คะแนน (35)	สัดส่วน	คะแนน (35)	สัดส่วน	คะแนน (35)	สัดส่วน	
การมีวิสัยทัศน์	30	0.13	31	0.14	31	0.14	0.01
การมีทักษะในการสื่อสาร	31	0.14	32	0.14	31	0.14	0.00
การสร้างแรงจูงใจ	33	0.15	31	0.14	31	0.14	0.01
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	32	0.14	33	0.15	32	0.14	0.00
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	32	0.14	31	0.14	29	0.13	0.01
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	34	0.15	32	0.14	34	0.15	0.01
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	35	0.15	35	0.16	35	0.16	0.00
รวม	227	1	225	1	223	1	0.04

จากตารางที่ 3 นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของการสังเกต พบว่า

$$\text{ค่า } P_o = 1 - 0.04 = 0.96$$

$$P_e = (0.16)^2 + (0.15)^2 = 0.024 + 0.023 = 0.047$$

$$\text{จากสูตร } \text{¶} = \frac{P_o - P_e}{1 - P_e}$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } \text{¶} = \frac{0.96 - 0.047}{1 - 0.047} = 0.96$$

ดังนั้น ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือได้มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งกล่าวได้ว่า ผลการสังเกตครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือได้ทั้ง 2 วงรอบ มีค่าเท่ากับร้อยละ 96.00

4. ผลตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ดังนี้

4.1 ประสิทธิภาพด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผล ด้านความรู้ ของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ประสิทธิผล	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ร้อยละความก้าวหน้า
ด้านความรู้	2.33	4.74	90.26
ด้านทักษะ	2.37	4.17	88.26
ด้านทัศนคติ	2.37	4.28	72.62
เฉลี่ยรวม	2.36	4.40	77.17

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าร้อยละความก้าวหน้าหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 77.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ 1) ด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) คิดเป็นร้อยละ 90.26 2) ด้านทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) คิดเป็นร้อยละ 88.97 และ 3) ด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) คิดเป็นร้อยละ 72.62

4.2 ประสิทธิภาพด้านความพึงพอใจ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินประสิทธิภาพความพึงพอใจ ของการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
การมีวิสัยทัศน์	4.69	0.17	มากที่สุด	5
การมีทักษะในการสื่อสาร	4.66	0.23	มากที่สุด	7
การสร้างแรงจูงใจ	4.88	0.16	มากที่สุด	2
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	4.76	0.14	มากที่สุด	4
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	4.82	0.16	มากที่สุด	3
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	4.66	0.19	มากที่สุด	6
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	4.90	0.14	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวม	4.77	0.17	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) รองลงมา คือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.88$) ด้านการมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.82$) ด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.76$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.69$) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 4.66$) และด้านการมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.66$) ตามลำดับและทดสอบค่าทางสถิติ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

จำนวนผู้ให้ข้อมูล	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์	ค่าสถิติ (t)	Sig.
97	5	4.77	0.77	3.51	162.15**	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยภาพรวมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีทักษะในการสื่อสาร 3) การสร้างแรงจูงใจ 4) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 5) การมีความกล้าในการตัดสินใจ 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยระดับสภาพที่เป็นจริงภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 7 องค์ประกอบที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพ ในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ยังขาดทักษะภาวะผู้นำ ไม่สามารถจูงใจให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่องค์การตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช ได้กล่าวว่า นักเรียนที่เป็นผู้นำนักเรียนที่ขาดทักษะภาวะผู้นำ

ไม่สามารถจูงใจให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่สามารถ บรรลุเป้าหมายตามที่หลักของสถานศึกษาตั้งไว้ คือ การพัฒนา นักเรียนให้เป็นเยาวชนที่ สมบูรณ์ด้วยการเป็นผู้นำที่ดีในสังคมได้ ดังนั้น ปัญหา นักเรียน นักศึกษาขาดภาวะผู้นำจึง จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ตลอดจนเป็นแบบอย่างและเป็นผู้นำคนอื่น (Guide and Lead Others) โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคล เป็นตัวกลางประสานงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถชี้นำ องค์กรให้ ก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมถึงการยอมรับความสามารถของคณะทำงานที่มีความแตกต่างกัน และการเป็น แบบอย่างในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้อื่นยอมรับ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งทักษะดังกล่าวไปสอดคล้องกับ Trilling, B. & Fadel, C. กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลของบุคคลหนึ่งที่มีต่อกลุ่มในการปฏิบัติ กิจกรรมเพื่อบรรลุตามเป้าหมายหรือเป็นกระบวนการในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) สอดคล้องกับนักวิจัยและนักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำและ องค์ประกอบของภาวะผู้นำไว้หลากหลาย เช่น จีระ หงส์ดารมภ์, ดุษฎีรัตน์ โกสุมภ์ศิริ, นพดล บุญญา, ธนกฤต โชติภักดีโกคิน ต่างก็ให้ความคิดเห็นที่คล้ายกันว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 นักเรียน นักศึกษาที่ จะเป็นผู้นำได้จะต้องประกอบไปด้วย 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการกล้าตัดสินใจ กล้าคิด กล้าทำ และกล้า เปลี่ยนแปลง 3) ด้านทักษะการสื่อสาร 4) ด้านการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 6) ด้าน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน และ 7) ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม (ดุษฎีรัตน์ โกสุมภ์ศิริ, 2558); (นพดล บุญญา, 2562); (ธนกฤต โชติภักดีโกคิน, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์วันออกเฉียงเหนือ มี 10 องค์ประกอบ คือ 1) การมีบุคลิกภาพและการมีมนุษยสัมพันธ์ 2) การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 3) การมีวิสัยทัศน์และ 4) มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ 5) การสื่อสารที่ดี 6) การมีความรับผิดชอบ 7) การมุ่งมั่นพัฒนาการทำงานเป็นทีม 8) การมี คุณธรรมจริยธรรม 9) การมีทักษะการเจรจาต่อรองที่ดี และ 10) การเสียสละ (วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์, 2566)

2. ผลการศึกษาระดับความรู้ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่ง ประเทศไทย ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ก่อนการพัฒนาทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพใน อนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เป็นชุดใหม่ประจำปีการศึกษา 2567 ที่มาจากการเลือกตั้งของ สมาชิกองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ในระดับสถานศึกษาและยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน สอดคล้องกับจากรายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในส่วนของ การพัฒนาผู้เรียน คือ สถานศึกษาควรจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม โดยงานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา โดย ขอความร่วมมือจากแผนกวิชาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนตาม แนวปฏิบัติว่าด้วยกิจกรรมองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากการไม่ให้ความ ร่วมมือจากชมรมวิชาชีพมากเกินไปเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการขาดภาวะผู้นำของนักเรียน นักศึกษาเองที่ไม่ สามารถดำเนินการตามแนวปฏิบัติว่าด้วยกิจกรรมองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยให้เกิดทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

3. ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีผลการ ประเมินกิจกรรมของโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม มีความสอดคล้อง ของผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และ ผลการสะท้อนความพึงพอใจของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ที่มีความพึงพอใจ ทั้ง 7 องค์ประกอบที่เป็นเช่นนี้ เพราะคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพใน อนาคตแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติงานจริง ในภาระหน้าที่ของตนเองรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Trulove, S. ได้เสนอวิธีการพัฒนาไว้ 3 วิธี คือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Solo Learning)

ประกอบด้วย 1.1) การฝึก ปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย (Assignment) 1.2) การใช้บทเรียนโปรแกรม (Programmed Learning) 1.3) การทำโครงการเดี่ยว (Project-Individual) และ 1.4) การปฏิบัติซ้ำ (Action Maze) และ 2) การเรียนรู้แบบตัวต่อตัว (One-to-One Learning) ได้แก่ 2.1) การ ฝึกหัดตามคำแนะนำ (Guide Practice) 2.2) การสอนงาน (Coaching) 2.3) การให้คำปรึกษา (Counseling) 2.4) การฝึกงาน (Mentoring) 2.5) การสาธิต (Demonstrating) 2.6) สถานการณ์ จำลอง (Simulation) 2.7) การอ่านตามคำแนะนำ (Guide reading) และ 2.8) การติวเข้ม (Tutorial) (Trulove, S., 1992) เช่นเดียวกันกับ Brin, D. ได้เสนอแนวทางพัฒนา ภาวะผู้นำคล้ายกันแต่ที่น่าสนใจ คือ การให้คำปรึกษา ในการให้คำปรึกษาเป็นวิธีพัฒนาภาวะผู้นำที่ยืด ประสพการณ์เป็นหลักอีกวิธีหนึ่ง (Brin, D., 1998)

4. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ทุกด้านในส่วนของประสิทธิผลด้าน ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการมีคุณธรรมจริยธรรม มีมากที่สุด และมีคะแนนเฉลี่ยความ พึงพอใจโดยภาพรวมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ เพราะคณะกรรมการ ดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจาก สมาชิกของแต่ละชมรมและมีพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรมอยู่แล้วประกอบกับการได้รับการพัฒนาเหมาะสม จึงทำให้มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงตามอีกด้วย ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการดำเนินเนินงานได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยยึดตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วย องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) และแนวปฏิบัติประกอบ ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่า ด้วยองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2558) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ซึ่ง สอดคล้องกับ ปฏิมา นรภัทรพิมล ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ระดับมัธยมศึกษา กรณศึกษาโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า รูปแบบการ พัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ระดับมัธยมศึกษา พบว่า คะแนนการทดสอบความรู้เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา หลังเข้ารับการพัฒนากว่าก่อนเข้ารับการพัฒนา (ปฏิมา นรภัทรพิมล, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และ มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) = 0.47 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติก่อนการ พัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) 3) ผลลัพธ์การพัฒนาตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือได้มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ประสิทธิผลการพัฒนาภาวะ ผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 4.1) ความก้าวหน้าหลังการพัฒนา ด้านความรู้คิดเป็นร้อยละ 90.26 ด้านทักษะคิด เป็นร้อยละ 88.97 ด้านทัศนคติคิดเป็นร้อยละ 72.62 เพิ่มขึ้นทุกด้าน และ 4.2) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) เมื่อการทดสอบค่าทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ในการศึกษาความต้องการจำเป็นในการ พัฒนาภาวะผู้นำโดยการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังทำให้สามารถจำลำดับความสำคัญของการ พัฒนาได้ซึ่งหากจะมีการพัฒนาต่อเนื่องภายในสถานศึกษาอาจเลือกพัฒนาโดยใช้หลักความสำคัญก่อน - หลัง 2) ระดับความรู้ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยก่อนการ พัฒนาอยู่ในระดับน้อยจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างจริงจังโดยทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือซึ่งและกันถึงจะเห็น การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ในครั้งนี้ทำให้ พบว่า เป็นกระบวนการพัฒนาอีกรูปหนึ่งที่ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ได้อย่างชัดเจน และ 4) ผลการตรวจสอบประสิทธิผลหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกด้าน และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาในครั้งนี้มาก ๆ ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องโดยเลือกองค์ประกอบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลลำดับท้าย ได้แก่ 1.1) การมีทักษะในการสื่อสารด้านการสร้าง 1.2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม และ 1.3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะทางอารมณ์ หรือ Soft Skills เป็นต้น และ 3) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นที่มีบริบทที่แตกต่างจากวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เช่น วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (2565). รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2564. สุรินทร์: วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์.
- จีระ หงส์ลดารมภ์. (2558). แนวคิดของการพัฒนาภาวะผู้นำจาก 2 ช่วงเวลา. วารสาร HR intelligence, 10(2), 81-93.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดุขสิทธิ์ โกสุมภ์ศิริ. (2558). นำภาวะผู้แบบดุลยภาพ - ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2566 จาก <http://leader1234.blogspot.com/2015/09/21-scholarly-article-equilibrium.html>
- ธนกฤต โชติภักดีโกสิน. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 อาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 9(2), 63-75.
- นพดล บุญญา. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นุชวรา เหลืองอังกูล. (ม.ป.ป.). ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดผลที่ใช้ในการวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2566 จาก <https://so02.tcithaijo.org/index.php/jemmsu/article/download/148942/109449>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีระยาสาสน์.
- ปัทมา นรภัทรพิมล. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรณีโรงเรียนพระราชัธรรมคุณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 306-319.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ออฟเคอร์มีส์.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2557). ครูในศตวรรษที่ 21. เอกสารประชุมวิชาการ “อภิวินัยการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.).

- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์ การนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วี.พรินท์.
- องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย. (2560). ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วย องค์การนัก วิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Brin, D. (1998). Leadership Research Findings Practice and Skill. Houghton: Mifflin Company.
- Canton, J. (2006). The Extreme Future: The top trends that will reshape the world in thenext 20 years. United States of America: Penguin group.
- Crain-Gully Sr, D. I. (2003). Exploring transformational leadership characteristics among African American church leaders in the San Francisco Bay area. In Doctor of Management in Organizational Leadership. University of Phoenix.
- James, E. A. al et. (2008). Participatory action research for educational leadership. California: Sage.
- Lautzenheiser, T. (2009). The selection and development of effective student leaders. Retrieved 10 July, 2023, from <http://musicforall.org/programs/gn/downloads/.selection.pdf>
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). Learning and innovation skills: 21st century skills learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.
- Trulove, S. (1992). Handbook of training and development. Oxford: Blackwell.

การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงาน
องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์*
A DEVELOPMENT 21ST CENTURY LEADERSHIP OF COMMITTEE ASSOCIATION OF
FUTURE THAI PROFESSIONALSURIN TECHNICAL COLLEGE

วิชิต ระดมบุญ*, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, ธวัชชัย ไพไธล

Wichit Radombun*, Sawat Pothivat, Tawatchai Pailai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: chitdodo1975@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำ 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย 3) ผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 4) ตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัย 3) กลุ่มเป้าหมาย และ 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) 4 ขั้นตอน 2 วงรอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และ มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) = 0.47 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) 3) ผลลัพธ์การพัฒนาตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือมีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ประสิทธิภาพการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 77.17 และ 2) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) เมื่อการทดสอบค่าทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, องค์การนักวิชาชีพ, วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

Abstract

This research aimed to 1) Study the level of leadership in the 21st century and the need for development, 2) Study the level of knowledge, skills, and attitudes regarding the operation of the Association of Future Thai Professionals, 3) Study the outcomes of 21st century leadership development using the Participatory Action Research Cycle, and 4) to examine the effectiveness of the 21st century leadership development program of the Executive Committee of the

Association of Future Thai Professional, Surin Technical College. Four stakeholder groups were selected through specific selection methods: 1) Researchers, 2) Co-researchers, 3) People from target groups, and 4) Key informants. The research used a Participatory Action Research (PAR) model with 4 steps and 2 cycles. The research results found that 1) The overall level of leadership in the 21st century was at a moderate level ($\bar{X} = 3.07$), with a value of necessary needs (PNI modified) = 0.47. 2) The overall level of knowledge, skills, and attitudes before development was at a low level ($\bar{X} = 2.36$). 3) The results of development according to the participatory action research cycle from the implementation of the 21st Century Leadership Development Project passed the standard criteria for all activities, which is consistent with the consistency index or reliability value of 0.96 and 4) The effectiveness of leadership development in the 21st century includes: 1) The overall progress after development is at a high level ($\bar{X} = 4.40$) at 77.17 percent. and 2) The overall satisfaction is at the highest level ($\bar{X} = 4.77$) when the statistical test is compared with the specified criteria at a significant level of .01.

Keywords: Leadership in the 21st Century, The Professional Organization, Surin Technical College

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมของมนุษย์ทุกประเทศ ทั้งนี้ Trilling, B. & Fadel, C ได้กล่าวว่า การดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านการปรับตัว ทักษะทางสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม ทักษะด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ และประการสำคัญทักษะความเป็นตัวแบบและเป็นผู้นำคนอื่น (Guide and Lead Others) โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาระหว่าง บุคคล เป็นตัวกลาง ประสานงานที่มีประสิทธิภาพสามารถขึ้นนำองค์กรให้ก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมถึงการยอมรับความสามารถของคณะทำงานที่มีความแตกต่าง และเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้อื่น ซึ่งทักษะดังกล่าวเรียกว่า ภาวะผู้นำ (Trilling, B. & Fadel, C., 2009)

ในประเทศไทยทักษะภาวะผู้นำถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย ซึ่งกำหนดหมุดหมายการพัฒนาเป้าหมาย คือ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ คือ การพัฒนาให้คนไทยมีทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ต้องเป็นคนที่มีความสมรรถนะสูง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) โดยที่ จิระ หงส์ลดารมภ์ ได้กล่าวว่าสถานศึกษาจึงควรที่จะมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำให้แก่นักเรียน นักศึกษา เพราะภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานของทุกคนมีความสำคัญ (จิระ หงส์ลดารมภ์, 2558) ทั้งนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, วิจารณ์ พานิช, Canton, J. ได้กล่าวว่า คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำต้องมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างมาก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์และเครือข่าย (Globalization and Network) การเลือกเครือข่ายวิธีการสื่อสารต้องมีความถูกต้อง รวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่ ผลสืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมีการทำงานระหว่างสังคมข้ามวัฒนธรรม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557); (วิจารณ์ พานิช, 2555); (Canton, J., 2006) สอดคล้อง Crain-Gully Sr, D. I., Lautzenheiser, T. กล่าวว่าผู้นำควรต้องมีความทันสมัย

รู้เท่าทันถึงเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ฉบับใดในการสื่อสาร และมีทักษะขั้นสูงในการเชื่อมสัมพันธ์คนที่มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเกิดการลื่นไถลระหว่างประชากรของแต่ละประเภท ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นจุดสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติมจาก คุณลักษณะภาวะผู้นำโดยทั่วไป เช่น คุณธรรมและจริยธรรม ทำงานบรรลุเป้าหมาย การสร้างแรงจูงใจ และทักษะการทำงาน เป็นต้น (Crain-Gully Sr, D. I., 2003); (Lautzenheiser, T., 2009) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้นำนักเรียน นักศึกษานั้นมีความสำคัญมาก

วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีการจัดตั้งองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา มีประสบการณ์ทั้งในด้านสาขาวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะ ความรู้ในด้านการเป็นผู้นำ และมีความเป็นประชาธิปไตย โดยให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่มีเจตนารมณ์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เช่นเดียวกัน และจากการสัมภาษณ์ ประเสริฐ สิงหลสาย; สุวิทย์ ประดุจขันธ์; อังคาบ ฤกษ์ดี; ศิริรักษ์ เปลี่ยนสันเทียะ. (10 พ.ค. 2566) ภาวะผู้นำคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ (วิจิต ระดมบุญ สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นผู้บริหาร หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา และครูที่ปรึกษาองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าสภาพปัจจุบัน นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาช่วยงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาถือว่าเป็นผู้มีความตั้งใจที่จะช่วยงานกิจกรรมของสถานศึกษา มีความเสียสละแล้วในเบื้องต้น แต่ก็ยังมีภาวะผู้นำไม่เพียงพอบางครั้งแสดงออกในทางไม่เหมาะสมอันเป็นเหตุให้เพื่อนนักศึกษาขาดความศรัทธาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตร่วมกันในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาน้อยลง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้มีทักษะภาวะผู้นำในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
4. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของ James, E. A. al et. คือ การวินิจฉัย (Diagnose) การดำเนินการ (Act) การวัดผล (Measure) และการสะท้อนผล (Reflect) (James, E. A. al et., 2008) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนการวิจัยและการเตรียมบุคลากร เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และเพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการวิจัยประกอบไปด้วย 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 พร้อมกับกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ 2) การเตรียมการในสถานศึกษา ดำเนินการโดยบันทึกข้อความขออนุญาตดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ 3) การเตรียมเครื่องมือวิจัย และ 4) การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความสอดคล้ององค์ประกอบภาวะผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาวะผู้นำและความต้องการจำเป็น และศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมบุคลากรประกอบไปด้วย 1) การประชุมชี้แจง กลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ณ ประชุมตึกอำนวยการ วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ใช้ระยะเวลา 2 ชั่วโมง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการวิจัย พร้อมกับขอความร่วมมือในการทำวิจัย 2) การศึกษาดูงาน กับสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลองค์การมาตรฐานดีเด่นระดับชาติ จำนวน 2 แห่ง คือ 2.1) วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม และ 2.2) วิทยาลัยอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด ระยะเวลา 1 วัน โดยมีผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เข้าศึกษาดูงาน และ 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำ และการดำเนินงานของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย” ณ ห้องประชุม วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ใช้ระยะ 3 วัน โดยมีผู้วิจัย กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เข้าอบรม

ระยะที่ 2 การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตามวงจรที่ 1 ประกอบไปด้วย 1) ขั้นที่ 1 การวินิจฉัย (Diagnose) โดยการวิเคราะห์องค์การโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูล ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ 4 วิธี ดังนี้ 1.1) การศึกษาด้วยตนเอง 1.2) การศึกษาดูงาน 1.3) การฝึกปฏิบัติจริง และ 1.4) การประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1.4.1) กิจกรรมเตรียมสภาพทั่วไปขององค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ 1.4.2) กิจกรรมการปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ 1.4.3) กิจกรรมจัดประชุมวิชาการระดับสถานศึกษา และ 1.4.4) กิจกรรมพัฒนา “คนดี คนเก่ง มีความสุข” (การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยและความเป็นผู้นำ กิจกรรมหน้าเสาธง 2) ขั้นที่ 2 การดำเนินการ (Act) เป็นการจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำตามการวินิจฉัย (Diagnose) โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ดำเนินงานจัดโครงการ 3) ขั้นที่ 3 ขั้นการวัดผล (Measure) เป็นการดำเนินการนิเทศกำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันวัดผล ได้แก่ 3.1) การสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 3.2) การประเมินความสำเร็จการดำเนินงานว่าบรรลุตามตามดัชนีชี้วัดที่ โดยการตรวจสอบร่องรอยเอกสารที่ปรากฏ และ 3.3) การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ในกรณี ที่ต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง ที่ไม่อาจเข้าใจได้ด้วยวิธีการสังเกตและ 4) ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflect) โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาตามวงจรที่ 2 จะเป็นการปรับปรุงจากผลการพัฒนาในวงจรที่ 1 ประกอบไปด้วย 1) ขั้นทบทวนการวินิจฉัย (Re-Diagnose) เป็นขั้นการปรับปรุงผลการศึกษาในวงจรที่ 1 โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันดำเนินการโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Meeting) และร่วมกัน

กำหนดกิจกรรมที่ต้องปรับปรุงพัฒนาอีกครั้ง 2) ขั้นตอนทวนการดำเนินการ (Re-Act) เป็นการกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำตามขั้นตอนการวินิจฉัย (Re-Diagnose) โดยกลุ่มเป้าหมาย 3) ขั้นตอนทวนการวัดผล (Re-Measure) โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการกำกับ ติดตามผลและการประเมินผลงานที่เกิดขึ้น และ 4) ขั้นตอนทวนการสะท้อนผล (Re-Reflect) โดยมีผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาในประเด็นการบรรลุผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของกิจกรรม

ระยะที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ประกอบไปด้วย 1) ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติเป็นการเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนการพัฒนา กับภายหลังการพัฒนา และ 2) ด้านความพึงพอใจ เป็นการวัดระดับความพึงพอใจ ของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่มีต่อภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ภายหลังจากการพัฒนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยในครั้งนี้มีผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 12 คน ได้แก่ หน่วยงานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 คน ครูที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน และครูที่ปรึกษาคณะกรรมการชมรมวิชาชีพ จำนวน 10 คน 3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพ ในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 25 คน และ 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 72 คน ได้แก่ 4.1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน 4.2) หัวหน้าแผนกวิชา จำนวน 10 คน และ 4.3) ตัวแทนนักเรียน นักศึกษา จำนวน 58 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากตัวแทนนักเรียน นักศึกษา ที่สามารถสะท้อนภาวะผู้นำได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 7 ฉบับ ได้แก่ 1) ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการประชุม และรายงานการประชุม เพื่อเก็บข้อมูลในการประชุมตลอดการดำเนินการจัดทำวิจัย 2) ฉบับที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 49 ข้อ และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 3) ฉบับที่ 3 แบบประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติ เกี่ยวกับการเป็นคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินประสิทธิผลด้านความรู้ จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 3 แบบประเมินประสิทธิผลด้านทักษะ จำนวน 49 ข้อ ตอนที่ 4 แบบประเมินประสิทธิผลด้านทัศนคติ จำนวน 9 ข้อ และ ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 4) ฉบับที่ 4 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกทางบวกของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ที่มีต่อภาวะผู้นำของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ภายหลังจากการพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 56 ข้อ และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ 5) ฉบับที่ 5 แบบสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการกิจกรรมตามโครงการการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สังเกต ตอนที่ 2 สถานการณ์สังเกตเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 49 ข้อ และ ตอนที่ 3 สิ่งที่ได้จากการสังเกต 6) ฉบับที่ 6 แบบสอบถามยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย และ 7) ฉบับที่ 7 ตารางวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาโดยแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มระดับบุคคล 2) กลุ่มระดับชมรมวิชาชีพ และ 3) กลุ่มระดับสถานศึกษา

โดยมีการหาตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบประเมินและแบบสอบถามโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการประเมิน (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยการนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์การยืนยันองค์ประกอบด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ Rovienli และ Hambleton (สมนึก ภัททิยธนี, 2551)

2. การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ Rovienli และ Hambleton (สมนึก ภัททิยธนี, 2551)

3. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's-Correlation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4. การวิเคราะห์ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลผลตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

- 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น น้อยที่สุด
- 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น น้อย
- 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น ปานกลาง
- 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น มาก
- 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริง/สภาพที่ควรจะเป็น มากที่สุด

5. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ในการคำนวณ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) เพื่อจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น

6. การวิเคราะห์การสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ระหว่างการดำเนินงานโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวิธีการของ วิลเลียม เอ สกอตต์ (William a Scott) (นุชวนา เหลืองอังกุล, ม.ป.ป.)

7. การวิเคราะห์ประสิทธิผลด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังจากการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ใช้การหาค่าร้อยละความก้าวหน้า (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2549) โดยค่าร้อยละความก้าวหน้า ต้องมีค่าตั้งแต่ 50.00 ขึ้นไป

8. การวิเคราะห์ประสิทธิผลความพึงพอใจใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) และค่าสถิติ t-test for One Sample (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2546)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ระดับสภาพที่เป็นจริง(D)			ระดับสภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI (I-D)/D	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
การมีวิสัยทัศน์	3.17	0.31	ปานกลาง	4.69	0.22	มากที่สุด	0.48	2
การมีทักษะในการสื่อสาร	3.12	0.46	ปานกลาง	4.58	0.34	มากที่สุด	0.47	3
การสร้างแรงจูงใจ	3.20	0.41	ปานกลาง	4.40	0.30	มาก	0.38	5
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	2.46	0.12	น้อย	4.76	0.15	มากที่สุด	0.94	1
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	3.18	0.37	ปานกลาง	4.55	0.21	มากที่สุด	0.43	4
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	3.17	0.51	ปานกลาง	4.20	0.11	มาก	0.33	6
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	3.21	0.37	ปานกลาง	4.19	0.14	มาก	0.31	7
เฉลี่ยรวม	3.07	0.36	ปานกลาง	4.48	0.21	มาก	0.46	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพที่เป็นจริงภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.21$) รองลงมา คือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.20$) การมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.18$) การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.17$) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 3.17$) การมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.12$) และการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 2.46$) ตามลำดับ ในส่วนของระดับสภาพที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา คือ การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.69$) การมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.58$) การมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.55$) การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.40$) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 4.20$) และการมีคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.19$) ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นพัฒนาทั้ง 7 องค์ประกอบ (PNI_{modified} = 0.46) โดยเรียงอันดับความสำคัญ คือ 1) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย (PNI_{modified} = 0.94) 2) การมีวิสัยทัศน์ (PNI_{modified} = 0.48) 3) การมีทักษะในการสื่อสาร (PNI_{modified} = 0.47) 4) การมีความกล้าในการตัดสินใจ (PNI_{modified} = 0.43) 5) การสร้างแรงจูงใจ (PNI_{modified} = 0.38) 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม (PNI_{modified} = 0.33) และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม (PNI_{modified} = 0.30) ตามลำดับ

2. การศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ก่อนการพัฒนา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ก่อนการพัฒนา ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้	2.33	0.25	น้อย
ด้านทักษะ	2.37	0.17	น้อย
ด้านทัศนคติ	2.37	0.33	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.36	0.25	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$) ด้านทักษะอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$) ด้านทัศนคติอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$)

3. ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

3.1 ผลการประเมินกิจกรรมของโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 กิจกรรม พบว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 4 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 2 วงรอบ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ผู้สังเกตคนที่ 1		ผู้สังเกตคนที่ 2		ผู้สังเกตคนที่ 3		ความแตกต่างระหว่างสัดส่วน
	คะแนน (35)	สัดส่วน	คะแนน (35)	สัดส่วน	คะแนน (35)	สัดส่วน	
การมีวิสัยทัศน์	30	0.13	31	0.14	31	0.14	0.01
การมีทักษะในการสื่อสาร	31	0.14	32	0.14	31	0.14	0.00
การสร้างแรงจูงใจ	33	0.15	31	0.14	31	0.14	0.01
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	32	0.14	33	0.15	32	0.14	0.00
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	32	0.14	31	0.14	29	0.13	0.01
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	34	0.15	32	0.14	34	0.15	0.01
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	35	0.15	35	0.16	35	0.16	0.00
รวม	227	1	225	1	223	1	0.04

จากตารางที่ 3 นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของการสังเกต พบว่า

$$\text{ค่า } P_o = 1 - 0.04 = 0.96$$

$$P_e = (0.16)^2 + (0.15)^2 = 0.024 + 0.023 = 0.047$$

$$\text{จากสูตร } \eta = \frac{P_o - P_e}{1 - P_e}$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } \eta = \frac{0.96 - 0.047}{1 - 0.047} = 0.96$$

ดังนั้น ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือมีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งกล่าวได้ว่า ผลการสังเกตครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือได้ทั้ง 2 วงรอบ มีค่าเท่ากับร้อยละ 96.00

4. ผลตรวจสอบประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ดังนี้

4.1 ประสิทธิภาพด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผล ด้านความรู้ ของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ประสิทธิผล	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ร้อยละความก้าวหน้า
ด้านความรู้	2.33	4.74	90.26
ด้านทักษะ	2.37	4.17	88.26
ด้านทัศนคติ	2.37	4.28	72.62
เฉลี่ยรวม	2.36	4.40	77.17

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าร้อยละความก้าวหน้าหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) คิดเป็นร้อยละ 77.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ 1) ด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) คิดเป็นร้อยละ 90.26 2) ด้านทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) คิดเป็นร้อยละ 88.97 และ 3) ด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) คิดเป็นร้อยละ 72.62

4.2 ประสิทธิภาพด้านความพึงพอใจ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินประสิทธิภาพความพึงพอใจ ของการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
การมีวิสัยทัศน์	4.69	0.17	มากที่สุด	5
การมีทักษะในการสื่อสาร	4.66	0.23	มากที่สุด	7
การสร้างแรงจูงใจ	4.88	0.16	มากที่สุด	2
การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	4.76	0.14	มากที่สุด	4
การมีความกล้าในการตัดสินใจ	4.82	0.16	มากที่สุด	3
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม	4.66	0.19	มากที่สุด	6
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	4.90	0.14	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวม	4.77	0.17	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) รองลงมา คือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.88$) ด้านการมีความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.82$) ด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.76$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.69$) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม ($\bar{X} = 4.66$) และด้านการมีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.66$) ตามลำดับและทดสอบค่าทางสถิติ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ คณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

จำนวนผู้ให้ข้อมูล	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์	ค่าสถิติ (t)	Sig.
97	5	4.77	0.77	3.51	162.15**	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยภาพรวมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีทักษะในการสื่อสาร 3) การสร้างแรงจูงใจ 4) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 5) การมีความกล้าในการตัดสินใจ 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยระดับสภาพที่เป็นจริงภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 7 องค์ประกอบที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพ ในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ยังขาดทักษะภาวะผู้นำ ไม่สามารถจูงใจให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่องค์การตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช ได้กล่าวว่า นักเรียนที่เป็นผู้นำนักเรียนที่ขาดทักษะภาวะผู้นำ

ไม่สามารถจูงใจให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่สามารถ บรรลุเป้าหมายตามที่หลักของสถานศึกษาตั้งไว้ คือ การพัฒนา นักเรียนให้เป็นเยาวชนที่ สมบูรณ์ด้วยการเป็นผู้นำที่ดีในสังคมได้ ดังนั้น ปัญหา นักเรียน นักศึกษาขาดภาวะผู้นำจึง จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ตลอดจนเป็นแบบอย่างและเป็นผู้นำคนอื่น (Guide and Lead Others) โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคล เป็นตัวกลางประสานงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถชี้นำ องค์กรให้ ก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมถึงการยอมรับความสามารถของคณะทำงานที่มีความแตกต่างกัน และการเป็น แบบอย่างในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้อื่นยอมรับ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งทักษะดังกล่าวไปสอดคล้องกับ Trilling, B. & Fadel, C. กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลของบุคคลหนึ่งที่มีต่อกลุ่มในการปฏิบัติ กิจกรรมเพื่อบรรลุตามเป้าหมายหรือเป็นกระบวนการในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) สอดคล้องกับนักวิจัยและนักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำและ องค์ประกอบของภาวะผู้นำไว้หลากหลาย เช่น จีระ หงส์ดารมภ์, ดุษฎีรัตน์ โกสุมภ์ศิริ, นพดล บุญญา, ธนกฤต โชติภักดีโกคิน ต่างก็ให้ความคิดเห็นที่คล้ายกันว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 นักเรียน นักศึกษาที่ จะเป็นผู้นำได้จะต้องประกอบไปด้วย 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการกล้าตัดสินใจ กล้าคิด กล้าทำ และกล้า เปลี่ยนแปลง 3) ด้านทักษะการสื่อสาร 4) ด้านการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 6) ด้าน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน และ 7) ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม (ดุษฎีรัตน์ โกสุมภ์ศิริ, 2558); (นพดล บุญญา, 2562); (ธนกฤต โชติภักดีโกคิน, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์วันออกเฉียงเหนือ มี 10 องค์ประกอบ คือ 1) การมีบุคลิกภาพและการมีมนุษยสัมพันธ์ 2) การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 3) การมีวิสัยทัศน์และ 4) มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ 5) การสื่อสารที่ดี 6) การมีความรับผิดชอบ 7) การมุ่งมั่นพัฒนาการทำงานเป็นทีม 8) การมี คุณธรรมจริยธรรม 9) การมีทักษะการเจรจาต่อรองที่ดี และ 10) การเสียสละ (วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์, 2566)

2. ผลการศึกษาระดับความรู้ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ก่อนการพัฒนาทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพใน อนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เป็นชุดใหม่ประจำปีการศึกษา 2567 ที่มาจากการเลือกตั้งของ สมาชิกองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ในระดับสถานศึกษาและยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน สอดคล้องกับจากรายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในส่วนของ การพัฒนาผู้เรียน คือ สถานศึกษาควรจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม โดยงานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา โดย ขอความร่วมมือจากแผนกวิชาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนตาม แนวปฏิบัติว่าด้วยกิจกรรมองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากการไม่ให้ความ ร่วมมือจากชมรมวิชาชีพมากเกินไปเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการขาดภาวะผู้นำของนักเรียน นักศึกษาเองที่ไม่ สามารถดำเนินการตามแนวปฏิบัติว่าด้วยกิจกรรมองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยให้เกิดทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

3. ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีผลการ ประเมินกิจกรรมของโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม มีความสอดคล้อง ของผลการสังเกตการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และ ผลการสะท้อนความพึงพอใจของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ที่มีความพึงพอใจ ทั้ง 7 องค์ประกอบที่เป็นเช่นนี้ เพราะคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพใน อนาคตแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติงานจริง ในภาระหน้าที่ของตนเองรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Trulove, S. ได้เสนอวิธีการพัฒนาไว้ 3 วิธี คือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Solo Learning)

ประกอบด้วย 1.1) การฝึก ปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย (Assignment) 1.2) การใช้บทเรียนโปรแกรม (Programmed Learning) 1.3) การทำโครงการเดี่ยว (Project-Individual) และ 1.4) การปฏิบัติซ้ำ (Action Maze) และ 2) การเรียนรู้แบบตัวต่อตัว (One-to-One Learning) ได้แก่ 2.1) การ ฝึกหัดตามคำแนะนำ (Guide Practice) 2.2) การสอนงาน (Coaching) 2.3) การให้คำปรึกษา (Counseling) 2.4) การฝึกงาน (Mentoring) 2.5) การสาธิต (Demonstrating) 2.6) สถานการณ์ จำลอง (Simulation) 2.7) การอ่านตามคำแนะนำ (Guide reading) และ 2.8) การติวเข้ม (Tutorial) (Trulove, S., 1992) เช่นเดียวกันกับ Brin, D. ได้เสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำคล้ายกันแต่ที่น่าสนใจ คือ การให้คำปรึกษา ในการให้คำปรึกษาเป็นวิธีพัฒนาภาวะผู้นำที่ยืดประสพการณ์เป็นหลักอีกวิธีหนึ่ง (Brin, D., 1998)

4. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ทุกด้านในส่วนของประสิทธิผลด้านความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการมีคุณธรรมจริยธรรม มีมากที่สุด และมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยภาพรวมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ เพราะคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากสมาชิกของแต่ละชมรมและมีพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรมอยู่แล้วประกอบกับการได้รับการพัฒนาเหมาะสมจึงทำให้มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงตามอีกด้วย ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการดำเนินงานได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองโดยยึดตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วย องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) และแนวปฏิบัติประกอบ ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2558) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ซึ่งสอดคล้องกับ ปฏิมา นรภัทรพิมล ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ระดับมัธยมศึกษา พบว่า คะแนนการทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา หลังเข้ารับการพัฒนากว่าก่อนเข้ารับการพัฒนา (ปฏิมา นรภัทรพิมล, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และ มีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) = 0.47 2) ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$) 3) ผลลัพธ์การพัฒนาตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่าความน่าเชื่อถือได้มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ประสิทธิภาพการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 4.1) ความก้าวหน้าหลังการพัฒนา ด้านความรู้คิดเป็นร้อยละ 90.26 ด้านทักษะคิดเป็นร้อยละ 88.97 ด้านทัศนคติคิดเป็นร้อยละ 72.62 เพิ่มขึ้นทุกด้าน และ 4.2) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) เมื่อการทดสอบค่าทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ในการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำโดยการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังทำให้สามารถจำลำดับความสำคัญของการพัฒนาได้ซึ่งหากจะมีการพัฒนาต่อเนื่องภายในสถานศึกษาอาจเลือกพัฒนาโดยใช้หลักความสำคัญก่อน - หลัง 2) ระดับความรู้ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างจริงจังโดยทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือซึ่งและกันถึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผลการศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ในครั้งนี้ทำให้ พบว่า เป็นกระบวนการพัฒนาอีกรูปหนึ่งที่ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ได้อย่างชัดเจน และ 4) ผลการตรวจสอบประสิทธิผลหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกด้าน และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาในครั้งนี้มาก ๆ ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องโดยเลือกองค์ประกอบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลลำดับท้าย ได้แก่ 1.1) การมีทักษะในการสื่อสารด้านการสร้าง 1.2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับทีม และ 1.3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะทางอารมณ์ หรือ Soft Skills เป็นต้น และ 3) ควรมีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับคณะกรรมการดำเนินงานองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นที่มีบริบทที่แตกต่างจากวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ เช่น วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (2565). รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2564. สุรินทร์: วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์.
- จีระ หงส์ลดารมภ์. (2558). แนวคิดของการพัฒนาภาวะผู้นำจาก 2 ช่วงเวลา. วารสาร HR intelligence, 10(2), 81-93.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดุขสิทธิ์ โกสุมภ์ศิริ. (2558). นำภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ - ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2566 จาก <http://leader1234.blogspot.com/2015/09/21-scholarly-article-equilibrium.html>
- ธนกฤต โชติภักดีโกคิน. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 อาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 9(2), 63-75.
- นพดล บุญญา. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นุชวรา เหลืองอังกูล. (ม.ป.ป.). ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดผลที่ใช้ในการวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2566 จาก <https://so02.tcithaijo.org/index.php/jemmsu/article/download/148942/109449>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีระยาสาสน์.
- ปัทมา นรภัทรพิมล. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรณีโรงเรียนพระราชัธรรมคุณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 306-319.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ออฟเคอร์มีส์.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2557). ครูในศตวรรษที่ 21. เอกสารประชุมวิชาการ “อภิวินัยการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.).

- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์ การนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วี.พรินท์.
- องค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย. (2560). ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วย องค์การนัก วิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Brin, D. (1998). Leadership Research Findings Practice and Skill. Houghton: Mifflin Company.
- Canton, J. (2006). The Extreme Future: The top trends that will reshape the world in thenext 20 years. United States of America: Penguin group.
- Crain-Gully Sr, D. I. (2003). Exploring transformational leadership characteristics among African American church leaders in the San Francisco Bay area. In Doctor of Management in Organizational Leadership. University of Phoenix.
- James, E. A. al et. (2008). Participatory action research for educational leadership. California: Sage.
- Lautzenheiser, T. (2009). The selection and development of effective student leaders. Retrieved 10 July, 2023, from <http://musicforall.org/programs/gn/downloads/.selection.pdf>
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). Learning and innovation skills: 21st century skills learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.
- Trulove, S. (1992). Handbook of training and development. Oxford: Blackwell.

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

DEVELOPMENT OF COMPETENCY INSTRUCTIONAL LEADERSHIP INDICATORS FOR SMALL-SIZED SCHOOLS ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

เกศสุตา มิตรภูษารณ์

Ketsuda Mitrusaporn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

Corresponding author E-mail: ketsudamitrusaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ 1) ศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทางวิชาการ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะที่พัฒนาขึ้น กับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบตัวบ่งชี้ในการพัฒนาต่อไป 2) พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ ศึกษาทฤษฎีงานวิจัยเพิ่มเติม ไปกำหนดองค์ประกอบหลักและย่อย นิยามศัพท์ และ 3) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบหลัก 18 สมรรถนะ 80 ตัวบ่งชี้ ประเมินสมรรถนะ 3 วิธี ได้แก่ สัมภาษณ์ ใช้คณะผู้เชี่ยวชาญ และเลือกจากรายการสมรรถนะ 2) พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการพัฒนาตัวบ่งชี้ 80 ตัว กระบวนการพัฒนาจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการ 6 ขั้นตอน และ 3) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีโมเดลมีความสอดคล้องดี โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ องค์ประกอบย่อย 18 ประการ ตัวบ่งชี้ 80 ตัว

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้, สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหาร

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the components of performance indicators for academic leadership of small school administrators under the Office of the Basic Education

Commission (OBEC). 2) To develop academic leadership performance indicators for small school administrators. and 3) To verify the consistency of the structural model of the developed performance indicators with empirical data. The data analysis employed basic statistics and confirmatory factor analysis (CFA). The research was conducted in three phases: 1) Studying the academic leadership competency components of small school administrators based on concepts, theories, and both domestic and international research. Interviews were conducted with nine experts, and data was analyzed to confirm the components of the indicators for further development. 2) Developing academic leadership competency indicators by reviewing additional theories and research to define major and sub-components, and relevant terminology. and 3) Testing the consistency of the indicator model with empirical data through confirmatory factor analysis (CFA). The findings were as follows: 1) The study of academic leadership competency components for small school administrators under OBEC identified 5 main components, 18 competencies, and 80 indicators. Competencies were assessed through three methods: interviews, expert reviews, and selection from a list of competencies. 2) The development of academic leadership competency indicators for small school administrators resulted in 80 indicators. The development process was based on studying principles, concepts, theories, and related research from both domestic and international sources, and defining the key and sub-components and related terminology through a six-step process. and 3) The consistency test of the structural model of academic leadership competency indicators for small school administrators with empirical data showed a good fit, with 5 main components, 18 sub-components, and 80 indicators.

Keywords: Indicator, Academic Leadership, Administrator or Executive

บทนำ

ผลคะแนนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยผลการสอบ O-NET ต่ำที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ค่าคะแนนเฉลี่ยและคะแนนรายวิชา นอกจากนี้ รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างน่าพอใจ ไม่ผ่านการรับรองการประเมินมาตรฐานภายนอกของ สมศ. โดยเฉพาะด้านผู้เรียน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าประสงค์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดจุดเน้นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้น้ำหนักจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ไปสู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียนและระดับสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี เป็นนโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมจาก ผลการทดสอบระดับชาติ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564) แสดงให้เห็นถึงปัญหาการขาดสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ปัญหาที่สำคัญ คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การบริหารจัดการในระดับโครงสร้าง มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินงานตามนโยบายไม่ต่อเนื่อง และปัจจุบันการจัดสรรบุคลากรทางการศึกษามีไม่เพียงพอ ขาดกลไกการบริหารเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ขาดทั้งการส่งเสริมและ

การสร้างแรงจูงใจ อันเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษา และด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา มีผลต่อคุณภาพการศึกษาและเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชน โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ ปัญหาของการจัดการศึกษาในปัจจุบันส่งผลต่อการศึกษาและยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นายอัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า คุณภาพของการจัดการศึกษาของไทยยังค่อนข้างต่ำและแต่ละโรงเรียนมีมาตรฐานที่ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาภายในประเทศสูง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยต้องมีความรู้ความสามารถและเข้าใจในภาระงานเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และบริหารงานวิชาการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการศึกษาไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

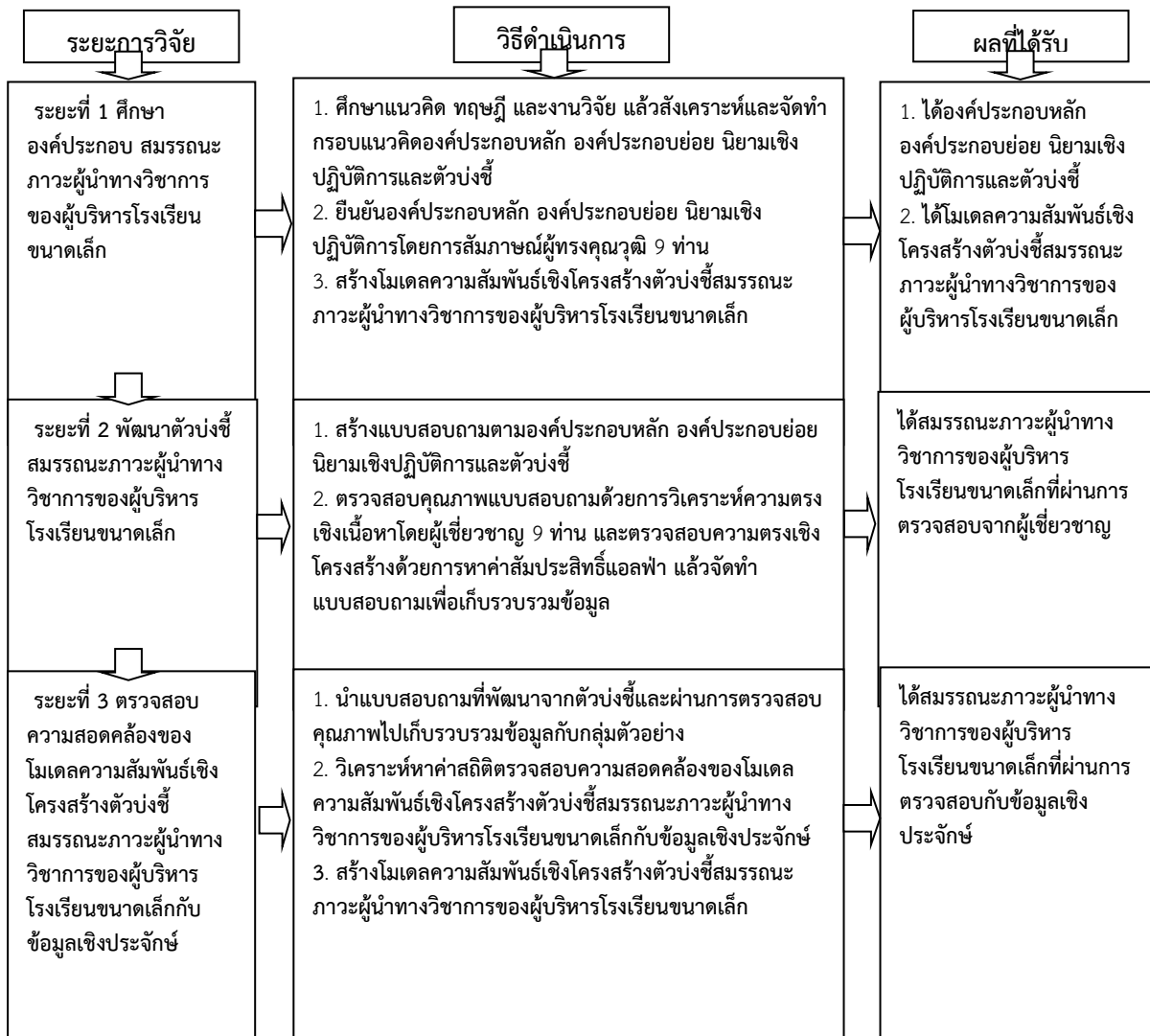
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมี จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,871 แห่ง มีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1,676 คน ครูผู้สอน จำนวน 8,707 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10,383 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 517 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-State Random Sampling)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระยะที่ 2 พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระยะที่ 3 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ของการวิจัย ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ จนได้องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำทางวิชาการ

และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการสำหรับตัวบ่งชี้ จากนั้นได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ ก่อนนำผลสรุปไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ และสร้างแบบสอบถามในขั้นตอนต่อไป ในระยะที่ 2 ของการวิจัย ได้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้ สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้ องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการถูกกำหนด รวมถึงนิยามศัพท์ของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้ตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ในระยะนี้ เน้นการสร้างกรอบที่ชัดเจนสำหรับการวัดสมรรถนะของผู้บริหารตามแนวทางวิชาการ และในระยะที่ 3 ของการวิจัย มีการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการออกแบบเครื่องมือวิจัยจากตัวบ่งชี้ที่พัฒนาในระยะที่ 2 ซึ่งถูกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จากนั้นทำการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis-CFA) เพื่อประเมินว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องและสอดคล้องกับข้อมูลจริงหรือไม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยนี้ดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์หรือ Google Form ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ และครู ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 517 คน ผลการตอบกลับแบบสอบถามครบถ้วนทั้ง 517 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินความเที่ยงตรงของตัวบ่งชี้ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งในระดับองค์ประกอบย่อยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis-CFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-Order CFA) โดยใช้โปรแกรม LISREL

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากตัวแบบเชิงทฤษฎี เพื่อสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับระดับความเหมาะสม ของตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 80 ข้อ โดยครอบคลุมสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบหลัก 18 องค์ประกอบย่อย 80 ตัวบ่งชี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โมเดลนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (First-Order Confirmatory Factor Analysis) และอันดับสอง (Second-Order Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งยืนยันว่าตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพนักเรียน (SQ) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การตั้งมาตรฐานที่สูงเพื่อพัฒนานักเรียน (SQ1) การเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน (SQ2) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (SQ3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (SQ4) การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร (TP) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมและโครงการพัฒนาบุคลากร (TP1) การนิเทศและประเมินผลการสอน (TP2) การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ (TP3) การกำหนดทิศทางและนโยบาย (DP) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน (DP1) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (DP2) การเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา (DP3) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรม

การเรียนรู้ (BC) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (BC1) การรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน (BC2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนผลงานการสอน (BC3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (CM) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบหลักในโมเดลการวิเคราะห์ค่าสถิติ เช่น การทดสอบ Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) และดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงยืนยัน โมเดลนี้ใช้โปรแกรม LISREL ในการประมวลผล เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารายองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

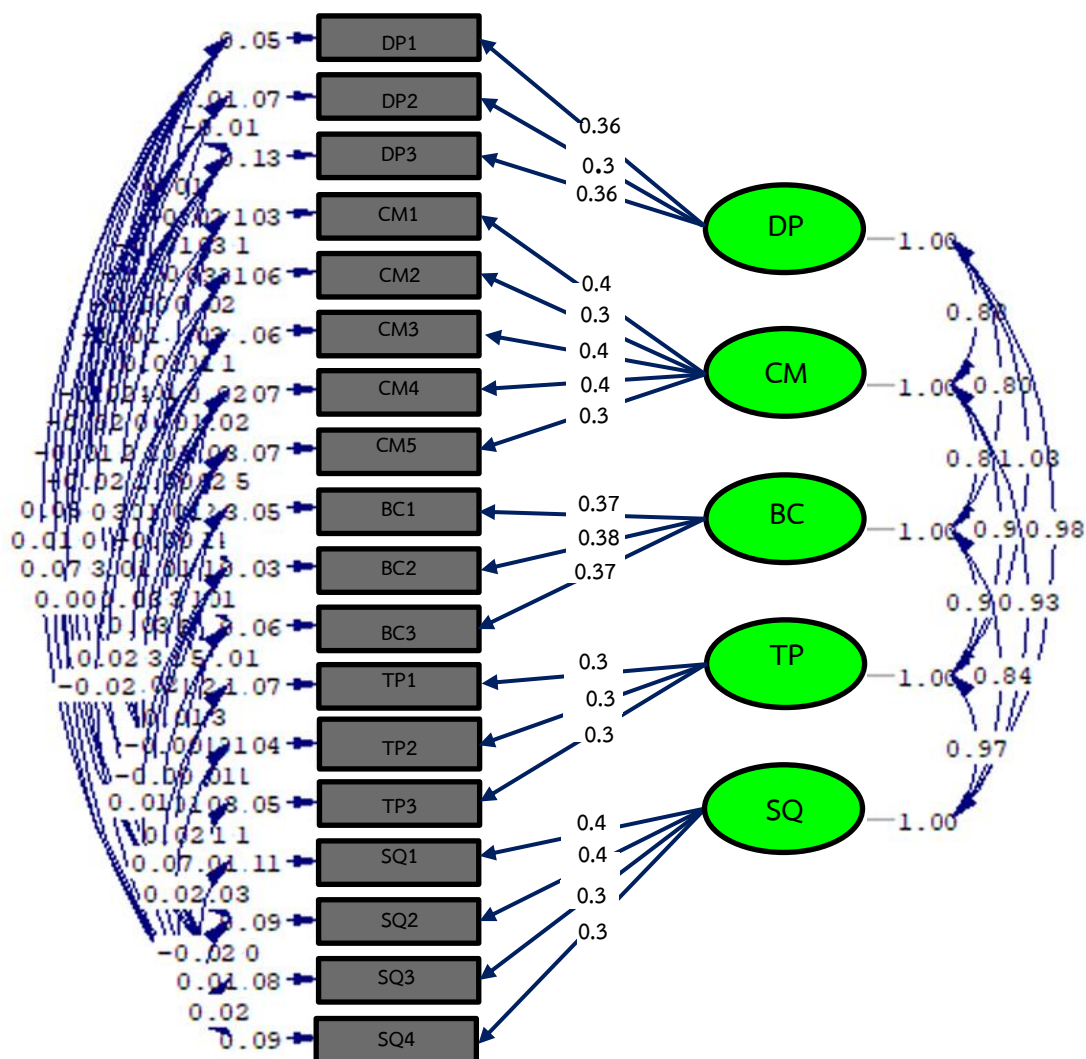
ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไคเซอร์ - ไมเยอร์ - ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: MSA) ของโมเดลองค์ประกอบย่อยสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบย่อย	KMO		Bartlett's Test	
	ค่าที่เหมาะสม	ผลการวิเคราะห์	ค่าที่เหมาะสม	ผลการวิเคราะห์
จำนวน 18 ตัว	มากกว่า 0.50 (มากกว่า 0.90 ดีมาก)	0.896	P-Value < 0.05	P-Value = 0.00

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ 0.896 ซึ่งสูงกว่า 0.50 แสดงว่าองค์ประกอบย่อยมีความสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 13,171.314 และค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .00 และ .05 บ่งชี้ว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ หมายความว่า องค์ประกอบย่อยทั้ง 18 ตัว มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งและองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรม LISREL 8.80 เพื่อยืนยันโมเดลองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำเสนอค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังแสดงในภาพที่ 2

Chi-Square = 44.31, df = 32, P-Value = 0.07250, RMSEA = 0.027

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของสมรรถนะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากภาพข้างต้น ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักที่สูงที่สุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ

2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดัชนีความสอดคล้อง	ระดับความสอดคล้อง	ผลการวิเคราะห์	การแปลผล
ค่าไค - สแควร์ (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)	$\chi^2 = 44.31$, $df = 32$, P-Value = 0.07250	สอดคล้อง
χ^2/df	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.00	1.38	สอดคล้อง
GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00	0.98	สอดคล้อง
AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00	0.96	สอดคล้อง
CFI	มากกว่า 0.90	1.00	สอดคล้อง
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.02	สอดคล้อง
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.02	สอดคล้อง

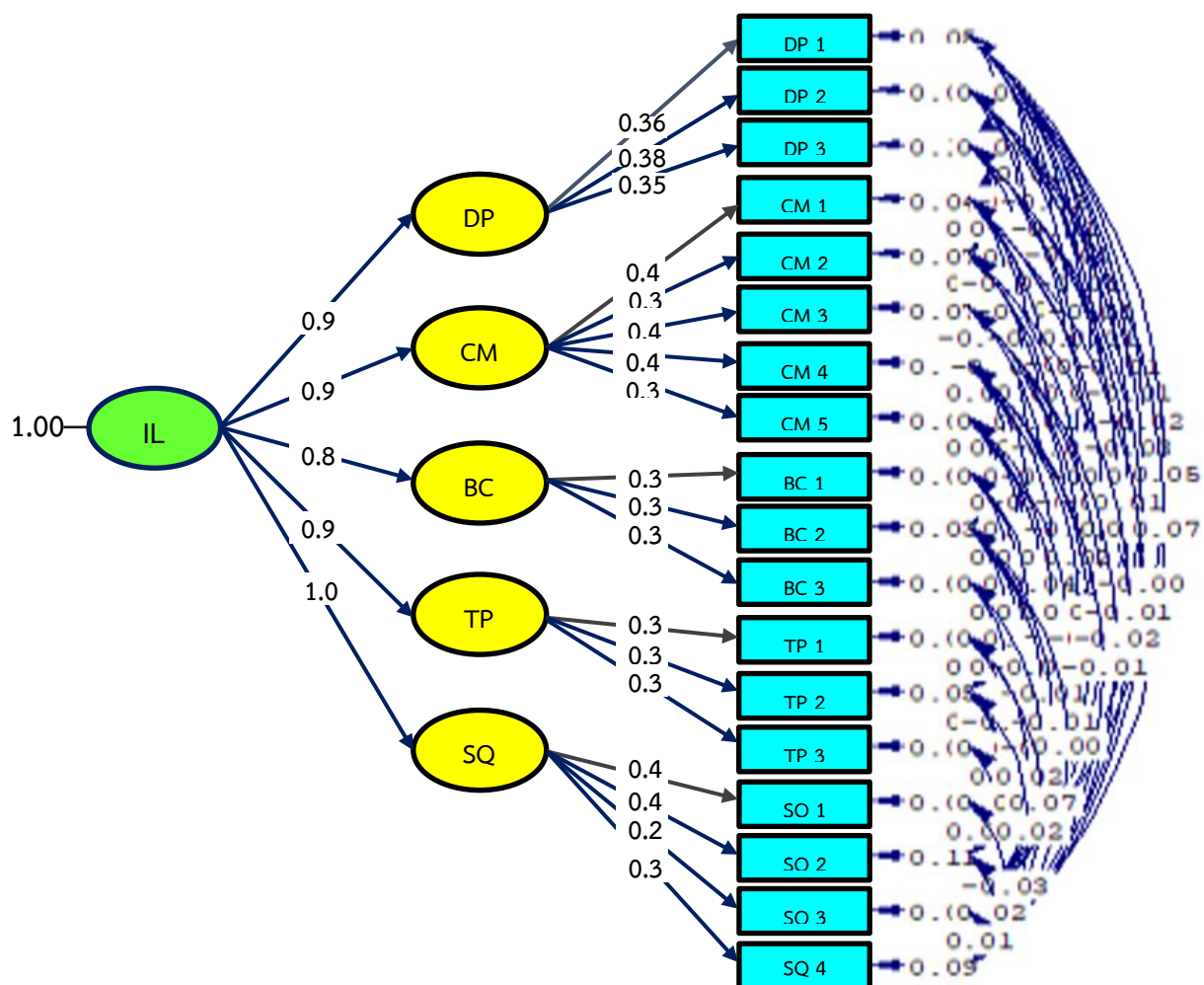
จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 พบว่า โมเดลสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ ค่าไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 44.31 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 32 และค่า P-Value เท่ากับ 0.07250 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าค่าไค - สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้โมเดลไม่แตกต่างจากข้อมูลจริง ค่าดัชนี GFI = 0.98 และ AGFI = 0.96 ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนที่ดี ค่า CFI = 1.00 แสดงถึงความสอดคล้องที่ดีมาก ค่า SRMR = 0.02 และ RMSEA = 0.02 แสดงถึงการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนที่ต่ำและการสอดคล้องที่ดีเยี่ยม สรุปได้ว่า โมเดลสมมติฐานนี้สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดังแสดงในตารางที่ 3 และภาพที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองขององค์ประกอบหลักสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	องค์ประกอบหลักของโมเดลการวัด	λ	t	P
1	การกำหนดทิศทางและนโยบาย (DP)	0.97	22.68	1.00
2	การบริหารจัดการหลักสูตร และการสอน (CM)	0.98	24.81	1.00
3	การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ (BC)	0.87	19.83	1.00
4	การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร (TP)	0.99	20.42	1.00
5	การพัฒนาคุณภาพนักเรียน (SQ)	1.00	22.84	1.00

จากตารางที่ 3 พบว่า สามารถสร้างโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังแสดงในภาพที่ 3

Chi-Square = 45.61, df = 37, P-value = 0.15669, RMSEA = 0.021

ภาพที่ 3 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากภาพข้างต้นประกอบด้วย ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ตัวบ่งชี้ จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ เมื่อผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาดำเนินการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ โดย ผลการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ทั้ง 80 ตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดัชนีความสอดคล้อง	ระดับความสอดคล้อง	ผลการวิเคราะห์	การแปลผล
ค่าไค - สแควร์ (X^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)	$X^2 = 45.61$, $df = 37$, P-Value = 0.15669	สอดคล้อง
X^2/df	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.00	1.23	สอดคล้อง
GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00	0.99	สอดคล้อง
AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00	0.96	สอดคล้อง
CFI	มากกว่า 0.90	1.00	สอดคล้อง
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.02	สอดคล้อง
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.02	สอดคล้อง

จากตารางที่ 4 พบว่า จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมากโดยค่าไค - สแควร์ (X^2) = 45.61 ค่าองศาอิสระ (df) = 37 ค่า P-Value = 0.15669 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value > 0.05) ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) = 0.99 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) = 0.96 ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (CFI) = 1.00 และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อน (RMSEA) = 0.02 ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลดีมาก พิจารณาน้ำหนักขององค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.87 ถึง 1.00 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า

สรุป ความสอดคล้องโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้ $X^2 = 45.39$, $df = 64$, P-Value = 0.50, GFI = 0.99, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.0162 เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบหลักด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 1) การกำหนดทิศทางและนโยบาย 3 องค์ประกอบย่อย คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และการเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3 องค์ประกอบย่อย คือ ผู้บริหารเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ เข้าใจความสอดคล้องของหลักสูตร ประสานงานการจัดการใช้หลักสูตร และ รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 3) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบย่อย คือ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนผลงานการสอน 4) การพัฒนาครูและบุคลากร 4 องค์ประกอบย่อย คือ การจัดกิจกรรมและโครงการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การนิเทศ และประเมินผลการสอน และ 5) การพัฒนาคุณภาพนักเรียน องค์ประกอบย่อย คือ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การตั้งมาตรฐานสูงเพื่อพัฒนานักเรียน เพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน
2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากภาพข้างต้นประกอบด้วย ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะ

ผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ตัวบ่งชี้ จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ เมื่อผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาดำเนินการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ โดย ผลการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ทั้ง 80 ตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้

3. ความสอดคล้องโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้รวมสำหรับสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้ $X^2 = 45.39$, $df = 64$, $P\text{-Value} = 0.50$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.95$, $RMSEA = 0.0162$ เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีการจัดอันดับ ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ตามด้วยการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร การพัฒนาคุณภาพนักเรียน การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และการกำหนดทิศทางและนโยบาย

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1. ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก มีบทบาทสำคัญ โดยจุดเน้นหลัก คือ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้นำสามารถนำโรงเรียนไปสู่การพัฒนาได้ การส่งเสริมการเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ดีกับครู นักเรียน และผู้บังคับบัญชา รองลงมา คือ การพัฒนาครูและการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ตัวบ่งชี้จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ เมื่อผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาดำเนินการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 80 ตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้

3. โมเดลโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นความเป็นผู้นำความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กรายงานโมเดลที่ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเชิงสำรวจในแง่การถ่วงน้ำหนักต่าง ๆ $X^2 = 45.39$, $df = 64$, $P\text{-Value} = 0.50$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.95$ และ $RMSEA = 0.0162$ ชี้ให้เห็นถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่นำไปสู่บรรยากาศการเรียนรู้การพัฒนาครูและทิศทางที่ผู้นำทิศทางเชิงกลยุทธ์และพัฒนาคุณภาพนักเรียน มีข้อมูลเชิงสำรวจซึ่งยืนยันถึงความสำคัญในความเป็นผู้นำ

องค์ประกอบเชิงยืนยันแสดงให้เห็นว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพนักเรียน: ค่าน้ำหนัก 1.00 การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร: ค่าน้ำหนัก 0.99 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน: ค่าน้ำหนัก 0.98 การกำหนดทิศทางและนโยบาย: ค่าน้ำหนัก 0.97 และการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้: ค่าน้ำหนัก 0.87

1. การพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการที่

สูงและชัดเจน ซึ่งช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างความคาดหวังที่สูงสำหรับการเรียนรู้และให้เด็ก ๆ แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Debevoise, W., Wildy, H. & Dimmock, C. มองว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการกระทำของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านภารกิจต่าง ๆ (Debevoise, W., 1984); (Wildy, H. & Dimmock, C., 1993)

2. ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรรวมถึงการนิเทศและประเมินครู การประสานงานโครงการพัฒนาบุคลากร นอกจากการจัดโครงการเพื่อพัฒนาครูแล้ว ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ ที่สรุปว่า การตั้งความคาดหวังสูงสำหรับครูและผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน รวมถึงการพัฒนาครูแกนนำ ในการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร (ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ, 2548)

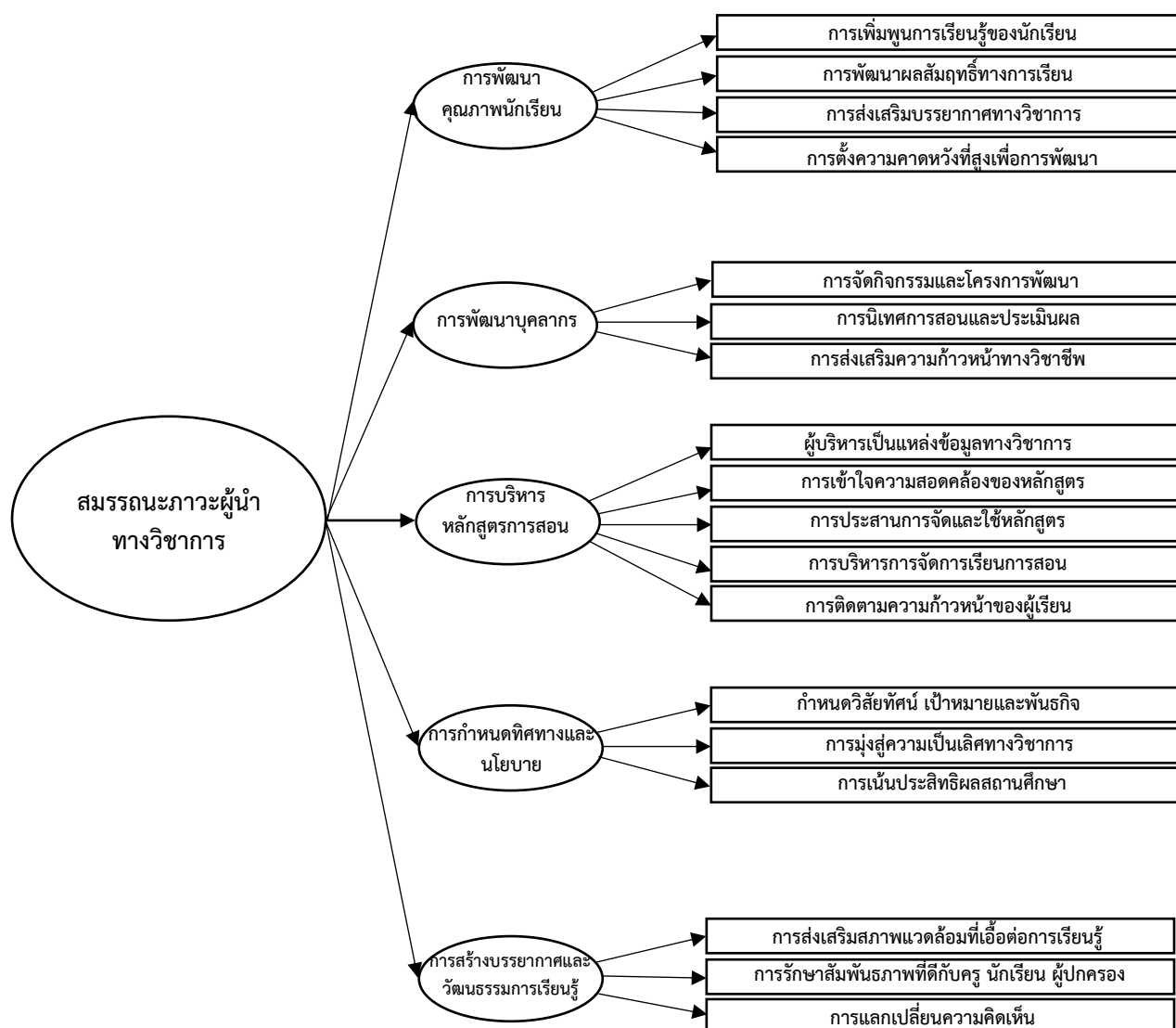
3. องค์ประกอบหลักด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่เข้าใจความสอดคล้องของหลักสูตรและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hallinger, P. ที่ระบุว่าผู้นำทางวิชาการควรเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ (Hallinger, P., 1992) และงานวิจัยของ บันลือ พลฤกษ์วัน ที่สรุปว่า ความสำคัญของความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (บันลือ พลฤกษ์วัน, 2536) งานวิจัยของ ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ ที่สรุปว่า การบริหารหลักสูตรและการสอนเกี่ยวข้องโดยตรงกับครูในเรื่องหลักสูตรและการสอน และใช้หลักสูตร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน (ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ, 2548) นอกจากนี้ Reitzug, U. C. สรุปว่า ผู้บริหารโรงเรียนมักถูกมองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความสามารถเหนือกว่าครู (Reitzug, U. C., 1997) และ Spillane, J. P. et al. ที่สรุปว่าผู้บริหารต้องมีความรู้และทักษะในการทำให้เกิดผลการปฏิบัติที่ดี (Spillane, J. P. et al., 2003)

4. องค์ประกอบด้านการกำหนดทิศทางและนโยบายรวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา การกำหนดทิศทางและนโยบายที่ชัดเจน พร้อมทั้งสื่อสารให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจ ร่วมกันในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ งานวิจัยของ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ สรุปว่า การสร้างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นผู้นำทางวิชาการ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2553) ขณะที่งานวิจัยของ Hopkins, D. et al. ชี้ให้เห็นว่าผู้นำทางวิชาการต้องสามารถแสดงวิสัยทัศน์และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน (Hopkins, D. et al., 1997)

5. ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อยจำนวนมาก โดยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักสูงสุด คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชน Jazzer, M. & Algozzine, B. สรุปว่า การรักษาสัมพันธ์ที่ดีกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีบทบาทในการสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Jazzer, M. & Algozzine, B., 2007) แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Spillane, J. P. et al. ที่ชี้ให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับครูสามารถทำให้ครูเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Spillane, J. P. et al., 2003)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 ตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป ผลการวิจัยแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ ที่สำคัญสำหรับสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก: มีองค์ประกอบที่สำคัญของสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย มี 3 องค์ประกอบย่อย 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนมี 5 องค์ประกอบย่อย 3) องค์ประกอบหลักด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบย่อย 4) องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาครูและบุคลากร มี 3 องค์ประกอบย่อย และ 5) องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย 2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ จำนวน 80 ตัว หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตัวบ่งชี้ทั้ง 80 ตัวผ่านการตรวจสอบคุณภาพผลการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้

เหล่านี้ พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ทั้งหมดอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งบ่งบอกว่าตัวบ่งชี้เหล่านี้มีความเหมาะสมในการวัดสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 3. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้ $X^2 = 45.39$, $df = 64$, $P\text{-Value} = 0.50$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.95$, $RMSEA = 0.0162$ ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องสูง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่า มีการจัดอันดับ ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ตามด้วยการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร การพัฒนาคุณภาพนักเรียน การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และการกำหนดทิศทางและนโยบาย ข้อเสนอแนะ 1) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยนำตัวบ่งชี้ไปใช้ในบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมเรียงตามอันดับความสำคัญ ดังนี้ ผู้บริหารควรเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชน กำกับติดตามความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูอยู่เสมอ และตั้งความคาดหวังไว้อย่างสูงในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำผลที่ได้จากการศึกษามากำหนดนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรอบรมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้บริหารมีสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสม 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดทำหลักสูตรและคู่มือการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้บริหารมีสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการตามตัวบ่งชี้ และ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และมีการกำกับติดตามที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- บันลือ พลกษะวัน. (2536). วรรณกรรมเด็ก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ. (2548). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน (O-NET) ปีการศึกษา 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2565 จาก <http://www.niets.or.th/th/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2553). ภาวะผู้นำ: แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Debevoise, W. (1984). Synthesis of research on the principal as instructional leader. *Educational Leadership*, 41(5), 14-20.
- Hallinger, P. (1992). "The evolving role of American principals: From managerial to instructional to transformational leader,". *Journal of Educational Administration*, 30(3), 35-48.
- Hopkins, D. et al. (1997). Understanding the school's capacity for development. *School leadership and management*, 17(3), 401-411.
- Jazzer, M. & Algozzine, B. (2007). *Keys to successful 21st century educational leadership*. Boston: McGraw-Hill.
- Reitzug, U. C. (1997). Images of principal instructional leadership. from super-vision to collaborative inquiry, 31(2), 324-343.

- Spillane, J. P. et al. (2003). Towards a theory of leadership practice. *Journal of Curriculum Studies*, 36(1), 3-34.
- Wildy, H. & Dimmock, C. (1993). Instructional leadership in primary and secondary school. *Journal of Educational Administration*, 31(21), 43-61.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5*

THE DEVELOPMENT MODEL OF DIGITAL LEADERSHIP FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE INSPECTION REGION NO.5

รุ่งทิพย์ คำแก้ว*, สรัญญา แสงอัมพร, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

Rungthip Kumkaew*, Sranya Saengamporn, Teeraphong Somkhaoyai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kudorsung@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการศึกษเอกสาร เพื่อหาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ จากการสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 360 คน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 2) รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและการประเมินผล คำอธิบาย เงื่อนไขความสำเร็จ และผลที่คาดว่าจะได้รับ และ 3) ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, เขตตรวจราชการที่ 5

Abstract

The objectives of this study were 1) To study the elements of digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, 2) To create a model for the development of

digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, and 3) To evaluate the digital leadership development model of basic education administrators in Inspectorate Region 5. The methodology used in this study was Mixed Method and was divided into three phases. 1) On the analysis the elements of digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, the researcher examines the documents, concepts and theories. Interview was the research tool to find out the components of the digital leadership elements of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region 5 and analyze the data in the Confirmation Factor Analysis to survey key elements from a sample of 360 population. 2) To create the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region interview was the research tool which used to evaluate the significance from 9 specialists. In order to measure the suitability of the model. 3) To assess the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region, the connoisseurship was used among 9 informants for accuracy, suitability, possibility and benefits. The results showed that: 1) The digital leadership elements of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region consist of 5 main components: creating a digital vision with 3 sub-components, digital literacy with 4 sub-components, digital technology use ability with 3 sub-components, creating a digital learning culture with 4 sub-components, and ethics in using digital technology with 3 sub-components. 2) The digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region consists of the following: Principles, Objectives, Content, Process, Measurement and Evaluation Description, conditions for success and expected results. 3) The results of the evaluation and certification of the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region in terms of accuracy, appropriateness, It meets the evaluation criteria as prescribed. Therefore, it can be concluded that experts

Keywords: Development Model, Leadership, School Administrators, Government Inspection Area 5

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้ระบุถึงวิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศ ในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลให้มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 มาเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2580 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ซึ่งการปรับปรุงในครั้งนี้ มีพื้นฐานสำคัญ คือ สภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสังคมผู้สูงอายุ ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกที่เกิดจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา

จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา โดยแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม เป้าหมายที่ 4.2 ระบุว่า การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การศึกษาในยุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ จากระบบ การศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2560)

ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะผู้บริหาร คือ ผู้นำเป็นศูนย์รวมพลังของ คนในองค์กร (Kahintapongs, S., 2020) ความสามารถและพฤติกรรมผู้บริหารย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับองค์กร ซึ่งสุดท้ายคือคุณภาพผู้เรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ คุณธรรมนำความรู้ และ ความสามารถทางวิชาการ มีทักษะในการบริหารและเพื่อให้เกิดผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้อง อาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารการศึกษายุคปัจจุบัน จะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถใช้ทั้งศาสตร์และ ศิลปมาใช้ในการบริหาร กลยุทธ์การบริหารสำหรับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศการบริหาร จัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับ การบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมคุ้มค่าและ เพียงพอต่อการใช้งาน (จินณวัตร ปะโคทั้ง, 2561) และมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัลเป็นกระบวนการหรือความสามารถ หรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อิทธิพล และอำนาจที่มีกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ กระตือรือร้นและเต็มใจ โดยที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้ อย่าง เหมาะสมและนำทางพฤติกรรมของบุคคลไปสู่การบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งจะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาและการทำงานภายในโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท (กนกอร สมปราษฎ, 2562)

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ที่ จะนำรูปแบบการพัฒนาดังกล่าว ไปพัฒนาตนเอง เพื่อประโยชน์ในวงการศึกษาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิง ปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน เขตตรวจราชการที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 จำนวน 2,154 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ 20:1 (Hair, J. F. et al, 2010) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 เป็นแบบสอบถามแบบการตอบสนองรายการคู่ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5
2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมาโดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดจำนวนข้อคำถาม สร้างคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข เพื่อความถูกต้อง ดำเนินการปรับแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษา ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.969

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป
3. นำแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 360 ฉบับ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์ในขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษาโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำในองค์ประกอบต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5

1. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มาสรุปประเด็นสำคัญ

2. กำหนดกรอบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

3. กำหนดรายละเอียดของเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 แต่ละองค์ประกอบ

4. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5 เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ

5. สัมภาษณ์ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม

6. ปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 คน เพื่อให้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีความสมบูรณ์

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล, วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อสังเคราะห์ และสร้างเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เนื้อหา

3. ผู้วิจัยสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ
ชี้แนะและขอความเห็นชอบ
2. ประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
3. วางแผนการสัมภาษณ์ กำหนดวันเวลา
4. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเชิญ
ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์
5. ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวันและเวลาที่กำหนด
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสรุปข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และส่งเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปเค้าโครงวิทยานิพนธ์และผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 เอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ฉบับร่างและแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
2. จัดเตรียมประเด็นการสัมมนา
3. จัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
4. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วมาปรับปรุง
จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต
ตรวจราชการที่ 5
2. แบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ
การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
9 คน ประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจ
ราชการที่ 5 โดยใช้เทคนิคการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา
2. วางแผนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
3. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย
4. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล
5. ปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. จัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพแบบความเห็นร่วมเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและพิจารณาตัวแปรที่มีความเหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว ดังตาราง 1

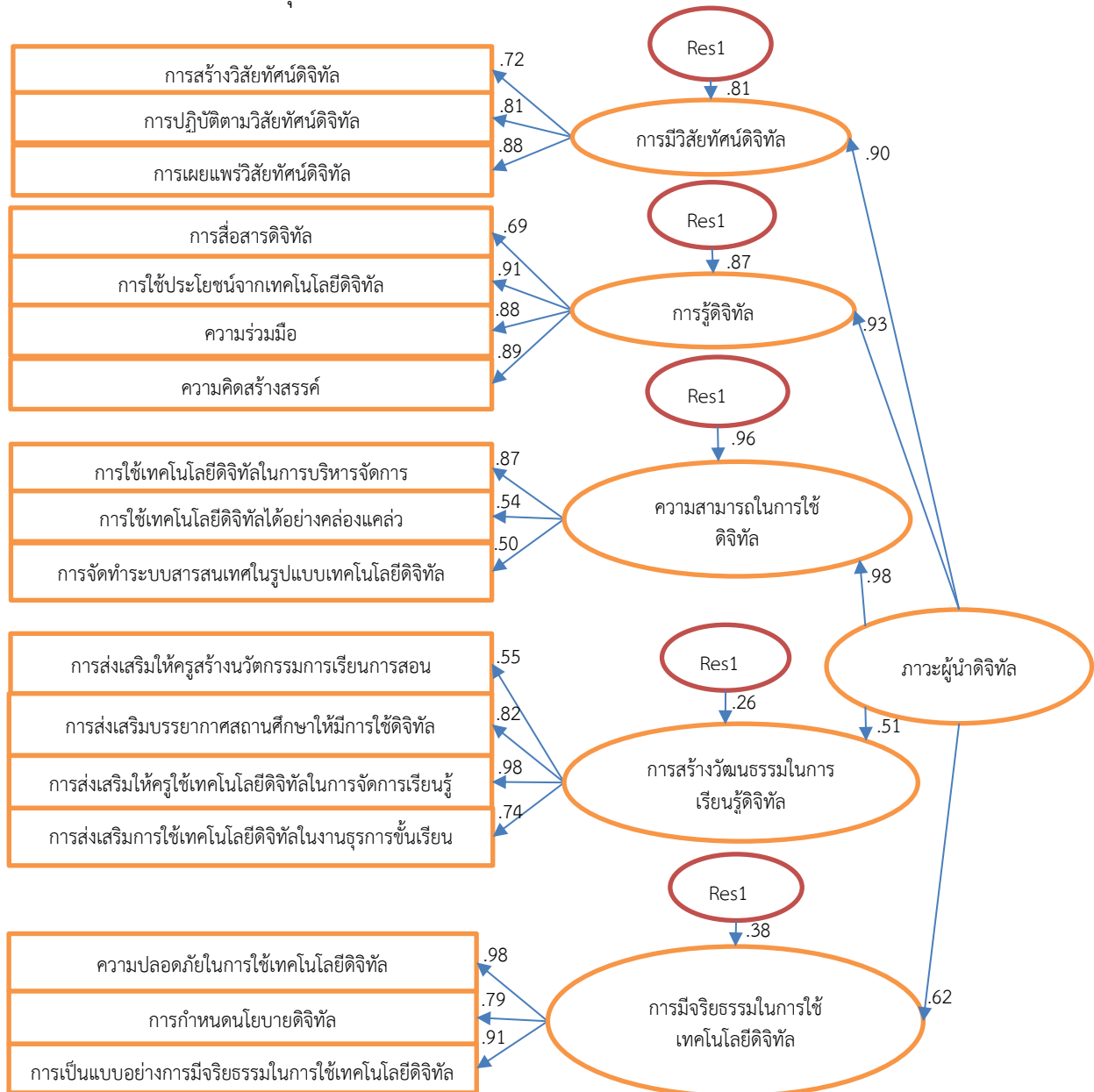
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

องค์ประกอบ	$\bar{X} = / > 3.00$	S.D.	C.V. = / $\leq 20\%$
การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision)	4.20	0.63	14.92
การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)	4.22	0.67	16.03
ความสามารถในการใช้ดิจิทัล (public mind)	4.12	0.62	14.98
การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (justice)	4.35	0.62	14.18
การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (discipline)	4.31	0.61	14.30

การพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20% เพื่อคัดสรร พบว่า องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 76 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 18 ตัวบ่งชี้ 2) การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ 3) ความสามารถในการใช้ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ 4) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ และ 5) การมีจริยธรรม ใน

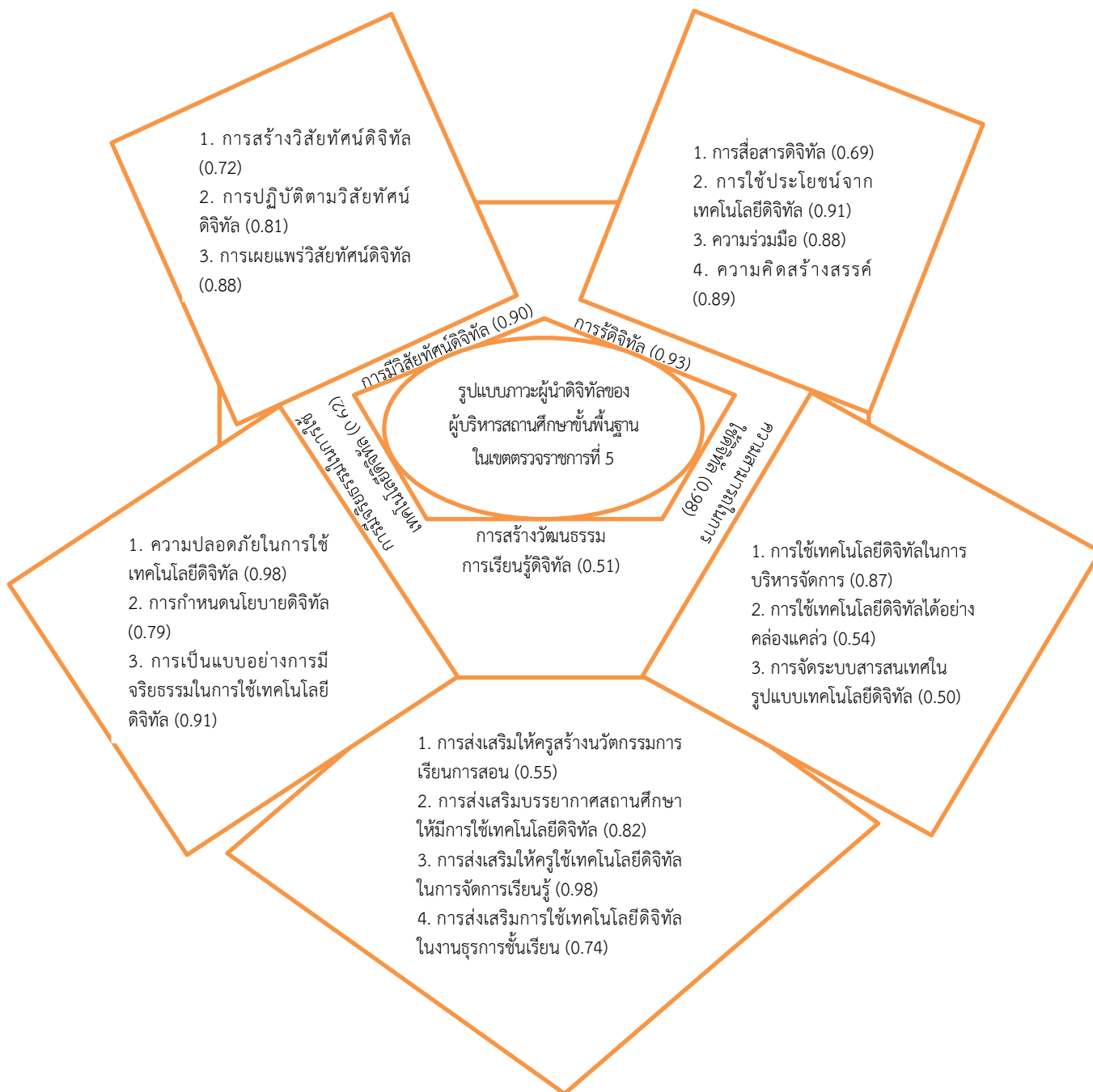
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สามารถพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว ได้โมเดลตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2. รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ในเชิงทฤษฎี พร้อมข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า ผู้นำดิจิทัล ต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดังภาพที่ 2 นำมาสร้างเป็นรูปแบบการ

พัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล คำอธิบายประกอบรูปแบบเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตตรวจราชการที่ 5

3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า

การวิเคราะห์ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มีผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความถูกต้อง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.67	0.50	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.56	0.53	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.56	0.53	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.65	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเหมาะสม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.56	0.53	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.78	0.44	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.67	0.50	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.56	0.53	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.68	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นไปได้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.89	0.33	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.33	0.50	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.67	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นไปได้ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.78	0.44	มากที่สุด
รวม	4.65	0.47	มากที่สุด

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นประโยชน์

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.89	0.33	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.78	0.44	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.67	0.50	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.67	0.50	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.78	0.44	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.76	0.40	มากที่สุด

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 2) ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และ 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ดังนี้

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสื่อสารดิจิทัล การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ความร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว และการจัดระบบสารสนเทศรูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานธุรการชั้นเรียน และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การกำหนดนโยบายดิจิทัล และการเป็นแบบอย่างการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับ ชูชาติ พุทธิลา ที่สรุปว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลักสำคัญ ดังนี้ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การสร้างแบรนด์ การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือทางดิจิทัล การพัฒนาในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาโดย

ใช้เทคโนโลยี การวัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยี และการมีจริยธรรมทางสังคมและปฏิบัติตามกฎหมาย (ชูชาติ พุทธลา, 2561)

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 17 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลัก คือ ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล นำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล คำอธิบายประกอบรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยา ภาวะบุตร ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ และ 5) การวัดและประเมินผล (ไชยา ภาวะบุตร, 2563)

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เป็นผู้ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีกระบวนการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่หลากหลาย เพื่อกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และมีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา วรรณศรี ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล มีผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (จิตติมา วรรณศรี, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ควรจัดทำแผนพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและองค์ประกอบดิจิทัลที่สำคัญที่ค้นพบในงานวิจัยนี้สำหรับผู้นำดิจิทัลประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบหลัก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยังมีความต้องการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและจัดการด้านการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยด้านองค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เนื่องจากในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็น

พฤติกรรมของผู้บริหาร หากมีการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู เพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู จะส่งผลต่อนักเรียนได้โดยตรง และ 2) ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป เนื่องจากในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา หากมีการเก็บข้อมูลของครู จะมีประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ. (2562). ภาวะผู้นำกับคุณภาพการศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), 460-471.
- ชูชาติ พุทธิลา. (2561). องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2563). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). กรอบสมรรถนะ ด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน และโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4) 216-224.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารการวิจัยการบริหาร, 5(1), 9-40.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis. (7th ed.). New Jersey: Pearson Educational International.
- Kahintapongs, S. (2020). Renewable Energy Policy Development in Thailand. International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism, 4(2), 148-155.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5*

THE DEVELOPMENT MODEL OF DIGITAL LEADERSHIP FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE INSPECTION REGION NO.5

รุ่งทิพย์ คำแก้ว*, สรัญญา แสงอัมพร, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

Rungthip Kumkaew*, Sranya Saengamporn, Teeraphong Somkhaoyai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kudorsung@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการศึกษเอกสาร เพื่อหาองค์ประกอบและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ จากการสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 360 คน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 2) รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและการประเมินผล คำอธิบาย เงื่อนไขความสำเร็จ และผลที่คาดว่าจะได้รับ และ 3) ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, เขตตรวจราชการที่ 5

Abstract

The objectives of this study were 1) To study the elements of digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, 2) To create a model for the development of

digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, and 3) To evaluate the digital leadership development model of basic education administrators in Inspectorate Region 5. The methodology used in this study was Mixed Method and was divided into three phases. 1) On the analysis the elements of digital leadership of basic education administrators in Inspectorate Region 5, the researcher examines the documents, concepts and theories. Interview was the research tool to find out the components of the digital leadership elements of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region 5 and analyze the data in the Confirmation Factor Analysis to survey key elements from a sample of 360 population. 2) To create the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region interview was the research tool which used to evaluate the significance from 9 specialists. In order to measure the suitability of the model. 3) To assess the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region, the connoisseurship was used among 9 informants for accuracy, suitability, possibility and benefits. The results showed that: 1) The digital leadership elements of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region consist of 5 main components: creating a digital vision with 3 sub-components, digital literacy with 4 sub-components, digital technology use ability with 3 sub-components, creating a digital learning culture with 4 sub-components, and ethics in using digital technology with 3 sub-components. 2) The digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region consists of the following: Principles, Objectives, Content, Process, Measurement and Evaluation Description, conditions for success and expected results. 3) The results of the evaluation and certification of the digital leadership model of basic education administrators in the 5th Inspectorate Region in terms of accuracy, appropriateness, It meets the evaluation criteria as prescribed. Therefore, it can be concluded that experts

Keywords: Development Model, Leadership, School Administrators, Government Inspection Area 5

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้ระบุถึงวิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศ ในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลให้มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 มาเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2580 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ซึ่งการปรับปรุงในครั้งนี้ มีพื้นฐานสำคัญ คือ สภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสังคมผู้สูงวัย ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกที่เกิดจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา

จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา โดยแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม เป้าหมายที่ 4.2 ระบุว่า การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การศึกษาในยุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ จากระบบ การศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2560)

ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะผู้บริหาร คือ ผู้นำเป็นศูนย์รวมพลังของ คนในองค์กร (Kahintapongs, S., 2020) ความสามารถและพฤติกรรมผู้บริหารย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับองค์กร ซึ่งสุดท้ายคือคุณภาพผู้เรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ คุณธรรมนำความรู้ และ ความสามารถทางวิชาการ มีทักษะในการบริหารและเพื่อให้เกิดผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้อง อาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารการศึกษายุคปัจจุบัน จะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถใช้ทั้งศาสตร์และ ศิลปมาใช้ในการบริหาร กลยุทธ์การบริหารสำหรับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศการบริหาร จัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับ การบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมคุ้มค่าและ เพียงพอต่อการใช้งาน (จินณวัตร ปะโคทัง, 2561) และมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัลเป็นกระบวนการหรือความสามารถ หรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อิทธิพล และอำนาจที่มีกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ กระตือรือร้นและเต็มใจ โดยที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้ อย่าง เหมาะสมและนำทางพฤติกรรมของบุคคลไปสู่การบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งจะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาและการทำงานภายในโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท (กนกอร สมปราษฎ์, 2562)

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ที่ จะนำรูปแบบการพัฒนาดังกล่าว ไปพัฒนาตนเอง เพื่อประโยชน์ในวงการศึกษาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิง ปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน เขตตรวจราชการที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 จำนวน 2,154 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ 20:1 (Hair, J. F. et al, 2010) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 เป็นแบบสอบถามแบบการตอบสนองรายการคู่ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5
2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมาโดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดจำนวนข้อคำถาม สร้างคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข เพื่อความถูกต้อง ดำเนินการปรับแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษา ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.969

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป
3. นำแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 360 ฉบับ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์ในขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษาโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำในองค์ประกอบต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5

1. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มาสรุปประเด็นสำคัญ

2. กำหนดกรอบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

3. กำหนดรายละเอียดของเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 แต่ละองค์ประกอบ

4. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5 เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ

5. สัมภาษณ์ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม

6. ปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 คน เพื่อให้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีความสมบูรณ์

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล, วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อสังเคราะห์ และสร้างเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เนื้อหา

3. ผู้วิจัยสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ
ชี้แนะและขอความเห็นชอบ
2. ประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก
3. วางแผนการสัมภาษณ์ กำหนดวันเวลา
4. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเชิญ
ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์
5. ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวันและเวลาที่กำหนด
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาภาวะ
ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสรุปข้อมูลโดย
การสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตตรวจราชการที่ 5

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขต
ตรวจราชการที่ 5 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และส่งเอกสาร
ประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปเค้าโครงวิทยานิพนธ์และผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 เอกสาร
ประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ฉบับร่างและแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
2. จัดเตรียมประเด็นการสัมมนา
3. จัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
4. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วมาปรับปรุง
จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต
ตรวจราชการที่ 5
2. แบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ
การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
9 คน ประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจ
ราชการที่ 5 โดยใช้เทคนิคการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา
2. วางแผนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
3. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย
4. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล
5. ปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. จัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพแบบความเห็นร่วมเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีผลการวิจัย ดังนี้

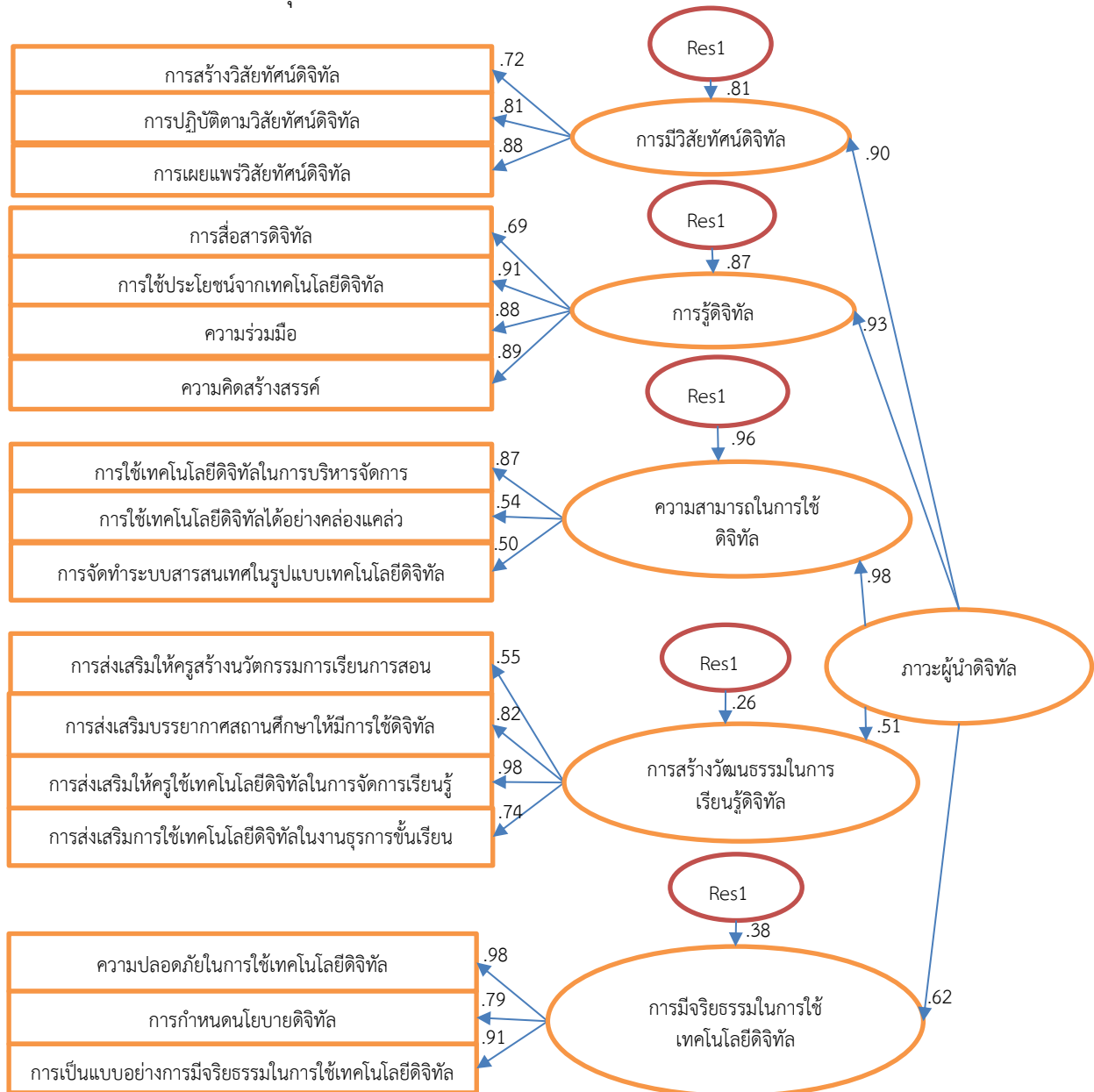
1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและพิจารณาตัวแปรที่มีความเหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

องค์ประกอบ	$\bar{X} = / > 3.00$	S.D.	C.V. = / $\leq 20\%$
การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision)	4.20	0.63	14.92
การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)	4.22	0.67	16.03
ความสามารถในการใช้ดิจิทัล (public mind)	4.12	0.62	14.98
การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (justice)	4.35	0.62	14.18
การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (discipline)	4.31	0.61	14.30

การพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20% เพื่อคัดสรร พบว่า องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 76 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 18 ตัวบ่งชี้ 2) การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ 3) ความสามารถในการใช้ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ 4) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ และ 5) การมีจริยธรรม ใน

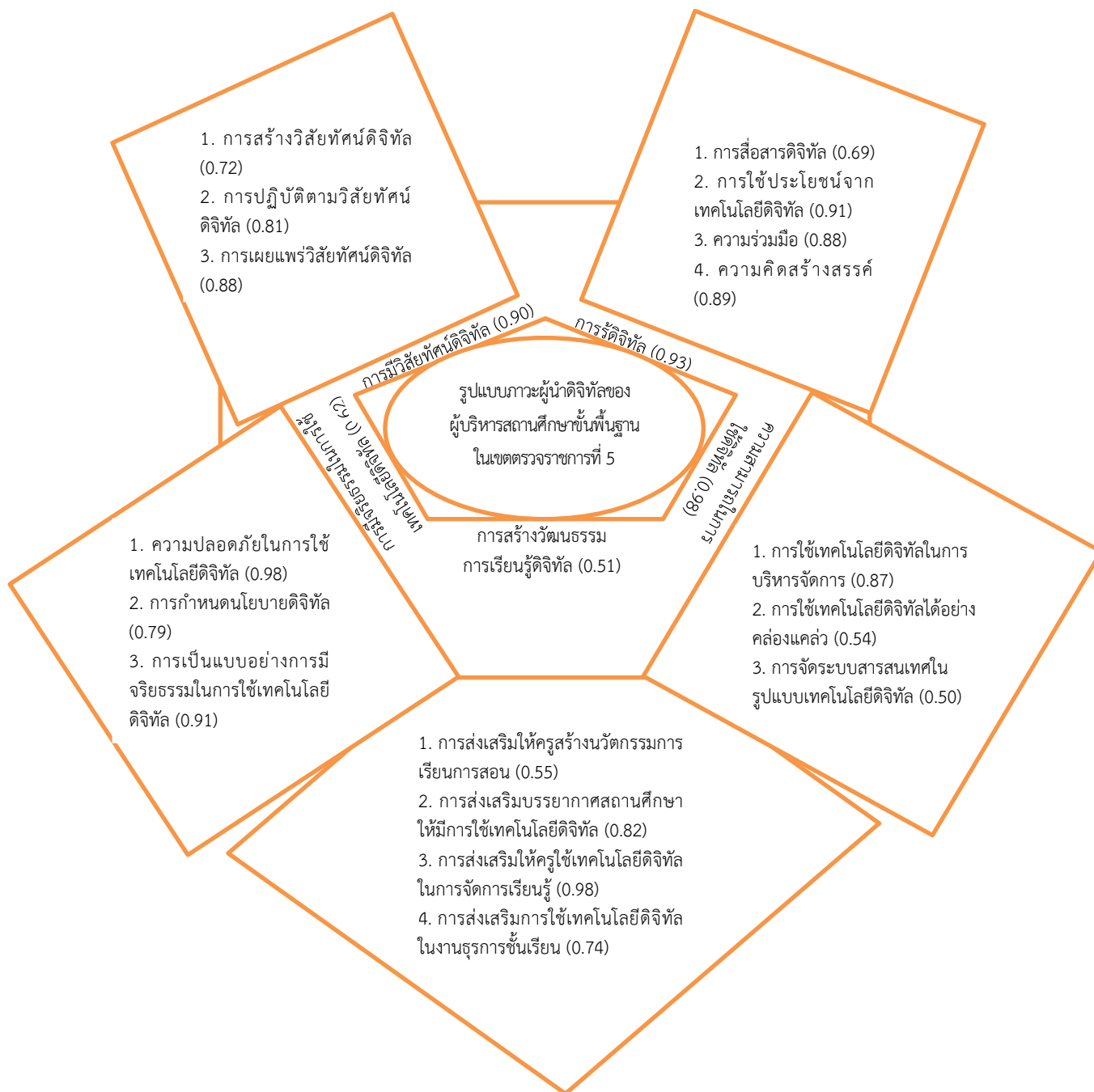
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สามารถพัฒนาตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว ได้โมเดลตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2. รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ในเชิงทฤษฎี พร้อมข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า ผู้นำดิจิทัล ต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดังภาพที่ 2 นำมาสร้างเป็นรูปแบบการ

พัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล คำอธิบายประกอบรูปแบบเงื่อนไข ความสำเร็จของรูปแบบ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5

3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า

การวิเคราะห์ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มีผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความถูกต้อง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.67	0.50	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.56	0.53	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.56	0.53	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.65	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเหมาะสม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.56	0.53	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.78	0.44	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.67	0.50	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.56	0.53	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.68	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นไปได้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.56	0.53	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.89	0.33	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.33	0.50	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.78	0.44	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.67	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นไปได้ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.78	0.44	มากที่สุด
รวม	4.65	0.47	มากที่สุด

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ด้านความเป็นประโยชน์

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 หลักการของรูปแบบ	4.89	0.33	มากที่สุด
2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
3 เนื้อหา	4.78	0.44	มากที่สุด
4 กระบวนการพัฒนา	4.67	0.50	มากที่สุด
5 การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
6 คำอธิบายประกอบรูปแบบ	4.67	0.50	มากที่สุด
7 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.78	0.44	มากที่สุด
8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.76	0.40	มากที่สุด

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 2) ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และ 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ดังนี้

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสื่อสารดิจิทัล การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ความร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว และการจัดระบบสารสนเทศรูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานธุรการชั้นเรียน และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การกำหนดนโยบายดิจิทัล และการเป็นแบบอย่างการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับ ชูชาติ พุทธิลา ที่สรุปว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลักสำคัญ ดังนี้ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การสร้างแบรนด์ การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือทางดิจิทัล การพัฒนาในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาโดย

ใช้เทคโนโลยี การวัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยี และการมีจริยธรรมทางสังคมและปฏิบัติตามกฎหมาย (ชูชาติ พุทธลา, 2561)

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 17 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลัก คือ ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล นำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล คำอธิบายประกอบรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยา ภาวะบุตร ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ และ 5) การวัดและประเมินผล (ไชยา ภาวะบุตร, 2563)

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เป็นผู้ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 มีกระบวนการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่หลากหลาย เพื่อกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 และมีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา วรณศรี ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล มีผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (จิตติมา วรณศรี, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 ควรจัดทำแผนพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 5 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและองค์ประกอบดิจิทัลที่สำคัญที่ค้นพบในงานวิจัยนี้สำหรับผู้นำดิจิทัลประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบหลัก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยังมีความต้องการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและจัดการด้านการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยด้านองค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เนื่องจากในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็น

พฤติกรรมของผู้บริหาร หากมีการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู เพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู จะส่งผลต่อนักเรียนได้โดยตรง และ 2) ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป เนื่องจากในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา หากมีการเก็บข้อมูลของครู จะมีประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ. (2562). ภาวะผู้นำกับคุณภาพการศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), 460-471.
- ชูชาติ พุทธิลา. (2561). องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2563). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). กรอบสมรรถนะ ด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน และโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4) 216-224.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารการวิจัยการบริหาร, 5(1), 9-40.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis. (7th ed.). New Jersey: Pearson Educational International.
- Kahintapongs, S. (2020). Renewable Energy Policy Development in Thailand. International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism, 4(2), 148-155.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนา
ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*
DEVELOPING OF MALAY WRITING SKILLS PACKAGE AND COOPERATIVE TEACHING
TO ENHANCE MALAY WRITING ABILITY FOR YALA RAJABHAT UNIVERSITY
STUDENTS

พาริดา หะยีเต๊ะ*, สุฮัยลา บินสะมะแอ

Pareeda Hayeeteh*, Suhaila Binsamaae

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities & Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: suhaila.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือและศึกษา ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียน ภาษามลายูของนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชาโครงสร้างภาษามลายู สาขาวิชา ภาษามลายูเพื่อธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง เครื่องมือการวิจัยนี้ประกอบด้วยชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู แผนการสอน แบบประเมินความสามารถใน การเขียนภาษามลายูและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตามแผน เก็บข้อมูลโดยใช้การวิจัย พัฒนาจนได้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่มีความเหมาะสมระดับมากและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 แล้วนำไปเก็บข้อมูลก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมายด้วยการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่ม เดียว สอบก่อนหลัง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที ผลการวิจัย พบว่าการพัฒนาได้ชุดฝึกทักษะฯ จำนวน 6 ชุด และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอน แบบร่วมมือ จำนวน 6 แผน ชุดฝึกทักษะฯ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแผนมีความเหมาะสมระดับมาก และมีประสิทธิภาพเฉลี่ย 81.38/81.13 ผลการใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่าชุดฝึกทักษะฯ มีประสิทธิภาพ 81.44/81.19 และกลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการเขียนภาษามลายูหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีความเหมาะสมมาก

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู, การสอนแบบร่วมมือ, การเขียนภาษามลายู, ความสามารถในการ เขียนภาษามลายู

Abstract

This research aims to develop Malay writing skill packages and cooperative teaching and to study the results of using Malay writing skill packages and cooperative teaching for developing students' Malay writing ability. The target group included 25 First-year students who were studying

the Malay Structure Course, Malay for Business Program, Yala Rajabhat University, academic year 2023, which were obtained through purposive sampling. The research tools were Malay writing training packages, lesson plans, Malay writing ability assessment form, and a questionnaire on students' opinions regarding the developed learning. Research and development were used to construct the effective Malay writing training packages and cooperative teaching lesson plans to ensure that they are appropriate and effective according to the 80/80 criteria. Then, the data were collected before, during and after using the tools with the target group. This research was quasi-experimental research, a single group test before and after. Data were analyzed with percentage, mean, standard deviation and t-test. As a result, the researcher had developed six Malay writing training packages and six learning management plans and they had the highest and a high level of appropriateness, and an average efficiency (E1/E2) of 81.38/81.13. After using the Malay writing training packages and cooperative teaching with the target group that the plan, it was found that an efficiency of using was 81.44/81.19 and the target group had higher ability to write Malay than before studying statistically significantly at .01 level. According to the target group's opinion, learning using Malay writing training packages and cooperative teaching was very appropriate.

Keywords: Malay Language Writing Skills Package, Cooperative Teaching, Malay Language Writing, Malay Language Writing Ability

บทนำ

การสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและวัฒนธรรมสากล เป็นประเด็นหนึ่งของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) โดยเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามความเหมาะสม และความพร้อมของแต่ละมหาวิทยาลัย (มยุรี สุขวิวัฒน์, 2554) สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับมีพื้นที่บริการที่เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน (อรอนงค์ ทิพย์พิมล, 2563) และมีประเทศในอาเซียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันใช้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2558) ทำให้เกิดโอกาสท้าทายในการจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถทางการใช้ภาษามลายูกับผู้เรียนและเพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้กับผู้เรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจึงได้เปิดหลักสูตรภาษามลายูธุรกิจและหลักสูตรการสอนภาษามลายูขึ้นอีกด้วย ซึ่งได้ดำเนินการมาถึงปัจจุบัน โดยมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษามลายูอย่างมีอาชีพ แต่จากการศึกษาความสามารถในการใช้ภาษามลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการเขียนภาษามลายูที่ผ่านมาในปีการศึกษา 2563-2564 พบว่า ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยผลงานส่วนใหญ่จะมีการสะกดคำผิด เช่น นักศึกษามักจะเขียนคำ *tido, *balek, *kampong ซึ่งการสะกดที่ถูกต้องคือ tidur, balik, kampung นอกจากนั้นยังพบการเขียนคำไม่เต็ม เช่น *bata, *upan, *gi, *patung ซึ่งคำที่เต็มคือ bantal, umpan, pergi, pantun การเขียนผิดหลักไวยากรณ์ *Makanan itu dibeli oleh saya. ควรแก้เป็น Makanan itu saya beli. ในขณะเดียวกันยังพบว่าการเขียนของนักศึกษาไม่มีหลักเกณฑ์ และรูปแบบที่ชัดเจน ไม่รู้จักชนิดและหน้าที่ของคำ ไม่สามารถสร้างคำ สร้างประโยคหรือเขียนเรียบเรียงได้ เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของ Melai, Z. et al. ที่ว่า ปัญหาการเขียนภาษามลายูที่พบบ่อยในกลุ่มผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติ คือ การสะกดคำผิด การใช้คำผิด การเขียนไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ การใช้คำฟุ่มเฟือย เป็นต้น โดยสาเหตุคือยังขาดสื่อที่มีประสิทธิภาพและวิธีสอนยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Melai, Z. et al., 2020)

ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายู ซึ่งพบว่าการพัฒนาดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีโอกาสได้ผลิตชิ้นงานในบริบทของความเป็นจริง (ทีศนา แหมมณี, 2542) นอกจากนี้ควรจัดการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือกันเรียนรู้ (สุพินญา เหล็กเพชร และคณะ, 2560) ดังเช่น ผลงานวิจัยของวรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 331 คน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจและมีความต้องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กระบวนการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.32 (วรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ, 2562) งานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยดังกล่าวมีความต้องการการสอนแบบร่วมมือเนื่องจากการสอนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้จากกลุ่มและการฝึกฝนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้อง จากนั้นเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค (Byne, D., 1988) นอกจากนี้ควรจัดการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือกันเรียนรู้หรือการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Teaching) อันเป็นกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลัง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้กันเป็นกลุ่มโดยละความสามารถและช่วยเหลือกันในการเรียน เนื่องจากงานบางอย่างมีความซับซ้อนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถต่างกัน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในขณะทำงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นได้ และจะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและมีความนับถือตนเองมากขึ้น (Solomon, S., 2024)

การนำชุดฝึกไปใช้ด้วยการสอนแบบร่วมมือจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญได้แก่ 1) การจัดให้ผู้เรียนได้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันในเชิงบวก เพื่อผู้เรียนจะรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อความพยายามของตนเองและของกลุ่ม 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีการให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เกิดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการอภิปราย 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่ม ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเองในกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 4) พฤติกรรมกลุ่ม ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติต่อกันอย่างมีมนุษยสัมพันธ์และมีทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน (Solomon, S., 2024) สำหรับการฝึกฝนทางภาษาผู้เรียนควรได้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้องไปสู่การเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค เป็นต้น (Byne, D., 1988) โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สอนมักจะมองข้ามทักษะการเขียนเพราะทักษะการเขียนเป็นทักษะสุดท้าย ต้องใช้เวลา เลยทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกฝน (รัชดาภรณ์ พิมพ์พิสิฐถาวร, 2561) ซึ่งนำไปสู่ผลงานการเขียนที่ไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนควรมีขั้นตอนการสอนที่เหมาะสม มีระบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นมีการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน (Preparation) การนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการผลงาน ภาระงานที่ผู้เรียนจะต้องทำ ต้องฝึก วิธีการเรียนรู้ตลอดจนเกณฑ์การให้คะแนนและการประเมินผลงานตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีของ Thorndike ดังนี้ 1) กฎแห่งผลกระทบที่ว่า การตอบสนองที่ตามมาด้วยผลลัพธ์เชิงบวกมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำๆ ในขณะที่การตอบสนองที่ตามมาด้วยผลลัพธ์เชิงลบมักจะ

เกิดขึ้นช้ากว่า 2) กฎแห่งความพร้อมที่ว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ 3) กฎแห่งการฝึกที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการทำซ้ำและการฝึกฝน และ 4) กฎแห่งการตอบสนองที่หลากหลายที่ว่า มักจะมีการตอบสนองหลายครั้งต่อสิ่งเร้าที่กำหนด และการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการตอบสนองที่เหมาะสมกับสิ่งเร้า (Paul, M., 2023) ดังนั้น การพัฒนาต้องส่งเสริมให้มีการฝึกฝน (Practice) เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในระดับหนึ่งแล้วถือว่าการฝึกฝนเป็นสิ่งจำเป็น และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกฝนเพิ่มเติมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้เร็วและง่ายขึ้น และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ (Production) จะช่วยให้การพัฒนาทักษะของผู้เรียนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จมากขึ้น และสุดท้ายควรมีการสรุปเพื่อสร้างองค์ความรู้และสะท้อนบทเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยพัฒนาแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดำเนินการโดย 1) ผู้วิจัยศึกษาทบทวนและวิเคราะห์ผลงานพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูและงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดแล้วนำมา 2) ออกแบบและยกร่างชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการใช้ชุดฝึกทักษะฯ ที่ยกร่างไว้ ออกแบบเครื่องมือวัดความสามารถในการเขียนภาษามลายูและเกณฑ์ในการประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูแล้ว 3) การปฏิบัติการทำชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้ออกแบบไว้ รวมทั้งเครื่องมือประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูและนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้น 4) นำไปหาประสิทธิภาพกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ ดังกล่าว ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ฯ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมาก และชุดฝึกทักษะฯ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมากที่สุด รายละเอียดปรากฏในผลการวิจัย โดยมีเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูพร้อมเกณฑ์ในการประเมิน (Rubric Scoring) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในปีการศึกษา 2565 โดยใช้เวลานอกตารางเรียนของนักศึกษาจำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นการนำชุดฝึกทักษะฯ ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชาโครงสร้างภาษามลายู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน เครื่องมือการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ฯ 2) ชุดฝึกทักษะฯ 3) แบบประเมิน

ความสามารถในการเขียนภาษามลายูพร้อมเกณฑ์ในการประเมิน 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และคุณภาพเหมาะสมแล้ว ในระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนสอบหลัง (Quasi-experimental Research: One group pretest-posttest design) ดังภาพ

O₁

XXXXXX

O₂ + O₃

โดย O₁ คือ การประเมินทักษะการเขียนภาษามลายูก่อนเรียน, X คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือจำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้, O₂ คือ การประเมินทักษะการเขียนภาษามลายูหลังเรียน และ O₃ คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าที (t-test แบบ dependent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามี 2 ส่วน คือ การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู และการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือซึ่งปรากฏผล ดังนี้

1.1 การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู ได้ชุดฝึกทักษะฯ 6 ชุด ได้แก่ 1) Pengetahuan Asas Struktur Ayat Dasar Bahasa Melayu (โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู) 2) Latihan Menulis Bahasa Melayu Berdasarkan Gambar (การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ) 3) Penulisan Bahasa Melayu dengan Kata Hubung (การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม) 4) Penggunaan Tanda Baca dalam Penulisan Bahasa Melayu (การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู) 5) Penulisan Ayat Majmuk (การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน) และ 6) Penulisan Karangan Bahasa Melayu (การเขียนเรียงความภาษามลายู) โดยแต่ละชุดฝึกทักษะฯ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ชื่อชุดฝึกทักษะฯ 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) คำแนะนำการใช้ 4) ทบทวนองค์ความรู้ 5) คำสั่งชุดฝึกทักษะฯพร้อมตัวอย่าง 6) แบบทดสอบหลังเรียน 7) แบบเฉลยชุดฝึกทักษะฯ 8) แบบประเมินบันทึกผลการใช้ ใช้เวลาเรียนรวม 30 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าชุดฝึกทักษะฯ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61 และ S.D. = 0.58)

1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือ ได้แผนการเรียนรู้ 6 แผน โดยแต่ละแผนมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3) สารสำคัญ 4) สารการเรียนรู้ 5) จุดประสงค์การเรียนรู้ 6) การวัดประเมินผล 7) สื่อการเรียนรู้ 8) กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยประยุกต์มี 6 ขั้น ได้แก่ 8.1) ขั้นเตรียมการก่อนเรียน 8.2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 8.3) ขั้นสอน เป็นการนำเสนอความรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด 8.4) ขั้นฝึก เป็นการนำชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นมาใช้ 8.5) นำไปใช้ และ 8.6) ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.50 และ S.D. = 0.58) ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนา

ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่ไม่นับกลุ่มตัวอย่าง โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ไว้ที่ 80/80 ซึ่งมีการทดลองและพัฒนาจำนวน 2 ครั้ง จึงได้ค่าประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ 81.38/81.13 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดลองหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา จำแนกเป็นรายแผน

แผนการเรียนรู้	คะแนนร้อยละระหว่างเรียน		คะแนนร้อยละหลังเรียน		ประสิทธิภาพ
	E_1	ประสิทธิภาพ	E_2	ประสิทธิภาพ	
1. โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	81.60	ตามเกณฑ์	81.20	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
2. การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	81.87	ตามเกณฑ์	80.80	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
3. การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	83.20	สูงกว่าเกณฑ์	83.60	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์
4. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	80.40	ตามเกณฑ์	80.80	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
5. การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	79.73	ตามเกณฑ์	80.00	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
6. การเขียนเรียงความภาษามลายู	81.49	ตามเกณฑ์	80.40	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
เฉลี่ย	81.38	ตามเกณฑ์	81.13	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าโดยภาพรวมประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีค่าเท่ากับเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนการเรียนรู้และชุดฝึกทักษะฯ ฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาผลการใช้ต่อไป

2. ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่ไม่นับกลุ่มเป้าหมายจำแนกเป็นรายชุด

ชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ	คะแนนร้อยละระหว่างเรียน		คะแนนร้อยละหลังเรียน		ประสิทธิภาพ
	E_1	ประสิทธิภาพ	E_2	ประสิทธิภาพ	
1. โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	81.76	ตามเกณฑ์	81.23	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
2. การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	81.90	ตามเกณฑ์	80.82	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
3. การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	83.38	สูงกว่าเกณฑ์	83.67	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์
4. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	80.43	ตามเกณฑ์	80.82	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
5. การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	79.68	ตามเกณฑ์	80.10	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
6. การเขียนเรียงความภาษามลายู	81.51	ตามเกณฑ์	80.50	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
เฉลี่ย	81.44	ตามเกณฑ์	81.19	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่ไม่นับกลุ่มเป้าหมายก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	$(\bar{x})$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	25	30.60	3.72	462	8876	24.6132**
หลังเรียน	25	49.08	1.80			

**p<.01

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เท่ากับ 81.44/81.19 และเมื่อพิจารณารายชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ทุกชุด ยกเว้นชุดฝึกทักษะฯ ที่ 3 การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ คือ 83.38/83.67 และจากตารางที่ 4 จะเห็นว่าความสามารถในการเขียนภาษามลายูของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ที่	ชุดฝึกทักษะชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	4.36	0.49	เหมาะสมมาก
2	การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	4.39	0.50	เหมาะสมมาก
3	การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	4.28	0.55	เหมาะสมมาก
4	การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	4.34	0.50	เหมาะสมมาก
5	การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	4.36	0.59	เหมาะสมมาก
6	การเขียนเรียงความภาษามลายู	4.40	0.50	เหมาะสมมาก
เฉลี่ย		4.36	0.52	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$ และ S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากทุกชุด

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาหลังเรียนจำแนกตามรายการสอบถาม

ที่	รายการสอบถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	ขั้นเตรียมการก่อนเรียน (Preparation)	4.50	0.56	เหมาะสมมาก
2	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction)	4.65	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
3	ขั้นสอน (Presentation) เป็นการนำเสนอความรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Cooperative learning: Think Pair Share)	4.38	0.49	เหมาะสมมาก
4	ขั้นฝึก (Practice) เป็นการนำชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นมาใช้	4.35	0.48	เหมาะสมมาก
5	ขั้นนำไปใช้ (Implement)	4.16	0.79	เหมาะสมมาก
6	ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (Construct knowledge)	4.59	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
7	ชุดฝึกทักษะฯ มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจนและมีการทบทวนองค์ความรู้ที่ตรงกับจุดประสงค์	4.31	0.58	เหมาะสมมาก
8	ชุดฝึกทักษะฯ มีคำสั่งและตัวอย่างการทํากิจกรรมที่เข้าใจง่าย	4.29	0.57	เหมาะสมมาก
9	เวลาที่กำหนดให้ทํากิจกรรมฝึกมีความเหมาะสม	4.01	0.33	เหมาะสมมาก
10	กิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายากสามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้อย่างดี	4.51	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ย		4.37	0.54	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาหลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.37$ และ S.D. = 0.54) โดยด้านที่เห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) ($\bar{X} = 4.65$ และ S.D. = 0.50) และขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (Construct Knowledge) ($\bar{X} = 4.59$ และ S.D. = 0.54) และด้านกิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายากสามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้อย่างดี ($\bar{X} = 4.51$ และ S.D. = 0.55)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา ปรากฏว่าได้ชุดฝึก 6 ชุด ใช้เวลาเรียนรวม 30 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าชุดฝึกทักษะฯ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เพราะว่าผู้วิจัยมีการสร้างชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบ คือ มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาชุดฝึกทักษะฯ รวมทั้งแผนการสอน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ วิธีการพัฒนาชุดฝึกทักษะฯ วิธีการพัฒนาทักษะการเขียนที่ดี พัฒนาการของเยาวชน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคและยุทธศาสตร์การสอนภาษา และเทคนิคการพัฒนาทักษะการเขียน ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาทั้งชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งการสอนแบบร่วมมือเป็นกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลัง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็กที่คละความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันซึ่งเป็นการสอนที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการเรียนรู้เพื่อตนเองและเพื่อกลุ่ม (Solomon, S., 2024)

2. ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายพบว่า

2.1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมยังคงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ทั้งนี้เพราะชุดฝึกทักษะฯ ที่นำมาใช้ได้รับการพัฒนามาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 มาก่อนแล้วในการวิจัยระยะที่ 1 และผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อค้นพบต่าง ๆ ก่อนนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษามลายู ในระหว่างเรียนร้อยละ 81.44 และหลังเรียนร้อยละ 81.19 ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ นอกจากนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ได้ใช้การสอนแบบร่วมมือที่มีขั้นตอนการสอนที่น่าสนใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในผลงานตนเองและผลงานกลุ่มสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาวที่พึงพอใจต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน

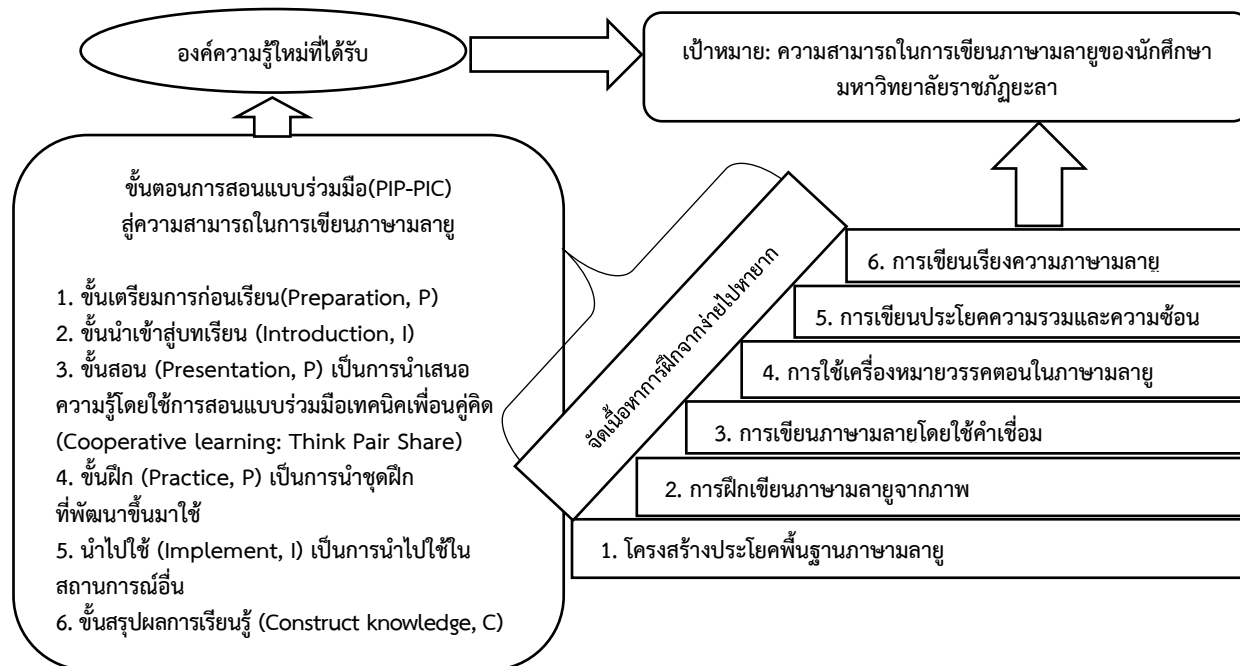
2.2 ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะว่าชุดฝึกทักษะฯ สร้างมาจากความเชื่อตามทฤษฎีของธอร์นไคด์ที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนมีความพร้อม วัสดุที่จะได้รับในการเรียนรู้และได้รับการฝึกฝน (Paul, M., 2023) โดยการนำไปใช้สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งได้เลือกใช้การสอนแบบร่วมมืออันเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่คละความสามารถ เนื่องจากงานบางอย่างมีความซับซ้อน จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถต่างกัน การจัดกลุ่มจึงต้องมีความชัดเจนเรื่องการมอบหมายงานให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบ นอกจากนั้นการเรียนรู้อย่างร่วมมือจะส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายและเรียนรู้

ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจ ในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน การสอนแบบร่วมมือจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียนได้ดี (Solomon, S., 2024) ความร่วมมือจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในกลุ่มและรายบุคคลที่สูงขึ้น ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับเพื่อนฝูง อภิปัญญามากขึ้น และมีสุขภาพจิตและความนับถือตนเองมากขึ้น (Solomon, S., 2024) จากข้อมูลของ Johnson, D. W. et. al ได้ให้คำแนะนำว่าองค์ประกอบพื้นฐานที่จะช่วยให้การเรียนรู้กลุ่มย่อยของการสอนแบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) การพึ่งพาซึ่งกันและกันในเชิงบวก 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีการให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ 4) พฤติกรรมกลุ่ม ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางสังคม และการทำงานร่วมกันที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน (Johnson, D. W. et. al, 1994)

2.3 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากทุกชุด โดยชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่ผู้เรียนเห็นว่าเหมาะสมสูงสุดจากมากไปหาน้อยได้แก่ ชุดฝึกที่ 6. การเขียนเรียงความภาษามลายูและชุดฝึกที่ 2 การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือตามประเด็นที่สอบถามพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยพบว่าด้านที่เห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ชื่นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสรุปผลการเรียนรู้และกิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายาก สามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้ดี ทั้งนี้เพราะการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ เริ่มต้นจากการสร้างความพร้อมให้กับผู้เรียน มีการแจ้งจุดประสงค์ของการเรียน การทบทวนความรู้เดิม การสอนเนื้อหาใหม่ด้วยกิจกรรม Think-Paired-Share การแสดงตัวอย่างก่อนฝึกจากนั้นจึงลงมือฝึกซ้ำๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีของ Thorndike ที่ว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม มีแรงจูงใจ และการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีจากการทำซ้ำหรือการฝึกฝน (Paul, M., 2023) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Byne, D. ที่ว่าการพัฒนาทางภาษาให้แก่ผู้เรียนควรจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก (Byne, D., 1988) เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้องไปสู่การเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค เป็นต้น นอกจากนั้นการนำชุดฝึกไปใช้ได้เลือกใช้การสอนแบบร่วมมือผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนทำให้มีแรงจูงใจ และเกิดความสำเร็จ สอดคล้องกับ Marzano, R. J. et al. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น (Marzano, R. J. et al., 2001) ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน การสอนแบบร่วมมือจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียนได้ดี ความร่วมมือจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในกลุ่มและรายบุคคลที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษา ทั้ง 6 ชุด โดยประกอบด้วยขั้นตอนการสอนแบบร่วมมือ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้ได้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาจำนวน 6 ชุด และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือจำนวน 6 แผน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อชุดฝึกทักษะฯ ว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้มีความเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมาก โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีค่าประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ส่วนผลการใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษากับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 คน พบว่ายังคงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้เรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษา มีความสามารถในการเขียนภาษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้นพบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมว่าอยู่ระดับเหมาะสมมากทุกชุด และทุกรายการสอบถาม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้อย่างดี และยังช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนด้านการเขียนภาษาอีกด้วย และเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางภาษาได้

เป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาษามลายูของนักศึกษา ผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจและมีการเตรียมการวางแผนร่วมกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียนการสอนแบบร่วมมือและดำเนินการสอนและการฝึกไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง 2) การวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ของรายวิชาภาษามลายูหรือในรายวิชาอื่น ๆ ที่เปิดสอนอยู่ได้ เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนามาอย่างมีระบบ มีการนำทฤษฎีและหลักวิชาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้จนทำให้ปัญหาด้านการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายลดลง และผู้เรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษามลายูสูงขึ้น 3) การนำชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูไปใช้ ผู้สอนจะต้องเลือกรูปแบบการสอนที่เหมาะสม สำหรับการสอนแบบร่วมมือผู้สอนจะต้องจัดให้มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ 1) การฟังพาดซึ่งกันและกันในเชิงบวก 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่ม 4) พฤติกรรมกลุ่มและ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม คือ การวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2567 จาก <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol27/iss3/1>.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2558). ชื่อบ้านนามเมืองภาษามลายูในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2567 จาก http://www.damrong-journal.su.ac.th/upload/pdf/81_1.pdf.
- มยุรี สุขวิวัฒน์. (2554). แนวคิดการปฏิรูประบบการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัย. วารสารปริทัศน์, 26 (2554), 65-70.
- รัชดาภรณ์ พิมพ์พิสิฐถาวร. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ. (2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.onec.go.th/th.php/page/category/CAT0000019>.
- สุพินญา เหล็กเพชร และคณะ. (2560). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนากระแจะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 6(1), 77-86.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2563). ภาษามลายูกับการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2). เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.the101.world/bahasamelayu-and-politics-in-asean-2/>
- Byne, D. (1988). Thorndikes Theory. Retrieved May 6, 2024, from <https://www.structural-learning.com/post/thorndikes-theory>.
- Johnson, D. W. et. al. (1994). Cooperative Learning in the Classroom. Retrieved May 6, 2024, from <https://eric.ed.gov/?id=ED379263>.
- Marzano, R. J. et al. (2001). Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement. Alexandria, Virginia: ASCD.

- Melai, Z. et al. (2020). Pengajaran Bahasa Melayu dalam Kalangan Pelajar Asing: Analisis Pola Kesalahan Tatabahasa Dalam Penulisan. *Issues in Language Studies*, 9(1) (2020), 86-106.
- Paul, M. (2023). Intelligence. Discover the groundbreaking theory of Thorndike, and how it changed the way we understand learning and intelligence. Retrieved May 6, 2024, from <https://www.structural-learning.com/post/thorndikes-theory>.
- Solomon, S. (2024). Cooperative Learning: A Complete Guide for Teachers. Retrieved May 6, 2024, from <https://www.teachervision.com/professional-development/cooperative-learning>.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนา
ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*
DEVELOPING OF MALAY WRITING SKILLS PACKAGE AND COOPERATIVE TEACHING
TO ENHANCE MALAY WRITING ABILITY FOR YALA RAJABHAT UNIVERSITY
STUDENTS

พาริดา หะยีเต๊ะ*, สุฮัยลา บินสะมะแอ

Pareeda Hayeeteh*, Suhaila Binsamaae

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities & Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: suhaila.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือและศึกษา ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียน ภาษามลายูของนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชาโครงสร้างภาษามลายู สาขาวิชา ภาษามลายูเพื่อธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง เครื่องมือการวิจัยนี้ประกอบด้วยชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู แผนการสอน แบบประเมินความสามารถใน การเขียนภาษามลายูและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตามแผน เก็บข้อมูลโดยใช้การวิจัย พัฒนาจนได้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่มีความเหมาะสมระดับมากและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 แล้วนำไปเก็บข้อมูลก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมายด้วยการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่ม เดียว สอบก่อนหลัง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที ผลการวิจัย พบว่าการพัฒนาได้ชุดฝึกทักษะฯ จำนวน 6 ชุด และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอน แบบร่วมมือ จำนวน 6 แผน ชุดฝึกทักษะฯ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแผนมีความเหมาะสมระดับมาก และมีประสิทธิภาพเฉลี่ย 81.38/81.13 ผลการใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่าชุดฝึกทักษะฯ มีประสิทธิภาพ 81.44/81.19 และกลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการเขียนภาษามลายูหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีความเหมาะสมมาก

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู, การสอนแบบร่วมมือ, การเขียนภาษามลายู, ความสามารถในการ เขียนภาษามลายู

Abstract

This research aims to develop Malay writing skill packages and cooperative teaching and to study the results of using Malay writing skill packages and cooperative teaching for developing students' Malay writing ability. The target group included 25 First-year students who were studying

the Malay Structure Course, Malay for Business Program, Yala Rajabhat University, academic year 2023, which were obtained through purposive sampling. The research tools were Malay writing training packages, lesson plans, Malay writing ability assessment form, and a questionnaire on students' opinions regarding the developed learning. Research and development were used to construct the effective Malay writing training packages and cooperative teaching lesson plans to ensure that they are appropriate and effective according to the 80/80 criteria. Then, the data were collected before, during and after using the tools with the target group. This research was quasi-experimental research, a single group test before and after. Data were analyzed with percentage, mean, standard deviation and t-test. As a result, the researcher had developed six Malay writing training packages and six learning management plans and they had the highest and a high level of appropriateness, and an average efficiency (E1/E2) of 81.38/81.13. After using the Malay writing training packages and cooperative teaching with the target group that the plan, it was found that an efficiency of using was 81.44/81.19 and the target group had higher ability to write Malay than before studying statistically significantly at .01 level. According to the target group's opinion, learning using Malay writing training packages and cooperative teaching was very appropriate.

Keywords: Malay Language Writing Skills Package, Cooperative Teaching, Malay Language Writing, Malay Language Writing Ability

บทนำ

การสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและวัฒนธรรมสากล เป็นประเด็นหนึ่งของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) โดยเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามความเหมาะสม และความพร้อมของแต่ละมหาวิทยาลัย (มยุรี สุขวิวัฒน์, 2554) สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับมีพื้นที่บริการที่เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน (อรอนงค์ ทิพย์พิมล, 2563) และมีประเทศในอาเซียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันใช้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2558) ทำให้เกิดโอกาสท้าทายในการจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถทางการใช้ภาษามลายูกับผู้เรียนและเพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้กับผู้เรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจึงได้เปิดหลักสูตรภาษามลายูธุรกิจและหลักสูตรการสอนภาษามลายูขึ้นอีกด้วย ซึ่งได้ดำเนินการมาถึงปัจจุบัน โดยมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษามลายูอย่างมีอาชีพ แต่จากการศึกษาความสามารถในการใช้ภาษามลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการเขียนภาษามลายูที่ผ่านมาในปีการศึกษา 2563-2564 พบว่า ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยผลงานส่วนใหญ่จะมีการสะกดคำผิด เช่น นักศึกษามักจะเขียนคำ *tido, *balek, *kampong ซึ่งการสะกดที่ถูกต้องคือ tidur, balik, kampung นอกจากนั้นยังพบการเขียนคำไม่เต็ม เช่น *bata, *upan, *gi, *patung ซึ่งคำที่เต็มคือ bantal, umpan, pergi, pantun การเขียนผิดหลักไวยากรณ์ *Makanan itu dibeli oleh saya. ควรแก้เป็น Makanan itu saya beli. ในขณะเดียวกันยังพบว่าการเขียนของนักศึกษาไม่มีหลักเกณฑ์ และรูปแบบที่ชัดเจน ไม่รู้จักชนิดและหน้าที่ของคำ ไม่สามารถสร้างคำ สร้างประโยคหรือเขียนเรียบเรียงได้ เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของ Melai, Z. et al. ที่ว่า ปัญหาการเขียนภาษามลายูที่พบบ่อยในกลุ่มผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติ คือ การสะกดคำผิด การใช้คำผิด การเขียนไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ การใช้คำฟุ่มเฟือย เป็นต้น โดยสาเหตุคือยังขาดสื่อที่มีประสิทธิภาพและวิธีสอนยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Melai, Z. et al., 2020)

ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายู ซึ่งพบว่าการพัฒนาดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีโอกาสได้ผลิตชิ้นงานในบริบทของความเป็นจริง (ทศนา แหมมณี, 2542) นอกจากนี้ควรจัดการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือกันเรียนรู้ (สุพินญา เหล็กเพชร และคณะ, 2560) ดังเช่น ผลงานวิจัยของวรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 331 คน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจและมีความต้องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กระบวนการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.32 (วรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ, 2562) งานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยดังกล่าวมีความต้องการการสอนแบบร่วมมือ เนื่องจากการสอนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้จากกลุ่มและการฝึกฝนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้อง จากนั้นเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค (Byne, D., 1988) นอกจากนี้ควรจัดการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือกันเรียนรู้หรือการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Teaching) อันเป็นกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลัง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้กันเป็นกลุ่มโดยละความสามารถและช่วยเหลือกันในการเรียน เนื่องจากงานบางอย่างมีความซับซ้อนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถต่างกัน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในขณะทำงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นได้ และจะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและมีความนับถือตนเองมากขึ้น (Solomon, S., 2024)

การนำชุดฝึกไปใช้ด้วยการสอนแบบร่วมมือจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญได้แก่ 1) การจัดให้ผู้เรียนได้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันในเชิงบวก เพื่อผู้เรียนจะรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อความพยายามของตนเองและของกลุ่ม 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีการให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เกิดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการอภิปราย 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่ม ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเองในกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 4) พฤติกรรมกลุ่ม ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติต่อกันอย่างมีมนุษยสัมพันธ์และมีทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน (Solomon, S., 2024) สำหรับการฝึกฝนทางภาษาผู้เรียนควรได้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้องไปสู่การเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค เป็นต้น (Byne, D., 1988) โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สอนมักจะมองข้ามทักษะการเขียนเพราะทักษะการเขียนเป็นทักษะสุดท้าย ต้องใช้เวลา เลยทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกฝน (รัชดาภรณ์ พิมพ์พิสิฐถาวร, 2561) ซึ่งนำไปสู่ผลงานการเขียนที่ไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนควรมีขั้นตอนการสอนที่เหมาะสม มีระบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นมีการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน (Preparation) การนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการผลงาน การงานที่ผู้เรียนจะต้องทำ ต้องฝึก วิธีการเรียนรู้ตลอดจนเกณฑ์การให้คะแนนและการประเมินผลงานตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีของ Thorndike ดังนี้ 1) กฎแห่งผลกระทบที่ว่า การตอบสนองที่ตามมาด้วยผลลัพธ์เชิงบวกมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำๆ ในขณะที่การตอบสนองที่ตามมาด้วยผลลัพธ์เชิงลบมักจะ

เกิดขึ้นช้ากว่า 2) กฎแห่งความพร้อมที่ว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ 3) กฎแห่งการฝึกที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการทำซ้ำและการฝึกฝน และ 4) กฎแห่งการตอบสนองที่หลากหลายที่ว่า มักจะมีการตอบสนองหลายครั้งต่อสิ่งเร้าที่กำหนด และการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการตอบสนองที่เหมาะสมกับสิ่งเร้า (Paul, M., 2023) ดังนั้น การพัฒนาต้องส่งเสริมให้มีการฝึกฝน (Practice) เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในระดับหนึ่งแล้วถือว่าการฝึกฝนเป็นสิ่งจำเป็น และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกฝนเพิ่มเติมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้เร็วและง่ายขึ้น และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ (Production) จะช่วยให้การพัฒนาทักษะของผู้เรียนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จมากขึ้น และสุดท้ายควรมีการสรุปเพื่อสร้างองค์ความรู้และสะท้อนบทเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยพัฒนาแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดำเนินการโดย 1) ผู้วิจัยศึกษาทบทวนและวิเคราะห์ผลงานพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูและงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดแล้วนำมา 2) ออกแบบและยกร่างชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการใช้ชุดฝึกทักษะฯ ที่ยกร่างไว้ ออกแบบเครื่องมือวัดความสามารถในการเขียนภาษามลายูและเกณฑ์ในการประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูแล้ว 3) การปฏิบัติการทำชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้ออกแบบไว้ รวมทั้งเครื่องมือประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูและนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้น 4) นำไปหาประสิทธิภาพกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ ดังกล่าว ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ฯ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับมาก และชุดฝึกทักษะฯ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด รายละเอียดปรากฏในผลการวิจัย โดยมีเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการเขียนภาษามลายูพร้อมเกณฑ์ในการประเมิน (Rubric Scoring) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในปีการศึกษา 2565 โดยใช้เวลานอกตารางเรียนของนักศึกษาจำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นการนำชุดฝึกทักษะฯ ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชาโครงสร้างภาษามลายู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน เครื่องมือการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ฯ 2) ชุดฝึกทักษะฯ 3) แบบประเมิน

ความสามารถในการเขียนภาษามลายูพร้อมเกณฑ์ในการประเมิน 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และคุณภาพเหมาะสมแล้ว ในระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนสอบหลัง (Quasi-experimental Research: One group pretest-posttest design) ดังภาพ

O₁

XXXXXX

O₂ + O₃

โดย O₁ คือ การประเมินทักษะการเขียนภาษามลายูก่อนเรียน, X คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือจำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้, O₂ คือ การประเมินทักษะการเขียนภาษามลายูหลังเรียน และ O₃ คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าที (t-test แบบ dependent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามี 2 ส่วน คือ การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู และการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือซึ่งปรากฏผล ดังนี้

1.1 การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายู ได้ชุดฝึกทักษะฯ 6 ชุด ได้แก่ 1) Pengetahuan Asas Struktur Ayat Dasar Bahasa Melayu (โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู) 2) Latihan Menulis Bahasa Melayu Berdasarkan Gambar (การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ) 3) Penulisan Bahasa Melayu dengan Kata Hubung (การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม) 4) Penggunaan Tanda Baca dalam Penulisan Bahasa Melayu (การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู) 5) Penulisan Ayat Majmuk (การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน) และ 6) Penulisan Karangan Bahasa Melayu (การเขียนเรียงความภาษามลายู) โดยแต่ละชุดฝึกทักษะฯ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ชื่อชุดฝึกทักษะฯ 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) คำแนะนำการใช้ 4) ทบทวนองค์ความรู้ 5) คำสั่งชุดฝึกทักษะฯพร้อมตัวอย่าง 6) แบบทดสอบหลังเรียน 7) แบบเฉลยชุดฝึกทักษะฯ 8) แบบประเมินบันทึกผลการใช้ ใช้เวลาเรียนรวม 30 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าชุดฝึกทักษะฯ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61 และ S.D. = 0.58)

1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือ ได้แผนการเรียนรู้ 6 แผน โดยแต่ละแผนมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3) สารสำคัญ 4) สารการเรียนรู้ 5) จุดประสงค์การเรียนรู้ 6) การวัดประเมินผล 7) สื่อการเรียนรู้ 8) กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยประยุกต์มี 6 ขั้น ได้แก่ 8.1) ขั้นเตรียมการก่อนเรียน 8.2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 8.3) ขั้นสอน เป็นการนำเสนอความรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด 8.4) ขั้นฝึก เป็นการนำชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นมาใช้ 8.5) นำไปใช้ และ 8.6) ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.50 และ S.D. = 0.58) ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนา

ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่นักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ไว้ที่ 80/80 ซึ่งมีการทดลองและพัฒนาจำนวน 2 ครั้ง จึงได้ค่าประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ 81.38/81.13 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดลองหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา จำแนกเป็นรายแผน

แผนการเรียนรู้	คะแนนร้อยละระหว่างเรียน		คะแนนร้อยละหลังเรียน		ประสิทธิภาพ
	E_1	ประสิทธิภาพ	E_2	ประสิทธิภาพ	
1. โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	81.60	ตามเกณฑ์	81.20	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
2. การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	81.87	ตามเกณฑ์	80.80	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
3. การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	83.20	สูงกว่าเกณฑ์	83.60	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์
4. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	80.40	ตามเกณฑ์	80.80	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
5. การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	79.73	ตามเกณฑ์	80.00	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
6. การเขียนเรียงความภาษามลายู	81.49	ตามเกณฑ์	80.40	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
เฉลี่ย	81.38	ตามเกณฑ์	81.13	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าโดยภาพรวมประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีค่าเท่ากับเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนการเรียนรู้และชุดฝึกทักษะฯ ฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาผลการใช้ต่อไป

2. ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายจำแนกเป็นรายชุด

ชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ	คะแนนร้อยละระหว่างเรียน		คะแนนร้อยละหลังเรียน		ประสิทธิภาพ
	E_1	ประสิทธิภาพ	E_2	ประสิทธิภาพ	
1. โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	81.76	ตามเกณฑ์	81.23	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
2. การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	81.90	ตามเกณฑ์	80.82	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
3. การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	83.38	สูงกว่าเกณฑ์	83.67	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์
4. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	80.43	ตามเกณฑ์	80.82	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
5. การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	79.68	ตามเกณฑ์	80.10	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
6. การเขียนเรียงความภาษามลายู	81.51	ตามเกณฑ์	80.50	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์
เฉลี่ย	81.44	ตามเกณฑ์	81.19	ตามเกณฑ์	ตามเกณฑ์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	($\bar{x}$)	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	25	30.60	3.72	462	8876	24.6132**
หลังเรียน	25	49.08	1.80			

**p<.01

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เท่ากับ 81.44/81.19 และเมื่อพิจารณารายชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ทุกชุด ยกเว้นชุดฝึกทักษะฯ ที่ 3 การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ คือ 83.38/83.67 และจากตารางที่ 4 จะเห็นว่าความสามารถในการเขียนภาษามลายูของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ที่	ชุดฝึกทักษะชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	โครงสร้างประโยคพื้นฐานภาษามลายู	4.36	0.49	เหมาะสมมาก
2	การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ	4.39	0.50	เหมาะสมมาก
3	การเขียนภาษามลายูโดยใช้คำเชื่อม	4.28	0.55	เหมาะสมมาก
4	การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการเขียนภาษามลายู	4.34	0.50	เหมาะสมมาก
5	การเขียนประโยคความรวมและประโยคความซ้อน	4.36	0.59	เหมาะสมมาก
6	การเขียนเรียงความภาษามลายู	4.40	0.50	เหมาะสมมาก
เฉลี่ย		4.36	0.52	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$ และ S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากทุกชุด

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาหลังเรียนจำแนกตามรายการสอบถาม

ที่	รายการสอบถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1	ขั้นเตรียมการก่อนเรียน (Preparation)	4.50	0.56	เหมาะสมมาก
2	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction)	4.65	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
3	ขั้นสอน (Presentation) เป็นการนำเสนอความรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Cooperative learning: Think Pair Share)	4.38	0.49	เหมาะสมมาก
4	ขั้นฝึก (Practice) เป็นการนำชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นมาใช้	4.35	0.48	เหมาะสมมาก
5	ขั้นนำไปใช้ (Implement)	4.16	0.79	เหมาะสมมาก
6	ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (Construct knowledge)	4.59	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
7	ชุดฝึกทักษะฯ มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ชัดเจนและมีการทบทวนองค์ความรู้ที่ตรงกับจุดประสงค์	4.31	0.58	เหมาะสมมาก
8	ชุดฝึกทักษะฯ มีคำสั่งและตัวอย่างการทํากิจกรรมที่เข้าใจง่าย	4.29	0.57	เหมาะสมมาก
9	เวลาที่กำหนดให้ทํากิจกรรมฝึกมีความเหมาะสม	4.01	0.33	เหมาะสมมาก
10	กิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายากสามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้อย่างดี	4.51	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ย		4.37	0.54	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาหลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.37$ และ S.D. = 0.54) โดยด้านที่เห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) ($\bar{X} = 4.65$ และ S.D. = 0.50) และขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (Construct Knowledge) ($\bar{X} = 4.59$ และ S.D. = 0.54) และด้านกิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายากสามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้อย่างดี ($\bar{X} = 4.51$ และ S.D. = 0.55)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา ปรากฏว่าได้ชุดฝึก 6 ชุด ใช้เวลาเรียนรวม 30 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าชุดฝึกทักษะฯ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เพราะว่าผู้วิจัยมีการสร้างชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบ คือ มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาชุดฝึกทักษะฯ รวมทั้งแผนการสอน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ วิธีการพัฒนาชุดฝึกทักษะฯ วิธีการพัฒนาทักษะการเขียนที่ดี พัฒนาการของเยาวชน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคและยุทธศาสตร์การสอนภาษา และเทคนิคการพัฒนาทักษะการเขียน ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาทั้งชุดฝึกทักษะฯ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะและการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งการสอนแบบร่วมมือเป็นกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลัง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็กที่คละความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันซึ่งเป็นการสอนที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการเรียนรู้เพื่อตนเองและเพื่อกลุ่ม (Solomon, S., 2024)

2. ผลการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษา เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายพบว่า

2.1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมยังคงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ทั้งนี้เพราะชุดฝึกทักษะฯ ที่นำมาใช้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 มาก่อนแล้วในการวิจัยระยะที่ 1 และผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อค้นพบต่าง ๆ ก่อนนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษามลายู ในระหว่างเรียนร้อยละ 81.44 และหลังเรียนร้อยละ 81.19 ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ นอกจากนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ได้ใช้การสอนแบบร่วมมือที่มีขั้นตอนการสอนที่น่าสนใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในผลงานตนเองและผลงานกลุ่มสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาวที่พึงพอใจต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน

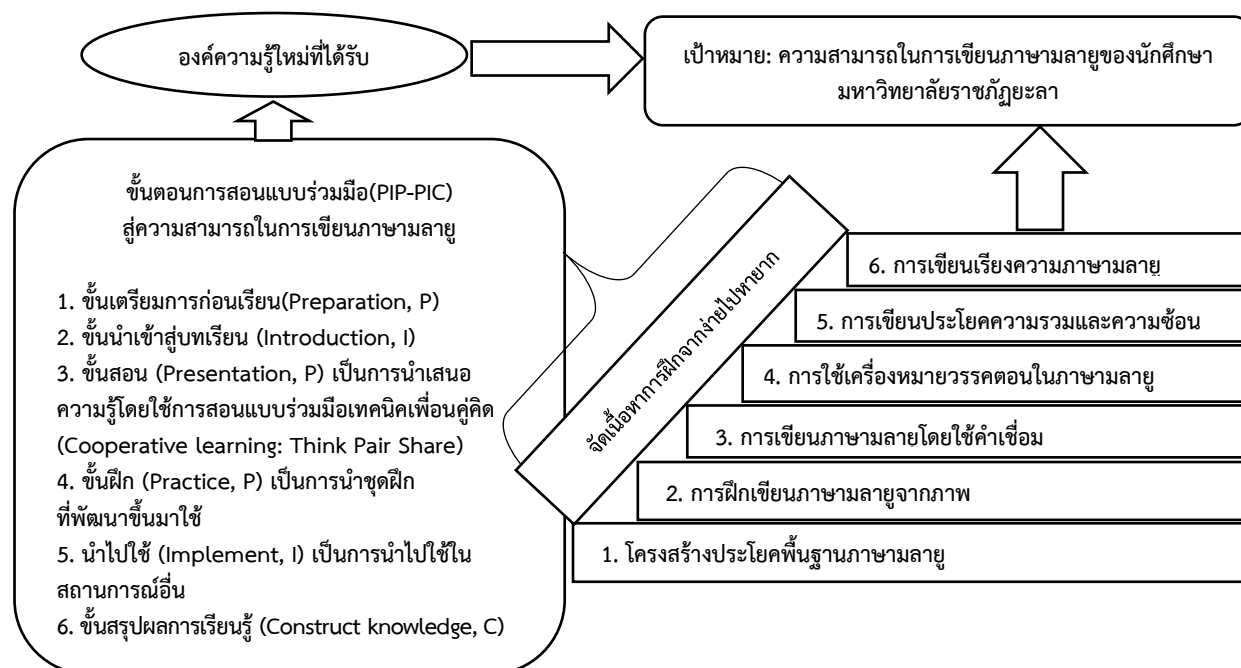
2.2 ความสามารถในการเขียนภาษามลายูของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะว่าชุดฝึกทักษะฯ สร้างมาจากความเชื่อตามทฤษฎีของธอร์นไคด์ที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนมีความพร้อม วัสดุที่จะได้รับในการเรียนรู้และได้รับการฝึกฝน (Paul, M., 2023) โดยการนำไปใช้สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งได้เลือกใช้การสอนแบบร่วมมืออันเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่คละความสามารถ เนื่องจากงานบางอย่างมีความซับซ้อน จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถต่างกัน การจัดกลุ่มจึงต้องมีความชัดเจนเรื่องภาระมอบหมายงานให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบ นอกจากนั้นการเรียนรู้อย่างร่วมมือจะส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายและเรียนรู้

ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจ ในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน การสอนแบบร่วมมือจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียนได้ดี (Solomon, S., 2024) ความร่วมมือจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในกลุ่มและรายบุคคลที่สูงขึ้น ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับเพื่อนฝูง อภิปัญญามากขึ้น และมีสุขภาพจิตและความนับถือตนเองมากขึ้น (Solomon, S., 2024) จากข้อมูลของ Johnson, D. W. et. al ได้ให้คำแนะนำว่าองค์ประกอบพื้นฐานที่จะช่วยให้การเรียนรู้กลุ่มย่อยของการสอนแบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) การพึ่งพาซึ่งกันและกันในเชิงบวก 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีการให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ 4) พฤติกรรมกลุ่ม ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางสังคม และการทำงานร่วมกันที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน (Johnson, D. W. et. al, 1994)

2.3 ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาชุดฝึกทักษะฯ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากทุกชุด โดยชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือที่ผู้เรียนเห็นว่าเหมาะสมสูงสุดจากมากไปหาน้อยได้แก่ ชุดฝึกที่ 6. การเขียนเรียงความภาษามลายูและชุดฝึกที่ 2 การฝึกเขียนภาษามลายูจากภาพ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือตามประเด็นที่สอบถามพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยพบว่าด้านที่เห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ชื่นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสรุปผลการเรียนรู้และกิจกรรมของชุดฝึกทักษะฯ มีความหลากหลายจากง่ายไปหายาก สามารถใช้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษามลายูได้ดี ทั้งนี้เพราะการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ เริ่มต้นจากการสร้างความพร้อมให้กับผู้เรียน มีการแจ้งจุดประสงค์ของการเรียน การทบทวนความรู้เดิม การสอนเนื้อหาใหม่ด้วยกิจกรรม Think-Paired-Share การแสดงตัวอย่างก่อนฝึกจากนั้นจึงลงมือฝึกซ้ำๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีของ Thorndike ที่ว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม มีแรงจูงใจ และการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีจากการทำซ้ำหรือการฝึกฝน (Paul, M., 2023) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Byne, D. ที่ว่าการพัฒนาทางภาษาให้แก่ผู้เรียนควรจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยการฝึกฝนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก (Byne, D., 1988) เช่น เริ่มจากผู้เรียนต้องสะกดคำให้ถูกต้องไปสู่การเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค เป็นต้น นอกจากนั้นการนำชุดฝึกไปใช้ได้เลือกใช้การสอนแบบร่วมมือผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนทำให้มีแรงจูงใจ และเกิดความสำเร็จ สอดคล้องกับ Marzano, R. J. et al. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างกระตือรือร้น (Marzano, R. J. et al., 2001) ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน การสอนแบบร่วมมือจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียนได้ดี ความร่วมมือจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในกลุ่มและรายบุคคลที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษา ทั้ง 6 ชุด โดยประกอบด้วยขั้นตอนการสอนแบบร่วมมือ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้ได้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาจำนวน 6 ชุด และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือจำนวน 6 แผน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อชุดฝึกทักษะฯ ว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้มีความเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมาก โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือมีค่าประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ส่วนผลการใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษากับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 คน พบว่ายังคงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้เรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะฯ และการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษา มีความสามารถในการเขียนภาษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้นพบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมว่าอยู่ระดับเหมาะสมมากทุกชุด และทุกรายการสอบถาม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ได้อย่างดี และยังช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนด้านการเขียนภาษาอีกด้วย และเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางภาษาได้

เป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาษามลายูของนักศึกษา ผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูและแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจและมีการเตรียมการวางแผนร่วมกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียนการสอนแบบร่วมมือและดำเนินการสอนและการฝึกไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง 2) การวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ของรายวิชาภาษามลายูหรือในรายวิชาอื่น ๆ ที่เปิดสอนอยู่ได้ เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนามาอย่างมีระบบ มีการนำทฤษฎีและหลักวิชาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้จนทำให้ปัญหาด้านการเขียนภาษามลายูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายลดลง และผู้เรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษามลายูสูงขึ้น 3) การนำชุดฝึกทักษะการเขียนภาษามลายูไปใช้ ผู้สอนจะต้องเลือกรูปแบบการสอนที่เหมาะสม สำหรับการสอนแบบร่วมมือผู้สอนจะต้องจัดให้มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ 1) การฟังพาดซึ่งกันและกันในเชิงบวก 2) การโต้ตอบแบบเห็นหน้ากัน 3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและกลุ่ม 4) พฤติกรรมกลุ่มและ 5) การประมวลผลแบบกลุ่ม คือ การวิเคราะห์ความสามารถของตนเองและกลุ่มในการทำงานร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2567 จาก <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol27/iss3/1>.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2558). ชื่อบ้านนามเมืองภาษามลายูในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2567 จาก http://www.damrong-journal.su.ac.th/upload/pdf/81_1.pdf.
- มยุรี สุขวิวัฒน์. (2554). แนวคิดการปฏิรูประบบการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัย. วารสารปริทัศน์, 26 (2554), 65-70.
- รัชดาภรณ์ พิมพ์พิสิฐถาวร. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรเวทย์พิสิช ยศศิริ และคณะ. (2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.onec.go.th/th.php/page/category/CAT0000019>.
- สุพินญา เหล็กเพชร และคณะ. (2560). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนากระแจะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 6(1), 77-86.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2563). ภาษามลายูกับการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2). เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.the101.world/bahasamelayu-and-politics-in-asean-2/>
- Byne, D. (1988). Thorndikes Theory. Retrieved May 6 , 2024, from <https://www.structural-learning.com/post/thorndikes-theory>.
- Johnson, D. W. et. al. (1994). Cooperative Learning in the Classroom. Retrieved May 6 , 2024, from <https://eric.ed.gov/?id=ED379263>.
- Marzano, R. J. et al. (2001). Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement. Alexandria, Virginia: ASCD.

- Melai, Z. et al. (2020). Pengajaran Bahasa Melayu dalam Kalangan Pelajar Asing: Analisis Pola Kesalahan Tatabahasa Dalam Penulisan. *Issues in Language Studies*, 9(1) (2020), 86-106.
- Paul, M. (2023). Intelligence. Discover the groundbreaking theory of Thorndike, and how it changed the way we understand learning and intelligence. Retrieved May 6 , 2024, from <https://www.structural-learning.com/post/thorndikes-theory>.
- Solomon, S. (2024). Cooperative Learning: A Complete Guide for Teachers. Retrieved May 6 , 2024, from <https://www.teachervision.com/professional-development/cooperative-learning>.

การสื่อสาร และการรับรู้ในการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสม
ของสารเคมีอันตรายต่อปะการัง: กรณีศึกษา เกาะสมุย ประเทศไทย*

COMMUNICATION AND PERCEPTION IN THE ENFORCEMENT OF THE BAN ON
SUNSCREENS CONTAINING CORAL - HARMFUL CHEMICALS:
A CASE STUDY OF KOH SAMUI, THAILAND

นารัตน์ ไวยเจริญ^{1*}, ปิพิชญา ศรีเทพ², จิระวัฒน์ ตันสกุล³

Naprarath Waijarean^{1*}, Papitchaya Srithep², Jirawat Tansakul³

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

¹Faculty of Science and Technology, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

²Faculty of Science and Industrial Technology, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, Surat Thani, Thailand

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

³Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: naparat.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในเขตอุทยานแห่งชาติ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายฯ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการใช้ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อระบบนิเวศทางทะเลของเกาะสมุย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ไคสแควร์ การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 26.738 ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศฉบับนี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.683 และ 0.322 ตามลำดับ และมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.94 ผลการประเมินประสิทธิภาพสื่อสาร พบว่า ช่องทางการรับทราบข้อมูลข่าวสารมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกกลุ่มตัวอย่างโดยมีค่าเฉลี่ยในช่องทางการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่า 4.23 - 4.55 และการสื่อสารควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ การจัดทำรูปแบบโลโก้ และ สื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่หลากหลาย เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับกฎหมายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบ สิ่งแวดล้อมทางทะเล

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การรับรู้, ครีมกันแดด, กฎหมาย, เกาะสมุย ประเทศไทย

Abstract

This study aims to: 1) investigate perceptions of the enforcement of regulations prohibiting the use of sunscreens containing chemicals harmful to coral reefs within national parks; 2) assess the effectiveness of communication strategies employed to promote these regulations; and 3) propose sustainable communication approaches to encourage the use of reef - safe sunscreens that protect Koh Samui's marine ecosystems. The research adopts a mixed - methods design, combining both quantitative and qualitative approaches. Data were collected using structured questionnaires and in - depth interviews with five distinct sample groups. Analysis methods included frequency, percentage, chi - square tests, multiple regression analysis, and content analysis. The findings reveal significant differences in awareness, compliance, and understanding of the Department of National Parks' regulations among tourists, business operators, and government agencies, with statistical significance at the .01 level ($\chi^2 = 26.738$). Social communication factors and individual attitudinal factors emerged as key predictors of awareness, compliance, and understanding, with regression coefficients of 0.683 and 0.322, respectively, and a predictive power of 0.94. The evaluation of communication strategies shows a shared preference among all sample groups for online communication channels, with average ratings ranging from 4.23 to 4.55. The study recommends prioritizing online platforms, developing logo - based media, and utilizing diverse promotional tools to effectively convey information about the regulations and their impact on marine ecosystems.

Keywords: Communication, Perception, Sunscreens, Law, Koh Samui Thailand

บทนำ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ออกมาตรการทางกฎหมาย เรื่อง ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม 2564 โดยสาระสำคัญคือ ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ Oxybenzone (Benzophenone-3, BP-3), Octinoxate (Ethylhexylmethoxycinnamate), 4-Methylbenzylid Camphor (4MBC) และ Butylparaben หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เพื่อเป็นการควบคุม ดูแลรักษา และปกป้องระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งการออกกฎหมายในลักษณะนี้อาจมีผลในการป้องปราม แต่ไม่สามารถทำให้เกิดการบังคับใช้ต่อนักท่องเที่ยวทางทะเลและการจับกุมผู้ฝ่าฝืนได้ง่ายนัก ซึ่งที่ผ่านมาในประเทศไทย ได้มีรายงานถึงผลกระทบจากครีมกันแดดที่ส่งผลกระทบต่อปะการังฟอกขาวที่อ่าวมาหยา (นรากร นันทไทรภพ, 2563) รวมถึงรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐปาเลา ได้มีการประกาศห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ กันแดดที่มีสารป้องกัน UV แม้ว่ารัฐบาลไทยได้ออกกฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อปะการังในอุทยานแห่งชาติหลายแห่งรวมถึงเกาะสมุยแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายและการสร้างความตระหนักรู้ในหมู่นักท่องเที่ยวยังคงอยู่ในวงที่จำกัดและการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความท้าทายอยู่มาก รวมทั้งความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบของครีมกันแดดที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมยังคงมีระดับต่ำในหมู่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่แนวปะการัง

เกาะสมุย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง มีแนวปะการังที่มีสภาพทั้งเสื่อมโทรมจนถึงมีสภาพสมบูรณ์ปานกลาง และสมบูรณ์ดี (สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งและป่าชายเลน, 2557) นอกจากนี้ เกาะสมุย ยังเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมทางทะเล แต่ในทางกลับกันพื้นที่นี้มีความอ่อนไหวต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมทางทะเลรวมถึงชายหาด เป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวจำนวนมากมักเลือกใช้ครีมกันแดดสำหรับป้องกันรังสีอัลตราไวโอเลตจากแสงอาทิตย์ไม่ให้อาการผิวไหม้ แต่สารเคมี oxybenzone และ octinoxate ที่เป็นส่วนผสมในครีมกันแดด สามารถทำลายปะการัง ส่งผลให้เกิดการฟอกขาว และลดความสามารถในการเจริญเติบโตและฟื้นตัวของปะการังได้ (Santos, A. C. et al., 2022) งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ทราบถึง ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อแนวปะการัง หรือแม้แต่ผลกระทบตอปะการัง ยังคงเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีอันตรายเนื่องจากขาดข้อมูลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Serpone, N., 2021) แม้ว่า หลายประเทศทั่วโลกจะ พยายามออกกฎหมายในลักษณะเดียวกัน เช่น รัฐฮาวายในสหรัฐอเมริกา ที่ได้ใช้กฎหมายห้ามขายครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตราย ตั้งแต่ปี 2018 เพื่อปกป้องแนวปะการัง และระบบนิเวศทางทะเล แต่ก็ยังขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ และยังคงมีการใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายในบางพื้นที่

แม้ว่าผลิตภัณฑ์กันแดดจะเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทดูแลส่วนบุคคล (personal care product) ที่ใช้ป้องกันผิว ช่วยลดปริมาณรังสีอัลตราไวโอเลตที่จะมาถึงผิวหนัง (สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2555) จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการเติมสารป้องกันรังสีอัลตราไวโอเลต (Ultraviolet Filters, UV-F) ซึ่งมีอยู่หลากหลายชนิด หลายรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เช่น ครีมกันแดด โลชั่นกันแดด รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางเครื่องสำอาง อื่น ๆ เป็นต้น แต่ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา มีผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ยืนยันผลกระทบทางลบของการใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อระบบนิเวศทางทะเล นำมาซึ่งการรับรู้ การตื่นตัว ความตระหนักถึงอันตราย และการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังเช่น การศึกษาผลของพิษวิทยาของสารปกป้องรังสีจากครีมกันแดดที่มีส่วนผสม Oxybenzone (Benzophenone-3) ในตัวอ่อนปะการัง และการเพาะเลี้ยงเซลล์ปฐมภูมิและการปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อมในฮาวายและหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา (Downs, C. A. et al., 2014) ผลของ BP-3 Oxybenzone หากปนเปื้อนในปลา จะส่งผลกระทบต่อมไรท์ทอดหยุดชะงักการทำงาน การปรับฮอร์โมนเอสโตรเจน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์ในสัตว์ทะเลได้ (Cosnefroy, A. et al., 2012); (Reyes-Coronado, D. et al., 2008); (Kunz, P. Y. & Fent, K., 2006) เช่นเดียวกับข้อมูลที่มีการรายงานระหว่างปี 2548 ถึง 2553 ที่พบว่า แถบ Trunk Bay in St. John Island, the U.S Virgin Islands มีอัตราการเจริญเติบโตของปะการังวัยอ่อนเท่ากับศูนย์ (Downs, C. A. et al., 2022); (Blüthgen, N. et al., 2012) ส่วนสาร Oxybenzone, Octocrylene, Octinoxate, และ Ethylhexyl Salicylate ที่เป็นตัวกรองแสงแดดทางเคมีในแหล่งน้ำเกือบทั่วโลก ซึ่งตัวกรองแสงแดดเหล่านี้ไม่สามารถกำจัดออกได้ง่าย ด้วยวิธีการบำบัดน้ำเสียทั่วไป (Schneider, S. L. & Lim, H. W., 2019) อีกทั้ง พบสารเคมี 4 - methylbenzylidene camphor, oxybenzone, octocrylene, และ octinoxate ในเนื้อเยื่อของปลาหลากหลายสายพันธุ์ทั่วโลก ผลที่ตามมาคือ สารเคมีเหล่านี้อาจจะถูกถ่ายทอดตามห่วงโซ่อาหาร รวมทั้งสาเหตุของการฟอกขาวของปะการัง (Balmer, E. M. et al., 2005); (Bratkovics, S. et al., 2015); (Manasfi, T. et al., 2017) ซึ่งจะเห็นว่า สารกันแดดที่มีการใช้ในปัจจุบัน มีโอกาสปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำได้ทั้งทางตรงจากผู้ดำน้ำ/ผู้อาบน้ำที่ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดด (Swimmer Pollutants) และทางอ้อมจากการใช้เครื่องสำอางที่มีการเติมสารกันแดดผ่านการชำระล้างร่างกายด้วยน้ำ (Alonso, B. M. et al., 2015)

ดังนั้น การสร้างการรับรู้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาการสื่อสารและการรับรู้เกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในพื้นที่เกาะสมุย โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาการสื่อสารที่

ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายและส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับระบบสิ่งแวดล้อมทางทะเล อันเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวทางทะเลอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการัง ในเขตอุทยานแห่งชาติ
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการัง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการใช้ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อระบบนิเวศทางทะเลของเกาะสมุย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารและการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในพื้นที่เกาะสมุย ประเทศไทย โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเก็บข้อมูลการรับรู้กฎหมาย และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความคิดเห็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 506 คน ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะสมุย จำนวน 335 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในเกาะสมุยที่มีวันละ 3,000 คน 2) โรงแรมบนเกาะสมุย จำนวน 89 แห่ง จากจำนวน 414 แห่ง 3) ร้านค้าที่ขายผลิตภัณฑ์กันแดด/เครื่องสำอางบนเกาะสมุย จำนวน 20 แห่ง 4) คณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงาน EIA/IEE ของโครงการโรงแรมบนพื้นที่เกาะสมุยที่เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัด สุราษฎร์ธานี จำนวน 12 คน จากคณะกรรมการ EIA/IEE 15 คน และ 5) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม จำนวน 30 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กระจายอยู่ในแต่ละตำบลบนเกาะ สมุย คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนบนเกาะสมุย 400 แห่ง

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) แบบสมัครใจ โดยกำหนดเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวทำกิจกรรม และในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมบนชายหาดตามความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 กลุ่มโรงแรมบนเกาะสมุย คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนบนเกาะสมุยที่มีรายงานว่ามีจำนวน 414 แห่ง (เทศบาลนครเกาะสมุย, 2565) พบว่า มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 5 % ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) ตามขนาดของโรงแรม และเป็นโรงแรมที่สมัครใจและพร้อมให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ร้านค้าที่ขายผลิตภัณฑ์กันแดด/เครื่องสำอางบนเกาะสมุย โดยเลือกตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) ที่ครอบคลุมร้านค้าทั้งขนาดเล็กและใหญ่ และเป็นร้านค้าที่สมัครใจและพร้อมให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเท่านั้น

3.4 คณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงาน EIA/IEE ของโครงการโรงแรมบนพื้นที่เกาะ สมุยที่เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้โครงการโรงแรมที่

เกิดการพัฒนาใหม่ในพื้นที่เกาะสมุย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ของกลุ่มคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ โดยใช้ทั้งชุดคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ ทั้งเป็นชุดที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันและก่อนหน้า

3.5 กลุ่มประกอบการที่ให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นไกด์นำเที่ยว และรถ - เรือที่ให้บริการท่องเที่ยวในเกาะสมุย โดยวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) แบบสมัครใจ

4. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยทั้ง 5 ชุด ได้ผ่านการรับรองการขอจริยธรรมในมนุษย์ตามเลขที่ REC number psu.pn.1-005/65 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 เป็นที่เรียบร้อย และผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ก่อนจำนวน 3 ท่าน และนำมาพิจารณาค่าความตรง (Validity) โดยคำนวณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ได้ค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.76

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ชุด แบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 1 ชุดแบบสอบถาม ประกอบด้วยประเด็นข้อคำถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจัดทำทั้งรูปแบบเอกสารและออนไลน์ผ่านระบบ google form สามารถสแกนตอบแบบสอบถามผ่าน QR code ได้ ตลอดจนได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและสอบถามข้อมูลประกอบการศึกษา เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับเป็นที่เรียบร้อย จะทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและจัดทำรายงานต่อไป

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายโดยการนัดสัมภาษณ์ตัวต่อตัวในสถานที่สะดวกหรือผ่านช่องทางออนไลน์ รวมทั้งการประชุมโต๊ะกลม เพื่อคืนข้อมูลผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำมาวิเคราะห์ทั้งภายใต้หลักการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6.1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

6.2 การเปรียบเทียบการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายฯ ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square)

6.3 การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร ที่ส่งผลต่อระดับการรับรู้และเงื่อนไขการปฏิบัติตามประกาศฯ ของกลุ่มนักท่องเที่ยวทางทะเลบนเกาะสมุย ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression)

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การเสนอแนะแนวทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้แล้วให้ความร่วมมือในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ทำการเชื่อมโยง สรุปประเด็น ตีความหมาย และนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ร้านค้า และผู้ประกอบการ ที่ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายร้อยละ 63.58 กลุ่มโรงแรมคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 66.67 กลุ่มนักท่องเที่ยวมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มากที่สุดมากกว่าร้อยละ 52.54 ส่วนกลุ่มโรงแรม ร้านค้า และผู้ประกอบการมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี

มากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 35.00 ส่วนคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ จะมีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี และมากกว่า 50 ปี ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 50.00

2. การรับรู้ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุยเกี่ยวกับกฎหมายที่ห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตราย ต่อแนวปะการัง แสดงในตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 26.738

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการรับรู้การออกกฎหมายห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ แบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	การรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมาย		รวม
	ทราบ	ไม่ทราบ	
นักท่องเที่ยว	43 (11.81%)	290 (79.67%)	333 (91.48%)
ผู้ประกอบการจัดการท่องเที่ยว	7 (1.92%)	13 (3.57%)	20 (5.49%)
หน่วยงานภาครัฐ (คณะกรรมการชำนาญการฯ)	7 (1.92%)	4 (1.10%)	11 (3.02%)

Chi - Square 26.738, df = 2, Sig = 0.000

หมายเหตุ คณะกรรมการชำนาญการฯ หมายถึง คณะกรรมการชำนาญการพิจารณา EIA/IEE

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร ที่ส่งผลต่อระดับการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายฯ

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ

ตัวแปร	X1	X2	X3	Y
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ (X1)	-			
ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล (X2)	0.870**	-		
ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร (X3)	0.880**	0.903**	-	
การรับรู้และเงื่อนไขการปฏิบัติตามประกาศฯ (Y)	0.915**	0.887**	0.958**	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.870 - 0.958

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยตัวแปรที่พยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.558	0.146		10.068	0.000
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ (X1)	0.124**	0.015	0.322	8.226	0.000
ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล (X2)	- 0.012	0.049	- 0.010	- 0.240	0.810
ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร (X3)	0.576**	0.038	0.683	15.181	0.000

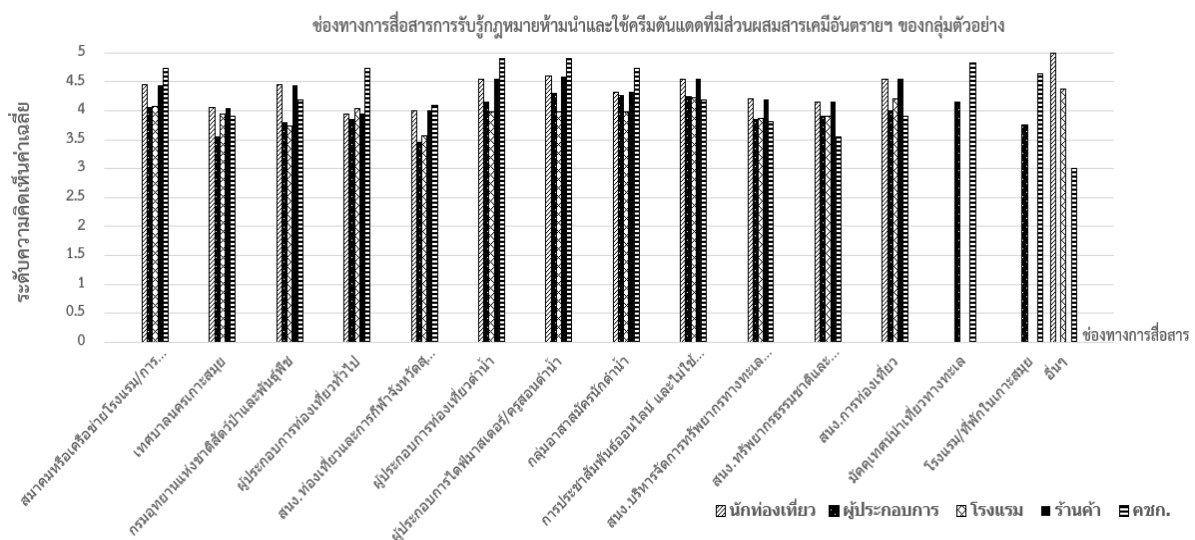
R = 0.965, R Square = 0.940, Adj R Square = 0.939

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ คือ ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ โดยเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.683 และ 0.322 ตามลำดับ และมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.940

4. การประเมินประสิทธิภาพของการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังบนเกาะสมุย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่า ช่องทางการรับทราบข้อมูลมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกกลุ่มตัวอย่างโดยมีค่าเฉลี่ยในช่องทางการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ระหว่าง 4.23 - 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งกลุ่มคณะกรรมการชำนาญการฯ มีความคิดเห็นเพิ่มเติม เห็นควรใช้ช่องทางการสื่อสารเรื่องกฎหมายฯ ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยวดำน้ำและผู้ประกอบการไต่พื้มาสเตอร์/ครูสอนดำน้ำมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.91 (ระดับมากที่สุด) รองลงมาเป็นช่องทางการสื่อสารผ่านมัคคุเทศน์นำเที่ยวทางทะเลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 (ระดับมากที่สุด) แสดงดังภาพที่ 1 อนึ่ง กลุ่มคณะกรรมการชำนาญการฯ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรประชาสัมพันธ์ที่ทำเรือเฟอร์รี่ ติดประกาศเป็นการแจ้งเตือน หลาย ๆ ภาษา ที่ทำเรือ บนเรือโดยสารทุกชนิด สนามบินหรือทุกจุดที่มีบริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากยังมีร้านค้าอีกร้อยละ 50.00 ไม่ทราบการประกาศใช้กฎหมาย ฯ ฉบับนี้ รวมทั้งสารเคมีชนิดต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อปะการังอีกด้วย ซึ่งหากมีการรับรู้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายฯ จะทำให้ร้านค้ามีโอกาสคัดเลือกผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลมาวางจำหน่ายในพื้นที่ที่มีการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกลไกการรับรู้กฎหมายของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อีกด้วย

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบช่องทางการรับรู้กฎหมายห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการสื่อสาร โดยการสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นตัวแทน (key persons) ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวในเกาะ สมุย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (โรงแรม และตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์) สมาคม มูลนิธิ และหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเกาะสมุย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 4 สุราษฎร์ธานี

ธานี และเทศบาลนครเกาะสมุย ฯลฯ ในรูปแบบการประชุมโต๊ะกลม จำนวน 12 หน่วยงาน และออนไลน์ผ่านระบบ Zoom จำนวน 3 หน่วยงาน ซึ่งที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะจากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสาร การบังคับใช้กฎหมายฯ ฉบับนี้

ประเด็น	ความคิดเห็นของบุคลากรที่เป็นตัวแทน
1. วิธีการที่ช่วยให้เกิดการรับรู้กฎหมายฯ สำหรับนักท่องเที่ยวทางทะเล ในพื้นที่เกาะสมุย	เน้นการประชาสัมพันธ์ เรื่องการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ในพื้นที่เกาะสมุย เพื่อสร้างการรับรู้กฎหมายฯ ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วน ให้มากที่สุด ผ่านช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็ว เน้นการออนไลน์ ได้แก่ อินโฟกราฟิก แผ่นพับ คลิปวิดีโอ ป้ายโฆษณา บิลบอร์ด มี QR Code ตามจุดต่าง ๆ ที่สำคัญ ควรจัดทำเป็นภาษาอังกฤษหรือหลายภาษา เน้นการสื่อสารผ่าน 3 กลุ่มคือ 1) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ตั้งแต่ สนามบิน เรือเฟอร์รี่ โดยเฉพาะท่าเรือเอกชน ให้เข้มงวด 2) หน่วยงานของรัฐ และ 3) ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์กันแดด
2. รูปแบบของกลไกเชิงสังคมที่ช่วยในการขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายฯ นี้	เน้น การสร้างกลไกการรับรู้ ผ่านการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาระ 1. การเลือกใช้สื่อที่เข้าใจง่าย หลายภาษา (แบบออนไลน์ สามารถสแกน QR code ได้) ส่งผ่านทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะสมุย 2. การให้ความรู้กับบุคคลที่อาศัยในพื้นที่เกาะสมุย เพื่อสร้างความเข้าใจ และจิตสำนึกให้เกิดความตระหนักในการร่วมสื่อสารเพื่อช่วยรักษาสีน้ำแวดล้อม
3. แนวคิดและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	1. รูปแบบการสื่อสาร - การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Tiktok Youtube facebook และใช้ influencer ที่เหมาะสม และต่อเนื่อง - การอบรมให้ความรู้กับมัคคุเทศน์ ไกด์นำเที่ยว และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้มงวด - พิจารณาใช้ Influencer มาช่วยอธิบายและสื่อสารเนื้อหากฎหมายฉบับนี้ เพื่อสร้างการรับรู้ - การประชุม และประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อยู่ในพื้นที่เกาะสมุย - เน้นการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในท้องผู้โดยสารบนเรือ และเครื่องบิน ก่อนมาถึงเกาะ สมุย - มีการประชาสัมพันธ์ไปยังต่างประเทศ 2. เนื้อหาในสื่อ - ใช้โลโก้ reef safe ขนาดใหญ่ และปรากฏให้ชัดเจน - มีเครื่องหมาย X (กากบาท) บนสื่อตรงสารเคมีทั้ง 4 ชนิด - เพิ่ม QR Code เกี่ยวกับผลกระทบและวิธีการป้องกันมากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้ข้อมูลถึงวิธีการสังเกตว่าเป็นผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล - ให้ระบุชื่อสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังที่ต้องห้ามที่ชัดเจน 3. ผู้ส่งสาร และช่องทางการส่งสื่อ - ขอความร่วมมือจากแกนนำ กลุ่มโรงแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านค้า หรือกลุ่มเป้าหมายโดยตรงในการร่วมประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะ บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ซึ่งจะเป็นบุคลากร ที่จะแนะนำและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด - เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการสื่อสารเกี่ยวกับกฎหมายฯ นี้ อย่างต่อเนื่อง 4. ผู้รับสื่อ - มุ่งที่นักท่องเที่ยว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะสมุย และประชาชนทั่วไป

จากการระดมความคิดเห็นในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยได้รูปแบบสื่อโลโก้ การรณรงค์ใช้ครีมกันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แสดงดังภาพที่ 2 อันเป็นการกระตุ้นการรับรู้การบังคับใช้กฎหมายฯ ผ่านสื่อนี้ ทั้งนี้ มีการส่งมอบสื่อโลโก้นี้ให้กับกลุ่มเครือข่ายวิจัยครีมกันแดดเกาะสมุย และส่งผ่านทางเมลล์ของกลุ่ม แกนนำ เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในลำดับต่อไปเป็นที่เรียบร้อย

ภาพที่ 2 โลโก้ณรงค์ให้ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของ เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ (ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2564) ที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ รวมถึงไม่ทราบอันตราย พิษภัยจากการใช้ครีมกันแดดที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะมีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่ให้การรับรองที่ระบุถึงผลกระทบของสารเคมีอันตรายที่เป็นส่วนผสมในครีมกันแดดที่วางจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างแพร่หลายก็ตาม ดังผลการศึกษาจากหลายท่าน ที่ระบุผลทางพิษวิทยาของสารปกป้องรังสียูวีจากครีมกันแดดที่มีส่วนผสม Oxybenzone (Benzophenone-3) ในโลชั่นกันแดดและผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคลที่ช่วยปกป้องผิวหน้าจากรังสีอัลตราไวโอเล็ตในฮาวายและหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา ที่ทำลายตัวอ่อนของปะการัง เกิดความเป็นพิษต่อเซลล์ปะการังต่อพันธุกรรมของปะการัง เพิ่มอัตราการฟอกขาวของปะการัง และทำลายต่อมไร้ท่อ ส่วนปะการังโซนหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา พบว่า เกิดการปนเปื้อนของ Oxybenzone อยู่ระหว่าง 75 lg/L ถึง 1.4 mg/L ถือว่าสาร oxybenzone เป็นภัยคุกคามต่อแนวปะการัง อย่างยิ่ง (Downs, C. A. et al., 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ระบุว่าสาร Oxybenzone เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศทางน้ำและแนวปะการัง เป็นอันตรายต่อสัตว์ทะเล โดยเฉพาะปะการังและตัวอ่อนของสัตว์ทะเลอื่น ๆ จนทำให้เกิดการฟอกขาวของปะการัง โดยมีผลการศึกษาที่ชัดเจนว่า ทุกปีครีมกันแดดปริมาณ 14,000 ตัน จะมีสาร Oxybenzone ร้อยละ 10 ถูกชะล้างออกไปในพื้นที่แนวปะการังจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ ประเทศญี่ปุ่นในแถบ Medaka และ Rainbow Trout พบความเข้มข้นสูงของ Oxybenzone ที่ส่งผลให้ระยะการฟักไข่ ระยะการฟักไข่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ที่สำคัญทำให้ปลาตัวผู้กลายเป็นปลาตัวเมีย (Levine, A., 2020) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีเพื่อปกป้องผิวหน้าจากการเป็นมะเร็งผิวหนัง ยังมีการศึกษาไม่มากนัก ถึงแม้ว่าจะมีผลการศึกษาจำนวนมากยืนยันถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลของการมีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายในครีมกันแดดจนนำมาซึ่งการประกาศห้ามใช้สารเคมีอันตรายในครีมกันแดดในพื้นที่เปราะบางทางทะเลก็ตาม แต่การรับรู้กฎหมายการห้ามจำหน่ายครีมกันแดดที่มีสาร Oxybenzone และ Octinoxate ก็ยังขาดประสิทธิภาพ ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร เช่นเดียวกับ ผลการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ผลการศึกษาปัญหาการ

บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม กรณีมลภาวะทางอากาศ พบว่า ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะไม่มีความรู้ (ตามร คำไตรย์ และคณะ, 2551) ส่วนผลการศึกษามาตรการในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทางน้ำ พบว่า ขาดความเป็นเอกภาพของกฎหมาย มีความซ้ำซ้อนของกฎหมายที่บังคับใช้แต่ละหน่วยงาน รวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายมีความล้าสมัย อัตราโทษที่ไม่เหมาะสม (ศุภณัฐ ชัยสวัสดิ์, 2555)

การรับรู้กฎหมาย เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติในพื้นที่เกาะสมุย มีความแตกต่างกับผลการศึกษาของกรมอุทยานแห่งชาติในรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกาที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งคนฮาวาย และนักท่องเที่ยวส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความรู้ และรับรู้กฎหมายก่อนเดินทางท่องเที่ยว รวมทั้งมีทัศนคติที่ดี มีความตระหนักถึงผลกระทบของสารเคมีในครีมกันแดดต่อระบบนิเวศแนวปะการัง ทราบถึงผลเสียและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจากคำถาม “คุณทราบหรือไม่ว่าสารเคมีบางชนิดในครีมกันแดด เช่น Oxybenzone และ Octinoxate เป็นอันตรายต่อแนวปะการัง ปลา และสิ่งมีชีวิตในมหาสมุทร” พบว่า รับทราบ สูงถึงร้อยละ 75.00 โดยชาวฮาวายในท้องถิ่นมีการรับรู้กฎหมายและผลกระทบมากที่สุด โดยวิธีการบอกต่อปากต่อปากจากเพื่อนและครอบครัว และหากพบว่าครีมกันแดดที่ใช้อยู่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตราย จะยินดีเปลี่ยนรูปแบบการป้องกันแสงแดดที่ “ปลอดภัยต่อแนวปะการัง” พันที (Levine, A., 2020) ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีเจตคติที่ดีในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และมีความเต็มใจให้ความร่วมมือในการปกป้องและพิทักษ์ระบบนิเวศทางทะเลให้คงอยู่ต่อไป ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งคนฮาวาย และนักท่องเที่ยวส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพิษภัยจากสารเคมีอันตรายตามประกาศ ที่ผสมในครีมกันแดด และมีการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย และทำความเข้าใจในกฎข้อบังคับก่อนไปเที่ยว ถึงแม้ว่าจะมีนำครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีอันตรายเข้าไปในพื้นที่บางส่วนก็ตาม (Schneider, S. L. & Lim, H. W., 2019) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ การจัดทำรูปแบบโลโก้ และสื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ หลายภาษา และทุกจุดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ไปยังต่างประเทศด้วย น่าจะเพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้กฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติที่แตกต่างกัน โดยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบการปฏิบัติตามกฎหมายและไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79.67 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ คือ ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านเจตคติ โดยเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.94 ช่องทางการสื่อสาร พบว่าส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ และจัดทำรูปแบบโลโก้ ข้อเสนอแนะการสื่อสารจำแนกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ 1) การใช้วิธีการ/รูปแบบที่หลากหลายที่ก่อให้เกิดกลไกการสื่อสารข้อมูลของประกาศเรื่องการห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติให้กับสังคมในพื้นที่เกาะสมุย และ 2) ใช้สื่อ และวิธีการส่งสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้และตระหนักรู้ต่อกฎหมาย เช่น โลโก้ อินโฟกราฟฟิค เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้งบประมาณวิจัยประเภททุนอุดหนุนการวิจัยงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ตามสัญญาเลขที่ SAT6601272S คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผศ.ดร.สมทิพย์ ด้านธีรวิชัย (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการและเป็นทีมวิจัย) เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ Miss Supparat Suksawad , Miss Sumitta Kamnoedraksa และ Mr. Natpakun Ratnui ที่ให้การช่วยเหลือเก็บข้อมูลและถ่ายภาพในงานวิจัย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่มอบโอกาสการทำวิจัย เอื้อเพื่อข้อมูล ให้คำแนะนำ ปรับแก้ไขงานวิจัย และสนับสนุนให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ตามร คำไตรย์ และคณะ. (2551). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม กรณีมลภาวะทางอากาศ ศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เทศบาลนครเกาะสมุย. (2565). รายงานจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเกาะสมุย. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2567 จาก <https://www.kohsamuicity.go.th/content/general>
- นรากร นันทไตรภพ. (2563). ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ร้อยเรื่องเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการสถานีวิจัยกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา.
- ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2564). เรื่อง ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังไปใช้ในอุทยานแห่งชาติ. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 175 ง หน้า 1 (3 สิงหาคม 2564).
- ศุภณัฐ ชัยสวัสดิ์. (2555). มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทางน้ำ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งและป่าชายเลน. (2557). รายงานการสำรวจและประเมินสถานภาพและศักยภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง : ปะการังและหญ้าทะเล ปี 2557. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2567 จาก <https://www.dmcg.go.th/detailLib/1812>
- สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2555). แนวทางเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด (สำหรับประชาชน). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Alonso, B. M. et al. (2015). Toxic heritage: Maternal transfer of pyrethroid insecticides and sunscreen agents in dolphins from Brazil. *Environmental Pollution*, 207(2), 391-402.
- Balmer, E. M. et al. (2005). Occurrence of Some Organic UV Filters in Wastewater, in Surface Water, and in Fish from Swiss Lakes. *Environmental Science & Technology*, 39(4), 953-962.
- Blüthgen, N. et al. (2012). A quantitative index of land-use intensity in grasslands: Integrating mowing, grazing and fertilization. *Basic and Applied Ecology*, 13(3), 207-220.
- Bratkovich, S. et al. (2015). Baseline monitoring of organic sunscreen compounds along South Carolina's coastal marine environment. *Marine Pollution Bulletin*, 110(15), 370-377.
- Cosnefroy, A. et al. (2012). Selective Activation of Zebrafish Estrogen Receptor subtypes by Chemicals by Using Stable Reporter Gene Assay Developed in a Zebrafish Liver Cell Line. *Toxicological Sciences*, 125(2), 439-449.

- Downs, C. A. et al. (2014). Toxicological effects of the sunscreen UV filter, benzophenone-2, on planulae and in vitro cells of the coral, *Stylophorum pistillata*. *Ecotoxicology*, 23(2), 175-191.
- _____. (2022). Beach showers as sources of contamination for sunscreen pollution in marine protected areas and areas of intensive beach tourism in Hawaii, USA. *Journal of Hazardous Materials*, 438(15), 1-41.
- Kunz, P. Y. & Fent, K. (2006). Multiple hormonal activities of UV filters and comparison of in vivo and in vitro estrogenic activity of ethyl-4-aninovenzoate in fish. *Aquatic Toxicology*, 79(4), 305-324.
- Levine, A. (2020). Sunscreen use and awareness of chemical toxicity among beach goers in Hawaii prior to a ban on the sale of sunscreens containing ingredients found to be toxic to coral reef ecosystems. *Marine Policy*, 117(103875), 1-7.
- Manasfi, T. et al. (2017). Degradation of Organic UV filters in Chlorinated Seawater Swimming Pools: Transformation Pathways and Bromoform Formation. *Environmental Science & Technology*, 51(23), 13580-13591.
- Reyes-Coronado, D. et al. (2008). Phase-pure TiO₂ nanoparticles: anatase, brookite and rutile. *Nanotechnology*, 19(14), 1-4.
- Santos, A. C. et al. (2022). Nanotechnology-based sunscreens-a review. *Materials Today Chemistry*, 23(100709), 1-10.
- Schneider, S. L. & Lim, H. W. (2019). Review of environmental effects of oxyvenzone and other sunscreen active ingredients. *Review of environmental effects of oxyvenzone and other sunscreen active ingredients*, 80(1), 266-271.
- Serpone, N. (2021). Sunscreens and their usefulness: have we made any progress in The last two decades? *Photochemical & Photobiological Sciences*, 20(2), 189-244.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การสื่อสาร และการรับรู้ในการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสม
ของสารเคมีอันตรายต่อปะการัง: กรณีศึกษา เกาะสมุย ประเทศไทย*

COMMUNICATION AND PERCEPTION IN THE ENFORCEMENT OF THE BAN ON
SUNSCREENS CONTAINING CORAL - HARMFUL CHEMICALS:
A CASE STUDY OF KOH SAMUI, THAILAND

ณารัตน์ ไวยเจริญ^{1*}, ปพิชญา ศรีเทพ², จิระวัฒน์ ตันสกุล³

Naprarath Waijarean^{1*}, Papitchaya Srithep², Jirawat Tansakul³

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

¹Faculty of Science and Technology, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

²Faculty of Science and Industrial Technology, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, Surat Thani, Thailand

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

³Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: naparat.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในเขตอุทยานแห่งชาติ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายฯ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการใช้ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อระบบนิเวศทางทะเลของเกาะสมุย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ไคสแควร์ การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 26.738 ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศฉบับนี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.683 และ 0.322 ตามลำดับ และมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.94 ผลการประเมินประสิทธิภาพสื่อสาร พบว่า ช่องทางการรับทราบข้อมูลข่าวสารมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกกลุ่มตัวอย่างโดยมีค่าเฉลี่ยในช่องทางการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่า 4.23 - 4.55 และการสื่อสารควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ การจัดทำรูปแบบโลโก้ และ สื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่หลากหลาย เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับกฎหมายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบ สิ่งแวดล้อมทางทะเล

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การรับรู้, ครีมกันแดด, กฎหมาย, เกาะสมุย ประเทศไทย

Abstract

This study aims to: 1) investigate perceptions of the enforcement of regulations prohibiting the use of sunscreens containing chemicals harmful to coral reefs within national parks; 2) assess the effectiveness of communication strategies employed to promote these regulations; and 3) propose sustainable communication approaches to encourage the use of reef - safe sunscreens that protect Koh Samui's marine ecosystems. The research adopts a mixed - methods design, combining both quantitative and qualitative approaches. Data were collected using structured questionnaires and in - depth interviews with five distinct sample groups. Analysis methods included frequency, percentage, chi - square tests, multiple regression analysis, and content analysis. The findings reveal significant differences in awareness, compliance, and understanding of the Department of National Parks' regulations among tourists, business operators, and government agencies, with statistical significance at the .01 level ($\chi^2 = 26.738$). Social communication factors and individual attitudinal factors emerged as key predictors of awareness, compliance, and understanding, with regression coefficients of 0.683 and 0.322, respectively, and a predictive power of 0.94. The evaluation of communication strategies shows a shared preference among all sample groups for online communication channels, with average ratings ranging from 4.23 to 4.55. The study recommends prioritizing online platforms, developing logo - based media, and utilizing diverse promotional tools to effectively convey information about the regulations and their impact on marine ecosystems.

Keywords: Communication, Perception, Sunscreens, Law, Koh Samui Thailand

บทนำ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ออกมาตรการทางกฎหมาย เรื่อง ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม 2564 โดยสาระสำคัญคือ ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ Oxybenzone (Benzophenone-3, BP-3), Octinoxate (Ethylhexylmethoxycinnamate), 4-Methylbenzylid Camphor (4MBC) และ Butylparaben หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เพื่อเป็นการควบคุม ดูแลรักษา และปกป้องระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งการออกกฎหมายในลักษณะนี้อาจมีผลในการป้องปราม แต่ไม่สามารถทำให้เกิดการบังคับใช้ต่อนักท่องเที่ยวทางทะเลและการจับกุมผู้ฝ่าฝืนได้ง่ายนัก ซึ่งที่ผ่านมาในประเทศไทย ได้มีรายงานถึงผลกระทบจากครีมกันแดดที่ส่งผลกระทบต่อปะการังฟอกขาวที่อ่าวมาหยา (นรากร นันทไทรภพ, 2563) รวมถึงรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐปาเลา ได้มีการประกาศห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ กันแดดที่มีสารป้องกัน UV แม้ว่ารัฐบาลไทยได้ออกกฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อปะการังในอุทยานแห่งชาติหลายแห่งรวมถึงเกาะสมุยแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายและการสร้างความตระหนักรู้ในหมู่นักท่องเที่ยวยังคงอยู่ในวงที่จำกัดและการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความท้าทายอยู่มาก รวมทั้งความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบของครีมกันแดดที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมยังคงมีระดับต่ำในหมู่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่แนวปะการัง

เกาะสมุย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง มีแนวปะการังที่มีสภาพทั้งเสื่อมโทรมจนถึงมีสภาพสมบูรณ์ปานกลาง และสมบูรณ์ดี (สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งและป่าชายเลน, 2557) นอกจากนี้ เกาะสมุย ยังเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมทางทะเล แต่ในทางกลับกันพื้นที่นี้มีความอ่อนไหวต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมทางทะเลรวมถึงชายหาด เป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวจำนวนมากมักเลือกใช้ครีมกันแดดสำหรับป้องกันรังสีอัลตราไวโอเลตจากแสงอาทิตย์ไม่ให้อาการผิวไหม้ แต่สารเคมี oxybenzone และ octinoxate ที่เป็นส่วนผสมในครีมกันแดด สามารถทำลายปะการัง ส่งผลให้เกิดการฟอกขาว และลดความสามารถในการเจริญเติบโตและฟื้นตัวของปะการังได้ (Santos, A. C. et al., 2022) งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ทราบถึง ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อแนวปะการัง หรือแม้แต่มลพิษที่ปะการัง ยังคงเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีอันตรายเนื่องจากขาดข้อมูลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Serpone, N., 2021) แม้ว่า หลายประเทศทั่วโลกจะ พยายามออกกฎหมายในลักษณะเดียวกัน เช่น รัฐฮาวายในสหรัฐอเมริกา ที่ได้ใช้กฎหมายห้ามขายครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตราย ตั้งแต่ปี 2018 เพื่อปกป้องแนวปะการัง และระบบนิเวศทางทะเล แต่ก็ยังขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ และยังคงมีการใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายในบางพื้นที่

แม้ว่าผลิตภัณฑ์กันแดดจะเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทดูแลส่วนบุคคล (personal care product) ที่ใช้ป้องกันผิว ช่วยลดปริมาณรังสีอัลตราไวโอเลตที่จะมาถึงผิวหนัง (สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2555) จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการเติมสารป้องกันรังสีอัลตราไวโอเลต (Ultraviolet Filters, UV-F) ซึ่งมีอยู่หลากหลายชนิด หลายรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เช่น ครีมกันแดด โลชั่นกันแดด รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางเครื่องสำอาง อื่น ๆ เป็นต้น แต่ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา มีผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ยืนยันผลกระทบทางลบของการใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อระบบนิเวศทางทะเล นำมาซึ่งการรับรู้ การตื่นตัว ความตระหนักถึงอันตราย และการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังเช่น การศึกษาผลของพิษวิทยาของสารปกป้องรังสีจากครีมกันแดดที่มีส่วนผสม Oxybenzone (Benzophenone-3) ในตัวอ่อนปะการัง และการเพาะเลี้ยงเซลล์ปฐมภูมิและการปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อมในฮาวายและหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา (Downs, C. A. et al., 2014) ผลของ BP-3 Oxybenzone หากปนเปื้อนในปลา จะส่งผลกระทบต่อมไรท์ทอดหยุดชะงักการทำงาน การปรับฮอร์โมนเอสโตรเจน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์ในสัตว์ทะเลได้ (Cosnefroy, A. et al., 2012); (Reyes-Coronado, D. et al., 2008); (Kunz, P. Y. & Fent, K., 2006) เช่นเดียวกับข้อมูลที่มีการรายงานระหว่างปี 2548 ถึง 2553 ที่พบว่า แถบ Trunk Bay in St. John Island, the U.S Virgin Islands มีอัตราการเจริญเติบโตของปะการังวัยอ่อนเท่ากับศูนย์ (Downs, C. A. et al., 2022); (Blüthgen, N. et al., 2012) ส่วนสาร Oxybenzone, Octocrylene, Octinoxate, และ Ethylhexyl Salicylate ที่เป็นตัวกรองแสงแดดทางเคมีในแหล่งน้ำเกือบทั่วโลก ซึ่งตัวกรองแสงแดดเหล่านี้ไม่สามารถกำจัดออกได้ง่าย ด้วยวิธีการบำบัดน้ำเสียทั่วไป (Schneider, S. L. & Lim, H. W., 2019) อีกทั้ง พบสารเคมี 4 - methylbenzylidene camphor, oxybenzone, octocrylene, และ octinoxate ในเนื้อเยื่อของปลาหลากหลายสายพันธุ์ทั่วโลก ผลที่ตามมาคือ สารเคมีเหล่านี้อาจจะถูกถ่ายทอดตามห่วงโซ่อาหาร รวมทั้งสาเหตุของการฟอกขาวของปะการัง (Balmer, E. M. et al., 2005); (Bratkovics, S. et al., 2015); (Manasfi, T. et al., 2017) ซึ่งจะเห็นว่า สารกันแดดที่มีการใช้ในปัจจุบัน มีโอกาสปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำได้ทั้งทางตรงจากผู้ดำน้ำ/ผู้อาบน้ำที่ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดด (Swimmer Pollutants) และทางอ้อมจากการใช้เครื่องสำอางที่มีการเติมสารกันแดดผ่านการชำระล้างร่างกายด้วยน้ำ (Alonso, B. M. et al., 2015)

ดังนั้น การสร้างการรับรู้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาการสื่อสารและการรับรู้เกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในพื้นที่เกาะสมุย โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาการสื่อสารที่

ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายและส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับระบบสิ่งแวดล้อมทางทะเล อันเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวทางทะเลอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการัง ในเขตอุทยานแห่งชาติ
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการัง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการใช้ครีมกันแดดที่ปลอดภัยต่อระบบนิเวศทางทะเลของเกาะสมุย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารและการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังในพื้นที่เกาะสมุย ประเทศไทย โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเก็บข้อมูลการรับรู้กฎหมาย และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความคิดเห็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 506 คน ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะสมุย จำนวน 335 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในเกาะสมุยที่มีวันละ 3,000 คน 2) โรงแรมบนเกาะสมุย จำนวน 89 แห่ง จากจำนวน 414 แห่ง 3) ร้านค้าที่ขายผลิตภัณฑ์กันแดด/เครื่องสำอางบนเกาะสมุย จำนวน 20 แห่ง 4) คณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงาน EIA/IEE ของโครงการโรงแรมบนพื้นที่เกาะสมุยที่เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัด สุราษฎร์ธานี จำนวน 12 คน จากคณะกรรมการ EIA/IEE 15 คน และ 5) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม จำนวน 30 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กระจายอยู่ในแต่ละตำบลบนเกาะ สมุย คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนบนเกาะสมุย 400 แห่ง

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) แบบสมัครใจ โดยกำหนดเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวทำกิจกรรม และในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมบนชายหาดตามความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 กลุ่มโรงแรมบนเกาะสมุย คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยใช้ฐานคิดจากจำนวนบนเกาะสมุยที่มีรายงานว่ามีจำนวน 414 แห่ง (เทศบาลนครเกาะสมุย, 2565) พบว่า มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 5 % ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) ตามขนาดของโรงแรม และเป็นโรงแรมที่สมัครใจและพร้อมให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ร้านค้าที่ขายผลิตภัณฑ์กันแดด/เครื่องสำอางบนเกาะสมุย โดยเลือกตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) ที่ครอบคลุมร้านค้าทั้งขนาดเล็กและใหญ่ และเป็นร้านค้าที่สมัครใจและพร้อมให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเท่านั้น

3.4 คณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงาน EIA/IEE ของโครงการโรงแรมบนพื้นที่เกาะ สมุยที่เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้โครงการโรงแรมที่

เกิดการพัฒนาใหม่ในพื้นที่เกาะสมุย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ของกลุ่มคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ โดยใช้ทั้งชุดคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ ทั้งเป็นชุดที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันและก่อนหน้า

3.5 กลุ่มประกอบการที่ให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นไกด์นำเที่ยว และรถ - เรือที่ให้บริการท่องเที่ยวในเกาะสมุย โดยวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) แบบสมัครใจ

4. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยทั้ง 5 ชุด ได้ผ่านการรับรองการขอจริยธรรมในมนุษย์ตามเลขที่ REC number psu.pn.1-005/65 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 เป็นที่เรียบร้อย และผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ก่อนจำนวน 3 ท่าน และนำมาพิจารณาค่าความตรง (Validity) โดยคำนวณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ได้ค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.76

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ชุด แบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 1 ชุดแบบสอบถาม ประกอบด้วยประเด็นข้อคำถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจัดทำทั้งรูปแบบเอกสารและออนไลน์ผ่านระบบ google form สามารถสแกนตอบแบบสอบถามผ่าน QR code ได้ ตลอดจนได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและสอบถามข้อมูลประกอบการศึกษา เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับเป็นที่เรียบร้อย จะทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและจัดทำรายงานต่อไป

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายโดยการนัดสัมภาษณ์ตัวต่อตัวในสถานที่สะดวกหรือผ่านช่องทางออนไลน์ รวมทั้งการประชุมโต๊ะกลม เพื่อคืนข้อมูลผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำมาวิเคราะห์ทั้งภายใต้หลักการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6.1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

6.2 การเปรียบเทียบการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายฯ ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square)

6.3 การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร ที่ส่งผลต่อระดับการรับรู้และเงื่อนไขการปฏิบัติตามประกาศฯ ของกลุ่มนักท่องเที่ยวทางทะเลบนเกาะสมุย ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression)

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การเสนอแนะแนวทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้แล้วให้ความร่วมมือในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ทำการเชื่อมโยง สรุปประเด็น ตีความหมาย และนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ร้านค้า และผู้ประกอบการ ที่ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายร้อยละ 63.58 กลุ่มโรงแรมคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 66.67 กลุ่มนักท่องเที่ยวมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มากที่สุดมากกว่าร้อยละ 52.54 ส่วนกลุ่มโรงแรม ร้านค้า และผู้ประกอบการมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี

มากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 35.00 ส่วนคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ จะมีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี และมากกว่า 50 ปี ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 50.00

2. การรับรู้ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุยเกี่ยวกับกฎหมายที่ห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตราย ต่อแนวปะการัง แสดงในตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 26.738

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการรับรู้การออกกฎหมายห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ แบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	การรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมาย		รวม
	ทราบ	ไม่ทราบ	
นักท่องเที่ยว	43 (11.81%)	290 (79.67%)	333 (91.48%)
ผู้ประกอบการจัดการท่องเที่ยว	7 (1.92%)	13 (3.57%)	20 (5.49%)
หน่วยงานภาครัฐ (คณะกรรมการชำนาญการฯ)	7 (1.92%)	4 (1.10%)	11 (3.02%)

Chi - Square 26.738, df = 2, Sig = 0.000

หมายเหตุ คณะกรรมการชำนาญการฯ หมายถึง คณะกรรมการชำนาญการพิจารณา EIA/IEE

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร ที่ส่งผลต่อระดับการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายฯ

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ

ตัวแปร	X1	X2	X3	Y
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ (X1)	-			
ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล (X2)	0.870**	-		
ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร (X3)	0.880**	0.903**	-	
การรับรู้และเงื่อนไขการปฏิบัติตามประกาศฯ (Y)	0.915**	0.887**	0.958**	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.870 - 0.958

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยตัวแปรที่พยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.558	0.146		10.068	0.000
ปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ (X1)	0.124**	0.015	0.322	8.226	0.000
ปัจจัยความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล (X2)	- 0.012	0.049	- 0.010	- 0.240	0.810
ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร (X3)	0.576**	0.038	0.683	15.181	0.000

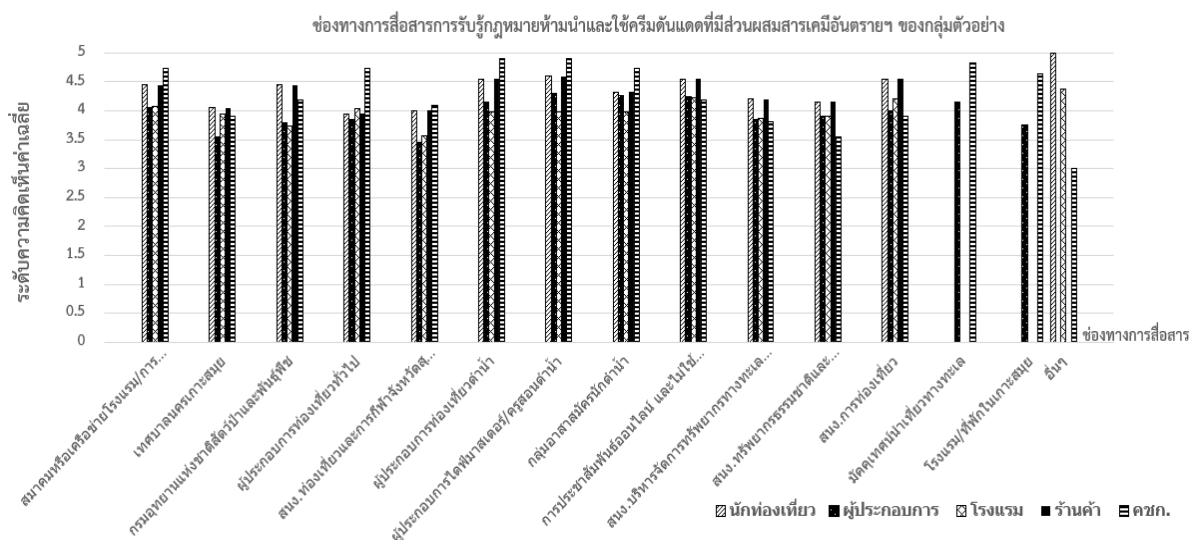
R = 0.965, R Square = 0.940, Adj R Square = 0.939

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติฯ คือ ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านทัศนคติ โดยเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.683 และ 0.322 ตามลำดับ และมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.940

4. การประเมินประสิทธิภาพของการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีอันตรายต่อแนวปะการังบนเกาะสมุย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่า ช่องทางการรับทราบข้อมูลมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกกลุ่มตัวอย่างโดยมีค่าเฉลี่ยในช่องทางการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ระหว่าง 4.23 - 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งกลุ่มคณะกรรมการชำนาญการฯ มีความคิดเห็นเพิ่มเติม เห็นควรใช้ช่องทางการสื่อสารเรื่องกฎหมายฯ ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยวดำน้ำและผู้ประกอบการไต่พื้มาสเตอร์/ครูสอนดำน้ำมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.91 (ระดับมากที่สุด) รองลงมาเป็นช่องทางการสื่อสารผ่านมัคคุเทศน์นำเที่ยวทางทะเลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 (ระดับมากที่สุด) แสดงดังภาพที่ 1 อนึ่ง กลุ่มคณะกรรมการชำนาญการฯ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรประชาสัมพันธ์ที่ทำเรือเฟอร์รี่ ติดประกาศเป็นการแจ้งเตือน หลาย ๆ ภาษา ที่ทำเรือ บนเรือโดยสารทุกชนิด สนามบินหรือทุกจุดที่มีบริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากยังมีร้านค้าอีกร้อยละ 50.00 ไม่ทราบการประกาศใช้กฎหมาย ฯ ฉบับนี้ รวมทั้งสารเคมีชนิดต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อปะการังอีกด้วย ซึ่งหากมีการรับรู้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายฯ จะทำให้ร้านค้ามีโอกาสคัดเลือกผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลมาวางจำหน่ายในพื้นที่ที่มีการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกลไกการรับรู้กฎหมายของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อีกด้วย

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบช่องทางการรับรู้กฎหมายห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการสื่อสาร โดยการสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็นตัวแทน (key persons) ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวในเกาะ สมุย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (โรงแรม และตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์) สมาคม มูลนิธิ และหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเกาะสมุย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 4 สุราษฎร์

ธานี และเทศบาลนครเกาะสมุย ฯลฯ ในรูปแบบการประชุมโต๊ะกลม จำนวน 12 หน่วยงาน และออนไลน์ผ่านระบบ Zoom จำนวน 3 หน่วยงาน ซึ่งที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะจากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสาร การบังคับใช้กฎหมายฯ ฉบับนี้

ประเด็น	ความคิดเห็นของบุคลากรที่เป็นตัวแทน
1. วิธีการที่ช่วยให้เกิดการรับรู้กฎหมายฯ สำหรับนักท่องเที่ยวทางทะเล ในพื้นที่เกาะสมุย	เน้นการประชาสัมพันธ์ เรื่องการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ในพื้นที่เกาะสมุย เพื่อสร้างการรับรู้กฎหมายฯ ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วน ให้มากที่สุด ผ่านช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็ว เน้นการออนไลน์ ได้แก่ อินโฟกราฟิก แผ่นพับ คลิปวิดีโอ ป้ายโฆษณา บิลบอร์ด มี QR Code ตามจุดต่าง ๆ ที่สำคัญ ควรจัดทำเป็นภาษาอังกฤษหรือหลายภาษา เน้นการสื่อสารผ่าน 3 กลุ่มคือ 1) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ตั้งแต่ สนามบิน เรือเฟอร์รี่ โดยเฉพาะท่าเรือเอกชน ให้เข้มงวด 2) หน่วยงานของรัฐ และ 3) ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์กันแดด
2. รูปแบบของกลไกเชิงสังคมที่ช่วยในการขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายฯ นี้	เน้น การสร้างกลไกการรับรู้ ผ่านการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาระ 1. การเลือกใช้สื่อที่เข้าใจง่าย หลายภาษา (แบบออนไลน์ สามารถสแกน QR code ได้) ส่งผ่านทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะสมุย 2. การให้ความรู้กับบุคคลที่อาศัยในพื้นที่เกาะสมุย เพื่อสร้างความเข้าใจ และจิตสำนึกให้เกิดความตระหนักในการร่วมสื่อสารเพื่อช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
3. แนวคิดและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	1. รูปแบบการสื่อสาร - การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Tiktok Youtube facebook และใช้ influencer ที่เหมาะสม และต่อเนื่อง - การอบรมให้ความรู้กับมัคคุเทศน์ ไกด์นำเที่ยว และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้มงวด - พิจารณาใช้ Influencer มาช่วยอธิบายและสื่อสารเนื้อหากฎหมายฉบับนี้ เพื่อสร้างการรับรู้ - การประชุม และประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อยู่ในพื้นที่เกาะสมุย - เน้นการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในท้องผู้โดยสารบนเรือ และเครื่องบิน ก่อนมาถึงเกาะ สมุย - มีการประชาสัมพันธ์ไปยังต่างประเทศ 2. เนื้อหาในสื่อ - ใช้โลโก้ reef safe ขนาดใหญ่ และปรากฏให้ชัดเจน - มีเครื่องหมาย X (กากบาท) บนสื่อตรงสารเคมีทั้ง 4 ชนิด - เพิ่ม QR Code เกี่ยวกับผลกระทบและวิธีการป้องกันมากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้ข้อมูลถึงวิธีการสังเกตว่าเป็นผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล - ให้ระบุชื่อสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังที่ต้องห้ามที่ชัดเจน 3. ผู้ส่งสาร และช่องทางการส่งสื่อ - ขอความร่วมมือจากแกนนำ กลุ่มโรงแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านค้า หรือกลุ่มเป้าหมายโดยตรงในการร่วมประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะ บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ซึ่งจะเป็บุคลากร ที่จะแนะนำและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด - เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการสื่อสารเกี่ยวกับกฎหมายฯ นี้ อย่างต่อเนื่อง 4. ผู้รับสื่อ - มุ่งที่นักท่องเที่ยว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะสมุย และประชาชนทั่วไป

จากการระดมความคิดเห็นในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยได้รูปแบบสื่อโลโก้ การรณรงค์ใช้ครีมกันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แสดงดังภาพที่ 2 อันเป็นการกระตุ้นการรับรู้การบังคับใช้กฎหมายฯ ผ่านสื่อนี้ ทั้งนี้ มีการส่งมอบสื่อโลโก้ให้กับกลุ่มเครือข่ายวิจัยครีมกันแดดเกาะสมุย และส่งผ่านทางเมลล์ของกลุ่ม แกนนำ เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในลำดับต่อไปเป็นที่เรียบร้อย

ภาพที่ 2 โลโก้รณรงค์ให้ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของ เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ (ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2564) ที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ รวมถึงไม่ทราบอันตราย พิษภัยจากการใช้ครีมกันแดดที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะมีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่ให้การรับรองที่ระบุถึงผลกระทบของสารเคมีอันตรายที่เป็นส่วนผสมในครีมกันแดดที่วางจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างแพร่หลายก็ตาม ดังผลการศึกษาจากหลายท่าน ที่ระบุผลทางพิษวิทยาของสารปกป้องรังสียูวีจากครีมกันแดดที่มีส่วนผสม Oxybenzone (Benzophenone-3) ในโลชั่นกันแดดและผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคลที่ช่วยปกป้องผิวหน้าจากรังสีอัลตราไวโอเล็ตในฮาวายและหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา ที่ทำลายตัวอ่อนของปะการัง เกิดความเป็นพิษต่อเซลล์ปะการังต่อพันธุกรรมของปะการัง เพิ่มอัตราการฟอกขาวของปะการัง และทำลายต่อมไร้ท่อ ส่วนปะการังโซนหมู่เกาะเวอร์จินของสหรัฐอเมริกา พบว่า เกิดการปนเปื้อนของ Oxybenzone อยู่ระหว่าง 75 lg/L ถึง 1.4 mg/L ถือว่าสาร oxybenzone เป็นภัยคุกคามต่อแนวปะการัง อย่างยิ่ง (Downs, C. A. et al., 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ระบุว่าสาร Oxybenzone เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศทางน้ำและแนวปะการัง เป็นอันตรายต่อสัตว์ทะเล โดยเฉพาะปะการังและตัวอ่อนของสัตว์ทะเลอื่น ๆ จนทำให้เกิดการฟอกขาวของปะการัง โดยมีผลการศึกษาที่ชัดเจนว่า ทุกปีครีมกันแดดปริมาณ 14,000 ตัน จะมีสาร Oxybenzone ร้อยละ 10 ถูกชะล้างออกไปในพื้นที่แนวปะการังจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ ประเทศญี่ปุ่นในแถบ Medaka และ Rainbow Trout พบความเข้มข้นสูงของ Oxybenzone ที่ส่งผลให้ระยะการฟักไข่ ระยะการฟักไข่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ที่สำคัญทำให้ปลาตัวผู้กลายเป็นปลาตัวเมีย (Levine, A., 2020) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการใช้ครีมกันแดดที่มีสารเคมีเพื่อปกป้องผิวหน้าจากการเป็นมะเร็งผิวหนัง ยังมีการศึกษาไม่มากนัก ถึงแม้ว่าจะมีผลการศึกษาจำนวนมากยืนยันถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลของการมีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายในครีมกันแดดจนนำมาซึ่งการประกาศห้ามใช้สารเคมีอันตรายในครีมกันแดดในพื้นที่เปราะบางทางทะเลก็ตาม แต่การรับรู้กฎหมายการห้ามจำหน่ายครีมกันแดดที่มีสาร Oxybenzone และ Octinoxate ก็ยังขาดประสิทธิภาพ ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร เช่นเดียวกับ ผลการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ผลการศึกษาปัญหาการ

บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม กรณีมลภาวะทางอากาศ พบว่า ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะไม่มีความรู้ (ตามร คำไตรย์ และคณะ, 2551) ส่วนผลการศึกษามาตรการในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทางน้ำ พบว่า ขาดความเป็นเอกภาพของกฎหมาย มีความซ้ำซ้อนของกฎหมายที่บังคับใช้แต่ละหน่วยงาน รวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายมีความล้าสมัย อัตราโทษที่ไม่เหมาะสม (ศุภณัฐ ชัยสวัสดิ์, 2555)

การรับรู้กฎหมาย เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติในพื้นที่เกาะสมุย มีความแตกต่างกับผลการศึกษาของกรมอุทยานแห่งชาติในรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกาที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งคนฮาวาย และนักท่องเที่ยวส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความรู้ และรับรู้กฎหมายก่อนเดินทางท่องเที่ยว รวมทั้งมีทัศนคติที่ดี มีความตระหนักถึงผลกระทบของสารเคมีในครีมกันแดดต่อระบบนิเวศแนวปะการัง ทราบถึงผลเสียและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจากคำถาม “คุณทราบหรือไม่ว่าสารเคมีบางชนิดในครีมกันแดด เช่น Oxybenzone และ Octinoxate เป็นอันตรายต่อแนวปะการัง ปลา และสิ่งมีชีวิตในมหาสมุทร” พบว่า รับทราบ สูงถึงร้อยละ 75.00 โดยชาวฮาวายในท้องถิ่นมีการรับรู้กฎหมายและผลกระทบมากที่สุด โดยวิธีการบอกต่อปากต่อปากจากเพื่อนและครอบครัว และหากพบว่าครีมกันแดดที่ใช้อยู่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตราย จะยินดีเปลี่ยนรูปแบบการป้องกันแสงแดดที่ “ปลอดภัยต่อแนวปะการัง” พันที (Levine, A., 2020) ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีเจตคติที่ดีในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และมีความเต็มใจให้ความร่วมมือในการปกป้องและพิทักษ์ระบบนิเวศทางทะเลให้คงอยู่ต่อไป ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งคนฮาวาย และนักท่องเที่ยวส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพิษภัยจากสารเคมีอันตรายตามประกาศ ที่ผสมในครีมกันแดด และมีการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย และทำความเข้าใจในกฎข้อบังคับก่อนไปเที่ยว ถึงแม้ว่าจะมีนำครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีอันตรายเข้าไปในพื้นที่บางส่วนก็ตาม (Schneider, S. L. & Lim, H. W., 2019) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ การจัดทำรูปแบบโลโก้ และสื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ หลายภาษา และทุกจุดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ไปยังต่างประเทศด้วย น่าจะเพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้กฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีการรับรู้การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติที่แตกต่างกัน โดยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มิทราบการปฏิบัติตามกฎหมายและไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79.67 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ การปฏิบัติตามกฎหมายและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของสารเคมีอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ คือ ปัจจัยทางสังคมที่ร่วมสื่อสาร และปัจจัยส่วนบุคคลด้านเจตคติ โดยเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจในการพยากรณ์เท่ากับ 0.94 ช่องทางการสื่อสาร พบว่าส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ และจัดทำรูปแบบโลโก้ ข้อเสนอแนะการสื่อสารจำแนกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ 1) การใช้วิธีการ/รูปแบบที่หลากหลายที่ก่อให้เกิดกลไกการสื่อสารข้อมูลของประกาศเรื่องการห้ามนำเข้าและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนผสมสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังเข้าไปในอุทยานแห่งชาติให้กับสังคมในพื้นที่เกาะสมุย และ 2) ใช้สื่อ และวิธีการส่งสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้และตระหนักรู้ต่อกฎหมาย เช่น โลโก้ อินโฟกราฟฟิค เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้งบประมาณวิจัยประเภททุนอุดหนุนการวิจัยงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ตามสัญญาเลขที่ SAT6601272S คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผศ.ดร.สมทิพย์ ด้านธีรวิชัย (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการและเป็นทีมวิจัย) เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ Miss Supparat Suksawad , Miss Sumitta Kamnoedraksa และ Mr. Natpakun Ratnui ที่ให้การช่วยเหลือเก็บข้อมูลและถ่ายภาพในงานวิจัย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทีมอบโอกาสการทำวิจัย เอื้อเพื่อข้อมูล ให้คำแนะนำ ปรับแก้ไขงานวิจัย และสนับสนุนให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ตามร คำไตรย์ และคณะ. (2551). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม กรณีมลภาวะทางอากาศ ศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เทศบาลนครเกาะสมุย. (2565). รายงานจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเกาะสมุย. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2567 จาก <https://www.kohsamuicity.go.th/content/general>
- นรากร นันทไทรภพ. (2563). ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ร้อยเรื่องเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการสถานีวิจัยกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา.
- ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2564). เรื่อง ห้ามนำและใช้ครีมกันแดดที่มีส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อปะการังไปใช้ในอุทยานแห่งชาติ. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 175 ง หน้า 1 (3 สิงหาคม 2564).
- ศุภณัฐ ชัยสวัสดิ์. (2555). มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทางน้ำ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งและป่าชายเลน. (2557). รายงานการสำรวจและประเมินสถานภาพและศักยภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง : ปะการังและหญ้าทะเล ปี 2557. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2567 จาก <https://www.dmcg.go.th/detailLib/1812>
- สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2555). แนวทางเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด (สำหรับประชาชน). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Alonso, B. M. et al. (2015). Toxic heritage: Maternal transfer of pyrethroid insecticides and sunscreen agents in dolphins from Brazil. *Environmental Pollution*, 207(2), 391-402.
- Balmer, E. M. et al. (2005). Occurrence of Some Organic UV Filters in Wastewater, in Surface Water, and in Fish from Swiss Lakes. *Environmental Science & Technology*, 39(4), 953-962.
- Blüthgen, N. et al. (2012). A quantitative index of land-use intensity in grasslands: Integrating mowing, grazing and fertilization. *Basic and Applied Ecology*, 13(3), 207-220.
- Bratkovich, S. et al. (2015). Baseline monitoring of organic sunscreen compounds along South Carolina's coastal marine environment. *Marine Pollution Bulletin*, 110(15), 370-377.
- Cosnefroy, A. et al. (2012). Selective Activation of Zebrafish Estrogen Receptor subtypes by Chemicals by Using Stable Reporter Gene Assay Developed in a Zebrafish Liver Cell Line. *Toxicological Sciences*, 125(2), 439-449.

- Downs, C. A. et al. (2014). Toxicological effects of the sunscreen UV filter, benzophenone-2, on planulae and in vitro cells of the coral, *Stylophorum pistillata*. *Ecotoxicology*, 23(2), 175-191.
- _____. (2022). Beach showers as sources of contamination for sunscreen pollution in marine protected areas and areas of intensive beach tourism in Hawaii, USA. *Journal of Hazardous Materials*, 438(15), 1-41.
- Kunz, P. Y. & Fent, K. (2006). Multiple hormonal activities of UV filters and comparison of in vivo and in vitro estrogenic activity of ethyl-4-aninovenzoate in fish. *Aquatic Toxicology*, 79(4), 305-324.
- Levine, A. (2020). Sunscreen use and awareness of chemical toxicity among beach goers in Hawaii prior to a ban on the sale of sunscreens containing ingredients found to be toxic to coral reef ecosystems. *Marine Policy*, 117(103875), 1-7.
- Manasfi, T. et al. (2017). Degradation of Organic UV filters in Chlorinated Seawater Swimming Pools: Transformation Pathways and Bromoform Formation. *Environmental Science & Technology*, 51(23), 13580-13591.
- Reyes-Coronado, D. et al. (2008). Phase-pure TiO₂ nanoparticles: anatase, brookite and rutile. *Nanotechnology*, 19(14), 1-4.
- Santos, A. C. et al. (2022). Nanotechnology-based sunscreens-a review. *Materials Today Chemistry*, 23(100709), 1-10.
- Schneider, S. L. & Lim, H. W. (2019). Review of environmental effects of oxyvenzone and other sunscreen active ingredients. *Review of environmental effects of oxyvenzone and other sunscreen active ingredients*, 80(1), 266-271.
- Serpone, N. (2021). Sunscreens and their usefulness: have we made any progress in The last two decades? *Photochemical & Photobiological Sciences*, 20(2), 189-244.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT SYSTEM OF THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY

ทฤษฎณ์ท์ จันทรทอง, นักสวรรณ เจริญชัยภินันท์*, อนันต์ มลารัตน์

Haruesanunt Janthong, Napassawan Charoenchaipinan*, Anan Malarat

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jackswu2523@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสองกลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ ซึ่งรวมถึงผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านสมรรถนะผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านกระบวนการประเมินผล 2) แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในด้านหลักสูตรมีการเสนอให้สร้างหลักสูตรที่มีความเฉพาะและหลากหลายร่วมมือกับสมาคมกีฬาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรและสร้างเอกลักษณ์ในแต่ละวิทยาเขต ด้านสมรรถนะผู้เรียน ควรมีการส่งเสริมทักษะสารสนเทศ เทคโนโลยี ชีวิต ภาษาอังกฤษ และกีฬา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ควรบูรณาการรายวิชากับการบริการชุมชน ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศ เน้นการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานระดับชาติและนานาชาติในระดับบัณฑิตศึกษา รวมถึงพัฒนาโปรแกรมพิเศษสำหรับนักกีฬา ด้านการบริหารทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรม รวมถึงจัดทำแผนบริหารบุคลากรที่มีความชัดเจน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้ทันสมัย และด้านกระบวนการประเมินผลควรพัฒนาระบบการประเมินผลให้มีความหลากหลายและชัดเจน

คำสำคัญ: ระบบการจัดการเรียนรู้, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research article aimed to 1) examine the current state of the Learning Management System at Thailand National Sports University, and 2) propose guidelines for its development. The study employed a qualitative approach with two sample groups: service providers, including administrators, instructors, and staff, and service recipients, consisting of students and graduates,

totaling 20 participants. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using SWOT Analysis and Content Analysis techniques. The research findings revealed that the Learning Management System at Thailand National Sports University encompassed five main areas: curriculum, student competencies, teaching and learning processes, resource management and instructional support, and evaluation processes. The proposed development guidelines for the Learning Management System were as follows: For the curriculum, it was suggested to create specialized and diverse programs in collaboration with sports associations and various organizations to develop personnel and create unique identities for each campus. For student competency, it was recommended to promote information technology, life, English, and sports skills. In the teaching and learning process, courses were recommended to be integrated with community service, utilizing technology and information media, emphasizing personalized learning, and supporting the publication of national and international works at the graduate level, including the development of special programs for athletes. In terms of resource management and instructional support, it was recommended to develop staff expertise, provide scholarships and training, and create clear personnel management plans, promoting the use of information technology in management and modernizing equipment. Lastly, the assessment process was recommended to be developed to include diverse and clear evaluation methods.

Keywords: Learning Management System, Thailand National Sports University, Development Guidelines

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดในเวลาอันสั้นทำให้โลกเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางดิจิทัล (สุกานดา จงเสริมตระกูล, 2566) ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การสื่อสาร การประกอบอาชีพ รวมถึงการจัดการศึกษา ความเข้าใจกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประกอบการวางแผนนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) รวมไปถึงกระแสของการศึกษาในอนาคตจะไปในทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ระบบคอมพิวเตอร์จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นอกจากนี้สถาบันการศึกษาที่ไม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นอาจต้องปิดตัวไปในอนาคต (Hoshi, T., 2022) ดังนั้น การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลอย่างมากต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากการช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการนำเอาแนวคิดในการจัดการระบบของการทำงานมาปรับใช้ ในการจัดการศึกษา และมีการสร้างองค์ประกอบที่มีลำดับ ขั้นตอน และความสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2553) ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้คือการให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าใจความสำคัญของการปรับตัวตามแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านหลักสูตรพบว่า ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยหลายแห่งที่จัดการศึกษาหลากหลายสาขาวิชา ซึ่งมีการเปิดการเรียนการสอนด้านการศึกษาด้วยทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นต้น และมหาวิทยาลัยในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยแห่งบูรไนดารุสซาลาม มหาวิทยาลัย

ภูมิรินทร์พนมเปญ มหาวิทยาลัยอย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมาลาया มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย เป็นต้น (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งต้องเผชิญการแข่งขันกับมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในประเทศและอาเซียน เนื่องจากการศึกษาหลากหลายสาขาวิชาที่เปิดสอน รวมถึงแนวโน้มการศึกษาในอนาคตที่เน้นทักษะอาชีพ อาจทำให้มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาหลักสูตรที่มีความเฉพาะและตอบสนองตลาดแรงงานเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียในระยะยาว (Hoshi, T., 2022) และเนื่องจากหลักสูตรของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่เป็นระบบ กำหนดระยะเวลาเรียน การวัดและประเมินผล เป็นเงื่อนไขที่แน่นอน รวมถึงจำกัดเฉพาะนักศึกษาที่เข้ามาเรียน และหลักสูตรยังมีความหลากหลาย (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งในอนาคตถ้ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติยังไม่พัฒนาหรือสร้างหลักสูตรใหม่ที่มีความเฉพาะและตอบสนองต่อตลาดแรงงานอาจส่งผลเสียในระยะยาวได้ และจากผลการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นการแข่งขันกีฬาของนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมระดับประเทศ พบว่า ผลการแข่งขันย้อนหลัง 3 ปี พ.ศ. 2562 - 2566 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติทำผลงานได้ดีขึ้นตามลำดับ แต่ยังได้เหรียญรางวัลรวมอยู่ในอันดับที่ 2 รองจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี รวมถึงมีนักศึกษาที่เข้าร่วมและได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2565 อยู่ที่ร้อยละ 10 - 20 เปอร์เซนต์ (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่เอื้อให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้บรรลุการเป็นผู้นำทางด้านการผลิตนักกีฬาที่มีความเป็นเลิศในระดับชาติหรือนานาชาติได้ 2. ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา และนักศึกษายังขาดทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงผู้สำเร็จการศึกษายังไม่โดดเด่นและคุณภาพของบัณฑิตยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติควรที่จะพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น และ 3. ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า มหาวิทยาลัยได้มีการคัดเลือกบุคลากรตามกรอบอัตรากำลัง แต่ก็ยังมีบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากกรอบอัตรากำลังส่วนใหญ่เป็นวัยเกษียณอายุ รวมถึงสัดส่วนจำนวนอาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษากำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ปี พ.ศ. 2565 พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 50 และมหาวิทยาลัยยังไม่มีแผนบริหารอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ทั้งนี้ แหล่งทรัพยากรทางการศึกษาและกีฬายังไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ในปี พ.ศ. 2565 พบว่า ไม่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการในองค์กร (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563)

ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวโน้มของการจัดการศึกษาของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Trends) ในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติจึงควรมีการปรับเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และรองรับต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และหาแนวทางป้องกันไม่ให้ภาพที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของระบบการจัดการเรียนรู้ในอนาคตอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่หนึ่ง

วิเคราะห์ข้อมูลบริบทระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติและกำหนดกรอบการวิจัย เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์บริบทของการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการเรียนรู้ จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล ผลงานวิจัย บทความวิชาการ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวแปรอนาคตภาพระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2. ขั้นตอนที่สอง

2.1 สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2.2 เตรียมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ (Provider) จำนวน 12 คน และผู้รับบริการ (Customer) จำนวน 8 คน รวมจำนวน 20 คน

2.3 เกณฑ์การคัดเลือกคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเกณฑ์การคัดเลือกและขอความร่วมมือมา เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้บริการ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติโดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผู้บริหาร คือ ผู้ดำรงตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่หรือผู้มีประสบการณ์การทำงานในการบริหารมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เช่น อธิการบดี รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต เป็นต้น 2) อาจารย์ คือ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีประสบการณ์สอน 10 ปีขึ้นไป และ 3) เจ้าหน้าที่ คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

กลุ่มที่ 2 ผู้รับบริการ คือ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) ผู้เรียน คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และ 2) ผู้ใช้บัณฑิต คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมาจัดทำเป็นข้อคำถาม

2.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.5.1 ผู้วิจัยนำข้อคำถามดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ และต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า .50 (อัสตรา ประเสริฐสิน, 2554) โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิต และผู้เรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ หรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เท่ากับ 1 และแบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ หรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เท่ากับ 0.8

2.5.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ไปทดลองสัมภาษณ์ พบว่า โดยส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ได้

2.6 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ดังกล่าวไปสัมภาษณ์จริงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 2 กลุ่ม รวมจำนวน 20 คน โดยบันทึกคำให้สัมภาษณ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำผลที่ได้มาสรุปความ

3. ขั้นตอนที่สาม

3.1 เตรียมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้บริการ (Provider) คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 2) ผู้รับบริการ (Customer) คือ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องชุดเดิม จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเกณฑ์การคัดเลือกและ ขอความร่วมมือมาเป็นผู้ให้ข้อมูล

3.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่สองมาระดมความคิดเพื่อให้ได้สภาวะระบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค รวมถึงแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

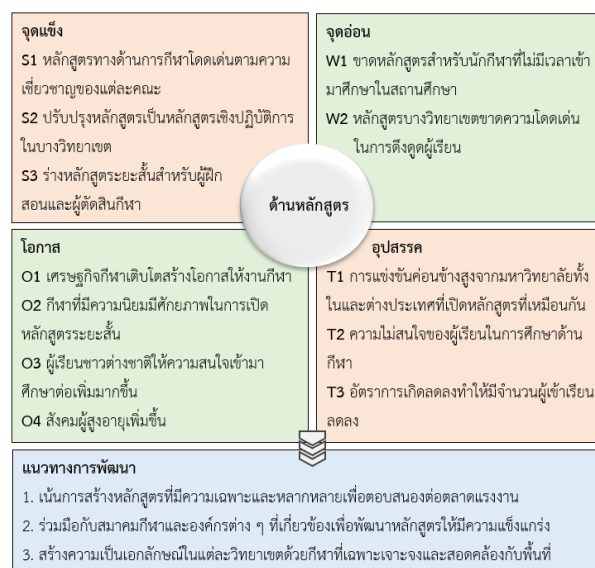
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อให้ได้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการทำ SWOT Analysis เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้และนำผลที่ได้มาสรุปความ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านสมรรถนะผู้เรียน 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ 5) ด้านกระบวนการประเมินผล ซึ่งได้สภาพปัจจุบันที่เป็น จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

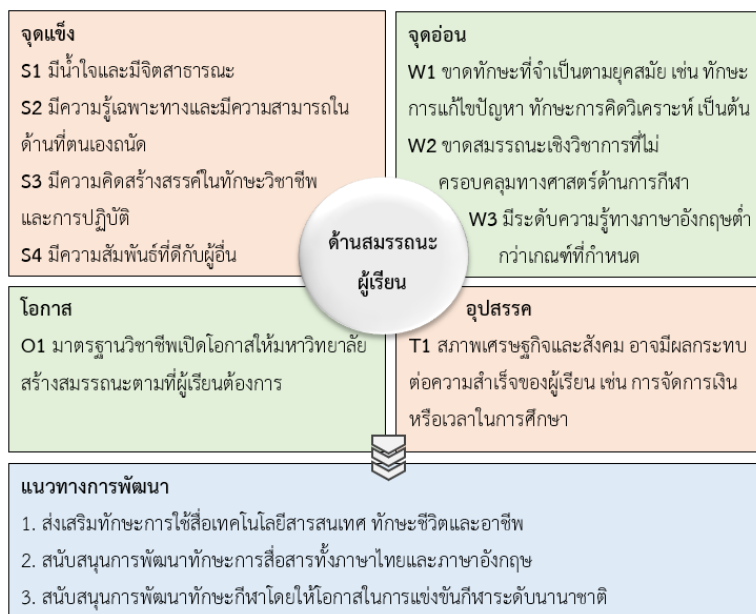
2. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีรายละเอียดตามภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 ด้านหลักสูตร

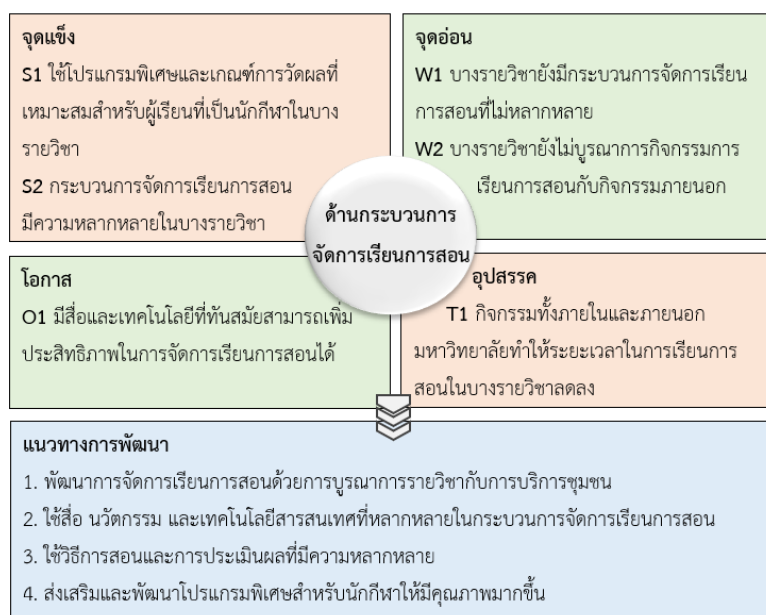

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาด้านกีฬามีจุดแข็งในการเน้นความเชี่ยวชาญและการปฏิบัติ แต่ขาดหลักสูตรสำหรับนักกีฬาที่ไม่มีเวลาเรียน โอกาสคือการสนับสนุนจากภาครัฐและความสนใจด้านสุขภาพ แต่อุปสรรคคือการแข่งขันสูงและจำนวนนักเรียนลดลง แนวทางพัฒนาคือสร้างหลักสูตรหลากหลายและร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ

ภาพที่ 2 ด้านสมรรถนะผู้เรียน

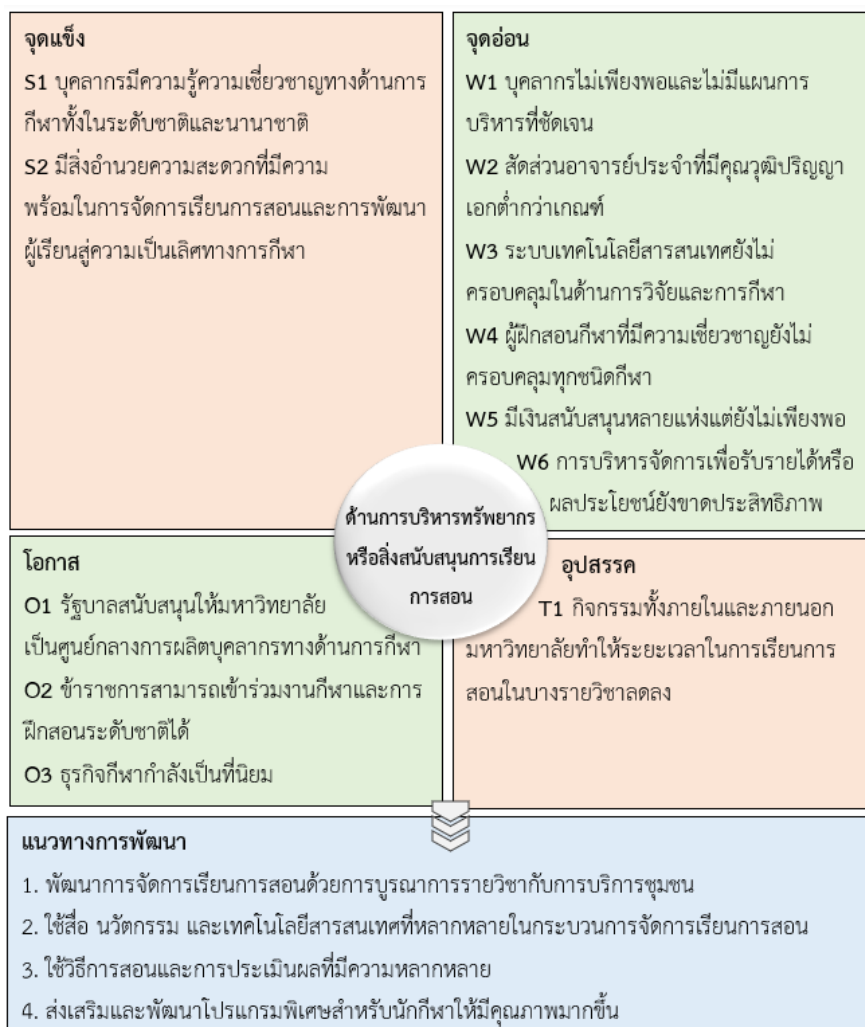
จากภาพที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะผู้เรียนมีจุดแข็งในด้านทักษะวิชาชีพและการปฏิบัติจริง แต่ขาดทักษะการแก้ปัญหาและภาษาอังกฤษ โอกาสในการพัฒนาคือการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่วนอุปสรรคคือข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ แนวทางพัฒนาคือการส่งเสริมทักษะเทคโนโลยีและภาษา

ภาพที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

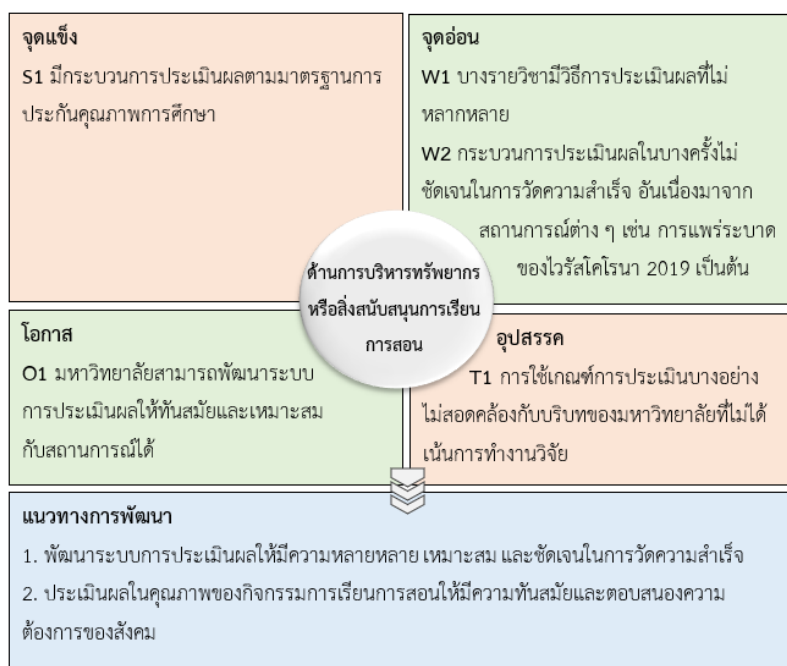

จากภาพที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีจุดแข็งในด้านการใช้โปรแกรมที่เหมาะสมและระบบที่มีประสิทธิภาพ แต่ขาดความหลากหลายในการสอน โอกาสคือการนำเทคโนโลยีมาใช้ ส่วนอุปสรรคคือข้อจำกัดในการสอนวิชาที่หลากหลาย แนวทางพัฒนาคือปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัยและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

ภาพที่ 4 ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

จากภาพที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า แผนการบริหารทรัพยากรด้านการเรียนการสอนชี้ให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของบุคลากรในระดับชาติและนานาชาติ รวมถึงการเข้าถึงการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรและแผนการบริหารที่ชัดเจน รวมถึงเทคโนโลยีและงบประมาณที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ โอกาสสำคัญมาจากการสนับสนุนของรัฐที่ต้องการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางด้านกีฬา การแข่งขันระดับชาติยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างชื่อเสียง ในทางกลับกัน งบประมาณที่จำกัดและการแข่งขันภายนอกยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ แนวทางการพัฒนาคือการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้และส่งเสริมกิจกรรมกีฬาที่มีคุณภาพมากขึ้น

ภาพที่ 5 ด้านกระบวนการประเมินผล

จากภาพที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการศึกษาที่มีจุดแข็งในการประกันคุณภาพตามมาตรฐาน แต่ยังมีปัญหาในเรื่องวิธีการประเมินที่ไม่หลากหลายและไม่ละเอียดเพียงพอ โอกาสอยู่ที่การพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อุปสรรคคือบางเกณฑ์ไม่สอดคล้องกับบริบทมหาวิทยาลัย แนวทางพัฒนาคือการปรับกระบวนการให้หลากหลายและเน้นคุณภาพที่ตอบโจทย์สังคม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพบริบทในปัจจุบันที่เป็น จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีหลักสูตรทางด้านการศึกษาโดดเด่นไปตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะ มีการปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีการร่างหลักสูตรระยะสั้น เช่น การเป็นผู้ตัดสินและผู้ฝึกสอนกีฬา เป็นต้น มีจุดอ่อน คือ ขาดหลักสูตรที่เอื้อต่อกีฬาที่ไม่มีเวลาเข้ามาศึกษาในสถานศึกษา และหลักสูตรบางวิชาขาดความโดดเด่นในการดึงดูดผู้เรียน มีโอกาส คือ เศรษฐกิจกีฬาเติบโตสร้างโอกาสให้งานกีฬา กีฬาที่มีความนิยมมีความน่าสนใจที่จะเปิดหลักสูตรระยะสั้น ผู้เรียนชาวต่างชาติให้ความสนใจที่จะเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และสังคมผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น มีอุปสรรค คือ การแข่งขันค่อนข้างสูงจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศที่เปิดหลักสูตรที่เหมือนกัน ผู้เรียนบางคนไม่สนใจที่จะเรียนศาสตร์ทางด้านกีฬา และอัตราการเกิดลดลงทำให้จำนวนผู้เรียนลดลง ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า มีจุดแข็ง คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนได้รับการยอมรับ ด้านความมีน้ำใจ มีจิตสาธารณะสูง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรู้เฉพาะทาง ในด้านที่ตนเองถนัด ด้านทักษะทางด้านปัญญา ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในทักษะวิชาชีพ ทักษะปฏิบัติ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นดี ด้านอื่น ๆ ผู้เรียนมีทักษะทางด้านร่างกายค่อนข้างดีและมีความสามารถทางการกีฬาที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล มีจุดอ่อน คือ ขาดทักษะที่จำเป็นตามยุคสมัย เช่น ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการ

คิดวิเคราะห์ เป็นต้น ขาดทักษะเชิงวิชาการ รวมถึงมีระดับความรู้ทางภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีโอกาส คือ มาตรฐานวิชาชีพเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยสามารถสร้างสมรรถนะตามที่ต้องการได้ มีอุปสรรค คือ สภาพเศรษฐกิจและสังคม อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้เรียน เช่น การจัดการเงินหรือเวลาในการศึกษา เป็นต้น ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีจุดแข็ง คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย เช่น จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไซต์ รวมถึงมีวิธีการสอนที่มีความหลากหลาย และมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่ไม่มีเวลาเข้ามาเรียนในสถานศึกษาที่เรียกว่าโปรแกรมพิเศษ โดยใช้เกณฑ์การวัดผล และประเมินผลสำหรับนักศึกษาที่แตกต่างจากเกณฑ์ของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย มีจุดอ่อน คือ บางรายวิชายังมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลายและบางรายวิชายังไม่บูรณาการกิจกรรม การเรียนการสอนกับกิจกรรมภายนอก มีโอกาส คือ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนได้ มีอุปสรรค คือ กิจกรรมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยทำให้ระยะเวลา ในการเรียนการสอนในบางรายวิชาลดลง ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า มีจุดแข็ง คือ ด้านบุคลากรส่วนมากมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการกีฬาทั้งในระดับชาติและนานาชาติเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน มีศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา สนามกีฬา อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการกีฬา ที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และการพัฒนากีฬาสู่ความเป็นเลิศ มีจุดอ่อน คือ การขาดแคลนบุคลากรและการไม่มีแผนบริหารจัดการที่ชัดเจน บุคลากรส่วนหนึ่งไม่มีวุฒิการศึกษาที่เพียงพอ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ครอบคลุมงานวิจัยและการศึกษากีฬา และการสนับสนุนงบประมาณไม่เพียงพอ มีโอกาส คือ รัฐบาลสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางด้านกีฬาระดับชาติและมีการจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติซึ่งช่วยสร้างชื่อเสียงและรายได้ มีอุปสรรค คือ การแข่งขันภายนอกและงบประมาณที่จำกัดและปัญหาในการบริหารทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสม ด้านกระบวนการประเมินผล พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีกระบวนการประเมินผลตามขั้นตอนและเป็นไปตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา มีการประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง โดยมีการประเมินทั้งในขณะที่กำลังการเรียนการสอนและภายหลังจากการเรียนการสอน มีจุดอ่อน คือ บางรายวิชาไม่มีวิธีการประเมินผลที่ไม่หลากหลายและกระบวนการประเมินผลบางครั้งไม่ชัดเจนในความสำเร็จ มีโอกาส คือ มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาระบบการประเมินผลให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ มีอุปสรรค คือ การใช้เกณฑ์การประเมินบางอย่างไม่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เน้นเรื่องการทำงานวิจัย (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563)

2. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร พบว่า 1) ควรเน้นหลักสูตรที่มีความเฉพาะและความหลากหลายและครอบคลุมศาสตร์ทางด้านการกีฬาและออกแบบให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ 2) โดยเปิดโอกาสให้คณะและหลักสูตรอื่นได้บูรณาการระหว่างหลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านกีฬา เช่น หลักสูตรที่พัฒนาตัวนักกีฬา โดยเฉพาะ เช่น หลักสูตรกีฬาเทนนิส หลักสูตรกีฬาบาสเกตบอล หลักสูตรกีฬา เทเบิลเทนนิส หลักสูตรกีฬาวอลเลย์บอล เป็นต้น 3) เปิดหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ อุปกรณ์หรือนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ โค้ชการออกกำลังกายสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4) หลักสูตรเก็บหน่วยกิตสะสม (Credit Bank) เพื่อนำหน่วยกิตมาเทียบโอนหน่วยกิตหรือเพื่อรับ ใบประกาศนียบัตร และ 5) หลักสูตรนานาชาติสำหรับชาวต่างชาติที่มีความต้องการเข้ามาเรียนในประเทศไทยสอดคล้องกับ มารุต พัฒนาผล กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชากรในอนาคตว่าควรมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร และมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหลักหรือหัวใจของการศึกษา (มารุต พัฒนาผล, 2567) ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิต

และการทำงานในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ความรอบรู้เรื่องเทคโนโลยี ทักษะชีวิต และอาชีพ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษ เช่น บุคลากรทักษะทางด้านภาษาอังกฤษไว้ในการเรียนการสอนทุกรายวิชา จัดโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มเติมทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพด้านกีฬาสูงสุดของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับ ชลณา ม่วงหวาน กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในสังคมความรู้ คือ ทักษะการคิด วิเคราะห์ ทักษะในการเลือกสรร และประมวลข้อมูลข่าวสาร ที่มีอยู่อย่างมากมาย การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ชลณา ม่วงหวาน, 2563) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ควรส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ 2) ใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยี และสารสนเทศทางการศึกษาเข้ามาใช้มากขึ้น 3) จัดการเรียนการสอนเน้นเป็นรายบุคคลให้เก็งเฉพาะด้าน และ 4) ในระดับบัณฑิตศึกษานับสนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ในระดับชาติและนานาชาติ สอดคล้องกับ ชลณา ม่วงหวาน กล่าวว่า ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยีโลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์กับเครือข่ายความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงานความเป็นสังคมเมืองประเทศไทยจำเป็นต้องค้นหายุทธศาสตร์ใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษา, ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านบุคลากร มหาวิทยาลัยควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากร โดยร่วมมือกับสมาคมกีฬาหรือองค์กรทางการกีฬาทั้งในประเทศและต่างประเทศทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้ทุนการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพื่อพัฒนาอาจารย์ให้มีระดับคุณวุฒิทางการศึกษาที่ตรงและสูงขึ้น ให้ทุนการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สำหรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติที่มีศักยภาพในการเป็นนักกีฬาระดับชาติหรือนานาชาติเพื่อให้กลับเข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัย ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรโดยการเพิ่มพูนทักษะความรู้และประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาดูงาน การสัมมนา การฝึกอบรม ผู้ฝึกสอน และการฝึกอบรมผู้ตัดสินให้ครอบคลุมทุกกีฬาทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ทั้งที่มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติหรือองค์กรภายนอกจัดขึ้น และควรจัดทำแผนบริหารบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนให้มีความชัดเจนโดยกำหนดคุณวุฒิระดับปริญญาโท และปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการและรับเข้าให้เพียงพอในทุกวิทยาเขต (ชลณา ม่วงหวาน, 2563) สอดคล้องกับ อัสรี สะอิดี กล่าวว่า สมรรถนะ (competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กรได้ (อัสรี สะอิดี, 2562) และยังสอดคล้องกับประกาศของ คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา กล่าวว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเอง ให้มีสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาของตนเอง ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2566) 2) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการในองค์กร รวมถึงเพิ่มและปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพและทันสมัย สอดคล้องกับ ปริญญาพร ขุนพรม กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการทำงานร่วมกันผ่านระบบคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ถูกต้อง แม่นยำและรวดเร็วในการนำมาใช้ประโยชน์ (ปริญญาพร ขุนพรม, 2564) และยังสอดคล้องกับ พันธุ์ระวี ดันดินันต์ กล่าวว่า บริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาโดยเลือกการซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารแนะนำการใช้ให้ถูกวิธี การระมัดระวังการใช้ไม่ให้ชำรุด

เสียหาย และการบำรุงรักษา การทำความสะอาดหลังจากการใช้ การซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด (พันธุ์ระวี ตันตินิรันดร์, 2561) 3) ด้านการบริหารงบประมาณควรบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จัดระบบการบริหารเงินรายได้ เงินจัดสรรจากส่วนกลาง และเงินอุดหนุนให้เกิดสภาพคล่อง รวมถึงหารายได้เพิ่มด้วยตัวของมหาวิทยาลัยเอง ซึ่งเซอร์วิสมา ยกล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดทำงบประมาณในองค์กรสามารถทราบแผนการใช้งานของแต่ละแผนกได้ชัดเจน เป็นเครื่องมือในการบริหารเงินในโครงการต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ (Service mind (เซอร์วิซ มายน์), 2557) ด้านกระบวนการประเมินผล พบว่า 1) มหาวิทยาลัยควรทำการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 2) สร้างระบบการประเมินสมรรถนะผู้เรียนย้อนกลับที่มีความชัดเจนสามารถประเมินผลได้ครอบคลุมภายหลังจากบัณฑิตจบการศึกษาโดยมุ่งเน้นการประเมินผลที่คุณภาพของกิจกรรมทางการศึกษาใน 3 มิติ คือ คุณภาพปัจจัยนำเข้า คุณภาพของกระบวนการ และคุณภาพของการผลิต สอดคล้องกับ วรณดี แสงประทีปทอง กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้รู้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพจำเป็นต้องประเมินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ประการ ได้แก่ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) และการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) (วรณดี แสงประทีปทอง, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านสมรรถนะผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุน การเรียนการสอน และด้านกระบวนการประเมินผล 2) แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร: ควรสร้างความเฉพาะและหลากหลาย โดยร่วมมือกับสมาคมกีฬาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ในแต่ละวิทยาเขต ด้านสมรรถนะผู้เรียน: เน้นส่งเสริมทักษะสารสนเทศ เทคโนโลยี และอาชีพ รวมถึงการพัฒนาภาษาอังกฤษและกีฬา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน: ควรบูรณาการการเรียนรู้กับชุมชน ใช้เทคโนโลยีและสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานระดับชาติ ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน: พัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรโดยให้ทุนการศึกษาต่อในระดับสูงสุด เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ทางด้านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และจัดทำแผนบริหารบุคลากรที่มีความชัดเจน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการ ปรับปรุงวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัย บริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเกิดสภาพคล่อง เพิ่มรายได้โดยให้หน่วยงานภายนอกเข้าสถานที่หรือทำธุรกิจกีฬา ด้านกระบวนการประเมินผล: ควรมีระบบที่ชัดเจนและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ในส่วนของข้อเสนอแนะ คือ เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2566). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิ

ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.ops.go.th/th/chs-downloads/edu-standard/item/8494-2566>.

ชลณา ม่วงหวาน. (2563). การนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.

ปริญญพร ขุนพรม. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พันธุ์ระวี ตันตินิรันดร์. (2561). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนปณยาพัฒนาการ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 - 2565. ชลบุรี: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.

มารุต พัฒนา. (2567). แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วรรณดี แสงประทีปทอง. (2561). แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 7(1), 1-10.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานผลการศึกษากพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนครศรีอยุธยา: บริษัท เทียนวัฒนาพรินท์ติ้ง จำกัด.

สุกานดา จงเสริมตระกูล. (2566). เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัยในยุคการเปลี่ยนฉบับพลังทางดิจิทัล. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 15(3), 126-135.

อจศรา ประเสริฐสิน. (2554). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัสรี สะอิดี. (2562). สมรรถนะครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21. e-Journal of Education Studies, 1(4), 14-24.

Hoshi, T. (2022). Trends of future education. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.disruptignite.com/blog/education2030>.

Service mind (เซอร์วิช มายน์). (2557). ประโยชน์การจัดทำงบประมาณในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2567 จาก <https://www.servicemind.training/16973720/ประโยชน์การจัดทำงบประมาณในองค์กร>

แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT SYSTEM OF THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY

หฤชนันท์ จันทรทอง, นักสวรรถณ เจริญชัยภินันท์*, อนันต์ มลารัตน์

Haruesanunt Janthong, Napassawan Charoenchaipinan*, Anan Malarat

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jackswu2523@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสองกลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ ซึ่งรวมถึงผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านสมรรถนะผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านกระบวนการประเมินผล 2) แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในด้านหลักสูตรมีการเสนอให้สร้างหลักสูตรที่มีความเฉพาะและหลากหลายร่วมมือกับสมาคมกีฬาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรและสร้างเอกลักษณ์ในแต่ละวิทยาเขต ด้านสมรรถนะผู้เรียน ควรมีการส่งเสริมทักษะสารสนเทศ เทคโนโลยี ชีวิต ภาษาอังกฤษ และกีฬา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ควรบูรณาการรายวิชากับการบริการชุมชน ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศ เน้นการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานระดับชาติและนานาชาติในระดับบัณฑิตศึกษา รวมถึงพัฒนาโปรแกรมพิเศษสำหรับนักกีฬา ด้านการบริหารทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรม รวมถึงจัดทำแผนบริหารบุคลากรที่มีความชัดเจน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้ทันสมัย และด้านกระบวนการประเมินผลควรพัฒนาระบบการประเมินผลให้มีความหลากหลายและชัดเจน

คำสำคัญ: ระบบการจัดการเรียนรู้, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research article aimed to 1) examine the current state of the Learning Management System at Thailand National Sports University, and 2) propose guidelines for its development. The study employed a qualitative approach with two sample groups: service providers, including administrators, instructors, and staff, and service recipients, consisting of students and graduates,

totaling 20 participants. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using SWOT Analysis and Content Analysis techniques. The research findings revealed that the Learning Management System at Thailand National Sports University encompassed five main areas: curriculum, student competencies, teaching and learning processes, resource management and instructional support, and evaluation processes. The proposed development guidelines for the Learning Management System were as follows: For the curriculum, it was suggested to create specialized and diverse programs in collaboration with sports associations and various organizations to develop personnel and create unique identities for each campus. For student competency, it was recommended to promote information technology, life, English, and sports skills. In the teaching and learning process, courses were recommended to be integrated with community service, utilizing technology and information media, emphasizing personalized learning, and supporting the publication of national and international works at the graduate level, including the development of special programs for athletes. In terms of resource management and instructional support, it was recommended to develop staff expertise, provide scholarships and training, and create clear personnel management plans, promoting the use of information technology in management and modernizing equipment. Lastly, the assessment process was recommended to be developed to include diverse and clear evaluation methods.

Keywords: Learning Management System, Thailand National Sports University, Development Guidelines

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดในเวลาอันสั้นทำให้โลกเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางดิจิทัล (สุกานดา จงเสริมตระกูล, 2566) ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การสื่อสาร การประกอบอาชีพ รวมถึงการจัดการศึกษา ความเข้าใจกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประกอบการวางแผนนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) รวมไปถึงกระแสของการศึกษาในอนาคตจะไปในทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ระบบคอมพิวเตอร์จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นอกจากนี้สถาบันการศึกษาที่ไม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นอาจต้องปิดตัวไปในอนาคต (Hoshi, T., 2022) ดังนั้น การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลอย่างมากต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากการช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการนำเอาแนวคิดในการจัดการระบบของการทำงานมาปรับใช้ ในการจัดการศึกษา และมีการสร้างองค์ประกอบที่มีลำดับ ขั้นตอน และความสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2553) ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้คือการให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าใจความสำคัญของการปรับตัวตามแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านหลักสูตรพบว่า ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยหลายแห่งที่จัดการศึกษาหลากหลายสาขาวิชา ซึ่งมีการเปิดการเรียนการสอนด้านการศึกษาด้วยทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นต้น และมหาวิทยาลัยในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยแห่งบูรไนดารุสซาลาม มหาวิทยาลัย

ภูมิรินทร์พนมเปญ มหาวิทยาลัยอย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมาลาया มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย เป็นต้น (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งต้องเผชิญการแข่งขันกับมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในประเทศและอาเซียน เนื่องจากการศึกษาหลากหลายสาขาวิชาที่เปิดสอน รวมถึงแนวโน้มการศึกษาในอนาคตที่เน้นทักษะอาชีพ อาจทำให้มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาหลักสูตรที่มีความเฉพาะและตอบสนองตลาดแรงงานเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียในระยะยาว (Hoshi, T., 2022) และเนื่องจากหลักสูตรของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่เป็นระบบ กำหนดระยะเวลาเรียน การวัดและประเมินผล เป็นเงื่อนไขที่แน่นอน รวมถึงจำกัดเฉพาะนักศึกษาที่เข้ามาเรียน และหลักสูตรยังมีความหลากหลาย (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งในอนาคตถ้ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติยังไม่พัฒนาหรือสร้างหลักสูตรใหม่ที่มีความเฉพาะและตอบสนองต่อตลาดแรงงานอาจส่งผลเสียในระยะยาวได้ และจากผลการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นการแข่งขันกีฬาของนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมระดับประเทศ พบว่า ผลการแข่งขันย้อนหลัง 3 ปี พ.ศ. 2562 - 2566 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติทำผลงานได้ดีขึ้นตามลำดับ แต่ยังได้เหรียญรางวัลรวมอยู่ในอันดับที่ 2 รองจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี รวมถึงมีนักศึกษาที่เข้าร่วมและได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2565 อยู่ที่ร้อยละ 10 - 20 เปอร์เซนต์ (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่เอื้อให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้บรรลุการเป็นผู้นำทางด้านการผลิตนักกีฬาที่มีความเป็นเลิศในระดับชาติหรือนานาชาติได้ 2. ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา และนักศึกษายังขาดทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงผู้สำเร็จการศึกษายังไม่โดดเด่นและคุณภาพของบัณฑิตยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติควรที่จะพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น และ 3. ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า มหาวิทยาลัยได้มีการคัดเลือกบุคลากรตามกรอบอัตรากำลัง แต่ก็ยังมีบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากกรอบอัตรากำลังส่วนใหญ่เป็นวัยเกษียณอายุ รวมถึงสัดส่วนจำนวนอาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษากำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ปี พ.ศ. 2565 พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 50 และมหาวิทยาลัยยังไม่มีแผนบริหารอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563) ทั้งนี้ แหล่งทรัพยากรทางการศึกษาและกีฬายังไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ในปี พ.ศ. 2565 พบว่า ไม่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการในองค์กร (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563)

ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวโน้มของการจัดการศึกษาของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Trends) ในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติจึงควรมีการปรับเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และรองรับต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และหาแนวทางป้องกันไม่ให้ภาพที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของระบบการจัดการเรียนรู้ในอนาคตอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่หนึ่ง

วิเคราะห์ข้อมูลบริบทระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติและกำหนดกรอบการวิจัย เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์บริบทของการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการเรียนรู้ จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล ผลงานวิจัย บทความวิชาการ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวแปรอนาคตภาพระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2. ขั้นตอนที่สอง

2.1 สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2.2 เตรียมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ (Provider) จำนวน 12 คน และผู้รับบริการ (Customer) จำนวน 8 คน รวมจำนวน 20 คน

2.3 เกณฑ์การคัดเลือกคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเกณฑ์การคัดเลือกและขอความร่วมมือมา เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้บริการ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติโดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผู้บริหาร คือ ผู้ดำรงตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่หรือผู้มีประสบการณ์การทำงานในการบริหารมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เช่น อธิการบดี รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต เป็นต้น 2) อาจารย์ คือ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีประสบการณ์สอน 10 ปีขึ้นไป และ 3) เจ้าหน้าที่ คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

กลุ่มที่ 2 ผู้รับบริการ คือ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) ผู้เรียน คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และ 2) ผู้ใช้บัณฑิต คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมาจัดทำเป็นข้อคำถาม

2.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.5.1 ผู้วิจัยนำข้อคำถามดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ และต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า .50 (อัสตรา ประเสริฐสิน, 2554) โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิต และผู้เรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ หรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เท่ากับ 1 และแบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ หรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เท่ากับ 0.8

2.5.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ไปทดลองสัมภาษณ์ พบว่า โดยส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ได้

2.6 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ดังกล่าวไปสัมภาษณ์จริงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 2 กลุ่ม รวมจำนวน 20 คน โดยบันทึกคำให้สัมภาษณ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำผลที่ได้มาสรุปความ

3. ขั้นตอนที่สาม

3.1 เตรียมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้บริการ (Provider) คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 2) ผู้รับบริการ (Customer) คือ ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องชุดเดิม จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเกณฑ์การคัดเลือกและ ขอความร่วมมือมาเป็นผู้ให้ข้อมูล

3.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่สองมาระดมความคิดเพื่อให้ได้สภาวะระบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค รวมถึงแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

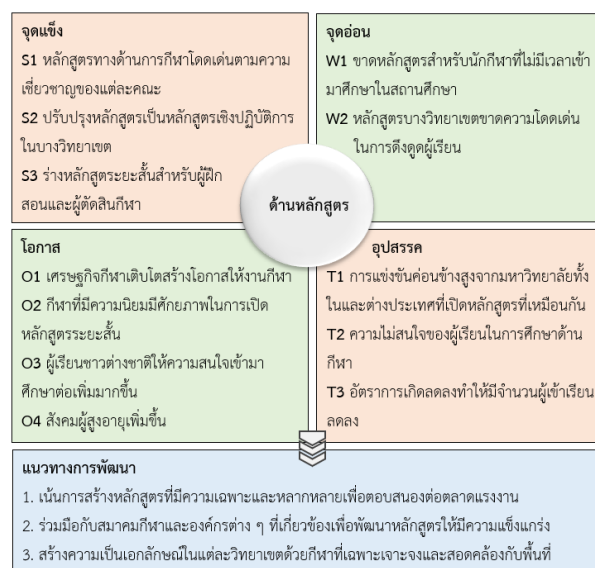
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อให้ได้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการทำ SWOT Analysis เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้และนำผลที่ได้มาสรุปความ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านสมรรถนะผู้เรียน 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ 5) ด้านกระบวนการประเมินผล ซึ่งได้สภาพปัจจุบันที่เป็น จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

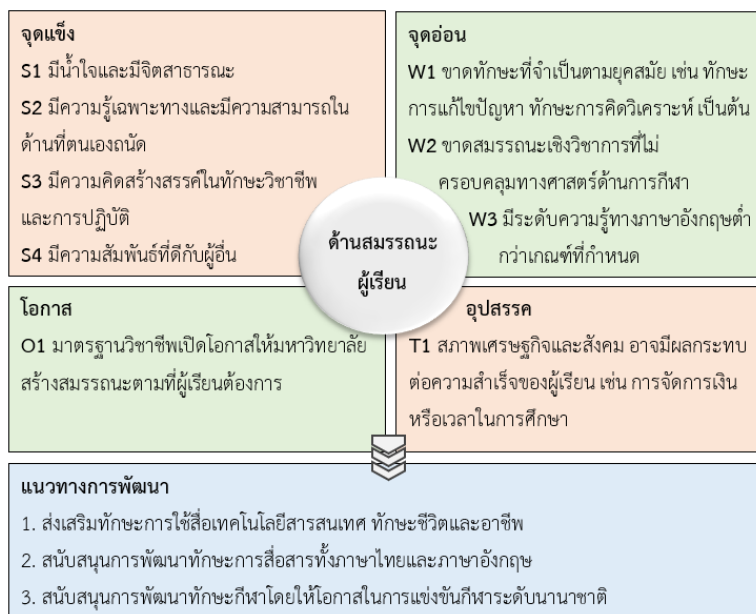
2. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีรายละเอียดตามภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 ด้านหลักสูตร

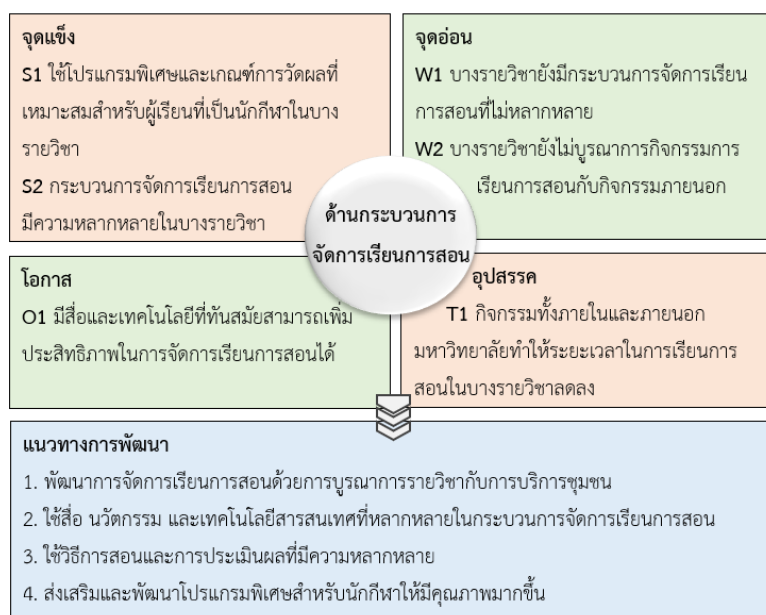

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาด้านกีฬามีจุดแข็งในการเน้นความเชี่ยวชาญและการปฏิบัติ แต่ขาดหลักสูตรสำหรับนักกีฬาที่ไม่มีเวลาเรียน โอกาสคือการสนับสนุนจากภาครัฐและความสนใจด้านสุขภาพ แต่อุปสรรคคือการแข่งขันสูงและจำนวนนักเรียนลดลง แนวทางพัฒนาคือสร้างหลักสูตรหลากหลายและร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ

ภาพที่ 2 ด้านสมรรถนะผู้เรียน

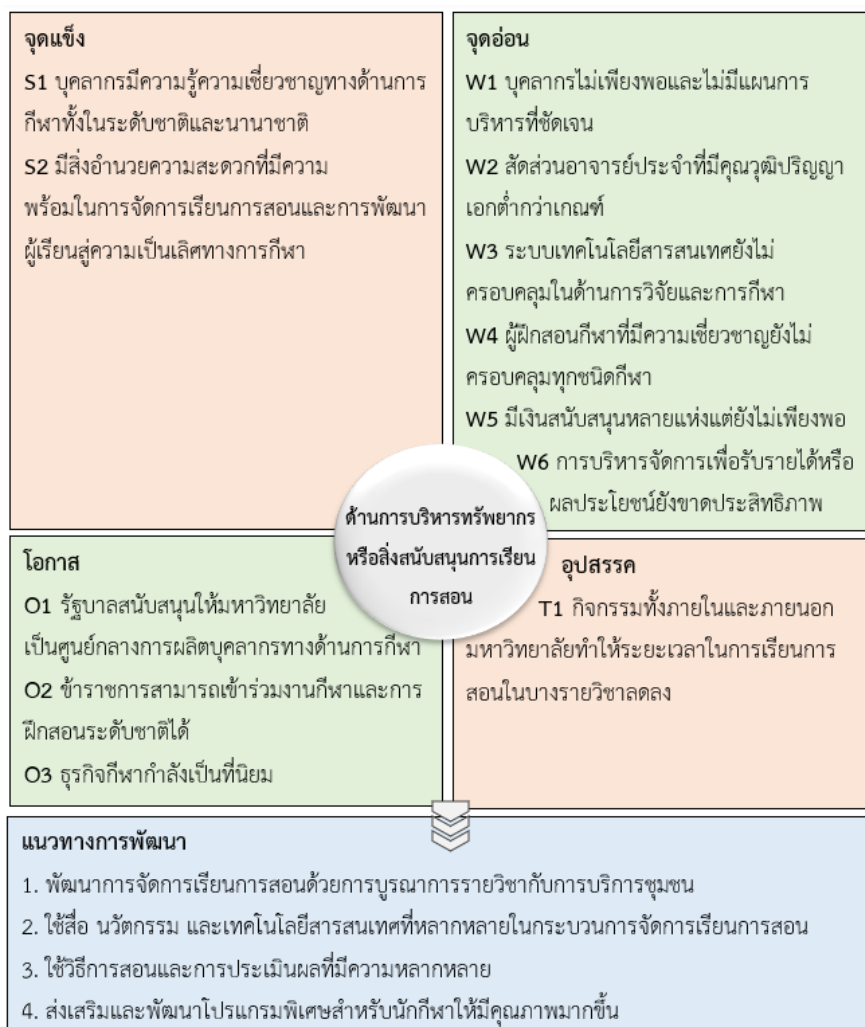
จากภาพที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะผู้เรียนมีจุดแข็งในด้านทักษะวิชาชีพและการปฏิบัติจริง แต่ขาดทักษะการแก้ปัญหาและภาษาอังกฤษ โอกาสในการพัฒนาคือการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่วนอุปสรรคคือข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ แนวทางพัฒนาคือการส่งเสริมทักษะเทคโนโลยีและภาษา

ภาพที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

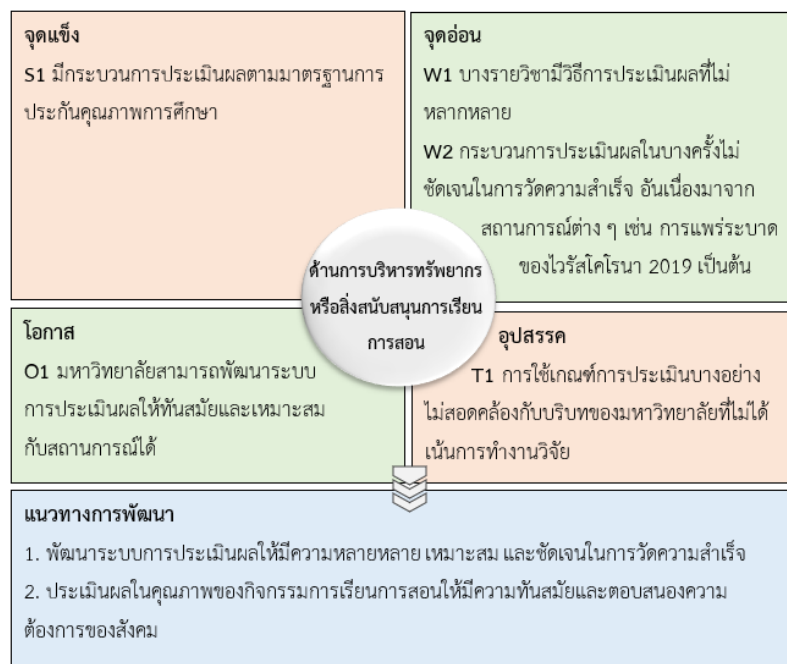

จากภาพที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีจุดแข็งในด้านการใช้โปรแกรมที่เหมาะสมและระบบที่มีประสิทธิภาพ แต่ขาดความหลากหลายในการสอน โอกาสคือการนำเทคโนโลยีมาใช้ ส่วนอุปสรรคคือข้อจำกัดในการสอนวิชาที่หลากหลาย แนวทางพัฒนาคือปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัยและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

ภาพที่ 4 ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

จากภาพที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า แผนการบริหารทรัพยากรด้านการเรียนการสอนชี้ให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของบุคลากรในระดับชาติและนานาชาติ รวมถึงการเข้าถึงการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรและแผนการบริหารที่ชัดเจน รวมถึงเทคโนโลยีและงบประมาณที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ โอกาสสำคัญมาจากการสนับสนุนของรัฐที่ต้องการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางด้านกีฬา การแข่งขันระดับชาติยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างชื่อเสียง ในทางกลับกัน งบประมาณที่จำกัดและการแข่งขันภายนอกยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ แนวทางการพัฒนาคือการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้และส่งเสริมกิจกรรมกีฬาที่มีคุณภาพมากขึ้น

ภาพที่ 5 ด้านกระบวนการประเมินผล

จากภาพที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการศึกษาที่มีจุดแข็งในการประกันคุณภาพตามมาตรฐาน แต่ยังมีปัญหาในเรื่องวิธีการประเมินที่ไม่หลากหลายและไม่ละเอียดเพียงพอ โอกาสอยู่ที่การพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อุปสรรคคือบางเกณฑ์ไม่สอดคล้องกับบริบทมหาวิทยาลัย แนวทางพัฒนาคือการปรับกระบวนการให้หลากหลายและเน้นคุณภาพที่ตอบโจทย์สังคม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพบริบทในปัจจุบันที่เป็น จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีหลักสูตรทางด้านการศึกษาโดดเด่นไปตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะ มีการปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีการร่างหลักสูตรระยะสั้น เช่น การเป็นผู้ตัดสินและผู้ฝึกสอนกีฬา เป็นต้น มีจุดอ่อน คือ ขาดหลักสูตรที่เอื้อต่อกีฬาที่ไม่มีเวลาเข้ามาศึกษาในสถานศึกษา และหลักสูตรบางวิชาขาดความโดดเด่นในการดึงดูดผู้เรียน มีโอกาส คือ เศรษฐกิจกีฬาเติบโตสร้างโอกาสให้งานกีฬา กีฬาที่มีความนิยมมีความน่าสนใจที่จะเปิดหลักสูตรระยะสั้น ผู้เรียนชาวต่างชาติให้ความสนใจที่จะเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และสังคมผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น มีอุปสรรค คือ การแข่งขันค่อนข้างสูงจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศที่เปิดหลักสูตรที่เหมือนกัน ผู้เรียนบางคนไม่สนใจที่จะเรียนศาสตร์ทางด้านกีฬา และอัตราการเกิดลดลงทำให้จำนวนผู้เรียนลดลง ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า มีจุดแข็ง คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนได้รับการยอมรับ ด้านความมีน้ำใจ มีจิตสาธารณะสูง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรู้เฉพาะทาง ในด้านที่ตนเองถนัด ด้านทักษะทางด้านปัญญา ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในทักษะวิชาชีพ ทักษะปฏิบัติ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นดี ด้านอื่น ๆ ผู้เรียนมีทักษะทางด้านร่างกายค่อนข้างดีและมีความสามารถทางการกีฬาที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล มีจุดอ่อน คือ ขาดทักษะที่จำเป็นตามยุคสมัย เช่น ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการ

คิดวิเคราะห์ เป็นต้น ขาดทักษะเชิงวิชาการ รวมถึงมีระดับความรู้ทางภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีโอกาส คือ มาตรฐานวิชาชีพเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยสามารถสร้างสมรรถนะตามที่ต้องการได้ มีอุปสรรค คือ สภาพเศรษฐกิจและสังคม อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้เรียน เช่น การจัดการเงินหรือเวลาในการศึกษา เป็นต้น ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีจุดแข็ง คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย เช่น จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไซต์ รวมถึงมีวิธีการสอนที่มีความหลากหลาย และมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่ไม่มีเวลาเข้ามาเรียนในสถานศึกษาที่เรียกว่าโปรแกรมพิเศษ โดยใช้เกณฑ์การวัดผล และประเมินผลสำหรับนักศึกษาที่แตกต่างจากเกณฑ์ของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย มีจุดอ่อน คือ บางรายวิชายังมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลายและบางรายวิชายังไม่บูรณาการกิจกรรม การเรียนการสอนกับกิจกรรมภายนอก มีโอกาส คือ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนได้ มีอุปสรรค คือ กิจกรรมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยทำให้ระยะเวลา ในการเรียนการสอนในบางรายวิชาลดลง ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า มีจุดแข็ง คือ ด้านบุคลากรส่วนมากมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการกีฬาทั้งในระดับชาติและนานาชาติเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน มีศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา สนามกีฬา อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการกีฬา ที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และการพัฒนากีฬาสู่ความเป็นเลิศ มีจุดอ่อน คือ การขาดแคลนบุคลากรและการไม่มีแผนบริหารจัดการที่ชัดเจน บุคลากรส่วนหนึ่งไม่มีวุฒิการศึกษาที่เพียงพอ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ครอบคลุมงานวิจัยและการศึกษากีฬา และการสนับสนุนงบประมาณไม่เพียงพอ มีโอกาส คือ รัฐบาลสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางด้านกีฬาระดับชาติและมีการจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติซึ่งช่วยสร้างชื่อเสียงและรายได้ มีอุปสรรค คือ การแข่งขันภายนอกและงบประมาณที่จำกัดและปัญหาในการบริหารทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสม ด้านกระบวนการประเมินผล พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีกระบวนการประเมินผลตามขั้นตอนและเป็นไปตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา มีการประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง โดยมีการประเมินทั้งในขณะที่กำลังการเรียนการสอนและภายหลังจากการเรียนการสอน มีจุดอ่อน คือ บางรายวิชาไม่มีวิธีการประเมินผลที่ไม่หลากหลายและกระบวนการประเมินผลบางครั้งไม่ชัดเจนในความสำเร็จ มีโอกาส คือ มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาระบบการประเมินผลให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ มีอุปสรรค คือ การใช้เกณฑ์การประเมินบางอย่างไม่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เน้นเรื่องการทำงานวิจัย (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2563)

2. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร พบว่า 1) ควรเน้นหลักสูตรที่มีความเฉพาะและมีความหลากหลายและครอบคลุมศาสตร์ทางด้านการกีฬาและออกแบบให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ 2) โดยเปิดโอกาสให้คณะและหลักสูตรอื่นได้บูรณาการระหว่างหลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านกีฬา เช่น หลักสูตรที่พัฒนาตัวนักกีฬา โดยเฉพาะ เช่น หลักสูตรกีฬาเทนนิส หลักสูตรกีฬาบาสเกตบอล หลักสูตรกีฬา เทเบิลเทนนิส หลักสูตรกีฬาวอลเลย์บอล เป็นต้น 3) เปิดหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ อุปกรณ์หรือนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ โค้ชการออกกำลังกายสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4) หลักสูตรเก็บหน่วยกิตสะสม (Credit Bank) เพื่อนำหน่วยกิตมาเทียบโอนหน่วยกิตหรือเพื่อรับ ใบประกาศนียบัตร และ 5) หลักสูตรนานาชาติสำหรับชาวต่างชาติที่มีความต้องการเข้ามาเรียนในประเทศไทยสอดคล้องกับ มารุต พัฒนาผล กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชากรในอนาคตว่าควรมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร และมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหลักหรือหัวใจของการศึกษา (มารุต พัฒนาผล, 2567) ด้านสมรรถนะผู้เรียน พบว่า 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิต

และการทำงานในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ความรอบรู้เรื่องเทคโนโลยี ทักษะชีวิต และอาชีพ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษ เช่น บุคลากรทักษะทางด้านภาษาอังกฤษไว้ในการเรียนการสอนทุกรายวิชา จัดโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มเติมทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพด้านกีฬาสูงสุดของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับ ชลณา ม่วงหวาน กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในสังคมความรู้ คือ ทักษะการคิด วิเคราะห์ ทักษะในการเลือกสรร และประมวลข้อมูลข่าวสาร ที่มีอยู่อย่างมากมาย การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ชลณา ม่วงหวาน, 2563) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ควรส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ 2) ใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยี และสารสนเทศทางการศึกษาเข้ามาใช้มากขึ้น 3) จัดการเรียนการสอนเน้นเป็นรายบุคคลให้เก็งเฉพาะด้าน และ 4) ในระดับบัณฑิตศึกษานับสนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ในระดับชาติและนานาชาติ สอดคล้องกับ ชลณา ม่วงหวาน กล่าวว่า ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยีโลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์กับเครือข่ายความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงานความเป็นสังคมเมืองประเทศไทยจำเป็นต้องค้นหายุทธศาสตร์ใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษา, ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านบุคลากร มหาวิทยาลัยควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากร โดยร่วมมือกับสมาคมกีฬารีเอนเจอร์ทางกีฬาทันทีในประเทศและต่างประเทศทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้ทุนการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพื่อพัฒนาอาจารย์ให้มีระดับคุณวุฒิทางการศึกษาที่ตรงและสูงขึ้น ให้ทุนการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สำหรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติที่มีศักยภาพในการเป็นนักกีฬาระดับชาติหรือนานาชาติเพื่อให้กลับเข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัย ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรโดยการเพิ่มพูนทักษะความรู้และประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาดูงาน การสัมมนา การฝึกอบรม ผู้ฝึกสอน และการฝึกอบรมผู้ตัดสินให้ครอบคลุมทุกกีฬาทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ทั้งที่มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติหรือองค์กรภายนอกจัดขึ้น และควรจัดทำแผนบริหารบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนให้มีความชัดเจนโดยกำหนดคุณวุฒิระดับปริญญาโท และปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการและรับเข้าให้เพียงพอในทุกวิทยาเขต (ชลณา ม่วงหวาน, 2563) สอดคล้องกับ อัสรี สะอิดี กล่าวว่า สมรรถนะ (competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กรได้ (อัสรี สะอิดี, 2562) และยังสอดคล้องกับประกาศของ คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา กล่าวว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเอง ให้มีสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาของตนเอง ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2566) 2) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการในองค์กร รวมถึงเพิ่มและปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพและทันสมัย สอดคล้องกับ ปริญญาพร ขุนพรม กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการทำงานร่วมกันผ่านระบบคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ถูกต้อง แม่นยำและรวดเร็วในการนำมาใช้ประโยชน์ (ปริญญาพร ขุนพรม, 2564) และยังสอดคล้องกับ พันธุ์ระวี ดันดินันต์ กล่าวว่า บริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาโดยเลือกการซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารแนะนำการใช้ให้ถูกวิธี การระมัดระวังการใช้ไม่ให้ชำรุด

เสียหาย และการบำรุงรักษา การทำความสะอาดหลังจากการใช้ การซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด (พันธุ์ระวี ตันตินิรันดร์, 2561) 3) ด้านการบริหารงบประมาณควรบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จัดระบบการบริหารเงินรายได้ เงินจัดสรรจากส่วนกลาง และเงินอุดหนุนให้เกิดสภาพคล่อง รวมถึงหารายได้เพิ่มด้วยตัวของมหาวิทยาลัยเอง ซึ่งเซอร์วิสมา ยกล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดทำงบประมาณในองค์กรสามารถทราบแผนการใช้งานของแต่ละแผนกได้ชัดเจน เป็นเครื่องมือในการบริหารเงินในโครงการต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ (Service mind (เซอร์วิซ มายน์), 2557) ด้านกระบวนการประเมินผล พบว่า 1) มหาวิทยาลัยควรทำการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 2) สร้างระบบการประเมินสมรรถนะผู้เรียนย้อนกลับที่มีความชัดเจนสามารถประเมินผลได้ครอบคลุมภายหลังจากบัณฑิตจบการศึกษาโดยมุ่งเน้นการประเมินผลที่คุณภาพของกิจกรรมทางการศึกษาใน 3 มิติ คือ คุณภาพปัจจัยนำเข้า คุณภาพของกระบวนการ และคุณภาพของการผลิต สอดคล้องกับ วรณดี แสงประทีปทอง กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้รู้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพจำเป็นต้องประเมินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ประการ ได้แก่ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) และการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) (วรณดี แสงประทีปทอง, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านสมรรถนะผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุน การเรียนการสอน และด้านกระบวนการประเมินผล 2) แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร: ควรสร้างความเฉพาะและหลากหลาย โดยร่วมมือกับสมาคมกีฬาและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ในแต่ละวิทยาเขต ด้านสมรรถนะผู้เรียน: เน้นส่งเสริมทักษะสารสนเทศ เทคโนโลยี และอาชีพ รวมถึงการพัฒนาภาษาอังกฤษและกีฬา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน: ควรบูรณาการการเรียนรู้กับชุมชน ใช้เทคโนโลยีและสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานระดับชาติ ด้านการบริหารทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน: พัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรโดยให้ทุนการศึกษาต่อในระดับสูงสุด เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ทางด้านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และจัดทำแผนบริหารบุคลากรที่มีความชัดเจน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการ ปรับปรุงวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัย บริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเกิดสภาพคล่อง เพิ่มรายได้โดยให้หน่วยงานภายนอกเข้าสถานที่หรือทำธุรกิจกีฬา ด้านกระบวนการประเมินผล: ควรมีระบบที่ชัดเจนและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ในส่วนของข้อเสนอแนะ คือ เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2566). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิ

ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.ops.go.th/th/chs-downloads/edu-standard/item/8494-2566>.

ชลณา ม่วงหวาน. (2563). การนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.

ปริญญพร ขุนพรม. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พันธุ์ระวี ตันตินิรันดร์. (2561). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนปณยาพัฒนาการ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 - 2565. ชลบุรี: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.

มารุต พัฒนา. (2567). แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วรรณดี แสงประทีปทอง. (2561). แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 7(1), 1-10.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานผลการศึกษากพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนครศรีอยุธยา: บริษัท เทียนวัฒนาพรินท์ติ้ง จำกัด.

สุกานดา จงเสริมตระกูล. (2566). เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัยในยุคการเปลี่ยนฉบับพลังทางดิจิทัล. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 15(3), 126-135.

อจศรา ประเสริฐสิน. (2554). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัสรี สะอิดี. (2562). สมรรถนะครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21. e-Journal of Education Studies, 1(4), 14-24.

Hoshi, T. (2022). Trends of future education. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.disruptignite.com/blog/education2030>.

Service mind (เซอร์วิช มายน์). (2557). ประโยชน์การจัดทำงบประมาณในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2567 จาก www.servicemind.training/16973720/ประโยชน์การจัดทำงบประมาณในองค์กร.

การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงาน สถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A DEVELOPMENT OF HIGH-PERFORMANCE GOVERNMENT ORGANIZATIONS ACCORDING TO OKRs PRINCIPLES TO ENHANCE THE MANAGEMENT OF THUNGSONG PROVINCIAL POLICE STATION IN NAKHON SI THAMMARAT

ธีระวุฒิ เทพเลื่อน*, พระครูอรุณสุตาลังการ, ไพรัตน์ ฉิมหาด

Theerawut Thepluen*, Phrakhru Arunsutalangkarn, Pairat Chimhad

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: dao395521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) วิเคราะห์องค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ 2) พัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) สร้างชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บแบบสอบถามตำรวจสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง 147 นาย สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 ราย สันทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 12 ราย 2 ครั้ง และปฏิบัติการวิจัยกับตำรวจสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง 30 นาย ผลการวิจัยพบ 1) การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ มี 8 ด้าน คือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ การวัดวิเคราะห์และจัดการความรู้ การเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ การบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสงสู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ และการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ มีค่าเฉลี่ยการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสงสู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์สูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) และการวัดวิเคราะห์และจัดการความรู้ต่ำสุด ($\bar{X} = 4.29$) 2) การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ 8 ประการ คือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานและสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานบรรลุภารกิจ หน่วยงานวางแผนเชิงกลยุทธ์ต่อเนื่อง หน่วยงานปฏิบัติงานสอดคล้องความต้องการผู้รับบริการ หน่วยงานมีการจัดการความรู้ การส่งเสริมทักษะปฏิบัติงานบุคลากร การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน หน่วยงานปฏิบัติงานตามแนวคิด OKRs และหน่วยงานปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ โดยมีค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด 17 ข้อ และ 3) ชุดความรู้และตัวชี้วัดแสดงเป็น SANGDAOW Model

คำสำคัญ: องค์กรภาครัฐ, สมรรถนะสูง, หลักโอเคอาร์, สถานีตำรวจภูธร, การพัฒนาการบริหารงานภาครัฐ

Abstract

This research article has objectives as followings: 1) To analyze high-performance government organizations based on OKR principles to improve police station's administration;

2) To develop high-performance government organizations based on OKR principles to improve the administration of Thung Song Police Station, Nakhon Si Thammarat Province; and 3) To create a knowledge set and indicators for the development of high-performance government organizations based on OKR principles to improve the administration of Thung Song Police Station, Nakhon Si Thammarat Province. The research used a mixed-method approach, which included a questionnaire survey with a sample group of 147 police officers from Thung Song Police Station, in-depth interviews with 40 key informants, two focus group discussions with 12 experts, and research with 30 police officers from Thung Song Police Station. The result showed that: 1) The analysis of police station development in 8 aspects as followings; organizational leadership, strategic planning, customer focus measurement, analysis, and knowledge management, human resource focus, process management, management of Thung Song Police Station towards a high-performance public sector based on OKRs principles, and public sector management in line with Buddhist principles. In which, the average value of aspect management of Thung Song Police Station towards a high-performance public sector based on OKRs principles is the highest ($\bar{x} = 4.38$) and the least in terms of measurement, analysis and management of knowledge is the lowest ($\bar{x} = 4.29$); 2) In this regard, the implementation of the OKRs principle in developing Thung Song Police Station has been able to set 8 goals as followings; developing the working environment and supporting personnel to achieve their missions, The department continues strategic planning, the department operates in line with the needs of service recipients, the department has a knowledge management system, Promoting personnel's work skills, development of systems and work processes, the department operates according to the OKRs concept and the department operates according to Buddhism principles. There are 17 Key Results (KRs); and 3) The knowledge set, and indicators were presented as the SANGDAO Model.

Keywords: Government Organizations, High Performance, OKR Principles, Police Station, Public Administration Development

บทนำ

การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จเรียกว่า องค์กรภาครัฐสมรรถนะสูง ไม่ใช่เป็นเพียงการพัฒนาให้พร้อมตอบสนองกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มากระทบกับหน่วยงาน แต่ต้องคำนึงถึงภาพรวมของการพัฒนาประเทศ โดยยึดเอาแนวทางการพัฒนาประเทศซึ่งได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาภาครัฐไว้ ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) ครอบคลุมเป้าหมายที่ 16 คือ ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) กล่าวในยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) ตามหมุดหมายที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ของประชาชน

ในปัจจุบันนี้อำนาจภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจครอบคลุมถึงทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี (Chaturvedi, J. C., 2008) การศึกษาเรื่องการบริหารงานตำรวจยุคใหม่ (วุฒิ วิทิตานนท์, 2564) กล่าวสรุปหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาตำรวจไทยไว้ว่า หน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับ

นอกจากจะต้องทำหน้าที่ “ผู้บริหาร” มีภาวะผู้นำแล้ว ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 66 ว่า “ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติ คุณธรรม และจริยธรรม รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติราชการของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้วิจัยเห็นว่า การบริหารงานตามแนวทางที่พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ยังพบปัญหาในรูปแบบของการบริหารจัดการ เช่น ปัญหาเชิงโครงสร้างองค์กร ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น ประเด็นสำคัญที่สุดจะเป็นเรื่องลักษณะการบริหารงานยังคงเป็นรูปแบบการทำงานแบบ Top - Down กล่าวคือ เป็นกระบวนการทำงานที่มาจากผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้ออกแบบและจัดทำขึ้นมาโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของสายงานการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นตามกันมา ซึ่งหากกระบวนการทำงานมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงจะทำให้การทำงานไม่สอดคล้องกับนโยบาย หรือทำให้งานล่าช้าเพราะต้องผ่านการพิจารณาของผู้บริหารระดับสูงก่อนเสมอ

ในงานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลในภาคส่วนของการปฏิบัติงานของตำรวจระดับสถานีตำรวจภูธร เพราะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทราบถึงลักษณะการทำงาน ได้ลงมือปฏิบัติงานจริง จนเห็นถึงข้อจำกัดและปัญหาในการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้วิจัยพิจารณาว่า การบริหารในระดับสถานีตำรวจภูธรซึ่งเป็นปลายทางของส่วนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปฏิบัติงานกิจของตำรวจจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ทั้งหน่วยงานราชการ คือ สถานีตำรวจภูธรและแก่ประชาชนจนนำไปสู่สังคมที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การผสมองค์ความรู้ แนวทางการพัฒนาและรูปแบบของการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จตามหลักการโอเคอาร์ในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช การนำหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานโอเคอาร์ (OKRs) ซึ่งเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารองค์กรยุคใหม่ โดยใช้วิธีตั้งเป้าหมายเพื่อวัดผลความสำเร็จโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการทำให้สำเร็จ (จอห์น ดัวร์, 2562) มาประยุกต์ใช้ภายในหน่วยงานตำรวจจะเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานที่อาศัยความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับชั้นในการคิดวางแผนเป้าหมายการทำงาน สร้างสรรค์กระบวนการทำงาน แก้ปัญหาการทำงาน และป้องกันปัญหาในการทำงาน เพื่อให้เกิดผลการทำงานที่ประสบผลสำเร็จในระยะสั้น ทำให้เกิดแนวทางการบริหารงานที่สนองผลดีต่อการบริหารอันเป็นความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและนำองค์กรไปสู่องค์กรสมรรถนะสูงที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน (นภดล รัมโพธิ์, 2559)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์องค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ
2. พัฒนาน้องการภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. สร้างชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการผสมผสานใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวนำและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวสนับสนุน และนำผลการศึกษามาทดลองเชิงปฏิบัติการ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย เก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จำนวน 225 นาย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 147 นาย ด้วยสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เพื่อวิเคราะห์องค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 กระบวนการวิจัย คือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 ราย แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการตำรวจระดับปฏิบัติจากสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง 25 นาย ข้าราชการตำรวจระดับบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง 5 นาย ประชาชนผู้ใช้บริการ 4 ราย ผู้เชี่ยวชาญด้านไอเคอาร์ 3 ราย และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานเชิงพุทธ 3 ราย เพื่อพัฒนาหลักการพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ราย เพื่อนำเสนอชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการนำเสนอชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชกับกลุ่มเป้าหมายเชิงปฏิบัติการ คือ ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง 30 นาย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ

1.1 ผลการวิเคราะห์องค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจจากแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 8 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและด้านการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ ($\bar{X} = 4.34$) ด้านการนำองค์กร ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการจัดการกระบวนการ ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.31$) ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ($\bar{X} = 4.31$) ส่วนด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{X} = 4.29$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจ

(n = 147)

การพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์เพื่อยกระดับ การบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการนำองค์กร	4.33	0.77	มาก
2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.31	0.75	มาก
3. ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.38	0.72	มาก
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	4.29	0.81	มาก
5. ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	4.31	0.79	มาก
6. ด้านการจัดการกระบวนการ	4.33	0.76	มาก
7. ด้านการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง	4.38	0.74	มาก
จ.นครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักไอเคอาร์			
8. ด้านการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ	4.34	0.74	มาก
รวม	4.33	0.76	มาก

โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านการบริหารงานสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการนำองค์กรและด้านการจัดการกระบวนการ ส่วนด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการนำองค์กร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ทิศทาง และความคาดหวังที่ชัดเจน มีวิธีการสื่อสารที่ดีในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และขั้นตอนปฏิบัติงานกับบุคลากรทุกระดับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานีดารวจภูธรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรมีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม ส่วนประเด็นที่ว่า สถานีดารวจภูธรมีวิสัยทัศน์ในการสร้างบรรยากาศการทำงาน และผลักดันบุคลากรให้ทำงานบรรลุตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้บุคลากรในระดับต่าง ๆ สามารถตัดสินใจอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการเชื่อมโยงเป้าหมาย ค่าชี้วัด เข้ากับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานีดารวจภูธรมีแผนที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนต่อการเปลี่ยนแปลงได้เท่าทันสถานการณ์ ส่วนประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการกำหนดเป้าหมายและมองเห็นถึงอุปสรรคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในค่านิยมการทำงานเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การให้บริการของสถานีดารวจภูธรมีการคำนึงถึงผลประโยชน์รวมทั้งความสะดวกสบายของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการสำรวจความพึงพอใจผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีระบบข้อมูลสารสนเทศพร้อมใช้งานและเข้าถึงได้ง่าย ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ และประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานีดารวจภูธรมีการเก็บ ข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสร้างนวัตกรรม ส่วนประเด็นสถานีดารวจภูธรมีระบบการรวบรวม และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรการแสวงหาและแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 5) ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และมีระบบการให้รางวัลและสิ่งจูงใจเพื่อสนับสนุนให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานีดารวจภูธรมีการมอบหมายงานที่ท้าทายและเหมาะสมเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อองค์กร ส่วนประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 6) ด้านการจัดการกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการจัดการกระบวนการที่สนับสนุนบุคลากรในการทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานีดารวจภูธรมีความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการที่สร้างคุณค่าและตัวชี้วัดที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร ส่วนประเด็นสถานีดารวจภูธรมีการปรับปรุงกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 7) ด้านการบริหารงานสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสถานีดารวจภูธรทุ่งสงมีการประเมินผลความสำเร็จเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมา คือ สถานีตำรวจภูธรทุ่งสงมีการตั้งเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนประเด็น สถานีตำรวจภูธรทุ่งสงมีการกำหนดลักษณะของความสำเร็จในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 8) ด้านการบริหาร องค์การภาคีรัฐแนวพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ประเด็นสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง มีสภาพแวดล้อมที่สงบสุข เช่น มีลักษณะการทำงานที่เอื้ออาทร ให้อภัยกัน และมีความเมตตาต่อบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด รองลงมา คือ บุคลากรของสถานีตำรวจภูธรทุ่งสงมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และนำธรรมะมาเป็น แนวทางในการปฏิบัติงาน เช่น คิดดี พูดดี ทำ ส่วนประเด็นนโยบายของสถานีตำรวจภูธรทุ่งสงมีการนำค่านิยม แนวพุทธ หลักธรรมคำสอนมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การภาคีรัฐสมรรถนะสูงตามหลัก โอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช พบว่า 1) ด้านการนำองค์กร การพัฒนา ด้านการนำองค์กร คือ การพัฒนาให้สถานีตำรวจภูธรมีวิสัยทัศน์ในการสร้างบรรยากาศการทำงาน และผลักดันบุคลากร ให้ทำงานบรรลุตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้บุคลากรในระดับต่าง ๆ สามารถ ตัดสินใจอย่างเหมาะสม สถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ทิศทาง และความคาดหวังในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน แต่ยังพบปัญหาเรื่องประเด็นการกระจายอำนาจให้ บุคลากรในระดับต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานทั้งในเชิงคุณภาพงาน และระยะเวลาการทำงาน นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคในเรื่องระดับการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติของบุคคล ทำให้เกิดปัญหาการ กระจายอำนาจหน้าที่และความชำนาญต่องาน 2) ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาด้านการวางแผนเชิง กลยุทธ์ คือ การพัฒนาให้สถานีตำรวจภูธรมีการกำหนดเป้าหมายและมองเห็นถึงอุปสรรคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ สถานีตำรวจภูธรทุ่งสง มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงเป้าหมาย ค่าชี้วัด เข้ากับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ขององค์กร มีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีการติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อการบรรลุเป้าหมาย เชิงยุทธศาสตร์ แต่พบว่า การกำหนดแผนหรือนโยบายยังเป็นอุปสรรคปัญหาสำคัญในการปฏิบัติงานเนื่องจาก เกิดข้อปัญหาการถ่ายทอดแผนที่ไม่ชัดเจน จนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงจนกระทบสู่การทำงานที่ดีและมี ประสิทธิภาพ การกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานยังคงเกิดจากส่วนกลาง คือ ระบบ KPI ที่ยึดตามนโยบาย ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่พบการวางแผนเป้าหมายความสำเร็จรูปแบบอื่น ตลอดจนยังพบปัญหาเรื่อง การถ่ายทอดแผนเชิงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติภารกิจ 3) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาด้านการให้ความสำคัญ กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ สถานีตำรวจภูธรมีการสำรวจความ พึงพอใจผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน สถานีตำรวจภูธรทุ่งสงกำหนดให้ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทสำคัญตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด คือ กำหนดให้มีการ จัดตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) ระดับสถานีเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชน มีบทบาท และภารกิจในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ โดยมีคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการ บริหารงานตำรวจ และมีกระบวนการสำรวจความพึงพอใจในระดับภูธรจังหวัด และส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึง ความสำคัญของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้บริการ 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การพัฒนาด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ คือ สถานีตำรวจภูธร มีระบบการรวบรวม และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากร การแสวงหาและแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน สถานีตำรวจภูธร ทุ่งสงมีการเชื่อมโยงการวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นภาพรวม ไม่ได้มีการ กำหนดให้ใช้การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการกับทุกแผนงาน ยังไม่มีการวางระบบการถ่ายทอดความรู้และ แลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่ของบุคลากรรูปธรรม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานยังเกิดการสร้างนวัตกรรม ในการแก้ไขปัญหา หรือวางแนวทางสู่การปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ 5) ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การพัฒนาด้าน การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล คือ การพัฒนา สถานีตำรวจภูธรมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของ บุคลากร สถานีตำรวจภูธรทุ่งสง มีแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ตามนโยบายคนสร้างงานสำเร็จ เน้นการ

ส่งเสริมกำลังใจกับผู้นปฏิบัติงาน และมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาองค์กร อย่างไรก็ตามยังขาดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคลากรเพื่อสร้างความพร้อมในการทำงาน และยังไม่มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรเลือกพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มความชำนาญด้วยตนเองเป็น การส่งเสริมคุณค่าทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมขับเคลื่อนงานที่ดี และนำสู่ความสำเร็จของ องค์กรได้ 6) ด้านการจัดการกระบวนการ การพัฒนาด้านการจัดการกระบวนการเป็น การพัฒนาสถานีตำรวจภูธร มีการปรับปรุงกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับจาก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ สถานีตำรวจภูธรทุ่งสงมีการจัดการกระบวนการให้สำเร็จตามข้อกำหนดของ KPI มีการใช้ เทคโนโลยีและวิธีที่เหมาะสมในการเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของ กระบวนการ แต่ยังไม่พบการนำข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาจัดการกระบวนการ การนำข้อมูล ป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาวิเคราะห์ นับเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถวางแผน ประเมิน ทำความเข้าใจ และจัดระดับความสำคัญในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากสถานีตำรวจภูธรทุ่งสงยังขาดการนำข้อมูลป้อนกลับ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาช่วยการจัดการกระบวนการจะทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและตรงเป้าประสงค์ ยิ่งขึ้น 7) ด้านการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ สถานีตำรวจภูธรทุ่งสง มีการกำหนดลักษณะของความสำเร็จในการทำงาน โดยในการพัฒนาการบริหารงานสถานี ตำรวจภูธรทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์อยู่ในระยะของการอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับหลักโอเคอาร์แก่บุคลากร และการทดลองประยุกต์แนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมสอดคล้องกับ กฎระเบียบ และบริบทของภาครัฐ รวมถึงวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดตัวชี้วัดของหน่วยงานภายในควรกำหนด กรอบตัวชี้วัดแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 7.1) Committed สิ่งที่ต้องทำ 7.2) Common KPI หรือตัวชี้วัด สำคัญที่องค์กรต้องผลักดันให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด KPI หรือตัวชี้วัดสำคัญที่ผู้บริหารต้องการให้หน่วยงาน ภายในองค์กรขับเคลื่อนร่วมกัน และ 7.3) Aspirational KPI หรือตัวชี้วัดในลักษณะของ “แรงบันดาลใจ” ซึ่งได้นำ แนวความคิดของโอเคอาร์มาประยุกต์ใช้ให้หน่วยงาน และ 8) ด้านการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ สถานี ตำรวจภูธรทุ่งสงมีการจัดกิจกรรมวันพระวันสำคัญทางศาสนา มีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าวัดเพื่อฟังธรรมและนั่ง สมาธิในวันพระ แต่ยังไม่มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงหลักธรรมกับการทำงาน ซึ่งการเชื่อมโยง หลักธรรมแนวพุทธกับการบริหารองค์กร ไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมประเพณีทางศาสนา หากแต่ ควรเป็นการส่งเสริมการนำหลักธรรมคำสอนมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น หลักอิทธิบาท 4 (ธรรมสู่ การทำงานให้ประสบความสำเร็จ) สารณียธรรม 6 (ธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน) ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมพึงประสงค์ ในการทำงาน เช่น การมีสติในการทำงาน ความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน ความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ เป็นต้น

2. การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลักการโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูง มีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การพัฒนาการนำองค์กร พัฒนาเรื่อง การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และผลักดันบุคลากร ให้ทำงานบรรลุตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้บุคลากรในระดับต่าง ๆ สามารถ ตัดสินใจอย่างเหมาะสม จึงตั้ง O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า การพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานและ การสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุตามภารกิจที่มอบหมาย โดยมี KR หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 3 ตัว คือ 1) กิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีขึ้น จำนวน 2 โครงการ/กิจกรรมต่อเดือน 2) การประชุมชี้แจงภารกิจที่ชัดเจนและครอบคลุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นภายในหน่วยงาน จำนวน 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และ 3) ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ร้อยละ 90

2.2 การพัฒนาการวางแผนเชิงกลยุทธ์ พัฒนาให้สถานีดำรงจตุรรมมีการกำหนดเป้าหมายและมองเห็นถึงอุปสรรคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยตั้ง O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า การเป็นหน่วยงานที่มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง โดยมี KRs หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 3 ตัว คือ 1) การจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุม จำนวน 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และ 2) การมีแผนที่ได้รับผลการประเมิน “แผนงานยอดเยี่ยม” จำนวน 1 แผนก ต่อเดือน และผลการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ร้อยละ 90

2.3 การพัฒนาการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า การเป็นหน่วยงานที่การปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี KRs หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 2 ตัว คือ 1) ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจในการใช้บริการมากยิ่งขึ้น ร้อยละ 90 และ 2) การสร้างนวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 1 นวัตกรรม หรือแนวปฏิบัติที่ดีต่อเดือน

2.4 การพัฒนาการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ พัฒนาสถานีดำรงจตุรรมให้มีระบบการรวบรวม และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรการแสวงหาและแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ โดยกำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า หน่วยงานมีระบบการจัดการความรู้ มี KRs หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 3 ตัว คือ 1) การสร้างและใช้ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครอบคลุมทุกแผนก และ 2) การยกระดับการประเมินผลการปฏิบัติงานตนเองแบบ 360 องศา ร้อยละ 80 และผลการปฏิบัติงาน “รูปแบบคู่หู” ระดับดีมาก

2.5 การพัฒนาการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล มุ่งให้สถานีดำรงจตุรรมมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคลากร โดยกำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า การส่งเสริมบุคลากรให้มีความสามารถ ศักยภาพและทักษะสำหรับการปฏิบัติงาน มี KRs หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 2 ตัว คือ 1) โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมบุคลากรสำหรับการปฏิบัติงานในแต่ละสายงาน จำนวน 1 โครงการ/กิจกรรม ต่อ 1 เดือน และ 2) บุคลากรผ่านการประเมิน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน เป้าหมายรายเดือน เดือนที่ 1 ร้อยละ 20 เดือนที่ 2 ร้อยละ 40 เดือนที่ 3 ร้อยละ 60

2.6 การพัฒนาการจัดการกระบวนการ พัฒนาให้สถานีดำรงจตุรรมมีการปรับปรุงกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ โดยกำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า การพัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติงาน มี KR หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 1 ตัว คือ อัตราของระยะเวลาการปฏิบัติงานหรือการให้บริการลดลงร้อยละ 5

2.7 การพัฒนาการบริหารงานสถานีดำรงจตุรรมทุ่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราชสู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลัก OKRs พัฒนาสถานีดำรงจตุรรมทุ่สูงให้มีการกำหนดลักษณะของความสำเร็จในการทำงาน โดยกำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามแนวคิด OKRs มี KR หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 1 ตัว คือ การปฏิบัติงานที่บรรลุตาม OKRs ร้อยละ 80

2.8 การพัฒนาการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ พัฒนานโยบายของสถานีดำรงจตุรรมทุ่สูงมีการนำค่านิยมแนวพุทธ หลักธรรมคำสอนมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนด O (Object) หรือเป้าหมายการพัฒนาว่า หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ มี KRs หรือสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จ 2 ตัว คือ 1) กิจกรรม/ โครงการยกระดับการปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ จำนวน 2 กิจกรรม/ โครงการต่อเดือน และ 2) บุคลากรในหน่วยงานได้รับรางวัลยกย่องทางศาสนาหรือการเป็นคนดี คนต้นแบบระดับจังหวัด จำนวน 1 คน ต่อเดือน

3. การสร้างชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดำรงจตุรรมทุ่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแสดงเป็นตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงหลักโอเคอาร์เพื่อพัฒนาสถานีดารวจอุทกสงเป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูง

ประเด็นการพัฒนา	O	KRs	ตัวชี้วัด
1. การนำองค์กร สถานีดารวจอุทกสงมีวิสัยทัศน์ในการสร้าง บรรยากาศการทำงาน และ ผลักดันบุคลากรให้ทำงานบรรลุ ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้ บุคลากรในระดับต่าง ๆ สามารถ ตัดสินใจอย่างเหมาะสม	O 1 การพัฒนาสภาพ แวดล้อมการทำงานและ การสนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานให้บรรลุตาม ภารกิจที่มอบหมาย	KR1 มีกิจกรรมหรือโครงการในการ พัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ขึ้น KR2 มีการประชุมชี้แจงภารกิจที่ ชัดเจนและครอบคลุม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นภายในหน่วยงาน KR3 มีผลการปฏิบัติงานบรรลุตาม ภารกิจที่ได้รับมอบหมาย	จำนวน 2 โครงการ / กิจกรรมต่อเดือน จำนวน 1 ครั้ง ต่อ สัปดาห์ ร้อยละ 90
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ สถานีดารวจอุทกสงมีการกำหนด เป้าหมายและมองเห็นถึง อุปสรรคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	O2 เป็นหน่วยงานที่มีการ วางแผนเชิงกลยุทธ์อย่าง ต่อเนื่อง	KR4 มีการประชุมเพื่อวิเคราะห์และ ถอดบทเรียนการปฏิบัติงานอย่าง ครอบคลุม KR5 แผนกที่ได้รับผลการประเมิน “แผนงานยอดเยี่ยม” KR6 มีผลการปฏิบัติงานตามแผนที่ ได้กำหนดไว้	จำนวน 1 ครั้งต่อ สัปดาห์ จำนวน 1 หน่วยงาน ต่อเดือน ร้อยละ 90
3. การให้ความสำคัญกับ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย	O3 เป็นหน่วยงานที่การ ปฏิบัติงานสอดคล้องกับความ ต้องการของผู้รับบริการและผู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย	KR7 ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วน เสียมีความพึงพอใจในการใช้บริการ มากยิ่งขึ้น KR8 มีนวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติที่ดี สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ร้อยละ 90 จำนวน 1 นวัตกรรม หรือแนวปฏิบัติต่อ เดือน
4. การวัด การวิเคราะห์ และการ จัดการความรู้ สถานีดารวจอุทกสงมีระบบการ รวบรวม และถ่ายทอดความรู้ของ บุคลากรการแสวงหาและ แลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่ เป็นเลิศ	O4 หน่วยงานมีระบบการ จัดการความรู้	KR9 มีการสร้างและใช้ระบบ สารสนเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น KR10 ยกระดับการประเมินผลการ ปฏิบัติงานตนเองแบบ 360 องศา KR11 ระดับผลการปฏิบัติงาน “รูปแบบคู่หู”	ครอบคลุมทุกแผนก ร้อยละ 80 ผลการปฏิบัติงาน ระดับดีมาก
5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล สถานีดารวจอุทกสงมีการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ของบุคลากร	O5 การส่งเสริมบุคลากรให้มี ความสามารถ ศักยภาพและ ทักษะสำหรับการปฏิบัติงาน	KR12 มีโครงการ/กิจกรรมที่ ส่งเสริมบุคลากรสำหรับการ ปฏิบัติงานในแต่ละสายงาน KR13 มีบุคลากรที่ผ่านการประเมิน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ใน การปฏิบัติงาน	จำนวน 1 โครงการ / กิจกรรม ต่อ 1 เดือน เป้าหมายรายเดือน เดือนที่ 1 ร้อยละ 20 เดือนที่ 2 ร้อยละ 40 เดือนที่ 3 ร้อยละ 60
6. การจัดกระบวนการ สถานีดารวจอุทกสงมีการปรับปรุง กระบวนการหลักและ กระบวนการสนับสนุนของ หน่วยงานอย่างสม่ำเสมอโดยใช้ ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียอื่น ๆ	O6 การพัฒนาระบบและ กระบวนการปฏิบัติงาน	KR14 อัตราของระยะเวลาการ ปฏิบัติงานหรือการให้บริการลดลง	อัตราร้อยละ 5

ตารางที่ 2 แสดงหลักโอเคอาร์เพื่อพัฒนาสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูงเป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูง (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	O	KRs	ตัวชี้วัด
7. การบริหารงานสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลัก OKRs สถานีดารวจอุทกศาสตร์สูงมีการกำหนดลักษณะของความสำเร็จในการทำงาน	O7 หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามแนวคิด OKRs	KR15 มีการปฏิบัติงานที่บรรลุตาม OKRs	ร้อยละ 80
8. การบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ นโยบายของสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูงมีการนำค่านิยมแนวพุทธ หลักธรรมคำสอนมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่	O8 หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ	KR16 มีกิจกรรม / โครงการยกระดับการปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ	จำนวน 2 กิจกรรมหรือโครงการ ต่อ 1 เดือน

อภิปรายผล

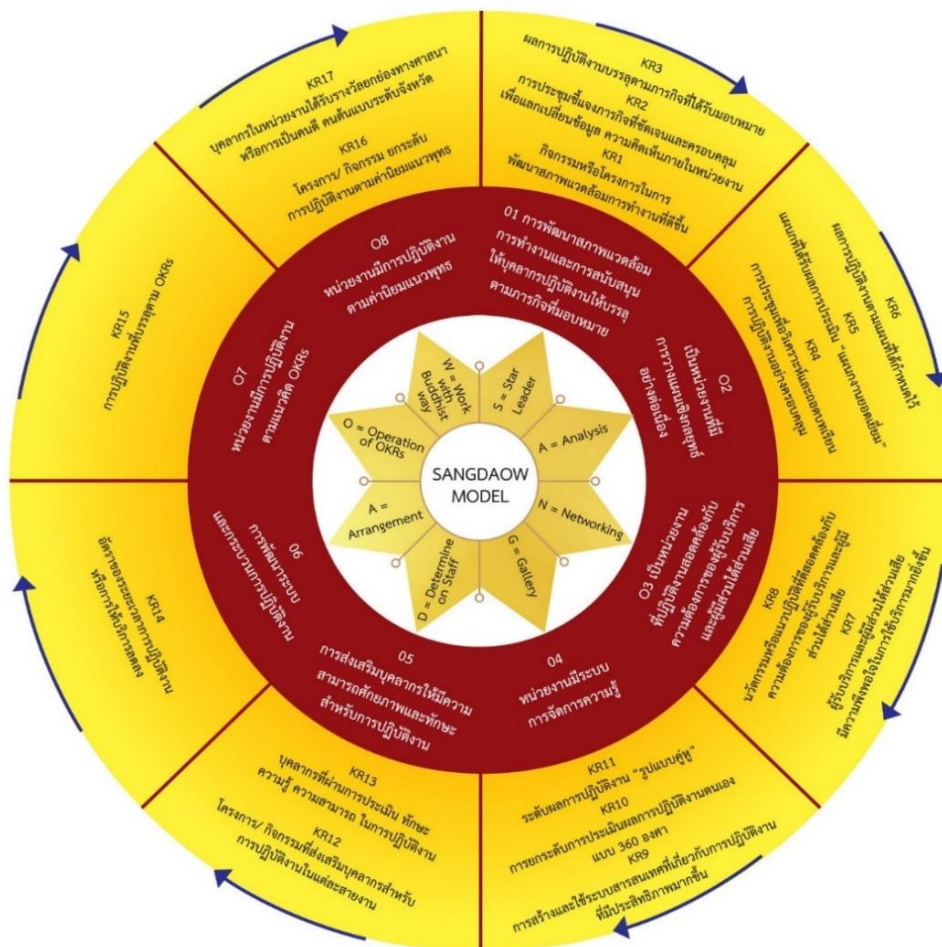
จากการวิเคราะห์ห้ององค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูงใน 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นการพัฒนา ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านการบริหารงานสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ ด้านการนำองค์กร ด้านการจัดการกระบวนการ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ส่วนด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประเด็นที่ได้คะแนนต่ำสุดเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางของการบริหารองค์กร นับตั้งแต่มีมติปฎิบัติงานเข้าที่ต้งมีระบบข้อมูลเป็นฐานในการวางแผนพัฒนา มิติกระบวนการ ในการจัดกระบวนการจัดการถ่ายทอดความรู้ และมีผลผลิตที่ต้องการการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน การพัฒนาให้สถานีดารวจมีระบบการรวบรวม และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากร การแสวงหาและแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศจึงเป็นแนวทางในการพัฒนา (วิบูลาส เจริญชัย และคณะ, 2565) และเมื่อพิจารณาถึงประเด็นการพัฒนาขององค์กรทุกประเด็น ผู้วิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขโครงสร้างการบริหารองค์กรตำรวจไทยในปัจจุบัน” ที่พบว่าองค์กรตำรวจมีประเด็นควรพัฒนาตรงกับผลการศึกษา คือ ปัญหาโครงสร้างกิจการตำรวจแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ปัญหากลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจตำรวจที่มีเพียงหน่วยงานภายในเท่านั้นที่ไม่มีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมภาคี และปัญหาการบริหารสถานีดารวจที่ไม่มีประสิทธิภาพ (ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์, 2565)

ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรภาครัฐและองค์กรตำรวจที่ผ่านมาที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารงานสถานีดารวจนครบาลสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ” ได้นำเสนอหลักของการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับแนวทางการปฏิบัติการสั่งการแบบสายการบังคับบัญชา (Top-Down) และไม่มีการกำหนดลักษณะของตัวชี้วัดความสำเร็จ (ทรงพล วัชรชัย และคณะ, 2554) แต่ในวัตถุประสงค์การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการกำหนดหลักโอเคอาร์เพื่อพัฒนาสถานีดารวจอุทกศาสตร์สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้กลายเป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูง ด้วยกิจกรรม 8 Object (เป้าหมายการพัฒนา) 17 KRs (ตัวชี้วัดความสำเร็จ) เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาแบบเชิงประจักษ์ เพราะมีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ กิจกรรม/โครงการและตัวชี้วัดความสำเร็จ และนำหลักคิดของการร่วมคิดร่วมทำและการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา เรียกว่า Bottom Up เข้ามาประยุกต์

หากมีการนำองค์กรที่ดี เกิดการกระจายอำนาจให้บุคลากรในระดับต่าง ๆ สามารถตัดสินใจอย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มสมรรถนะในการทำงานให้สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับปรัชญาของการพัฒนาที่ กล่าวไว้ว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดในการพัฒนา (พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์, 2544) และการมีส่วนร่วมทั้งการแสดงความคิดเห็นและการลงมือปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร คือ กุญแจสำคัญขององค์กรสมรรถนะสูง (พสุ เดชะรินทร์ และคณะ, 2549)

ทั้งนี้ในการสร้างชุดความรู้และตัวชี้วัดการพัฒนางานองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช นำเสนอเป็น SANGDAOW MODEL เพื่อนำแนวคิดนี้ไปพัฒนา ประยุกต์ หรือปรับใช้ให้เข้ากับสถานีตำรวจภูธรอื่น ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงให้สถานีตำรวจภูธรนั้นมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการขับเคลื่อนองค์กรสถานีตำรวจภูธรให้เกิดสมรรถนะสูงโดยกำหนดลักษณะการวัดผลความสำเร็จ สามารถนำเครื่องมือ PDCA (Plan-Do-Check-Act หรือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง) มาช่วยเสริมการขับเคลื่อน KR's ทั้ง 17 ข้อ ทำให้เกิดวงล้อของการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ การปรับปรุง กระบวนการ ซึ่งเป็นเส้นทางสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “องค์การที่มีสมรรถนะสูงในองค์กรภาครัฐ: ตามมุมมองของทฤษฎีโครงสร้างตามสถานการณ์และแนวคิดด้านวัฒนธรรม” ที่กล่าวว่าองค์กรที่มีสมรรถนะสูงนอกจากจะมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจนแล้วจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนในระยะยาวด้วย (ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ SANGDAOW

การพัฒนาสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจภูธร มีปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานขององค์กรสมรรถนะสูง 8 ด้าน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563 - 2565 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563) และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565) คือ 1) การนำองค์กร (Star Leader) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Analysis) 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Networking) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Gallery) 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล (Determine on Staff) 6) การจัดกระบวนการ (Arrangement) 7) การบริหารงานสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลัก OKRs (Operation of OKRs) และ 8) การบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ (Work with Buddhist way)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป การพัฒนาสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์มีปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานขององค์กรสมรรถนะสูง 8 ด้าน คือ 1) การนำองค์กร (Star Leader) การพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานและการสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุตามภารกิจที่มอบหมาย 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Analysis) การพัฒนาให้เป็นหน่วยงานที่มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Networking) การพัฒนาให้เป็นหน่วยงานที่การปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Gallery) การพัฒนาให้เป็นหน่วยงานมีระบบการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมบุคลากรให้มีความสามารถ ศักยภาพ และทักษะสำหรับการปฏิบัติงาน 7) การบริหารงานสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่ภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลัก OKRs (Operation of OKRs) หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามแนวคิด OKRs และ 8) การบริหารองค์กรภาครัฐแนวพุทธ (Work with Buddhist Way) หน่วยงานมีการปฏิบัติงานตามค่านิยมแนวพุทธ เกิดเป็นโมเดล SANGDAOW MODEL เพื่อนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาประยุกต์ หรือปรับใช้ให้เข้ากับสถานีดารวจภูธรอื่น ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงให้สถานีดารวจภูธรนั้นมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจภูธรทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) การพัฒนาองค์กรตำรวจให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์ เป็นส่วนเสริมที่ช่วยกระตุ้นการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่ใช้ระบบ KPI ในปัจจุบันได้ และ 1.2) การนำหลักโอเคอาร์เป็นตัวหนุนเสริมการทำงานขององค์กรตำรวจ ต้องอาศัยความพร้อมของบุคลากร ตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจในหลักโอเคอาร์กับการทำงาน การมีส่วนร่วมในการลงมือ และความแน่วแน่ในการพุ่งเป้าความสำเร็จ

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 2.1) ขุดความรู้การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจภูธร สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ทันที เพราะเป็นการดำเนินการในระยะสั้น ทำให้เกิดการกระตุ้นการทำงานที่ดี และ 2.2) การปฏิบัติตามขุดความรู้การพัฒนาองค์กรภาครัฐสมรรถนะสูงตามหลักโอเคอาร์เพื่อยกระดับการบริหารงานสถานีดารวจภูธร สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมขององค์กร รวมถึงความต้องการของบุคลากร เพื่อดึงดูดความสนใจ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 3.1) ควรมีการทบทวนวิจัยเพื่อเจาะลึกในแต่ละประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรตำรวจ ในแต่ละสายงาน เพื่อให้เกิดสมรรถนะการทำงานที่เจาะลึกและสอดคล้องกับบริบทการทำงาน จนเกิดเป็นสายปฏิบัติงานสมรรถนะสูง และ 3.2) การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป สามารถนำหลักการโอเคอาร์ไปใช้กับการพัฒนาองค์กรภาครัฐอื่น ๆ ทำให้เกิดสมรรถนะการทำงานที่ดีมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จอห์น ดัวร์. (2562). ตั้งเป้าชัด วัดผลได้ด้วย OKRs. (แปลโดย ดโนยา ตั้งอุทัยสุข). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์. (2565). สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขโครงสร้างการบริหารองค์กรตำรวจไทยในปัจจุบัน. วารสารกฎหมายสงขลานครินทร์, 4(2), 1-20.
- ทรงพล วัธนะชัย และคณะ. (2554). แนวทางการบริหารงานสถานีตำรวจนครบาลคู่งครแห่งความเป็นเลิศ. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 7(2), 63-77.
- นภดล ร่มโพธิ์. (2559). การวัดผลการปฏิบัติงานองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พสุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2549). การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูง. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนาระบบบริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2544). การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทเลิฟและลิฟเพรส จำกัด.
- ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ. (2553). องค์การที่มีสมรรถนะสูงในองค์การภาครัฐ: ตามมุมมองของทฤษฎีโครงสร้างตามสถานการณ์และแนวคิดด้านวัฒนธรรม. วารสารวิทยาการจัดการ, 27(1), 33-46.
- วินุลาศ เจริญชัย และคณะ. (2565). การสังเคราะห์องค์ประกอบองค์การสมรรถนะสูง. Journal of Modern Learning Development, 7(2), 438-454.
- วุฒิ วิทิตานนท์. (2564). การบริหารงานตำรวจยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2564 จาก <http://wutthi.central.police.go.th/images/510912/510912b.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.ocsc.go.th/civilservice>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.opdc.go.th/content/Nzc>
- Chaturvedi, J. C. (2008). Police Administration and Investigation of Crime. India: Isha Books.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก*

THE FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO USE PUBLIC TRANSPORTATION IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

สุพานุภ วงศ์ภูติ*, ณฐา เสวตนรากุล

Supanupat Wongphudee*, Natha Sawetnarakul

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขต ระยอง ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Rayong, Thailand

*Corresponding author E-mail: supanupat.w@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาถึงระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก และ 2) ศึกษาถึงระดับอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้แบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จำนวน 400 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจะใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ลักษณะการใช้บริการขนส่งสาธารณะ จะใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านยานพาหนะ ด้านพฤติกรรมพนักงานขับรถ ด้านการบริการ และด้านราคา พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมพนักงานขับรถมีระดับความสำคัญสูงสุด และทุกปัจจัยมีระดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยด้านพนักงานขับรถเป็นปัจจัยที่มีระดับความสำคัญสูงสุด ดังนั้น ควรให้ความสำคัญโดยการเลือกพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ: ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, ระบบขนส่งสาธารณะ, คุณภาพชีวิต

Abstract

This research is a quantitative research objective of this research is to, 1) Investigate the importance of factors on the decision-making process regarding the use of public transportation in the Eastern Economic Corridor development area, and 2) The influence of factors on the decision-making process regarding the use of public transportation in the Eastern Economic

Corridor development area. The population for this research includes residents in the three target provinces within the Eastern Economic Corridor (EEC) development area, namely Rayong, Chonburi, and Chachoengsao. The sampling method employed is Cluster Sampling, where sample groups are selected from the population area. Subsequently, Accidental Sampling is used. The data collection tool utilized in this research is a questionnaire. General data analysis will involve the use of Frequency Distribution and Percentage. Meanwhile, analyzing the characteristics of public transportation service usage will employ Mean ($\bar{x}$) and Standard Deviation (S.D.). For assessing the influence of various factors on the decision-making process regarding the usage of public transportation services in the EEC development area, Multiple Linear Regression Analysis will be utilized. The results of the data analysis for the 4 factors, namely, the vehicle aspect, driver behavior aspect, service aspect, and pricing aspect, reveal that the driver aspect holds the highest level of significance. Each factor has a statistically significant influence on the decision-making process of the residents in the Eastern Economic Special Development Zone regarding the use of public transportation. Among them, the driver aspect exhibits the most substantial impact. Therefore, it is important to ensure that employees are qualified and complete.

Keywords: Eastern Economic Special Development Zone, Public Transportation System, Quality of Life

บทนำ

พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 3 จังหวัดเป้าหมายที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนและสร้างความสามารถการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ภาครัฐจึงได้มีการลงทุนโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะซึ่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานขึ้นมารองรับ EEC ประกอบด้วย การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะหลักเพื่อเชื่อมโยงแหล่งกิจกรรมสำคัญระหว่างภูมิภาค การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะรองเพื่อเชื่อมโยงระบบหลักและแหล่งกิจกรรมสำคัญระหว่างเมืองในเขตเมือง และการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเสริมเพื่อเชื่อมโยงแหล่งกิจกรรมย่อยในเขตเมืองหรือพื้นที่อยู่อาศัยเข้าสู่ระบบขนส่งสาธารณะสายรอง โดยรัฐบาลคาดหวังว่าเมื่อแผนพัฒนาดังกล่าวดำเนินการแล้วเสร็จ จะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและรองรับการเดินทางของประชาชนรวมถึงนักลงทุนทั้งในและนอกพื้นที่ EEC ให้เดินทางทำกิจกรรมในชีวิตหรือการติดต่อเจรจาลงทุนทางธุรกิจได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2564)

ระบบขนส่งสาธารณะของประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับสัมปทานเข้าไปดำเนินการจัดการอย่างเป็นอิสระโดยที่ภาครัฐไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาแต่อย่างใด ทำให้กลายเป็นธุรกิจที่มีการผูกขาด ผู้ประกอบการจึงมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มราคาค่าบริการเพื่อให้ถึงจุดคุ้มทุนโดยเร็วเพื่อป้องกันการขาดทุนมากกว่าที่จะพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้ดีขึ้น ทำให้การบริการของระบบขนส่งสาธารณะที่ไม่มีการแข่งขันจึงมีคุณภาพไม่ดีพอ ไม่มีความปลอดภัย (นพวรรณ เตชสนีย์, 2561) ปัญหาดังกล่าวถูกสะสมมาอย่างยาวนานและส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเดินทางของประชาชนในแต่ละวัน แต่ความจำเป็นที่ยังต้องเดินทางเพื่อไปทำกิจกรรมในแต่ละวัน ประกอบด้วยการเดินทางไปทำงาน ไปเยี่ยมญาติ ไปโรงพยาบาล การติดต่อพบปะเพื่อการค้าขาย หรือการท่องเที่ยว จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการใช้รถส่วนตัวเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย

ในการเดินทางของตนเอง โดยการกักขัง สร้างภาระหนี้สินเพิ่มเติม ส่งผลให้เกิดการขาดการสภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยของครัวเรือนของประชาชนลดลง ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างมาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ขณะเดียวกันเมื่อจำนวนรถส่วนตัวบนท้องถนนมีความหนาแน่นขึ้น ได้ทำให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพรวมถึงความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากการจราจรของประชาชนที่เข้ามาในพื้นที่ EEC สูงขึ้น ซึ่งเห็นได้จากอัตราการเสียชีวิตของผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจร (ต่อประชากรแสนคน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2561 มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และยังก่อให้เกิดความสูญเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยโดยรวมอย่างมหาศาล ซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น คิดเป็นมูลค่าราว 5 แสนล้านบาทต่อปี ส่งผลต่อผลิตภาพโดยรวมของประเทศอย่างมาก (ณัชชา โอเจริญ, 2560)

จากปัญหาการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับการคมนาคมขนส่งภายในพื้นที่ EEC รวมทั้งจังหวัดข้างเคียงให้เชื่อมโยงกันและสร้างทางเลือกในการเดินทางให้แก่ประชาชนมีมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยผลการศึกษาที่ได้จะถูกนำเสนอให้ภาครัฐพิจารณานำไปใช้ในการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากลเพื่อสนับสนุนการเดินทางอย่างเหมาะสมและตอบสนองการเดินทางของประชาชนในชีวิตประจำวัน อำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่เศรษฐกิจต่าง ๆ และช่วยกระจายตัวนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย จนนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสะดวกสบายต่อการเดินทางและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดการเกิดอุบัติเหตุและการเสียชีวิตของประชาชนจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ส่งเสริมภาพลักษณ์และสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC จนส่งผลต่อเนื่องไปยังเศรษฐกิจภาพรวมที่ดีของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาถึงระดับอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบระดับความสำคัญและระดับอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณด้วยสูตรของยามาเน่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 399.82 หรือ 400 คน (Yamane, T., 1967) วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้แบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ EEC โดยคิดตามสัดส่วนประชากร (กรมการปกครอง, 2566) ที่อาศัยอยู่จังหวัด ชลบุรี จำนวน 207 คน ระยอง 99 คน และฉะเชิงเทรา 94 คน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 จากนั้นนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากกลุ่มประชาชนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ (Cronbach, L. J., 1951)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาจะใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลลักษณะการใช้บริการขนส่งสาธารณะของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้สถิติเชิงอ้างอิงสำหรับระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

4. การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

การทดสอบความสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างปัจจัยกับการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะใช้การทดสอบด้วยค่า Zero order ซึ่งต้องมีค่ามากกว่า 0.21 เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอย (Simmonds, P., 2017)

การตรวจสอบว่าการแทนค่าตัวแปรในสมการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาภาวะ Multicollinearity ผู้วิจัยจะทำการทดสอบความสัมพันธ์กันโดยใช้เกณฑ์ค่า Tolerance มีค่าเกิน 0.10 และ ค่า Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าน้อยกว่า 10 (Ainiyah, N. et al., 2016)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละด้านเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	1. ชาย	176	44.00
	2. หญิง	224	56.00
อายุ	1. ไม่เกิน 30 ปี	186	46.50
	2. 31 - 40 ปี	112	28.00
	1. 41 - 50 ปี	75	18.75
	2. 51 ปี ขึ้นไป	27	6.75
รายได้ต่อเดือน	1. ไม่เกิน 20,000 บาท	308	77.00
	2. 20,001 - 40,000 บาท	85	20.50
	3. 40,001 บาท ขึ้นไป	10	2.50

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง ที่เหลือเป็นเพศชาย ส่วนอายุของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีอายุไม่เกิน 30 ปี มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อายุ 31 - 40 ปี อายุ 41 - 50 ปี และอายุ 51 ปี ขึ้นไป

ตามลำดับ สำหรับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 20,000 บาท มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รายได้ต่อเดือน 20,001 - 40,000 บาท และรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการใช้ระบบขนส่งสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้ จำนวนความถี่ในการใช้ต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาที่ใช้ และจำนวนครั้งที่ใช้ต่อสัปดาห์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของวัตถุประสงค์การใช้ จำนวนความถี่ในการใช้ต่อสัปดาห์ และช่วงเวลาที่ใช้และจำนวนเงินค่าขนส่งสาธารณะที่ใช้ต่อเดือน

ข้อมูลการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ		จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์การใช้บริการ	1. เพื่อไปสถานศึกษา	88	22.00
	2. เพื่อไปเยี่ยมญาติ	49	12.25
	3. เพื่อไปประกอบอาชีพ/ติดต่อค้าขาย	113	28.25
	4. เพื่อไปพบแพทย์ตามนัดหมาย	51	12.75
	5. เพื่อการท่องเที่ยว	99	24.75
ความถี่ในการใช้บริการต่อสัปดาห์	1. ไม่เกิน 3 ครั้ง	221	55.25
	2. 4 - 6 ครั้ง	130	32.50
	3. ใช้ทุกวัน	49	12.25
ช่วงเวลาที่ใช้บริการในแต่ละวัน	1. เวลา 05:00 - 12:00 น.	234	58.50
	2. เวลา 12:01 - 18:00 น.	133	33.25
	3. เวลา 18:01 - 21:00 น.	23	5.75
	4. เวลา 21:01 - 04:59 น.	10	2.50
จำนวนเงินที่ใช้บริการต่อเดือน	2. ไม่เกิน 1,000 บาท	347	86.75
	3. 1,001 บาท ขึ้นไป	53	13.25

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพื่อไปประกอบอาชีพหรือติดต่อค้าขาย เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อไปสถานศึกษา เพื่อไปพบแพทย์ตามนัดหมาย และเพื่อไปเยี่ยมญาติ ตามลำดับ สำหรับความถี่ในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะต่อสัปดาห์มากที่สุด ได้แก่ ไม่เกิน 3 ครั้ง รองลงมา ได้แก่ 4 - 6 ครั้ง และใช้บริการทุกวัน ตามลำดับ ส่วนช่วงเวลาที่ใช้ระบบขนส่งสาธารณะ มากที่สุด ได้แก่ เวลา 05.00 - 12.00 น. รองลงมา ได้แก่ เวลา 12:01 - 18:00 น. เวลา 18:00 - 21:00 น. และเวลา 21:01 - 04:59 น. ตามลำดับ (ร้อยละ 58.50) และจำนวนค่าขนส่งสาธารณะที่ใช้ต่อสัปดาห์ส่วนใหญ่ คือ ไม่เกิน 1,000 บาท

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	ระดับความสำคัญ		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านยานพาหนะ	2.53	0.34	ปานกลาง
ด้านพฤติกรรมของพนักงาน	2.56	0.30	ปานกลาง
ด้านการบริการ	2.50	0.33	ปานกลาง
ด้านราคา	2.49	0.33	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับทั้ง 4 ปัจจัยในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความสำคัญของแต่ละปัจจัยจากมากสุดไปหาน้อยสุด ดังนี้ ปัจจัยด้านพนักงาน ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.29) ปัจจัยด้านยานพาหนะ ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.34) ปัจจัยด้านการบริการ ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.33) และปัจจัยด้านราคา ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.25)

4. ผลการวิเคราะห์ระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

การทดสอบความสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างแต่ละปัจจัยกับการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก ด้วยค่า Zero order พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.438 ถึง 0.563 ซึ่งมากกว่า 0.21 ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์และมีความสัมพันธ์กันพอที่จะนำเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอย จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่สมการด้วยการวิเคราะห์เพียงขั้นตอนเดียว (Enter Method) ผลการวิเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ปัจจัย	การตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก					
	B	Beta	t	Correlations Zero order	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.894		8.412*			
ด้านยานพาหนะ	0.115	0.144	2.675*	0.490*	0.531	1.884
ด้านพฤติกรรมของพนักงาน	0.299	0.320	6.114*	0.563*	0.559	1.789
ด้านการบริการ	0.127	0.154	2.694*	0.515*	0.473	2.116
ด้านราคา	0.122	0.145	3.072*	0.438*	0.685	1.460

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 $R^2 = 0.394$ Adjust $R^2 = 0.387$ $F = 64.072$

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า ไม่เกิดปัญหาภาวะ Multicollinearity เนื่องจากทุกตัวแปรมีค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่า Tolerance เกิน 0.1 และ ค่า VIF ไม่เกิน 10

จากค่า $R^2 = 0.394$ อธิบายได้ว่า ปัจจัยด้านยานพาหนะ ปัจจัยด้านพนักงาน ปัจจัยด้านการบริการ และปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลร่วมต่อการตัดสินใจของประชาชนในการใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ร้อยละ 39.40 เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านพนักงานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกสูงสุด (Beta = 0.320) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริการ (Beta = 0.154) ปัจจัยด้านราคา (Beta = 0.145) และปัจจัยด้านยานพาหนะ (Beta = 0.144)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านยานพาหนะ ด้านพฤติกรรมของพนักงาน ด้านการบริการ และด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wongwilai, S. et al. พบว่า ปัจจัยด้านยานพาหนะ ด้านการให้บริการ ด้านราคาค่าโดยสาร ส่งผลต่อการเลือกใช้ระบบขนส่งสาธารณะ การให้บริการระบบขนส่งสาธารณะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัย ความยั่งยืน และพัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้มีความทันสมัย และต้องผลักดันเป็นเชิงนโยบายส่งไปที่แต่ละภูมิภาคและกำหนด

สิ่งที่ควรพัฒนาและปรับปรุงอย่างเร่งด่วน คือ ความรวดเร็วในการให้บริการ ความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่มีความประหยัด ปริมาณของยานพาหนะเพียงพอ และความตรงต่อเวลาของการให้บริการ (Wongwilai, S. et al., 2019); (Thippayakraisorn, S., 2011)

เมื่อตรวจสอบค่าเฉลี่ยความสำคัญและระดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของพนักงาน สูงที่สุด ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Chensiripon, A. พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพยานพาหนะส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะมากที่สุด (Chensiripon, A., 2017) ขณะเดียวกันยังขัดแย้งกับผลการศึกษาของ วรรัมพร ศรีเนตร และภาชญา เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้ใช้ระบบขนส่งสาธารณะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านความสะดวกสบายมากกว่าปัจจัยอื่น (วรรัมพร ศรีเนตร และภาชญา เชี่ยวชาญ, 2562) นอกจากนี้ ยังขัดแย้งกับการศึกษาของ Keawprasom, P. พบว่า ปัจจัยด้านยานพาหนะส่งผลต่อการใช้รถโดยสารสาธารณะมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีความวิตกกังวลถึงปัญหาอุบัติเหตุบนเส้นทางโดยสารมากจนไม่กล้าใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะ (Keawprasom, P., 2019) ซึ่งสาเหตุสำคัญของปัญหาอุบัติเหตุส่วนใหญ่พบว่า มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของพนักงานที่มีการขับขีที่ฝ่าฝืนกฎหมายบ่อยครั้ง การไม่เคารพกฎจราจร ขาดความระมัดระวัง ขาดการอบรมความปลอดภัย (Zheng, L. et al., 2022) ปัญหาพนักงานดื่มสุราจนมีเมเาใจขณะขับขี รวมถึงปัญหาสุขภาพของพนักงานขณะปฏิบัติงาน จนส่งผลต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อระบบขนส่งสาธารณะของประชาชนลดลง ดังนั้น ภาครัฐแม้ว่าจะไม่ให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ แต่ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบพฤติกรรม การมีสติ และการกำหนดทักษะที่ดีของพนักงานในการขับขียานพาหนะ (Uttajarn, Y., 2021) รวมทั้งหาวิธีการควบคุมให้พนักงานเคารพกฎจราจรอย่างเคร่งครัด พร้อมกับการตรวจสอบสภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องคอยตรวจจับพนักงานขับขีที่เสพยาเสพติดและดื่มสุราในขณะปฏิบัติงาน รวมถึงมีแนวทางที่ดีและกำหนดมาตรฐานสำหรับการคัดเลือกพนักงานขับขี (Viroj, J. & Parinyanan, C., 2018) มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่พนักงานเพื่อขับขียานพาหนะได้อย่างถูกกฎจราจรและปลอดภัย (Jiraporn, S. et al., 2022) เมื่อพนักงานขับขีเกิดความเข้าใจและขับขียานพาหนะได้อย่างถูกต้องตามกฎจราจรอาจจะทำให้ปัญหาอุบัติเหตุลดลงได้ ทำให้ประชาชนคลายความวิตกกังวล และรับรู้ถึงความปลอดภัยจนเกิดความพึงพอใจและมีความต้องการใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะมากขึ้น (Sarawut, D., 2021)

ขณะเดียวกันการทำให้ประชาชนเกิดความประทับใจแรกพบก็เป็นเรื่องที่สำคัญและอาจเป็นเป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่จะส่งผลให้เกิดการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะมากขึ้น คือ การอบรมให้พนักงานมีกิริยามารยาทสุภาพ พนักงานมีความเต็มใจให้ความช่วยเหลือทุกครั้งที่ท่านขอใช้บริการ (Suangka, K., 2015) การแต่งกายมีความสะอาดและเรียบร้อย หรือหากพนักงานขับขีมีเครื่องแต่งกายที่เก่าก็ต้องรู้จักทำความสะอาด อีกทั้งไม่ควรดื่มสุราและสูบบุหรี่ เพราะจะทำให้ผู้ใช้บริการไม่ได้กลิ่นที่อาจก่อให้เกิดความรำคาญ (Subundit, C. et al., 2022) และหากพนักงานขับขีสามารถปฏิบัติตามได้ อาจทำให้มีภาพลักษณ์ที่ดีและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (Wichai, J., 2019) นอกจากนี้ ภาครัฐควรวิธีการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการคุกคามทางเพศอันเกิดจากตัวพนักงานขับขีและพนักงานบริการบนรถโดยสารสาธารณะที่มีต่อผู้ใช้บริการทุกเพศโดยเฉพาะเพศหญิง เช่น การสร้างระบบขนส่งสาธารณะที่เฉพาะสำหรับผู้หญิง และควรสร้างทัศนคติเกี่ยวข้องและให้ความสำคัญกับปัญหาคุกคามทางเพศในสังคมไทยให้มากขึ้น (วรภัทร พึ่งพงศ์, 2564)

จากความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมของพนักงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากภาครัฐสามารถดำเนินการหามาตรการที่เข้มงวดกับพนักงานเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ปัญหาและอุบัติเหตุเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตได้สำเร็จ อาจทำให้ประชาชนตัดสินใจใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันปัจจัยด้านยานพาหนะ ด้านการบริการ และราคาค่าโดยสารก็ต้องดำเนินการพัฒนาควบคู่กันไป จึงจะทำให้โครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่ EEC ประสบความสำเร็จจนเกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ภาครัฐลงทุนไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเป้าหมายพื้นที่ EEC ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของพนักงานมีผลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะ แต่พบว่าปัญหาด้านนี้ยังคงอยู่ เนื่องจากขาดความเข้มงวดในการคัดเลือกพนักงานฯ และรวมถึงการใช้รถใช้ถนน จึงควรมีข้อกำหนดหรือคุณสมบัติสำหรับผู้ที่เข้ารับการคัดเลือกเป็นพนักงานขับรถ ซึ่งในพื้นที่อื่นอาจจะเป็นปัจจัยด้านอื่นตามบริบทของพื้นที่จึงควรศึกษาเพิ่มเติมจากจังหวัดที่เป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต หรือจังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะได้ข้อมูลความต้องการของประชาชนในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อนำเสนอให้ภาครัฐได้นำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะของทั้งประเทศให้ได้ตรงตามความต้องการและสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ดีขึ้นและสร้างความยั่งยืน ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเป้าหมายพื้นที่ EEC ควรศึกษาเพิ่มเติมจากจังหวัดที่เป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต หรือจังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะได้ข้อมูลความต้องการของประชาชนในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อนำเสนอให้ภาครัฐได้นำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะของทั้งประเทศให้ได้ตรงตามความต้องการ เน้นความปลอดภัย สะดวกสบาย สามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ดีขึ้นและสร้างความยั่งยืนให้กับผู้ใช้ระบบขนส่งสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2566). จำนวนประชากรแยกตามรายจังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2567 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php
- ณัฏชา โอเจริญ. (2560). อุบัติเหตุทางถนนความเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2564 จาก https://tdri.or.th/2017/08/econ_traffic_accidents/
- นพวรรณ เตชสนีย์. (2561). ผู้หญิงที่ใช้ขนส่งสาธารณะ 45% ถูกคุกคามทางเพศ. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2565 จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/economics/66968/>
- วรภัทร พึ่งพงศ์. (2564). ภัยร้ายในพื้นที่สาธารณะ: หนทางการแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศกับการตกเป็นเหยื่อของผู้หญิงบนรถโดยสารประจำทางในกรุงเทพมหานคร. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย, 11(3), 411-464.
- วรัณพร ศรีเนตร และภาชญา เชี่ยวชาญ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรับบริการการเดินทางด้วยรถตู้โดยสารประจำทางสายภาคตะวันออก. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2564). แผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2565 จาก https://www.thailand.go.th/issue-focus-detail/006_056?hl=th
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). หนี้สินครัวเรือน ผลกระทบระดับประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2565 จาก <https://www.smartsme.co.th/content/100538>
- Ainiyah, N. et al. (2016). The classical assumption test to driving factors of land cover change in the development region of northern part of west Java. The International Archives of the

- Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences. Retrieved September 5, 2022, from <https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLI-B6-205-2016>
- Chensiripon, A. (2017). The Factors Affecting Customer Satisfaction with The North Eastern Line Bus Service (Research Report). Bangkok: Thammasat University.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika Journal*, 16(3), 297-334.
- Jiraporn, S. et al. (2022). Attitude and Satisfaction of Passenger Van Users (Chatuchak). *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 8(5), 151-162.
- Keawprasom, P. (2019). Factors Affecting the People's Safeness in Using Public Bus of Chumporn Bus Terminal. Research Report: Rajabhat Maha Sarakham University.
- Sarawut, D. (2021). The Satisfaction of Users of The Bangkok Mass Transit Authority Zone 2. *Rajapark Journal*, 15(39), 149-160.
- Simmonds, P. (2017). Linear Regression Analysis Primary Agreement's Test. *Journal of Research and Curriculum Development*, 7(2), 24-25.
- Suangka, K. (2015). Factors Affecting Elderly's Decisions to Use Public Transportation: The Application of Structural Equation Model. *Srinakharinwirot University Journal of Science and Technology*, 7(14), 129-142.
- Subundit, C. et al. (2022). "Motorcycle taxi" about connecting social desires. *Journal of MCU Social Development*, 7(1), 359-371.
- Thippayakraisorn, S. (2011). How did Thailand Develop the Public Transportation Systems? *Executive Journal*, 31(4), 55-58.
- Uttajarern, Y. (2021). Management Model for Reducing Accidents from Road Freight. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(6), 404-417.
- Viroj, J. & Parinyanan, C. (2018). Quality of public bus service for the elderly in Bangkok. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 3091-3104.
- Wichai, J. (2019). The Behavior of Small Vehicles Drivers on Huathanonsanamkila Road Nakohon Si Thammarat Province. *Journal of Mongkut Thaksin*, 1(1), 1-19.
- Wongwilai, S. et al. (2019). A Study demand of public transportation in Buddha-Monthon district, Nakorn Patom province. *Academic Journal Bangkokthonburi University*, 8(1), 11-119.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Zheng, L. et al. (2022). Analysis of the accident propensity of Chinese bus drivers: the influence of poor driving records and demographic factors. *Mathematical Journal*, 10(22), 43-54.

การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับ
การบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร*

THE DEVELOPING OF FACTORS AND STUDYING AN INNOVATIVE LEADERSHIP
LEVEL WITH MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INNOVATION ECOSYSTEM OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN
ADMINISTRATION

นันทนา ชวศิริกุลทอล, ปัทมา รูปสุวรรณกุล, อัจศรา ประเสริฐสิน, ฐิติรัตน์ รอดทอง*

Nantana Chavasirikultol, Pattama Roopsuwankun, Ujsara Prasertsin, Thitirat Rodthong*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thitirat.ro@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคู่มือประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำและด้านนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานและมีประสบการณ์ด้านนวัตกรรมการศึกษา ระดับหัวหน้างานขึ้นไป จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนที่ระดับหัวหน้างานขึ้นไป สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 441 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อพัฒนาคู่มือประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ และแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 40 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประเมินระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1.1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม 1.2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม 1.3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม 1.4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร 1.5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม 1.6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม 1.7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม และ 1.8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และ 2) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา, ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

This research aims to 1) Develop the components of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration, and 2) Examine the level of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of two groups: Group 1 comprised 7 experts in leadership and educational innovation, who are school administrators with demonstrated achievements and experience in educational innovation at the supervisory level or higher; Group 2 consisted of 441 school administrators, also at the supervisory level or higher, from schools under the jurisdiction of Bangkok Metropolitan Administration. The research instruments included a semi-structured interview with 6 questions aimed at developing the components of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators, and a rating scale questionnaire measuring innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators, consisting of 8 components, with 5 items per component, totaling 40 items. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using means, standard deviations, and assessments of the level of innovative leadership. The findings revealed that 1) innovative leadership among school administrators consists of 8 components: 1.1) Participation in innovation-related work, 1.2) Serving as a modern role model in innovation, 1.3) Maintaining networks and ethical standards, 1.4) Fostering innovation development within the organization, 1.5) Demonstrating visionary leadership in innovation, 1.6) Creating an atmosphere that promotes an innovation-driven organization, 1.7) Engaging in creative thinking about innovation, and 1.8) Embracing risks associated with innovation; and 2) The level of innovative leadership and management of the educational innovation ecosystem among school administrators was high across all components.

Keywords: Factors, Innovative Leadership, Educational Innovation Ecosystem, School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น ด้วยเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเป็นอย่างมากนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องพร้อมรับความท้าทายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเตรียมบุคลากรและนวัตกรรมให้พร้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีพลังในการขับเคลื่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศ ใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์สามารถสร้างนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงโลกทั้งโลกได้ สถานศึกษาจำเป็นต้องนำเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน นวัตกรรมเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการในยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับการเรียนรู้แบบง่าย ๆ ทำให้โลกของการศึกษาเป็นโลกแห่งความจริงและเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ไปสู่การเน้นการพัฒนาทักษะและทัศนคติ เหนือสิ่งอื่นใด คือ สามารถใช้ความรู้สร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบัน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556) ในขณะที่ยังคงเคารพสิทธิมนุษยชน United Nations (UN) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable

Development Goals: SDGs) พ.ศ. 2558 - 2573 โดยมุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมืองโลกที่ทั่วโลกจะร่วมกันผลักดันให้บรรลุผล ส่งผลให้หลายประเทศออกวิสัยทัศน์เชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนเป้าหมายนี้ อาทิ Japan Society 5.0 ของประเทศญี่ปุ่น Smart Nation ของประเทศสิงคโปร์ Made in India ของประเทศอินเดีย Design of Innovation ของประเทศอังกฤษ A Nation of Makers ของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวประเทศไทยที่กำหนดวิสัยทัศน์ไทยแลนด์ 4.0 มุ่งนำประเทศสู่ “เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (Value-Based Economy) เพื่อเป็นโมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของรัฐบาลบนวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” เป็นหลักการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (สำนักงานการต่างประเทศ, 2567)

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 และแผนปฏิรูปประเทศ โดยในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 แผนแม่บทประเด็นที่ (12) การพัฒนาการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครูการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวางพื้นฐานระบบ รองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ด้วยเหตุนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จึงถูกกำหนดผ่านกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education) หรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ให้เหมาะสมตามช่วงวัยตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งคุณลักษณะของบุคคลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ดังนั้น ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายข้างต้น โดยเน้นความสำคัญไปที่ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ผ่านการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

นวัตกรรมนั้นหมายถึงสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรนั้น ๆ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) โดยในปัจจุบันนวัตกรรมเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เข้ามามีความสำคัญต่อแวดวงการศึกษา ทั้งนี้เพราะความก้าวหน้าของยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ทักษะหรือคุณลักษณะของครูหรือผู้เรียนเปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้น นวัตกรรมจะเป็นเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านระบบบริหารจัดการในสถานศึกษากระบวนการในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมการสอนที่เท่าทันและหลากหลาย เพื่อตอบสนองกับผู้เรียนและบริบทนวัตกรรม ยังช่วยเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และต่อยอดความคิดให้กับครูหรือผู้เรียนอย่างทั่วถึง

การจัดการศึกษาในประเทศไทยเริ่มมีการขับเคลื่อนนโยบายนวัตกรรมโดยได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรม (จิตติมา วรรณศรี, 2563) โดยมีการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสตูล และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นพื้นที่นำ

รื่องการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน รวมถึงขยายผลสู่ระดับประเทศ 2) ผลิตและพัฒนาบุคลากรการบริหารจัดการศึกษาระดับจังหวัด 3) ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และ 4) ผสานเครือข่ายโดยความร่วมมือกับภาคีการจัดการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) เพื่อเป็นการผลักดันนโยบายนวัตกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

การศึกษาปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยดังกล่าว คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญอย่างน้อยสามประการ ประการแรกยังไม่มีการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผล การบริหารบุคลากรครูการเงิน และการบริหารจัดการ ประการที่สอง ยังขาดกลไกและกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย เช่น กฎหมายกำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติเขตพื้นที่การศึกษาหลายแห่งกลับมุ่งดำเนินการนโยบายจากส่วนกลางแทนการสนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา ทำให้การบริหารจัดการศึกษายังมีลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง หรือปัญหาจากการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และปัญหาด้านความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม ปรับเปลี่ยนทัศนคติและรูปแบบการเรียนการสอนให้เท่าทันกับหลักสูตรแบบใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเดิม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนั้น เพื่อปรับปรุงระบบการศึกษา สร้างความร่วมมือข้ามภาคส่วน บูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) นำเสนอแนวคิดสภาพแวดล้อมใหม่ของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า การเรียนรู้ของประชากรจะไม่ถูกจำกัดอยู่ในระบบโรงเรียนอีกต่อไป เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นตลอดทุกช่วงวัย ไม่หยุดเรียนแม้จะเป็นผู้ใหญ่ การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างใหม่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจนเกิดเป็นจักรวาลการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ระบบนิเวศนวัตกรรมการเรียนรู้” ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมและแพลตฟอร์ม ที่มีการสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งของกลุ่มพันธมิตร และการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ มีการทำงานร่วมกันอย่างหลากหลาย และรู้บทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน จนเกิดเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสมดุล เรียบง่าย และถูกต้องเพื่อเป้าหมายสูงสุด (Adner, R., 2006) ทำให้แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการได้มีการนำมาใช้ในการออกแบบชุมชนใหม่ ที่ต้องการความกระตือรือร้นอย่างยิ่งยวดในการบรรลุเป้าหมาย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการได้รับความนิยทางวิชาการอย่างรวดเร็ว (Gomes, L. A. et al., 2018) และถูกนำไปใช้หลายมุมมอง อาทิ ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางธุรกิจ ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางเทคโนโลยีระบบนิเวศนวัตกรรมการทางแพลตฟอร์ม (Granstrand, O. & Holgersson, M., 2020) ระบบนิเวศนวัตกรรมการวิจัยและพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมการผู้ประกอบการ (Castro, M. P. et al., 2019) ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางความรู้และระบบนิเวศนวัตกรรมการทางการศึกษา (Autio, E. & Thomas, L. D. W., 2014); (Wareham, J. et al., 2014) แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการในวงการด้านการศึกษา ยังคงมีช่องว่างทางความรู้ค่อนข้างมากโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การพัฒนาองค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จากนั้น ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informance) เพื่อร่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารในระดับหัวหน้างาน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้าสายชั้น ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและมีผลงานที่ได้รับการยอมรับและมีความรู้และเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน และ 3) หัวหน้าสายชั้น จำนวน 2 คน รวม 7 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้คัดเลือกโดยตรงผ่านอีเมลหรือโทรศัพท์ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่ระดับหัวหน้างานขึ้นไป สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 441 คน วิธีการสุ่มในขณะนี้ เป็นการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบมีสัดส่วน (Proportion Stratified Sampling) โดยการสุ่มในแต่ละขั้นตอนจะใช้การสุ่มอย่างง่าย

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างจำนวน 6 ข้อ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จากข้อมูลและเนื้อหาที่ได้มาทั้งหมด จัดทำร่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบการจัดทำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 40 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง คือ การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review) 5 คน ได้ค่า IOC = 1.00 จากนั้น จึงทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Testing) เพื่อประเมินความเข้าใจและความเหมาะสมของคำถามในแบบสัมภาษณ์กึ่งมี

โครงสร้างและแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะทำการทดสอบในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เพื่อสังเกตการตอบสนองและความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำถามที่ใช้ หลังจากการทดลองใช้เครื่องมือ 2) แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินคุณภาพเครื่องมือ โดยจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งจะช่วยให้มั่นใจว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ตั้งใจจะวัดได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีการประเมินความเที่ยง (Reliability) ด้วย Coefficient Cronbach's Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ โดยค่าที่ควรได้มากกว่า 0.70 จะแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับที่ดี พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ $\alpha = 0.985$

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่พัฒนาไว้ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างละเอียด และดำเนินการนัดหมายและดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลในสถานที่ที่เหมาะสม เช่น ห้องทำงานหรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบาย โดยจะมีการบันทึกเสียงหรือจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ภายหลัง และ 2) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) โดยมี 5 ระดับ และรวม 40 ข้อ ที่ครอบคลุม 8 องค์ประกอบ และทำการเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ในรูปแบบของ gg form เพื่อให้ผู้ตอบสามารถกรอกข้อมูลได้ในเวลาที่เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยจะถอดเสียงและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อความที่ชัดเจนและพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลที่ถอดเสียงจะถูกจัดกลุ่มตามหัวข้อหรือธีมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะมองหาความเชื่อมโยงหรือรูปแบบที่เกิดขึ้นในคำตอบของผู้ให้ข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วมาสังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ประกอบหรือแนวคิดใหม่ que แสดงถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะ เน้นที่ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่สำคัญจากผู้ให้ข้อมูล ส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และประเมินระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร (Innovate Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ โดยสามารถคิดนอกกรอบและเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผู้บริหารที่มองไกลไปข้างหน้า จะสามารถนำข้อมูลและแนวโน้มต่าง ๆ มาวางแผนและกำหนดนโยบายในการดำเนินงาน เข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน โดยการนำนวัตกรรมเข้าไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติในด้านการบริหารและเผยแพร่ความรู้ไปสู่ครูหรือเครือข่าย มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มีทักษะการทดลองเพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาไปสู่วัฒนธรรมนวัตกรรม มีความเอาใจใส่มีความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียร ควบคุมอารมณ์ของตนเองจากภายใน อดทนต่อความไม่ชัดเจนและความล้มเหลวในการดำเนินงานที่เกิดขึ้น สามารถประเมินและบริหารความเสี่ยง กระจายอำนาจการสื่อสารทางเทคโนโลยีผ่านสื่อสังคมออนไลน์

นำเสนอได้อย่างชัดเจน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมถึงให้การสนับสนุนและเสริมสร้างให้บุคลากรในสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ แนวทางการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม (Atmosphere) 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking of Creative) และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานร่วมกันและสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปด้วยการระดมสมอง แบ่งอำนาจในการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ เสริมสร้างพลังบวกในการทำงานร่วมกัน โดยสร้างสัมพันธภาพอันดีกับบุคลากร สามารถทำงานเป็นหมู่คณะร่วมกับบุคลากรได้ มีความจริงใจ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความไว้วางใจ เข้าใจ ความแตกต่างของแต่ละบุคคลและไม่ด่วนตัดสินจากลักษณะภายนอก เข้าใจความแตกต่างในบริบททางสังคม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูเห็นถึงความสำคัญของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จและเห็นคุณค่าของตนเองทำให้ครูรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมุ่งศึกษาและเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แสวงหาความรู้ทั้งในหน่วยงานและนอกหน่วยงาน ศึกษางานด้านนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเป็นอย่างดี รู้เท่าทันเหตุการณ์ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถเชื่อมโยงและประยุกต์ความรู้หรือประสบการณ์ของตนเองในการสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ของตนเองให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค์นวัตกรรมที่แปลกใหม่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) หมายถึง คุณลักษณะและการส่งเสริมการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในสถานศึกษา เพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญของโรงเรียน และแสดงพฤติกรรมซึ่งบ่งบอกถึงการมีคุณธรรม มีการตัดสินใจด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรม กล้าเปลี่ยนแปลง และกล้าทำงานในรูปแบบใหม่ ๆ มีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ฟังที่ดี มีจิตใจเปิดกว้างและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ เป็นผู้ให้ มีความเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ และเวลา ยอมรับความล้มเหลวหรือความผิดพลาด ของตนเองและผู้อื่น ทำงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดมั่นจรรยาบรรณ กิริยามารยาทดี พุดจา

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานองค์ประกอบที่แสดงออกถึงความสามารถบูรณาการองค์ความรู้และเทคนิควิธีได้อย่างเหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางขององค์กรตลอดจนรู้วิธีการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปในทางที่เหมาะสมที่สุด กล้าตัดสินใจนำนวัตกรรมไปใช้จริง เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประสานงานภายในสถานศึกษา ให้คำปรึกษา ชี้แนะบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มอบหมายงานได้ตรงกับความสามารถของบุคคล กระตุ้นส่งเสริมและให้กำลังใจ ชื่นชมยินดีหรือให้รางวัลเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งงาน เมื่อเกิดความผิดพลาด และให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) หมายถึง คุณลักษณะและการแสดงพฤติกรรมที่มั่นคงแน่วแน่ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สามารถวิเคราะห์แนวโน้มความ

เปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม มองเห็นภาพอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่การเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาอันนำไปสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เป็นผู้ที่มีสื่อสารวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้บุคลากรผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันวิเคราะห์ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาปัญหาอุปสรรค มากำหนดวิสัยทัศน์แล้วนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ ให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์การนวัตกรรม (Atmosphere) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างให้เกิดความยืดหยุ่น และความคล่องตัวในการทำงาน ที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม โดยใช้รูปแบบการปฏิบัติงานที่หลากหลาย สนองตอบความต้องการของบุคลากร รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในระดับบุคคล สร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญและคุณค่าต่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้บุคลากรแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการต่อยอดแนวความคิดการสร้างนวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking Creatively) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีความแตกต่าง แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ที่มีจินตนาการ ส่งเสริมบรรยากาศแห่งการค้นคว้า การประดิษฐ์คิดค้นการทดลอง สามารถบูรณาการความคิดที่หลากหลายรูปแบบ โดยไม่มีข้อจำกัด มีการคิดนอกกรอบ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ มีทักษะการตัดสินใจที่รอบคอบซึ่งผ่านการคิดและแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ และใช้จินตนาการเพื่อให้สามารถมองเห็นภาพของสถานศึกษาที่ตนปรารถนาในอนาคต

องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการเลือกทางปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สามารถปฏิบัติงานท่ามกลางภาวะเสี่ยงหรือภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างเด็ดเดี่ยว ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าที่จะวางแผนและกล้าปฏิบัติงานในรูปแบบแปลกใหม่ มีการเตรียมพร้อมรับมือกับความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับความคิดของตนเอง สามารถจัดคนให้ตรงกับงาน และเป็นผู้ที่สามารถสะท้อนผล เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุง ให้เกิดการพัฒนา ในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Results of the analysis of innovative leadership with management of the educational innovation ecosystem of school administrators

Evaluation list	Mean	S.D.	Skewness	Kurtosis	Level
Factor 1 Participation in innovation work (Involving)	4.39	0.625	0.739	0.527	high
Factor 2 Being a role model for the new generation in innovation (New Model)	4.22	0.623	-0.663	-0.023	high
Factor 3 Networking and maintaining morality and ethics (Network)	4.37	0.602	-0.791	0.391	high
Factor 4 Developing innovation within the organization (Organization)	4.28	0.648	-0.736	0.426	high
Factor 5 Being a visionary in innovation (Visionary)	4.27	0.637	-0.839	0.184	high
Factor 6 Creating an atmosphere that promotes innovative organizations (Atmosphere)	4.30	0.645	-0.816	0.452	high
Factor 7 Creative Thinking in innovation (Thinking Creatively)	4.19	0.666	-0.771	0.283	high
Factor 8 Risk-taking in innovation (Exposure to Risk)	4.21	0.672	-0.710	0.460	high

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน แต่ละองค์ประกอบทั้ง 8 ประกอบ มีระดับมาก ทุกองค์ประกอบ เมื่อเรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดมี ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม ($M = 4.39$) องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ($M = 4.37$) องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม ($M = 4.30$) องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร ($M = 4.28$) องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม ($M = 4.27$) องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม ($M = 4.22$) องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม ($M = 4.21$) และองค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม ($M = 4.19$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเรียงลำดับเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ในการเป็นตัวแทนอธิบายภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และองค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม

ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นไปตามที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นอาจเนื่องมาจากการศึกษาองค์ประกอบนั้นผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และหลักการ รวมทั้งเอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาอย่างหลากหลาย รวมทั้งการสร้างเครื่องมือเพื่อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาที่ผ่านการหาคุณภาพและแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ รวมทั้งมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามหลักของการสุ่มตัวอย่างที่มีความถูกต้องเหมาะสมโดยรวม พบว่า มีความเหมาะสม เนื่องจาก การจะพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย รวมถึงผู้นำต้องเป็นแบบอย่างเพื่อให้บุคลากรเห็นแบบอย่างที่ดีเกิดแรงบันดาลใจ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการพัฒนาสถานศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมอันจะทำให้ผู้อื่นเคารพนับถือ และมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม มีการปฏิบัติงานที่หลากหลายวิธี มีระบบความคิดและรูปแบบความแปลกใหม่รวมถึงการสะท้อนผลย้อนกลับเพื่อนำมาแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ Weberg, D. กล่าวว่า สมรรถนะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) ทักษะข้ามแดน 2) ความกล้าเสี่ยง 3) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 4) การหาโอกาสในการใช้ประโยชน์ 5) การปรับตัว 6) การประสานงานด้านข้อมูล 7) การอำนวยความสะดวก (Weberg, D., 2013) เช่นเดียวกับ Office of the Education Council ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ว่า ในการพัฒนาสถานศึกษาในปัจจุบันซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอัน

เป็นที่มาของกระแสโรงเรียนนวัตกรรมที่กลายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและคุณภาพของบุคลากรและสถานศึกษา ทั้งนี้การสร้างสรรคนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม โดยการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำไปสู่ นวัตกรรม 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการทำงาน และนวัตกรรมการนำ (Office of the Education Council, 2016)

2. การพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ เนื่องจากแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนวัตกรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย สารระด้านกระบวนการบริหาร คุณลักษณะของผู้นำ มาตรฐานของทรัพยากรและสภาพแวดล้อม รวมถึงบรรยายการขององค์กร และประสิทธิผลของความสำเร็จ และมีการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การสร้างวิสัยทัศน์ความสามารถในการสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนวัตกรรม ให้การสนับสนุนการนวัตกรรมในองค์กร และประเมินผลลัพธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ สอดคล้องกับ World Economic Forum กล่าวว่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยียุคดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรุนแรงในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดแรงกดดันทางการศึกษา และจำเป็นต้องปรับรูปแบบเพื่อสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต และเปิดโลกของการเรียนรู้ให้กว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถค้นคว้าและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในทุกที่ ทุกเวลา ทุกช่วงอายุ มิใช่จำกัดแค่ในโรงเรียนดังเช่นอดีต การเรียนรู้รูปแบบใหม่เป็นการก้าวข้ามวัฒนธรรมของการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เรียกว่าจักรวาลการเรียนรู้สอดคล้ององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) นำเสนอแนวคิดสภาพแวดล้อมใหม่ของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัลที่อุดมไปด้วยองค์ความรู้ใหม่ ความต้องการทักษะใหม่ ความต้องการวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนและความต้องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนรู้โดยลำพังได้อีกต่อไป ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับโครงสร้างใหม่โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเกิดเป็นระบบนิเวศนวัตกรรมการเรียนรู้ (World Economic Forum, 2018)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร (Innovate Leadership) ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม (Atmosphere) 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking of Creative) และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา
ของผู้บริหารโรงเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้านนวัตกรรม 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กร นวัตกรรม 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุก องค์ประกอบ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการ พัฒนาครู ควรพิจารณาถึงค่าที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เพื่อนำมาวางแผนการสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการ บริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาได้อย่างเต็มที่ 2) ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางด้านการพัฒนาครู ควรศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศ นวัตกรรมการศึกษาและนำตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบโดยเฉพาะองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม รองลงมา คือ การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ส่วน องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยสุด คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม เพื่อนำข้อมูลนี้มาใช้ในการ วิเคราะห์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาและปรับใช้ในการ พัฒนاتนเอง และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหาร จัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการนำไปใช้ประโยชน์ต่อโรงเรียนและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำแนวคิดและทฤษฎีไปใช้ในการอธิบายถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการ บริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาทราบถึงระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบ นิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในวางแผนเชิงวิชาการ ออกแบบ โปรแกรมการพัฒนา การทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียน และ

พัฒนาองค์กรได้ต่อไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษารายละเอียดของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม รองลงมา คือ การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ส่วนองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยสุด คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม เพื่อนำข้อมูลนี้มาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ได้ต่อไป และ 2) ควรศึกษาในลักษณะเชิงลึก ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ใด ควรนำมาส่งเสริมพัฒนา และควรดำเนินการในการพัฒนารูปแบบจัดโปรแกรม หรือการจัดอบรม การจัดการเรียนรู้ในแนวทางต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th>.
- จิตติมา วรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการต่างประเทศ. (2567). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน-SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS). เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2559). แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทย. กรุงเทพมหานคร: เซนจู้.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนปฏิรูปประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2562). สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Adner, R. (2006). Match your innovation strategy to your innovation ecosystem. *Harvard Business Review*, 84(4), 98-107.
- Autio, E. & Thomas, L. D. W. (2014). *Innovation ecosystems: Implications for innovation management*. Oxford: Oxford University Press.
- Castro, M. P. et al. (2019). The impact of higher education on entrepreneurship and the innovation ecosystem: A case study in Mexico. *Journal of Management and Innovation*, 11(20), 55-97.
- Gomes, L. A. et al. (2018). Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends. *Journal of Management*, 136(4), 30-48.
- Granstrand, O. & Holgersson, M. (2020). Innovation ecosystems: A conceptual review and a new definition. Retrieved June 13, 2024, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0166497218303870?via%3Dihub>

- Office of the Education Council. (2016). *næonom phap anakhot kansuksa læ kanrianru khong Thai* Trends in the future of education and learning in Thailand. Bangkok: senchuri.
- Wareham, J. et al. (2014). Technology ecosystem governance. *Organization Science*, 25(4), 1195-1215.
- Weberg, D. (2013). *Innovation leadership behaviors: Starting the complexity journey*. Burlington, New Jersey: Jones & Bartlett Learning.
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. *Open Journal of Business and Management*, 9(5), 187-199.

การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
AN INTEGRATION OF THE KING'S SCIENCE TO DEVELOP PUBLIC WELFARE
WORK OF SANGHA OF SURAT THANI PROVINCE

พระปลัดไกรสร เกสโร (ปานดวง)*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว),
พระสมุห์ธณภัทร ธนภุทโท (ทิพย์วงษ์)

Phrapalad Kraisorn Kesaro (Panduang), Pairat Chimhad, Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawhai),
Phrasamu Thanapat Dhanabaddho (Tipwong)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6403104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีขอบข่ายเนื้อหาทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ และด้านการบรรเทาสาธารณภัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) สมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้ 3) กรรมการฝ่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม 4) นักวิชาการพระพุทธศาสนา 5) นักวิชาการวัฒนธรรม 6) นักพัฒนาชุมชน และ 7) ผู้นำท้องที่ รวมจำนวน 26 ราย เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีขั้นตอนหลัก ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาศักยภาพชุมชน 3) ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ การเตรียมความพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน

คำสำคัญ: การบูรณาการ, ศาสตร์พระราชา, การพัฒนา, สาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research article aims to analyze the integration of King's science in the development of public welfare work of the Sangha of Surat Thani province. There are 4 content areas: spatial resource management, promotion of activities for public benefit, public property creation, and

disaster relief. This is a qualitative research, analyzing data from documents and data obtained from the field. The research instrument used was an unstructured interview. Data from in-depth interviews were collected from 7 key informant groups: 1) the Sangha chief of Surat Thani province, 2) the Assembly of the Southern Five Precepts Village Project, 3) the Public Welfare Committee of the Sangha Supreme Council, 4) Buddhist academics, 5) cultural academics, 6) community development officers, and 7) local leaders, totaling 26 people. The research results found that the integration of the King's science in the development of public welfare work of the Sangha of Surat Thani province consisted of 1) spatial resource management, namely, the Sangha of Surat Thani province focused on sustainable development that was consistent with the context of the area, with the main steps being: understanding, accessing, and developing; 2) promoting activities for public benefit, namely, improving the quality of life of the people through understanding the problems and needs of the community, including organizing activities that respond to the problems, such as environmental conservation and community potential development; 3) creating public property, namely, using resources efficiently and involving the people; and 4) disaster relief, namely, preparing for and responding to disasters efficiently by using sufficient resources and creating networks of cooperation with agencies.

Keywords: Integration, King's Science, Development, Public Welfare, Sangha of Surat Thani Province

บทนำ

ศาสตร์พระราช เป็นแนวทางการพัฒนาที่กำเนิดจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ของประเทศไทย ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและสร้างความสมดุลในสังคม โดยศาสตร์พระราชจะต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ในระดับต่าง ๆ รวมถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (พระครูสุนทรเชมภาณินท์ (ปกรณ์ เจริญวงศ์) และคณะ, 2562) ในด้านการปฏิบัติ ศาสตร์พระราชามีการกำหนดหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเริ่มต้นด้วยตนเองเน้นการเริ่มดำเนินการจากความ ต้องการและความสามารถของบุคคลหรือชุมชน 2) การพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและ ชุมชนให้มีความมั่นคงอย่างเป็นอิสระ และ 3) ต้นแบบเผยแพร่ความรู้ใช้บุคคลหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้และทักษะที่สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งศาสตร์พระราชายังประกอบด้วย กระบวนการที่ชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ความเข้าใจ(Understanding) การใช้ข้อมูลทั้ง จากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่และข้อมูลเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งการวิเคราะห์และทดลองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 2) การเข้าถึง (Accessing) การสื่อสารและเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาความต้องการและศักยภาพของ พวกเขา และ 3) การพัฒนา (Developing) นำแนวคิดที่เข้าใจและเข้าถึงไปสู่การพัฒนาซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ศาสตร์พระราชไม่เพียงแต่เป็นแนวทางในด้านการบริหาร หรือการ พัฒนาชุมชน แต่ยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างแบบอย่างของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและ พอเพียง ตามหลักการที่พระองค์ได้ทรงแนะนำไว้อย่างแท้จริง (ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563)

เรื่องราวเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชนถูกปรากฏในพระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างที่ ชัดเจนของการรวมกันระหว่างศาสนาและการทำงานเพื่อสังคม โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ

ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีนิทานธรรมบทเรื่องต้นกำเนิดของพระอินทร์หรือท้าวมหาวานได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์โดยการที่ฆมาณพทำความสะอาดสถานที่และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (พระราชนิพนธ์ (ชัยวัฒน์ ปณฺญาสิริ), 2538) แสดงให้เห็นว่า การทำความดีและการร่วมมือกันในชุมชนสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความสุขในสังคม ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์มีความเด่นชัด โดยมีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งพระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยส่งเสริมการศึกษา การประกอบอาชีพ และดูแลสุขภาพในชุมชน การทำงานร่วมกับรัฐบาลหรือทำงานอย่างอิสระนั้นทำให้พระสงฆ์มีส่วนในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ยังได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการช่วยเหลือผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เพื่อให้พวกเขามีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการทำงานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานที่ประกอบด้วยหลายมิติ โดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง ตัวอย่างของโครงการที่ดำเนินการ ประกอบด้วย โครงการอุปสมบทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รวมถึงโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชนผ่านการอบรมและให้ทักษะอาชีพ (ไพบุลย์ เสียงก้อง, 2544) อีกทั้ง งานสาธารณสงเคราะห์ยังมีบทบาทในการจัดหาและสร้างบริการทางวิชาชีพที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของผู้คน โดยการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคม ช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น โดยการพัฒนาชุมชนต้องเน้นว่ามาจากประชาชน และเพื่อประชาชนเอง โดยมีพระสงฆ์และวัดที่เป็นผู้นำในการสนับสนุนการพัฒนาที่เหมาะสม นักวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์จึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีภายในชุมชน (ยุพา วงศ์ไชย, 2523) การแก้ปัญหาต่าง ๆ และการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าวควรทำอย่างรอบคอบและมีการพิจารณาผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระสงฆ์ วัด ชุมชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ฉะนั้นการพัฒนาสังคมและงานสาธารณสงเคราะห์จึงไม่เพียงแต่การช่วยเหลือในด้านวัตถุ แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในชุมชนด้วย

คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัด สุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2561 - 2564) ที่จัดทำขึ้นนั้น มีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนซึ่งเน้นความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและการสร้างสังคมที่มีศีลธรรม ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาที่ผ่านมา เช่น การจัดการรวนธารน้ำใจ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยน้ำท่วมนั้น แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม, 2565) ทั้งนี้การใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการกระจายสิ่งของช่วยเหลือยังสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของวัดในชุมชนและการเข้าถึงผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดทำระบบภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรภายในและภายนอก ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการพระพุทธศาสนาและทำให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดและส่งเสริมสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืนต่อไป (พระมหาบัว ปิยวณฺโณ, 2549)

จากสภาพปัญหาและและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การบูรณาการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิเคราะห์ พัฒนา และสร้าง

เครือข่ายการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยมีเป้าหมายคือ การเป็นต้นแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ด้วยการนำหลักศาสตร์พระราชามาบูรณาการให้สอดคล้องกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิบัติการการคณะสงฆ์ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Document Research) ทั้งจากเอกสาร ตำรา เอกสาร หนังสือ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 ราย 2) กลุ่มสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้ จำนวน 5 ราย 3) กลุ่มกรรมการฝ่ายงาน สาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม จำนวน 5 ราย 4) กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ราย 5) กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 2 ราย 6) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน จำนวน 2 ราย และ 7) กลุ่มผู้นำท้องที่ จำนวน 2 ราย รวมจำนวน 26 รายสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	จำนวน
1. กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	5
2. กลุ่มสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้	5
3. กลุ่มกรรมการฝ่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม	5
4. กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา	5
5. กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม	2
6. กลุ่มนักพัฒนาชุมชน	2
7. กลุ่มผู้นำท้องที่	2
รวม	26

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ส่วนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาใน

การร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง และ 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือนธันวาคม 2565 รวมระยะเวลา 5 เดือน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย 3) นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการรวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการวิจัย แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ มีการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีเน้นการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาพื้นที่ โดยมีการศึกษาความต้องการและปัญหาของชุมชน การสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกับชุมชน การวางแผนการพัฒนาทรัพยากร เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการปลูกป่า และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ มีการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์เน้นการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ด้านการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ พระสงฆ์มีบทบาทนำในการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ โดยศึกษาความต้องการและปัญหาของชุมชนการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และการวางแผนการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาสาธารณสมบัติเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย มีการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการบรรเทาสาธารณภัยเน้นความพอเพียง ความยั่งยืน และความร่วมมือ โดยสร้างความเชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนาความรู้และทักษะของชุมชน และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

สรุปได้ว่า การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า มีการใช้หลักการและปรัชญาของศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีการศึกษาและเข้าใจพื้นที่อย่างละเอียด การเข้าถึงและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

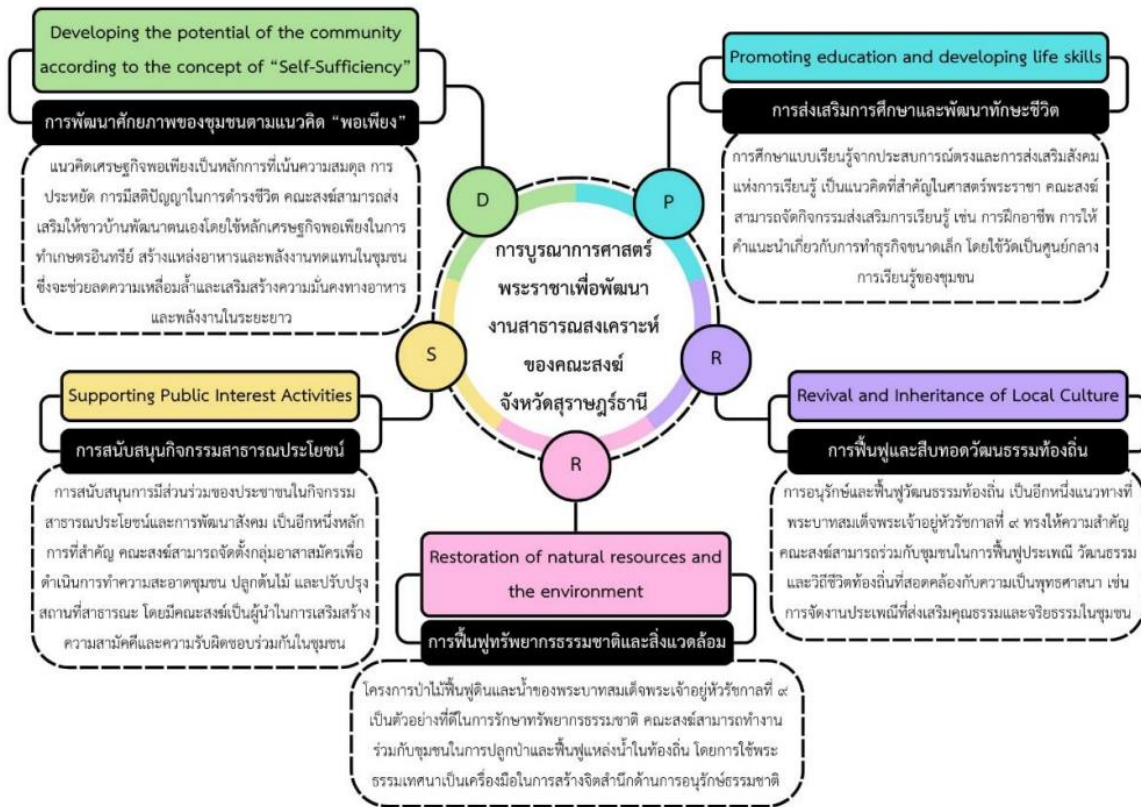
การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขกระทรวงของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผล เป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยแบ่งเป็นสามขั้นตอนหลัก ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน โครงการปลูกป่า และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับการวิจัยของ สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดา สวาทยานันท์ เรื่อง รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรโดยน้อมนำตามศาสตร์พระราชา ร่วมกับการใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ได้ใช้กระบวนการบูรณาการประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตร การออกแบบแนวทางการบูรณาการ การตรวจสอบ การนำไปใช้ การประเมินผล และการเผยแพร่ขยายผล เน้นการใช้วิธีคิดที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์ชาวบ้านและศาสตร์สากล รวมถึงการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นในการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านสิ่งแวดล้อม (สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดา สวาทยานันท์, 2564) เพราะ 1) การบูรณาการแนวคิดศาสตร์พระราชา ทั้งสองกรณีได้นำแนวคิดศาสตร์พระราชามาใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในพื้นที่และชุมชน 2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในงานของคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี และต่างเน้นการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นควบคู่ไปกับความรู้สมัยใหม่ (ศาสตร์สากล) เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทของพื้นที่นั้น ๆ 3) กระบวนการบูรณาการที่เป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการบูรณาการที่มีการวางแผนและดำเนินการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การวิเคราะห์ การออกแบบ การนำไปใช้ การประเมินผล และการเผยแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานีที่มีการจัดการทรัพยากรและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ 4) การส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งสองกรณีมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ การสร้างความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน ผ่านการบูรณาการแนวคิดและวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านนี้ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน การเข้าถึงประชาชน และการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอบรมให้ความรู้ การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาศักยภาพชุมชน มีความแตกต่างกับผลการวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ เรื่อง การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมี 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การระดมความเห็น การพัฒนางานและกิจกรรมในชุมชน การตอบสนองนโยบายสาธารณะ และการสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกชุมชน เน้นการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ, 2564) โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ของศาสตร์พระราชาและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนเพราะ 1) กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงาน คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์เน้นการเข้าถึงประชาชนและการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอบรมให้ความรู้ และการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่การวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ เน้นกระบวนการยกระดับแหล่งทุนชุมชนผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระดมความเห็น การพัฒนางานและกิจกรรม การตอบสนองนโยบายสาธารณะ และการสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ 2) การตอบสนองต่อระดับนโยบาย เนื่องจากการวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ มีการเชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะโดยตรง ซึ่งหมายถึงการนำองค์ความรู้ไปตอบสนองต่อนโยบายในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง ขณะที่คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในพื้นที่เน้นการปฏิบัติในระดับ

ชุมชนโดยตรงมากกว่า ด้านการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านนี้ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาสวนสาธารณะ ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์สุขภาพ โดยมีการวางแผนร่วมกัน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยของ พระธีรพันธุ์ จิตธมโม (บุญบาง) และคณะ เรื่อง การศึกษางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ การดำเนินงานในระดับจังหวัดและระดับวัด โดยมีการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการประสานงานที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ข้อเสนอแนะให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งขึ้น และการสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์ (พระธีรพันธุ์ จิตธมโม (บุญบาง) และคณะ, 2565) เพราะว่า 1) ทั้งสองกรณีมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีความยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการจัดสร้างสาธารณสมบัติ เช่น สวนสาธารณะ ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์สุขภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ที่สนับสนุนกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) มีการเน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนร่วมกันและการประสานงานเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน ทั้งในการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติและในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และด้านการบรรเทาสาธารณภัย การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการบรรเทาสาธารณภัย มุ่งเน้นการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความพอเพียง และการพึ่งพาตนเอง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ผลการวิจัยพบว่า วัดพนัญเชิงวรวิหาร มีการวางแผนและดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยให้ความช่วยเหลือประชาชนในช่วงสถานการณ์ยากลำบาก เช่น การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 การดำเนินงานที่มีการประสานงานอย่างดีระหว่างวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือประชาชนกระบวนการตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องช่วยให้การดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ, 2564) เพราะว่า 1) การบูรณาการศาสตร์พระราชาของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีและการดำเนินงานของวัดพนัญเชิง วรวิหาร ต่างเน้นการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสถานการณ์วิกฤติที่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการพึ่งพาตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานของทั้งสองกรณี 2) ทั้งสองกรณีเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชนประสบความสำเร็จ 3) การตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยของพื้นที่วัดพนัญเชิงวรวิหารเน้นความสำคัญของการตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ใช้แนวทางการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่ DPRRS Model ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดตามแผนภาพโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย DPRRS Model ในการบูรณาการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ดังนี้

1. D ได้แก่ Developing the potential of the community according to the concept of "self-sufficiency" (การพัฒนาศักยภาพของชุมชนตามแนวคิด "พอเพียง") คือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่เน้นความสมดุล การประหยัด การมีสติปัญญาในการดำรงชีวิต คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมให้ชาวบ้านพัฒนาตนเองโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำเกษตรอินทรีย์ สร้างแหล่งอาหารและพลังงานทดแทนภายในชุมชน ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงานในระยะยาว

2. P ได้แก่ Promoting education and developing life skills (การส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะชีวิต) คือ การศึกษาแบบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่สำคัญในศาสตร์พระราชา คณะสงฆ์สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การฝึกอาชีพ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำธุรกิจขนาดเล็ก โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

3. R ได้แก่ Revival and Inheritance of Local Culture (การฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น) คือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงให้

ความสำคัญ คณะสงฆ์สามารถร่วมกับชุมชนในการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความเป็นพุทธศาสนา เช่น การจัดงานประเพณีที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน

4. R ได้แก่ Restoration of natural resources and the environment (การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) คือ โครงการป่าไม้ฟื้นฟูดินและน้ำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติคณะสงฆ์สามารถทำงานร่วมกับชุมชนในการปลูกป่าและฟื้นฟูแหล่งน้ำในท้องถิ่น โดยการใช้พระธรรมเทศนาเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

5. S ได้แก่ Supporting Public Interest Activities (การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์) คือ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณประโยชน์และการพัฒนาสังคมเป็นอีกหนึ่งหลักการที่สำคัญ คณะสงฆ์สามารถจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อดำเนินการทำความสะอาดชุมชน ปลูกต้นไม้ และปรับปรุงสถานที่สาธารณะ โดยมีคณะสงฆ์เป็นผู้นำในการเสริมสร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า “การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งศาสตร์พระราชาและการพัฒนาสาธารณสงเคราะห์ เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่เพื่อสร้างความมั่นคงในสังคมไทย คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตของชุมชน ทำให้สังคมมีความมั่นคงยั่งยืน และการบูรณาการศาสตร์พระราชาในงานสาธารณสงเคราะห์ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่: มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์: พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผ่านการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาศักยภาพชุมชน 3) ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ: การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย: เตรียมความพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน โดยต้องประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมุ่งเน้นการวางแผนและการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและการเสริมสร้างทักษะให้กับชุมชน การประยุกต์ใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว 2) ควรดำเนินการตามการวิจัยให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านการวางแผนและกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสร้างเครือข่ายและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและการเสริมสร้างทักษะการประยุกต์ใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษา เพิ่มความลึกของการวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาตัวชี้วัดและกระบวนการทำงาน รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม. (2565). รายงานผลการดำเนินการโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข พ.ศ. 2561 - 2565. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ. (2564). การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 108-117.
- พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของ วัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(4), 31-41.
- พระครูสุนทรเขมาภินันท์ (ปกรณ เจริญวงศ์) และคณะ. (2562). ศาสตร์พระราชา: พุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมการ ศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 20(37), 87-101.
- พระธีรพันธุ์ ฐิตธมโม (บุญบาง) และคณะ. (2565). การศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(2), 25-34.
- พระมหาบัว ปิยวณฺโณ. (2549). การจัดระเบียบสังฆมณฑล. นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ไพบุลย์ เสี่ยงก้อน. (2544). “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา 44. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ยุพา วงศ์ไชย. (2523). ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2563). ศาสตร์พระราชา. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดิ์ดา สวาทยานันท์. (2564). รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรโดยน้อมนำตามศาสตร์ พระราชา ร่วมกับการใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 22(3), 84-85.

การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
AN INTEGRATION OF THE KING'S SCIENCE TO DEVELOP PUBLIC WELFARE
WORK OF SANGHA OF SURAT THANI PROVINCE

พระปลัดไกรสร เกสโร (ปานดวง)*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว),
พระสมุห์ธณภัทร ธนภุทโท (ทิพย์วงษ์)

Phrapalad Kraisorn Kesaro (Panduang), Pairat Chimhad, Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawhai),
Phrasamu Thanapat Dhanabaddho (Tipwong)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6403104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีขอบข่ายเนื้อหาทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ และด้านการบรรเทาสาธารณภัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) สมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้ 3) กรรมการฝ่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม 4) นักวิชาการพระพุทธศาสนา 5) นักวิชาการวัฒนธรรม 6) นักพัฒนาชุมชน และ 7) ผู้นำท้องที่ รวมจำนวน 26 ราย เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีขั้นตอนหลัก ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาศักยภาพชุมชน 3) ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ การเตรียมความพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน

คำสำคัญ: การบูรณาการ, ศาสตร์พระราชา, การพัฒนา, สาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research article aims to analyze the integration of King's science in the development of public welfare work of the Sangha of Surat Thani province. There are 4 content areas: spatial resource management, promotion of activities for public benefit, public property creation, and

disaster relief. This is a qualitative research, analyzing data from documents and data obtained from the field. The research instrument used was an unstructured interview. Data from in-depth interviews were collected from 7 key informant groups: 1) the Sangha chief of Surat Thani province, 2) the Assembly of the Southern Five Precepts Village Project, 3) the Public Welfare Committee of the Sangha Supreme Council, 4) Buddhist academics, 5) cultural academics, 6) community development officers, and 7) local leaders, totaling 26 people. The research results found that the integration of the King's science in the development of public welfare work of the Sangha of Surat Thani province consisted of 1) spatial resource management, namely, the Sangha of Surat Thani province focused on sustainable development that was consistent with the context of the area, with the main steps being: understanding, accessing, and developing; 2) promoting activities for public benefit, namely, improving the quality of life of the people through understanding the problems and needs of the community, including organizing activities that respond to the problems, such as environmental conservation and community potential development; 3) creating public property, namely, using resources efficiently and involving the people; and 4) disaster relief, namely, preparing for and responding to disasters efficiently by using sufficient resources and creating networks of cooperation with agencies.

Keywords: Integration, King's Science, Development, Public Welfare, Sangha of Surat Thani Province

บทนำ

ศาสตร์พระราชา เป็นแนวทางการพัฒนาที่กำเนิดจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ของประเทศไทย ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและสร้างความสมดุลในสังคม โดยศาสตร์พระราชาจะต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ในระดับต่าง ๆ รวมถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (พระครูสุนทรเชมภาณันท์ (ปกรณ์ เจริญวงศ์) และคณะ, 2562) ในด้านการปฏิบัติ ศาสตร์พระราชามีการกำหนดหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเริ่มต้นด้วยตนเองเน้นการเริ่มดำเนินการจากความ ต้องการและความสามารถของบุคคลหรือชุมชน 2) การพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและ ชุมชนให้มีความมั่นคงอย่างเป็นอิสระ และ 3) ต้นแบบเผยแพร่ความรู้ใช้บุคคลหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้และทักษะที่สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งศาสตร์พระราชายังประกอบด้วย กระบวนการที่ชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ความเข้าใจ(Understanding) การใช้ข้อมูลทั้ง จากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่และข้อมูลเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งการวิเคราะห์และทดลองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 2) การเข้าถึง (Accessing) การสื่อสารและเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาความต้องการและศักยภาพของ พวกเขา และ 3) การพัฒนา (Developing) นำแนวคิดที่เข้าใจและเข้าถึงไปสู่การพัฒนาซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ศาสตร์พระราชาไม่เพียงแต่เป็นแนวทางในด้านการบริหาร หรือการ พัฒนาชุมชน แต่ยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างแบบอย่างของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและ พอเพียง ตามหลักการที่พระองค์ได้ทรงแนะนำไว้อย่างแท้จริง (ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563)

เรื่องราวเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชนถูกปรากฏในพระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างที่ ชัดเจนของการรวมกันระหว่างศาสนาและการทำงานเพื่อสังคม โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ

ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีงานธรรมบทเรื่องต้นกำเนิดของพระอินทร์หรือท้าวมหาวานได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์โดยการที่ฆมาณพทำความสะอาดสถานที่และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (พระราชนิพนธ์ (ชัยวัฒน์ ปณฺญาสิริ), 2538) แสดงให้เห็นว่า การทำความดีและการร่วมมือกันในชุมชนสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความสุขในสังคม ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์มีความเด่นชัด โดยมีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งพระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยส่งเสริมการศึกษา การประกอบอาชีพ และดูแลสุขภาพในชุมชน การทำงานร่วมกับรัฐบาลหรือทำงานอย่างอิสระนั้นทำให้พระสงฆ์มีส่วนในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ยังได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการช่วยเหลือผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เพื่อให้พวกเขามีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของงานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานที่ประกอบด้วยหลายมิติ โดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง ตัวอย่างของโครงการที่ดำเนินการ ประกอบด้วย โครงการอุปสมบทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รวมถึงโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชนผ่านการอบรมและให้ทักษะอาชีพ (ไพบุลย์ เสียงก้อง, 2544) อีกทั้ง งานสาธารณสงเคราะห์ยังมีบทบาทในการจัดหาและสร้างบริการทางวิชาชีพที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของผู้คน โดยการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคม ช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น โดยการพัฒนาชุมชนต้องเน้นว่ามาจากประชาชน และเพื่อประชาชนเอง โดยมีพระสงฆ์และวัดที่เป็นผู้นำในการสนับสนุนการพัฒนาที่เหมาะสม นักวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์จึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีภายในชุมชน (ยุพา วงศ์ไชย, 2523) การแก้ปัญหาต่าง ๆ และการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าวควรทำอย่างรอบคอบและมีการพิจารณาผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระสงฆ์ วัด ชุมชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ฉะนั้นการพัฒนาสังคมและงานสาธารณสงเคราะห์จึงไม่เพียงแต่การช่วยเหลือในด้านวัตถุ แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในชุมชนด้วย

คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัด สุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2561 - 2564) ที่จัดทำขึ้นนั้น มีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนซึ่งเน้นความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและการสร้างสังคมที่มีศีลธรรม ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาที่ผ่านมา เช่น การจัดการรวนธารน้ำใจ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยน้ำท่วมนั้น แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม, 2565) ทั้งนี้การใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการกระจายสิ่งของช่วยเหลือยังสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของวัดในชุมชนและการเข้าถึงผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดทำระบบภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรภายในและภายนอก ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการพระพุทธศาสนาและทำให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดและส่งเสริมสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืนต่อไป (พระมหาบัว ปิยวณฺโณ, 2549)

จากสภาพปัญหาและและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การบูรณาการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิเคราะห์ พัฒนา และสร้าง

เครือข่ายการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยมีเป้าหมายคือ การเป็นต้นแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ด้วยการนำหลักศาสตร์พระราชมายบูรณาการให้สอดคล้องกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิบัติการคณะสงฆ์ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Document Research) ทั้งจากเอกสาร ตำรา เอกสาร หนังสือ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 ราย 2) กลุ่มสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้ จำนวน 5 ราย 3) กลุ่มกรรมการฝ่ายงาน สาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม จำนวน 5 ราย 4) กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ราย 5) กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 2 ราย 6) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน จำนวน 2 ราย และ 7) กลุ่มผู้นำท้องที่ จำนวน 2 ราย รวมจำนวน 26 รายสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	จำนวน
1. กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	5
2. กลุ่มสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หนใต้	5
3. กลุ่มกรรมการฝ่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม	5
4. กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา	5
5. กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม	2
6. กลุ่มนักพัฒนาชุมชน	2
7. กลุ่มผู้นำท้องที่	2
รวม	26

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ส่วนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาใน

การร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง และ 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือนธันวาคม 2565 รวมระยะเวลา 5 เดือน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย 3) นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการรวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการวิจัย แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ มีการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีเน้นการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาพื้นที่ โดยมี การศึกษาความต้องการและปัญหาของชุมชน การสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกับชุมชน การวางแผนการพัฒนาทรัพยากร เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการปลูกป่า และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ มีการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์เน้นการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ด้านการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ พระสงฆ์มีบทบาทนำในการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ โดยศึกษาความต้องการและปัญหาของชุมชนการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และการวางแผนการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาสาธารณสมบัติเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย มีการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการบรรเทาสาธารณภัยเน้นความพอเพียง ความยั่งยืน และความร่วมมือ โดยสร้างความเชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนาความรู้และทักษะของชุมชน และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

สรุปได้ว่า การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า มีการใช้หลักการและปรัชญาของศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีการศึกษาและเข้าใจพื้นที่อย่างละเอียด การเข้าถึงและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

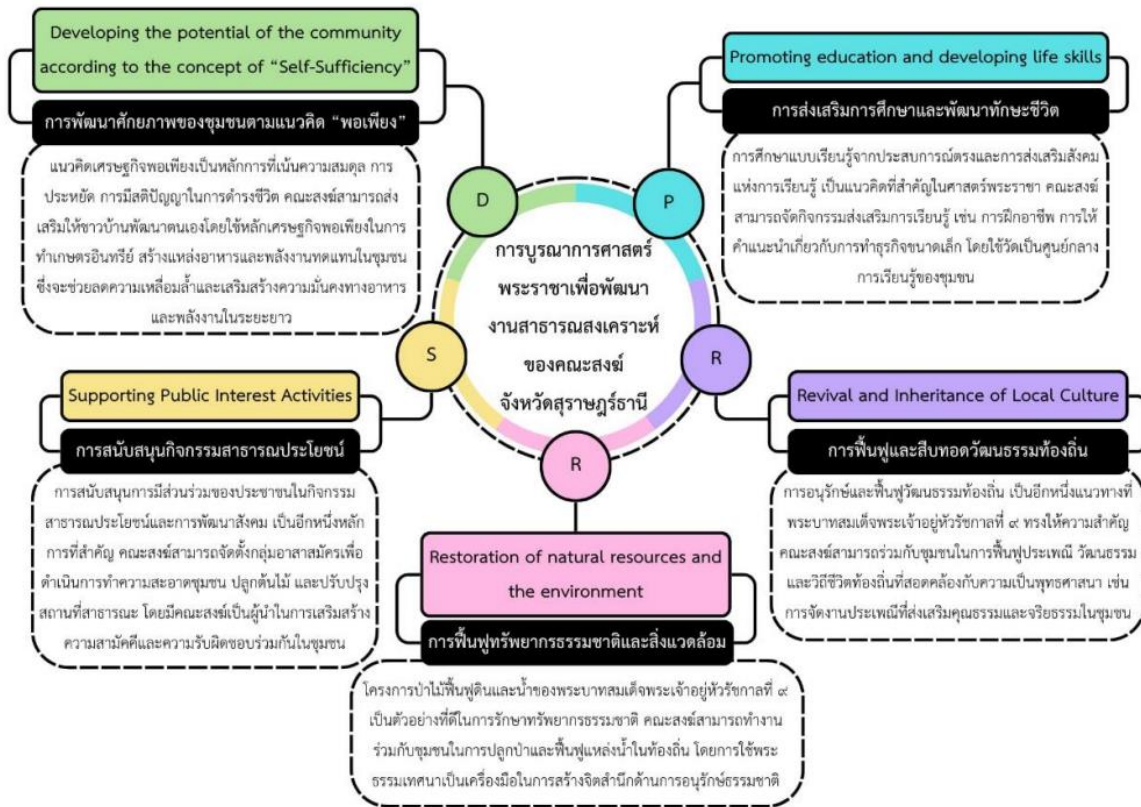
การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผล เป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยแบ่งเป็นสามขั้นตอนหลัก ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน โครงการปลูกป่า และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับการวิจัยของ สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดา สวาทยานันท์ เรื่อง รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรโดยน้อมนำตามศาสตร์พระราชา ร่วมกับการใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ได้ใช้กระบวนการบูรณาการประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตร การออกแบบแนวทางการบูรณาการ การตรวจสอบ การนำไปใช้ การประเมินผล และการเผยแพร่ขยายผล เน้นการใช้วิธีคิดที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์ชาวบ้านและศาสตร์สากล รวมถึงการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นในการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านสิ่งแวดล้อม (สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดา สวาทยานันท์, 2564) เพราะ 1) การบูรณาการแนวคิดศาสตร์พระราชา ทั้งสองกรณีได้นำแนวคิดศาสตร์พระราชามาใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในพื้นที่และชุมชน 2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในงานของคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานี และต่างเน้นการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นควบคู่ไปกับความรู้สมัยใหม่ (ศาสตร์สากล) เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทของพื้นที่นั้น ๆ 3) กระบวนการบูรณาการที่เป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการบูรณาการที่มีการวางแผนและดำเนินการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การวิเคราะห์ การออกแบบ การนำไปใช้ การประเมินผล และการเผยแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์สุราษฎร์ธานีที่มีการจัดการทรัพยากรและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ 4) การส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งสองกรณีมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ การสร้างความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน ผ่านการบูรณาการแนวคิดและวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านนี้ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน การเข้าถึงประชาชน และการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอบรมให้ความรู้ การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาศักยภาพชุมชน มีความแตกต่างกับผลการวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ เรื่อง การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมี 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การระดมความเห็น การพัฒนางานและกิจกรรมในชุมชน การตอบสนองนโยบายสาธารณะ และการสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกชุมชน เน้นการใช้อนุมัติปัญหาท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ, 2564) โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ของศาสตร์พระราชาและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนเพราะ 1) กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงาน คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์เน้นการเข้าถึงประชาชนและการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหา เช่น การอบรมให้ความรู้ และการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่การวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ เน้นกระบวนการยกระดับแหล่งทุนชุมชนผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระดมความเห็น การพัฒนางานและกิจกรรม การตอบสนองนโยบายสาธารณะ และการสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ 2) การตอบสนองต่อระดับนโยบาย เนื่องจากการวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ มีการเชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะโดยตรง ซึ่งหมายถึงการนำองค์ความรู้ไปตอบสนองต่อนโยบายในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง ขณะที่คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ในพื้นที่เน้นการปฏิบัติในระดับ

ชุมชนโดยตรงมากกว่า ด้านการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติ การบูรณาการศาสตร์พระราชาในด้านนี้ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาสวนสาธารณะ ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์สุขภาพ โดยมีการวางแผนร่วมกัน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยของ พระธีรพันธุ์ จิตธมโม (บุญบาง) และคณะ เรื่อง การศึกษางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ การดำเนินงานในระดับจังหวัดและระดับวัด โดยมีการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการประสานงานที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ข้อเสนอแนะให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งขึ้น และการสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์ (พระธีรพันธุ์ จิตธมโม (บุญบาง) และคณะ, 2565) เพราะว่า 1) ทั้งสองกรณีมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีความยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการจัดสร้างสาธารณสมบัติ เช่น สวนสาธารณะ ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์สุขภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ที่สนับสนุนกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) มีการเน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนร่วมกันและการประสานงานเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน ทั้งในการสนับสนุนการจัดสร้างสาธารณสมบัติและในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และด้านการบรรเทาสาธารณภัย การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการบรรเทาสาธารณภัย มุ่งเน้นการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความพอเพียง และการพึ่งพาตนเอง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ผลการวิจัยพบว่า วัดพนัญเชิงวรวิหาร มีการวางแผนและดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยให้ความช่วยเหลือประชาชนในช่วงสถานการณ์ยากลำบาก เช่น การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 การดำเนินงานที่มีการประสานงานอย่างดีระหว่างวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือประชาชนกระบวนการตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องช่วยให้การดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ, 2564) เพราะว่า 1) การบูรณาการศาสตร์พระราชาของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีและการดำเนินงานของวัดพนัญเชิง วรวิหาร ต่างเน้นการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสถานการณ์วิกฤติที่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการพึ่งพาตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานของทั้งสองกรณี 2) ทั้งสองกรณีเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชนประสบความสำเร็จ 3) การตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยของพื้นที่วัดพนัญเชิงวรวิหารเน้นความสำคัญของการตรวจสอบและปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ใช้แนวทางการบูรณาการศาสตร์พระราชาในการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่ DPRRS Model ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดตามแผนภาพโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย DPRRS Model ในการบูรณาการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ดังนี้

1. D ได้แก่ Developing the potential of the community according to the concept of "self-sufficiency" (การพัฒนาศักยภาพของชุมชนตามแนวคิด "พอเพียง") คือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่เน้นความสมดุล การประหยัด การมีสติปัญญาในการดำรงชีวิต คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมให้ชาวบ้านพัฒนาตนเองโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำเกษตรอินทรีย์ สร้างแหล่งอาหารและพลังงานทดแทนภายในชุมชน ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงานในระยะยาว

2. P ได้แก่ Promoting education and developing life skills (การส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะชีวิต) คือ การศึกษาแบบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่สำคัญในศาสตร์พระราชา คณะสงฆ์สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การฝึกอาชีพ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำธุรกิจขนาดเล็ก โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

3. R ได้แก่ Revival and Inheritance of Local Culture (การฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น) คือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงให้

ความสำคัญ คณะสงฆ์สามารถร่วมกับชุมชนในการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความเป็นพุทธศาสนา เช่น การจัดงานประเพณีที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน

4. R ได้แก่ Restoration of natural resources and the environment (การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) คือ โครงการป่าไม้ฟื้นฟูดินและน้ำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติคณะสงฆ์สามารถทำงานร่วมกับชุมชนในการปลูกป่าและฟื้นฟูแหล่งน้ำในท้องถิ่น โดยการใช้พระธรรมเทศนาเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

5. S ได้แก่ Supporting Public Interest Activities (การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์) คือ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณประโยชน์และการพัฒนาสังคมเป็นอีกหนึ่งหลักการที่สำคัญ คณะสงฆ์สามารถจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อดำเนินการทำความสะอาดชุมชน ปลูกต้นไม้ และปรับปรุงสถานที่สาธารณะ โดยมีคณะสงฆ์เป็นผู้นำในการเสริมสร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า “การบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งศาสตร์พระราชาและการพัฒนาสาธารณสงเคราะห์ เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่เพื่อสร้างความมั่นคงในสังคมไทย คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตของชุมชน ทำให้สังคมมีความมั่นคงยั่งยืน และการบูรณาการศาสตร์พระราชาในงานสาธารณสงเคราะห์ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่: มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์: พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผ่านการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาศักยภาพชุมชน 3) ด้านการจัดสร้างสาธารณสมบัติ: การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ด้านการบรรเทาสาธารณภัย: เตรียมความพร้อมและการตอบสนองต่อสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน โดยต้องประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมุ่งเน้นการวางแผนและการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและการเสริมสร้างทักษะให้กับชุมชน การประยุกต์ใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว 2) ควรดำเนินการตามการวิจัยให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านการวางแผนและกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสร้างเครือข่ายและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและการเสริมสร้างทักษะการประยุกต์ใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษา เพิ่มความลึกของการวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาตัวชี้วัดและกระบวนการทำงาน รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม. (2565). รายงานผลการดำเนินการโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข พ.ศ. 2561-2565. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ. (2564). การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 108-117.
- พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ) และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของ วัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(4), 31-41.
- พระครูสุนทรเขมาภินันท์ (ปกรณ เจริญวงศ์) และคณะ. (2562). ศาสตร์พระราชา: พุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมการ ศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 20(37), 87-101.
- พระธีรพันธุ์ ฐิตธมโม (บุญบาง) และคณะ. (2565). การศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(2), 25-34.
- พระมหาบัว ปิยวณฺโณ. (2549). การจัดระเบียบสังฆมณฑล. นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ไพบุลย์ เสี่ยงก้อง. (2544). “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา 44. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ยุพา วงศ์ไชย. (2523). ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2563). ศาสตร์พระราชา. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- สมเกียรติ อินทสิงห์ และศักดิ์ดา สวาทยานันท์. (2564). รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรโดยน้อมนำตามศาสตร์ พระราชา ร่วมกับการใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 22(3), 84-85.

วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อของคนเลี้ยงวัวชน กรณีศึกษา

ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง*

THE RITUAL AND BELIEF LIFESTYLE OF THE CATTLE HERDERS : A CASE
STUDY OF BAN PHO SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, TRANG PROVINCEอ้อมใจ วงษ์มณฑา^{1*}, อารีย์ ธรรมโคร่ง², อัมพร ศิลปะเมธากุล³
Aomchai Vomgmonta^{1*}, Aree Tamkrong², Amporn Sinlapamethakul³¹สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย¹Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย²Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย³Faculty of Education, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: omjai.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน 2) วิเคราะห์หาผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน กรณีศึกษาดำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมประกอบด้วยการดูแลรักษา ป้องกันเสนียดจัญไร บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อการเลี้ยงวัวชนมีลักษณะที่ประกอบด้วย หูตาเล็ก เขาใหญ่ หัวกร้าว คี้นหนา หน้าสั้น หน้าหัวแคบ คร่อมอก ท้องและกระดูกใหญ่ คอยาวใหญ่ ขื่อเท้าสั้น ลำคัลยาว ลูกอ้นทะยานตัวโตไปข้างหน้า บั้นท้ายและหางเรียวยาว ขนละเอียด การตั้งชื่อ อาหาร พันธกรรม การฝึกซ้อม การบำรุงอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยง ลักษณะอาการ คอกวัว การถ่ายภาพ เชือกวาง เทียนพราง คุณไสย 2) ผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของคนและชุมชน ด้านครอบครัวเป็นการเพิ่มรายได้ ด้านสังคมมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน นักสาธารณสุขมองว่าวิถีชีวิตคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ นักศิลปกรรมมองว่าเป็นการทรมานสัตว์ด้านการศึกษาเป็นศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้จากบรรพบุรุษ ด้านศาสนาเป็นกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างศาสนา ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ SDG ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรเพื่อยกระดับรายได้ เศรษฐกิจฐานราก ด้านการเมืองการปกครองเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของชุมชนและสังคม ด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ด้านนันทนาการ

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, พิธีกรรม, ความเชื่อ, คนเลี้ยงวัวชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research are twofold: 1) to explore the ritual practices and beliefs associated with raising bulls for competition, and 2) analyze the impact of this sport on the lives

of individuals and the community, focusing on a case study in Ban Pho subdistrict, Mueang district, Trang province. The research employs a qualitative approach, utilizing in-depth interviews and focus group discussions. Key informants include 21 fighting bull owners, 10 bull caretakers (veterinarians), and 21 individuals with strong beliefs related to bullfighting, selected through purposive sampling. Data were analyzed through content analysis and summarized comprehensively. The findings revealed that: 1) The ritual practices encompass observing seasonal patterns, protecting bulls from predators, making offerings to sacred entities, and adhering to specific beliefs regarding the ideal characteristics of competitive bulls. These characteristics include small ears, large horns, a distinct placenta-shaped head, thick eyebrows, a short and narrow face, a broad chest, a large belly and bones, a long neck, short ankles, a long phallus, forward-facing testicles, and small buttocks and tail. Other aspects of bull-rearing involve attention to coat quality, food, genetics, training, and maintenance. Equipment such as cattle stalls, photography tools, and deer ropes were also utilized. 2) The impacts of bullfighting on the lives of individuals and the community include various aspects. On a familial level, it enhances income generation. Socially, it fosters the exchange of experiences, and the creation of social networks within the community. Public health officials view, the lifestyle of bull owners as unsanitary, while ethicists consider, the practice a form of torture animal. Educational perspective proposes, bullfighting represents local knowledge and Southern wisdom passed down from ancestors. Religiously views, it serves as an activity that bridges gaps between different faiths. Economically, it contributes to creative economy and the Sustainable Development Goals (SDGs) by promoting agricultural community enterprises aimed at elevating grassroots economic development. Politically, it reflects the regulations, values, customs, and traditions that characterize the community and society. Lastly, it plays a role in the conservation of bullfighting breeds and serves as a recreational activity.

Keywords: Lifestyle, Rituals, Beliefs, Cowherds, Local Wisdom

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ SDGs ตั้งขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย การขจัดความยากจน, การขจัดความหิวโหย, การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, การศึกษาที่มีคุณภาพ, ความเท่าเทียมทางเพศ, การเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี, การมีพลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, การมีงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม, การลดความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน, การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน, การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, การอนุรักษ์ทรัพยากรทะเล, การรักษาระบบนิเวศบนบก, การมีสังคมสงบสุข ยุติธรรม และมีสถาบันที่เข้มแข็ง (วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์, 2564) วิสาหกิจชุมชนของประเทศไทยได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการรณรงค์และการทำงานตามแนว SEP for SDGs ถือเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ของไทย เป็นการนำแนวคิดของรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ ซึ่งรัฐบาลให้การรับรองว่าแนวคิดของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องและส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหาความยากจนโดยองค์การสหประชาชาติได้

ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุภายในปี 2573 ซึ่งกำหนดให้การขจัดปัญหาความยากจนในทุกมิติ ทุกพื้นที่อยู่ในเป้าหมายที่ 1 ย่อมแสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องตระหนักเป็น อันดับต้น ๆ ของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาความยากจน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มยากจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบ มีข้อจำกัดในการเข้าถึง ระบบประกันสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้บริการภาครัฐ 2) ภาครัฐมีข้อจำกัดในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความครอบคลุมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันของประชาชน 3) ปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่ 4) การแก้ปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้าง เป็นความขาดแคลนในด้านการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม 5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์กับสาธารณะและประชาชนในวงกว้าง 6) การสร้างสังคมที่สมดุลและเป็นธรรม ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันของประชาชน (วิระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2563)

ภาคเกษตรกรรมในประเทศไทยนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการทำสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด นับว่าเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ขนาดใหญ่ที่สุด เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านรายได้ของภาคเกษตร พบว่า ภาคเกษตรที่ใช้แรงงานคนส่วนใหญ่ของประเทศของแรงงานทั้งหมดกลับไม่สามารถสร้างรายได้มากเท่าที่ควร เกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ ขาดความมั่นคงทางรายได้ มีความผันผวนตามฤดูกาล จึงก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตกต่ำ เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และปัญหาด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามมา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) เพราะหากประเทศสามารถยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้นได้ ประชากรของประเทศก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย สำหรับประเทศไทยก็มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศสำหรับเกษตรกร และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังที่ปรากฏจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” กำหนดให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านภาคการเกษตรของประเทศ ไว้ในมิติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อส่งเสริมเกษตรกรให้มีศักยภาพสู่การทำการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้ออกใบรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม มอก. เอส ให้แก่บริษัทว้าวชนทุ่งทะเลหลวงสุโขทัย จำกัด สนามว้าวชนรายแรกของไทย เป็นผู้ประกอบการ SMEs ที่ได้รับการรับรองสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อยกระดับสนามว้าวชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยกย่องคุณภาพการบริการหวังดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้แก่ชุมชน รัฐบาลและกระทรวงอุตสาหกรรม ให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยประกาศเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อผลักดันให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ SMEs และกลุ่มธุรกิจเกิดใหม่เปิดให้บริการสนามกีฬาชนโคเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นกีฬาที่มีผู้ชมทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีทางอ้อมในการสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่ โดยมีรายได้จากการเลี้ยงวัวชน ปลูกหญ้า ที่ฟัก การคมนาคม การขนส่ง การค้าขายและการท่องเที่ยว กีฬาชนวัวจึงไม่ใช่แค่กีฬาเพื่อความบันเทิงเชิงวัฒนธรรมพื้นบ้านเท่านั้น แต่มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นสนามกีฬาระดับมาตรฐาน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบปลอดภัย ถูกสุขอนามัยและมีการควบคุมโรคที่เป็นไปตามกฎหมาย (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

ในขณะเดียวกันที่ ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตรัง (ศบส.) จังหวัดตรัง ได้มีการเพาะขยายพันธุ์และอนุรักษ์โคพันธุ์พื้นเมืองวัวชนภาคใต้ เนื่องจากปัจจุบันกีฬาชนโคได้กลายเป็นกีฬาที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ มีการเปิดประมูลเพื่อกระจายพันธุ์ให้แก่เกษตรกรเอาไปเลี้ยงทำฟาร์มพันธุ์ แม่พันธุ์ รวมทั้งแม่พันธุ์ที่คัดออกยังสามารถเอาไปเลี้ยงผลิตลูกต่อได้อีก ส่วนตัวผู้เอาไปขุนทำวัวชนต่อยอดเพิ่มมูลค่าได้มากกว่าวัวชนที่เป็นผลผลิตจาก ศบส. มีชื่อเสียงจนราคาสูงถึง 2 ล้านบาท ข้อดีของโคพันธุ์พื้นเมืองคือให้ลูก 100% ปีละตัว กินหญ้าน้อย มีการจับสัตว์เก่ง ผสมพันธุ์ง่าย โคพันธุ์พื้นเมืองของ ศบส. จะทำในรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ เน้นเรื่องการเป็นวัวชนเพื่อเพิ่มมูลค่า เพื่ออนุรักษ์และรักษาสายพันธุ์วัวชนแท้ของภาคใต้เอาไว้ ก่อนจะสูญหายไปกลายเป็นวัวพันธุ์ทางหรือลูกผสม พร้อมทั้งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้แก่เกษตรกร โดยในภาคใต้ปัจจุบันมีศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ที่กำลังเดินหน้าพัฒนาโคพันธุ์พื้นเมืองวัวชน 5 แห่ง ได้แก่ สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราชและสงขลา ประกอบกับวิสาหกิจชุมชนการเลี้ยงวัวชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาระบบการจัดการชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มั่นคงและยั่งยืน ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องวิสาหกิจชุมชนในการแข่งขันบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมืองและชุมชน กลุ่มอาสาสมัครด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุน การพัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาคีสำคัญตามบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงการพัฒนาร่วมกันในทุกระดับและพัฒนาศักยภาพองค์กร เพื่อการพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายให้มีทักษะทัดเทียมกับประเทศอื่นในระดับสากล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน รวมทั้งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากกีฬาวัวชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรกรมของ ประเทศไทย ส่งผลให้มีการขับเคลื่อนเกษตรสมัยใหม่เป็นการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์หาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยที่ผู้วิจัยเข้าชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่จะให้ข้อมูลจนเกิดความสนิทสนมและไว้วางใจ เก็บข้อมูลเอกสารนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี สืบหาพื้นที่แนวติดต่อระหว่างชุมชน จัดทำแผนที่ทางกายภาพ สืบหาข้อมูลประชากรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงวัวชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับวัวชน เพื่อสะดวกในการออกเก็บข้อมูล สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อจะได้สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและบริบทภายในคอกวัว การเลี้ยงวัวชน การทำพิธีกรรมและบ่อนวัวได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีการพูดคุย พบปะและเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญและประเพณีท้องถิ่น เพราะผู้เลี้ยงวัวชนจะเกิดความหวาดระแวงต่อตัวผู้วิจัย กลัวว่าผู้วิจัยจะมาก่ออันตราย หรือประสงค์ร้าย หรือเป็นฝ่ายตรงกันข้ามที่มาสืบข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงว่าไม่ได้ต้องการจะล่วงเกินหรือละเมิดใด ๆ ทั้งกับเจ้าของวัวและวัวชน เพียงต้องการมาเก็บข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ผู้วิจัยต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ พยายามสร้างความสัมพันธ์อันดี

เนื่องจากเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อมีความละเอียดอ่อนมาก ได้สัมภาษณ์ผู้มาเล่นการพนันชนวัวและผู้ประกอบพิธีกรรมให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ กำหนดคำถามเพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ สังเกตสภาวะต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังการพนันชนวัว ทั้งในฝ่ายที่แพ้และชนะการแข่งขันการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น ไม่ซ้ำซ้อน จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ออกแบบเก็บข้อมูลในส่วนที่ขาด เพื่อค้นหาข้อมูลอย่างมีคุณภาพภายใต้เวลาที่มีข้อจำกัด

ประชากร 60 คน และกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างศึกษาจากสูตรของ Robert V. Krejcie และ Eayle W. Morgan ได้สร้างไว้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน รวม 52 คน โดยเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านหัวถนน หมู่จันทร์หอม บ่อมะพร้าว นาทองหลาง ตันรัก หักตอ นางาม ห้วยไทร สระนางหงส์ พรหมลุมพินี ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดตรัง (สุจิตรา บุญรัตน์พันธุ์, 2538)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และจัดสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคือผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน ในตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เริ่มจากการนำเอาวัตถุประสงค์การวิจัยมาเป็นกรอบการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยแล้วนำมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น จึงส่งเอกสารขอรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ REC Number: psu.pn.2-006/67 Date of approval: 6 March 2567 Date of expiration: 6 March 2568 จากนั้นนักวิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่มด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามสิทธิการพิทักษ์ของกลุ่มประชากรตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัยทุกประการ

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตีความแปลความหมาย และสรุปภาพรวมตามวัตถุประสงค์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รวบรวมเป็นกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เมื่อสรุปข้อมูล นำแนวคิดและทฤษฎีเป็นตัวกำหนด 1) วิเคราะห์ข้อมูลกรอบแนวคิด ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน สรุปเป็นแนวทางการวิเคราะห์หาข้อมูล 2) เก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยสัมภาษณ์ซ้ำสังเกตการณ์เพื่อหาข้อสรุป 3) การวิเคราะห์ จัดรูปแบบความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อความเข้าใจ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้ายก่อนเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ ดังนี้ กลุ่มผู้เลี้ยงวัวชน กลุ่มหมอวัว กลุ่มผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน

พิธีกรรมการดูฤกษ์ยาม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ฤกษ์ยามการชนวัว ประกอบด้วย 1) การออกเดินทางจากบ้านไปอยู่ที่โรงเรียนชั่วคราวที่บ่อนวัว 2) พิธีกรรมในคืนก่อนวัวเข้าสนาม การเข้าอยู่ในโรงเรียน หมอวัวกับคณะผู้ดูแลวัวชนจะประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ พร้อมมีพิธีเลี้ยงนอนเฝ้าตลอดคืน 3) พิธีกรรมในตอนเช้าของวันชนวัว ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าสนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้และการเลือกทิศที่ยืน เพื่อทำการเช็ดล้างก่อนทำการชน 4) การนำวัวเข้าสู่สนามชน หมอวัวจะดูฤกษ์ยามว่าวัวของฝ่ายตนควรจะเดินเข้าสนามชนก่อนหรือหลังคู่ต่อสู้ จะต้องวางเงินเดิมพันและเงินเสมอนอกเป็นเงินสดให้นายสนาม จากนั้นโฆษกของสนามจะประกาศให้เจ้าของวัวแต่ละฝ่ายเช็ดล้างวัวให้เป็นไปตามกฎกติกาที่ตกลงกันได้

2. การป้องกันให้แคล้วคลาดจากเสียดจัญไร

3. การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. รูปลักษณ์วัวดี 1) ขวัญวัวดี ขวัญร้ายและขวัญไม่ดีไม่ร้าย 2) สีวัวศุภราช ลักษณะเขา ลักษณะเขาจะทำให้วัวมีข้อจำกัดในการชน เขาบางลักษณะก็เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อลีลา ท่าทางการชนบางท่าเท่านั้น

2. การตั้งชื่อวัวชน บ่งบอกถึงความผูกพันกับธรรมชาติ พิษพรรณไม้ สัตว์ภาคใต้ การให้วัวชนเป็นหุ่นส่วนของชีวิต การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การสะท้อนความเชื่อของคนภาคใต้

3. การเลี้ยงดูวัวชนก่อนติดคู่ชน และการเลี้ยงดูวัวในขณะที่ยึดคู่ชน

4. อุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงวัวชน ได้แก่ เชือกวาง เทียนพราง คุณไสยและผี

5. ลักษณะอาการของวัวในวันชน ท่าทางของวัวที่ต่างจากปกติสามารถบ่งบอกถึงลางดีหรือลางร้าย

6. คอกวัว จะมีพิธีกรรมในการดูฤกษ์ยามและวันที่เป็นสิริมงคลก่อนที่จะปลูกสร้างโรงเรือน

7. การถ่ายภาพวัวชน มีความเชื่อว่าหากว่าวัวชนของยังไม่ติดคู่ชนหรือไม่มีคู่ชนจะอนุญาตให้มีการถ่ายภาพได้ แต่ถ้าวัวชนติดคู่ชนและใกล้ถึงวันเข้าสู่สังเวียน เจ้าของวัวจะไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องมาถ่ายภาพวัวชน เพราะเชื่อว่าจะทำให้พ่ายแพ้ได้

2. ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน

กิจกรรมในวันชนวัว เจ้าของวัวมีการนำไสยศาสตร์หรือความเชื่อมาเกี่ยวข้องในการดูแลวัว กิจกรรมหลังวัวชน มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้เล่นกีฬาวัวชนในกลุ่มของเจ้าของวัวหรือผู้ดูแลวัว ด้านร่างกายพบกับความเหน็ดเหนื่อยจากการดูแลวัวตลอดการแข่งขันและจากการเชียร์และร้อนจากบรรยากาศแออัดเต็มไปด้วยผู้คน ด้านจิตใจจากการมุ่งมั่น ความสนุก ความตื่นเต้นและความกดดันจากการแข่งขัน ผู้เล่นกีฬาวัวชนที่ได้รับชัยชนะรู้สึกดีใจ มีกำลังใจ ตรงกันข้ามผู้ที่ได้รับความพ่ายแพ้จะรู้สึกท้อแท้ เกิดการสูญเสีย

ด้านสถาบันครอบครัว ในแง่บวกเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ในแง่ลบทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว หากสมาชิกในครอบครัวไม่เห็นด้วย ด้านสถาบันสังคม ผู้เล่นกีฬาวัวชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักสาธารณสุขเห็นว่าวิถีชีวิตของคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ เพราะต้องใช้ชีวิตร่วมกับสัตว์จึงดูไม่สะอาด นักศีลธรรมมองว่าเป็นการทารุณกรรมและทรมาณสัตว์ สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน ด้านสถาบันการศึกษา การเลี้ยงวัวชนเป็นศาสตร์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้ศึกษามาจากบรรพบุรุษ เป็นประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้กันมา ด้านสถาบันศาสนา ความสนใจในกีฬาวัวชนลดช่องว่างระหว่างศาสนาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแบบผสมผสานในความเชื่อของแต่ละศาสนา ด้านสถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ เจ้าของสนามวัวชน ผู้เข้าชมกีฬาชนวัว ด้านสถาบันการเมืองการปกครอง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎ ระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของสังคมเป็นอย่างดีด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ได้แก่ การ

ซื้อขายวัวชน การถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงวัวชน ด้านนันทนาการทำยามว่างด้วยความสมัครใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน

พิธีกรรมการดูฤกษ์ยาม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ฤกษ์ยามการชนวัว ได้แก่ 1) การออกเดินทางจากบ้านไปอยู่ที่สนามชนวัว การเข้าสู่สนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้ นายสนามจะเป็นผู้ในวันเปรียบวัวชนในใบกำหนดการชนวัว เจ้าของวัวชนทั้งสองฝ่ายพิจารณาลักษณะรูปร่าง ลักษณะเพลงชนของวัวคู่ชน ทั้งคู่ต้องมีอายุ ประสบการณ์ เพลงชน สถิติการชน เขา สัตส่วนด้านความยาว กว้าง ลึกของตัววัว กล้ามเนื้อใกล้เคียงกัน (กัญญารัตน์ เลียงผา, 2563) ทั้งสองฝ่ายต้องเปิดยอดเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามได้เห็น เจ้าของวัวมีเทคนิคในการดูแล้วเพื่อหาข้อได้เปรียบในการชน โดยการให้อาหารวัวน้อยลงเป็นการอำพรางความสมบูรณ์ที่แท้จริงของวัวชน หลังจากเปรียบและติดคู่ชนแล้วเจ้าของวัวจึงจะให้กินอย่างสมบูรณ์ (ทิพวรรณ หมั่นห้อง และคณะ, 2562) 2) พิธีกรรมในคืนก่อนวัวเข้าสนาม การเข้าอยู่ในค่ายพักวัวชนที่มาจากต่างถิ่นต้องมาอยู่ให้คุ้นเคยกับสถานที่ก่อนที่วัวชนจริง หมอวัวผู้มากับคณะผู้ดูแล้วชนจะประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ในคืนก่อนวัวเข้าสนามชน สอดคล้องกับ รงค์ บุญสวยขวัญ พบว่า หมอวัวจะนั่งทำพิธีบนแคร่ หมอจะท่องคาถาปลุกเสกของที่อยู่ในงานและทำน้ำมันดลงคาถาอาคม ประพรมน้ำมันที่หญ้าทั้ง 3 กำ และให้ฟี่เลี้ยงนำหญ้าไปป้อนให้วัวกิน 2 กำ โดยเปิดปากบังคับให้วัวกินทีละกำ ใช้ปากกาเขียนลงยันต์ที่หน้าผาก เขา รอบตา หู ตา ตันขา สันหลังวัว (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2562) 3) พิธีกรรมในตอนเช้าของวันชนวัว การออกจากโรงเรือนเข้าสู่สนามในวันทำการชน ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าสนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้และการเลือกทิศที่ยืน เพื่อทำการเช็ดล้างก่อนทำการชน เป็นเคล็ดลับในกลุ่มคนที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ สอดคล้องกับ ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ พบว่าการเลือกทิศที่ยืนเพื่อทำการเช็ดล้างก่อนที่จะทำการชน เพื่อความเป็นสิริมงคลและประสพโชคกลาง ถือปฏิบัติโดยการหลีกเลี่ยงวันต้องห้าม (ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ, 2561) 4) การนำวัวเข้าสู่สนามชน หมอวัวจะดูฤกษ์ยามว่าวัวของฝ่ายตนควรจะเดินเข้าสนามชนก่อนหรือหลังคู่ต่อสู้ หมอวัวจะดูทิศทางว่าเมื่อวัวเดินเข้าสนามแล้ว ควรจะไปอยู่มุมที่เป็นทิศแมวให้แก่วัวฝ่ายของตน แต่ถ้าหากเกิดเหตุสุดวิสัยไม่สามารถนำวัวเข้าสนามก่อน เลือกทิศที่ดีไม่ได้ จำเป็นต้องอยู่ตรงข้ามทิศที่ดีที่ฝ่ายตรงข้ามได้เลือกก่อนแล้ว หมอวัวก็จะมีแก้เคล็ดให้ และก่อนเริ่มต้นชน หมอจะประพรมน้ำมันที่ให้กับวัว ขณะวัวกำลังชน หมอวัวของจะลงไปอยู่ในสังเวียน อาจช่วยเหลือวัวของตนให้สู้คู่ต่อสู้ได้ ขณะที่วัวชนอยู่ในสังเวียน ฟี่เลี้ยงวัวจะกระตุกเชือกเล็กน้อยเป็นเคล็ดให้วัวของตนไม่พ่ายแพ้คู่ต่อสู้ สอดคล้องกับ โสภิตา โสมมะเกิด พบว่า ขณะที่วัวกำลังชน ฟี่เลี้ยงวัวที่ถือไม้ไผ่ปลายแหลมสำหรับบังคับวัว จะปักไม้ไผ่ที่พื้นดินไม่วางนอน ถือเป็นเคล็ด มิให้วัวฝ่ายตนล้มหรือเพลิงพลั่วคู่ต่อสู้ (โสภิตา โสมมะเกิด, 2560) เมื่อทั้งสองฝ่ายพอใจกับการเช็ดล้างของฝ่ายตรงข้ามแล้ว ต่อจากนั้นผู้ดูแล้วของแต่ละฝ่ายจะใช้กล้วยสุกหรือผลตาลโตนดสุกทาทั่วใบหน้า จมูกและคอวัว มีความเชื่อว่าโดยสัญชาตญาณของวัวเป็นสัตว์ที่ให้ความสำคัญต่อความอาวุโสซึ่งสามารถสัมผัสได้โดยทางกลิ่นสาบวัวที่หนุมกว่าจะเกรงใจศักดิ์ศรีของวัวที่แก่กว่า ถ้าให้ชนกันวัวหนุมก็จะวิ่งหนีวัวแก่ (สุพิชฌาย์ วัฒนะ, 2566)

2. การป้องกันให้แคล้วคลาดจากเสียดจัญไรที่เชื่อว่าจะมารบกวน โดยการท่องคาถาเสกข้าวสารหรือทราย แล้วขีดไปรอบ ๆ บริเวณโรงเรือน พฤติกรรมเกี่ยวกับน้ำมันในวันวัวชน จำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่เชื่อว่าน้ำมันที่ผ่านการปลุกเสกด้วยคาถาพระพุทธรเจ้าเปิดโลก จะช่วยปัดรังควาญให้ปลอดภัยจากภัย

พิบัติ จะเอน้ำมนต์กรอกให้วัวดื่มก่อน ส่วนที่เหลือก็จะราดลงที่ศีรษะ ลำคอและลำตัว 2) กลุ่มที่ใช้มนต์เพื่อให้วัวได้ดื่มเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะปล่อยให้ชนกัน เพื่อดับกระหายในขณะที่ชน (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2562)

3. การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำในคืนวันก่อนวัวชน โดยบนบานศาลกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพบุรุษและตนนับถือ ทำพิธีข้ามฉนวนท้าวชน สวมสายมงคลเพื่อสร้างกำลังใจให้เจ้าของวัวชนและผู้เกี่ยวข้อง ตั้งนะโม ชมนมเทวดา เชิญครูให้มาสถิตในพิธีป้องกันตัวหมอวัว ไม่ให้ฝ่ายตรงกันข้ามใช้คุณไสยมาทำร้าย แล้ววางสายสิญจน์รอบที่ปักวัว ตอกหลักวัวกลางคอกวัว ลงอักขระ เสกน้ำมนต์ (สุพิชฌาย์ วัฒนนะ, 2566)

ความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. รูปลักษณ์วัวดี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัวชนที่ดีจะต้องมีลักษณะจำเพาะด้านสรีระถูกต้องตามตำรากล่าวไว้ว่า วัวชนที่ดีจะต้องมีหู ตาเล็ก หางร่วง ขนที่กระจุกของหางยาวและเหยียดตรง ขนที่บริเวณหน้าหัว คิ้วและบริเวณโคนขาทั้งสองข้างหนาแน่นและทึบ ขนที่อยู่บริเวณอวัยวะเพศมีจำนวนมาก คิ้วหนา หน้าสั้น เขาใหญ่ ปลายลูกอ้นทะงอนโค้งไปข้างหน้า ลักษณะขวัญอันเป็นสัญลักษณ์ถูกต้องตามตำรา ดังนี้ 1) วัว ขวัญดี ขวัญร้าย ขวัญไม่ดีไม่ร้าย 2) สีวัวศุภราช สีแดงเหมือนแสงเพลิง 3) เขา ลักษณะเขาวัวชนที่แตกต่างกัน ทางชนก็แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละลักษณะจะทำให้วัวมีข้อจำกัดในการชน เขาบางลักษณะก็เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อลีลา ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ พบว่า 1) ภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนมีด้านโครงสร้างร่างกาย ด้านเชื้อสายวัวชน ด้านกระบวนการฝึกฝน 2) วิธีการจัดการค่ายวัวชนเพื่อการแข่งขัน สนามมีความพร้อม สบาย ความแข็งแรง ความปลอดภัย มีกฎกติกาและมีแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 3) แนวทางส่งเสริมด้านกฎหมาย การท่องเที่ยว การอนุรักษ์พัฒนากีฬาวัวชนและด้านวิชาการ (ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ, 2562)

2. การตั้งชื่อวัวชน ชื่อวัวชนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในจังหวัดตรัง ดังนี้ ความผูกพันกับธรรมชาติ พืชพรรณไม้ สัตว์ภาคใต้ การให้วัวชนเป็นหุ่นส่วนของชีวิต การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การสะท้อนความเชื่อของคนภาคใต้ สอดคล้องกับ โสภิตา โสมมะเกิด พบว่าชื่อวัวชนภาคใต้มีที่มาและความหมายได้แก่ ที่มาและความหมายเกี่ยวกับลักษณะวัว เกี่ยวกับวัว ความสามารถของวัว ภูมิสำเนาและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับวัว สิ่งมีค่า คำเรียกหน้าชื่อ บุคคลหรือองค์กร ชัยชนะ เกียรติยศ โชคความสรา ความรักความเจริญรุ่งเรือง ความบันเทิงและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยมของคนภาคใต้ ได้แก่ วิถีชีวิตเกี่ยวกับความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติความผูกพัน การให้ความสำคัญกับวัว การสนใจติดตามข่าวสาร ความเชื่อเรื่องผีสารเทวดาและอำนาจเหนือธรรมชาติ ศาสนา ความเชื่อเรื่องลักษณะวัวที่ดี ค่านิยมเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองและเกียรติยศ ค่านิยมการยกย่องผู้มีความสามารถ ค่านิยม การสร้างอารมณ์ขัน และค่านิยมการภาคภูมิใจในตนเองและถิ่นที่อยู่ (โสภิตา โสมมะเกิด, 2560)

3. การเลี้ยงวัวชน 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ก่อนติดค้อนและระยะหลังติดค้อน คือช่วงหลังจากที่วัวได้ค้อนแล้ว ระยะที่ 2 การเลี้ยงดูวัวในขณะที่ติดค้อน เจ้าของวัวจะนำวัวของตนมาอาศัยอยู่ในโรงเรือนที่ทางสนามจัดเตรียมไว้เพื่อให้วัวคุ้นเคยกับสภาพอากาศและสภาพแวดล้อม มีการออกกำลังกาย ดูแลเรื่องอาหารและการกินหญ้าอย่างเข้มงวด (กรมปศุสัตว์, 2565)

4. อุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงวัวชน ประกอบด้วย 1) เชือกวาง เป็นการสร้างความมั่นใจ กำลังใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง 2) เทียนพราง เชือกที่เป็นห่วงร้อยผูกวัวเพื่อจูงวัว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

5. ลักษณะอาการของวัวในวันชน สามารถบ่งบอกถึงกลางดีหรือกลางร้ายได้ ดังนี้ วัวมีอาการคึกคักหรือเชื่องซึม ถ้าวัวหุตก มีอาการทรุนทราย เดินวนไปมา ไม่ชันรื่อง เชื่อว่าเป็นกลางอาจแพ้ได้ หรือการนอนในโรงเรือนก่อนไปชน ถ้านอนทอดเต้าไปข้างหน้าหรือเอวคางเกยแบบนอนทอดอาลัยก็เชื่อว่าอาจแพ้ได้ สอดคล้องกับศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน พบว่า ถ้าหากวัวนอนในลักษณะหันหน้าหรือหันหัวไปทางสนามชนวัวเชื่อว่าเป็น

นิมิตรหมายที่ดีจะชนะ สังเกตอาการเคี้ยวเอื้องว่าจะต้องเคี้ยวเอื้องถี่ขึ้น มีน้ำลายออกมากจนเป็นฟอง เป็นลักษณะอาการที่บ่งบอกว่าวัวมีอาการสุขสบายดี คุณลักษณะการยืนต้องยืนเท้าตรงแต่เท้าไม่งอ ขณะเดินเข้าสังเวียนต้องเดินอย่างกระฉับกระฉ่ง ส่งฝ่าเผย ยินยอมให้เจ้าของหรือพี่เลี้ยงจูงเข้าสังเวียนได้โดยดีอย่างเต็มใจและสง่เสียงร้องดังตลอดเส้นทางเข้าสู่สนามชนวัว เชื่อว่าจะดีมากได้รับชัยชนะแน่นอน หากระหว่างการชนวัวถอยหลัง สะบัดหางหรือมีอาการจะวิ่งหนี แสดงอาการประหม่า อาจจะแพ้ได้ถ้าขณะชนลูกอันทะยานไม่หัด ลำเลียงคีมน้ำย่อยตลอดเวลา ปลายลิ้นกระดกขึ้นลงอยู่เรื่อย ๆ ถือว่าจะดี วัวจะได้รับชัยชนะอย่างแน่นอน (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2563)

6. โรงเลี้ยงวัวชน จะมีพิธีกรรมในการดูฤกษ์ยามและวันที่เป็นสิริมงคลก่อนที่จะปลูกสร้างโรงเรือน บริเวณรอบ ๆ ต้องมีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่เปียกชื้น ทำความสะอาดทุกวัน ท่อน้ำทิ้งถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อม สภาพภูมิอากาศเหมาะแก่การเลี้ยงวัวชน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

7. การถ่ายภาพวัวชน หากวัวชนยังไม่ติดคู่ชน หรือไม่มีคู่ชนเจ้าของวัวจะอนุญาตให้มีการถ่ายภาพได้ แต่ถ้าวัวชนติดคู่ชนและใกล้ถึงวันเข้าสู่สังเวียนชนวัว เจ้าของวัวจะไม่อนุญาตให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องมาถ่ายภาพวัวชนของตนเองเด็ดขาด เพราะอาจส่งผลทำให้วัวชนของตนพ่ายแพ้ได้ (โสภิตา โสมมะเกิด, 2560)

2. ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน

กิจกรรมในวันชนวัว เจ้าของวัวแต่ละฝ่ายจะนั่งแยกกันเป็นทางด้านซ้าย - ขวา ผู้ดูแลวัวและเจ้าของวัวมีไม้หรือสัญลักษณ์อยู่ในมือไว้ขำหวางหัวของตัวเองเป็นระยะ เพื่อช่วยในการเคี้ยวเชิ้ววัวของตัวเองให้ชนต่อไปเพื่อชัยชนะ ซึ่งจะดูการแข่งขันด้วยความตื่นเต้นและเร้าใจ อีกทั้งจะมีแรงกดดันทางจิตใจอย่างหนักในขณะที่วัวของตัวเองทำการชน แต่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ คนในกลุ่มของเจ้าของวัวได้มีการนำไสยศาสตร์หรือความเชื่อ เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการดูแลวัว เพื่อสร้างให้เกิดขวัญและกำลังใจที่ดีกับตนเอง

กิจกรรมหลังวัวชน ผู้เล่นกีฬาบางส่วนได้รับชัยชนะ - พ่ายแพ้ จะแบ่งส่วนเดิมพันกลับคืน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากที่วัวของตนเองเป็นฝ่ายชนะ จะเป็นช่วงเวลาของรอยยิ้มและเสียงหัวเราะสำหรับผู้ชนะ ในขณะที่ฝ่ายแพ้ได้แยกย้ายกันไป ยอมรับความพ่ายแพ้แต่โดยดี ไม่มีการทะเลาะกันหรือค้นหาสาเหตุของความพ่ายแพ้ อาจจะมีการพูดแบบหยอกล้อ แต่สุดท้ายผู้พ่ายแพ้จะกลับมาเพื่อแก้ตัวใหม่ (กรมปศุสัตว์, 2565)

ด้านสถาบันครอบครัว จากกิจกรรมกีฬาวัวชนจะมีทั้งผลดีและผลเสียมายังครอบครัว ปัจจุบันการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบในอดีตนั้นลดน้อยลง เพราะในครอบครัวต่างก็ทำงานหาเงินใช้จ่ายได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากหัวหน้าครอบครัว การที่หัวหน้าครอบครัวนำเงินส่วนตัวไปเล่นกิจกรรมวัวชนนั้นไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับครอบครัวมากนัก เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวได้ เพราะผู้เล่นวัวชนต้องเป็นคนรักเลง ใจถึง กล้าได้กล้าเสีย มีเพื่อนฝูงมาก รักพวกพ้อง คบคนได้ทุกอาชีพ เป็นคนอุปถัมภ์กับคนอื่น ๆ มาก จึงเป็นการสร้างสมบารมีให้กับตนเองและครอบครัว เป็นที่พึ่งพาอาศัยให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของอุบล สวัสดิ์ผล และคณะ พบว่า ในแง่บวกเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว กรณีอาชีพรับจ้างเลี้ยงวัวชนก็จะมีรายได้เพิ่มพูนให้กับครอบครัว พวกที่เลี้ยงวัวชนเป็นทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลักมีรายได้ชัดเจน เจ้าของวัวชนและผู้นิยมกีฬาวัวชนจะมีรายได้สู่ครอบครัว ซึ่งจะเป็ผลดีในครอบครัวทั้งสิ้น เกณฑ์การพนันท้องถิ่นเป็นเกมกีฬาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีความเกี่ยวข้องกับทุกคนในครอบครัวในแง่เป็นแหล่งรายได้และอาชีพ เป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ถูกต้องและพบได้ทั่วไปในชุมชน เนื่องมาจากความเคยชินกับสภาพแวดล้อมที่อุดมไปด้วยบ่อนพนันผ่านบริบทของชุมชนและครอบครัว (อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ, 2561)

ด้านสถาบันสังคม ผู้เล่นกีฬาวัวชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักสาธารณสุขเห็นว่าวิถีชีวิตของคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ เพราะต้องใช้ชีวิตร่วมกับสัตว์จึงดูไม่สะอาด นักศีลธรรมมองว่าเป็นการทารุณกรรมและทรมาณสัตว์ (เฟดิม จันลือชัย, 2561) สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน ประกอบด้วย ผู้เล่นกีฬาวัวชน,ผู้เล่น

กีฬาว่าชนกับเจ้าของบ่อนว่า, ผู้เลี้ยงว่าชนกับเจ้าของบ่อนว่า, ผู้เลี้ยงว่าชนกับคนดู, คนดูกับเจ้าของบ่อนว่า, คนดูกับคนในแวดวงกีฬาว่าชน ได้แก่ ผู้เล่นกีฬาว่าชน เจ้าของบ่อนว่า

ด้านสถาบันการศึกษา การเลี้ยงว่าชนเป็นศาสตร์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้ศึกษามาจากบรรพบุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ พบว่า การเลี้ยงว่าชนซึ่งเป็นศาสตร์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ผู้เลี้ยงว่าชนได้ศึกษามาจากการเลี้ยงว่าชนเป็นประสบการณ์ที่แต่ละคนได้เรียนรู้กันมาช่วงอายุของว่าชน เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ ต้องปฏิบัติทุกอย่างตามตารางเวลา ขั้นตอน จึงจะฝึกฝนว่าชนให้เป็นว่าที่ดีและชนเก่งมีชื่อเสียง ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของเด็กต่อปัญหาการพนัน การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการเล่นพนันท้องถิ่นของเยาวชนให้เกิดประสิทธิภาพได้จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากสังคม ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนร่วมกันขับเคลื่อน เป็นการทำงานในลักษณะพหุภาคีประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป (คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ, 2560)

ด้านสถาบันทางศาสนา กีฬาว่าชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของสังคมที่มีผู้นิยมและสนใจหลากหลายศาสนา แต่ในความรักและความสนใจในกีฬาว่าชนจึงลดช่องว่างระหว่างศาสนาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแบบผสมผสานในความเชื่อของแต่ละศาสนา กติกาการชนว่าที่เห็นได้ชัดคือในจังหวัดตรังมีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม มีวิธีการเกี่ยวกับกีฬาชนว่าที่เหมือนกันแทบหาข้อแตกต่างไม่ได้ เพราะการผสมผสานของพหุวัฒนธรรม (อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ, 2561)

ด้านสถาบันเศรษฐกิจ ผู้ผลิตก็หมายถึงผู้ทำกิจกรรมว่าชน ผู้ที่เลี้ยงว่าชน เจ้าของสนามว่าชน ถือว่าเป็นผู้ผลิตอันแท้จริง หากขาดกลุ่มผู้ผลิตนี้ กิจกรรมก็จะไม่เป็นกิจกรรมที่ถูกต้อง กลุ่มผู้บริโภค หมายถึง กลุ่มผู้ที่นำว่ามาชนผู้ที่มาชมการชนว่า กลุ่มผู้จำหน่ายอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า สถาบันทางด้านเศรษฐกิจเป็นสถาบันที่ทำให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในสังคมที่ถูกต้อง ชัดเจนทำให้เกิดอาชีพในหลายรูปแบบ หลายลักษณะ ล้วนแต่เป็นรายได้อันมีผลต่อเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมทั้งสิ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งผู้ดำเนินการสนามว่าชนเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก ผู้ดำเนินการสนามกีฬาว่าชนเป็นบุคคลที่มีธุรกิจกิจการในการดำเนินการบริหารจัดการมากมาย เป็นบุคคลที่มีเงินและบารมีมาก ทำให้การชนว่ามีการพนันกันในกลุ่มว่าชนและผู้นิยมกีฬาว่าชน การเดิมพันนั้นจึงขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของว่าชนและตัวว่าชนว่ามีการชนมากี่ครั้ง มีลักษณะการชนมีชื่อเสียงเป็นอย่างไร การเดิมพันว่าชนนั้นจะลงเดิมพันกัน จะเป็นญาติ เพื่อนบ้านและคนที่เคารพนับถือกันเท่านั้น ต้องแบ่งปันลงกันในงานที่เท่ากันทุกคน โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) การประกอบอาชีพ ได้แก่ หมอว่า รับจ้างเลี้ยงว่าชน รับจ้างตัดหญ้า รับจ้างบรรทุกว่าชน ตั้งบ่อนและดำเนินการแข่งขัน พนักงานจำหน่ายตั๋วเข้าชมรับฝากรถ ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม คนเปิดประตูว่าชน ภารโรงสนามว่าชน โฆษกประจำสนาม ขาอุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องประดับว่าชน (สุพิชฌาย์ วัฒนะ, 2566) 2) เจ้าของสนามว่าชน การดำเนินการของสนามว่าชนเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูงต่อท้องถิ่นและชุมชน เจ้าของสนามว่าชนต้องมีอำนาจและบารมี สามารถสร้างความเชื่อถือและมีเพื่อนฝูงมากในวงการ จะทำให้ดึงว่าจากที่ต่าง ๆ มาชนในสนามตนเองได้สนาม ต้องมีทำเลที่ตั้งของสนาม เพราะทางรัฐบาลมีการควบคุมไม่ให้มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ สนามว่าชนแต่ละสนามต้องใช้เนื้อที่อย่างน้อย 5 -10 ไร่ จึงจะดำเนินการจัดตั้งสนามว่าชนได้ เนื้อที่ที่ต้องติดกับถนนสายหลัก การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565) 3) ผู้เข้าชมกีฬาชนว่าหรือผู้นิยมกีฬาว่าชน สนามว่าชนใดมีผู้เข้าชมมากจะสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ตื่นเต้นด้วยเสียงเชียร์ การเชียร์ว่าเพื่อลุ้นให้ฝ่ายที่ตนเองชอบหรือเล่น จะแสดงออกด้วยกิริยาอาการท่าทางและน้ำเสียง ยิ่งว่าชนตัวใดชนได้คู่เด็ด ไร้ใจผู้ชม เสียงเชียร์จากผู้ชมจะสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับ คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ พบว่า การเดิมพันขึ้นอยู่กับฐานะเศรษฐกิจ

เจ้าของวัวชน และตัววัวชนว่ามีประวัติการแข่งขันมากน้อยเพียงใด มีลักษณะการชนเป็นต่อคู่ต่อสู้แค่ไหน ซึ่งการเดิมพันจะลงเดิมพันกันในหมู่เครือญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน กลุ่มเครือข่ายกันเท่านั้น เพราะจะต้องแบ่งปันในจำนวนที่เท่ากันทุกคน ลักษณะของสนามวัวชนมีบริเวณกว้าง กั้นแนวนหนาเพื่อความปลอดภัยของนักพนัน ซึ่งการเปิดสนามชนวัวมีผลต่อเศรษฐกิจชุมชน ก่อให้เกิดอาชีพที่ทำรายได้ให้กับคนในชุมชน (คอลัฟ ตัวนบูละ และคณะ, 2560)

ด้านสถาบันการเมืองการปกครอง กิจกรรมกีฬาวัวชนเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎ ระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของสังคมเป็นอย่างดี ผู้สนใจนี้มีทุกชนชั้นและหลากหลายอาชีพ เพื่อเล่นการพนันได้อย่างถูกกฎหมาย มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย หากเจ้าของสนามชนวัวมีการปฏิบัติผิดเงื่อนไขก็จะถูกริบใบอนุญาต ถูกสั่งปิดสนาม จึงต้องขออนุญาตเปิดสนามวัวชนให้ถูกต้องกับที่ว่าการอำเภอเพื่อนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2564) แสดงให้เห็นว่าการพนันมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญเพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา ทางสนามจะต้องกำหนดกติกา มีกรรมการดำเนินการอย่างเคร่งครัดและถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะจะนำความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในชุมชน (สำนักข่าวอิศรา, 2560)

ด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ได้แก่ การจัดอบรมการถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงวัวชน และการเพาะขยายพันธุ์ และอนุรักษ์โคพันธุ์พื้นเมืองวัวชนภาคใต้ โดย ศบส. เปิดให้เกษตรกรเข้าประมูลวัวชน เพื่อกระจายพันธุ์ให้เอาไปเลี้ยงทำพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ ด้านนันทนาการคือผู้เลี้ยงวัวชนบางส่วนเลี้ยงวัวชนในยามว่างจากการทำงานประจำ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน (กรมปศุสัตว์, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน และศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากกีฬาวัวชน กรณีศึกษาตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า พิธีกรรมและความเชื่อด้านสรีระของการเลี้ยงวัวชนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชน ด้านครอบครัว สังคม การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ การเมืองการปกครอง การอนุรักษ์พันธุ์วัวชนและด้านนันทนาการ ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส การบริการสนามกีฬาชนโคเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งแต่ปี 2564 ในขณะที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตรัง (ศบส.) ก็เร่งอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์วัวชนแท้ภาคใต้ เพื่อมิให้สูญหาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกเสียง บันทึกภาพในลักษณะต่าง ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาและประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีปฏิบัติวัฒนธรรมกีฬาวัวชนของชาวบ้านจังหวัดตรัง เพื่อเป็นการรวบรวมและอนุรักษ์สืบทอดพิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนของชาวจังหวัดตรังให้คงอยู่สืบไป 2) ควรส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้ศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าของความเชื่อและวิถีปฏิบัติในการดำรงอยู่ของกลุ่มคนเลี้ยงวัวชน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและองค์ความรู้นำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ได้แก่ การพัฒนาด้านสถาบันครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา รวมทั้งการพัฒนาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ 1) ควรส่งเสริมการเก็บรวบรวมพิธีกรรมและความเชื่อกีฬาวัวชน โดยการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกเสียง บันทึกภาพในลักษณะต่าง ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาและประชาชน เป็นการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่สืบไป 2) ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนได้ศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าของความเชื่อและวิถีปฏิบัติในการดำรงอยู่ของกลุ่มคนเลี้ยงวัวชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนในพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ เพื่อจะได้ทราบถึงวิถีการดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนของภาคใต้ใน

ภาพรวม 2) ควรจะมีการวิจัยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัชนในเชิงเปรียบเทียบ โดยอาจมีการเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งอาจเป็นแห่งต่าง ๆ ในภูมิภาค 3) ควรจะมีการวิจัยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาพื้นเมืองประเภทอื่น ๆ เช่น กีฬาชนไก่ เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- เผติม จันลือชัย. (2561). ตะลึง วัชนภาคใต้เม็ดเงินสะพัดปีละ 5 พันล้านธุรกิจคู่ขนานผุดเป็นดอกเห็ด หมดยุคเด็กเลี้ยงวัวจบ ป.4. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก https://www.sentangsedtee.com/today-news/article_82267
- โสภิตา โสมมะเกิด. (2560). การตั้งชื่อวัชนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมปศุสัตว์. (2565). การเลี้ยงวัวพื้นเมือง. กรุงเทพมหานคร: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กัญญารัตน์ เลียงผา. (2563). การพนันท้องถิ่น: พฤติกรรมการเล่นของเยาวชนและผลกระทบด้านการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดประเมินและวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ. (2560). แรงสนับสนุนทางสังคม: กลไกป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/ebook-60-02-Kohlaf.pdf
- ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ. (2562). โรงเรียนวัชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(1), 121-125.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2562). การยอมรับกิจกรรมการพนันของชุมชนที่มีลักษณะพิเศษแห่งหนึ่ง ของจังหวัดในภาคใต้ตอนบน. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1(1), 191-216.
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2564). ส่องนโยบายการค้าการลงทุนประเทศคู่แข่งไทย ท่ามกลางสมรภูมิสงครามการค้าสหรัฐฯ กับจีน. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://www.the101.world/2024-nobel-prize-in-economics/>
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2563). เศรษฐกิจสามสี - เศรษฐกิจแห่งอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คสเคป.
- ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ. (2561). การปรับตัวของกีฬาวัชนเพื่อการท่องเที่ยว. ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2563). รายงานศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน ประจำปี 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สำนักข่าวอิสรา. (2560). ปัญหาถือครองที่ดิน: ความเหลื่อมล้ำสุดขั้ว ภาพสังคมไทยรวยกระจุก จนกระจาย. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.isranews.org/content-page/item/53793-land-61732.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานภาพรวมความเหลื่อมล้ำของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.). (2565). สมอ. การ์ตูนดี “สนามวัวชน” รายแรกของไทย ได้มาตรฐาน มอก. เอส เตรียมยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หวังสร้างรายได้สู่ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/67273>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2538). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพิชฌาย์ วัฒนะ. (2566). ยกระดับชนวัวกีฬาพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.nationtv.tv/news/378414282>
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2564). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมวิทยา. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ. (2561). การพนันในมุมมองของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษาบ้านไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2567 จาก http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/ebook-60-22-Ubon.pdf

วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อของคนเลี้ยงวัวชน กรณีศึกษา

ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง*

THE RITUAL AND BELIEF LIFESTYLE OF THE CATTLE HERDERS : A CASE
STUDY OF BAN PHO SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, TRANG PROVINCEอ้อมใจ วงษ์มณฑา^{1*}, อารีย์ ธรรมโคร่ง², อัมพร ศิลปะเมธากุล³
Aomchai Vomgmonta^{1*}, Aree Tamkrong², Amporn Sinlapamethakul³¹สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย¹Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย²Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย³Faculty of Education, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: omjai.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน 2) วิเคราะห์หาผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน กรณีศึกษาตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมประกอบด้วยการดูแลรักษา ป้องกันเสนียดจัญไร บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อการเลี้ยงวัวชนมีลักษณะที่ประกอบด้วย หูตาเล็ก เขาใหญ่ หัวกร้าว คี้นา หน้าสั้น หน้าหัวแคบ คร่อมอก ท้องและกระดูกใหญ่ คอยาวใหญ่ ขื่อเท้าสั้น ลำคัลยาว ลูกอ้นทะยานตัวโตไปข้างหน้า บั้นท้ายและหางเรียวยาว ขนละเอียด การตั้งชื่อ อาหาร พันธกรรม การฝึกซ้อม การบำรุงอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยง ลักษณะอาการ คอกวัว การถ่ายภาพ เชือกวาง เทียนพราง คุณไสย 2) ผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของคนและชุมชน ด้านครอบครัวเป็นการเพิ่มรายได้ ด้านสังคมมีการแลกเปลี่ยนประสพการณ์ สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน นักสาธารณสุขมองว่าวิถีชีวิตคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ นักศิลปกรรมมองว่าเป็นการทรมานสัตว์ด้านการศึกษาเป็นศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้จากบรรพบุรุษ ด้านศาสนาเป็นกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างศาสนา ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ SDG ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรเพื่อยกระดับรายได้ เศรษฐกิจฐานราก ด้านการเมืองการปกครองเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของชุมชนและสังคม ด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ด้านนันทนาการ

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, พิธีกรรม, ความเชื่อ, คนเลี้ยงวัวชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research are twofold: 1) to explore the ritual practices and beliefs associated with raising bulls for competition, and 2) analyze the impact of this sport on the lives

of individuals and the community, focusing on a case study in Ban Pho subdistrict, Mueang district, Trang province. The research employs a qualitative approach, utilizing in-depth interviews and focus group discussions. Key informants include 21 fighting bull owners, 10 bull caretakers (veterinarians), and 21 individuals with strong beliefs related to bullfighting, selected through purposive sampling. Data were analyzed through content analysis and summarized comprehensively. The findings revealed that: 1) The ritual practices encompass observing seasonal patterns, protecting bulls from predators, making offerings to sacred entities, and adhering to specific beliefs regarding the ideal characteristics of competitive bulls. These characteristics include small ears, large horns, a distinct placenta-shaped head, thick eyebrows, a short and narrow face, a broad chest, a large belly and bones, a long neck, short ankles, a long phallus, forward-facing testicles, and small buttocks and tail. Other aspects of bull-rearing involve attention to coat quality, food, genetics, training, and maintenance. Equipment such as cattle stalls, photography tools, and deer ropes were also utilized. 2) The impacts of bullfighting on the lives of individuals and the community include various aspects. On a familial level, it enhances income generation. Socially, it fosters the exchange of experiences, and the creation of social networks within the community. Public health officials view, the lifestyle of bull owners as unsanitary, while ethicists consider, the practice a form of torture animal. Educational perspective proposes, bullfighting represents local knowledge and Southern wisdom passed down from ancestors. Religiously views, it serves as an activity that bridges gaps between different faiths. Economically, it contributes to creative economy and the Sustainable Development Goals (SDGs) by promoting agricultural community enterprises aimed at elevating grassroots economic development. Politically, it reflects the regulations, values, customs, and traditions that characterize the community and society. Lastly, it plays a role in the conservation of bullfighting breeds and serves as a recreational activity.

Keywords: Lifestyle, Rituals, Beliefs, Cowherds, Local Wisdom

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ SDGs ตั้งขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย การขจัดความยากจน, การขจัดความหิวโหย, การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, การศึกษาที่มีคุณภาพ, ความเท่าเทียมทางเพศ, การเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี, การมีพลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, การมีงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม, การลดความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน, การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน, การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, การอนุรักษ์ทรัพยากรทะเล, การรักษาระบบนิเวศบนบก, การมีสังคมสงบสุข ยุติธรรม และมีสถาบันที่เข้มแข็ง (วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์, 2564) วิสาหกิจชุมชนของประเทศไทยได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการรณรงค์และการทำงานตามแนว SEP for SDGs ถือเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ของไทย เป็นการนำแนวคิดของรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ ซึ่งรัฐบาลให้การรับรองว่าแนวคิดของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องและส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหาความยากจนโดยองค์การสหประชาชาติได้

ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุภายในปี 2573 ซึ่งกำหนดให้การขจัดปัญหาความยากจนในทุกมิติ ทุกพื้นที่อยู่ในเป้าหมายที่ 1 ย่อมแสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องตระหนักเป็น อันดับต้น ๆ ของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาความยากจน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มยากจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบ มีข้อจำกัดในการเข้าถึง ระบบประกันสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้บริการภาครัฐ 2) ภาครัฐมีข้อจำกัดในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความครอบคลุมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันของประชาชน 3) ปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่ 4) การแก้ปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้าง เป็นความขาดแคลนในด้านการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม 5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์กับสาธารณะและประชาชนในวงกว้าง 6) การสร้างสังคมที่สมดุลและเป็นธรรม ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันของประชาชน (วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2563)

ภาคเกษตรกรรมในประเทศไทยนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการทำสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด นับว่าเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ขนาดใหญ่ที่สุด เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านรายได้ของภาคเกษตร พบว่า ภาคเกษตรที่ใช้แรงงานคนส่วนใหญ่ของประเทศของแรงงานทั้งหมดกลับไม่สามารถสร้างรายได้มากเท่าที่ควร เกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ ขาดความมั่นคงทางรายได้ มีความผันผวนตามฤดูกาล จึงก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตกต่ำ เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และปัญหาด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามมา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) เพราะหากประเทศสามารถยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้นได้ ประชากรของประเทศก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย สำหรับประเทศไทยก็มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศสำหรับเกษตรกร และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังที่ปรากฏจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” กำหนดให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านภาคการเกษตรของประเทศ ไว้ในมิติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อส่งเสริมเกษตรกรให้มีศักยภาพสู่การทำการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้ออกใบรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม มอก. เอส ให้แก่บริษัทว้าวชนทุ่งทะเลหลวงสุโขทัย จำกัด สนามว้าวชนรายแรกของไทย เป็นผู้ประกอบการ SMEs ที่ได้รับการรับรองสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อยกระดับสนามว้าวชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยกย่องคุณภาพการบริการหวังดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้แก่ชุมชน รัฐบาลและกระทรวงอุตสาหกรรม ให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยประกาศเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อผลักดันให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ SMEs และกลุ่มธุรกิจเกิดใหม่เปิดให้บริการสนามกีฬาชนโคเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นกีฬาที่มีผู้ชมทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีทางอ้อมในการสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่ โดยมีรายได้จากการเลี้ยงวัวชน ปลุกหญ้า ที่ฟัก การคมนาคม การขนส่ง การค้าขายและการท่องเที่ยว กีฬาชนวัวจึงไม่ใช่แค่กีฬาเพื่อความบันเทิงเชิงวัฒนธรรมพื้นบ้านเท่านั้น แต่มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นสนามกีฬาระดับมาตรฐาน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบปลอดภัย ถูกสุขอนามัยและมีการควบคุมโรคที่เป็นไปตามกฎหมาย (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

ในขณะเดียวกันที่ ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตรัง (ศบส.) จังหวัดตรัง ได้มีการเพาะขยายพันธุ์และอนุรักษ์โคพันธุ์พื้นเมืองวัวชนภาคใต้ เนื่องจากปัจจุบันกีฬาชนโคได้กลายเป็นกีฬาที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ มีการเปิดประมูลเพื่อกระจายพันธุ์ให้แก่เกษตรกรเอาไปเลี้ยงทำฟาร์มพันธุ์ แม่พันธุ์ รวมทั้งแม่พันธุ์ที่คัดออกยังสามารถเอาไปเลี้ยงผลิตลูกต่อได้อีก ส่วนตัวผู้เอาไปขุนทำวัวชนต่อยอดเพิ่มมูลค่าได้มากกว่าวัวชนที่เป็นผลผลิตจาก ศบส. มีชื่อเสียงจนราคาสูงถึง 2 ล้านบาท ข้อดีของโคพันธุ์พื้นเมืองคือให้ลูก 100% ปีละตัว กินหญ้าน้อย มีการจับสัตว์เก่ง ผสมพันธุ์ง่าย โคพันธุ์พื้นเมืองของ ศบส. จะทำในรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ เน้นเรื่องการเป็นวัวชนเพื่อเพิ่มมูลค่า เพื่ออนุรักษ์และรักษาสายพันธุ์วัวชนแท้ของภาคใต้เอาไว้ ก่อนจะสูญหายไปกลายเป็นวัวพันธุ์ทางหรือลูกผสม พร้อมทั้งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้แก่เกษตรกร โดยในภาคใต้ปัจจุบันมีศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ที่กำลังเดินหน้าพัฒนาโคพันธุ์พื้นเมืองวัวชน 5 แห่ง ได้แก่ สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราชและสงขลา ประกอบกับวิสาหกิจชุมชนการเลี้ยงวัวชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาระบบการจัดการชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มั่นคงและยั่งยืน ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องวิสาหกิจชุมชนในการแข่งขันบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมืองและชุมชน กลุ่มอาสาสมัครด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุน การพัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาคีสำคัญตามบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงการพัฒนาร่วมกันในทุกระดับและพัฒนาศักยภาพองค์กร เพื่อการพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายให้มีทักษะทัดเทียมกับประเทศอื่นในระดับสากล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน รวมทั้งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากกีฬาวัวชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรของ ประเทศไทย ส่งผลให้มีการขับเคลื่อนเกษตรสมัยใหม่เป็นการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์หาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยที่ผู้วิจัยเข้าชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่จะให้ข้อมูลจนเกิดความสนิทสนมและไว้วางใจ เก็บข้อมูลเอกสารนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี สืบหาพื้นที่แนวติดต่อระหว่างชุมชน จัดทำแผนที่ทางกายภาพ สืบหาข้อมูลประชากรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงวัวชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับวัวชน เพื่อสะดวกในการออกเก็บข้อมูล สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อจะได้สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและบริบทภายในคอกวัว การเลี้ยงวัวชน การทำพิธีกรรมและบ่อนวัวได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีการพูดคุย พบปะและเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญและประเพณีท้องถิ่น เพราะผู้เลี้ยงวัวชนจะเกิดความหวาดระแวงต่อตัวผู้วิจัย กลัวว่าผู้วิจัยจะมาก่ออันตราย หรือประสงค์ร้าย หรือเป็นฝ่ายตรงกันข้ามที่มาสืบข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงว่าไม่ได้ต้องการจะล่วงเกินหรือละเมิดใด ๆ ทั้งกับเจ้าของวัวและวัวชน เพียงต้องการมาเก็บข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ผู้วิจัยต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ พยายามสร้างความสัมพันธ์อันดี

เนื่องจากเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อมีความละเอียดอ่อนมาก ได้สัมภาษณ์ผู้มาเล่นการพนันชนวัวและผู้ประกอบพิธีกรรมให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ กำหนดคำถามเพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ สังเกตสภาวะต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังการพนันชนวัว ทั้งในฝ่ายที่แพ้และชนะการแข่งขันการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น ไม่ซ้ำซ้อน จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ออกแบบเก็บข้อมูลในส่วนที่ขาด เพื่อค้นหาข้อมูลอย่างมีคุณภาพภายใต้เวลาที่มีข้อจำกัด

ประชากร 60 คน และกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างศึกษาจากสูตรของ Robert V. Krejcie และ Eayle W. Morgan ได้สร้างไว้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน รวม 52 คน โดยเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านหัวถนน หมู่จันทร์หอม บ่อมะพร้าว นาทองหลาง ตันรัก หักตอ นางาม ห้วยไทร สระนางหงส์ พรหมลุมพินี ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดตรัง (สุจิตรา บุญรัตน์พันธุ์, 2538)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และจัดสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคือผู้เลี้ยงวัวชน 21 คน หมอวัว 10 คน ผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน 21 คน ในตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เริ่มจากการนำเอาวัตถุประสงค์การวิจัยมาเป็นการรอบการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยแล้วนำมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น จึงส่งเอกสารขอรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ REC Number: psu.pn.2-006/67 Date of approval: 6 March 2567 Date of expiration: 6 March 2568 จากนั้นนักวิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่มด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามสิทธิการพิทักษ์ของกลุ่มประชากรตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัยทุกประการ

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตีความแปลความหมาย และสรุปภาพรวมตามวัตถุประสงค์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รวบรวมเป็นกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เมื่อสรุปข้อมูล นำแนวคิดและทฤษฎีเป็นตัวกำหนด 1) วิเคราะห์ข้อมูลกรอบแนวคิด ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน สรุปเป็นแนวทางการวิเคราะห์หาข้อมูล 2) เก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยสัมภาษณ์ซ้ำสังเกตการณ์เพื่อหาข้อสรุป 3) การวิเคราะห์ จัดรูปแบบความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อความเข้าใจ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้ายก่อนเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ ดังนี้ กลุ่มผู้เลี้ยงวัวชน กลุ่มหมอวัว กลุ่มผู้มีความเชื่อเรื่องวัวชน ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน

พิธีกรรมการดูฤกษ์ยาม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ฤกษ์ยามการชนวัว ประกอบด้วย 1) การออกเดินทางจากบ้านไปอยู่ที่โรงเรือนชั่วคราวที่บ่อนวัว 2) พิธีกรรมในคืนก่อนวัวเข้าสนาม การเข้าอยู่ในโรงเรือน หมอวัวกับคณะผู้ดูแลวัวชนจะประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ พร้อมมีพิธีเลี้ยงนอนเฝ้าตลอดคืน 3) พิธีกรรมในตอนเช้าของวันชนวัว ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าสนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้และการเลือกทิศที่ยืน เพื่อทำการเช็ดล้างก่อนทำการชน 4) การนำวัวเข้าสู่สนามชน หมอวัวจะดูฤกษ์ยามว่าวัวของฝ่ายตนควรจะเดินเข้าสนามชนก่อนหรือหลังคู่ต่อสู้ จะต้องวางเงินเดิมพันและเงินเสมอนอกเป็นเงินสดให้นายสนาม จากนั้นโฆษกของสนามจะประกาศให้เจ้าของวัวแต่ละฝ่ายเช็ดล้างวัวให้เป็นไปตามกฎกติกาที่ตกลงกันได้

2. การป้องกันให้แคล้วคลาดจากเสียดจัญไร

3. การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. รูปลักษณ์วัวดี 1) ขวัญวัวดี ขวัญร้ายและขวัญไม่ดีไม่ร้าย 2) สีวัวศุภราช ลักษณะเขา ลักษณะเขาจะทำให้วัวมีข้อจำกัดในการชน เขาบางลักษณะก็เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อลีลา ท่าทางการชนบางท่าเท่านั้น

2. การตั้งชื่อวัวชน บ่งบอกถึงความผูกพันกับธรรมชาติ พิษพรรณไม้ สัตว์ภาคใต้ การให้วัวชนเป็นหุ่นส่วนของชีวิต การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การสะท้อนความเชื่อของคนภาคใต้

3. การเลี้ยงดูวัวชนก่อนติดคู่ชน และการเลี้ยงดูวัวในขณะที่ติดคู่ชน

4. อุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงวัวชน ได้แก่ เชือกวาง เทียนพราง คุณไสยและผี

5. ลักษณะอาการของวัวในวันชน ท่าทางของวัวที่ต่างจากปกติสามารถบ่งบอกถึงลางดีหรือลางร้าย

6. คอกวัว จะมีพิธีกรรมในการดูฤกษ์ยามและวันที่เป็นสิริมงคลก่อนที่จะปลูกสร้างโรงเรือน

7. การถ่ายภาพวัวชน มีความเชื่อว่าหากว่าวัวชนของยังไม่ติดคู่ชนหรือไม่มีคู่ชนจะอนุญาตให้มีการถ่ายภาพได้ แต่ถ้าวัวชนติดคู่ชนและใกล้ถึงวันเข้าสู่สังเวียน เจ้าของวัวจะไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องมาถ่ายภาพวัวชน เพราะเชื่อว่าจะทำให้พ่ายแพ้ได้

2. ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน

กิจกรรมในวันชนวัว เจ้าของวัวมีการนำไสยศาสตร์หรือความเชื่อมาเกี่ยวข้องในการดูแลวัว กิจกรรมหลังวัวชน มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้เล่นกีฬาวัวชนในกลุ่มของเจ้าของวัวหรือผู้ดูแลวัว ด้านร่างกายพบกับความเหน็ดเหนื่อยจากการดูแลวัวตลอดการแข่งขันและจากการเชียร์และรื้อนจากบรรยากาศแออัดเต็มไปด้วยผู้คน ด้านจิตใจจากการมุ่งมั่น ความสนุก ความตื่นเต้นและความกดดันจากการแข่งขัน ผู้เล่นกีฬาวัวชนที่ได้รับชัยชนะรู้สึกดีใจ มีกำลังใจ ตรงกันข้ามผู้ที่ได้รับความพ่ายแพ้จะรู้สึกท้อแท้ เกิดการสูญเสีย

ด้านสถาบันครอบครัว ในแง่บวกเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ในแง่ลบทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว หากสมาชิกในครอบครัวไม่เห็นด้วย ด้านสถาบันสังคม ผู้เล่นกีฬาวัวชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักสาธารณสุขเห็นว่าวิถีชีวิตของคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ เพราะต้องใช้ชีวิตร่วมกับสัตว์จึงดูไม่สะอาด นักศีลธรรมมองว่าเป็นการทารุณกรรมและทรมาณสัตว์ สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน ด้านสถาบันการศึกษา การเลี้ยงวัวชนเป็นศาสตร์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้ศึกษามาจากบรรพบุรุษ เป็นประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้กันมา ด้านสถาบันศาสนา ความสนใจในกีฬาวัวชนลดช่องว่างระหว่างศาสนาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแบบผสมผสานในความเชื่อของแต่ละศาสนา ด้านสถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ เจ้าของสนามวัวชน ผู้เข้าชมกีฬาชนวัว ด้านสถาบันการเมืองการปกครอง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎ ระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของสังคมเป็นอย่างดีด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ได้แก่ การ

ซื้อขายวัวชน การถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงวัวชน ด้านนันทนาการทำยามว่างด้วยความสมัครใจเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. วิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน

พิธีกรรมการดูฤกษ์ยาม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ฤกษ์ยามการชนวัว ได้แก่ 1) การออกเดินทางจากบ้านไปอยู่ที่สนามชนวัว การเข้าสู่สนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้ นายสนามจะเป็นผู้ในวันเปรียบวัวชนในใบกำหนดการชนวัว เจ้าของวัวชนทั้งสองฝ่ายพิจารณาลักษณะรูปร่าง ลักษณะเพลงชนของวัวคู่ชน ทั้งคู่ต้องมีอายุ ประสบการณ์ เพลงชน สถิติการชน เขา สัตส่วนด้านความยาว กว้าง ลึกของตัววัว กล้ามเนื้อใกล้เคียงกัน (กัญญารัตน์ เลียงผา, 2563) ทั้งสองฝ่ายต้องเปิดยอดเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามได้เห็น เจ้าของวัวมีเทคนิคในการดูแล้วเพื่อหาข้อได้เปรียบในการชน โดยการให้อาหารวัวน้อยลงเป็นการอำพรางความสมบูรณ์ที่แท้จริงของวัวชน หลังจากเปรียบและติดคู่ชนแล้วเจ้าของวัวจึงจะให้กินอย่างสมบูรณ์ (ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ, 2562) 2) พิธีกรรมในคืนก่อนวัวเข้าสนาม การเข้าอยู่ในค่ายพักวัวชนที่มาจากต่างถิ่นต้องมาอยู่ให้คุ้นเคยกับสถานที่ก่อนที่วัวชนจริง หมอวัวผู้มากับคณะผู้ดูแล้วชนจะประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ในคืนก่อนวัวเข้าสนามชน สอดคล้องกับ รงค์ บุญสวยขวัญ พบว่า หมอวัวจะนั่งทำพิธีบนแคร่ หมอจะท่องคาถาปลุกเสกของที่อยู่ในงานและทำน้ำมันตลงคาถาอาคม ประพรมน้ำมันที่หญ้าทั้ง 3 กำ และให้ฟี่เลี้ยงนำหญ้าไปป้อนให้วัวกิน 2 กำ โดยเปิดปากบังคับให้วัวกินทีละกำ ใช้ปากกาเขียนลงยันต์ที่หน้าผาก เขา รอบตา หู ตา ตันขา สันหลังวัว (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2562) 3) พิธีกรรมในตอนเช้าของวันชนวัว การออกจากโรงเรือนเข้าสู่สนามในวันทำการชน ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าสนามก่อนและหลังคู่ต่อสู้และการเลือกทิศที่ยืน เพื่อทำการเช็ดล้างก่อนทำการชน เป็นเคล็ดลับในกลุ่มคนที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ สอดคล้องกับ ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ พบว่าการเลือกทิศที่ยืนเพื่อทำการเช็ดล้างก่อนที่จะทำการชน เพื่อความเป็นสิริมงคลและประสพโชคกลาง ถือปฏิบัติโดยการหลีกเลี่ยงวันต้องห้าม (ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ, 2561) 4) การนำวัวเข้าสู่สนามชน หมอวัวจะดูฤกษ์ยามว่าวัวของฝ่ายตนควรจะเดินเข้าสนามชนก่อนหรือหลังคู่ต่อสู้ หมอวัวจะดูทิศทางว่าเมื่อวัวเดินเข้าสนามแล้ว ควรจะไปอยู่มุมที่เป็นทิศแมวให้แก่วัวฝ่ายของตน แต่ถ้าหากเกิดเหตุสุดวิสัยไม่สามารถนำวัวเข้าสนามก่อน เลือกทิศที่ดีไม่ได้ จำเป็นต้องอยู่ตรงข้ามทิศที่ดีที่ฝ่ายตรงข้ามได้เลือกก่อนแล้ว หมอวัวก็จะมีแก้เคล็ดให้ และก่อนเริ่มต้นชน หมอจะประพรมน้ำมันที่ให้กับวัว ขณะวัวกำลังชน หมอวัวของจะลงไปอยู่ในสังเวียน อาจช่วยเหลือวัวของตนให้สู้คู่ต่อสู้ได้ ขณะที่วัวชนอยู่ในสังเวียน ฟี่เลี้ยงวัวจะกระตุกเชือกเล็กน้อยเป็นเคล็ดให้วัวของตนไม่พ่ายแพ้คู่ต่อสู้ สอดคล้องกับ โสภิตา โสมมะเกิด พบว่า ขณะที่วัวกำลังชน ฟี่เลี้ยงวัวที่ถือไม้ไผ่ปลายแหลมสำหรับบังคับวัว จะปักไม้ไผ่ที่พื้นดินไม่วางนอน ถือเป็นเคล็ด มิให้วัวฝ่ายตนล้มหรือเพลิงพลั่วคู่ต่อสู้ (โสภิตา โสมมะเกิด, 2560) เมื่อทั้งสองฝ่ายพอใจกับการเช็ดล้างของฝ่ายตรงข้ามแล้ว ต่อจากนั้นผู้ดูแล้วของแต่ละฝ่ายจะใช้กล้วยสุกหรือผลตาลโตนดสุกทาทั่วใบหน้า จมูกและคอวัว มีความเชื่อว่าโดยสัญชาตญาณของวัวเป็นสัตว์ที่ให้ความสำคัญต่อความอาวุโสซึ่งสามารถสัมผัสได้โดยทางกลิ่นสาบวัวที่หนุมกว่าจะเกรงใจศักดิ์ศรีของวัวที่แก่กว่า ถ้าให้ชนกันวัวหนุมก็จะวิ่งหนีวัวแก่ (สุพิชฌาย์ วัฒนะ, 2566)

2. การป้องกันให้แคล้วคลาดจากเสียดจัญไรที่เชื่อว่าจะมารบกวน โดยการท่องคาถาเสกข้าวสารหรือทราย แล้วซัดไปรอบ ๆ บริเวณโรงเรือน พฤติกรรมเกี่ยวกับน้ำมันในวันวัวชน จำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่เชื่อน้ำมันที่ผ่านการปลุกเสกด้วยคาถาพระพุทธรเจ้าเปิดโลก จะช่วยปัดรังควาญให้ปลอดภัยจากภัย

พิบัติ จะเอนน้ำหนักกรอกให้วัวดื่มก่อน ส่วนที่เหลือก็จะราดลงที่ศีรษะ ลำคอและลำตัว 2) กลุ่มที่ใช้น้ำหนักเพื่อให้วัวได้ดื่มเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะปล่อยให้ชนกัน เพื่อดับกระหายในขณะที่ชน (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2562)

3. การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำในคืนวันก่อนวัวชน โดยบนบานศาลกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพบุรุษและตนนับถือ ทำพิธีข้ามฉนวนท้าวชน สวมสายมงคลเพื่อสร้างกำลังใจให้เจ้าของวัวชนและผู้เกี่ยวข้อง ตั้งนะโม ชุมนุมเทวดา เชิญครูให้มาสถิตในพิธีป้องกันตัวหมอวัว ไม่ให้ฝ่ายตรงกันข้ามใช้คุณไสยมาทำร้าย แล้ววางสายสิญจน์รอบที่ปักวัว ตอกหลักวัวกลางคอกวัว ลงอักขระ เสกน้ำมันต์ (สุพิชฌาย์ วัฒนนะ, 2566)

ความเชื่อการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขัน แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. รูปลักษณ์วัวดี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัวชนที่ดีจะต้องมีลักษณะจำเพาะด้านสรีระถูกต้องตามตำรากล่าวไว้ว่า วัวชนที่ดีจะต้องมีหู ตาเล็ก หางร่วง ขนที่กระจุกของหางยาวและเหยียดตรง ขนที่บริเวณหน้าหัว คิ้วและบริเวณโคนขาทั้งสองข้างหนาแน่นและทึบ ขนที่อยู่บริเวณอวัยวะเพศมีจำนวนมาก คิ้วหนา หน้าสั้น เขาใหญ่ ปลายลูกอ้นทะงอนโค้งไปข้างหน้า ลักษณะขวัญอันเป็นสัญลักษณ์ถูกต้องตามตำรา ดังนี้ 1) วัว ขวัญดี ขวัญร้าย ขวัญไม่ดีไม่ร้าย 2) สีวัวศุภราช สีแดงเหมือนแสงเพลิง 3) เขา ลักษณะเขาวัวชนที่แตกต่างกัน ทางชนก็แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละลักษณะจะทำให้วัวมีข้อจำกัดในการชน เขาบางลักษณะก็เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อลีลา ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ พบว่า 1) ภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนมีด้านโครงสร้างร่างกาย ด้านเชือสายวัวชน ด้านกระบวนการฝึกฝน 2) วิธีการจัดการค่ายวัวชนเพื่อการแข่งขัน สนามมีความพร้อม สบาย ความแข็งแรง ความปลอดภัย มีกฎกติกาและมีแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 3) แนวทางส่งเสริมด้านกฎหมาย การท่องเที่ยว การอนุรักษ์พัฒนากีฬาวัวชนและด้านวิชาการ (ทิพวรรณ หมั่งห้อง และคณะ, 2562)

2. การตั้งชื่อวัวชน ชื่อวัวชนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในจังหวัดตรัง ดังนี้ ความผูกพันกับธรรมชาติ พืชพรรณไม้ สัตว์ภาคใต้ การให้วัวชนเป็นหุ่นส่วนของชีวิต การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การสะท้อนความเชื่อของคนภาคใต้ สอดคล้องกับ โสภิตา โสมมะเกิด พบว่าชื่อวัวชนภาคใต้มีที่มาและความหมายได้แก่ ที่มาและความหมายเกี่ยวกับลักษณะวัว เกี่ยวกับวัว ความสามารถของวัว ภูมิสำเนาและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับวัว สิ่งมีค่า คำเรียกหน้าชื่อ บุคคลหรือองค์กร ชัยชนะ เกียรติยศ โชคความสรา ความรักความเจริญรุ่งเรือง ความบันเทิงและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยมของคนภาคใต้ ได้แก่ วิถีชีวิตเกี่ยวกับความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติความผูกพัน การให้ความสำคัญกับวัว การสนใจติดตามข่าวสาร ความเชื่อเรื่องผีสาร เทวดาและอำนาจเหนือธรรมชาติ ศาสนา ความเชื่อเรื่องลักษณะวัวที่ดี ค่านิยมเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองและเกียรติยศ ค่านิยมการยกย่องผู้มีความสามารถ ค่านิยม การสร้างอารมณ์ขัน และค่านิยมการภาคภูมิใจในตนเอง และถิ่นที่อยู่ (โสภิตา โสมมะเกิด, 2560)

3. การเลี้ยงวัวชน 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ก่อนติดค้อนและระยะหลังติดค้อน คือช่วงหลังจากที่วัวได้ค้อนแล้ว ระยะที่ 2 การเลี้ยงดูวัวในขณะที่ติดค้อน เจ้าของวัวจะนำวัวของตนมาอาศัยอยู่ในโรงเรือนที่ทางสนามจัดเตรียมไว้เพื่อให้วัวคุ้นเคยกับสภาพอากาศและสภาพแวดล้อม มีการออกกำลังกาย ดูแลเรื่องอาหารและการกินหญ้าอย่างเข้มงวด (กรมปศุสัตว์, 2565)

4. อุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงวัวชน ประกอบด้วย 1) เชือกวาง เป็นการสร้างความมั่นใจ กำลังใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง 2) เทียนพราง เชือกที่เป็นห่วงร้อยผูกวัวเพื่อจูงวัว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

5. ลักษณะอาการของวัวในวันชน สามารถบ่งบอกถึงกลางดีหรือกลางร้ายได้ ดังนี้ วัวมีอาการคึกคักหรือเชื่องซึม ถ้าวัวหูตก มีอาการทรุนทราย เดินวนไปมา ไม่ชันรื่อง เชื่อว่าเป็นกลางอาจแพ้ได้ หรือการนอนในโรงเรือนก่อนไปชน ถ้านอนทอดเต้าไปข้างหน้าหรือเอียงกายแบบนอนทอดอาลัยก็เชื่อว่าอาจแพ้ได้ สอดคล้องกับศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน พบว่า ถ้าหากวัวนอนในลักษณะหันหน้าหรือหันหัวไปทางสนามชนวัวเชื่อว่าเป็น

นิมิตรหมายที่ดีจะชนะ สังเกตอาการเคี้ยวเอื้องว่าจะต้องเคี้ยวเอื้องถี่ขึ้น มีน้ำลายออกมาจนเป็นฟอง เป็นลักษณะอาการที่บ่งบอกว่าว่ามีอาการสุขสบายดี คุณลักษณะการยืนต้องยืนเท้าตรงแต่เท้าไม่งอ ขณะเดินเข้าสังเวียนต้องเดินอย่างกระฉับกระเฉง ส่งฝ่าเผย ยินยอมให้เจ้าของหรือพี่เลี้ยงจูงเข้าสังเวียนได้โดยดีอย่างเต็มใจและสง่เสียงร้องดังตลอดเส้นทางเข้าสู่สนามชนวัว เชื่อว่าจะดีมากได้รับชัยชนะแน่นอน หากระหว่างการชนวัวถอยหลัง สะบัดหาง หรือมีอาการจะวิ่งหนี แสดงอาการประหม่า อาจจะแพ้ได้ถ้าขณะชนลูกอินทะยานไม่หัด ลำเลียงคีมน้ำย่อยตลอดเวลา ปลายลิ้นกระดกขึ้นลงอยู่เรื่อย ๆ ถือว่าจะดี วัวจะได้รับชัยชนะอย่างแน่นอน (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2563)

6. โรงเลี้ยงวัวชน จะมีพิธีกรรมในการดูฤกษ์ยามและวันที่เป็นสิริมงคลก่อนที่จะปลูกสร้างโรงเรือน บริเวณรอบ ๆ ต้องมีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่เปียกชื้น ทำความสะอาดทุกวัน ท่อน้ำทิ้งถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อม สภาพภูมิอากาศเหมาะแก่การเลี้ยงวัวชน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565)

7. การถ่ายภาพวัวชน หากวัวชนยังไม่ติดคู่ชน หรือไม่มีคู่ชนเจ้าของวัวจะอนุญาตให้มีการถ่ายภาพได้ แต่ถ้าวัวชนติดคู่ชนและใกล้ถึงวันเข้าสู่สังเวียนชนวัว เจ้าของวัวจะไม่อนุญาตให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องมาถ่ายภาพวัวชนของตนเองเด็ดขาด เพราะอาจส่งผลทำให้วัวชนของตนพ่ายแพ้ได้ (โสภิตา โสมมะเกิต, 2560)

2. ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากการเล่นกีฬาวัวชน

กิจกรรมในวันชนวัว เจ้าของวัวแต่ละฝ่ายจะนั่งแยกกันเป็นทางด้านซ้าย - ขวา ผู้ดูแลวัวและเจ้าของวัวมีไม้หรือสัญลักษณ์อยู่ในมือไว้ขว้างหาหัวของตนเองเป็นระยะ เพื่อช่วยในการเคี้ยวเชิ้ววัวของตนเองให้ชนต่อไปเพื่อชัยชนะ ซึ่งจะดูการแข่งขันด้วยความตื่นเต้นและเร้าใจ อีกทั้งจะมีแรงกดดันทางจิตใจอย่างหนักในขณะที่วัวของตนเองทำการชน แต่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ คนในกลุ่มของเจ้าของวัวได้มีการนำไสยศาสตร์หรือความเชื่อ เข้ามามีเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการดูแลวัว เพื่อสร้างให้เกิดขวัญและกำลังใจที่ดีกับตนเอง

กิจกรรมหลังวัวชน ผู้เล่นกีฬาบางส่วนได้รับชัยชนะ - พ่ายแพ้ จะแบ่งส่วนเดิมพันกลับคืน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากที่วัวของตนเองเป็นฝ่ายชนะ จะเป็นช่วงเวลาของรอยยิ้มและเสียงหัวเราะสำหรับผู้ชนะ ในขณะที่พ่ายแพ้ได้แยกย้ายกันไป ยอมรับความพ่ายแพ้แต่โดยดี ไม่มีการทะเลาะกันหรือค้นหาสาเหตุของความพ่ายแพ้ อาจจะมีการพูดแบบหยอกล้อ แต่สุดท้ายผู้พ่ายแพ้จะกลับมาเพื่อแก้ตัวใหม่ (กรมปศุสัตว์, 2565)

ด้านสถาบันครอบครัว จากกิจกรรมกีฬาวัวชนจะมีทั้งผลดีและผลเสียมายังครอบครัว ปัจจุบันการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบในอดีตนั้นลดน้อยลง เพราะในครอบครัวต่างก็ทำงานหาเงินใช้จ่ายได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากหัวหน้าครอบครัว การที่หัวหน้าครอบครัวนำเงินส่วนตัวไปเล่นกิจกรรมวัวชนนั้นไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับครอบครัวมากนัก เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวได้ เพราะผู้เล่นวัวชนต้องเป็นคนรักเลง ใจถึง กล้าได้กล้าเสีย มีเพื่อนฝูงมาก รักพวกพ้อง คบคนได้ทุกอาชีพ เป็นคนอุปถัมภ์กับคนอื่น ๆ มาก จึงเป็นการสร้างสมบารมีให้กับตนเองและครอบครัว เป็นที่พึ่งพาอาศัยให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของอุบล สวัสดิ์ผล และคณะ พบว่า ในแง่บวกเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว กรณีอาชีพรับจ้างเลี้ยงวัวชนก็จะมีรายได้เพิ่มพูนให้กับครอบครัว พวกที่เลี้ยงวัวชนเป็นทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลักมีรายได้ชัดเจน เจ้าของวัวชนและผู้นิยมกีฬาวัวชนจะมีรายได้สู่ครอบครัว ซึ่งจะเป็นผลดีในครอบครัวทั้งสิ้น เกณฑ์การพนันท้องถิ่นเป็นเกมกีฬาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีความเกี่ยวข้องกับทุกคนในครอบครัวในแง่เป็นแหล่งรายได้และอาชีพ เป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ถูกต้องและพบได้ทั่วไปในชุมชน เนื่องมาจากความเคยชินกับสภาพแวดล้อมที่อุดมไปด้วยบ่อนพนันผ่านบริบทของชุมชนและครอบครัว (อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ, 2561)

ด้านสถาบันสังคม ผู้เล่นกีฬาวัวชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักสาธารณสุขเห็นว่าวิถีชีวิตของคนเลี้ยงวัวชนไม่ถูกสุขลักษณะ เพราะต้องใช้ชีวิตร่วมกับสัตว์จึงดูไม่สะอาด นักศีลธรรมมองว่าเป็นการทารุณกรรมและทรามาสัตว์ (เฟดิม จันลือชัย, 2561) สร้างเครือข่ายทางสังคมและชุมชน ประกอบด้วย ผู้เล่นกีฬาวัวชน, ผู้เล่น

กีฬาว่าชนกับเจ้าของบ่อนว่า, ผู้เลี้ยงว่าชนกับเจ้าของบ่อนว่า, ผู้เลี้ยงว่าชนกับคนดู, คนดูกับเจ้าของบ่อนว่า, คนดูกับคนในแวดวงกีฬาว่าชน ได้แก่ ผู้เล่นกีฬาว่าชน เจ้าของบ่อนว่า

ด้านสถาบันการศึกษา การเลี้ยงว่าชนเป็นศาสตร์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้ศึกษามาจากบรรพบุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ พบว่า การเลี้ยงว่าชนซึ่งเป็นศาสตร์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ผู้เลี้ยงว่าชนได้ศึกษามาจากการเลี้ยงว่าชนเป็นประสบการณ์ที่แต่ละคนได้เรียนรู้กันมาช่วงอายุของว่าชน เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ ต้องปฏิบัติทุกอย่างตามตารางเวลา ขั้นตอน จึงจะฝึกฝนว่าชนให้เป็นว่าที่ดีและชนเก่งมีชื่อเสียง ครอบครั้ว โรงเรียนและชุมชนเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของเด็กต่อปัญหาการพนัน การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการเล่นพนันท้องถิ่นของเยาวชนให้เกิดประสิทธิภาพได้จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากสังคม ครอบครั้ว โรงเรียนและชุมชนร่วมกันขับเคลื่อน เป็นการทำงานในลักษณะพหุภาคีประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป (คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ, 2560)

ด้านสถาบันทางศาสนา กีฬาว่าชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของสังคมที่มีผู้นิยมและสนใจหลากหลายศาสนา แต่ในความรักและความสนใจในกีฬาว่าชนจึงลดช่องว่างระหว่างศาสนาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแบบผสมผสานในความเชื่อของแต่ละศาสนา กติกาการชนว่าที่เห็นได้ชัดคือในจังหวัดตรังมีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม มีวิธีการเกี่ยวกับกีฬาชนว่าที่เหมือนกันแทบหาข้อแตกต่างไม่ได้ เพราะการผสมผสานของพหุวัฒนธรรม (อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ, 2561)

ด้านสถาบันเศรษฐกิจ ผู้ผลิตก็หมายถึงผู้ทำกิจกรรมว่าชน ผู้ที่เลี้ยงว่าชน เจ้าของสนามว่าชน ถือว่าเป็นผู้ผลิตอันแท้จริง หากขาดกลุ่มผู้ผลิตนี้ กิจกรรมก็จะไม่เป็นกิจกรรมที่ถูกต้อง กลุ่มผู้บริโภค หมายถึง กลุ่มผู้ที่นำว่ามาชนผู้ที่มาชมการชนว่า กลุ่มผู้จำหน่ายอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า สถาบันทางด้านเศรษฐกิจเป็นสถาบันที่ทำให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในสังคมที่ถูกต้อง ชัดเจนทำให้เกิดอาชีพในหลายรูปแบบ หลายลักษณะ ล้วนแต่เป็นรายได้อันมีผลต่อเศรษฐกิจของครอบครั้วและสังคมทั้งสิ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งผู้ดำเนินการสนามว่าชนเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก ผู้ดำเนินการสนามกีฬาว่าชนเป็นบุคคลที่มีธุรกิจกิจการในการดำเนินการบริหารจัดการมากมาย เป็นบุคคลที่มีเงินและบารมีมาก ทำให้การชนว่ามีการพนันกันในกลุ่มว่าชนและผู้นิยมกีฬาว่าชน การเดิมพันนั้นจึงขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของว่าชนและตัวว่าชนว่ามีการชนมากี่ครั้ง มีลักษณะการชนมีชื่อเสียงเป็นอย่างไร การเดิมพันว่าชนนั้นจะลงเดิมพันกัน จะเป็นญาติ เพื่อนบ้านและคนที่เคารพพน้องกันเท่านั้น ต้องแบ่งปันลงกันในจำนวนที่เท่ากันทุกคน โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) การประกอบอาชีพ ได้แก่ หมอว่ารับจ้างเลี้ยงว่าชน รับจ้างตัดหญ้า รับจ้างบรรทุกว่าชน ตั้งบ่อนและดำเนินการแข่งขัน พนักงานจำหน่ายตัวเข้าชมรับฝากรถ ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม คนเปิดประตูว่าชน ภารโรงสนามว่าชน โฆษกประจำสนาม ขาอุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องประดับว่าชน (สุพิชฌาย์ วัฒนะ, 2566) 2) เจ้าของสนามว่าชน การดำเนินการของสนามว่าชนเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูงต่อท้องถิ่นและชุมชน เจ้าของสนามว่าชนต้องมีอำนาจและบารมี สามารถสร้างความเชื่อถือและมีเพื่อนฝูงมากในวงการ จะทำให้ดึงว่าจากที่ต่าง ๆ มาชนในสนามตนเองได้สนาม ต้องมีทำเลที่ตั้งของสนาม เพราะทางรัฐบาลมีการควบคุมไม่ให้มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ สนามว่าชนแต่ละสนามต้องใช้เนื้อที่อย่างน้อย 5 -10 ไร่ จึงจะดำเนินการจัดตั้งสนามว่าชนได้ เนื้อที่ที่ต้องติดกับถนนสายหลัก การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.), 2565) 3) ผู้เข้าชมกีฬาชนว่าหรือผู้นิยมกีฬาว่าชน สนามว่าชนใดมีผู้เข้าชมมากจะสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ตื่นเต้นด้วยเสียงเชียร์ การเชียร์ว่าเพื่อลุ้นให้ฝ่ายที่ตนเองชอบหรือเล่น จะแสดงออกด้วยกิริยาอาการท่าทางและน้ำเสียง ยิ่งว่าชนตัวใดชนได้คู่เดือด เร้าใจผู้ชม เสียงเชียร์จากผู้ชมจะสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับ คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ พบว่า การเดิมพันขึ้นอยู่กับฐานะเศรษฐกิจ

เจ้าของวัวชน และตัววัวชนว่ามีประวัติการแข่งขันมากน้อยเพียงใด มีลักษณะการชนเป็นต่อคู่ต่อสู้แค่ไหน ซึ่งการเดิมพันจะลงเดิมพันกันในหมู่เครือญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน กลุ่มเครือข่ายกันเท่านั้น เพราะจะต้องแบ่งปันในจำนวนที่เท่ากันทุกคน ลักษณะของสนามวัวชนมีบริเวณกว้าง กั้นแนวนหนาเพื่อความปลอดภัยของนักพนัน ซึ่งการเปิดสนามชนวัวมีผลต่อเศรษฐกิจชุมชน ก่อให้เกิดอาชีพที่ทำรายได้ให้กับคนในชุมชน (คอลัฟ ตัวนบูละ และคณะ, 2560)

ด้านสถาบันการเมืองการปกครอง กิจกรรมกีฬาวัวชนเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงกฎ ระเบียบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสะท้อนความเป็นอยู่ของสังคมเป็นอย่างดี ผู้สนใจนี้มีทุกชนชั้นและหลากหลายอาชีพ เพื่อเล่นการพนันได้อย่างถูกกฎหมาย มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย หากเจ้าของสนามชนวัวมีการปฏิบัติผิดเงื่อนไขก็จะถูกริบใบอนุญาต ถูกสั่งปิดสนาม จึงต้องขออนุญาตเปิดสนามวัวชนให้ถูกต้องกับที่ว่าการอำเภอเพื่อนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2564) แสดงให้เห็นว่าการพนันมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญเพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา ทางสนามจะต้องกำหนดกติกา มีกรรมการดำเนินการอย่างเคร่งครัดและถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะจะนำความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในชุมชน (สำนักข่าวอิศรา, 2560)

ด้านการอนุรักษ์พันธุ์วัวชน ได้แก่ การจัดอบรมการถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงวัวชน และการเพาะขยายพันธุ์ และอนุรักษ์โคพันธุ์พื้นเมืองวัวชนภาคใต้ โดย ศบส. เปิดให้เกษตรกรเข้าประมูลวัวชน เพื่อกระจายพันธุ์ให้เอาไปเลี้ยงทำพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ ด้านนันทนาการคือผู้เลี้ยงวัวชนบางส่วนเลี้ยงวัวชนในยามว่างจากการทำงานประจำ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน (กรมปศุสัตว์, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิถีชีวิตตามพิธีกรรมและความเชื่อการเลี้ยงวัวชน และศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชนจากกีฬาวัวชน กรณีศึกษาตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า พิธีกรรมและความเชื่อด้านสรีระของการเลี้ยงวัวชนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชน ด้านครอบครัว สังคม การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ การเมืองการปกครอง การอนุรักษ์พันธุ์วัวชนและด้านนันทนาการ ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส การบริการสนามกีฬาชนโคเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งแต่ปี 2564 ในขณะที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตรัง (ศบส.) ก็เร่งอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์วัวชนแท้ภาคใต้ เพื่อมิให้สูญหาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกเสียง บันทึกภาพในลักษณะต่าง ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาและประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีปฏิบัติวัฒนธรรมกีฬาวัวชนของชาวบ้านจังหวัดตรัง เพื่อเป็นการรวบรวมและอนุรักษ์สืบทอดพิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนของชาวจังหวัดตรังให้คงอยู่สืบไป 2) ควรส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้ศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าของความเชื่อและวิถีปฏิบัติในการดำรงอยู่ของกลุ่มคนเลี้ยงวัวชน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและองค์ความรู้นำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ได้แก่ การพัฒนาด้านสถาบันครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา รวมทั้งการพัฒนาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ 1) ควรส่งเสริมการเก็บรวบรวมพิธีกรรมและความเชื่อกีฬาวัวชน โดยการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกเสียง บันทึกภาพในลักษณะต่าง ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาและประชาชน เป็นการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่สืบไป 2) ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนได้ศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าของความเชื่อและวิถีปฏิบัติในการดำรงอยู่ของกลุ่มคนเลี้ยงวัวชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนในพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ เพื่อจะได้ทราบถึงวิถีการดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชนของภาคใต้ใน

ภาพรวม 2) ควรจะมีการวิจัยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัชนในเชิงเปรียบเทียบ โดยอาจมีการเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งอาจเป็นแห่งต่าง ๆ ในภูมิภาค 3) ควรจะมีการวิจัยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาพื้นเมืองประเภทอื่น ๆ เช่น กีฬาชนไก่ เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- เผติม จันลือชัย. (2561). ตะลึง วัชนภาคใต้เม็ดเงินสะพัดปีละ 5 พันล้านธุรกิจคู่ขนานผุดเป็นดอกเห็ด หมดยุคเด็กเลี้ยงวัวจบ ป.4. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก https://www.sentangsedtee.com/today-news/article_82267
- โสภิตา โสมมะเกิด. (2560). การตั้งชื่อวัชนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมปศุสัตว์. (2565). การเลี้ยงวัวพื้นเมือง. กรุงเทพมหานคร: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กัญญารัตน์ เลียงผา. (2563). การพนันท้องถิ่น: พฤติกรรมการเล่นของเยาวชนและผลกระทบด้านการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดประเมินและวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คอลัฟ ต่วนบุละ และคณะ. (2560). แรงสนับสนุนทางสังคม: กลไกป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/ebook-60-02-Kohlaf.pdf
- ทิพวรรณ หมั่นห้อง และคณะ. (2562). โรงเรียนวัชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(1), 121-125.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2562). การยอมรับกิจกรรมการพนันของชุมชนที่มีลักษณะพิเศษแห่งหนึ่ง ของจังหวัดในภาคใต้ตอนบน. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1(1), 191-216.
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2564). ส่องนโยบายการค้าการลงทุนประเทศคู่แข่งไทย ท่ามกลางสมรภูมิสงครามการค้าสหรัฐฯ กับจีน. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://www.the101.world/2024-nobel-prize-in-economics/>
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2563). เศรษฐกิจสามสี - เศรษฐกิจแห่งอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คสเคป.
- ศศิธร บุญคงแก้ว และคณะ. (2561). การปรับตัวของกีฬาวัชนเพื่อการท่องเที่ยว. ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2563). รายงานศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน ประจำปี 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สำนักข่าวอิสรา. (2560). ปัญหาถือครองที่ดิน: ความเหลื่อมล้ำสุดขั้ว ภาพสังคมไทยรวยกระจุก จนกระจาย. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.isranews.org/content-page/item/53793-land-61732.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานภาพรวมความเหลื่อมล้ำของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.). (2565). สมอ. การันตี “สนามวัวชน” รายแรกของไทย ได้มาตรฐาน มอก. เอส เตรียมยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หวังสร้างรายได้สู่ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/67273>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2538). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพิชฌาย์ วัฒนะ. (2566). ยกระดับชนวัวกีฬาพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2567 จาก <https://www.nationtv.tv/news/378414282>
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2564). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมวิทยา. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ. (2561). การพนันในมุมมองของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษาบ้านไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2567 จาก http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/ebook-60-22-Ubon.pdf

สมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก* THAI HERBS ADVANCE TO THE WORLD STAGE

พระปลัดชีพ รกขิตธมโม (แก้วนิล)

Prapalad chief Rakkhitthammo (Kaewnil)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: ninsarolux@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก ด้วยกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น วัตถุดิบมีคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในภาพรวมพบว่าสมุนไพรจะได้รับการพัฒนาไปสู่สังคมได้นั้นจะต้องมีแรงผลักดันจาก 3 ภาคส่วนคือ 1) ภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุเป้าหมาย มีการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชสมุนไพรไทยจะได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น 2) ภาคเอกชน ร่วมสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ร่วมลงทุนทั้งการปลูก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเพื่อมุ่งสู่การตลาดอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียม 3) ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่จะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้รวมทั้งตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ให้การบริหารจัดการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์หรือการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มานำสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยจึงมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ ชุมชนมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการดำรงชีวิต องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา และภาครัฐได้สนับสนุนภาคเอกชนร่วมลงทุนและชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลก

คำสำคัญ: สมุนไพรไทย, ก้าวไกล, เวทีโลก

Abstract

This academic article aims to present Thai herbs moving forward to the world stage. With the response to the increasing demands of the world market Quality ingredients and herbal products are number 1 in Southeast Asia. Overall, it was found that for herbs to be developed into society, there must be driving forces from 3 sectors: 1) Government sector: The master plan under the national strategy (2018 - 2037) on the 16th grassroots economic issue will be an important mechanism in driving the national strategy to achieve its goals. The local community economy is promoted to be strong. Have the potential to compete able to rely on oneself realize

* Received 5 September 2024; Revised 20 October 2024; Accepted 22 October 2024

the importance of local wisdom Thai medicinal plants will receive increased demand in the world market, 2) The private sector joins in creating medicinal plants into industrial businesses. For health and well-being, join us in investing in planting processing products to meet standards for sustainable marketing. Herbal plant products have been developed to become OTOP premium. The community that owns the area must transfer knowledge and set up community enterprise groups for environmentally friendly production. This includes management, including personnel, budget, equipment, or the use of modern technology and efficient management. Let's take Thai herbs forward to the world stage, and 3) The community uses herbs for their daily living. Knowledge is transmitted through wisdom, the government sector has supported the private sector to invest, and the community has developed Thai herbs until they are in demand. Credibility has been built through research and innovation until it is a world-class business.

Keywords: Thai Herbs, Moving Forward, World Stage

บทนำ

พืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคประเทศจึงมีการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษามานาน บรรพบุรุษได้ส่งสมองค์ความรู้ด้านนี้มาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการออกประกาศคุ้มครองตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ 198 ตำรา และตำรับยาแผนไทยของชาติ 30,000 ตำรับ ตำรายาสมุนไพรที่สำคัญ เช่น แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ซึ่งเป็นตำราที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริให้รวบรวมไว้กว่า 1,200 ตำรับ และยังมีตำรายาวัตรโพรที่รวบรวมจากจารึกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์กระทรวงสาธารณสุข, 2558) ดังนั้นประเทศไทยได้นำสมุนไพรมาจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศ ให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค (กาญจนา รอดแก้ว, 2564) ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรของสหประชาชาติและอาจารย์วิทยาลัยแพทย์แผนตะวันออกมหาวิทยาลัยรังสิต เผยกระแสความต้องการสมุนไพรในตลาดโลกเพิ่มขึ้นสูง ประเทศไทยควรเร่งพัฒนานวัตกรรมการปลูกให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอ ปลอดภัย มีกระบวนการผลิตเป็นที่ยอมรับรวมถึงมีงานวิจัยรองรับ หากทำได้จะสร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2562)

สมุนไพรไทยแม้จะถูกใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน แต่ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคทั้งด้านความรู้และความเข้าใจของเกษตรกรและผู้ประกอบการ ปัญหาด้านกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการรักษาเกินจริง การส่งเสริมให้นำการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านมาใช้ในระบบสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาสายพันธุ์สมุนไพรและการสกัดสารสำคัญยังมีการดำเนินการน้อย และการวิจัยทางการเกษตรและการแพทย์ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ ซึ่งคณะกรรมการการวิสามัญเห็นว่าเพื่อให้การพัฒนาสมุนไพรไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน การส่งเสริมพืชสมุนไพรไทยจะต้องอาศัยการวิจัยและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิตซึ่งต้องมีการวิจัยและนวัตกรรม ทั้งต้นน้ำ ได้แก่ การปลูกที่ได้มาตรฐาน การเก็บเกี่ยวและการขนส่งที่ดี กลางน้ำ ได้แก่ โรงงานแปรรูปขั้นต้นหรือขั้นสูงที่ได้มาตรฐาน และปลายน้ำ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถส่งไป

จำหน่ายยังต่างประเทศได้ (คณะกรรมการวิชาการวิสามัญศึกษาแนวทางการปลูกหมัซซุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา, 2566)

สมุนไพร [สะหมุนไพร] น. ผลิผลธรรมชาติ ได้จากพืช สัตว์และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยาหรือผสมกับสารอื่นตามตำหรับยา เพื่อบำบัดโรคบำรุงร่างกายหรือใช้เป็นยาพิษ เช่น กระเทียม น้ำผึ้ง รากดิน (ไส้เดือน) เขากวางอ่อน ก้ามเก็ด ยางน่อง โล่ตั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จากงานวิจัยของเกตุกนก พงษ์นุรักษ์และเกษตรชัย และทีมในเรื่องความต้องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของประชาชน ในอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่าในอดีตประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรค ขับสารพิษ ใช้เป็นเครื่องสำอางและอาหารเสริมบำรุงร่างกายและใช้ประโยชน์ด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 100 โดยในปัจจุบันความต้องการด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งลดลงกว่าในอดีต เนื่องมาจากสังคมในปัจจุบันที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป และในอนาคตพบว่าประชาชนมีความต้องการด้านอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นกว่าในปัจจุบัน เป็นเพราะแนวโน้มการบริโภคที่นิยมใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพ (เกตุกนก พงษ์นุรักษ์ และเกษตรชัย และทีม, 2566) สรุปว่า การพัฒนาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ พืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วภูมิภาคได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น แต่ภาครัฐจะต้องสร้างมาตรฐานเพื่อให้สมุนไพรมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ทั้งการประโยชน์ในการป้องกันและรักษาโรค เป็นเครื่องสำอางและใช้เป็นอาหารเจตัตเรนด์ผู้บริโภค

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชสมุนไพรไทย

การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการพัฒนาพืชสมุนไพรไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกพันธุ์พืชที่มีความสมบูรณ์ด้านทานโรค การเตรียมดินที่ปลอดสารเคมี ฤดูกาลปลูกที่เหมาะสมและหรือปัจจัยอื่น ๆ ตามบริบทของพื้นที่ ในงานวิจัยนำพล แปนเมืองและคณะ ในปัจจุบันชุมชนยังคงมีการใช้สมุนไพรเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่การค้าซึ่งโดยมีหมอยาสมุนไพร การใช้สมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพจากสมุนไพรแก่ชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปสมุนไพรและปลูกสมุนไพร โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐที่ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมองค์ความรู้สมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชนรวมถึงส่งเสริมการปลูกสมุนไพร แต่เพื่อการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นดังนี้ 1) อบรมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้าน 2) ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แบบใหม่และการตลาดออนไลน์ 3) ส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และ 4) ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านสู่ชุมชน (นำพล แปนเมือง และคณะ, 2566) การเพิ่มมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของพืชสมุนไพรไทย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเรียนรู้ในขั้นตอนการบริหารจัดการ เก็บข้อมูลถึงผลได้ผลเสียแล้วนำมาพัฒนาสินค้าพืชสมุนไพรจนมีประสิทธิภาพ

ในงานวิจัยของเพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มยังมีปัญหาในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินและบัญชี ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการตลาดและด้านการคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐม คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียม (เพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ, 2566) ดังนั้นสมุนไพรไทยในอดีตจากพืชสวนครัวรั้วที่มีเกือบทุกครัวเรือน เป็นอาหารและยาป้องกันที่คนสูงวัยเท่านั้นที่เห็นคุณค่า แต่ปัจจุบันมีการ

พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ เป็นทั้งอาหาร ยาและเครื่องสำอางที่เป็นธรรมชาติและรับรู้ถึงความปลอดภัย

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสื่อโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ทันสมัย การเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรจึงต้องมีการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน ในงานวิจัยของธนัชพร หาได้และคณะ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจมีการวางแผนงานที่ดี แบ่งหน้าที่ชัดเจนและมีค่านิยมร่วมของพนักงานไปในทิศทางเดียวกัน มีภูมิปัญญาหรือนักปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ แต่ยังขาดการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน บุคลากรขาดทักษะความชำนาญ ข้อจำกัดของวัตถุดิบบางชนิด โอกาสของกลุ่มคือ ได้รับการสนับสนุนจากสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรคนพิการ ประกอบด้วยต้นแบบบรรจุภัณฑ์ตะกร้าไม้ไผ่สานจากกระบวนการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนและองค์ความรู้ใหม่ มีตราสัญลักษณ์วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจเพิ่งเริ่มต้นในการทำธุรกิจจึงมีจุดอ่อนมากกว่าจุดแข็ง ดังนั้นควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และโครงสร้างของกลุ่มให้ชัดเจน สร้างประโยชน์จากการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (ธนัชพร หาได้ และคณะ, 2566) จึงสรุปได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ เช่น ชุมชนมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการดำรงชีวิตมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา ดังนั้นหากภาครัฐมีการสนับสนุน ภาคเอกชนร่วมลงทุนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลกได้

ไทยจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร

นกออกแบบนโยบายเสนอไทยจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร (Economic Zone of Innovation for Medicinal Herbs: EZ) เพื่อให้โลกยอมรับสมุนไพรไทยเป็นส่วนประกอบสำคัญมูลค่าสูงในอุตสาหกรรมด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี (Health and Wellness) พร้อมยกสมุนไพรที่มีศักยภาพสูงอย่างกระชายดำ ที่ปลูกได้ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ฟ้าทะลายโจรรองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 แนะนำปลดล็อกกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจบนฐานนวัตกรรม เชื่อสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ได้ 5 แสนล้านบาทภายใน 5 ปี เมื่อสมุนไพรไทยได้รับการยอมรับในด้านสรรพคุณทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงมีแนวคิดนวัตกรรมทำให้บทบาทของสมุนไพรมีความสำคัญในระบบการรักษาด้านสาธารณสุขมากขึ้น มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้คุณค่าและมูลค่าของกลุ่มพืชชนิดนี้มีประสิทธิภาพทั้งการป้องกันและรักษา รวมทั้งเสริมเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมองว่าผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสมุนไพรในตลาดโลกมีแนวโน้มการเติบโตสูงขึ้น 2 - 3 เท่าจากปัจจุบันที่ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สมุนไพรประมาณ 100,000 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมถึง ร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ร้อยละ 20 อย่างไรก็ตามด้วยศักยภาพและโอกาสที่มีของไทยสามารถพัฒนาเข้าสู่ตลาดโลกได้ แต่ทั้งนี้ต้องขจัดปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่แบ่งเป็นด้านวัตถุดิบที่การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ปริมาณวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งคุณภาพของวัตถุดิบไม่เป็นไปตามมาตรฐาน มีการปนเปื้อนของสารเคมีและยาฆ่าแมลง ขาดสายพันธุ์ที่ดีและขาดองค์ความรู้และการถ่ายทอดแนวทางการปลูกอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้ได้ปริมาณสารออกฤทธิ์ไม่คงที่ ตลอดจนราคาซื้อขายยังไม่สม่ำเสมอ

นอกจากนี้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร จะช่วยผลักดันให้สมุนไพรไทยเป็นที่ยอมรับในฐานะที่มีส่วนประกอบสำคัญที่มีมูลค่าสูงในอุตสาหกรรมสุขภาพทั่วโลก เป้าหมายที่จะต้องทำ คือ 1) เป็นศูนย์กลางด้านการวิจัย พัฒนาและนวัตกรรม (Research development and innovation: RDI) สำหรับอุตสาหกรรมสมุนไพรตั้งแต่ต้นน้ำคือเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ไปจนถึงกลางน้ำ คือโรงงานผลิต และปลายน้ำคือผู้จัดจำหน่าย และเป็น

แหล่งจ้างงานบุคลากรวิจัย 2) ดึงดูดบริษัทชั้นนำมาลงทุนนวัตกรรมสมุนไพรในประเทศไทย ก่อให้เกิดการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมสมุนไพรของภาคเอกชนไทยและต่างประเทศอย่างน้อย 2,000 ล้านบาทภายใน 5 ปี 3) ยกระดับอุตสาหกรรมสมุนไพรจากการขายวัตถุดิบมูลค่าต่ำไปสู่มูลค่าสูงที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยใช้การวิจัย พัฒนาและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในและต่างประเทศอย่างน้อย 5 เท่าหรือประมาณ 500,000 ล้านบาทต่อปีภายใน 5 ปี และเกิดธุรกิจสมุนไพรบนฐานนวัตกรรมเพิ่มขึ้นและ 4) เพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ผู้ประกอบการเอสเอ็มอีและสตาร์ทอัพ ให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสมุนไพรในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถเพิ่มรายได้อย่างน้อย ร้อยละ 15 ต่อปี (สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) สรุปว่า การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมจะสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งกระจายรายได้ปลูกได้แคในในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และฟ้าทะลายโจรที่รองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งภาครัฐคือสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) จัดอบรมหลักสูตรการออกแบบนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งนี้จะต้องขจัดปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่แบ่งเป็นด้านวัตถุดิบที่การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ปริมาณวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งคุณภาพของวัตถุดิบไม่เป็นไปตามมาตรฐาน มีการปนเปื้อนของสารเคมีและยาฆ่าแมลง ขาดสายพันธุ์ที่ดีและขาดองค์ความรู้และการถ่ายทอดแนวทางการปลูกอย่างมีคุณภาพ

สมุนไพรไทยสู่เวทีโลก

ประเทศไทยได้ประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพ Medical and Wellness Hub ที่มุ่งยกระดับการให้บริการทางการแพทย์ทั่วไป การแพทย์แผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีศักยภาพ ในการสร้างมูลค่าเศรษฐกิจสุขภาพในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยปัจจุบันสมุนไพรเป็นที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 คาดการณ์ว่าตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประเทศไทย จะมีมูลค่าเติบโตขึ้นกว่า 2 เท่า จากที่มีมูลค่าราว 52,000 ล้านบาท จะเติบโตเป็น 104,000 ล้านบาท ในปี 2570 เพราะทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น โดยที่ผ่านมามีผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถสร้างรายได้กว่า 2,467 ล้านบาท มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จำนวนกว่า 17,300 รายการ และได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ กว่า 2,000 รายการ รวมถึงมีการขยายผลการปลูกสมุนไพรต้นน้ำ จาก 18,000 ไร่ เป็น 1,059,818 ไร่ ส่งผลให้เกษตรกรเข้าถึงการปลูกสมุนไพรได้มากขึ้น จากเดิม 5,400 ราย เป็นกว่า 360,000 ราย ทั้งยังมีโรงงานภาคเอกชนที่ผลิตยาสมุนไพร 1,000 แห่ง มีโรงงานสกัด 11 แห่ง และมีโรงพยาบาลที่สามารถผลิตสมุนไพรที่ได้รับมาตรฐาน GMP 46 แห่งทั่วประเทศ ส่งผลให้มูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในหน่วยบริการสุขภาพทั่วประเทศ มีมูลค่าเติบโตขึ้นเฉลี่ยปีละกว่า 1.5 พันล้านบาท และสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศ รวมกว่า 56,944 ล้านบาท ในปี 2566 ที่ผ่านมามีส่วนการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา มีการพัฒนาต่อยอดสมุนไพรแซมเปียน จำนวน 12 รายการ มีผลงานวิจัยมากกว่า 141 โครงการ เพิ่มมูลค่าการส่งออกกว่า 6,604 ล้านบาท มีการลงทุนเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมพัฒนาสมุนไพรอย่างครบวงจร เพิ่มขึ้นเป็น 3,631 ล้านบาท จำนวน กว่า 1,295 โครงการ โดยการจัดงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 21 จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจสมุนไพรตั้งแต่ต้นทาง กลางทางและปลายทาง คาดว่าจะมีเงินสะพัดตลอดทั้ง 5 วันกว่า 300 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2567ก) สรุปว่า การประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพของประเทศไทย พืชสมุนไพรไทยจึงมีความสำคัญในด้านการตลาดในการ

สร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพราะปัจจุบันทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น

ประเทศไทยมีการนำเสนอผลการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาสมุนไพรไทย ซึ่งอยู่ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2565 ทั้งนี้ตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ภาครัฐภาคเอกชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินงานร่วมกันทำให้ประเทศไทยมีการส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้นกว่า 12,211 ล้านบาท มีขนาดตลาดสมุนไพรหรือมูลค่าการบริโภค เฉลี่ย 46,916.44 ล้านบาท แต่ในปี 2563 ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค (COVID-19) ทำให้ได้รับผลกระทบ มูลค่าการบริโภคลดลงร้อยละ 12.7 และเริ่มกลับมาขยายตัวอีกครั้งในปี 2564 จนถึงปัจจุบัน (Thecoverage, 2565) สมุนไพรและเครื่องเทศที่นิยมส่งออกจากประเทศไทยสู่ต่างประเทศ เช่น โหระพา ประเทศไทยขึ้นชื่อเรื่องรสชาติที่โดดเด่นโดยมีสมุนไพรแห้งและเครื่องเทศให้เลือกมากมายและส่งออกไปทั่วโลก สมุนไพรแห้งรวมทั้งใบโหระพาไทยนั้นง่ายต่อการจัดเก็บและมีการอายุการเก็บรักษาที่ยาวนานกว่าเมื่อเทียบกับสมุนไพรสด การที่โหระพามีจำหน่ายในรูปแบบแห้งนั้นทำให้สะดวกในการขนส่งระหว่างประเทศ และทำให้ชุมชนไทยทั่วโลกที่มักใช้โหระพาในการปรุงอาหารทานที่บ้านสามารถหาซื้อโหระพาได้ง่ายขึ้น โหระพาไทยเป็นสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมและเผ็ดร้อน อีกทั้งยังเป็นส่วนประกอบสำคัญในสูตรอาหารไทยหลายเมนู สมุนไพรชนิดนี้สังเกตได้ง่าย ๆ จากลำต้นที่มีสีม่วงและใบหยักที่สะอาดตา โหระพาไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรสชาติให้กับอาหารแต่ยังช่วยทำให้อาหารดูน่ากินอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นโหระพาไทยยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมายเนื่องจากมีวิตามินและน้ำมันหอมระเหยสูง ซึ่งช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันและดีต่อระบบย่อยอาหาร โหระพาไทยนับได้ว่าเป็นมรดกตกทอดทางอาหารไทยอันล้ำค่า และได้กลายเป็นสมุนไพรที่นิยมในตลาดโลกอย่างไม่ต้องสงสัย

สมุนไพรที่ขึ้นชื่อและนำไปปรุงอาหารได้หลากหลายเมนูอีกชนิดหนึ่งคือตะไคร้ ตะไคร้เป็นเครื่องเทศที่ใช้กันทั่วไปในอาหารไทยเป็นสมุนไพรที่เพิ่มรสชาติและกลิ่นหอมให้กับอาหาร เป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องการให้กลิ่นฉุนฉุนและดอกไม้ ทำให้เป็นที่นิยมสำหรับการผสมในชา ชุป ของหวานและอื่น ๆ อีกมากมาย ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศแห่งรายใหญ่ที่สุดในโลก และได้ใช้ประโยชน์จากค่านิยมของตะไคร้โดยส่งไปยังประเทศต่าง ๆ ในต่างประเทศ สมุนไพรนี้มีให้เลือกหลายรูปแบบ ทั้งแบบสด แบบแห้ง แบบผงและเป็นน้ำมันหอมระเหย ทั้งประโยชน์และสรรพคุณทางยาทำให้ตะไคร้เป็นช่วยสร้างมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมเครื่องเทศและสมุนไพร ส่วนสมุนไพรที่มีชื่อว่าข่า เป็นหนึ่งในสมุนไพรแห้งที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการส่งออกจากประเทศไทย มันเป็นสมุนไพรที่อยู่ในตระกูลเดียวกับขิงและมีรสที่คมชัด รสคล้ายดินและมีกลิ่นหอมของส้มเล็กน้อย ข่ามีสองประเภทหลักคือ ข่า (greater galangal) และกระชาย (lesser galangal) สำหรับข่า (greater galangal) นั้นจะมีรสที่เข้มข้นและฉุนกว่า ในขณะที่กระชาย (lesser galangal) จะอ่อนกว่าและหวานกว่า ทั้งสองอย่างมักใช้ในการทำซุป สตูและแกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปรุงอาหารไทยเชื่อกันว่ามีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมาย รวมถึงสรรพคุณช่วยต้านการอักเสบ ด้านเชื้อแบคทีเรียและไวรัส สมุนไพรนี้ยังมักใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยาสมุนไพรแผนโบราณ

เครื่องเทศและสมุนไพรไทยเป็นที่ต้องการทั่วโลกในด้านรสชาติที่สดชื่นและสรรพคุณทางยา ประเทศไทยส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศมูลค่า 67 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2564 จุดหมายปลายทางหลัก ได้แก่ ปากีสถาน ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (USA) ซึ่งมีส่วนแบ่งรวมประมาณ 44 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นถึงความนิยมของวัตถุดิบที่มีกลิ่นหอมเหล่านี้ ด้วยรสชาติที่เข้มข้นและประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงไม่น่าแปลกใจที่ทั้งสามประเทศนี้ยังคงนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรไทยเพื่อยกระดับอาหารของพวกเขา สมุนไพรและเครื่องเทศเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่ออาหารในประเทศดังกล่าว แต่ยังมีความสำคัญในการทำอาหารภายในครัวเรือนของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชุมชนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ สำหรับชาวไทยในต่างแดนการ

เข้าถึงสมุนไพรและเครื่องเทศแบบไทยแท้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรุงอาหารดั้งเดิมของบ้านเกิด และเพิ่มกลิ่นอายของความคิดถึงให้กับอาหารของพวกเขา ด้วยการผสมผสานของสมุนไพรและเครื่องเทศเหล่านี้เข้ากับสูตรอาหารของพวกเขา ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถรักษาไว้ซึ่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมและแต่ยังได้เพลิดเพลินกับรสชาติที่เข้มข้นและมีชีวิตชีวาของอาหารไทยด้วย การใช้สมุนไพรและเครื่องเทศไทยทำให้วัฒนธรรมการทำอาหารของไทยยังคงเติบโตและสร้างชื่อเสียงให้กับอาหารในระดับโลก (Discover, 2567) จึงสรุปได้ว่าสมุนไพรไทยได้รับความนิยมบริโภคและการตอบรับจากตลาดต่างประเทศ จากกรณีสมุนไพรทั้ง 3 ชนิดคือ โหระพา ขิงและตะไคร้ ซึ่งทั้งสามชนิดนี้มีความโดดเด่นในการเป็นส่วนผสมของอาหารและเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนไทยได้ไปอาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลก จึงเป็นตัวเร่งให้ตลาดมีการเติบโตเร็วขึ้นเช่นกัน

ฟ้าทะลายโจร กัญชงกัญชา ภูมิปัญญาสู่ยานอก

จากกรณีฟ้าทะลายโจรยาประจำบ้านที่ถูกถอดออกจากการรักษาโรคเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (Coronavirus disease starting in 2019: Covid-19) ในคู่มือเวชปฏิบัติ เมื่อเดือนมิถุนายน 2567 และใส่ยาฟาวิพิราเวียร์ (ซึ่งเชื้อไวรัสคือและไม่อยู่ในตำรับการใช้ก่อนหน้านี้มานานแล้ว) ขณะนี้โรงพยาบาลได้ใส่ยาฟาวิพิราเวียร์แทนฟ้าทะลายโจร จนมีการยื่นบันทึกคำร้องของกรรมการโควิด กรรมการแพทย์และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ต่อรัฐมนตรีสาธารณสุข ซึ่งฟ้าทะลายโจรมีราคาถูกลงได้ในประเทศไทย แต่ยาฟาวิพิราเวียร์ต้องสั่งวัตถุดิบจากต่างประเทศและให้ห้องเครื่องเภสัชกรรมผลิตออกมาเป็นแคปซูล ฟ้าทะลายโจรใช้ได้ในการใช้หัด ตั้งแต่เริ่มต้นมีอาการจนครบห้าวันไม่ทำให้ดับอักเสบ ในช่วงปลายปี 2563 ถึงมีนาคม 2564 พบว่าไม่มีปอดบวมในคนที่ได้รับฟ้าทะลายโจร และปอดบวม ร้อยละ 10.7 ในคนที่ไม่ได้ยา และไม่พบการอักเสบจากการตรวจหาระดับการอักเสบในร่างกาย (C-reactive protein: CRP) ในคนที่ได้รับยา (0% ต่อ 17.9%) ถึงแม้จะมีคนติดเชื่อในการศึกษาไม่มากแต่เป็นการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด และยังพบปอดบวมในหนึ่งรายจากทั้งหมด 243 ราย ในกลุ่มที่ได้รับฟ้าทะลายโจร และ 69 รายจากทั้งหมด 285 ราย ในกลุ่มที่ไม่ได้รับในระยะต่อมาเมื่อเริ่มมีการระบาดสายพันธุ์อัลฟาจากโรงพยาบาลจังหวัดอุดรราชธานี 344 ราย (เม.ย.-ส.ค.64) หลังผู้ป่วยได้รับยาสารสกัดหยาบฟ้าทะลายโจร มีความรุนแรงของโรคในเรื่องการไอ เจ็บคอ ไข้ ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ถ่ายเหลว หายใจเหนื่อยลดลง การรับรสและการได้กลิ่นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (การตรวจแอนติเจนแบบเร็ว (Antigen Test Kit) เป็นการตรวจหาเชื้อโรคโควิด-19 โดยตรวจหาสารพันธุกรรม (Antigen) ของเชื้อโรคโควิด-19 ในระบบทางเดินหายใจด้วยตนเองโดยใช้ไม้สวอบ (swab) เก็บสารคัดหลั่งที่เยื่อโพรงจมูก เป็นการตรวจปริมาณไวรัสที่ไม่สามารถบ่งบอกความรุนแรงของโรคได้และการตรวจแล้วไม่เจอเชื้อไวรัสไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่ายาฟาวิพิราเวียร์มีสรรพคุณการรักษาดีกว่าฟ้าทะลายโจร

ส่วนกรณีกัญชงกัญชามีบทบาทช่วยรักษาโรคทางสมอง มีส่วนประกอบที่ไม่ทำให้ร่างกายเกิดการเสพติดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่า CBN เป็นตัวที่สามารถยับยั้งกระบวนการ oxytosis/ferroptosis ในระดับของพลังงานของเซลล์สมองไมโทคอนเรีย และปรับแต่งหน้าที่การทำงานให้ดีขึ้นเพื่อวิเคราะห์เส้นทางกลไกการทำงานของ CBN คณะนักวิทยาศาสตร์จาก Salk institute for Biological Studies และ Shirley Bioscience Center USA จึงได้ทำการค้นหาส่วนประกอบที่อยู่ใน CBN และทำให้ได้ CBN analogs ใหม่ 4 ตัว ซึ่งทำการพิสูจน์ว่าสามารถปกป้องเซลล์ประสาท และมีคุณสมบัติผ่านทางไมโทคอนเรียเหมือนกับ CBN แต่เก่งกว่า ทั้งนี้รวมถึงการทดสอบในหลอดทดลองในเซลล์ และ Drosophila model ซึ่งรายงานในวารสาร Redox Biology 2024 ประเทศไทยมีพืชสมุนไพรกัญชงและกัญชาอยู่พร้อม รวมทั้งสามารถที่จะนำไปใช้ในคนป่วยในสถานะต่าง ๆ ที่มีการอักเสบในอวัยวะทั้งตับและอื่น ๆ รวมถึงสมองในรูปของสมองเสื่อมสมองอักเสบ ผลข้างเคียงที่เกิดตามมาทางจิตอารมณ์ การแข็งเกร็งของกล้ามเนื้อ เป็นต้นและมีอาการดีขึ้นโดยที่ไม่ได้ใช้ยาปัจจุบันในขนาดสูงหรือโดยที่ยา

ปัจจุบันไม่สามารถเยียวยาอาการได้แล้ว (ไทยรัฐ, 2567ข) งานวิจัยของมนัสชนิษฐ์ ชัยสุวรรณและคณะ มีการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์โดยมีการนำกัญชาไปใช้รักษาโรคมะเร็งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหาในการใช้ประโยชน์ในวงการแพทย์ คือ นโยบายของรัฐและกฎหมายมีความไม่ชัดเจน หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เข้มงวดเกินไป ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในการผลิตการศึกษาวิจัยและการพัฒนา การขาดความรู้ความเข้าใจและข้อมูลที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์ (มนัสชนิษฐ์ ชัยสุวรรณ และคณะ, 2566) สรุปว่า ฟ้าทะลายโจรจะมีทางรอดกลับมาเป็นยาประจำบ้านหรือไม่ ส่วนกรณีกัญชากัญชาจะเข้ามามีบทบาทในการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันได้หรือไม่อย่างไรนั้น ภาครัฐจะมีบทพิสูจน์ที่ชัดเจนในอนาคตต่อไป

สรุป

การศึกษาสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก ประเทศไทยได้จัดทำแผนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ มีการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งพืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วภูมิภาคได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น แต่ภาครัฐจะต้องสร้างมาตรฐานเพื่อให้สมุนไพรมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ทั้งการประโยชน์ในการป้องกันและรักษาโรค การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ 1) ชุมชนมีการการสมุนไพรในการดำรงชีวิตมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา 2) ภาครัฐได้สนับสนุน ภาคเอกชนร่วมลงทุนและชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลก เช่น ปัจจุบันสมุนไพรและเครื่องเทศที่นิยมส่งออกจากประเทศไทยสู่ต่างประเทศ เช่น โหระพา ตะไคร้และข่า รวมทั้งเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่มีรสชาติสดชื่นและมีสรรพคุณทางยา ประเทศไทยส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศมูลค่า 67 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 2564 จุดหมายปลายทางหลัก ได้แก่ ปากีสถาน ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (USA) ซึ่งมีส่วนแบ่งรวมประมาณ 44 ล้านเหรียญสหรัฐ เป็นสถิติและข้อมูลที่สร้างผลกระทบเชิงบวกที่สร้างโอกาสให้พืชชนิดนี้ การจัดตั้งเอิร์บฮับหรือเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมจะสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม Health and Wellness ทั้งกระจายคำที่ปลูกได้แค่ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และฟ้าทะลายโจรที่รองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมา การประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพ Medical and Wellness Hub ของประเทศไทย พืชสมุนไพรไทยจึงมีความสำคัญในด้านการตลาดในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพราะปัจจุบันทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น แต่ประเด็นในอนาคตของฟ้าทะลายโจรจะมีทางรอดกลับมาเป็นยาประจำบ้านหรือไม่ ส่วนกรณีกัญชากัญชาจะเข้ามามีบทบาทในการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันได้หรือไม่อย่างไรนั้น ภาครัฐจะมีบทพิสูจน์ที่ชัดเจนในอนาคต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพรไทยควรเน้นไปที่การสนับสนุนวิจัยและนวัตกรรมในทุกกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีคุณภาพสูงและได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ควรใช้เทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสมุนไพรไทยและนำเข้าสู่ตลาดสากล โดยเน้นการทำตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสมุนไพร พร้อมกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนในกระบวนการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยมีการฝึกอบรมและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร (Herb Hub) เพื่อขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการผลิตและการวิจัยสมุนไพรระดับโลก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 48-66.
- เกตุกนก พงษ์นุรักษ์ และเกษรชัย และหิม. (2566). ความต้องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของประชาชน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(3), 136-146.
- คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา. (2566). รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง แนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2567 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/601550>.
- ไทยรัฐ. (2567ก). ต้นสู่เวทีโลก “สมุนไพรไทย” ตลาดกำลังโต ปลื้มมูลค่าค้าปลีกสูงสุดในอาเซียน. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2796681>.
- ไทยรัฐ. (2567ข). ยาไทยฟ้าทะลายโจร ภูมิปัญญาสู่ยานอก. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2804216>.
- ธัชพร หาได้ และคณะ. (2566). การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรคนพิการ ตำบลแม่ตาวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 61-70.
- นำพล แปนเมือง และคณะ. (2566). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรพื้นบ้านกรณีศึกษา: ตำบลโป่งเปือย อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 12(1), 37-50.
- เพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 17(1), 96-107.
- มนัสชนิษฐ์ ชัยสุวรรณ และคณะ. (2566). การศึกษาการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์ของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (แผน ก.) ในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(4), 1274-1287.
- มหาวิทยาลัยรังสิต. (2562). การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลก. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-online-detail/herb01>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์ กระทรวงสาธารณสุข. (2558). ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/4810>.
- สถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). นวัตกรรมแบบนโยบายเสนอจัดตั้ง “เฮิร์บฮับ” หลังทั่วโลกยอมรับสมุนไพรไทยคุณภาพสูง เชื่อเพิ่มมูลค่า 5 แสนล้านใน 5 ปี. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/8478/>.
- Discover. (2567). ส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีฤทธิ์มีนเมาของไทยไปทั่วโลก. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://www.dhl.com/discover/th-th/e-commerce-advice/e-commerce-sector-guides/exporting-herbs-and-spices-from-thailand>.

Thecoverage. (2565). 'สมุนไพรรักษา' ขึ้นแท่นอันดับ 1 ภูมิภาค ตลอด 6 ปี ส่งออกแล้วกว่า 1.2 หมื่นล้าน คาดมูลค่าตลาดรวม 46,916.44 ล.บาท. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/3873>.

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*

IMPLEMENTATION OF GOOD GOVERNANCE OF KRATHUM LOM MUNICIPAL PERSONNEL, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

อรปภัตร จันทรสาขา*, อัจจุพร เนติธนากุล

Ormpapat Jantaraskha*, Ardyuth Netithanakul

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: marnfah200@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม 395 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำมาทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และใช้ในการคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว จากสูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ และด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร พบว่า ประชาชนเพศที่มีต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig} < .05$) และ 3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกและเป็นความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .987$)

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, หลักธรรมาภิบาล, บุคลากร, เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม, จังหวัดนครปฐม

Abstract

This research aimed to 1) study the governance practices of the personnel of Krathum Lom Municipality, 2) compare the opinions of the public on the effectiveness of the governance practices of the personnel of Krathum Lom Municipality, and 3) examine the relationship between governance principles and the effectiveness of the governance practices of the personnel of Krathum Lom Municipality, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. The

research was quantitative. The sample group consisted of 395 people living in Krathum Lom Municipality, selected through random sampling using Taro Yamane's formula. The research tool was a questionnaire, and the statistics used in data analysis included percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using the t-test, and Pearson's correlation coefficient was used to calculate the relationship between the two variables. The research results revealed that 1) the overall governance practices of the personnel of Krathum Lom Municipality were at a high level ($\bar{X} = 3.88$), and when considering individual aspects, such as public welfare, efficiency and cost-effectiveness in government missions, and the reduction of procedural steps, all were rated at a high level. 2) The comparison of public opinions on the effectiveness of governance practices revealed that there were statistically significant differences in opinions among people of different genders and ages at the 0.05 level (Sig < .05). 3) The study of the relationship between governance principles and the effectiveness of governance practices of the personnel of Krathum Lom Municipality, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, found a positive and strong correlation ($r = .987$).

Keywords: Operation or Performance, Governance Principles, Personnel, Krathum Lom Municipality, Nakhon Pathom Province

บทนำ

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศภายใต้ระบบประชาธิปไตย ตามแนวคิดนี้ รัฐบาลได้มอบอำนาจและงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชุกร นาครธ, 2561) แนวคิดนี้ยังเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการกระจายอำนาจ ทั้งนี้ การกระจายอำนาจยังได้รับการสนับสนุนโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการดำเนินงานอย่างเป็นอิสระ ภายใต้กรอบกฎหมาย เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่ (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2562) อย่างไรก็ตาม ภาระหน้าที่ที่หลากหลายและซับซ้อน เช่น การพัฒนาชุมชน การจัดการบริการสาธารณะ และการจัดการด้านการศึกษา ส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเผชิญกับความท้าทายมากมาย ทั้งในด้านการบริหารงบประมาณและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีสิทธิตามกฎหมายในการออกระเบียบข้อบังคับ เช่น เทศบัญญัติและข้อบัญญัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะพวกเขาเข้าใจปัญหาและวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2562)

การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ในการดำเนินการปกครองตนเองคือมีสิทธิในการออกระเบียบข้อบังคับต่างๆ เช่น เทศบัญญัติข้อบัญญัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่และความสุขของประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการดำเนินการบริหารจัดการท้องถิ่นคืออำนาจในการกำหนดจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเนื่องจากประชาชนย่อมจะรู้ถึงปัญหาของตนเองและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเองได้อย่างแท้จริงโดยที่ธรรมาภิบาล (Good Governance) ถือได้ว่าเป็นมิติที่สำคัญของการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศทั้งภาครัฐภาคเอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องยึดถือปฏิบัติตาม

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่าด้วยองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 6 ประการ คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยมุ่งต่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2562) เพื่อให้บรรลุประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) คือความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยวัดได้จากผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกิดขึ้นจริง (Actual Performance) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายระดับปฏิบัติการ (Operative Goal) ที่กำหนดไว้ (ณัฐวัชร จันทโรธธรณ์, 2563) ซึ่งเป้าหมายเชิงปฏิบัติการนี้ถูกเชื่อมโยงจากเป้าหมายของหน่วยงานที่ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการ (Official Goal) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประเมินประสิทธิผลการบรรลุเป้าหมาย เป็นการวัดผลสำเร็จขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน (Ends) ซึ่งเหมาะสมกับองค์การที่มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนเพียงพอในการสร้างความเข้าใจและเห็นพ้องร่วมกันของฝ่ายต่างๆ อีกด้วย

ในปัจจุบัน พบว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาในหลายด้าน เช่น การขาดความโปร่งใส การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการ และการไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ (ณัฐวัชร จันทโรธธรณ์, 2563) เทศบาลเมืองกระทุ่มล้มอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับประชาชนและมีบทบาท อำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ให้เกิดความเจริญแก่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงประสบปัญหาในด้านความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการให้บริการ โดยเฉพาะกรณีของเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แม้ว่าบุคลากรจะทำงานหนักในการให้บริการสาธารณะ แต่บางครั้งไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนได้ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจ โดยเฉพาะในด้านความโปร่งใสและการลดขั้นตอนการให้บริการที่ไม่สะดวก (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2562) เพื่อลดปัญหาดังกล่าว การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจึงมีความสำคัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานและ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และนำแนวคิดตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีคุณภาพและเชื่อว่าจะทำให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานดีขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ผู้รับบริการให้เกิดความประทับใจในการมาใช้บริการที่ได้รับการตอบสนองความต้องการของประชาชนเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองสู่องค์กรพื้นฐานในระดับตำบลและประชาชนได้รับประโยชน์จากการให้บริการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้มอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 29 ชุมชน มีประชากรพักอาศัยอยู่จำนวน 28,732 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 395 คน ที่ได้มาจากสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยได้สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 6 ตัวแปร และหลักธรรมาภิบาล จำนวน 6 ตัวแปร และตัวแปรตาม 3 ตัวแปร โดยแบบสอบถามดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ ใช้ข้อคำถามแบบปลายปิด ให้เลือกเติมเครื่องหมาย (/) หน้ากลุ่มข้อความที่กำหนดตามความเป็นจริง มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยยึดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ ประโยชน์สุขของประชาชน ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ และการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน จำนวน 30 ข้อ โดยใช้ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานและใช้การประมาณค่าตามมาตรวัดแบบ Likert จำแนกระดับประสิทธิผล เป็น 5 ระดับ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมจำนวน 18 ข้อ โดยใช้ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล และใช้การประมาณค่าตามมาตรวัดแบบ Likert จำแนกระดับการปฏิบัติงาน เป็น 5 ระดับ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาวิธีสร้างคำถามแบบปลายปิด (Closed ended) และคำถามแบบปลายเปิด (Open ended) 3) ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อนำมาจัดทำนิยามศัพท์เฉพาะ 4) พัฒนาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำร่างเครื่องมือแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ แล้วนำไปจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) คือ เมื่อพบใครในกลุ่มตัวอย่างก็แจกแบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้ คือ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) เก็บรวบรวมข้อมูล

โดยวิธีพบใครในกลุ่มตัวอย่างก็แจกแบบสอบถาม 3) เก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง และ 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสถิติในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และความสัมพันธ์ด้วย Pearson's Correlation และ 4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 5) นำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น 6) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติและคุณลักษณะของกลุ่มข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 7) ใช้สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่แสดงความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย Pearson's Correlation และ 7) ในการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ใช้การทดสอบสหสัมพันธ์อย่างง่าย เพื่อใช้ในการคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว จากสูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แสดงผลวิจัยตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม

ข้อ	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	ระดับประสิทธิผล		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	3.88	.96	มาก
2	ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	3.85	1.00	มาก
3	ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	3.90	.96	มาก
รวม		3.88	.98	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบรายละเอียดดังต่อไปนี้ด้านประโยชน์สุขของประชาชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)

ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และ ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้มอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 2 - 9 มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านประโยชน์ สุขของประชาชน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านประโยชน์ สุขของประชาชน

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	145	3.95	.66	7.946	.005
หญิง	250	3.86	.85		
รวม	395	3.91	.76		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านประโยชน์สุขของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig < .05)

2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	145	3.92	.79	5.189	.023
หญิง	250	3.83	.93		
รวม	395	3.88	.86		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig < .05)

2.3 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน

เพศ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	145	3.97	.66	6.516	.011
หญิง	250	3.89	.83		
รวม	395	3.93	.75		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig < .05)

2.4 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีอายุแตกต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีอายุแตกต่างกัน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	Between Groups	944.800	4	236.200	3.909	.004
	Within Groups	22418.806	374	60.428		
	Total	23363.606	378			
ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	Between Groups	930.088	4	232.522	3.043	.017
	Within Groups	28348.763	374	76.412		
	Total	29278.851	378			
ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	Between Groups	604.532	4	151.133	2.569	.038
	Within Groups	21829.231	374	58.839		
	Total	22433.763	378			

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig < .05)

2.5 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	Between Groups	50.041	3	16.680	.266	.850
	Within Groups	23313.565	375	62.671		
	Total	23363.606	378			
ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	Between Groups	100.896	3	33.632	.429	.732
	Within Groups	29177.956	375	78.435		
	Total	29278.851	378			
ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	Between Groups	110.964	3	36.988	.616	.605
	Within Groups	22322.800	375	60.008		
	Total	22433.763	378			

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Sig > .05$)

2.6 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีอาชีพต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีอาชีพต่างกัน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาล		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	Between Groups	443.080	5	88.616	1.431	.212
	Within Groups	22920.526	373	61.947		
	Total	23363.606	378			
ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	Between Groups	502.779	5	100.556	1.293	.266
	Within Groups	28776.072	373	77.773		
	Total	29278.851	378			
ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	Between Groups	537.926	5	107.585	1.818	.108
	Within Groups	21895.837	373	59.178		
	Total	22433.763	378			

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Sig > .05$)

2.7 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาล		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	Between Groups	271.099	4	67.775	1.089	.362
	Within Groups	23092.507	374	62.244		
	Total	23363.606	378			
ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	Between Groups	381.510	4	95.378	1.225	.300
	Within Groups	28897.341	374	77.890		
	Total	29278.851	378			
ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	Between Groups	345.024	4	86.256	1.449	.217
	Within Groups	22088.739	374	59.538		
	Total	22433.763	378			

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Sig > .05$)

2.8 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	Between Groups	150.146	3	50.049	.802	.493
	Within Groups	23213.460	375	62.402		
	Total	23363.606	378			
ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ	Between Groups	219.624	3	73.208	.937	.423
	Within Groups	29059.227	375	78.116		
	Total	29278.851	378			
ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	Between Groups	186.179	3	62.060	1.038	.376
	Within Groups	22247.585	375	59.805		
	Total	22433.763	378			

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig > .05)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

ความสัมพันธ์		ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	หลักธรรมาภิบาล
ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	Pearson Correlation	1	.987(**)
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	395	395
หลักธรรมาภิบาล	Pearson Correlation	.987(**)	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	395	395

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกและเป็นความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .987$)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ และด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลกระทุ่มล้มให้ความสำคัญกับความชัดเจนของเอกสารต่างๆ ที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงานต่อประชาชนมีมาตรฐาน

การปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละเรื่องจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกอบ คงยะมาศ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารงานท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษา พบว่า ระดับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานท้องถิ่น เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ประกอบ คงยะมาศ และคณะ, 2562)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากร พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig > .05) ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig < .05) ซึ่งสาเหตุที่ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะเพศที่ต่างกันอาจมีประสบการณ์ใน ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละเพศมองเห็นประเด็นด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรในแง่มุมที่ต่างกัน รวมถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมและสังคมที่เกี่ยวกับบทบาทของเพศสามารถมีอิทธิพลต่อการประเมินประสิทธิผล การปฏิบัติงาน ผู้ชายและผู้หญิงอาจมีทัศนคติที่แตกต่างกันต่อคุณลักษณะที่ถือว่าเป็น "ธรรมาภิบาล" เช่น ความ โปร่งใส ความรับผิดชอบ หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ผู้รับบริการที่มีเพศ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน สอดคล้องกับ Hofstede, G. ที่ได้กล่าวว่า การรับรู้และค่านิยมของผู้ชายและผู้หญิงในแต่ละสังคมอาจแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อ การมองประสิทธิผลการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล ผู้หญิงอาจให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการ ความเป็น ธรรม และความโปร่งใส ขณะที่ผู้ชายอาจให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการทำงานและผลลัพธ์มากกว่า (Hofstede, G., 1998) และ Eagly, A. H. & Wood, W. ได้กล่าวว่า เพศสภาพมีผลต่อการคาดหวังและการ ประเมินการทำงานของบุคลากร ตัวอย่างเช่น ผู้ชายอาจถูกมองว่าควรมีความเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพในการ ทำงาน ขณะที่ผู้หญิงอาจคาดหวังการปฏิบัติงานที่ใส่ใจในรายละเอียดและเป็นมิตรกับประชาชนมากกว่า (Eagly, A. H. & Wood, W., 2012) ส่วนประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ประชาชน ที่อายุ 51 ปีขึ้นไป เมื่อมาใช้บริการได้รับการบริการเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ ส่วนประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี อาจเป็นคนรุ่นใหม่ไฟแรง ทำงานด้วยความ กระฉับกระเฉง รวดเร็วว่องไว เมื่อมาใช้บริการก็อยากได้การบริการที่มี ความรวดเร็วจากเจ้าหน้าที่ เมื่อมาใช้บริการอาจมีความรู้สึกกว่าตนเองได้รับการบริการที่ช้าต้องรอคอยนาน ทำให้มี ความคิดเห็นต่อการบริการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลกระทัดรัดน้อยกว่าประชาชนที่มี อายุ 51 ปีขึ้นไป สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ผู้รับบริการที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตาม หลักธรรมาภิบาลของบุคลากร และจากงานวิจัยของ ภมร วงษ์ศรีจันทร์ เรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของเทศบาลตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ภมร วงษ์ศรีจันทร์, 2559) และงานวิจัย เทียมจันทร์ และทัศนะ ศรีปัตตา การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานงบประมาณแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรผู้บริหารหรือหัวหน้างานงบประมาณ และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ งานการเงิน มีความคิดเห็นว่าปัญหาการบริหารงานงบประมาณแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือด้านการจัดสรร งบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารการบัญชีอยู่ในระดับน้อย (วิภาณี เทียมจันทร์ และทัศนะ ศรีปัตตา, 2565)

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกและเป็นความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .987$) สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในทางบวก และเป็นความสัมพันธ์ระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสกุล เจริญศรี ได้ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลองค์การของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ พบว่า ระดับธรรมาภิบาล ระดับวัฒนธรรมองค์การ และระดับประสิทธิผลองค์การ ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับสูง (ศรีสกุล เจริญศรี, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลกรรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร เพศและอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทุกด้านของประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ รวมถึงการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ซึ่งความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า เพศและอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดมุมมองของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล และความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกและเป็นความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .987$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1.1) เทศบาลกระทุ่มล้มควรให้ความสำคัญกับการให้บริการที่มีมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว 1.2) เทศบาลกระทุ่มล้มควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม และ 1.3) เทศบาลกระทุ่มล้มควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 2.1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ 2.2) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และ 2.3) ควรศึกษาธรรมาภิบาลเชิงซ้อน มีผลต่อการปฏิบัติการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2562). นโยบายสาธารณะ: แนวคิดการวิเคราะห์และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวัชร จันทโรธรัตน์. (2563). ประสิทธิภาพขององค์การ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 9(2), 1-9.
- ประกอบ คงยะมาศ และคณะ. (2562). วัฒนธรรมองค์การและการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(3), 16-31.
- ภมร วงษ์ศรีจันทร์. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- วิชชุกร นาคธน. (2561). กฎหมายสำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิภาณี เทียมจันทร์ และทัศนะ ศรีปิตตา. (2565). การศึกษาปัญหาการบริหารงานงบประมาณแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 339-346.
- ศรีสกุล เจริญศรี. (2559). ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิภาพของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. ใน *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2565). ระบบสถิติทางการทะเบียน. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/>
- Eagly, A. H. & Wood, W. (2012). Social Role Theory. In Van Lange, P. A. M. et al. (Eds.), *Handbook of Theories of Social Psychology* (pp. 458-476). Washington DC: Sage Publications.
- Hofstede, G. (1998). *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures*. Washington DC: Sage Publications.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York, USA: Harper and Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง สำหรับประชาชนจังหวัดเลย*

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL COMMUNICATION FOR LOEI PEOPLE

อุเทน วัชรชิโนรส*, อาทิตย์ แสงเฉวก, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์

Uthen Watcharachinorot*, Artit Saengchawek, Sukhapat Anonjarn

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: uthen.wat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน 2) วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน และ 3) นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 28 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขต มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 400 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม เก็บข้อมูลวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถาม สถิติการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1.1) ด้านรู้เข้าใจหลักการสื่อสาร 1.2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 1.3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย และ 1.4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ 2) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านผู้รับสาร มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ค่าเฉลี่ย 3.84 ด้านสื่อหรือช่องทาง ค่าเฉลี่ย 3.81 ด้านสาร ค่าเฉลี่ย 3.72 และด้านผู้ส่งสาร ค่าเฉลี่ย 3.61 ตามลำดับ และ 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 3.1) ทาน (การให้) 3.2) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3.3) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ 3.4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การสื่อสารทางการเมือง, ประชาชนจังหวัดเลย

Abstract

This research article aims to 1) To study the form of political communication for the people 2) Analyze the political communication process for the people and 3) Present a model for integrating Buddhist principles to promote political communication for Loei people, which is a combined research method. Important informants include a group of academics in Buddhism

and political science. mass media group Group of members of the House of Representatives or experts and 28 local leaders specifically selected. Quantitative research The sample group consisted of 400 people who had the right to vote in Loei Province, aged 18 years and over, using a simple random sampling method. Research tools included structured interviews and questionnaires. Collect research data with an interview and distribute questionnaires. Research statistics and data analysis include mean and standard deviation. The results of the research found that: 1) General conditions of communication formats Politics for the people of Loei Province is 1.1) Knowing and understanding the principles of sending messages, 1.2) Knowing how to understand information content, 1.3) Knowing how to use various media or channels, and 1.4) Knowing, thinking, analyzing, and discerning critically. 2) The political communication process for the people of Loei Province is at a high level with an average of 3.75. When considering each aspect, it was found that the receiver side has the highest level of opinion, with an average of 3.84. In the media or channel area, it has an average of 3.81. In the message area, it has an average of 3.72 in the messenger side, it has an average of 3.61, respectively, and 3) They are integrating Buddhist principles to promote political communication for the people of Loei Province. According to the principles of Sangha Vattu 4, it consists of 3.1) Dāna (giving), 3.2) Piyavācā (loving speech), 3.3) Atthacariya (beneficial conduct), and 3.4) Samānatta (constant self-conduct).

Keywords: Integration, Buddhist Principles, Political Communication, People of Loei Province

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการเมือง การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากระบบการเมืองหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งและถ่ายทอดระบบสังคมกับระบบการเมืองประเด็นสำคัญของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ คือ สามารถสื่อสารให้อีกฝ่ายได้รับข่าวสารได้แจ่มชัด แต่บ่อยครั้งเกิดปัญหาในการสื่อสาร ผู้ส่งข่าวสารไม่สามารถส่งเนื้อหาข่าวสารได้แจ่มชัด จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2560) การสื่อสารในปัจจุบัน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สื่อแนวใหม่ แบ่งเป็นสื่อกระแสหลัก และสื่อกระแสรอง ในยุคที่มนุษย์ใช้ข้อมูลสื่อสารในการติดต่อระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ทำให้การสื่อสารรวดเร็ว ทันใจ ทันเหตุการณ์และมีความจำเป็นที่ใช้โดยทั่วกันทุกที่ การใช้สื่อสารทางการเมืองจะเน้นในด้านการโฆษณาชวนเชื่อใช้นโยบาย ที่ทำให้ประชาชนเห็นด้วยคล้อยตาม แล้วเลือกตัวเอง พรรคพร้อมกับความคาดหวังในการทำตามสัญญา การสื่อสารจะใช้ภาษากายหรือใช้ภาพพูด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัจนภาษา หมายถึง คำพูด และ อวัจนภาษา การสื่อสารโดย ท่าทาง การสื่อสารด้วยข้อมูลที่เป็นจริง หรือข้อมูลอันเป็นเท็จ การสื่อสารซึ่งเป็นการสื่อสารที่มาร่วมเทคโนโลยีสมัยใหม่ นั่นคือ อินเทอร์เน็ต การวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีและรวมถึงคุณลักษณะของสื่อเพื่อที่จะควบคุมให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารทางการเมืององค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสารตามแนวคิดของลาสเวล (กาญจนา แก้วเทพ, 2547) คือ 1) ผู้ส่งสาร หมายถึง นักการเมือง พรรคการเมืององค์กรสถาบัน และโครงสร้างการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นโยบายโครงการ หรือกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นจากผู้ส่งสารข้างต้นเป็นหลัก

การสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาหรือสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมและการเมืองซึ่งที่ผ่านมามีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองรวมถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับการสื่อสารหรือการใช้วาจาตั้งแต่เริ่มแรกของการประกาศพระศาสนา นั่นคือ หลักวาจาสุภาสิต หรือ

สัมมาวาจา ซึ่งเป็นองค์ธรรมในมรรคมีองค์ 8 ประการ ขณะที่วงสื่อสารทางการเมืองในการประพฤติปฏิบัติไม่วายที่จะตกเป็นเครื่องมือในการนำไปสร้างความขัดแย้ง เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทยแม้จะเกิดขึ้นในยุคพุทธกาลก็ตามแต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ซึ่งเป็นความจริงแท้ที่ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาอันเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อให้สังคมเป็นไปในทาง ที่มีประโยชน์ก่อให้เกิดสันติสุข หลักพุทธธรรมเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยการประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันในการแก้ปัญหาทางการเมือง โดยการนำหลักธรรมไปปฏิบัติตามเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง ควรมีคำพูดที่สุภาพไพเราะ มีความรับผิดชอบร่วมกันประพัตินเป็นประโยชน์ และมีความเป็นกลางวางตนสม่ำเสมอ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดเลย ด้วยการศึกษานวคิดทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง กระบวนการสื่อสารทางการเมือง และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งในแนวทางปฏิบัติดังกล่าว อยู่ในสังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนได้สามารถสื่อสารทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง และมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีสิทธิหน้าที่ร่วมกันเปรียบได้ว่าการสื่อสารทางการเมือง นั่นคือ ได้ทำหน้าที่ทางการเมืองที่มั่นคงสำหรับประชาชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนจังหวัดเลยได้มีความเข้าใจการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Survey Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มสื่อสารมวลชน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำท้องถิ่น จำนวน 28 ท่าน (จาก 14 อำเภอ ๆ ละ 2 ท่าน) และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขตการเลือกตั้งมี จำนวน 499,551 คน ซึ่งมีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane (ยูทส โทยาวรรณ, 2550) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 อำเภอ รวมทั้งหมด จำนวน 400 ตัวอย่าง
3. **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2567 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน
4. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม 2) แบบสอบถาม

(Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหรือตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีประเด็นสอบถาม คือ 1) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) 2) ด้านสาร (Message) 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) และ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีประเด็น คือ 1) ด้านทาน (การให้) 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีประเด็นสอบถาม คือ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามกลับเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมกุฎราชวิทยาลัย

5.2 นำหนังสือเสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลตาม

5.3 ขอความร่วมมือเพื่อกำหนดนัดวันเวลาขอเก็บแบบสอบถามคืน

5.4 ผู้วิจัยเดินทางไปจัดเก็บแบบสอบถามเมื่อถึงกำหนดตามที่นัดหมาย

5.5 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย จากแบบสอบถาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ 2) การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ของประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง รวมทั้งหมด จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทาง และผู้รับสาร โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง สำหรับประชาชนจังหวัดเลย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ทาน (การให้) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มีพื้นฐานประวัติศาสตร์ทางการเมืองหรือมีความเข้าใจด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง เพราะจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง รวมไปถึงการเข้าใจในระบบของสังคมหรือวัฒนธรรมหรือหลักการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง มีทัศนะความคิดเห็น ประสบการณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคลได้ดี และจะต้องระบุเรื่องหรือหัวข้อให้ชัดเจนที่อยู่บนหลักของความจริงในทางการเมือง 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องเป็นข้อเท็จจริง มีความตรงไปตรงมา หรือ

มีลักษณะของความกำกวม จะต้องเป็นเรื่องที่จริงเป็นเรื่องที่แท้ เป็นประโยชน์ มีความตรงเวลา รวมทั้งเป็นเรื่องที่ ชอบธรรม เนื้อหาข้อมูลของสารนั้นถือได้ว่าเป็นตัวเราให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยา ตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับและจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารว่าการสื่อสารไปเพื่ออะไร จุดมุ่งหมาย คืออะไร เนื้อหาของสารที่ส่งออกไปจะต้องสื่อความหมายตรงประเด็นชัดเจน มีความสมบูรณ์ มีความ กะทัดรัด ง่ายต่อการเข้าใจและถูกต้อง และสิ่งที่สำคัญเนื้อหาของสารนั้น ๆ จะต้องตรงใจผู้รับสาร ต้องเป็นสารที่ ก่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวก ฟังแล้วผู้รับสารรู้สึกว่าได้ประโยชน์ 3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือ ช่องทางหลากหลาย การสื่อสารเมื่อสมัยโบราณก็จะใช้การบันทึก ในปัจจุบันนี้ก็จะเริ่มมีการเขียนเป็นเบื้องต้น ใน การสื่อสารทางเดียว เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทยุหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ เป็นต้น การสื่อสาร สองทางถือว่าเป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อความหมายไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูง โดยผ่านช่อง ทางการสื่อสารจะมีทั้งกลุ่มของสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ ในปัจจุบันช่องทางการสื่อสารมักจะมุ่งไปทางการใช้สื่อ ใหม่ (New media) หรือสื่อทาง Social Media ที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ววิถิพลของอำนาจสื่อเป็นช่องทาง ยุคใหม่ในยุคดิจิทัล เช่น Facebook Line Twitter Instagram Clubhouse สื่อหรือช่องทางการสื่อสารทางการ เมืองมีทั้งสื่อที่เป็นทางการและสื่อที่ไม่เป็นทางการเช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสาร ภายในองค์กร การสื่อสารมวลชน และสื่อที่มาจากการเจรจาปราศรัย เป็นต้น และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะ อย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ผู้รับสาร ความรู้สึกของผู้รับสารที่มีต่อตนเองและเนื้อหาของสาร ซึ่งอาจเป็น ความรู้สึกในทางที่ดีหรือความรู้สึกในทางที่ไม่ดีก็ได้ รวมไปถึงทัศนคติของผู้รับสาร การรับรู้สาร ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นที่บุคคล มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ทัศนคติของผู้รับสาร ในการสื่อสารนั้นค่อนข้างมีความสำคัญมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่องแท้โดยใช้หลักของการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาจากหลายช่องทางของข่าวสาร ผู้รับสารทางการเมือง ในทางพระพุทธศาสนานั้นเราอย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ เพื่อเป็นการใช้วิจารณญาณในการเลือกที่จะรับรู้และส่งต่อ โดยใช้ วิธีในการฝึกความคิด พิจารณา สังเคราะห์ในข้อมูลที่แท้จริงและถูกต้องชัดเจนก่อนเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ ในทางสร้างสรรค์ สิ่งสำคัญของผู้รับสารนั้นจะต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่เชื่อข้อมูลของสื่อเพียงด้าน เดียว ยึดประโยชน์ของชาติหรือประโยชน์ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.75) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.84) รองลงมา คือ ด้านสื่อหรือช่องทาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.81) ด้านสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.72) และต่ำที่สุด คือ ด้านผู้ส่งสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61) และสามารถวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ส่งสารจะต้องไม่สร้างความ ขัดแย้งและส่งเสริมให้ประชาชนมีความปรองดองสามัคคี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.77) รองลงมา คือ ผู้ส่งสารควรสร้างความเข้าใจในการเมืองที่ถูกต้องชอบธรรมให้แก่บุคคลในสังคม ($\bar{X}$ = 3.71) และต่ำที่สุด คือ ประชาชนทั่วไปมีความรอบรู้ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเสมอ ($\bar{X}$ = 3.44) ตามลำดับ 2) ด้านสาร (Message) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เนื้อหาการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความ ชัดเจนถูกต้อง มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.83) รองลงมา คือ เนื้อหาการสื่อสารทางการเมือง จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นสาระ ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม ($\bar{X}$ = 3.75) และต่ำที่สุด คือ ท่านมีความเห็นว่าการจัดเนื้อหาการสื่อสารทางการเมือง หรือการเรียงลำดับ เนื้อหาสาร เป็นการตัดสินใจของผู้ส่งสารในการเลือกและเรียบเรียงอย่างมีลำดับขั้นตอน ($\bar{X}$ = 3.63) ตามลำดับ 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ท่านมีความเห็นว่าสื่อหรือช่องทางสื่อสาร จะต้องมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางทางการเมืองที่มีความชัดเจนถูกต้อง มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ ท่านมีความเห็นว่าสื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง สื่อหรือช่องทาง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ($\bar{X} = 3.88$) และต่ำที่สุด คือ ท่านติดตามสื่อหรือช่องทางที่ข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์เป็นต้น ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ และ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีความเห็นด้วยกับปัจจัยของผู้รับสารนั้นจะต้องประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสาร ทักษะที่ดี และความรู้ที่ดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา คือ ท่านมีความเห็นด้วยว่าผู้รับสารจะต้องพยายามทำความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาสาระที่ส่งมายังตน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัด ($\bar{X} = 3.86$) และต่ำที่สุด คือ ท่านมีความเห็นด้วยกับทัศนคติต่อตนเอง ความรู้สึกของผู้รับสารจะต้องแสวงหาความรู้ และมีความสนใจในการรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือ ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) ($\bar{X} = 3.76$) และต่ำที่สุด คือ ด้านทาน (การให้) ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ และสามารถวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านทาน (การให้) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อถือว่าเป็นผู้ส่งสารที่ดี ในการถ่ายทอดความคิดต่าง ๆ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ ในศิลปวิทยา เพื่อใช้เป็นศาสตร์และศิลป์ในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลใช้กับสื่อหรือช่องทางสื่อสารที่ส่งออกไป ถือว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี ($\bar{X} = 3.70$) และมีการช่วยเหลือส่งเสริมข้อมูลข่าวสารทางการเมือง วิเคราะห์วิเคราะห์ และเลือกใช้อ้างอิงข้อมูลเนื้อหาสาระได้อย่างถูกต้องรวดเร็วเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์ ในข้อมูลเนื้อหาของสาร ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ นั้นถือว่าการพูดที่ดีงาม มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมา คือ การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ในการมีมุมมองที่กว้างและมีทัศนคติที่ดี วิธีการคิดในการเป็นผู้ส่งสารออกไปสู่ภายนอกต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ดีมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.85$) และมีความสามารถพูดชักจูงในทางที่ดี ให้กำลังใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจติดตามข่าวสารทางการเมือง กับบุคคลที่ศึกษาข้อมูลเนื้อหาของข่าวสาร เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม 3) ด้านอหิงสา (การประพฤติประโยชน์) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้รับสารด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มีการวางตนที่ดีในการเป็นผู้ส่งสาร และมีความรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเป็นเรื่องที่ดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมา คือ การช่วยเหลือบุคคลอื่น โดยการให้ความสำคัญกับส่วนประกอบของเนื้อหาสาระ คือ สารหรือประเด็นต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนถูกต้องเหมาะสม ($\bar{X} = 3.79$) และมีการทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง เพื่อเชิญชวนให้บุคคลอื่นให้ความสำคัญในการเสียสละเวลาติดตามข่าวสารทางการเมือง เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านเห็นว่าการวางตนที่ดี ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคล โดยจะต้องวางตนเสมอต้น

เสมอปลาย มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ ท่านเห็นว่าการปฏิบัติสม่ำเสมอวางตนที่ดีมีความเป็นกลางทางการเมือง ย่อมเป็นคุณลักษณะที่สร้างความรู้สึกลงในทางที่ประทับใจ และเป็นบุคลิกภาพของผู้รับสารโดยแท้จริง ($\bar{X} = 3.97$) และต่ำที่สุด คือ ท่านวางตนเสมอต้นเสมอปลายไม่ลำเอียงในการรับข้อมูลจากสื่อมวลชน เช่น สื่อกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มีพื้นฐานประวัติศาสตร์ทางการเมืองหรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ถูกต้อง รวมไปถึงการเข้าใจในระบบของสังคมหรือวัฒนธรรมหรือหลักการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง มีทักษะความคิดเห็นประสบการณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคลได้ดีและจะต้องระบุเรื่องหรือหัวข้อให้ชัดเจนที่อยู่บนหลักของความจริงในทางการเมือง และสิ่งที่สำคัญต้องไม่มีอคติต่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) ได้นำเสนอให้เห็นการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนให้เกิดการยอมรับสนับสนุนกลายเป็นสิ่งสำคัญของความปรองดอง และจำต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการนำสารสู่ประชาชน (พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์), 2564)

2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องมีความตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมหรือมีลักษณะของความกำกวมจะต้องเป็นเรื่องที่จริง เป็นเรื่องที่แท้ มีประโยชน์ มีความตรงเวลาและเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เนื้อหาข้อมูลของสารนั้นถือได้ว่าเป็นตัวเร้าให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ ทำการศึกษาเรื่อง “พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน” พบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยสามารถอาศัยทุนที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทย 2 ประการ คือ พระพุทธศาสนาและพระราชปรีชาญาณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นสิ่งเชื่อมโยงคุณค่าของประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับรากฐานทางศีลธรรมและความเป็นไทย ควบคู่กับพระราชดำรัสเรื่องการใช้ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านเป็นรากฐานรองรับประชาธิปไตยขั้นประเทศเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งการเมืองไทยอย่างเป็นระบบ (สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์, 2561)

3) ด้านรู้จักเลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย การสื่อสารเมื่อสมัยโบราณก็จะใช้การบันทึก ในปัจจุบันนี้ก็จะเริ่มมีการเขียนเป็นเบื้องต้น ในการสื่อสารทางเดียว เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทีย หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ปัจจุบันมีการใช้การสื่อสารสองทางที่ถือว่าเป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อความหมายไปยังผู้รับที่เกิดประโยชน์อย่างสูง โดยผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่ใช้สื่อใหม่ หรือสื่อทาง Social Media ที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพอันน่าทึ่งเป็นช่องทางยุคใหม่ในยุคดิจิทัล เช่น Facebook Line Twitter Instagram สื่อหรือช่องทางการสื่อสารทางการเมืองมีทั้งสื่อที่เป็นทางการและสื่อที่ไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาพล เมตตาสัจย์ พบว่า การรณรงค์หาเสียงของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้นำการตลาดทางการเมืองมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียง ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และยังสามารถเรียกการตอบรับของสังคมและประชาชนไปพร้อม ๆ กับการเรียกคะแนนนิยมเข้าตัวได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีกลยุทธ์ในการหาเสียงไม่ซ้ำใครด้วยการนำเสนอตัวตนที่เป็นคนจริง ผสมกับการยกปัญหาที่โดดเด่นและเป็นกระแสสังคมขึ้นมาชี้วิธีแก้ด้วยข้อความที่มีเสียดสีและกระตุ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจของผู้พบเห็น (จุฑาพล เมตตาสัจย์, 2556) และ

4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับข่าวสาร

จากผู้ส่งสารความรู้สึกของผู้รับสารและเนื้อหาของสาร ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นที่บุคคล มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ทักษะคิดของผู้รับสารในการสื่อสารนั้นค่อนข้างมีความสำคัญ มากจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่วงแท้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชือก โชติช่วย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) เป้าหมาย คือ ตั้ง เป้าเพื่อสร้างความชอบธรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ประชาธิปไตยครั้งใบ 2) ผู้ส่งสาร คือ เน้นใช้ตัวผู้นำ คือ พลเอกประยุทธ์เป็นหลัก ด้วยภาพลักษณ์ความเป็นทหารที่ไม่ใช่นักการเมือง 3) สาร คือ การใช้หลักชวนให้เชื่อ ทั้งแบบปลุกระดมและชี้ชวนให้เกิดความสามัคคีไปพร้อมกัน 4) ช่องทางสื่อสาร คือ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ควบคุมสื่อมวลชนกระแสหลักทุกช่องทาง ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต และ 5) ผู้รับสาร คือ ประชาชนทุก กลุ่ม กล่าวคือ กลยุทธ์การสื่อสารของพลเอกประยุทธ์ในมิติผู้รับสาร ใช้หลักการพูดทุกเรื่องในรายการตอนเดียว การพูดกับกลุ่มผู้รับสารหลายกลุ่มในคราวเดียวกัน ไม่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละตอนต่างจากรัฐบาลก่อนหน้านี้ (เชือก โชติช่วย, 2560)

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านผู้ส่งสาร ทักษะการสื่อสาร ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจ บุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างดี การมีทัศนคติแนวทางวิธีการคิดในการสื่อสารทางการเมืองที่ดีมีเหตุผล ย่อมทำให้มีความสามารถในการเรียบเรียงจัดระบบความคิดที่ดี มีความรอบรู้ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล สุธะพรหม พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของ พระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) ได้นำเทคนิคและวิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้ามาใช้ คือ สื่อสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน แจกแจง แก่ลูกหลานและ ร่าเริง อีกทั้งเป็นผู้ส่งสารทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างตรงไปตรงมานับเป็น พระภิกษุที่มีฝีปากกล้าด้วยการใช้ภาษาไทยทั้งรูปแบบของร้อยแก้วและร้อยกรอง (สุรพล สุธะพรหม, 2562)

2) ด้านสาร เนื้อหาการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความ ชัดเจนถูกต้อง มีเนื้อหาที่เป็นสาระ ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม ให้มีความสำคัญกับเนื้อหาการสื่อสารทางการเมืองสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาพล เมตตาสัตย์ พบว่า การตลาดทางการเมืองที่นำมาใช้ในการพัฒนาศาสตร์การณรงค์หาเสียง และใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใครซึ่งทุกครั้งนายชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์ สามารถเรียกการตอบรับของสังคมและ ประชาชนพร้อม ๆ กับการเรียกคะแนนนิยมเข้าตัวได้อย่างต่อเนื่อง (จุฑาพล เมตตาสัตย์, 2556)

3) ด้านสื่อหรือ ช่องทาง การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารการเมืองผ่านทาง โทรทัศน์ เพชบุ๊ค ทวิตเตอร์ รวมไปถึงสื่อออนไลน์ทุกชนิด เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการติดต่อข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามสื่อหรือช่องทางข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนไป จากข้อเท็จจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนันท สุขไชยะ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านเพชบุ๊ค นำมาใช้ใน เมืองไทยเป็นครั้งแรก หลังจาก การสื่อสารผ่านทีวี ดาวเทียม และการสื่อสารผ่านทางวิทยุชุมชน โดยการศึกษา นี้พยายามทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางการเมืองออนไลน์และความ เชื่อมโยงกับออฟไลน์ผ่านเครือข่ายการ พัฒนาโครงข่ายสื่อสารไร้สายที่รวดเร็วขึ้นและครอบคลุมมากขึ้น ทำให้ความรู้ต่อ สภาพแวดล้อมของเราก็จะมี ผัสสะเชิงข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่รับรู้ผ่านทางออนไลน์เข้ามาเสริม มีผลทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกำลังจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมือง (ชัยนันท สุขไชยะ, 2562) และ 4) ด้านผู้รับสาร จะต้องประกอบด้วยทักษะในการสื่อสารทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี มีความเห็นด้วยกับกระบวนการ สื่อสารผู้รับสารจัดได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทักษะติดต่อตนเองความรู้สึกของผู้รับสารจะต้องแสวงหาความรู้ และมีความสนใจในการรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ผู้รับสารจะต้องพยายามทำความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาสาระที่ ส่งมายังตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัด และผู้รับสารจะต้องเอาใจใส่ในข้อมูลเนื้อหาสาระ และความรู้สึกในด้าน ต่าง ๆ ให้มีความเป็นกลางในการรับรู้สาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก

(ลักษณะพลวงค์) พบว่า สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง ผู้รับสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากผู้รับสาร ผู้ส่งสารไม่สามารถส่งสารไปให้กับประชาชนได้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความคิดที่จะครอบงำความคิดของประชาชนให้เป็นไปในทางเดียวกัน (พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์), 2564)

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน (การให้) เป็นการแบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง การให้ความรู้กับชุมชนกับสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้รับสารนั้นเกิดความเป็นมิตรไมตรี เป็นพันธมิตรกัน รักใคร่ปรองดองกลมเกลียวกัน การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพระพุทธศาสนา ก็คือการให้ความรู้ การให้ความเข้าใจ ก็ถือว่าเป็นทาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์ พบว่า ทาน (การเสียสละ) คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ ในศิลปวิทยา เพื่อใช้เป็นศาสตร์และศิลป์ในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลใช้กับสื่อหรือช่องทางสื่อสารที่ส่งออกไป ถือว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี และมีความเห็นอกเห็นใจกันและกันแล้ว ก็จะเกิดเป็นสังคมที่ดีงาม ดึงมาจากตัวบุคคล (กริธา คงพยัคฆ์, 2563) 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ปิยวาจาก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารอย่างหนึ่งหมายถึงคำพูดที่ดี หรือเป็นการแสดงออกทางอวัจนภาษาในการสื่อสารทางการเมือง ปิยวาจาการสื่อสารนั้นจะต้องเป็นการใช้วาจาที่สุภาพ ถ้าผู้ถ่ายทอดพูดด้วยวาจาสุภาพน่าฟังมีความไพเราะ แม้ในเรื่องที่ไม่ดีก็อาจจะเกิดความน่าฟังกับผู้รับสารด้วย แต่ถ้าผู้พูดหรือถ่ายทอดด้วยวาจาหยาบคาย หรือใช้วาจาที่ไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติต่อคนฟัง แม้เรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงแต่ก็ไม่น่าฟัง ปิยวาจานี้ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ถ้ามีการพูดด้วยคำพูดที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน มีความน่าฟัง ก็จะเกิดการสร้างสรรค์ซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน และกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ สนั่นนารี ที่กล่าวว่า แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดอง เป็นการสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบครอบในขณะที่ทำการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข ยึดหลักปิยวาจา ได้แก่ การสื่อสารของพระพุทธเจ้าตามระดับสติปัญญาของบุคคล การสื่อสารด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรมสื่อสารความจริงและเว้นลักษณะมุสาวาท ผู้สื่อสารและผู้รับสารมีความเป็นบัณฑิต (นิเทศ สนั่นนารี, 2561) 3) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว การวางตนที่ดีในการเป็นผู้ส่งสาร มีความรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ถือว่าเป็นส่วนช่วยการสื่อสารทางการเมืองให้ประสบผลสำเร็จ สารทางการเมืองเมื่อมาตกสู่ผู้รับแล้ว ผู้รับเห็นว่าข่าวสารนั้นมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ถ้ามีประโยชน์ก็ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์ต่อยอดสาร ช่วยเหลือบุคคลอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี บุญเรือง ที่กล่าวว่า การที่นักการเมืองรับผิดชอบต่อชีวิตของตนและทุกคนในชุมชนทุกคน คือ การส่งเคราะห์เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นถือว่าเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ มีความมุ่งประโยชน์ต่อคนอื่น มีความเป็นจิตสาธารณะ ทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง การทำประโยชน์ร่วมกัน ว่าเป็นการเกื้อกูลกันที่ดี การสื่อสารทางการเมืองนั้นก็จะดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยดี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะมีมาก ถ้าหากขาดซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแล้ว ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร (สุมาลี บุญเรือง, 2562) และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การที่จะสื่อสารทางการเมืองให้ได้ผลและเป็นที่เชื่อถือยอมรับของผู้ที่รับสารนั้น ในทางการเมือง สิ่งที่จะต้องยึดถือ ก็คือ เรื่องของความเสมอต้นเสมอปลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ส่งสารนั้นเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองที่ประชากรในพื้นที่ให้ความเชื่อมั่นศรัทธา และเลือกท่านขึ้นมาในการที่จะดูแลพื้นที่ก็ยิ่งต้องมีการวางตนสม่ำเสมอ เพราะนี่คือส่วนหนึ่งของผู้ที่ให้การสนับสนุนให้ได้ขึ้นมาบริหารทางการเมือง การวางตัวหรือการวางตนที่เสมอต้นเสมอปลายนั้น จึงถือว่าเป็นหลักที่มีความสำคัญ มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการเคารพต่อกัน เข้าใจในสุขและทุกข์ ประชาชนโดยรวมก็จะมีแต่ความสุขสงบสันติภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุน ตรีสุชี พบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นปัจจัยภายนอกในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนความเป็น

1. มือ (Hand) เป็น ทาน (การให้) โดยใช้มือในการให้ เช่น การแบ่งปันความรู้กับชุมชน สังคม การเปิดใจให้ผู้ฟัง ให้คุณค่า และความรัก มีความปรารถนาที่ดีต่อกันอย่างตรงไปตรงมา มีน้ำใจ มีความรักสามัคคี ให้อภัย
2. กระดิ่ง (Bell) เป็น ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) โดยให้เสียงกระดิ่งหรือเรียกว่า ฆานกกะແຫ່ງ ที่เป็นเครื่องประดับของฆีตาโชน เช่น มีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟังและมีทัศนคติที่ดี ให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ การสื่อสารสร้างสรรค์ พูดจริงทำจริง มีผลงานปรากฏ
3. เครื่องแต่งกาย (Cloth) เป็น อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) เครื่องแต่งกาย ฆีตาโชนมักมีสีชุดขาดบาดตา โดยอาจเย็บเศษผ้าเป็นเสื้อตัวกางเกงตัวหรือเย็บเป็นชุดติดกันตลอดตัว ใช้ผ้าเก่า ผ้ามุง หรือใช้เศษผ้านำมาทอห่มร่างกายให้มีมิติซิด หรือทำจากเศษผ้าหรือจีวรของพระสงฆ์ เป็นการใช้ประโยชน์จากผ้าเศษ แสดงให้เห็นว่า มี

ใจรักทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ในการรับข้อมูล มุ่งหวังประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงที่ดี คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน ลงมือปฏิบัติจริง และมีความจริงใจ

4. หวด (Steamer) เป็น สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) หวดหนึ่งข้าวเหนียว เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับนึ่งข้าวเหนียว ซึ่งต้องมีการรักษาอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมตลอดเวลาเพื่อให้ข้าวเหนียวสุกได้อย่างทั่วถึง หากอุณหภูมิหรือความชื้นมากไปหรือน้อยไป ข้าวเหนียวจะไม่สุกอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเปรียบได้กับการวางตนสม่ำเสมอ การรักษาความเสมอดันเสมอลาย การวางตนที่ดี ให้ข้อมูลชัดเจน มีความเข้าใจกันและความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนอยู่บนหลักของความเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ หรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีถูกต้อง 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องมีความตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อมหรือมีลักษณะของความกำกวมจะต้องเป็นเรื่องที่จริง เป็นเรื่องที่แท้ มีประโยชน์ มีความตรงเวลา และเป็นเรื่องที่ชอบธรรม 3) ด้านรู้จักเลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทยู หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นและ และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์ แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ ความรู้สึกของผู้รับสารและเนื้อหาของสาร จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่องแท้ 2) ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้ส่งสาร ทักษะการสื่อสาร ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจบุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างดี 2) ด้านสารเนื้อความการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความชัดเจนถูกต้อง มีเนื้อหาที่เป็นสาระ 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง ผ่านทางไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ รวมไปถึงสื่อออนไลน์ทุกชนิด เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการติดต่อข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามสื่อหรือช่องทางข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยู โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ สื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลลัทธิบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง และ 4) ด้านผู้รับสาร จะต้องประกอบด้วยทักษะในการสื่อสารทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน (การให้) เป็นการแบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะน่าฟังปิยวาจาก็ถือว่าเป็นช่องทางการสื่อสารอย่างหนึ่งหมายถึงคำพูดที่ดี หรือเป็นการแสดงออกทางอวัจนภาษาในการสื่อสารทางการเมือง 3) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การที่จะสื่อสารทางการเมืองให้ได้ผลและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่รับสารนั้น ในทางการเมือง สิ่งที่จะต้องยึดถือ ก็คือ เรื่องของความเสมอดันเสมอลาย ให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็ว โดยในการศึกษาครั้งต่อไปมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรมีนโยบายการส่งเสริมด้านผู้ส่งสาร ให้มีบุคลิกภาพเหมาะสมแสดงออกทาง สีหน้า ท่าทาง และน้ำเสียง มีความน่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมและประเทศชาติ 2) ควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาด้านสารข้อมูลข่าวสารให้มีการจัดเรียงเนื้อหาสาระ ครบถ้วน ใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย ไม่สอพลอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่

และ 3) ควรมีนโยบายควบคุมด้านช่องทางการสื่อสาร นักการเมืองสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ ได้อย่างถูกต้องกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ควรมีนโยบายให้ผู้นำทางการเมืองมีความรู้มีความสามารถใช้องค์ทางการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาของการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา คงพยัคฆ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), 29-41.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดเคชั่น.
- จุฑาพล เมตตาสัตย์. (2556). การสื่อสารทางการเมืองผ่านการตลาดทางการเมือง ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์: ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชัยนัท สุขไชยะ. (2562). การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557. วารสารมมร วิชาการล้านนา, 8(1), 32-39.
- เชือก โชติช่วย. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา. วารสารรัชต์ภาคย์, 11(24), 211-223.
- นิเทศ สนั่นนารี. (2561). การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดองในสังคม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชมนตรี, 5(1), 159-178.
- พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550). วิเคราะห์ข้อมูลวิจัย 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2560). ครู การเมือง ความคิด ชีวิต และผลงาน ของ ศ.ดร.ลิขิต อีร์เวคิน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สฤษดิ์ ตรีสุขี. (2559). การบูรณาการหลักสังคหัตถุกับการบริหารการประปานครหลวง ภาค 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภารัตน์ เกตุราพันธ์. (2561). พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 66-67.
- สุมาลี บุญเรือง. (2562). สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 4(3), 61-74.
- สุรพล สุขะพรหม. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540 - 2560. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง สำหรับประชาชนจังหวัดเลย*

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL COMMUNICATION FOR LOEI PEOPLE

อุเทน วัชรชิโนรส*, อาทิตย์ แสงเฉวก, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์

Uthen Watcharachinorot*, Artit Saengchawek, Sukhapat Anonjarn

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: uthen.wat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน 2) วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน และ 3) นำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 28 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขต มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 400 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม เก็บข้อมูลวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถาม สถิติการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1.1) ด้านรู้เข้าใจหลักการสื่อสาร 1.2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 1.3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย และ 1.4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ 2) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านผู้รับสาร มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ค่าเฉลี่ย 3.84 ด้านสื่อหรือช่องทาง ค่าเฉลี่ย 3.81 ด้านสาร ค่าเฉลี่ย 3.72 และด้านผู้ส่งสาร ค่าเฉลี่ย 3.61 ตามลำดับ และ 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 3.1) ทาน (การให้) 3.2) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3.3) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ 3.4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การสื่อสารทางการเมือง, ประชาชนจังหวัดเลย

Abstract

This research article aims to 1) To study the form of political communication for the people 2) Analyze the political communication process for the people and 3) Present a model for integrating Buddhist principles to promote political communication for Loei people, which is a combined research method. Important informants include a group of academics in Buddhism

and political science. mass media group Group of members of the House of Representatives or experts and 28 local leaders specifically selected. Quantitative research The sample group consisted of 400 people who had the right to vote in Loei Province, aged 18 years and over, using a simple random sampling method. Research tools included structured interviews and questionnaires. Collect research data with an interview and distribute questionnaires. Research statistics and data analysis include mean and standard deviation. The results of the research found that: 1) General conditions of communication formats Politics for the people of Loei Province is 1.1) Knowing and understanding the principles of sending messages, 1.2) Knowing how to understand information content, 1.3) Knowing how to use various media or channels, and 1.4) Knowing, thinking, analyzing, and discerning critically. 2) The political communication process for the people of Loei Province is at a high level with an average of 3.75. When considering each aspect, it was found that the receiver side has the highest level of opinion, with an average of 3.84. In the media or channel area, it has an average of 3.81. In the message area, it has an average of 3.72 in the messenger side, it has an average of 3.61, respectively, and 3) They are integrating Buddhist principles to promote political communication for the people of Loei Province. According to the principles of Sangha Vattu 4, it consists of 3.1) Dāna (giving), 3.2) Piyavācā (loving speech), 3.3) Atthacariya (beneficial conduct), and 3.4) Samānatta (constant self-conduct).

Keywords: Integration, Buddhist Principles, Political Communication, People of Loei Province

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการเมือง การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากระบบการเมืองหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งและถ่ายทอดระบบสังคมกับระบบการเมืองประเด็นสำคัญของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ คือ สามารถสื่อสารให้อีกฝ่ายได้รับข่าวสารได้แจ่มชัด แต่บ่อยครั้งเกิดปัญหาในการสื่อสาร ผู้ส่งข่าวสารไม่สามารถส่งเนื้อหาข่าวสารได้แจ่มชัด จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2560) การสื่อสารในปัจจุบัน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สื่อแนวใหม่ แบ่งเป็นสื่อกระแสหลัก และสื่อกระแสรอง ในยุคที่มนุษย์ใช้ข้อมูลสื่อสารในการติดต่อระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ทำให้การสื่อสารรวดเร็ว ทันใจ ทันเหตุการณ์และมีความจำเป็นที่ใช้โดยทั่วกันทุกที่ การใช้สื่อสารทางการเมืองจะเน้นในด้านการโฆษณาชวนเชื่อใช้นโยบาย ที่ทำให้ประชาชนเห็นด้วยคล้อยตาม แล้วเลือกตัวเอง พรรคพร้อมกับความคาดหวังในการทำตามสัญญา การสื่อสารจะใช้ภาษากายหรือใช้ภาพพูด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัจนภาษา หมายถึง คำพูด และ อวัจนภาษา การสื่อสารโดย ท่าทาง การสื่อสารด้วยข้อมูลที่เป็นจริง หรือข้อมูลอันเป็นเท็จ การสื่อสารซึ่งเป็นการสื่อสารที่มาร่วมเทคโนโลยีสมัยใหม่ นั่นคือ อินเทอร์เน็ต การวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีและรวมถึงคุณลักษณะของสื่อเพื่อที่จะควบคุมให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารทางการเมืององค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสารตามแนวคิดของลาสเวล (กาญจนา แก้วเทพ, 2547) คือ 1) ผู้ส่งสาร หมายถึง นักการเมือง พรรคการเมืององค์กรสถาบัน และโครงสร้างการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นโยบายโครงการ หรือกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นจากผู้ส่งสารข้างต้นเป็นหลัก

การสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาหรือสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมและการเมืองซึ่งที่ผ่านมามีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองรวมถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับการสื่อสารหรือการให้วาจาตั้งแต่เริ่มแรกของการประกาศพระศาสนา นั่นคือ หลักวาจาสุภาสิต หรือ

สัมมาวาจา ซึ่งเป็นองค์ธรรมในมรรคมีองค์ 8 ประการ ขณะที่วงการสื่อสารทางการเมืองในการประพฤติปฏิบัติไม่วายที่จะตกเป็นเครื่องมือในการนำไปสร้างความขัดแย้ง เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทยแม้จะเกิดขึ้นในยุคพุทธกาลก็ตามแต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ซึ่งเป็นการจริงแท้ที่ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาอันเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อให้สังคมเป็นไปในทาง ที่มีประโยชน์ก่อให้เกิดสันติสุข หลักพุทธธรรมเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยการประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันในการแก้ปัญหาทางการเมือง โดยการนำหลักธรรมไปปฏิบัติตามเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง ควรมีคำพูดที่สุภาพไพเราะ มีความรับผิดชอบร่วมกันประพัตินเป็นประโยชน์ และมีความเป็นกลางวางตนสม่ำเสมอ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดเลย ด้วยการศึกษานวคิดทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง กระบวนการสื่อสารทางการเมือง และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งในแนวทางปฏิบัติดังกล่าว อยู่ในสังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนได้สามารถสื่อสารทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง และมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีสิทธิหน้าที่ร่วมกันเปรียบได้ว่าการสื่อสารทางการเมือง นั่นคือ ได้ทำหน้าที่ทางการเมืองที่มั่นคงสำหรับประชาชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนจังหวัดเลยได้มีความเข้าใจการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Survey Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มสื่อสารมวลชน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำท้องถิ่น จำนวน 28 ท่าน (จาก 14 อำเภอ ๆ ละ 2 ท่าน) และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขตการเลือกตั้งมี จำนวน 499,551 คน ซึ่งมีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane (ยูทโร ยามานะ, 2550) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 อำเภอ รวมทั้งหมด จำนวน 400 ตัวอย่าง

3. **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2567 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน

4. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม 2) แบบสอบถาม

(Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหรือตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีประเด็นสอบถาม คือ 1) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) 2) ด้านสาร (Message) 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) และ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีประเด็น คือ 1) ด้านทาน (การให้) 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3) ด้านอติถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีประเด็นสอบถาม คือ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามกลับเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมกุฎราชวิทยาลัย

5.2 นำหนังสือเสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลตาม

5.3 ขอความร่วมมือเพื่อกำหนดนัดวันเวลาขอเก็บแบบสอบถามคืน

5.4 ผู้วิจัยเดินทางไปจัดเก็บแบบสอบถามเมื่อถึงกำหนดตามที่นัดหมาย

5.5 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย จากแบบสอบถาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ 2) การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ของประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง รวมทั้งหมด จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทาง และผู้รับสาร โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง สำหรับประชาชนจังหวัดเลย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ทาน (การให้) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) อติถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มีพื้นฐานประวัติศาสตร์ทางการเมืองหรือมีความเข้าใจด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง เพราะจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง รวมไปถึงการเข้าใจในระบบของสังคมหรือวัฒนธรรมหรือหลักการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง มีทัศนะความคิดเห็น ประสบการณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคลได้ดี และจะต้องระบุเรื่องหรือหัวข้อให้ชัดเจนที่อยู่บนหลักของความจริงในทางการเมือง 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องเป็นข้อเท็จจริง มีความตรงไปตรงมา หรือ

มีลักษณะของความกำกวม จะต้องเป็นเรื่องที่จริงเป็นเรื่องที่แท้ เป็นประโยชน์ มีความตรงเวลา รวมทั้งเป็นเรื่องที่ ชอบธรรม เนื้อหาข้อมูลของสารนั้นถือได้ว่าเป็นตัวเราให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยา ตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับและจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารว่าการสื่อสารไปเพื่ออะไร จุดมุ่งหมาย คืออะไร เนื้อหาของสารที่ส่งออกไปจะต้องสื่อความหมายตรงประเด็นชัดเจน มีความสมบูรณ์ มีความ กะทัดรัด ง่ายต่อการเข้าใจและถูกต้อง และสิ่งที่สำคัญเนื้อหาของสารนั้น ๆ จะต้องตรงใจผู้รับสาร ต้องเป็นสารที่ ก่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวก ฟังแล้วผู้รับสารรู้สึกว่าได้ประโยชน์ 3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือ ช่องทางหลากหลาย การสื่อสารเมื่อสมัยโบราณก็จะใช้การบันทึก ในปัจจุบันนี้ก็จะเริ่มมีการเขียนเป็นเบื้องต้น ใน การสื่อสารทางเดียว เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทยุหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ เป็นต้น การสื่อสาร สองทางถือได้ว่าเป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อความหมายไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูง โดยผ่านช่อง ทางการสื่อสารจะมีทั้งกลุ่มของสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ ในปัจจุบันช่องทางการสื่อสารมักจะมุ่งไปทางการใช้สื่อ ใหม่ (New media) หรือสื่อทาง Social Media ที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ววิถิพลของอำนาจสื่อเป็นช่องทาง ยุคใหม่ในยุคดิจิทัล เช่น Facebook Line Twitter Instagram Clubhouse สื่อหรือช่องทางการสื่อสารทางการ เมืองมีทั้งสื่อที่เป็นทางการและสื่อที่ไม่เป็นทางการเช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสาร ภายในองค์กร การสื่อสารมวลชน และสื่อที่มาจากการเจรจาปราศรัย เป็นต้น และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะ อย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ผู้รับสาร ความรู้สึกของผู้รับสารที่มีต่อตนเองและเนื้อหาของสาร ซึ่งอาจเป็น ความรู้สึกในทางที่ดีหรือความรู้สึกในทางที่ไม่ดีก็ได้ รวมไปถึงทัศนคติของผู้รับสาร การรับรู้สาร ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นที่บุคคล มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ทัศนคติของผู้รับสาร ในการสื่อสารนั้นค่อนข้างมีความสำคัญมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่องแท้โดยใช้หลักของการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาจากหลายช่องทางของข่าวสาร ผู้รับสารทางการเมือง ในทางพระพุทธศาสนานั้นเราอย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ เพื่อเป็นการใช้วิจารณญาณในการเลือกที่จะรับรู้และส่งต่อ โดยใช้ วิธีในการฝึกความคิด พิจารณา สังเคราะห์ในข้อมูลที่แท้จริงและถูกต้องชัดเจนก่อนเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ ในทางสร้างสรรค์ สิ่งสำคัญของผู้รับสารนั้นจะต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่เชื่อข้อมูลของสื่อเพียงด้าน เดียว ยึดประโยชน์ของชาติหรือประโยชน์ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.75) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.84) รองลงมา คือ ด้านสื่อหรือช่องทาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.81) ด้านสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.72) และต่ำที่สุด คือ ด้านผู้ส่งสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61) และสามารถวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ส่งสารจะต้องไม่สร้างความ ขัดแย้งและส่งเสริมให้ประชาชนมีความปรองดองสามัคคี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.77) รองลงมา คือ ผู้ส่งสารควรสร้างความเข้าใจในการเมืองที่ถูกต้องชอบธรรมให้แก่บุคคลในสังคม ($\bar{X}$ = 3.71) และต่ำที่สุด คือ ประชาชนทั่วไปไม่มีความรอบรู้ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเสมอ ($\bar{X}$ = 3.44) ตามลำดับ 2) ด้านสาร (Message) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เนื้อหาการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความ ชัดเจนถูกต้อง มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.83) รองลงมา คือ เนื้อหาการสื่อสารทางการเมือง จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นสาระ ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม ($\bar{X}$ = 3.75) และต่ำที่สุด คือ ท่านมีความเห็นว่าการจัดเนื้อหาการสื่อสารทางการเมือง หรือการเรียงลำดับ เนื้อหาสาร เป็นการตัดสินใจของผู้ส่งสารในการเลือกและเรียบเรียงอย่างมีลำดับขั้นตอน ($\bar{X}$ = 3.63) ตามลำดับ 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ท่านมีความเห็นว่าสื่อหรือช่องทางสื่อสาร จะต้องมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางทางการเมืองที่มีความชัดเจนถูกต้อง มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ ท่านมีความเห็นว่าสื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง สื่อหรือช่องทาง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ($\bar{X} = 3.88$) และต่ำที่สุด คือ ท่านติดตามสื่อหรือช่องทางที่ข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์เป็นต้น ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ และ 4) ด้านผู้รับสาร (Receiver) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีความเห็นด้วยกับปัจจัยของผู้รับสารนั้นจะต้องประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสาร ทักษะที่ดี และความรู้ที่ดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา คือ ท่านมีความเห็นด้วยว่าผู้รับสารจะต้องพยายามทำความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาสาระที่ส่งมายังตน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัด ($\bar{X} = 3.86$) และต่ำที่สุด คือ ท่านมีความเห็นด้วยกับทัศนคติต่อตนเอง ความรู้สึกของผู้รับสารจะต้องแสวงหาความรู้ และมีความสนใจในการรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือ ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) ($\bar{X} = 3.76$) และต่ำที่สุด คือ ด้านทาน (การให้) ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ และสามารถวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านทาน (การให้) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อถือว่าเป็นผู้ส่งสารที่ดี ในการถ่ายทอดความคิดต่าง ๆ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ ในศิลปวิทยา เพื่อใช้เป็นศาสตร์และศิลป์ในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลใช้กับสื่อหรือช่องทางสื่อสารที่ส่งออกไป ถือว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี ($\bar{X} = 3.70$) และมีการช่วยเหลือส่งเสริมข้อมูลข่าวสารทางการเมือง วิเคราะห์วิเคราะห์ และเลือกใช้อ้างอิงข้อมูลเนื้อหาสาระได้อย่างถูกต้องรวดเร็วเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์ ในข้อมูลเนื้อหาของสาร ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ นั้นถือว่าการพูดที่ดีงาม มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมา คือ การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ในการมีมุมมองที่กว้างและมีทัศนคติที่ดี วิธีการคิดในการเป็นผู้ส่งสารออกไปสู่ภายนอกต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ดีมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.85$) และมีความสามารถพูดชักจูงในทางที่ดี ให้กำลังใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจติดตามข่าวสารทางการเมือง กับบุคคลที่ศึกษาข้อมูลเนื้อหาของข่าวสาร เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม 3) ด้านอหิงสา (การประพฤติประโยชน์) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้รับสารด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มีการวางตนที่ดีในการเป็นผู้ส่งสาร และมีความรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเป็นเรื่องที่ดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมา คือ การช่วยเหลือบุคคลอื่น โดยการให้ความสำคัญกับส่วนประกอบของเนื้อหาสาระ คือ สารหรือประเด็นต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนถูกต้องเหมาะสม ($\bar{X} = 3.79$) และมีการทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง เพื่อเชิญชวนให้บุคคลอื่นให้ความสำคัญในการเสียสละเวลาติดตามข่าวสารทางการเมือง เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านเห็นว่าการวางตนที่ดี ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคล โดยจะต้องวางตนเสมอต้น

ปีที่ 8 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2567)

เสมอปลาย มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ ท่านเห็นว่าการปฏิบัติสม่ำเสมอวางตนที่ดีมีความเป็นกลางทางการเมือง ย่อมเป็นคุณลักษณะที่สร้างความรู้สึกลงในทางที่ประทับใจ และเป็นบุคลิกภาพของผู้รับสารโดยแท้จริง ($\bar{X} = 3.97$) และต่ำที่สุด คือ ท่านวางตนเสมอต้นเสมอปลายไม่ลำเอียงในการรับข้อมูลจากสื่อมวลชน เช่น สื่อกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มีพื้นฐานประวัติศาสตร์ทางการเมืองหรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ถูกต้อง รวมไปถึงการเข้าใจในระบบของสังคมหรือวัฒนธรรมหรือหลักการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง มีทักษะความคิดเห็นประสบการณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคลได้ดีและจะต้องระบุเรื่องหรือหัวข้อให้ชัดเจนที่อยู่บนหลักของความจริงในทางการเมือง และสิ่งที่สำคัญต้องไม่มีอคติต่อสารสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) ได้นำเสนอให้เห็นการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนให้เกิดการยอมรับสนับสนุนกลายเป็นสิ่งสำคัญของความปรองดอง และจำต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการนำสารสู่ประชาชน (พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์), 2564) 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องมีความตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมหรือมีลักษณะของความกำกวมจะต้องเป็นเรื่องที่จริง เป็นเรื่องที่แท้ มีประโยชน์ มีความตรงเวลาและเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เนื้อหาข้อมูลของสารนั้นถือได้ว่าเป็นตัวเร้าให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ ทำการศึกษาเรื่อง “พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน” พบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยสามารถอาศัยทุนที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทย 2 ประการ คือ พระพุทธศาสนาและพระราชปรีชาญาณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นสิ่งเชื่อมโยงคุณค่าของประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับรากฐานทางศีลธรรมและความเป็นไทย ควบคู่กับพระราชดำรัสเรื่องการใช้ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านเป็นรากฐานรองรับประชาธิปไตยขั้นประเทศเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งการเมืองไทยอย่างเป็นระบบ (สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์, 2561) 3) ด้านรู้จักเลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย การสื่อสารเมื่อสมัยโบราณก็จะใช้การบันทึก ในปัจจุบันนี้ก็จะเริ่มมีการเขียนเป็นเบื้องต้น ในการสื่อสารทางเดียว เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทีย หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ปัจจุบันมีการใช้การสื่อสารสองทางที่ถือว่าเป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อความหมายไปยังผู้รับที่เกิดประโยชน์อย่างสูง โดยผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองใช้สื่อใหม่ หรือสื่อทาง Social Media ที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพของอำนาจสื่อเป็นช่องทางยุคใหม่ในยุคดิจิทัล เช่น Facebook Line Twitter Instagram สื่อหรือช่องทางการสื่อสารทางการเมืองมีทั้งสื่อที่เป็นทางการและสื่อที่ไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาพล เมตตาสัจย์ พบว่า การรณรงค์หาเสียงของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้นำการตลาดทางการเมืองมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียง ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และยังสามารถเรียกการตอบรับของสังคมและประชาชนไปพร้อม ๆ กับการเรียกคะแนนนิยมเข้าตัวได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีกลยุทธ์ในการหาเสียงไม่ซ้ำใครด้วยการนำเสนอตัวตนที่เป็นคนจริง ผสมกับการยกปัญหาที่โดดเด่นและเป็นกระแสสังคมขึ้นมาชี้วิธีแก้ด้วยข้อความที่มีเสียดสีและกระตุ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจของผู้พบเห็น (จุฑาพล เมตตาสัจย์, 2556) และ

4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับข่าวสาร

จากผู้ส่งสารความรู้สึกของผู้รับสารและเนื้อหาของสาร ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นที่บุคคล มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ทักษะคิดของผู้รับสารในการสื่อสารนั้นค่อนข้างมีความสำคัญ มากจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่องแท้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชือก โชติช่วย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) เป้าหมาย คือ ตั้ง เป้าเพื่อสร้างความชอบธรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ประชาธิปไตยครั้งใบ 2) ผู้ส่งสาร คือ เน้นใช้ตัวผู้นำ คือ พลเอกประยุทธ์เป็นหลัก ด้วยภาพลักษณ์ความเป็นทหารที่ไม่ใช้นักการเมือง 3) สาร คือ การใช้หลักชวนให้เชื่อ ทั้งแบบปลุกระดมและชี้ชวนให้เกิดความสามัคคีไปพร้อมกัน 4) ช่องทางสื่อสาร คือ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ควบคุมสื่อมวลชนกระแสหลักทุกช่องทาง ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต และ 5) ผู้รับสาร คือ ประชาชนทุก กลุ่ม กล่าวคือ กลยุทธ์การสื่อสารของพลเอกประยุทธ์ในมิติผู้รับสาร ใช้หลักการพูดทุกเรื่องในรายการตอนเดียว การพูดกับกลุ่มผู้รับสารหลายกลุ่มในคราวเดียวกัน ไม่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละตอนต่างจากรัฐบาลก่อนหน้านี้ (เชือก โชติช่วย, 2560)

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านผู้ส่งสาร ทักษะการสื่อสาร ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจ บุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างดี การมีทัศนคติแนวทางวิธีการคิดในการสื่อสารทางการเมืองที่ดีมีเหตุผล ย่อมทำให้มีความสามารถในการเรียบเรียงจัดระบบความคิดที่ดี มีความรอบรู้ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล สุธะพรหม พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของ พระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) ได้นำเทคนิคและวิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้ามาใช้ คือ สื่อสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน แจกแจง แก่ลูกหลานและ ร่าเริง อีกทั้งเป็นผู้ส่งสารทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างตรงไปตรงมานับเป็น พระภิกษุที่มีฝีปากกล้าด้วยการใช้ภาษาไทยทั้งรูปแบบของร้อยแก้วและร้อยกรอง (สุรพล สุธะพรหม, 2562)

2) ด้านสาร เนื้อหาการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความ ชัดเจนถูกต้อง มีเนื้อหาที่เป็นสาระ ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม ให้มีความสำคัญกับเนื้อหาการสื่อสารทางการเมืองสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาพล เมตตาสัตย์ พบว่า การตลาดทางการเมืองที่นำมาใช้ในการพัฒนาศาสตร์การณรงค์หาเสียง และใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใครซึ่งทุกครั้งนายชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์ สามารถเรียกการตอบรับของสังคมและ ประชาชนพร้อม ๆ กับการเรียกคะแนนนิยมเข้าตัวได้อย่างต่อเนื่อง (จุฑาพล เมตตาสัตย์, 2556)

3) ด้านสื่อหรือ ช่องทาง การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารการเมืองผ่านทาง โทรทัศน์ เพชบุ๊ค ทวิตเตอร์ รวมไปถึงสื่อออนไลน์ทุกชนิด เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการติดต่อข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามสื่อหรือช่องทางข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนไป จากข้อเท็จจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนันท สุขไชยะ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านเพชบุ๊ค นำมาใช้ใน เมืองไทยเป็นครั้งแรก หลังจาก การสื่อสารผ่านทีวี ดาวเทียม และการสื่อสารผ่านทางวิทยุชุมชน โดยการศึกษา นี้พยายามทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางการเมืองออนไลน์และความ เชื่อมโยงกับออฟไลน์ผ่านเครือข่ายการ พัฒนาโครงข่ายสื่อสารไร้สายที่รวดเร็วขึ้นและครอบคลุมมากขึ้น ทำให้ความรู้ต่อ สภาพแวดล้อมของเราก็จะมี ผัสสะเชิงข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่รับรู้ผ่านทางออนไลน์เข้ามาเสริม มีผลทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกำลังจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมือง (ชัยนันท สุขไชยะ, 2562) และ 4) ด้านผู้รับสาร จะต้องประกอบด้วยทักษะในการสื่อสารทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี มีความเห็นด้วยกับกระบวนการ สื่อสารผู้รับสารจัดได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทักษะติดต่อตนเองความรู้สึกของผู้รับสารจะต้องแสวงหาความรู้ และมีความสนใจในการรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ผู้รับสารจะต้องพยายามทำความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาสาระที่ ส่งมายังตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัด และผู้รับสารจะต้องเอาใจใส่ในข้อมูลเนื้อหาสาระ และความรู้สึกในด้าน ต่าง ๆ ให้มีความเป็นกลางในการรับรู้สาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก

(ลักษณะพลวงค์) พบว่า สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง ผู้รับสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากผู้รับสาร ผู้ส่งสารไม่สามารถส่งสารไปให้กับประชาชนได้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความคิดที่จะครอบงำความคิดของประชาชนให้เป็นไปในทางเดียวกัน (พระครูธรรมธรรณูเกียรติ พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์), 2564)

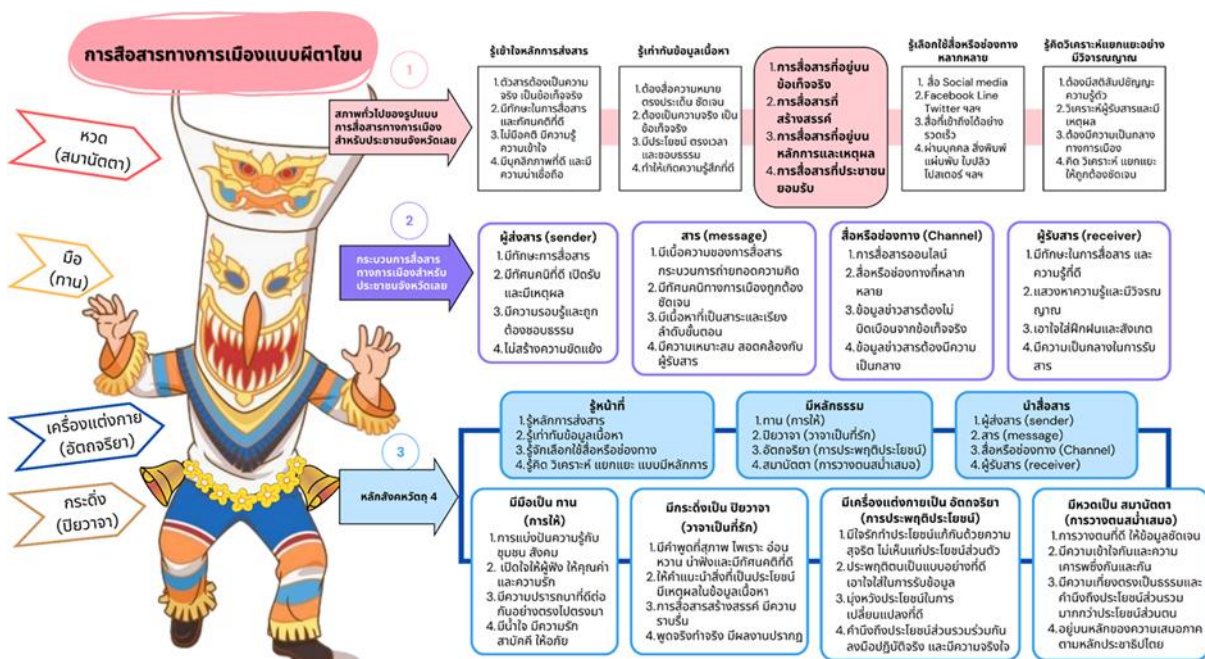
3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน (การให้) เป็นการแบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง การให้ความรู้กับชุมชนกับสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้รับสารนั้นเกิดความเป็นมิตรไมตรี เป็นพันธมิตรกัน รักใคร่ปรองดองกลมเกลียวกัน การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพระพุทธศาสนา ก็คือการให้ความรู้ การให้ความเข้าใจ ก็ถือว่าเป็นทาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์ พบว่า ทาน (การเสียสละ) คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ ในศิลปวิทยา เพื่อใช้เป็นศาสตร์และศิลป์ในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลใช้กับสื่อหรือช่องทางสื่อสารที่ส่งออกไป ถือว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี และมีความเห็นอกเห็นใจกันและกันแล้ว ก็จะเกิดเป็นสังคมที่ดีงาม ดึงมาจากตัวบุคคล (กริธา คงพยัคฆ์, 2563) 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ปิยวาจาก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารอย่างหนึ่งหมายถึงคำพูดที่ดี หรือเป็นการแสดงออกทางอวัจนภาษาในการสื่อสารทางการเมือง ปิยวาจาการสื่อสารนั้นจะต้องเป็นการใช้วาจาที่สุภาพ ถ้าผู้ถ่ายทอดพูดด้วยวาจาสุภาพน่าฟังมีความไพเราะ แม้ในเรื่องที่ไม่ดีก็อาจจะเกิดความน่าฟังกับผู้รับสารด้วย แต่ถ้าผู้พูดหรือถ่ายทอดด้วยวาจาหยาบคาย หรือใช้วาจาที่ไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติต่อคนฟัง แม้เรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงแต่ก็ไม่น่าฟัง ปิยวาจานี้ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ถ้ามีการพูดด้วยคำพูดที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน มีความน่าฟัง ก็จะเกิดการสร้างสรรค์ซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ สนั่นนารี ที่กล่าวว่า แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดอง เป็นการสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบครอบในขณะที่ทำการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข ยึดหลักปิยวาจา ได้แก่ การสื่อสารของพระพุทธเจ้าตามระดับสติปัญญาของบุคคล การสื่อสารด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรมสื่อสารความจริงและเว้นลักษณะมุสาวาท ผู้สื่อสารและผู้รับสารมีความเป็นบัณฑิต (นิเทศ สนั่นนารี, 2561) 3) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว การวางตนที่ดีในการเป็นผู้ส่งสาร มีความรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ถือว่าเป็นส่วนช่วยการสื่อสารทางการเมืองให้ประสบผลสำเร็จ สารทางการเมืองเมื่อมาตกสู่ผู้รับแล้ว ผู้รับเห็นว่าข่าวสารนั้นมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ถ้ามีประโยชน์ก็ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์ต่อยอดสาร ช่วยเหลือบุคคลอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี บุญเรือง ที่กล่าวว่า การที่นักการเมืองรับผิดชอบต่อชีวิตของตนและทุกคนในชุมชนทุกคน คือ การส่งเคราะห์เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นถือว่าเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ มีความมุ่งประโยชน์ต่อคนอื่น มีความเป็นจิตสาธารณะ ทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง การทำประโยชน์ร่วมกัน ว่าเป็นการเกื้อกูลกันที่ดี การสื่อสารทางการเมืองนั้นก็จะดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยดี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะมีมาก ถ้าหากขาดซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแล้ว ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร (สุมาลี บุญเรือง, 2562) และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การที่จะสื่อสารทางการเมืองให้ได้ผลและเป็นที่เชื่อถือยอมรับของผู้ที่รับสารนั้น ในทางการเมือง สิ่งที่จะต้องยึดถือ ก็คือ เรื่องของความเสมอต้นเสมอปลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ส่งสารนั้นเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองที่ประชากรในพื้นที่ให้ความเชื่อมั่นศรัทธา และเลือกท่านขึ้นมาในการที่จะดูแลพื้นที่ก็ยิ่งต้องมีการวางตนสม่ำเสมอ เพราะนี่คือส่วนหนึ่งของผู้ที่ให้การสนับสนุนให้ได้ขึ้นมามีบทบาททางการเมือง การวางตัวหรือการวางตนที่เสมอต้นเสมอปลายนั้น จึงถือว่าเป็นหลักที่มีความสำคัญ มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการเคารพต่อกัน เข้าใจในสุขและทุกข์ ประชาชนโดยรวมก็จะมีแต่ความสุขสงบสันติภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุน ตรีสุชี พบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นปัจจัยภายนอกในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนความเป็น

กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยภายในของผู้บริหาร ที่สนับสนุนการบริหารงานที่มีผู้เป็นต้นแบบแห่งความดีงามทั้งในด้านการบริหารงานการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ทั้งว่าจา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน และการวางตนสมควร อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีผู้มีความสัมพันธ์พร้อมแห่งการแนะนำประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยเบื้องต้นแห่งการพัฒนาชีวิตในทุกระดับ เป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อความสงบสุขและเกิดความสันติภาพของทางสังคมส่วนรวม มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมจะต้องมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สิ่งไหนที่เป็นประโยชน์เราก็กทำและให้มีความสม่ำเสมอต้นเสมอปลาย (สงวน ตรีสุชี, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย “การสื่อสารทางการเมืองแบบผีตาโชน” ซึ่งเป็นรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผีตาโชนกับการสื่อสารทางการเมืองอาจมองได้ในหลายด้านดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดเลย “การสื่อสารทางการเมืองแบบผีตาโชน”

1. มือ (Hand) เป็น ทาน (การให้) โดยใช้มือในการให้ เช่น การแบ่งปันความรู้กับชุมชน สังคม การเปิดใจให้ผู้ฟัง ให้คุณค่า และความรัก มีความปรารถนาที่ดีต่อกันอย่างตรงไปตรงมา มีน้ำใจ มีความรักสามัคคี ให้อภัย
2. กระดิ่ง (Bell) เป็น ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) โดยให้เสียงกระดิ่งหรือเรียกว่า หมากกะแหล่ง ที่เป็นเครื่องประดับของผีตาโชน เช่น มีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟังและมีทัศนคติที่ดี ให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ การสื่อสารสร้างสรรค์ พูดจริงทำจริง มีผลงานปรากฏ
3. เครื่องแต่งกาย (Cloth) เป็น อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) เครื่องแต่งกาย ผีตาโชนมักมีสีสด ขนาดตา โดยอาจเย็บเศษผ้าเป็นเสื้อตัวกางเกงตัวหรือเย็บเป็นชุดติดกันตลอดตัว ใช้ผ้าเก่า ผ้าถุง หรือใช้เศษผ้านำมาห่อหุ้มร่างกายให้มีมิติ หรือทำจากเศษผ้าหรือจีวรของพระสงฆ์ เป็นการใช้ประโยชน์จากผ้าเศษ แสดงให้เห็นว่า มี

ใจรักทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ในการรับข้อมูล มุ่งหวังประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงที่ดี คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน ลงมือปฏิบัติจริง และมีความจริงใจ

4. หวด (Steamer) เป็น สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) หวดหนึ่งข้าวเหนียว เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับนึ่งข้าวเหนียว ซึ่งต้องมีการรักษาอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมตลอดเวลาเพื่อให้ข้าวเหนียวสุกได้อย่างทั่วถึง หากอุณหภูมิหรือความชื้นมากไปหรือน้อยไป ข้าวเหนียวจะไม่สุกอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเปรียบได้กับการวางตนสม่ำเสมอ การรักษาความเสมอดันเสมอลาย การวางตนที่ดี ให้ข้อมูลชัดเจน มีความเข้าใจกันและความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนอยู่บนหลักของความเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองหรือด้านรัฐศาสตร์ หรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีถูกต้อง 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องมีความตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อมหรือมีลักษณะของความกำกวมจะต้องเป็นเรื่องที่จริง เป็นเรื่องที่แท้ มีประโยชน์ มีความตรงเวลา และเป็นเรื่องที่ชอบธรรม 3) ด้านรู้จักเลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทยู หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นและ และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์ แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ ความรู้สึกของผู้รับสารและเนื้อหาของสาร จะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาข้อมูลของข่าวสารให้ละเอียด และถ่องแท้ 2) ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้ส่งสาร ทักษะการสื่อสาร ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจบุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างดี 2) ด้านสารเนื้อหาของการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด และทัศนคติทางการเมืองนั้นจะต้องมีความชัดเจนถูกต้อง มีเนื้อหาที่เป็นสาระ 3) ด้านสื่อหรือช่องทาง ผ่านทางไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ รวมไปถึงสื่อออนไลน์ทุกชนิด เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการติดต่อข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามสื่อหรือช่องทางข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านทาง วิทยู โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ สื่อหรือช่องทางสื่อสารทางการเมือง จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลลัทธิบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง และ 4) ด้านผู้รับสาร จะต้องประกอบด้วยทักษะในการสื่อสารทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดเลย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน (การให้) เป็นการแบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง 2) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะน่าฟังปิยวาจาก็ถือว่าเป็นช่องทางการสื่อสารอย่างหนึ่งหมายถึงคำพูดที่ดี หรือเป็นการแสดงออกทางอวัจนภาษาในการสื่อสารทางการเมือง 3) ด้านอตัลจริยา (การประพฤติประโยชน์) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ การมีใจรักทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และ 4) ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การที่จะสื่อสารทางการเมืองให้ได้ผลและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่รับสารนั้น ในทางการเมือง สิ่งที่จะต้องยึดถือ ก็คือ เรื่องของความเสมอดันเสมอลาย ให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็ว โดยในการศึกษาครั้งต่อไปมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรมีนโยบายการส่งเสริมด้านผู้ส่งสาร ให้มีบุคลิกภาพเหมาะสมแสดงออกทาง สีหน้า ท่าทาง และน้ำเสียง มีความน่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมและประเทศชาติ 2) ควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาด้านสารข้อมูลข่าวสารให้มีการจัดเรียงเนื้อหาสาระ ครบถ้วน ใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย ไม่สอพลอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่

และ 3) ควรมีนโยบายควบคุมด้านช่องทางการสื่อสาร นักการเมืองสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ ได้อย่างถูกต้องกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ควรมีนโยบายให้ผู้นำทางการเมืองมีความรู้มีความสามารถใช้องค์ทางการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาของการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา คงพยัคฆ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), 29-41.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- จุฑาพล เมตตาสัตย์. (2556). การสื่อสารทางการเมืองผ่านการตลาดทางการเมือง ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์: ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชัยนัท สุขไชยะ. (2562). การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557. วารสารมมร วิชาการล้านนา, 8(1), 32-39.
- เชือก โชติช่วย. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา. วารสารรัชต์ภาคย์, 11(24), 211-223.
- นิเทศ สนั่นนารี. (2561). การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดองในสังคม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชมนตรี, 5(1), 159-178.
- พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550). วิเคราะห์ข้อมูลวิจัย 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2560). ครู การเมือง ความคิด ชีวิต และผลงาน ของ ศ.ดร.ลิขิต อีระเวคิน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สฤษดิ์ ตรีสุขี. (2559). การบูรณาการหลักสังคหัตถุกับการบริหารการประปานครหลวง ภาค 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภารัตน์ เกตุราพันธ์. (2561). พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 66-67.
- สุมาลี บุญเรือง. (2562). สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 4(3), 61-74.
- สุรพล สุขะพรหม. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540 - 2560. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.

การวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิก
ในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาในประเทศไทย*
THE META-ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY MEMBERS'
ALCOHOL USE AND INDIVIDUAL DRINKING BEHAVIOR: A CASE STUDY IN THAILAND

อิสระ ทองสามสี¹, กัญยปริญ ทองสามสี^{2*}

Isara Tongsamsi¹, Kanyaprin Tongsamsi^{2*}

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanyaprin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณลักษณะงานวิจัย วิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน ประชากร คือ ผลงานวิจัย จำนวน 24 เรื่อง เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2565 ที่มีค่าสถิติเพียงพอ และผ่านการประเมินคุณภาพ เลือกแบบเจาะจงตามขั้นตอน PRISMA 2020 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่ผ่านการประเมินความตรงตามเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI และโปรแกรม R ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะงานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 ร้อยละ 66.7 ผลการวิเคราะห์อภิมานมีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าดัชนีมาตรฐานพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ($r = .22, p < .001$) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า ปีที่พิมพ์เผยแพร่แตกต่างกันส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกัน ($r = .16, p = .037$) โดยผลงานวิจัยที่ปีที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับปานกลาง ($r = .27, p < .0001$) ซึ่งแตกต่างจาก พ.ศ. 2556 - 2560 ที่พบในระดับต่ำ ($r = .11, p < .05$) เช่นเดียวกับค่าดัชนีมาตรฐานของผลการศึกษาระยะ 10 ปี

คำสำคัญ: การวิเคราะห์, อภิมานความสัมพันธ์, การดื่มแอลกอฮอล์, สมาชิกในครอบครัว, พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Abstract

The objective of this study was to investigate the characteristics of research, perform a meta-analysis to derive a standardized index, and compare differences in alcohol consumption between family members and individual drinking behavior in Thailand based on various research characteristics. The study population comprised 24 studies published between 2013 and 2022, all of which focused on the relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior. We selected these studies through purposive sampling, adhering to the PRISMA 2020 guidelines, and included only those that met quality assessment standards and had sufficient statistical data for meta-analysis. The research tools included a quality assessment form and a research characteristics summary, both validated for content accuracy. Data analysis was conducted using Rosenthal and Hedges' methods with the aid of Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI, and R software. The results showed that between 2018 and 2022, 66.7% of the studies saw publication. The meta-analysis revealed a high level of heterogeneity among the studies, with no significant publication bias detected. The standardized index showed a positive correlation between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .22$, $p < .001$). Additionally, a comparison of the standardized index based on research characteristics found that the year of publication significantly influenced individual drinking behavior ($r = .16$, $p = .037$). Specifically, studies published between 2018 and 2022 demonstrated a moderate relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .27$, $p < .0001$), while studies published between 2013 and 2017 showed a weaker correlation ($r = .11$, $p < .05$). Over a 10-year period, the standardized index highlighted changes in the strength of this relationship, reflecting evolving patterns of alcohol consumption behavior in Thailand.

Keywords: Analysis, Meta-Analysis Relationship, Alcohol Drinking, Family Member, Alcohol Consumption Behavior

บทนำ

เด็กและวัยรุ่นจำนวนมากได้รู้จักและสัมผัสกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นครั้งแรกในครอบครัว หลักฐานชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้ปกครองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการดื่ม และกลายเป็นบรรทัดฐานต่อพฤติกรรมการดื่มของวัยรุ่นหรือสมาชิกในรุ่นหลังนั่นเอง ดังผลการศึกษาของ เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน พบว่า การมีสมาชิกในครอบครัวดื่มมีอิทธิพลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน, 2564) พบการชักชวนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างญาติพี่น้อง (จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ, 2565) อีกทั้งมีงานวิจัยบ่งชี้ว่าการมีสมาชิกในครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น หรือสมาชิกอื่นในครอบครัว (สุวิมล สงกลาง และสุณิรัตน์ ยิ่งยืน, 2563); (ณกร ลูกสยาม และคณะ, 2562); (Clare, P. J. et al., 2019) ขณะเดียวกันปริมาณแอลกอฮอล์ที่บิดา มารดาดื่มสามารถทำนายการใช้แอลกอฮอล์ในวัยรุ่นในระยะยาวได้ (Ksinan, A. J. et al., 2023) ส่วน Boland, V. C. et al พบว่า การที่วัยรุ่นได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับบิดา มารดา มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่วัยรุ่นรับแอลกอฮอล์กับกลุ่มอื่น (เช่น ญาติ เพื่อน) มากขึ้น (Boland, V. C. et al., 2020) ซึ่งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่ปัญหาของผู้ดื่มทั้งทางด้านร่างกาย สติสัมปชัญญะ ปัญหา

ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ชุมชน เพื่อนร่วมงาน (กิตติ เหลาสุภาพ และคณะ, 2562) เป็นสาเหตุของการเสียชีวิต (Karaye, I. M. et al., 2023) ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และการฆ่าตัวตาย (Jokinen, T. et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม มีงานบางกรณีบ่งชี้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในครอบครัวหรือกับผู้ปกครองจะมีอันตรายน้อยกว่าการดื่มกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น Wilson M. N. et al พบว่า วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับบิดา มารดา มีอันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์น้อยกว่าวัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกัน (Wilson, M. N. et al., 2018) และงานวิจัยของ Mynttinen, M. A. et al. ศึกษาความรับผิดชอบของผู้ปกครองและวัยรุ่นในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล (Moral Responsibilities) ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้ปกครองมีอำนาจที่จะช่วยให้วัยรุ่นตัดสินใจเกี่ยวกับแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล โดยผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมและแสดงความสนใจในชีวิตประจำวันของบุตรหลาน เพื่อให้แน่ใจว่าวัยรุ่นจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายเมื่อดื่มแอลกอฮอล์ (Mynttinen M. A. et al., 2023) ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยของ วันชัย เรื่องวิชญกานต์ พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับญาติหรือผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่ม (วันชัย เรื่องวิชญกานต์, 2561)

การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ห่อภิมาณความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เนื่องงานวิจัยในอดีตมีข้อค้นพบที่แตกต่างกันระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการดื่มในระดับบุคคล การอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวใช้ทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (Theory of Triadic Influence: TTI) ของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่เน้นอธิบายพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสุขภาพ โดยทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การแสดงพฤติกรรมสุขภาพถูกควบคุมโดยตรงจากการตัดสินใจหรือความตั้งใจ ซึ่งความตั้งใจแสดงพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากเจตคติที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Health-Related Attitude) ความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Social Norms) และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-Efficacy) ในการควบคุมการแสดงพฤติกรรม (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ห่อภิมาณความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักจากบริบททางสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่มีขนาดเล็ก โดยมุ่งไปที่พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่นิยมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเป็นแหล่งอิทธิพลที่จะส่งผลให้บุคคลรับรู้แรงกดดันจากครอบครัวให้กระทำตามบรรทัดฐานนั้น และเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสอยู่ด้วยมากที่สุด (Social Bonding) ความผูกพันนี้ส่งผลอิทธิพลต่อการถูกจูงใจให้ยินยอมกระทำตาม (Motivation In Comply) ในที่นี้คือ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนานโยบายหรือมาตรการในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ห่อภิมาณหาความสัมพันธ์มาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ โดยเลือกใช้วิธีการของ Rosenthal และ Hedges เป็นหลัก (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) เนื่องจากทั้งสองวิธีการใช้สำหรับการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์มากกว่าการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีสูตรในการปรับค่าขนาดอิทธิพล (d) ให้เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) และแปลงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นค่าฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z-value) และมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของงานวิจัยด้วยค่าสถิติ Q ที่มีการแจกแจงแบบไคสแควร์ ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน

2. ประชากรวิจัย ในการกำหนดประชากรสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณมีกระบวนการสืบค้นและผลการคัดเลือกรงานวิจัยตามรูปแบบแผนภูมิแสดงขั้นตอนของ PRISMA 2020 (Page, M. J. et al., 2021) ดังนี้

- 1) การกำหนดงานวิจัยที่จะสังเคราะห์ (Identification) เป็นงานวิจัยในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ 4 แหล่ง ได้แก่
- 1.1) ฐานข้อมูลโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย (Thailis Digital Collection: TDC)
- 1.2) ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online: ThaiJO)
- 1.3) ฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) และ
- 1.4) ฐานข้อมูล Google Scholar สืบค้นด้วยคำว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” ปรากฏจำนวน 718 เรื่อง
- 2) การคัดกรองงานวิจัย (Screening) มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และศึกษาในบริบทสังคมไทย พบจำนวน 454 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ได้ต้งงานวิจัยที่ซ้ำกันในฐานข้อมูลและต้งงานวิจัยที่ไม่ได้ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 รวม 264 เรื่อง และ
- 3) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ (Included) เป็นการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 โดยต้องมีค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย คงเหลืองานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ จำนวน 24 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ได้ต้งงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มของสมาชิกในครอบครัวต้งงานวิจัยที่ไม่มีความสำคัญที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และต้งงานวิจัย ที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย รวมจำนวน 430 เรื่อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ใช้เครื่องมือ 2 ชิ้น ได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ 2) แบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัย ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) สูงกว่า 0.5 แสดงว่า เครื่องมือมีความตรงและความครบถ้วนของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนักวิจัยได้ปรับปรุงเนื้อหาในข้อคำถามแต่ละข้อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงทดลองใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยกับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 1 เรื่อง โดยนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวม 3 คน พบว่า แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยมีความสอดคล้อง (Agreement Rate: AR) เท่ากับ .80 และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยมีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แปลผลได้ว่า มีความสอดคล้องกันดีมาก (Cooper, H. et al., 2019) จากนั้นจึงนำไปใช้งานจริงโดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินงานวิจัย และสรุปคุณลักษณะงานวิจัยทุกเรื่องด้วยตนเอง

4. การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่สร้างขึ้น ลงรหัส และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้วยค่าความถี่ และร้อยละ และสถิติอื่น ๆ ดังนี้ 1) การหาค่าดัชนีมาตรฐานของของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนกรณีค่าสถิติทดสอบ

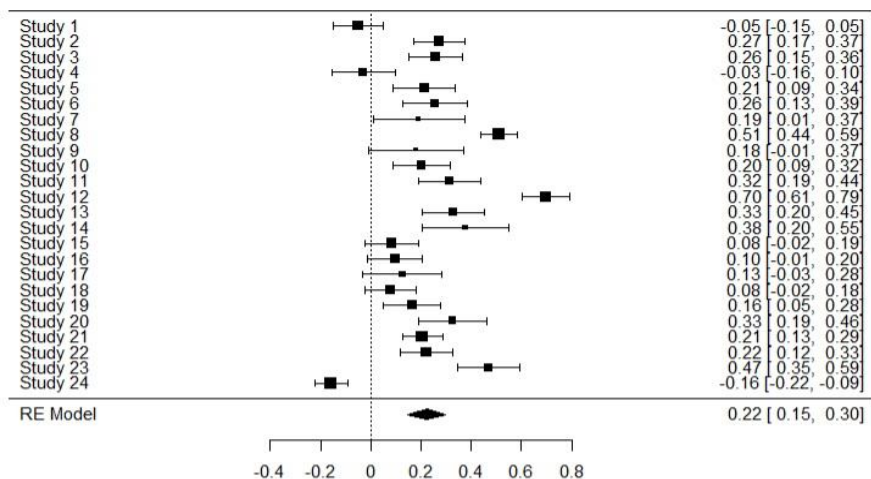
t, F, χ^2 หรือค่าขนาดอิทธิพล (d) จะต้องแปลงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรม Practical Meta-Analysis Effect Size Calculator (Wilson, D. B., n.d.); (Wilson, D. B., 2017); (Wilson, D. B., 2023) 2) การวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานเมื่อข้อมูลอยู่ในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน จะทำการแปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z Transformation) ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) โปรแกรมเสริม MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI (Hamilton, W. K., 2020) และโปรแกรม R (R Core Team, 2021) มีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) การรวมผลเข้าด้วยกัน (Pooled Effect Size) ด้วยโมเดลแบบคงที่ (Fixed Effect Model) หรือโมเดลแบบสุ่ม (Random Effect Model) ขึ้นอยู่กับความต่างแบบกันของงานวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบกราฟ Forest Plot 2.2) การประเมินความต่างแบบของผลจากรายงานวิจัย ใช้ค่าสถิติ I^2 และ Q โดยกำหนดว่าค่า P-Value ที่น้อยกว่า .10 จะเป็นการบ่งชี้ว่าระดับความแปรปรวนหรือความต่างแบบกันของงานวิจัยมีมากจนมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2.3) การตรวจสอบอคติจากการตีพิมพ์ ใช้ค่าสถิติ Egger's Test และกราฟ Funnel Plot 3) การทดสอบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ (Moderator Analysis) โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) และ 4) การตีความหมายค่าดัชนีมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Matthay, E. C. et al., 2021) ดังนี้ ค่าน้อยกว่า .10 หมายถึง ต่ำมาก (Very Small) ค่าระหว่าง .10 ถึง .23 หมายถึง ต่ำ (Small) ค่าระหว่าง .24 ถึง .36 หมายถึง ปานกลาง (Medium) ค่าระหว่าง .37 ถึง .50 หมายถึง สูง (Large) ค่าระหว่าง .51 ถึง .70 หมายถึง สูงมาก (Very large) และค่ามากกว่า .70 หมายถึง สูงที่สุด (Huge)

ผลการวิจัย

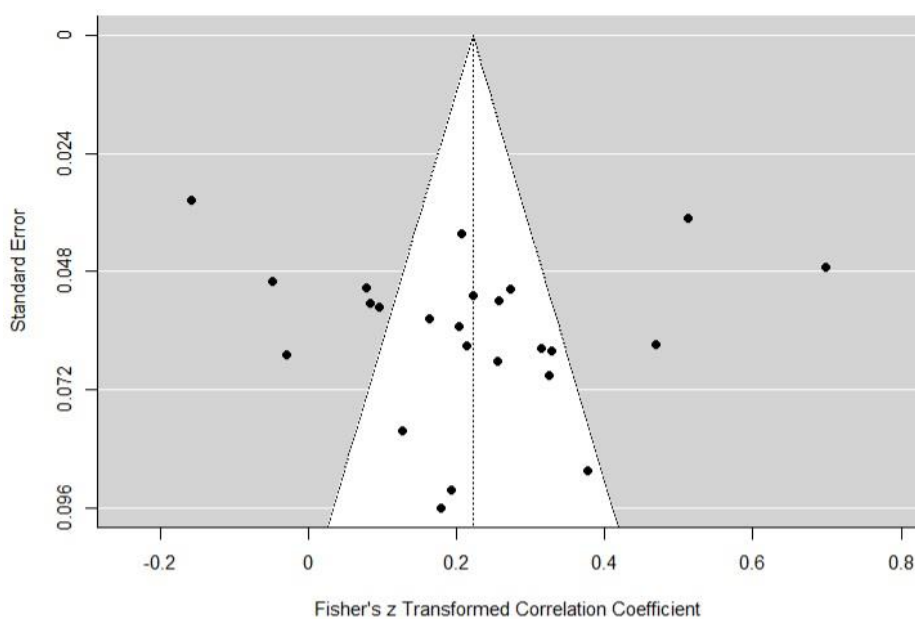
ผลการวิจัยพบว่า

ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.7 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.0 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70.8 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 83.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียว จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 91.6

ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 382.52, p < .001, I^2 = 90.8\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = .288, $p = .773$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซีอยู่ในช่วง -.16 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 (95% CI: .15, .30) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($Z = 5.91, p < .001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถิมาณงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล

ภาพที่ 2 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถิมาณงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล

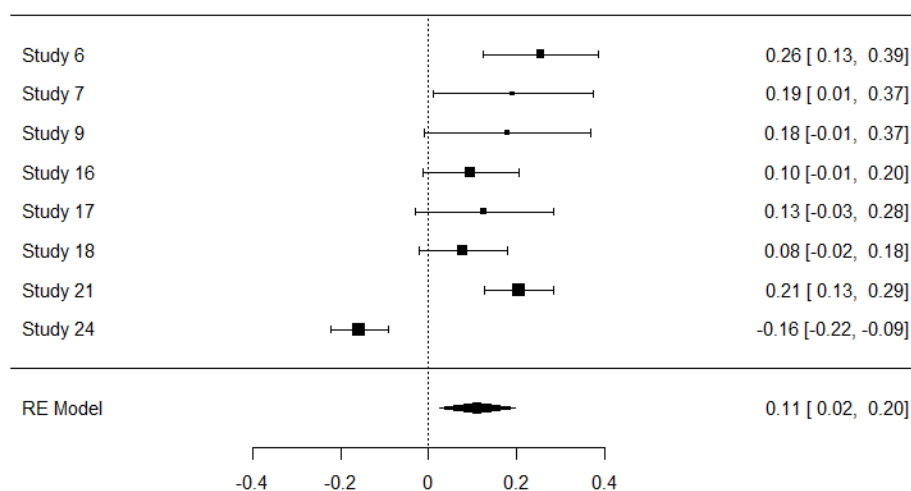
ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานของการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอลในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลให้ค่าดัชนีมาตรฐานระหว่างกลุ่มย่อยกับประชากรทั้งหมดของงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอลในประเทศไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ($r = .16$, $p = .037$) แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีมาตรฐานของการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

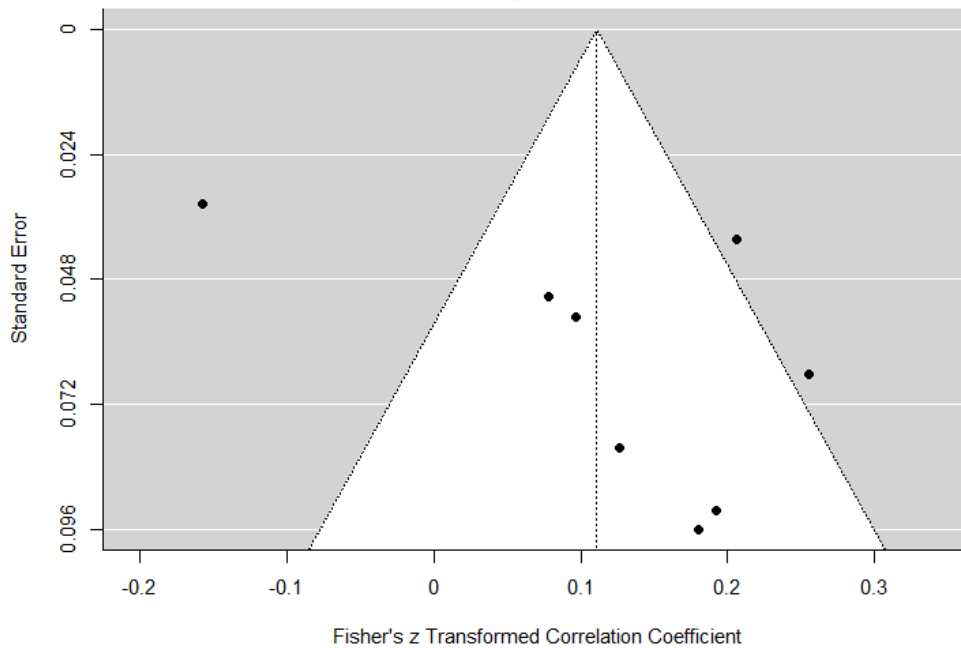
คุณลักษณะงานวิจัย		Estimate	SE	95% CI	Z	p
ปีที่พิมพ์เผยแพร่	Intercept	-.04	.131	-.30, .22	-.31	.757
	Moderator	.16*	.075	.01, .31	2.08	.037
หน่วยงานที่ผลิตผลงานวิจัย	Intercept	.08	.113	-.14, .30	.72	.471
	Moderator	.11	.086	-.10, .28	1.31	.189
อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.18	.116	-.05, .41	1.57	.116
	Moderator	.03	.085	-.14, .20	.37	.714
แหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.29	.191	-.09, .67	1.52	.129
	Moderator	-.04	.097	-.23, .16	-.36	.718
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.27*	.131	.02, .53	2.09	.036
	Moderator	-.02	.053	-.13, .08	-.41	.682
สถิติทดสอบสมมุติฐาน	Intercept	.33**	.101	.13, .52	3.22	.001
	Moderator	-.09	.083	-.25, .07	-1.10	.273

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามตัวแปรปรับเป็น 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 จำนวน 8 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากงานวิจัย ($Q = 68.63$, $p < .001$, $I^2 = 79.03\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = 1.809, $p = .070$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของพิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง $-.16$ ถึง $.26$ โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ $.11$ (95% CI: $.02$, $.20$) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ $.044$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.012$ ($Z = 2.50$, $p < .05$) แสดงว่าการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

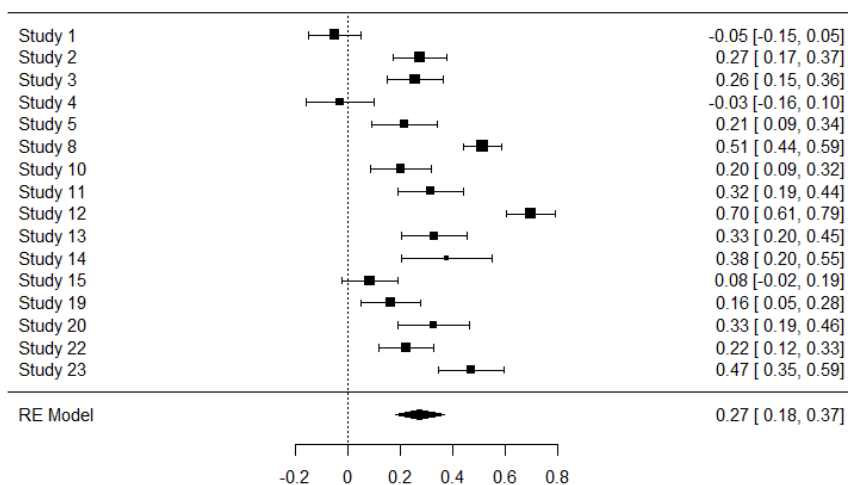

ภาพที่ 3 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 – 2560

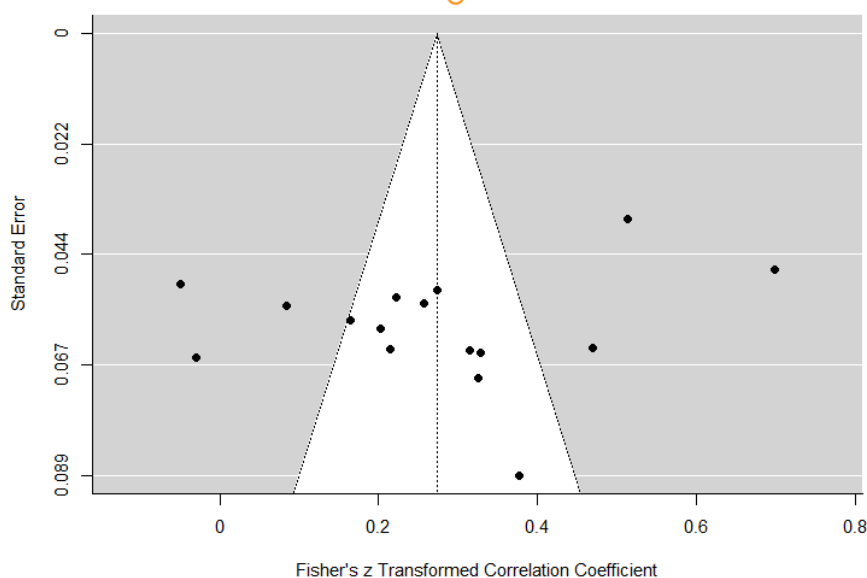

ภาพที่ 4 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560

ผลการวิเคราะห์กลุ่มที่สอง คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 214.08$, $p < .001$, $I^2 = 91.26\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's test = -0.447 , $p = .655$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี่ อยู่ในช่วง -0.05 ถึง $.70$ โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ $.27$ (95% CI: $.18$, $.37$) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ $.048$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ ($Z = 5.72$, $p < .0001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับปานกลาง รายละเอียดดังภาพที่ 5 และภาพที่ 6

ภาพที่ 5 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565

ภาพที่ 6 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

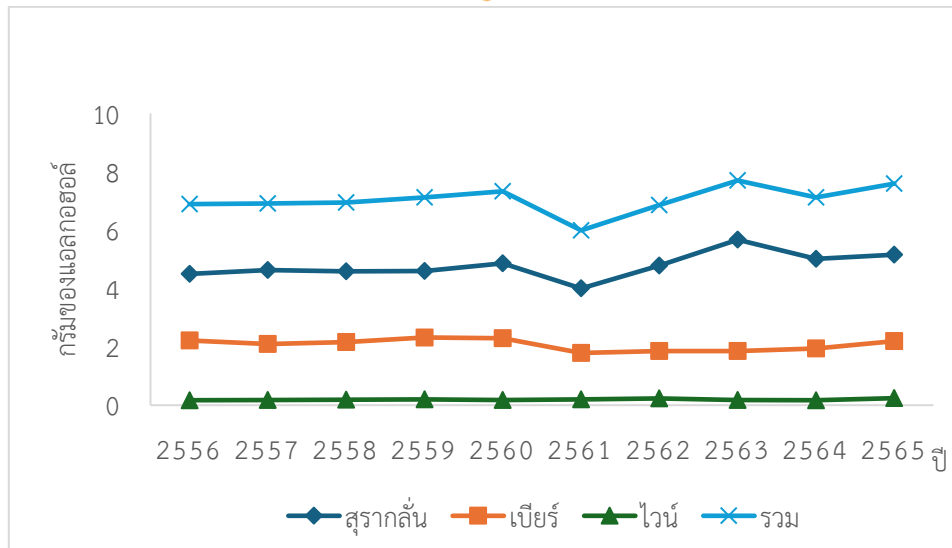
ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ มี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียวนั้น จำนวน 22 เรื่อง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Ali, T. & Worku, T. ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในประเทศเอธิโอเปีย ระหว่าง ค.ศ. 2000 - 2019 ได้งานวิจัยจำนวน 26 เรื่อง มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 17,880 คน มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 101 คน สูงสุด จำนวน 1,721 คน (Ali, T. & Worku, T., 2020) และแตกต่างจากการศึกษาของ Jokinen, T. et al. ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Review) เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและผลลัพธ์ทางพฤติกรรมของวัยรุ่นในประเทศที่มีรายได้ต่ำและรายได้ปานกลาง โดยศึกษาระหว่าง ค.ศ. 1990 - 2020 ได้งานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 43 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70,609 คน จาก 18 ประเทศ โดยงานวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 9 คน มากที่สุด จำนวน 12,470 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่อาศัยในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ ใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) จำนวน 37 เรื่อง แบบกลุ่มควบคุม (Case Control) 3 เรื่อง แบบติดตามระยะยาว (Cohort) จำนวน 2 เรื่อง และแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed-Methods Study) จำนวน 1 เรื่อง (Jokinen, T. et al., 2021)

ผลการวิเคราะห์ห่อถักหาค่าดัชนีมาตรฐานการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง -.16 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 (95% CI: .15, .30)

ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ การมีความสัมพันธ์เชิงบวก หมายถึง หากมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาได้สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและอบรมบ่มนิสัยให้กับสมาชิกรุ่นใหม่ สอนค่านิยมและบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจิตใจและพฤติกรรมของสมาชิก ดังนั้น การที่บุคคลได้พบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเกิดการเรียนรู้ว่าเป็นค่านิยมหรือบรรทัดฐานที่เหมาะสมและถูกต้อง ส่งผลให้บุคคลนั้นบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามสมาชิกในครอบครัว ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีอิทธิพลสามทางของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่อธิบายถึงบรรทัดฐานทางสังคมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง บรรทัดฐานที่สมาชิกในครอบครัวยึดถือนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว เมื่อบุตรหลานเติบโตมาโดยซึมซับแนวปฏิบัติในครอบครัวที่มักดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็นำไปสู่พฤติกรรมการลอกเลียนแบบ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ali, T. & Worku, T. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยผลักดันการบริโภคแอลกอฮอล์ของเยาวชนในวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มที่จะดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์ถึง 3.20 เท่า (Ali, T. & Worku, T., 2020) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhao, X. et al. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของมารดาและบิดามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะเดียวกัน พบว่า การที่ผู้ปกครองตั้งกฎเกณฑ์อย่างเข้มงวดต่อการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญยิ่งต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัว (Zhao, X. et al., 2020)

ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยนั้นงานวิจัยที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย เกี่ยวกับการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรในประเทศไทยที่รวบรวมโดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา พบว่า คนไทยมีอัตราการบริโภคค่อนข้างคงที่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 และกลับลดลงอย่างเด่นชัดใน พ.ศ. 2561 แต่หลังจากนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการบริโภคสูงสุดใน พ.ศ. 2563 ในปริมาณ 7.7 กรัมของแอลกอฮอล์ (ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย, 2567) ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถึงแม้ว่าการบริโภคดังกล่าวไม่ได้ให้รายละเอียดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ร่วมดื่มก็ตาม รายละเอียดดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรไทย ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2561 - 2565 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก ผลการวิเคราะห์ห่อถักานาค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของพิชเชอร์ซี ส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง แปลความหมายได้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแนวโน้มที่เกิดขึ้นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย เพราะประเทศไทยมีแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญ คือ ควบคุมและลดปริมาณการบริโภคของประชาชน รวมถึงป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ และควบคุมจำนวนผู้บริโภค ดังนั้น หากต้องการควบคุมหรือลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย สามารถทำได้ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ด้วยการสร้างความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สมาชิกอาวุโสในครอบครัว ควรวางตัวเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีในการลด ละ เลิกพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้สมาชิกรุ่นหลังเห็น สร้างความตระหนักและตักเตือนซึ่งกันและกัน ชี้ให้เห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) สมาชิกอาวุโสในครอบครัวให้การอบรม ฝึกทักษะให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้กลไกในการป้องกันตนเองให้พ้นจากพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นการป้องกันตนเองในขั้นพื้นฐาน เช่น ฝึกทักษะการไตร่ตรองถึงโทษและ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การปฏิเสธ การควบคุมตนเอง รู้จักกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ เป็นต้น การดำเนินการข้างต้นมีส่วนช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ 3) สมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในกรณีที่สมาชิกมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยใช้ความรักความผูกพันในครอบครัวการมีส่วนร่วมและเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือให้บุตรหลานปฏิบัติตามผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเลิกพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4) สมาชิกในชุมชนช่วยสร้างความตระหนักรู้ด้านโทษและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวัน และในระยะยาว โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ในชุมชน รวมถึงจัดงานสนทนาการที่ส่งเสริมความสนุกสนานและการเชื่อมโยงในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การแข่งขันกีฬา และงานเทศกาลต่าง ๆ และ 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวด้วยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายและการบริโภคแอลกอฮอล์ เช่น การควบคุมอายุผู้ซื้อ การจำกัดเวลาในการขาย และการควบคุมการบริโภคในสถานที่สาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการมีมาตรการเสริมแรงทางบวกเพื่อให้ครอบครัวหันมาลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การมอบรางวัลครอบครัวต้นแบบของการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รางวัลบุคคลต้นแบบในการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขต้องดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกระทรวงมหาดไทยที่ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน สามารถให้ความรู้และสื่อสารสู่ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ เหล่าสุภาพ และคณะ. (2562). ผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์ต่อตนเองครอบครัวและสังคมของผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้. วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2(1), 44-53.
- จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ. (2565). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ของบุตรหลานวัยรุ่นที่พักอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้ดื่ม: กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วารสารควบคุมโรค, 48(3), 563-576.
- ณกร ลูกสยาม และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนวัยรุ่น ในเขตเทศบาล จังหวัดสุรินทร์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(4), 22-31.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์ห่อภิมาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน. (2564). การศึกษาพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ และคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดสุโขทัย. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 14(3), 275-287.
- ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย. (2567). ปริมาณแอลกอฮอล์บริโภคต่อหัวประชากรรายปี: สถิติระดับประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก https://alcoholstudy.in.th/index.php?ct=report_drinker&proc=main&year1=2564&year2=5&chart_id=2
- วันชัย เรืองวิญญานต์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วย ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 3(2), 12-22.

- สุวิมล สงกลาง และสุณีรัตน์ ยั่งยืน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้, 7(1), 32-44.
- Ali, T. & Worku, T. (2020). Current alcohol consumption and associated factors among school adolescents and youths in Ethiopia: A systematic review and meta-analysis. *SAGE Open Medicine*, 8, 2050312120974154. <https://doi.org/10.1177/2050312120974154>.
- Boland, V. C. et al. (2020). The association between parental supply of alcohol and supply from other sources to young people: A prospective cohort. *Addiction*, 115(11), 2140-2147.
- Clare, P. J. et al. (2019). Parental supply of alcohol as a predictor of adolescent alcohol consumption patterns: A prospective cohort. *Drug and Alcohol Dependence*, 204, 107529. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.06.031>.
- Cooper, H. et al. (2019). *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (3rd ed.). New York: Russell Sage Foundation.
- Flay, B. R. & Petraitis, J. (1994). The theory of triadic influence: A new theory of health behavior with implications for preventive interventions. *Advances in Medical Sociology*, 4, 19-44. <https://www.researchgate.net/publication/224942196>.
- Hamilton, W. K. (2020). MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI. GitHub. Retrieved May 20, 2024, from <https://github.com/kylehamilton/MAJOR>
- Jokinen, T. et al. (2021). A systematic review of household and family alcohol use and adolescent behavioural outcomes in low- and middle-income countries. *Child Psychiatry & Human Development*, 52(4), 554-570.
- Karaye, I. M. et al. (2023). Trends in alcohol-related deaths by sex in the US, 1999 - 2020. *JAMA Network Open*, 6(7), e2326346. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.26346>.
- Ksinan, A. J. et al. (2023). Association between parental supply of alcohol and later adolescent alcohol use in a highly permissive context. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 84(1), 27-36.
- Matthay, E. C. et al. (2021). Powering population health research: Considerations for plausible and actionable effect sizes. *SSM-Population Health*, 14, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100789>.
- Mynttinen M. A. et al. (2023). How adolescents and parents see their moral responsibilities with regard to adolescents using alcohol-A deductive secondary analysis. *Journal of School Health*, 93(1), 62-72.
- Page, M. J. et al. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372(71), 1-9.
- R Core Team. (2021). *R: A language and environment for statistical computing* (Version 4.0) [Computer software]. Retrieved May 20, 2024, from <https://cran.r-project.org>
- The Jamovi Project. (2024). *Jamovi* (Version 2.5) [Computer Software]. Retrieved May 20, 2024, from <https://www.jamovi.org>

- Wilson, D. B. (2017). Formulas used by the “practical meta-analysis effect size calculator” George Mason University. Retrieved May 18 , 2024, from <https://www.campbellcollaboration.org/escalc/equations.php>
- _____. (2023). Practical meta-analysis effect size calculator (Version 2023.11.27). Retrieved May 18, 2024, from <https://www.campbellcollaboration.org/escalc/>
- _____. (n.d.). Practical meta-analysis effect size calculator [Computer software]. Campbell Collaboration. Retrieved May 17, 2024, from <https://campbellcollaboration.org/research-resources/effect-size-calculator.html>
- Wilson, M. N. et al. (2018). When parents supply alcohol to their children: Exploring associations with drinking frequency, alcohol-related harms, and the role of parental monitoring. *Drug and Alcohol Dependence*, 183, 141-149. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2017.10.037>.
- Zhao, X. et al. (2020). Intention to drink and alcohol use before 18 years among Australian adolescents: An extended theory of planned behavior. *Addictive Behaviors*, 111, 106545. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106545>.

การวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิก
ในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาในประเทศไทย*
THE META-ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY MEMBERS'
ALCOHOL USE AND INDIVIDUAL DRINKING BEHAVIOR: A CASE STUDY IN THAILAND

อิสระ ทองสามสี¹, กัญยปริญ ทองสามสี^{2*}

Isara Tongsamsi¹, Kanyaprin Tongsamsi^{2*}

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanyaprin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณลักษณะงานวิจัย วิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน ประชากร คือ ผลงานวิจัย จำนวน 24 เรื่อง เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2565 ที่มีค่าสถิติเพียงพอ และผ่านการประเมินคุณภาพ เลือกแบบเจาะจงตามขั้นตอน PRISMA 2020 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่ผ่านการประเมินความตรงตามเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI และโปรแกรม R ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะงานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 ร้อยละ 66.7 ผลการวิเคราะห์อภิมานมีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าดัชนีมาตรฐานพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ($r = .22, p < .001$) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า ปีที่พิมพ์เผยแพร่แตกต่างกันส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกัน ($r = .16, p = .037$) โดยผลงานวิจัยที่ปีที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับปานกลาง ($r = .27, p < .0001$) ซึ่งแตกต่างจาก พ.ศ. 2556 - 2560 ที่พบในระดับต่ำ ($r = .11, p < .05$) เช่นเดียวกับค่าดัชนีมาตรฐานของผลการศึกษาระยะ 10 ปี

คำสำคัญ: การวิเคราะห์, อภิมานความสัมพันธ์, การดื่มแอลกอฮอล์, สมาชิกในครอบครัว, พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Abstract

The objective of this study was to investigate the characteristics of research, perform a meta-analysis to derive a standardized index, and compare differences in alcohol consumption between family members and individual drinking behavior in Thailand based on various research characteristics. The study population comprised 24 studies published between 2013 and 2022, all of which focused on the relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior. We selected these studies through purposive sampling, adhering to the PRISMA 2020 guidelines, and included only those that met quality assessment standards and had sufficient statistical data for meta-analysis. The research tools included a quality assessment form and a research characteristics summary, both validated for content accuracy. Data analysis was conducted using Rosenthal and Hedges' methods with the aid of Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI, and R software. The results showed that between 2018 and 2022, 66.7% of the studies saw publication. The meta-analysis revealed a high level of heterogeneity among the studies, with no significant publication bias detected. The standardized index showed a positive correlation between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .22$, $p < .001$). Additionally, a comparison of the standardized index based on research characteristics found that the year of publication significantly influenced individual drinking behavior ($r = .16$, $p = .037$). Specifically, studies published between 2018 and 2022 demonstrated a moderate relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .27$, $p < .0001$), while studies published between 2013 and 2017 showed a weaker correlation ($r = .11$, $p < .05$). Over a 10-year period, the standardized index highlighted changes in the strength of this relationship, reflecting evolving patterns of alcohol consumption behavior in Thailand.

Keywords: Analysis, Meta-Analysis Relationship, Alcohol Drinking, Family Member, Alcohol Consumption Behavior

บทนำ

เด็กและวัยรุ่นจำนวนมากได้รู้จักและสัมผัสกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นครั้งแรกในครอบครัว หลักฐานชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้ปกครองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการดื่ม และกลายเป็นบรรทัดฐานต่อพฤติกรรม การดื่มของวัยรุ่นหรือสมาชิกในครอบครัวนั้นเอง ดังผลการศึกษาของ เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน พบว่า การมีสมาชิกในครอบครัวดื่มมีอิทธิพลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน, 2564) พบการชักชวนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างญาติพี่น้อง (จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ, 2565) อีกทั้งมีงานวิจัยบ่งชี้ว่าการมีสมาชิกในครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น หรือสมาชิกอื่นในครอบครัว (สุวิมล สงกลาง และสุณิรัตน์ ยิ่งยืน, 2563); (ณกร ลูกสยาม และคณะ, 2562); (Clare, P. J. et al., 2019) ขณะเดียวกันปริมาณแอลกอฮอล์ที่บิดา มารดาดื่มสามารถทำนายการใช้แอลกอฮอล์ในวัยรุ่นในระยะยาวได้ (Ksinan, A. J. et al., 2023) ส่วน Boland, V. C. et al พบว่า การที่วัยรุ่นได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับบิดา มารดา มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่วัยรุ่นรับแอลกอฮอล์กับกลุ่มอื่น (เช่น ญาติ เพื่อน) มากขึ้น (Boland, V. C. et al., 2020) ซึ่งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่ปัญหาของผู้ดื่มทั้งทางด้านร่างกาย สติสัมปชัญญะ ปัญหา

ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ชุมชน เพื่อนร่วมงาน (กิตติ เหลาสุภาพ และคณะ, 2562) เป็นสาเหตุของการเสียชีวิต (Karaye, I. M. et al., 2023) ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และการฆ่าตัวตาย (Jokinen, T. et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม มีงานบางกรณีบ่งชี้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในครอบครัวหรือกับผู้ปกครองจะมีอันตรายน้อยกว่าการดื่มกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น Wilson M. N. et al พบว่า วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับบิดา มารดา มีอันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์น้อยกว่าวัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกัน (Wilson, M. N. et al., 2018) และงานวิจัยของ Mynttinen, M. A. et al. ศึกษาความรับผิดชอบของผู้ปกครองและวัยรุ่นในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล (Moral Responsibilities) ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้ปกครองมีอำนาจที่จะช่วยให้วัยรุ่นตัดสินใจเกี่ยวกับแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล โดยผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมและแสดงความสนใจในชีวิตประจำวันของบุตรหลาน เพื่อให้แน่ใจว่าวัยรุ่นจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายเมื่อดื่มแอลกอฮอล์ (Mynttinen M. A. et al., 2023) ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยของ วันชัย เรื่องวิชญกานต์ พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับญาติหรือผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่ม (วันชัย เรื่องวิชญกานต์, 2561)

การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ห่อหุ้มความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เนื่องงานวิจัยในอดีตมีข้อค้นพบที่แตกต่างกันระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการดื่มในระดับบุคคล การอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวใช้ทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (Theory of Triadic Influence: TTI) ของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่เน้นอธิบายพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสุขภาพ โดยทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การแสดงพฤติกรรมสุขภาพถูกควบคุมโดยตรงจากการตัดสินใจหรือความตั้งใจ ซึ่งความตั้งใจแสดงพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากเจตคติที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Health-Related Attitude) ความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Social Norms) และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-Efficacy) ในการควบคุมการแสดงพฤติกรรม (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ห่อหุ้มความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักจากบริบททางสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่มีขนาดเล็ก โดยมุ่งไปที่พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่นิยมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเป็นแหล่งอิทธิพลที่จะส่งผลให้บุคคลรับรู้แรงกดดันจากครอบครัวให้กระทำตามบรรทัดฐานนั้น และเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสอยู่ด้วยมากที่สุด (Social Bonding) ความผูกพันนี้ส่งผลอิทธิพลต่อการถูกจูงใจให้ยินยอมกระทำตาม (Motivation In Comply) ในที่นี้คือ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนานโยบายหรือมาตรการในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ห่อหุ้มหาค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาน โดยเลือกใช้วิธีการของ Rosenthal และ Hedges เป็นหลัก (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) เนื่องจากทั้งสองวิธีการใช้สำหรับการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์มากกว่าการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีสูตรในการปรับค่าขนาดอิทธิพล (d) ให้เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) และแปลงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นค่าฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z-value) และมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของงานวิจัยด้วยค่าสถิติ Q ที่มีการแจกแจงแบบไคสแควร์ ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน

2. ประชากรวิจัย ในการกำหนดประชากรสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมานมีกระบวนการสืบค้นและผลการคัดเลือกรงานวิจัยตามรูปแบบแผนภูมิแสดงขั้นตอนของ PRISMA 2020 (Page, M. J. et al., 2021) ดังนี้

- 1) การกำหนดงานวิจัยที่จะสังเคราะห์ (Identification) เป็นงานวิจัยในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ 4 แหล่ง ได้แก่
- 1.1) ฐานข้อมูลโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย (Thailis Digital Collection: TDC)
- 1.2) ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online: ThaiJO)
- 1.3) ฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) และ
- 1.4) ฐานข้อมูล Google Scholar สืบค้นด้วยคำว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” ปรากฏจำนวน 718 เรื่อง
- 2) การคัดกรองงานวิจัย (Screening) มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และศึกษาในบริบทสังคมไทย พบจำนวน 454 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ได้ต้งานวิจัยที่ซ้ำกันในฐานข้อมูลและต้งานวิจัยที่ไม่ได้ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 รวม 264 เรื่อง และ
- 3) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ (Included) เป็นการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 โดยต้องมีค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย คงเหลืองานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ห่อภิมาน จำนวน 24 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ได้ต้งานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มของสมาชิกในครอบครัวต้งานวิจัยที่ไม่มีความสำคัญที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และต้งานวิจัย ที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย รวมจำนวน 430 เรื่อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ใช้เครื่องมือ 2 ชิ้น ได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ 2) แบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัย ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) สูงกว่า 0.5 แสดงว่า เครื่องมือมีความตรงและความครบถ้วนของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนักวิจัยได้ปรับปรุงเนื้อหาในข้อคำถามแต่ละข้อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงทดลองใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยกับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 1 เรื่อง โดยนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวม 3 คน พบว่า แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยมีความสอดคล้อง (Agreement Rate: AR) เท่ากับ .80 และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยมีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แปลผลได้ว่า มีความสอดคล้องกันดีมาก (Cooper, H. et al., 2019) จากนั้นจึงนำไปใช้งานจริงโดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินงานวิจัย และสรุปคุณลักษณะงานวิจัยทุกเรื่องด้วยตนเอง

4. การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่สร้างขึ้น ลงรหัส และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้วยค่าความถี่ และร้อยละ และสถิติอื่น ๆ ดังนี้ 1) การหาค่าดัชนีมาตรฐานของของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนกรณีค่าสถิติทดสอบ

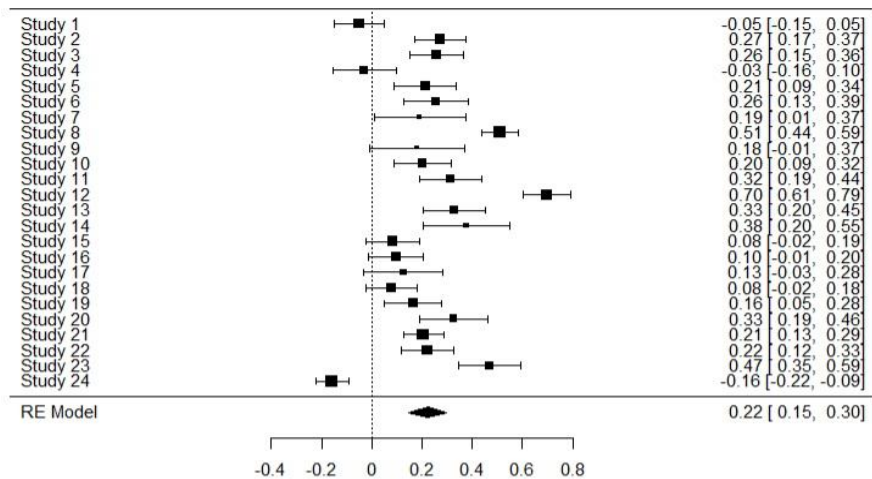
t, F, χ^2 หรือค่าขนาดอิทธิพล (d) จะต้องแปลงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรม Practical Meta-Analysis Effect Size Calculator (Wilson, D. B., n.d.); (Wilson, D. B., 2017); (Wilson, D. B., 2023) 2) การวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานเมื่อข้อมูลอยู่ในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน จะทำการแปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z Transformation) ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) โปรแกรมเสริม MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI (Hamilton, W. K., 2020) และโปรแกรม R (R Core Team, 2021) มีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) การรวมผลเข้าด้วยกัน (Pooled Effect Size) ด้วยโมเดลแบบคงที่ (Fixed Effect Model) หรือโมเดลแบบสุ่ม (Random Effect Model) ขึ้นอยู่กับความต่างแบบกันของงานวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบกราฟ Forest Plot 2.2) การประเมินความต่างแบบของผลจากรายงานวิจัย ใช้ค่าสถิติ I^2 และ Q โดยกำหนดว่าค่า P-Value ที่น้อยกว่า .10 จะเป็นการบ่งชี้ว่าระดับความแปรปรวนหรือความต่างแบบกันของงานวิจัยมีมากจนมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2.3) การตรวจสอบอคติจากการตีพิมพ์ ใช้ค่าสถิติ Egger's Test และกราฟ Funnel Plot 3) การทดสอบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ (Moderator Analysis) โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) และ 4) การตีความหมายค่าดัชนีมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Matthay, E. C. et al., 2021) ดังนี้ ค่าน้อยกว่า .10 หมายถึง ต่ำมาก (Very Small) ค่าระหว่าง .10 ถึง .23 หมายถึง ต่ำ (Small) ค่าระหว่าง .24 ถึง .36 หมายถึง ปานกลาง (Medium) ค่าระหว่าง .37 ถึง .50 หมายถึง สูง (Large) ค่าระหว่าง .51 ถึง .70 หมายถึง สูงมาก (Very large) และค่ามากกว่า .70 หมายถึง สูงที่สุด (Huge)

ผลการวิจัย

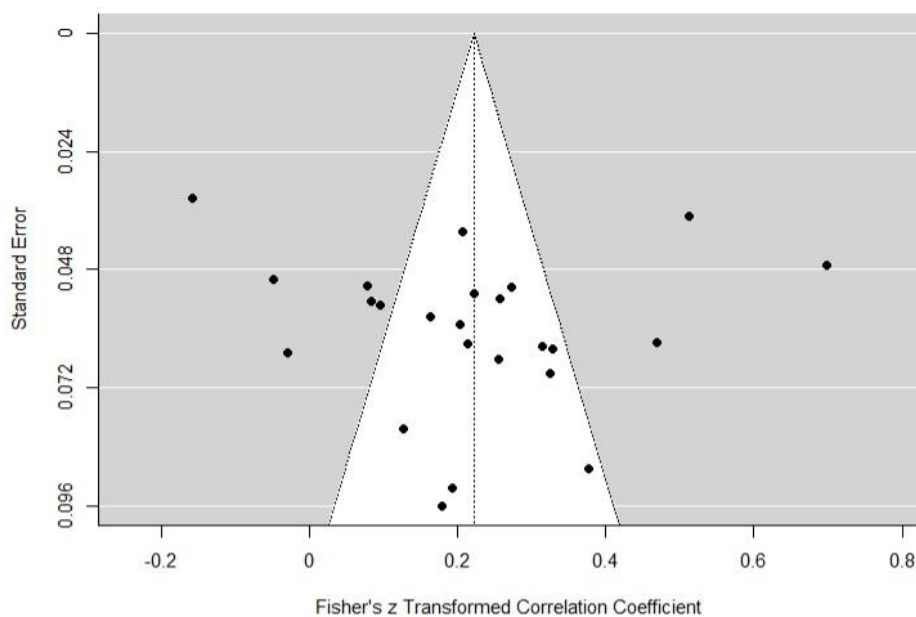
ผลการวิจัยพบว่า

ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.7 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.0 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70.8 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 83.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียว จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 91.6

ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 382.52, p < .001, I^2 = 90.8\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = .288, $p = .773$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซีอยู่ในช่วง -.16 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 (95% CI: .15, .30) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($Z = 5.91, p < .001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถิมาณงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในกรอบคร้วกับพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล

ภาพที่ 2 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถิมาณงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในกรอบคร้วกับพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานของการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในกรอบคร้วกับพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอลในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลให้ค่าดัชนีมาตรฐานระหว่างกลุ่มย่อยกับประชากรทั้งหมดของงานวิจัยที่ศึกษาการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอลของสมาชิกในกรอบคร้วกับพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอลในประเทศไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ($r = .16$, $p = .037$) แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 1

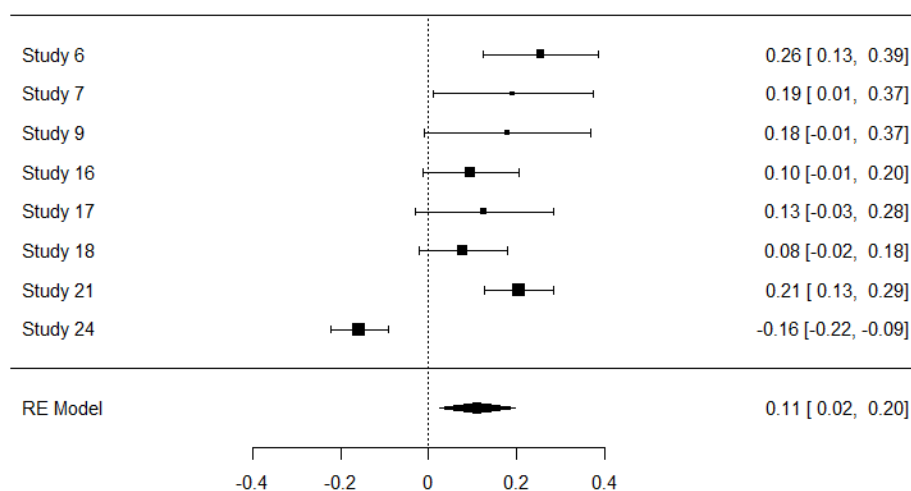

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีมาตรฐานของการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

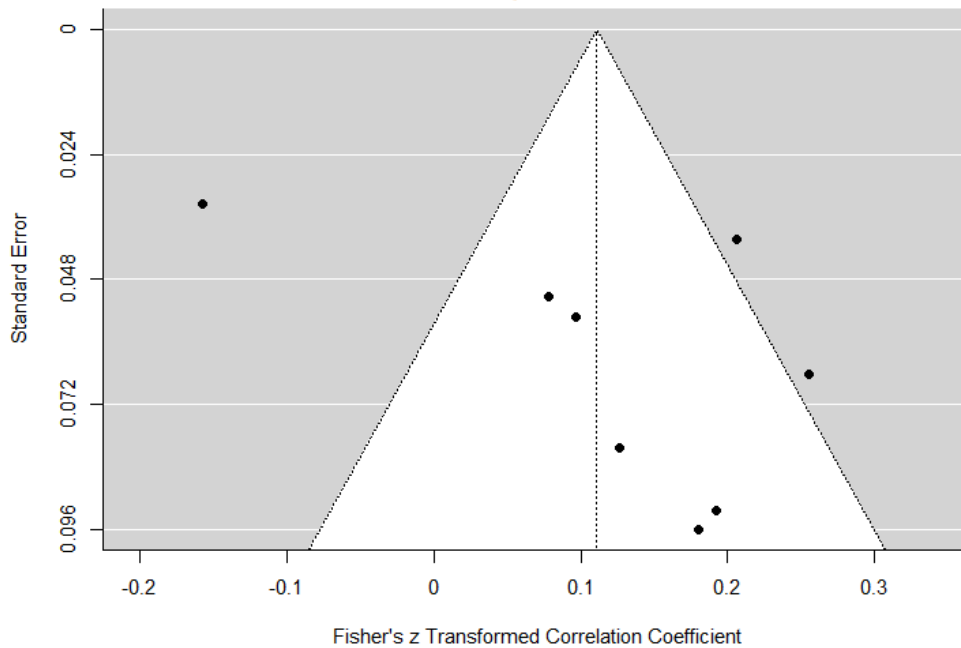
คุณลักษณะงานวิจัย		Estimate	SE	95% CI	Z	p
ปีที่พิมพ์เผยแพร่	Intercept	-.04	.131	-.30, .22	-.31	.757
	Moderator	.16*	.075	.01, .31	2.08	.037
หน่วยงานที่ผลิตผลงานวิจัย	Intercept	.08	.113	-.14, .30	.72	.471
	Moderator	.11	.086	-.10, .28	1.31	.189
อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.18	.116	-.05, .41	1.57	.116
	Moderator	.03	.085	-.14, .20	.37	.714
แหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.29	.191	-.09, .67	1.52	.129
	Moderator	-.04	.097	-.23, .16	-.36	.718
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.27*	.131	.02, .53	2.09	.036
	Moderator	-.02	.053	-.13, .08	-.41	.682
สถิติทดสอบสมมติฐาน	Intercept	.33**	.101	.13, .52	3.22	.001
	Moderator	-.09	.083	-.25, .07	-1.10	.273

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามตัวแปรปรับเป็น 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 จำนวน 8 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากงานวิจัย ($Q = 68.63$, $p < .001$, $I^2 = 79.03\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = 1.809, $p = .070$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของพิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง $-.16$ ถึง $.26$ โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ $.11$ (95% CI: $.02$, $.20$) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ $.044$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.012$ ($Z = 2.50$, $p < .05$) แสดงว่าการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

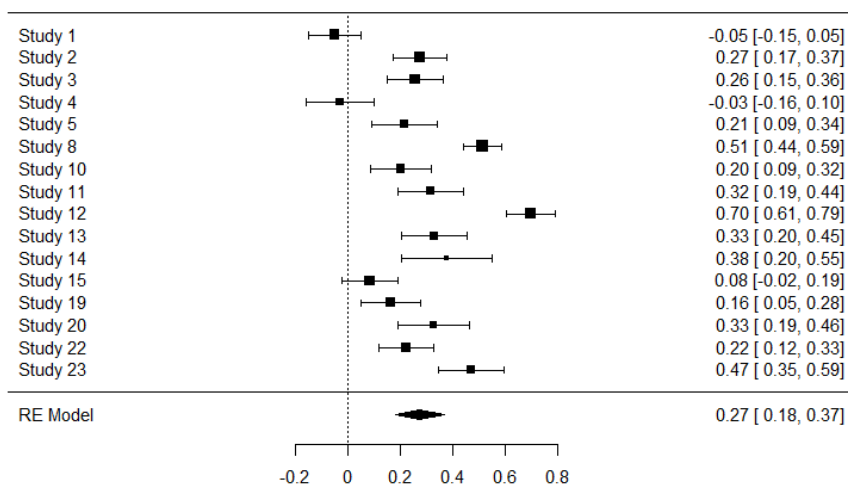

ภาพที่ 3 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 – 2560

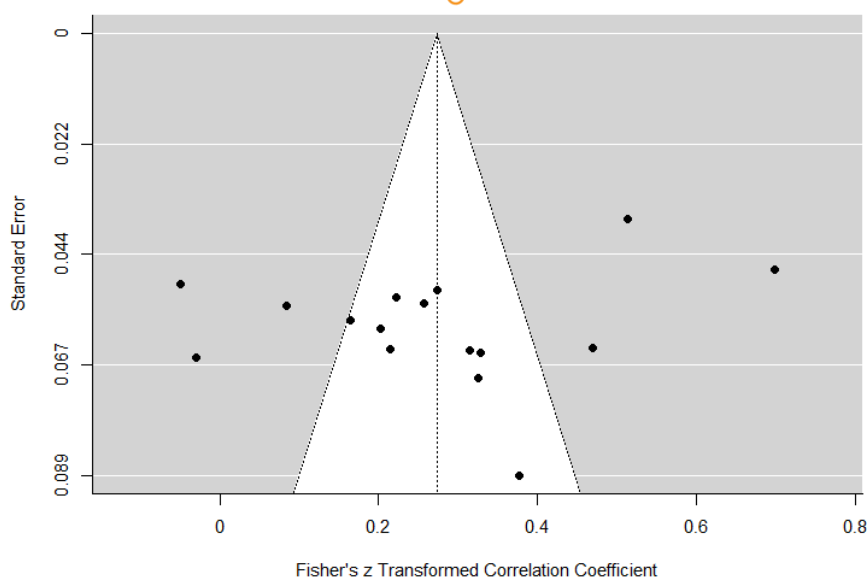

ภาพที่ 4 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560

ผลการวิเคราะห์กลุ่มที่สอง คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 214.08$, $p < .001$, $I^2 = 91.26\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's test = -0.447 , $p = .655$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี่ อยู่ในช่วง -0.05 ถึง $.70$ โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ $.27$ (95% CI: $.18$, $.37$) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ $.048$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ ($Z = 5.72$, $p < .0001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับปานกลาง รายละเอียดดังภาพที่ 5 และภาพที่ 6

ภาพที่ 5 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565

ภาพที่ 6 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์ห่อถักงานวิจัยที่ศึกษาการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

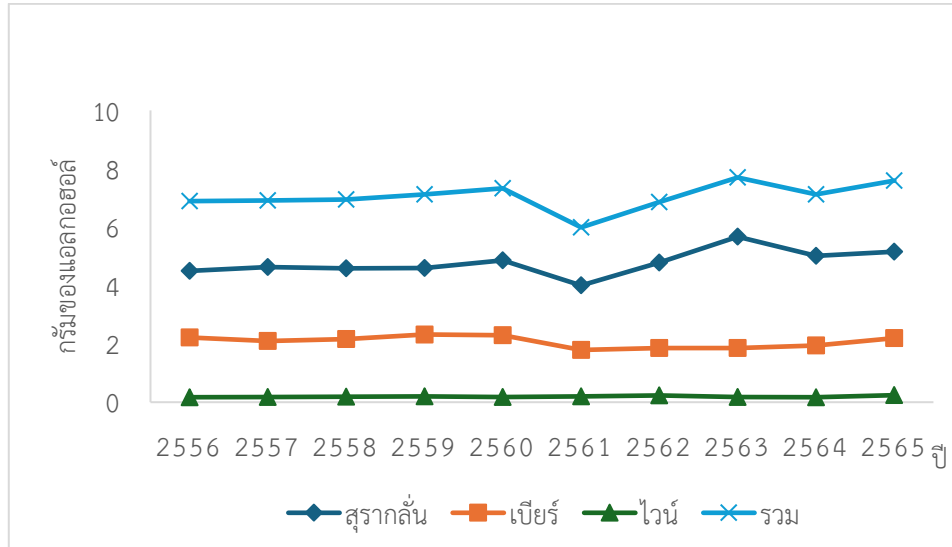
ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ มี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียว จำนวน 22 เรื่อง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Ali, T. & Worku, T. ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในประเทศเอธิโอเปีย ระหว่าง ค.ศ. 2000 - 2019 ได้งานวิจัยจำนวน 26 เรื่อง มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 17,880 คน มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 101 คน สูงสุด จำนวน 1,721 คน (Ali, T. & Worku, T., 2020) และแตกต่างจากการศึกษาของ Jokinen, T. et al. ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Review) เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและผลลัพธ์ทางพฤติกรรมของวัยรุ่นในประเทศที่มีรายได้ต่ำและรายได้ปานกลาง โดยศึกษาระหว่าง ค.ศ. 1990 - 2020 ได้งานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 43 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70,609 คน จาก 18 ประเทศ โดยงานวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 9 คน มากที่สุด จำนวน 12,470 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่อาศัยในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ ใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) จำนวน 37 เรื่อง แบบกลุ่มควบคุม (Case Control) 3 เรื่อง แบบติดตามระยะยาว (Cohort) จำนวน 2 เรื่อง และแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed-Methods Study) จำนวน 1 เรื่อง (Jokinen, T. et al., 2021)

ผลการวิเคราะห์ห่อถักหาค่าดัชนีมาตรฐานการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง -0.16 ถึง 0.70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ 0.22 (95% CI: $0.15, 0.30$)

ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ การมีความสัมพันธ์เชิงบวก หมายถึง หากมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาได้สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและอบรมบ่มนิสัยให้กับสมาชิกรุ่นใหม่ สอนค่านิยมและบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจิตใจและพฤติกรรมของสมาชิก ดังนั้น การที่บุคคลได้พบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเกิดการเรียนรู้ว่าเป็นค่านิยมหรือบรรทัดฐานที่เหมาะสมและถูกต้อง ส่งผลให้บุคคลนั้นบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามสมาชิกในครอบครัว ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีอิทธิพลสามทางของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่อธิบายถึงบรรทัดฐานทางสังคมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง บรรทัดฐานที่สมาชิกในครอบครัวยึดถือนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว เมื่อบุตรหลานเติบโตมาโดยซึมซับแนวปฏิบัติในครอบครัวที่มักดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็นำไปสู่พฤติกรรมการลอกเลียนแบบ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ali, T. & Worku, T. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยผลักดันการบริโภคแอลกอฮอล์ของเยาวชนในวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มที่จะดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์ถึง 3.20 เท่า (Ali, T. & Worku, T., 2020) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhao, X. et al. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของมารดาและบิดามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะเดียวกัน พบว่า การที่ผู้ปกครองตั้งกฎเกณฑ์อย่างเข้มงวดต่อการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญยิ่งต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัว (Zhao, X. et al., 2020)

ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยนั้นงานวิจัยที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย เกี่ยวกับการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรในประเทศไทยที่รวบรวมโดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา พบว่า คนไทยมีอัตราการบริโภคค่อนข้างคงที่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 และกลับลดลงอย่างเด่นชัดใน พ.ศ. 2561 แต่หลังจากนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการบริโภคสูงสุดใน พ.ศ. 2563 ในปริมาณ 7.7 กรัมของแอลกอฮอล์ (ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย, 2567) ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถึงแม้ว่าการบริโภคดังกล่าวไม่ได้ให้รายละเอียดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ร่วมดื่มก็ตาม รายละเอียดดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรไทย ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2561 - 2565 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของพิชเชอร์ซี ส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง แปลความหมายได้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแนวโน้มที่เกิดขึ้นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย เพราะประเทศไทยมีแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญ คือ ควบคุมและลดปริมาณการบริโภคของประชาชน รวมถึงป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ และควบคุมจำนวนผู้บริโภค ดังนั้น หากต้องการควบคุมหรือลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย สามารถทำได้ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ด้วยการสร้างความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สมาชิกอาวุโสในครอบครัว ควรวางตัวเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีในการลด ละ เลิกพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้สมาชิกรุ่นหลังเห็น สร้างความตระหนักและตักเตือนซึ่งกันและกัน ชี้ให้เห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) สมาชิกอาวุโสในครอบครัวให้การอบรม ฝึกทักษะให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้กลไกในการป้องกันตนเองให้พ้นจากพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นการป้องกันตนเองในขั้นพื้นฐาน เช่น ฝึกทักษะการไตร่ตรองถึงโทษและ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การปฏิเสธ การควบคุมตนเอง รู้จักกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ เป็นต้น การดำเนินการข้างต้นมีส่วนช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ 3) สมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในกรณีที่สมาชิกมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยใช้ความรักความผูกพันในครอบครัวการมีส่วนร่วมและเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือให้บุตรหลานปฏิบัติตามผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเลิกพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4) สมาชิกในชุมชนช่วยสร้างความตระหนักรู้ด้านโทษและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวัน และในระยะยาว โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ในชุมชน รวมถึงจัดงานสนทนาการที่ส่งเสริมความสนุกสนานและการเชื่อมโยงในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การแข่งขันกีฬา และงานเทศกาลต่าง ๆ และ 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวด้วยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายและการบริโภคแอลกอฮอล์ เช่น การควบคุมอายุผู้ซื้อ การจำกัดเวลาในการขาย และการควบคุมการบริโภคในสถานที่สาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการมีมาตรการเสริมแรงทางบวกเพื่อให้ครอบครัวหันมาลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การมอบรางวัลครอบครัวต้นแบบของการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รางวัลบุคคลต้นแบบในการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขต้องดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกระทรวงมหาดไทยที่ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน สามารถให้ความรู้และสื่อสารสู่ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ เหลาสุภาพ และคณะ. (2562). ผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์ต่อตนเองครอบครัวและสังคมของผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้. วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2(1), 44-53.
- จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ. (2565). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ของบุตรหลานวัยรุ่นที่พักอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้ดื่ม: กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วารสารควบคุมโรค, 48(3), 563-576.
- ณกร ลูกสยาม และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนวัยรุ่น ในเขตเทศบาล จังหวัดสุรินทร์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(4), 22-31.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์ห่อภิมาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน. (2564). การศึกษาพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ และคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดสุโขทัย. ใน วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ. 14(3), 275-287.
- ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย. (2567). ปริมาณแอลกอฮอล์บริโภคต่อหัวประชากรรายปี: สถิติระดับประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก https://alcoholstudy.in.th/index.php?ct=report_drinker&proc=main&year1=2564&year2=5&chart_id=2
- วันชัย เรืองวิญญานต์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วย ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 3(2), 12-22.

- สุวิมล สงกลาง และสุณิรัตน์ ยั่งยืน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้, 7(1), 32-44.
- Ali, T. & Worku, T. (2020). Current alcohol consumption and associated factors among school adolescents and youths in Ethiopia: A systematic review and meta-analysis. *SAGE Open Medicine*, 8, 2050312120974154. <https://doi.org/10.1177/2050312120974154>.
- Boland, V. C. et al. (2020). The association between parental supply of alcohol and supply from other sources to young people: A prospective cohort. *Addiction*, 115(11), 2140-2147.
- Clare, P. J. et al. (2019). Parental supply of alcohol as a predictor of adolescent alcohol consumption patterns: A prospective cohort. *Drug and Alcohol Dependence*, 204, 107529. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.06.031>.
- Cooper, H. et al. (2019). *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (3rd ed.). New York: Russell Sage Foundation.
- Flay, B. R. & Petraitis, J. (1994). The theory of triadic influence: A new theory of health behavior with implications for preventive interventions. *Advances in Medical Sociology*, 4, 19-44. <https://www.researchgate.net/publication/224942196>.
- Hamilton, W. K. (2020). MAJOR-Meta-Analysis for JAMOMI. GitHub. Retrieved May 20, 2024, from <https://github.com/kylehamilton/MAJOR>
- Jokinen, T. et al. (2021). A systematic review of household and family alcohol use and adolescent behavioural outcomes in low- and middle-income countries. *Child Psychiatry & Human Development*, 52(4), 554-570.
- Karaye, I. M. et al. (2023). Trends in alcohol-related deaths by sex in the US, 1999 - 2020. *JAMA Network Open*, 6(7), e2326346. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.26346>.
- Ksinan, A. J. et al. (2023). Association between parental supply of alcohol and later adolescent alcohol use in a highly permissive context. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 84(1), 27-36.
- Matthay, E. C. et al. (2021). Powering population health research: Considerations for plausible and actionable effect sizes. *SSM-Population Health*, 14, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100789>.
- Mynttinen M. A. et al. (2023). How adolescents and parents see their moral responsibilities with regard to adolescents using alcohol-A deductive secondary analysis. *Journal of School Health*, 93(1), 62-72.
- Page, M. J. et al. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372(71), 1-9.
- R Core Team. (2021). *R: A language and environment for statistical computing* (Version 4.0) [Computer software]. Retrieved May 20, 2024, from <https://cran.r-project.org>
- The Jamovi Project. (2024). *Jamovi* (Version 2.5) [Computer Software]. Retrieved May 20, 2024, from <https://www.jamovi.org>

- Wilson, D. B. (2017). Formulas used by the “practical meta-analysis effect size calculator” George Mason University. Retrieved May 18 , 2024, from <https://www.campbellcollaboration.org/escalc/equations.php>
- _____. (2023). Practical meta-analysis effect size calculator (Version 2023.11.27). Retrieved May 18, 2024, from <https://www.campbellcollaboration.org/escalc/>
- _____. (n.d.). Practical meta-analysis effect size calculator [Computer software]. Campbell Collaboration. Retrieved May 17, 2024, from <https://campbellcollaboration.org/research-resources/effect-size-calculator.html>
- Wilson, M. N. et al. (2018). When parents supply alcohol to their children: Exploring associations with drinking frequency, alcohol-related harms, and the role of parental monitoring. *Drug and Alcohol Dependence*, 183, 141-149. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2017.10.037>.
- Zhao, X. et al. (2020). Intention to drink and alcohol use before 18 years among Australian adolescents: An extended theory of planned behavior. *Addictive Behaviors*, 111, 106545. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106545>.

การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ*

DEVELOPMENT OF A HEALTHCARE MONITORING SYSTEM FOR THE ELDERLY USING SMART WRISTBANDS

วาสนา สังข์พุ่ม

Wassana Sangpum

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: wasana.s@dru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลสุขภาพฯ 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้สูงอายุจำนวน 89 คน และ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 89 คน โดยใช้วิธีการอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ระบบ 2) แบบตรวจสอบคุณภาพระบบ 3) คู่มือการใช้ระบบ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ 5) แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบ ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด ผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา และมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1.1) ความต้องการ โดยภาพรวมมีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .34) 1.2) การออกแบบใช้รูปแบบของแผนภาพข้อมูลระดับสูงสุด เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างของเขตของระบบ และ 1.3) การตรวจสอบคุณภาพ โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .35) 2) การศึกษาผลใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .44) 3) การประเมินประสิทธิภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .43)

คำสำคัญ: การดูแลสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, สายรัดข้อมืออัจฉริยะ

Abstract

The study on the Development of a Healthcare Monitoring System for the Elderly Using Smart Wristbands employed a research and development approach. The objectives were: 1) to develop an elderly healthcare system using a smart wristband device, 2) to examine the outcomes of the healthcare system's implementation, and 3) to evaluate the system's effectiveness. The participants included 9 experts selected through purposive sampling, 89 elderly individuals, and 89 caregivers, selected through voluntary participation. The research instruments

* Received 21 August 2024; Revised 13 October 2024; Accepted 15 October 2024

consisted of: 1) a user needs questionnaire, 2) a system quality assessment form, 3) a system user manual, 4) a user satisfaction assessment form, and 5) a system effectiveness evaluation form. All research instruments were validated for content accuracy and had a reliability score of 0.86. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The development of an elderly healthcare system using smart wristband devices consists of three aspects: 1.1) Needs, where there is a high overall demand ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .34), 1.2) The design utilizes a high-level data diagram to illustrate the relationships within the system's domains. 1.3) Quality assessment shows an overall quality level of excellence ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .35), 2) A study on the impact of the elderly healthcare system using smart wristband devices indicates a high level of overall satisfaction ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .44), 3) An evaluation of the effectiveness of elderly care using smart wristband devices shows that the overall effectiveness is rated as highly appropriate ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .43)

Keywords: Health Care System, Elderly, Smart Waistband

บทนำ

โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงมากเนื่องจากการเพิ่มส่วนแบ่งของผู้สูงอายุในประชากรโลก ในปี 2050 จำนวนประชากรโลกคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 9,700 ล้านคน โดยมีผู้สูงอายุประมาณ 1,100 ล้านคน การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุแสดงถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นมีผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพและเศรษฐกิจ เช่น การเลี้ยงดูผู้สูงอายุทำให้ภาระของกลุ่มวัยทำงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ มีผลต่อแบบแผนการเกิดโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ประเทศไทยต้องการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 13 ที่มุ่งพัฒนาสังคมสูงอายุอย่างมีคุณภาพด้วยการสนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการป้องกันโรคเรื้อรัง (International Institute for Sustainable Development, 2021) จึงนับได้ว่าให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยมองว่าหากได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพแล้วย่อมมีส่วนในการนำพาประเทศให้มีการพัฒนาและเจริญเติบโตได้มากกว่าการถูกมองว่าเป็นภาระแก่ลูกหลาน ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งนี้เนื่องจากการอนามัยโลก ได้กล่าวถึง แนวคิดที่แสดงถึงภาวะสุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุ และเป็นเป้าหมายของภาวะหรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลก ทั้งนี้การคาดว่าภาวะผู้สูงอายุมีคุณภาพนั้นเป็นหนทางเดียวที่จะแก้ปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุทั่วโลก ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการนำเสนอจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประชากรผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคม (World Health Organization, 2020) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงอายุอย่างมีคุณภาพ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดภาระแก่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ปัญหาสุขภาพอนามัยด้านร่างกายและจิตใจเป็นปัญหาพื้นฐานการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเนื่องจากสภาพร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงที่เสื่อมลงอีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ขาดรายได้ขาดญาติพี่น้องและขาดสังคมเกื้อหนุนย่อมเป็นผลร้าย

ต่อสุขภาพกายและจิตใจต่อผู้สูงอายุอย่างยิ่งอีกทั้งจากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ได้วิเคราะห์สถานะของผู้สูงอายุในปัจจุบัน โดยประเมินว่าขนาดประชากรผู้สูงอายุไทย มีความจำเป็นต้องได้รับการเกื้อกูลจากรัฐ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยตัวมีถึงร้อยละ 5 ยังต้องการได้รับการเกื้อกูลอย่างมากถึงร้อยละ 10 ด้านสถานะทางสุขภาพ ซึ่งพบว่าทุก ๆ 1 คน ใน 4 คน มีภาวะทุพพลภาพ และทุก ๆ 1 ใน 5 คน มีภาวะทุพพลภาพระยะยาว ผู้สูงอายุต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการประกอบกิจกรรมส่วนตัวร้อยละ 11.5 และเมื่อออกนอกเคหะสถานร้อยละ 45 ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการขนส่งสาธารณะเป็นต้น จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงภาวะสุขภาพผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน ควรได้รับการพัฒนาแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเร่งด่วนด้วยเช่นกัน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2566)

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต และเป็นยุคที่เทคโนโลยีจะถูกฝังในสิ่งแวดล้อมของเรา เพราะฉะนั้นมนุษย์สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้ทุกที่ทุกเวลาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตและอำนวยความสะดวกให้มนุษย์สามารถทำการสื่อสารได้ไม่เพียงแต่กับมนุษย์ด้วยกันเอง หากแต่ยังสามารถทำการสื่อสารกับสิ่งของในสภาพแวดล้อมของเรา เทคโนโลยีเซ็นเซอร์สมัยใหม่ ที่มีขนาดเล็กลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการในการทำความเข้าใจผู้ใช้และรูปถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้ใช้ เรียกว่า Context Awarenessซึ่งเป็น การนำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ใช้และรูปถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้ใช้มาใช้ในการเลือกที่จะสนับสนุนผู้ใช้ได้ตามสถานการณ์ ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะนำเทคโนโลยีการจัดการฐานข้อมูล เพื่อใช้สร้างและการจัดเก็บข้อมูลผ่านการสวมใส่อุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ (Smart Wristband for Elder) ที่สามารถเก็บข้อมูลผู้ใช้ (ผู้สูงอายุ) โดยผ่านกระบวนการใช้เทคโนโลยีที่ง่ายต่อการเข้าใช้ เพื่อที่จะได้สนับสนุนผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ สามารถตรวจสอบข้อมูลด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และการช่วยเหลือได้อย่างทันทีเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน (Smith, J., et al., 2023)

ผู้วิจัยได้ตระหนักดีว่าประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่งต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สมควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่องนับถือและควรได้รับการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีดังนั้นการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้อายุขัยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้เป็นผู้มีสุขภาพดีและมีความสุขในการดำรงชีวิต รวมทั้งช่วยในการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุใส่ใจต่อสุขภาพตนเอง ซึ่งจะเป็นอีกกลไกหนึ่งของการพัฒนาและสร้างสังคมอายุยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป อยู่ในชุมชนพื้นที่เขตธนบุรี 44 ชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 1,038 คน

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 178 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยการอาสาสมัคร จากชุมชนพื้นที่เขตธนบุรีจำนวน 20 ชุมชน โดยใช้เกณฑ์ เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่เขตธนบุรี ไม่น้อยกว่า 10 ปี และสนใจสมัครเข้าใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ เป็นผู้สูงอายุ จำนวน 89 คน และ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 89 คน

2. เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะแบบสอบถามมี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ มีลักษณะ เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 ความต้องการใช้ระบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ 2) ออกแบบและสร้างแบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและ 3) การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษา ด้วยการหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกประเด็นที่ศึกษา ที่มีค่า IOC รายข้อที่มี ซึ่งมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนำแบบสอบถามผู้ที่ใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ โดยแจกแบบสอบถาม จำนวน 178 ฉบับ กับกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่เขตธนบุรี ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 89 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 89 คน จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วรอรับคืนด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง และนำมาประมวลผลข้อมูล ดังนี้ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายตอนที่ 2 ความต้องการใช้ระบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ Best, J. W. & Kahn, J. V. แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย (Best, J. W. & Kahn, J. V., 1993) และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและตรวจสอบคุณภาพระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานที่รับผิดชอบด้านสุขภาพ ด้านสาธารณสุข ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายคอมพิวเตอร์

2. เครื่องมือวิจัยคือ แบบตรวจสอบคุณภาพระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและคู่มือระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะมี 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 ระดับคุณภาพการประเมินระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับและตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบตรวจสอบคุณภาพระบบการดูแล

สุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและคู่มือระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ 2) ออกแบบและสร้างแบบตรวจสอบคุณภาพระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและคู่มือระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและ 3) การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษา ด้วยการหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกประเด็นที่ศึกษาที่มีค่า IOC รายข้อที่มี ซึ่งมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย นำแบบตรวจสอบคุณภาพระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะและคู่มือระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง และนำมาประมวลผลข้อมูล ดังนี้ตอนที่ 1 ความต้องการใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ Best, J. W. & Kahn, J. V. แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย (Best, J. W. & Kahn, J. V., 1993) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบบรรยาย

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร จำนวน 178 คน ตามขั้นตอนที่ 1

2. เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะแบบประเมินมี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ 2) ออกแบบและสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ และ 3) การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษา ด้วยการหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกประเด็นที่ศึกษา ที่มีค่า IOC รายข้อที่มี ซึ่งมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้ระบบ จำนวน 178 และรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง และนำมาประมวลผลข้อมูล ดังนี้ตอนที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ Best, J. W. & Kahn, J. V. แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย (Best, J. W. & Kahn,

J. V., 1993) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบบรรยาย

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลสุขภาพด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร จำนวน 178 คน ตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 ซึ่งได้ทดลองใช้ระบบมาแล้ว

2. **เครื่องมือวิจัย** คือ แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ แบบประเมินมี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ด้านกระบวนการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติม ลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ 2) ออกแบบและสร้างประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ และ 3) การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษา ด้วยการหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกประเด็นที่ศึกษาที่มีค่า IOC รายข้อที่มี ซึ่งมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.80

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** นำแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้ระบบ จำนวน 178 และรับแบบประเมินคืนด้วยตนเอง

4. **การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย** ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง และนำมาประมวลผลข้อมูล ดังนี้ตอนที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของ Best, J. W. & Kahn, J. V. แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย (Best, J. W. & Kahn, J. V., 1993) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ

1.1 ความต้องการในการใช้งานของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอผลการวิจัย ตามตารางที่ 1 ต่อไปนี้

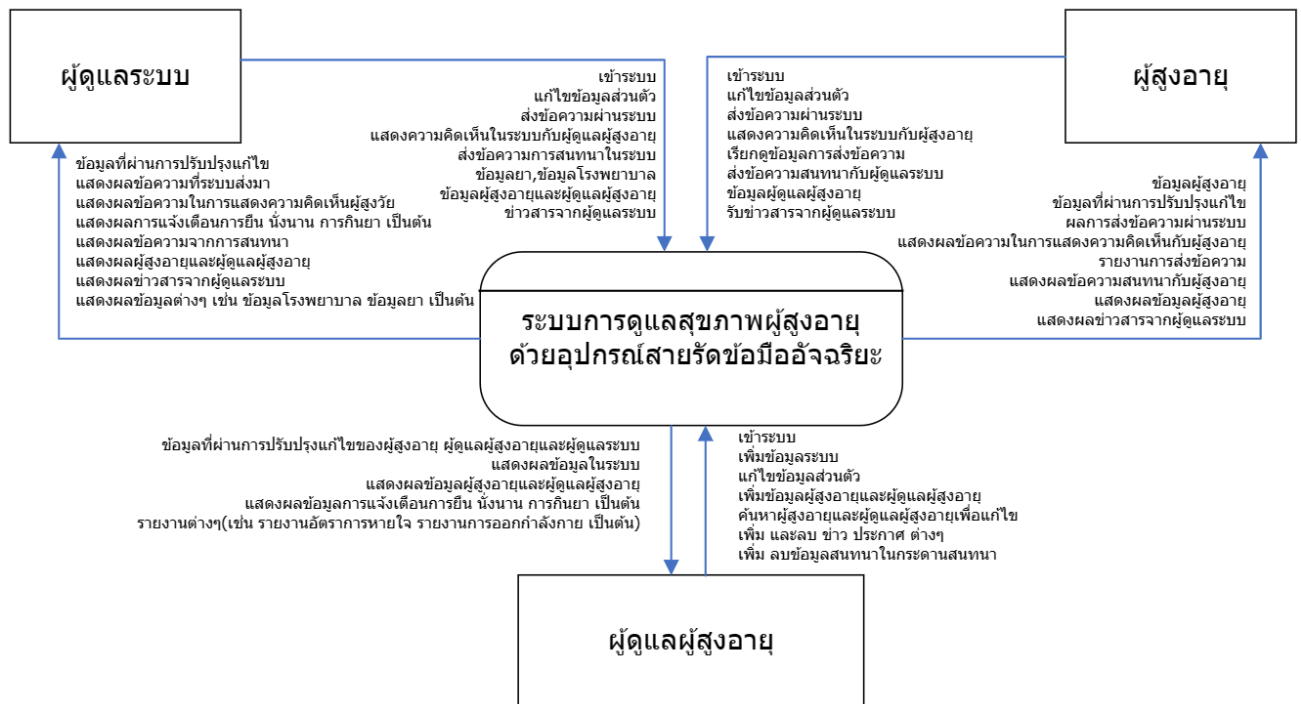
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความต้องการของการใช้งานระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในภาพรวม (n = 178)

ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. การแจ้งเตือน	4.68	.37	มากที่สุด
2. การจัดเก็บข้อมูล	4.74	.23	มากที่สุด
3. การรายงานผล	4.57	.44	มากที่สุด
รวม	4.66	.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความต้องการของการใช้งานระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ฯ ในเรื่องการใช้งานในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการจัดเก็บข้อมูล ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = .23) รองลงมา คือการแจ้งเตือน ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .37) และการรายงานผล ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = .44) ตามลำดับ

1.2 การออกแบบระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ผู้วิจัยได้ออกแบบระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ประกอบด้วยโครงสร้างการออกแบบแผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram) การออกแบบฐานข้อมูล ER model (Entity-Relationship Model) และพจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary) ดังนี้

1. โครงสร้างการออกแบบแผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram) ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ นำเสนอแผนภาพข้อมูลระดับสูงสุด (Context Diagram) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างของเขตของระบบ สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุและผู้ดูแลระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมือ โดยผู้ดูแลระบบจะเป็นผู้กำหนดข้อมูลที่สำคัญสำหรับการใช้งานในระบบทั้งหมด อาทิเช่น ข้อมูลผู้สูงอายุ ข้อมูลการชีวิตประจำวัน ข้อมูลโรงพยาบาลกำหนดสิทธิ์สำหรับผู้ใช้งาน รวมไปถึงสามารถบริหารจัดการข้อมูลภายในระบบ เช่น ทำการเพิ่มลบ หรือ แก้ไข และเรียกดูรายงานต่างๆ เป็นต้น ในส่วนของผู้สูงอายุ จะมีการทำงานภายในระบบ ได้แก่ สามารถสนทนาแบบออนไลน์ (Online) สามารถค้นหาคำอธิบายยา ค้นหาโรงพยาบาล ข้อมูลการเดินทาง แสดงความคิดเห็นในกระดานสนทนาได้ และสามารถแก้ไขข้อมูลส่วนตัว และแก้ไขรหัสผ่านในการเข้าระบบได้ ในส่วนของผู้ดูแลผู้สูงอายุ สามารถเข้าสู่ระบบ และสามารถตรวจสอบข้อมูลของผู้สูงอายุได้

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ โดยใช้หลักการทดสอบระบบแบบ Black Box Testing แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับคุณภาพการประเมินระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ (n = 9)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านความต้องการส่วนงานของระบบ (Functional Requirement Test)	4.64	.37	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องในการทำงานของระบบ (Functional Test)	4.59	.35	มากที่สุด
ด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test)	4.61	.37	มากที่สุด
ด้านความเร็วในการทำงานของระบบ (Performance Test)	4.65	.33	มากที่สุด
ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security Test)	4.65	.33	มากที่สุด
รวม	4.63	.35	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 2 พบว่า การประเมินระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .35) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเร็วในการทำงานของระบบ (Performance Test) และด้านการรักษาความปลอดภัย (Security Test) ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .33) รองลงมา คือ ด้านความต้องการส่วนงานของระบบ (Functional Requirement Test) ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .37) และด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = .37) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจ ต่อการใช้งานระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในภาพรวม (n = 178)

ความต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความน่าเชื่อถือของระบบ	4.51	.60	มากที่สุด
2. ความถูกต้องเที่ยงตรงของการแจ้งเตือนสุขภาพ	4.45	.50	มากที่สุด
3. ความถูกต้องเที่ยงตรงของผลรายงานสุขภาพ	4.45	.50	มากที่สุด
4. สามารถทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์	4.69	.47	มากที่สุด
5. ความปลอดภัย	4.57	.50	มากที่สุด
6. ราคาไม่แพงคุ้มค่าต่อการใช้งาน	4.75	.43	มากที่สุด
7. มีความสวยงามน่าใช้	4.70	.46	มากที่สุด
8. ความทันสมัย	4.54	.50	มากที่สุด
9. มีความคงทนสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก	4.52	.52	มากที่สุด
10. ความสะดวกในการใช้งาน	4.42	.55	มากที่สุด
รวม	4.56	.50	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความต้องการของการใช้งานระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในเรื่องการใช้งาน ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ราคาไม่แพง คุ้มค่าต่อ

การใช้งาน ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = .43) รองลงมา คือมีความสวยงาม น่าใช้ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = .46) และสามารถทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .47) ตามลำดับ

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในภาพรวม($n = 178$)

กระบวนการพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การวางแผน/การกำหนดเป้าหมาย (Planning or Idenify Goals)	4.58	.43	มากที่สุด
2. การวิเคราะห์ (Analysis)	4.42	.50	มากที่สุด
3. การออกแบบ (Design)	4.60	.40	มากที่สุด
4. การพัฒนา (Development)	4.42	.50	มากที่สุด
5. การนำไปใช้/การติดตั้งระบบ (Implementation/Install)	4.63	.39	มากที่สุด
6. การเผยแพร่และบำรุงรักษา (Evaluation and Feedback)	4.59	.47	มากที่สุด
รวม	4.54	.45	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4 พบว่า กระบวนการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วย อุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำไปใช้/การติดตั้งระบบ (Implementation/Install) ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .39) รองลงมา คือ การออกแบบ (Design) และการเผยแพร่และบำรุงรักษา (Evaluation and Feedback) ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = .47) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ที่มีกระบวนการออกแบบระบบที่ประกอบด้วยการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา การออกแบบระบบ และการตรวจสอบคุณภาพของระบบ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1.1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา จากการออกแบบและพัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้งานจริง เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่สามารถนำมาซึ่งการตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างแท้จริง โดยพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือการจัดเก็บข้อมูล ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายต้องใช้ระบบบันทึกประวัติสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งมีความไม่สะดวกในการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลในแต่ละวัน รวมถึงการนำผลที่ได้บันทึกไว้ไปแสดงให้กับแพทย์ประจำตัวสำหรับการติดตามสุขภาพเกิดความยุ่งยากในการวิเคราะห์ผลในภาพรวม นวัตกรรมสายรัดข้อมือที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ จึงสามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับ ปุรินทร์ ศรีศัลักษณ์ พบว่า นโยบายโมเดลประเทศไทย 4.0 ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพที่มีจำนวนมากขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาระบบการให้บริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ให้สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ สามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ โดยการพัฒนานวัตกรรมนอกจากความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยแล้วควรคำนึงถึงการออกแบบที่คำนึงถึงผู้ใช้งาน (ปุรินทร์ ศรีศัลักษณ์, 2563)

1.2 การออกแบบระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ พบว่าระบบประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพของระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ โดยใช้หลักการทดสอบระบบแบบ Black Box Testing ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเร็วในการทำงานของระบบ (Performance Test) และด้านการรักษาความปลอดภัย (Security Test) รองลงมา คือ ด้านความต้องการส่วนงานของระบบ (Functional Requirement Test) และด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยสายรัดข้อมืออัจฉริยะ ที่พัฒนาขึ้น มีการพัฒนาโดยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ กิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุ องค์ประกอบของระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยอาศัยแนวคิดหลักการ ทฤษฎีทางการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงกำหนดความต้องการของระบบงานใหม่ เช่น หน้าที่หลักของระบบ คุณสมบัติและความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Mercular ที่ได้กล่าวถึงสายรัดข้อมืออัจฉริยะเพื่อการดูแลสุขภาพ เป็นผู้ช่วยบันทึกสถิติ แจ้งเตือน และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของเราในแต่ละวัน เริ่มตั้งแต่จำนวนก้าวเดิน ระยะทาง ปริมาณแคลอรีที่เผาผลาญ การพักผ่อนนอนหลับ นอกจากนี้ อุปกรณ์บางรุ่นยังถูกออกแบบให้มีความสามารถที่หลากหลายมากกว่าการบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพและการแสดงเวลา เช่น สามารถรับสายโทรศัพท์ได้ รวมถึงการรับ-ส่งอีเมลหรือเชื่อมต่อกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ Facebook, Twitter หรือ Instagram อีกทั้งยังสามารถติดตั้งแอปพลิเคชันเพิ่มเติมได้หลากหลายผ่านอุปกรณ์ที่สามารถสวมใส่บนข้อมือ ในต่างประเทศ การสวมใส่อุปกรณ์ดังกล่าวเป็นที่แพร่หลาย โดยเฉพาะในบางบริษัทที่มอบอุปกรณ์นี้ให้กับพนักงานโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพของพนักงาน (Mercular, 2021)

2. ผลการใช้ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ จากการสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ในเรื่องการใช้งานในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าในการออกแบบระบบที่ใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ทั้งในเรื่องการออกแบบกิจกรรม การแจ้งเตือนของระบบ ฟังก์ชันการแจ้งเตือน ฐานข้อมูล ส่วนประสานงานกับผู้ใช้และรายงานผลต่าง ๆ การรายงานผลรายวัน/รายสัปดาห์ มีการเขียนโปรแกรมตามกระบวนการที่ออกแบบ และทดสอบความถูกต้องของโปรแกรม โดยคำนึงถึงความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความปลอดภัย ราคา ความคงทน ความสวยงาม ความทันสมัยและความสะดวกในการใช้งานของระบบ จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความพึงพอใจต่อระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ซึ่งสอดคล้องกับ วรางคณา บุตรศรี พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์จัดการความปวดในผู้สูงอายุ ด้านการใช้งานพบว่าขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับหน้าจอค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (วรางคณา บุตรศรี, 2563)

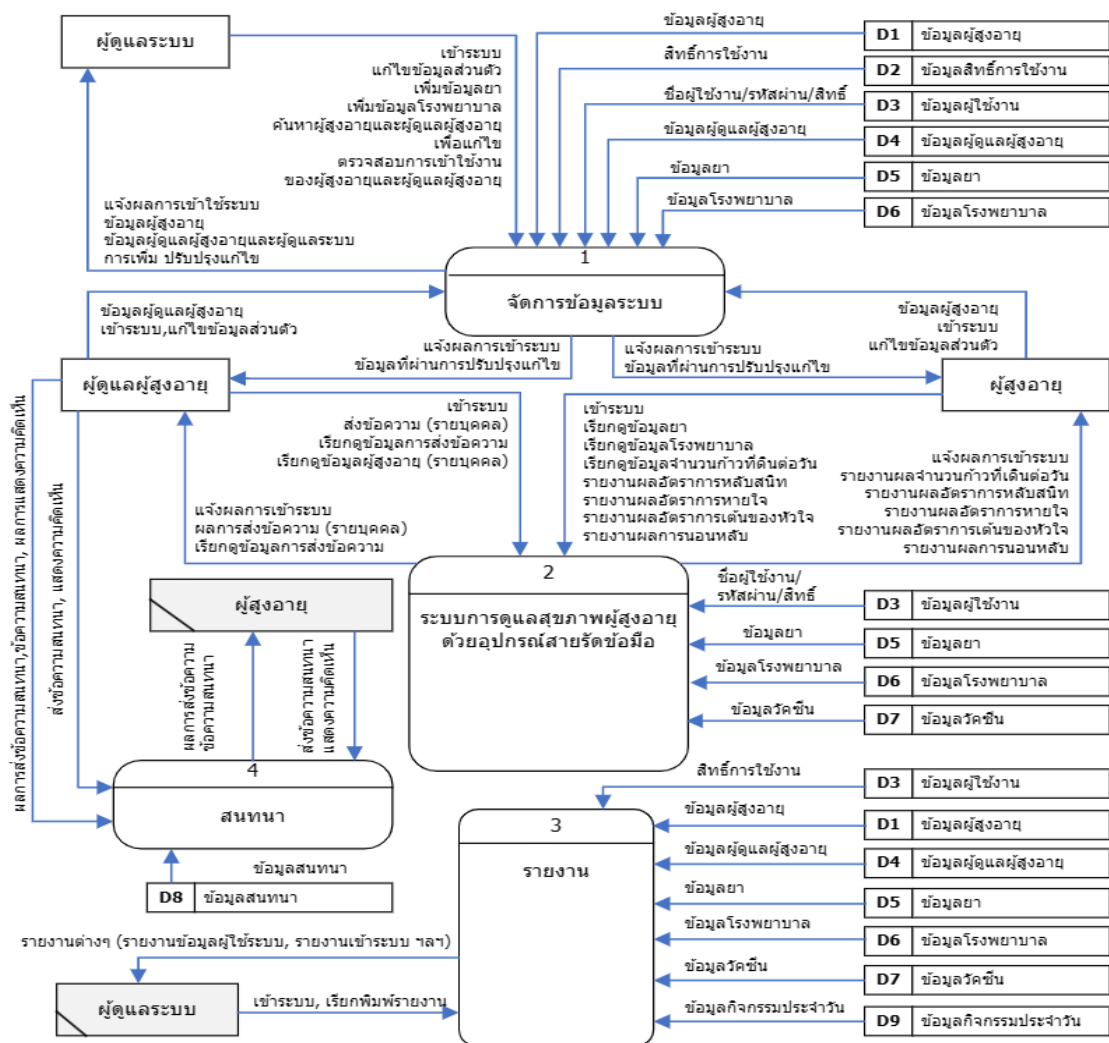
3. ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัด ข้อมืออัจฉริยะ จากการสังเคราะห์หลักการพัฒนาระบบสารสนเทศ (SDLC) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าในการวางแผนมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา แนวทางการใช้งานศึกษาเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาระบบ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ ออกแบบฟังก์ชันสำหรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นสามารถรองรับทุกระบบปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ผ่านการทดสอบการทำงานของระบบและกิจกรรมต่าง ๆ โดยการนำไปใช้/การติดตั้งระบบมีการจัดอบรมผู้ใช้งาน รวมถึงมีการประเมินตรวจสอบ ตลอดกระบวนการทำงาน ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนผู้ใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีสร จักรแก้ว ซึ่งมีผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการสื่อสารกับระบบอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบทั่วไปที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในประเทศไทย อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเน้น

เรื่องการออกแบบฟังก์ชันและการใช้งานที่ง่ายต่อกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงการประเมินจากผู้ใช้งานจริง (ปรีสร่า จักรแก้ว, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะแสดงแผนภาพกระแสข้อมูลระดับที่หนึ่ง (Data Flow Diagram Level - 1) เป็นการนำเอาขั้นตอนในแผนภาพกระแสข้อมูลระดับสูงสุดมากระจายเป็นกระบวนการย่อย ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของกระบวนการ (Process) กับข้อมูล (Data) อธิบายด้วยภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 ระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ

จากภาพที่ 2 แสดงระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะที่มีรายละเอียดของกระแสข้อมูลภายในระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมือ ซึ่งประกอบด้วย 3 กระบวนการ (Process) ดังนี้

โปรเซสที่ 1 จัดการข้อมูลระบบ เป็นกระบวนการในการกำหนดสิทธิ์การใช้งานของผู้ดูแลระบบ (Admin) ที่ใช้สำหรับการจัดการข้อมูลระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมือ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น ข้อมูลสิทธิ์การใช้งาน ข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลยา ข้อมูลโรงพยาบาล และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องภายในระบบทั้งหมด

โปรเซสที่ 2 ระบบดูแลผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับการติดต่อระหว่างผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ เช่น การสนทนาแบบออนไลน์ การตรวจสอบข้อมูลยา ข้อมูลโรงพยาบาล และข้อมูลการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งแต่ละคนจะมีสิทธิ์การใช้งานในแต่ละกระบวนการแตกต่างกันไป

โปรเซสที่ 3 แสดงรายงานผล เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับออกรายงานผลต่างๆที่ต้องการภายในระบบ เช่น รายงานผลอัตราการหายใจ รายงานผลอัตราการเต้นของหัวใจ รายงานผลจำนวนก้าวที่เดินต่อวัน เป็นต้น ซึ่งแต่ละคนจะมีสิทธิ์การใช้งานในแต่ละกระบวนการแตกต่างกันไป

โปรเซสที่ 4 การสนทนา เป็นกระบวนการที่ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ส่งข้อความสนทนากันแบบออนไลน์ภายใน Line ส่วนตัวเท่านั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะเน้นการจัดเก็บข้อมูลที่สะดวกและปลอดภัย ช่วยลดความยุ่งยากในการบันทึกและแสดงผลข้อมูลสุขภาพ ระบบมีการออกแบบตามความต้องการของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งผ่านการทดสอบประสิทธิภาพและความปลอดภัย ผลการใช้งานพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากการออกแบบที่เหมาะสม ใช้งานง่าย และมีฟังก์ชันครบถ้วนตามความต้องการสำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ผู้ดูแลและผู้สูงอายุควรศึกษาใช้งานสายรัดข้อมืออัจฉริยะอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หน่วยงานสาธารณสุขควรนำระบบนี้ไปใช้ในการแจ้งเตือน เก็บข้อมูล และรายงานผลสุขภาพ ผู้ประกอบการควรพัฒนานวัตกรรมนี้เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มการเข้าถึงของผู้บริโภค การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นการพัฒนาระบบเฉพาะโรคและโปรแกรมเฝ้าระวังโรคสำหรับทุกช่วงวัยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ผู้ใช้งานทั้งกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุ ควรมีการศึกษาวิธีการใช้งานอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการใช้ระบบให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขควรนำระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ทั้งในการสร้างระบบการแจ้งเตือน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการรายงานผลประวัติส่วนตัวของผู้ที่รักษาตัวแต่ละรายและ 3) ผู้ประกอบการควรนำแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะที่พัฒนาขึ้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาอุปกรณ์เพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์และลดต้นทุนในการวิจัยและพัฒนา ทำให้สามารถผลิตนวัตกรรมที่มีคุณภาพสูงราคาต่ำที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยอุปกรณ์สายรัดข้อมืออัจฉริยะ ที่มีการออกแบบระบบให้สำหรับเฉพาะโรค เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นประโยชน์ต่อการรักษาได้อย่างสูงสุดและ 2) ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ปักจัยเสี่ยงที่อาจจะทำให้เกิดโรคสำหรับประชาชนในทุกช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีสร่า จักรแก้ว. (2556). รูปแบบการสื่อสารกับระบบอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบทั่วไปที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมซอฟต์แวร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

- ปริญทร์ ศรีศัลลักษณ์. (2563). นวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิจัย
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(2), 47-54.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2566). ภาวะสังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2566 จาก
[https:// www .redcross.or.th/th/knowledge/aging-society](https://www.redcross.or.th/th/knowledge/aging-society)
- วรางคณา บุตรศรี. (2563). ปัจจัยทำนายการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการ
จัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(1), 256-266.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (1993). Research in Education. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- International Institute for Sustainable Development. (2021). 2021 Population Data Sheet Highlights
Declining Fertility Rates. Retrieved March 15, 2021, from [https://sdg.iisd.org/news/2021-
population-data-sheet-highlights-declining-fertility-rates/Mercular](https://sdg.iisd.org/news/2021-population-data-sheet-highlights-declining-fertility-rates/Mercular).
- Mercular. (2021). Smart wristbands for health monitoring: A daily assistant for tracking steps,
distance, calories burned, and sleep patterns. Retrieved April 15, 2022, from
<https://www.mercular.com/review-article/huawei-band-6-review>
- Smith, J. et al. (2023). CARE: Context-awareness for elderly care. Health and Technology, 17(2),
115-125.
- World Health Organization. (2020). Definition of an older or elderly person. Retrieved April 15,
2022, from <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefolder/en/> Waldman and
Avolio

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโธ (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

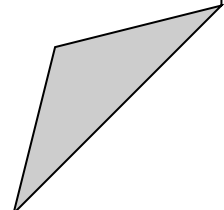
3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt)..... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

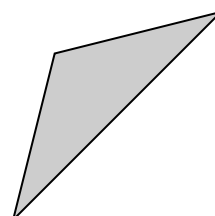
คำสำคัญ: 3-5 คำ

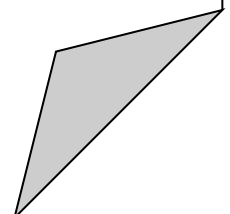
Abstract (18 pt)

(16 pt).....

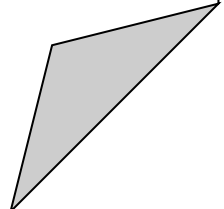
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

[illegible]

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....